EBUBEKİR CÂBİR EL-CEZÂİRÎ

En Kolay TEFSİR

mektup

اَعُوذُبِاللّٰه مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ
بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَن الرَّحِيمْ

Ebubekir Câbir el-Cezâirî
Mescid-i Nebevî-i Şerif Vâizi

EN KOLAY TEFSİR
(EYSERU'T-TEFÂSİR)

Mektup Yayınları: 39

Yayına hazırlayan
RECEP ÖZKAN,
EMİNE ÖZKAN ŞENLİKOĞLU

Arapça adı
EYSERU'T-TEFÂSİR

Yayın Danışmanı
ZİYA ERYILMAZ

Türkçe Kontrol
KAMİL DORUK

Dizgi-Mizampaj
MET & FAN

Baskı
ÖZENER MATBAASI
Tel: 0(212) 612 50 70

Cilt
SEZGİN NEŞRİYAT
Tel: 517 79 88

Mektup Yayınları

Yavuzselim Caddesi No: 19 34240 - Fatih-İSTANBUL
Tel: 525 27 06 - 521 83 10 - Fax: 534 18 71

Tercüme Kurulu

Ziya ERYILMAZ
Salih UÇAN
Vahdettin İNCE
Ahmet ÖZDEMİR
Ali KELEŞ
Ahmet VAROL

9. CİLT

ÇEVİRİ: Dokuzuncu Cilt

Salih UÇAN

Sûre 48
Fetih Sûresi

Medine Döneminde İndirildi
Ayet Sayısı: 29

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُّبِينًا ﴿١﴾ لِّيَغْفِرَ لَكَ اللَّهُ مَا تَقَدَّمَ مِن ذَنبِكَ
وَمَا تَأَخَّرَ وَيُتِمَّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكَ وَيَهْدِيَكَ صِرَاطًا مُّسْتَقِيمًا ﴿٢﴾
وَيَنصُرَكَ اللَّهُ نَصْرًا عَزِيزًا ﴿٣﴾ هُوَ الَّذِي أَنزَلَ السَّكِينَةَ فِي قُلُوبِ
الْمُؤْمِنِينَ لِيَزْدَادُوا إِيمَانًا مَّعَ إِيمَانِهِمْ ۗ وَلِلَّهِ جُنُودُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ
وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿٤﴾ لِّيُدْخِلَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي
مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَيُكَفِّرَ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ ۚ وَكَانَ
ذَٰلِكَ عِندَ اللَّهِ فَوْزًا عَظِيمًا ﴿٥﴾ وَيُعَذِّبَ الْمُنَافِقِينَ وَالْمُنَافِقَاتِ
وَالْمُشْرِكِينَ وَالْمُشْرِكَاتِ الظَّانِّينَ بِاللَّهِ ظَنَّ السَّوْءِ ۚ عَلَيْهِمْ دَائِرَةُ
السَّوْءِ ۖ وَغَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَلَعَنَهُمْ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَهَنَّمَ ۖ وَسَاءَتْ
مَصِيرًا ﴿٦﴾ وَلِلَّهِ جُنُودُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۚ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا
﴿٧﴾

1- Ey Muhammed, biz sana büyük bir fetih armağan ettik.

2- Maksat senin geçmişteki ve gelecekteki tüm günahlarını affetmesi, sana yönelik nimetini tamama erdirmesi ve sana doğru yolu göstermesidir.

3- Ve Allah'ın sana şanlı ve onurlu bir zafer tattırmasıdır.

4- İmanlarına iman katsınlar diye mü'minlerin kalplerine güven indiren O'dur. Göklerdeki ve yerdeki ordular Allah'ın emrindedir. Kuşku yok ki, Allah her şeyi bilir ve her işi yerinde yapar.

5- Maksat kadın-erkek bütün mü'minleri, içinde temelli kalacakları ve altlarından çeşitli ırmaklar akan cennetlere koymak ve onların kötülüklerini silmektir. Bu, Allah katında büyük kurtuluş, büyük başarıdır.

6- Diğer bir maksat da, Allah hakkında, O'nun mü'minlere yardım etmeyeceği yolunda çirkin bir zan taşıyan erkek-kadın münafıklar ile erkek-kadın putperestleri azaba çarptırmaktır. Mü'minlere yönelik kötü beklentileri kendi başlarına gelesiceler! Allah onlara gazap etmiş, onları lanetlemiş ve kendileri için cehennemi hazırlamıştır. Orası ne kötü bir varılacak yerdir!

7- Göklerdeki ve yerdeki ordular Allah'ın emrindedir. Kuşku yok ki, Allah üstün iradelidir ve her işi yerinde yapar.

SÖZLÜK

اِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُبِينًا	Biz sana açık bir fetih armağan ettik. Biz sana bilek gücü ile açık-seçik bir fetih olarak, Mekke fethi ile diğer fetihleri takdir ettik.
لِيَغْفِرَ لَكَ اللّٰهُ	Allah seni affetsin diye. Allah'a şükretmen ve yolunda cihad etmen sebebi ile seni affetsin diye.
مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَ مَا تَأَخَّرَ	Geçmişteki ve gelecekteki günahlarını. Fetihten önceki ve sonraki günahlarını.
وَ يُتِمَّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكَ	Senin üzerindeki nimetini tamamlasın diye. Düşmanlarına karşı seni destekleyerek, dinini üstün çıkararak ve namını yücelterek, sana yönelik nimetlerini tamamlasın diye.
وَ يَهْدِيَكَ صِرَاطًا مُسْتَقِيمًا	Seni doğru yola iletsin diye. Seni Rabb'inin rızasına erdirecek, dosdoğru bir din yoluna iletsin diye.
وَ يَنْصُرَكَ اللّٰهُ نَصْرًا عَزِيزًا	Allah seni üstün bir destekle desteklesin diye. Allah seni, düşmanlarına ve karşıtlarına karşı hiç kimsenin yenemeyeceği ve hiç kimsenin karşı koyamayacağı üstün bir destekle desteklesin diye.

أَنْزَلَ السَّكِينَةَ فِي قُلُوبِ الْمُؤْمِنِينَ — Allah mü'minlerin kalplerine güven indirdi. Barışın etkisi ile beliren endişe ve sarsıntının arkasından mü'minlerin kalplerine Allah güven indirdi.

وَ كَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا — Allah alîm ve hakîmdir. Yaratıklarını bilir ve dostları için yerinde tedbirler alır.

لِيُدْخِلَ الْمُؤْمِنِينَ وَ الْمُؤْمِنَاتِ وَالْمُشْرِكِينَ وَالْمُشْرِكَاتِ — Allah erkek-kadın bütün mü'minleri koysun diye. Allah, erkek-kadın bütün mü'minler, O'na şükredip yolunda cihad etsinler de, O'nun tarafından cennetlere yerleştirilsinler diye fethi takdir etti.

وَ كَانَ ذَلِكَ عِنْدَ اللَّهِ فَوْزًا عَظِيمًا — Bu, Allah katında büyük bir başarıdır. Bu cennete yerleştirilme ve günahların silinmesi büyük bir başarıdır.

وَ يُعَذِّبَ الْمُنَافِقِينَ وَ الْمُنَافِقَاتِ — Münafık erkek ve kadınları azaba çarptırsın diye. Müşrik erkek ve kadınları da öyle. Bunları, İslâm'ın zaferini ve müslümanların üstünlüğünü gördüklerinde içine düşecekleri hüzün ve kederle azaba çarptırsın diye.

اَلظَّانِّينَ بِاللَّهِ ظَنَّ السَّوْءِ — Allah hakkında kötü zan besleyenler. Allah'ın, Hz. Muhammed'i ve arkadaşlarını desteklemeyeceği biçiminde kötü zan besleyenler.

عَلَيْهِمْ دَائِرَةُ السَّوْءِ — Kötü beklentileri başlarına gelesiceler! Zillete, azaba ve hakarete uğrayasıcalar!

وَ كَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا — Allah aziz ve hakimdir. Allah her zaman azizdir, hiç kimseye yenilmez; düşmanlarından yerinde intikam alır.

AÇIKLAMA

"Ey Muhammed, biz sana büyük bir fetih armağan ettik" ayeti ile başlayan bu sure hakkında Peygamberimiz: "Bana üzerinde güneş doğan bütün varlıklardan daha çok sevdiğim bir sûre indirildi" demiş ve bu sözlerinin arkasından bu sûreyi okumuştur.

Bu sûre, Hicretin altıncı yılında yapılan Hudeybiye barışından sonra Peygamberimizin arkadaşları ile birlikte Hudeybiye'den ayrılıp Medine'ye dönüşü sırasında indi. Sahabileri üzüntü ve karamsarlık sarmıştı. Çünkü Mescid-i Haram'a (Kabe'ye) girmeleri engellenmişti. Umre yapmak için gelmişler, fakat bu ziyareti yapamadan geri dönmüşlerdi. Bu arada Peygamberimizden başka insanların kolay kolay katlanamayacağı büyük olaylar oldu. Yüce Allah

da O'nu ve arkadaşlarını, sabırlarının ve cihadlarının karşılığında, okuduğumuz ayetlerin içerdiği müjdelerle mükafaatlandırdı.

Şimdi okuduğumuz ayetlerin ilkini ele alalım:

"Ey Muhammed, biz sana açık-seçik bir fetih takdir ettik."

Senin cihadının ve sabrının meyvası olarak sana, Mekke, Hayber ve öbür fetihleri takdir ettik. Bu fetihler hiç kuşkusuz gerçekleşecektir. Bu Hudeybiye barış anlaşması sözkonusu fetihlerin başlangıcıdır. O halde Rabb'ine hamdet, O'na şükret.

"Maksat, senin geçmişteki ve gelecekteki günahlarını affetmesi, sana yönelik nimetlerini tamama erdirmesi ve sana doğru yolu göstermesidir."

Bir yandan hamdinin ve şükrünün, öbür yandan cihadının ve sabrının sayesinde Allah, geçmişteki ve gelecekteki günahlarını affeder.(1) Düşmanlarına ve sana zıt düşen herkese karşı zafer kazanmanı sağlayarak, sana karşı nimetini tamamlar. Seni dosdoğru bir yola iletir. Bu yol, seni ve sana tabi olan herkesi dünyada ve ahirette başarıya ulaştırır. Bu yol, Allah'ın tek dini olan İslâm yoludur.

"Ve Allah'ın sana şanlı ve onurla bir zafer tattırmasıdır."

Yani, Rabbin sana düşmanlarına ve çağrının muhaliflerine karşı, onurlu bir zafer tattıracaktır.

Bunlar Peygamberimize Allah tarafından verilen ve onu sevindiren dört armağandır. Bunları şöyle sıralayabiliriz:

1) Geçmiş ve gelecek günahlarının affedilmesi.

2) Ülkelerin fethedilmesi.

---

(1) Tefsir bilginlerinin ortak görüşüne göre, Peygamberimiz masum olduğu için O'nun büyük günahının olması sözkonusu değildir. Bu konudaki en isabetli görüş şudur: Peygamberimizin geçmişteki büyük günahı şudur: O, Bedir savaşı sırasında: "Allah'ım, eğer bu bir avuç mü'min yok olursa, yeryüzünde artık sana kulluk eden hiç bulunmaz" dedi. Bunun üzerine kendisine: "Bunu nereden biliyorsun?" diye vahiy geldi. İşte önceki günahı buydu. Sonraki günahına gelince, Huneyn savaşı sırasında bir ara müslüman safları bozulunca Hz. Ali'den bir avuç çakıl taşı istedi, eline verilen çakıl taşlarını müşriklerin üzerine atınca, çil yavrusu gibi dağıldılar. Bunun üzerine sahabilere: "Eğer ben üzerlerine çakıl taşlarını atmamış olsaydım, bozguna uğramazlardı" dedi. İşte kendisinin "gelecekteki" günahı da budur. Tabii eğer bunlar günah sayılırsa.

3) İki cihanın mutluluğuna erdirecek dosdoğru yola iletilmesi.

4) Güçlü ve onurlu zafer.

Bu yüzden Peygamberimiz bu sûrenin inişi üzerine: "Bana, bütün dünyadan daha çok sevdiğim bir sûre indi" demiştir.

Devam ediyoruz:

"İmanlarına iman katsınlar diye mü'minlerin kalplerine güven indiren O'dur."

Mü'minlerin kalplerine güven indiren, sana az önce sayılan nimetleri bağışlamış olan Allah'tır.

Sözkonusu mü'minler bin dört yüz kişi idi. Allah büyük bir sarsıntıdan sonra onların kalplerine huzur ve güven indirdi. Bu sarsıntının ne kadar şiddetli olduğunu Hz. Ömer'in sözlerinden anlıyoruz. Hz. Ömer'in anlattığına göre o sırada kendisi ile Peygamberimiz arasında şöyle bir konuşma geçer:

Hz. Ömer: Sen Allah'ın gerçek peygamberi değil misin?

Peygamberimiz: Evet, Allah'ın gerçek peygamberiyim.

Hz. Ömer: Bizim yolumuz hak, düşmanımızın yolu batıl değil mi?

Peygamberimiz: Evet.

Hz. Ömer: O halde niçin dinimizden taviz veriyoruz?

Peygamberimiz: Ben Allah'ın Rasûlüyüm, O'na karşı gelmem. O bana yardım edecektir.

Hz. Ömer: "Beytullah'a gidip orayı tavaf edeceğiz" demedin mi?

Yine o sırada Hz. Ömer ile Ebu Bekir arasında şu konuşma geçer:

Hz. Ömer: Ey Ebu Bekir, bu adam Allah'ın gerçek peygamberi değil mi?

Hz. Ebu Bekir: Evet, öyledir.

Hz. Ömer: Bizim yolumuz hak, düşmanımızın yolu batıl değil mi?

Hz. Ebu Bekir: Evet.

Hz. Ömer: O halde dinimizden niye taviz veriyoruz?

Hz. Ebu Bekir: Behey adam, O Allah'ın Rasûlüdür. Rabb'ine karşı gelecek değildir. Allah O'nun destekçisidir. Sen peşinden git, ona karşı çıkma. Vallahi o hak yoldadır.

Hz. Ömer: O bize Beytullah'a varıp orayı tavaf edeceğini söylememiş miydi?

Hz. Ebu Bekir: Evet. Ama sana, "Bu yıl olacak" dedi mi?

Hz. Ömer: Hayır.

Hz. Ebu Bekir: O halde gelecek yıllarda varıp orayı tavaf edersin.

"İmanlarına iman katsınlar diye."

Yani, İslâm hükümleri sayesinde. Her yeni hüküm indiğinde müslümanlar ona inanıyor ve onu uyguluyorlardı. Bunlardan biri de cihad idi. Böylece mü'minlerin imanı sürekli biçimde artıyordu.

"Göklerdeki ve yerdeki ordular Allah'ın emrindedir."

Yani, gökteki ve yerdeki melekler, bütün enerji ve güç taşıyan varlıklar, tıpkı öbür varlıklar gibi, Allah'ın emrindedirler. Allah onları dilediği gibi ve dilediği zaman kullanır. Bazen müslüman bir orduyu desteklemek için, kafir bir orduyu başka bir kafir ordunun üzerine salar. Bu cümlenin maksadı şu mesajı vermektir: Ey mü'minler, sizden başkaları aracılığı ile de peygamberini ve dinini destekleyebilir.

"Allah her şeyi bilir ve her işi yerinde yapar."

Yüce Allah her zaman yaratıklarını bilir ve yaratıklarının işlerini uygun tedbirlerle düzenler.

Devam ediyoruz:

"Maksat kadın-erkek bütün mü'minleri,(1) içinde temelli kalacakları ve altlarından çeşitli ırmaklar akan cennetlere koymak ve onların kötülüklerini silmektir. Bu Allah katında büyük kurtuluş, büyük başarıdır."

Yani mü'minlerin, cennetlere yerleşip, günahlarının silinmesi vaadine kavuşmaları büyük bir başarıdır. Mü'minler itaat etmek, cihad etmek ve sabretmek suretiyle Allah'a şükretsinler diye O, Peygamberine ve mü'minlere fetih takdir etti. Bütün bunlar, mü'minler cennetlere yerleşsinler diye gerçekleşti.

Diğer bir maksat da, erkek-kadın münafıklar ile erkek-kadın müşrikleri azaba çarptırmaktır."

---

(1) Burada mü'min erkekler yanında, mü'min kadınlardan da sözedilmesi, Allah'ın vaadinin sırf erkeklere yönelik olduğu, kadınların onda payı olmadığı yolundaki yanlış anlamaya meydan vermemek içindir. Çünkü özellikle bu olayda Peygamberimizin eşi Ummu Seleme'nin tutumu son derece önemli idi. Sahabilerin ihramdan çıkmayı reddettikleri sırada Peygamberimiz ne yapacağı konusunda bu eşinin görüşüne başvurmuş, o da sahabilerin ihramdan çıkmalarını sağlayacak bir formül önermiştir.

Allah, erkek-kadın münafıklar ile erkek-kadın müşrikleri dünya ve ahirette azabını çekecekleri bir kedere, bir acıya ve hüzne boğmak için Peygamberine ve mü'minlere fetih takdir etti, onları destekledi ve kendilerine çeşitli alanlarda olgunluk armağan etti.

"Allah hakkında çirkin bir zanı besleyen..."(1)

Bu ifade erkek-kadın münafıklar ile erkek-kadın putperestlerin sıfatıdır. Çünkü onlar, Allah'ın Peygamberi ve mü'minleri desteklemeyeceği, sözünü yüceltmeyeceği ve dinini üstün çıkarmayacağı biçiminde çirkin bir inanca sahiptiler.

"Mü'minlere yönelik kötü beklentileri kendi başlarına gelesiceler! Allah onlara gazap etmiş, onları lanetlemiş ve kendileri için cehennemi hazırla-mıştır. Orası varılacak olan ne kötü bir yerdir!"

Yüce Allah münafık erkek ve kadınlar ile müşrik erkek ve kadınların üzerinde kötülük kıskacının olacağını bildiriyor. Bunun yanısıra onlara öfkelendiğini, lanet ettiğini ve kendilerine kötü bir varış yeri olan cehennemi hazırladığını da haber veriyor. Cehennem, insanların ve cinlerin varacakları ne kötü bir yerdir.

"Göklerdeki ve yerdeki ordular Allah'ın emrindedir. Hiç şüphesiz Allah üstün iradelidir ve her işi yerinde yapar."

Allah, göklerdeki ve yerdeki emrine hazır ordularla dilediklerini zafere erdirir, dilediklerini de bozguna uğratır. Allah azizdir, galiptir, iradesine engel olunamaz; hakimdir, her tedbirinin ve her yaratma işinin arkasında hikmet vardır.

SONUÇ

1- Peygamberimize ve İslâm ümmetine büyük bir zafer nasip ettiği bildiriliyor.

2- Allah'ın kula nimet vermesi kulun şükretmesini, kulun şükretmesi de affedilmeyi ve nimetin arttırılmasını gerektirir.

3- Peygamberin ve mü'minlerin sabretmeleri ve cihad etmeleri karşılı-

---

(1) Müşrikler ile münafıkların Allah hakkında besledikleri çirkin zan şu idi: Onların kanaatine göre Allah, Peygamberine fetih vaadetmemişti, O'na umre yapmak için yola çıkma emri de vermiş değildi, Peygamberini desteklemiyordu.

ğında Allah tarafından ödüllendirildikleri açıklanıyor.

4- Kafirlerin, mü'minlerin zaferlerine üzülüp, kederlendikleri ve bu üzüntünün onlar için dünyada azap olduğu bildiriliyor.

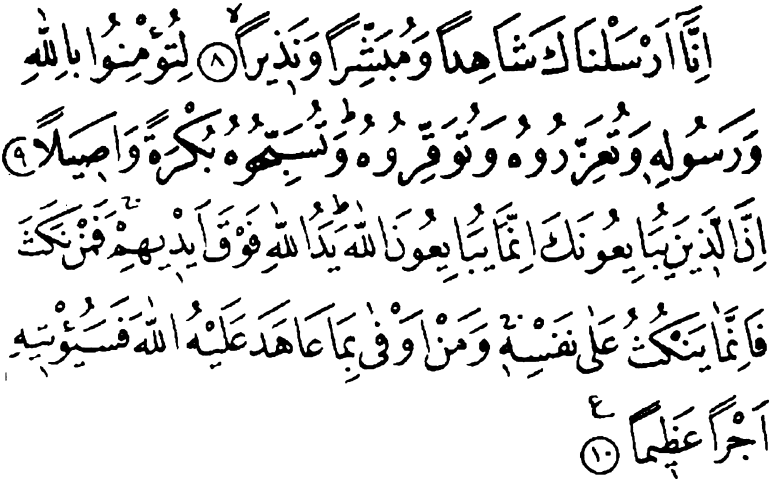

8- Ey Muhammed, biz seni şahit, müjdeleyici ve uyarıcı olarak gönderdik.

9- Maksat sizin Allah'a ve Peygambere inanmanız, O'nun tarafını tutmanız, O'nu yüceltmeniz ve sabah akşam noksanlıklardan tenzih etmenizdir.

10- Ey Muhammed, elini tutarak sana bağlılık sözü verenler aslında Allah'a bağlılık sözü vermiş sayılırlar. Onların elleri üzerinde Allah'ın eli vardır. Kim sözünden dönerse kendi zararına sözünden dönmüş olur. Kim Allah'a verdiği sözü tutarsa, Allah ona büyük ödül verecektir.

SÖZLÜK

شَاهِدًا وَ مُبَشِّرًا وَ نَذِيرًا — Şahid, müjdeci ve uyarıcı olarak. Biz seni çağrına muhatap olan ümmetine, kıyamet günü şahit, ümmetinden iman edip salih amel işleyenlere cennetle müjdeleyici, inkar eden, isyan

eden ve yoldan çıkanlar için cehennemle korkutucu olarak gönderdik.

لِتُؤْمِنُوا بِاللّٰهِ وَرَسُولِهِ وَتُعَزِّرُوهُ وَتُوَقِّرُوهُ

Allah'a ve Peygambere inanasınız diye. Seni peygamber olarak göndermemizin gerekçesi budur.

Seni desteklesinler ve yüceltsinler diye. Allah'ı ve Peygamberi destekleyip yüceltsinler diye.

وَتُسَبِّحُوهُ بُكْرَةً وَأَصِيلاً

Sabah ve akşam O'nu tesbih etsinler diye. Namazla, zikirle ve tesbihle Yüce Allah'ı noksanlıklardan tenzih etsinler diye.

إِنَّ الَّذِينَ يُبَايِعُونَكَ

Sana biat edenler. Hudeybiye'deki Rıdvan biatında sana biat edenler.

إِنَّمَا يُبَايِعُونَ اللّٰهَ

Aslında Allah'a biat etmiş olurlar. Çünkü Peygambere itaat etmek demek, Allah'a itaat etmek demektir.

يَدُ اللّٰهِ فَوْقَ أَيْدِيهِمْ

Ellerinin üzerinde Allah'ın eli vardır. Çünkü onlar aslında Allah'a biat ediyorlardı. Çünkü uğrunda cihad ettikleri O olduğu gibi, sevaplarını O'nun katından alacaklardır.

فَمَنْ نَكَثَ

Kim sözünden dönerse. Kim sözünü tutmaz da Peygamberle ve mü'minlerle birlikte savaşmazsa.

فَإِنَّمَا يَنْكُثُ عَلَى نَفْسِهِ

O kendi zararına sözünden dönmüş olur. Sözünü tutmamasının vebali kendine aittir. Çünkü cezasını kendisi çekecektir.

فَسَيُؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا

Allah ona büyük sevap –ödül- verecektir. Allah onu cennete koyacaktır. Çünkü cennet en büyük ödüldür. Ondan daha büyük tek ödül Yüce Allah'ın rızasıdır.

AÇIKLAMA

Okuduğumuz ayetlerde Yüce Allah'ın Peygamberimize armağan ettiği nimetler açıklanıyor. Yüce Allah şöyle buyuruyor:

"Ey Muhammed, biz seni şahit, müjdeleyici ve uyarıcı olarak gönderdik."

Biz seni, Yüce Allah'ın birliğine, mutlak kemaline ve Arap olanı ile, olmayanı ile, kendilerine gönderildiğin bu ümmete şahit olarak gönderdik. Bunun yanısıra seni mü'minleri ve takva sahiplerini cennetle müjdeleyesin diye gönderdik. Ayrıca seni, kafirleri ve günahkarları kıyamet gününün azabı ile korkutmakla görevlendirdik.

Bu görevden:

"Maksat sizin Allah'a ve Peygambere inanmanız, O'nun tarafını tutmanız, O'nu yüceltmeniz ve sabah, akşam noksanlıklardan tenzih etmenizdir."

Peygamberi görevlendirmemizin amacı, sizin Allah'a ve Peygambere inanmanız, O'nu desteklemeniz ve O'nu yüceltip kendisini saymanızdır. Bu üç görev, yani inanmak, desteklemek ve yüceltmek, hem Allah'a hem de Peygambere yöneliktir. Fakat noksanlıklardan tenzih etme görevi sadece Allah'a yöneliktir. Bu görev "Subhanallah" demekle, namazla, "lailahe illallah" deyip zikretmekle ve sırf Allah'a dua etmekle yerine getirilir. Yüce Allah'a yönelik bu tesbih etme her zaman yapılır.

Şimdi de sıradaki ayeti ele alalım:

"Ey Muhammed, elini tutarak sana bağlılık sözü verenler, aslında Allah'a bağlılık(1) sözü vermiş sıyılırlar. O'nların elleri üzerinde Allah'ın eli vardır."

Yüce Allah bu ayette Peygamberimize bildiriyor ki, Mekkeli müşriklere karşı savaşacakları ve cepheden kaçmayacakları yolunda Rasûlüllaha söz verenler, aslında Allah'a söz vermiş oluyorlar. Çünkü onlara cihadı emreden ve karşılığında ödül vaad eden Allah'tır. Buna göre bu sözleşme her ne kadar görünüşte Peygamber ile yapılmış ise de, gerçekte Yüce Allah ile yapılmıştır. Bu yüzden Yüce Allah: "Onların elleri üzerinde Allah'ın eli vardır" buyuruyor. Buna göre:

"Kim sözünden dönerse kendi zararına sözünden dönmüş olur."

Kim sözünden cayıp savaşmaya yançizerse, kendi aleyhine sözünü bozmuş olur. Buna karşılık:

"Kim Allah'a verdiği sözü tutarsa Allah ona büyük ödül verecektir."

---

(1) Burada sözü edilen biat, Hudeybiye barışının imzalandığı gün mü'minlerin Semure ağacı altında Peygamberimize verdikleri bağlılık sözüdür. Bu sözü veren mü'minler bin dört yüz kişi idi. Sözü edilen ağacın altında ilk söz veren sahabi, Ebu Sinan Esedi olmuştu. Bu söz verme törenine, "Biatu'r-Rıdvan (hoşnutluk biatı)" denmesinin sebebi, Yüce Allah'ın onun hakkında: "Ey Muhammed, mü'minler o ağacın altında elini tutarak sana bağlılık sözü verdiklerinde Allah kendilerinden kesinlikle hoşnut olmuştur. -Fetih, 18-" buyurmasıdır.

Kim sözünde durur da Peygamberi destekler ve zafere kadar O'nun sancağı altında savaşırsa, Allah ona büyük ödül verecektir. Bu büyük ödül, esenlik yurdu olan cennettir.

SONUÇ

1- Peygamberimizin peygamberliği vurgulanıyor; şerefliliği ve konumunun yüceliği ilan ediliyor.

2- Allah'a ve Peygambere inanmak, Peygamberi destekleyip saymak farzdır.

3- Sabahları ve akşamları namazla birlikte Yüce Allah'ı, O'nun celal ve kemal sıfatları ile bağdaşmayan her türlü noksanlıktan tenzih etmek farzdır.

4- Verilen sözü tutmak farz, yapılan anlaşmayı bozmak ve verilmiş sözden dönmek haramdır.

سَيَقُولُ لَكَ الْمُخَلَّفُونَ مِنَ الْأَعْرَابِ شَغَلَتْنَا
أَمْوَالُنَا وَأَهْلُونَا فَاسْتَغْفِرْ لَنَا يَقُولُونَ بِأَلْسِنَتِهِم مَّا لَيْسَ
فِي قُلُوبِهِمْ قُلْ فَمَن يَمْلِكُ لَكُم مِّنَ اللَّهِ شَيْئًا إِنْ أَرَادَ بِكُمْ ضَرًّا
أَوْ أَرَادَ بِكُمْ نَفْعًا بَلْ كَانَ اللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا ﴿١١﴾
بَلْ ظَنَنتُمْ أَن لَّن يَنقَلِبَ الرَّسُولُ وَالْمُؤْمِنُونَ إِلَىٰ أَهْلِيهِمْ أَبَدًا
وَزُيِّنَ ذَٰلِكَ فِي قُلُوبِكُمْ وَظَنَنتُمْ ظَنَّ السَّوْءِ وَكُنتُمْ قَوْمًا
بُورًا ﴿١٢﴾ وَمَن لَّمْ يُؤْمِن بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ فَإِنَّا أَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ

سَعِيرًا ﴿١٣﴾ وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۚ يَغْفِرُ لِمَنْ يَشَاءُ
وَيُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ ۚ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿١٤﴾

11- Savaşa katılmayan bedeviler sana: "Mallarımız ve ailemiz yüzünden savaşa katılmadık. Bizim adımıza Allah'tan af dile" diyecekler. Onlar kalplerinde olmayan bir duyguyu dile getiriyorlar. Onlara de ki: "Allah size zarar vermek istese, ya da size yarar dokundurmayı dilese, O'nun size yönelik bu dileğinin zerresini kim engelleyebilir." Kuşku yok ki Allah, sizin neler yaptığınızdan haberdardır.

12- Aslında siz Peygamberin ve mü'minlerin, ailelerine, evlerine bir daha dönmeyeceklerini sandınız. Bu ihtimal gönüllerinize hoş geldi. Kötü beklentiye kapıldınız. Bu yüzden hayırsız bir topluluk oldunuz.

13- Kim Allah'a ve Peygambere inanmaz ise bilsin ki, biz kafirler için çılgın alevli bir cehennem hazırladık.

14- Göklerin ve yerin hükümranlığı Allah'a aittir. O dilediğini affeder, dilediğini de azaba çarptırır. Hiç şüphesiz Allah affedici ve merhametlidir.

SÖZLÜK

اَلْمُخَلَّفُونَ مِنَ الْاَعْرَابِ — Geri kalan bedeviler. Medine civarında yaşayan bedeviler. Hudeybiye yılında onları seninle birlikte Mekke yolculuğuna çıkmaya çağırdığında Allah onları sana eşlik etmekten geri bıraktı. Onlar Kureyşlilerin saldırısından korkmuşlardı. Bunlar Gaffar, Muzine, Cuheyne ve Eşca kabileleri idi.

شَغَلَتْنَا اَمْوَالُنَا وَ اَهْلُونَا — Bizi mallarımız ve ailelerimiz meşgul edip geri bıraktı. Bu yüzden seninle birlikte sefere çıkamadık.

فَاسْتَغْفِرْ لَنَا — Bizim için Allah'tan af dile. Senin ile birlikte sefere çıkamadığımızdan dolayı bizim için Allah'tan af dile.

يَقُولُونَ بِاَلْسِنَتِهِمْ — Dilleri ile söylerler. Bütün söyledikleri sadece dillerindendir. Kalplerinde bu sözlerden hiç bir eser yoktur.

قُلْ فَمَنْ يَمْلِكُ لَكُمْ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا — De ki: "Allah'tan sizi kim zerrece kurtarabilir?" Hiç kimse. Buradaki soru olumsuzluk ifade eder.

اِنْ اَرَادَ بِكُمْ ضَرًّا اَوْ اَرَادَ بِكُمْ نَفْعًا — Eğer O size zarar vermek istese ya da size fayda sağlamayı dilese. Allah o bedevileri Kureyşlilerden korkarak Peygamberimiz ile birlikte yola çıkmadıkları için kınıyor.

بَلْ ظَنَنْتُمْ اَنْ لَنْ يَنْقَلِبَ الرَّسُولُ وَ الْمُؤْمِنُونَ — Aslında siz Peygamberin ve mü'minlerin geri dönmeyeceklerini sandınız. Kureyşlilerin Peygamberi ve mü'minleri öldüreceklerini, bu yüzden hiç birinin Medine'ye geri dönemeyeceklerini sandınız.

وَ ظَنَنْتُمْ ظَنَّ السَّوْءِ — Kötü bir zanda bulundunuz. O zan, şeytanın kalplerinde süslediği az önce anlatılan zandır.

وَ كُنْتُمْ قَوْمًا بُورًا — Siz mahvolan bir kavim oldunuz. Bu çirkin beklentiniz yüzünden Allah katında mahvolmuş bir toplum oldunuz.

فَاِنَّا اَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ سَعِيرًا — Biz kafirler için çılgın alevli bir cehennem hazırladık. Biz kafirler için şiddetle yanan ve alev saçan bir ateş hazırladık.

يَغْفِرُ لِمَنْ يَشَاءُ وَ يُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ — Allah dilediğini affeder, dilediğini azaba çarptırır. Tevbe edip affedilmesini dileyen kuldur. Dilediğini azaba çarptırır. Bu da çirkin zan besleyen, inanmadığını söyleyen, kafirliği ve münafıklığı ısrarla sürdüren kuldur.

وَ كَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا — Allah affedici ve merhametlidir. Allah her zaman affedici ve merhametlidir. Kim tevbe ederse onu affeder.

AÇIKLAMA

Okuduğumuz ayetlerde münafıkların müslümanlara yaptıkları gizli düşmanlıklardan vaz geçmeleri çağrısı yapılmaktadır. Bunun için azarlanıyorlar, kınanıyorlar ve kusurları anlatılıyor. Maksat böylece ıslah edilmeleridir.

Yüce Allah, Peygamberine buyuruyor ki:

"Seferden geri kalan bedeviler diyecekler ki..."

Bunlar Medine civarında yaşayan Gıfar, Muzine, Cuheyne ve Eşca kabilelerine mensup bedevilerdi.(1) Peygamberimiz, belki Kureyşlilerle savaş olur

(1) Deyl kabilesi de bu sefere çıkmadı. Eslem kabilesinden aralarında Mirdas b. Malik'in, Şair Dabas'ın, Abdullah b. Ebu Evfa'nın, Zahir b. Esved'in, Ehban b. Evs'in ve Seleme b. Evka'nın da bulunduğu yüz kişi bu sefere katıldı. Ğıfar kabilesinden Mufaf b. Eyma ve Muzine kabilesinden Aiz b. Amr da bu sefere katılmışlardı.

düşüncesi ile onları kendisiyle, birlikte Umre yapmak üzere Mekke seferine çağırmıştı. Fakat sefer kaçağı bu bedeviler, Kureyşliler ile karşılaşma ihtimalinden dolayı karşısında korkuya ve yılgınlığa kapıldılar. Ayrıca Peygamberimizin ve mü'minlerin bir daha Medine'ye dönemeyecekleri, Kureyşlilerin onları öldürüp varlıklarına son verecekleri düşüncesi şeytan tarafından süslenip zihinlerine işlenmişti. Bu yüzden savaşa katılmaktan geri kaldılar. Peygamberimiz ve mü'minler ile birlikte olmaktan yoksun oldular. Ayrıca Rıdvan biatına katılma şerefinden de yoksun bırakıldılar.

Yüce Allah, Hudeybiyeden dönmekte olan peygamberimize haber veriyor ki:

"Seferden geri kalan bedeviler diyecekler ki: " Mallarımız ve ailelerimiz yüzünden sefere katılmadık."

Mallarımızla ve ailelerimizle ilgili problemlerimiz vardı. Onları çözmek için seninle gelemedik.

"Bizim için Allah'tan af dile."

Bizim adımıza Allah'tan af dile.

Bu sözleri gerçek ve samimi değildi, tersine, asılsız ve yalandı. Bu yüzden Yüce Allah onları rezil etmek üzere şöyle buyuruyor:

"Onlar kalplerinde olmayan bir duyguyu dile getiriyorlar."

Buna göre onlar birer yalancıdırlar.

Bu noktada Yüce Allah, Peygamberine, münafıklara şöyle demesini emrediyor: Söyleyin bakalım, eğer Allah'a ve peygambere karşı gelir, korku ve yılgınlık yüzünden mü'minler ile birlikte sefere çıkmaktan kaçınırsanız, "Allah size zarar vermek istese, ya da size yarar dokundurmayı dilese, O'nun, size yönelik bu dileğinin zerresini kim engelleyebilir?"

Yüce Allah bu cümle ile sözün akışını değiştererek münafıkları tehdit ettiğini görüyoruz.

"Allah sizin neler yaptığınızdan haberdardır."

Sizi yaptıklarınızın karşılığı ile cezalandıracaktır. Bilindiği gibi onların yaptıkları işler batıldan ve kötülüklerden ibarettir.

Yüce Allah sözün akışını değiştirerek şöyle buyuruyor:

"Aslında siz, Peygamberin ve mü'minlerin bir daha hiç ailelerine dönemeyeceklerini sandınız."

Sizin hesabınıza göre Kureyşliler onları öldürecek, köklerini tamamen kazıyacaklardı. Şeytan bu beklentiyi allayıp pullayarak kalplerinize işledi, öyle ki, siz onu olmuş bitmiş gibi gördünüz.

"Çirkin bir zanna kapıldınız."

Peygamberin ve mü'minlerin, Kureyşlilerin saldırılarından sağ kurtulamayacaklarını sandınız.

"Bu yüzden hayırsız bir topluluk oldunuz."

Mahvolmaya ve yokluğa mahkum bir topluluk oldunuz.

Şunu bilin ki:

"Kim Allah'a ve Peygambere inanmaz ise, bilsin ki, biz kafirler için çılgın alevli bir cehennem hazırladık."

Bu ayet bir tehdit niteliğindedir. Yüce Allah bu sözleri ile münafıkları korkutmak istemiştir. Böylece yanlış inanç ve davranışlarını bırakarak, doğru söz ve davranışlara dönmelerini dilemiştir.

Şimdi sıra okuduğumuz ayetlerin sonuncusuna geldi:

"Göklerin ve yerin egemenliği Allah'a aittir." Her şey O'nun elindedir. "O dilediğini affeder, dilediğini de azaba çarptırır."

Buna göre kullara yakışan davranış, tevbe edip O'na yönelmektir, yoksa kafirlikte ve münafıklıkta ısrar etmek değildir. Çünkü bu tutum onlara hiç bir kazanç getirmez. Nitekim Yüce Allah'ın bu uyarısı üzerine sözkonusu bedevilerin çoğu tevbe edip en hayırlı insanlar arasında yer aldılar.

"Hiç şüphesiz Allah affedici ve merhametlidir."

O onların tevbe edenlerini affedip rahmetinin şemsiyesi altına aldı. Allah'a hamd ve minnetler olsun.

SONUÇ

1- Kur'an'ın gaypten haber vermesi ve bu konuda verdiği haberlerin doğru çıkması, bu kitabın Peygamberimize vahyedilmiş Allah sözü olduğunun delilidir.

2- Gerçekte zarar ve yarar dokundurma gücü sadece Allah'tadır. Bu yüzden, yalnız O'ndan ummak ve sadece O'ndan korkmak gerekir.

3- Yüce Allah hakkında çirkin zan beslemek haram, iyi düşünce beslemek farzdır.

4- Kafirlik, cehennem azabına çarpılmayı gerektirir. Fakat Allah tevbe edenlerin tevbesini kabul eder, kendisinden samimi olarak af dileyenleri af eder.

5- Hayırlı ve iyi işlerdeki yarışta geride kalmak yeriliyor.

سَيَقُولُ
الْمُخَلَّفُونَ إِذَا انطَلَقْتُمْ إِلَىٰ مَغَانِمَ لِتَأْخُذُوهَا ذَرُونَا
نَتَّبِعْكُمْ يُرِيدُونَ أَن يُبَدِّلُوا كَلَامَ اللَّهِ ۚ قُل
لَّن تَتَّبِعُونَا كَذَٰلِكُمْ قَالَ اللَّهُ مِن قَبْلُ ۖ فَسَيَقُولُونَ
بَلْ تَحْسُدُونَنَا ۚ بَلْ كَانُوا لَا يَفْقَهُونَ إِلَّا قَلِيلًا ﴿١٥﴾

15- Daha önce savaşa katılmayanlar siz ganimet almaya giderken, "izin verin de biz de sizinle gelelim" diyecekler. Onlar Allah'ın bu konudaki sözünü değiştirmek istiyorlar. Onlara: "Bizimle gelemezsiniz, Allah daha önce sizin ile ilgili olarak böyle buyurdu" de. Onlar: "Hayır, siz bizi kıskanıyorsunuz" diyecekler. Aslında onlar kıt anlayışlı kimselerdir.

SÖZLÜK

اَلْمُخَلَّفُونَ مِنَ الْاَعْرَابِ Geri kalan bedevilerden. Seferden geri kalan bedeviler. Yani yukarıda okuduğumuz ayetlerde sözü edilen Ğıfar, Cuheyne, Muzine ve Eşca kabileleri.

اِذَا انْطَلَقْتُمْ اِلَى مَغَانِمَ لِتَاْخُذُوهَا Ganimet almaya gittiğinizde. Hayber'de ele geçen ganimetler kastediliyor. Çünkü Allah onları Hudeybiye dönüşünde mü'minlere vaadetmişti.

ذَرُونَا نَتَّبِعْكُمْ — Bırakın da sizinle gelelim. Bırakın da sizinle gelerek ganimetlerden pay alalım.

يُرِيدُونَ اَنْ يُبَدِّلُوا كَلَامَ اللّٰهِ — Onlar Allah'ın sözünü değiştirmek istiyorlar. Onlar ganimetlerden pay almak için Hayber'e gitmek istemekle, Allah'ın, Hayber ganimetlerini sadece Hudeybiye'de bulunanlara vaadeden sözünü değiştirmek istiyorlar.

كَذٰلِكُمْ قَالَ اللّٰهُ مِنْ قَبْلُ — Allah daha önce böyle dedi. Allah bize Medine'ye dönüşümüzün öncesinde, sizin bizi izlemeyeceğinizi, bizimle birlikte sefere çıkmayacağınızı söylemişti.

فَسَيَقُولُونَنَا بَلْ تَحْسُدُونَنَا — "Siz aslında bizi kıskanıyorsunuz" diyecekler. Onlar: "Siz aslında bizi kıskanıyorsunuz" diyecekler. Gerçekten de öyle dediler. Bu engellemenin, Allah'tan gelen bir emrin gereği değil de, kendilerini kıskanan Peygamberin ve mü'minlerin bir kararı olduğunu sandılar. Bu da onların münafıklıklarının ve kafirliklerinin bir delilidir. Allah korusun!

بَلْ كَانُوا لَا يَفْقَهُونَ اِلَّا قَلِيلًا — Aslında onlar çok az anlayışa sahiptirler. Onlar yeterince ve gerektiği gibi anlayamıyorlar. Anlayışları kıttır. Sadece dünya işlerini anlıyorlar, başka konulara kafaları çalışmıyor.

AÇIKLAMA

Okuduğumuz ayet, bedevi, şehirli münafıkları yola getirmeye çalışıyor. Bu maksatla onlardan sözedilerek, kusurları ortaya dökülüyor, sapıklıkları ve yanlış hareketleri ortaya çıktıkça, tevbe edip hakka dönmeye çağrılıyorlar. Bunun için Yüce Allah şöyle buyuruyor:

"Sefere katılmayanlar diyecekler ki..." Daha önce kendilerinden sözedilen, Hudeybiye seferine katılmamış Muzine, Cuheyne, Gıfar ve Eşca kabilelerinden oluşan bedeviler size diyecekler ki: "Ganimet almaya(1) giderken izin verin de biz de sizinle gelelim."

---

(1) Bunlar Hayber ganimetleridir. Çünkü Yüce Allah Hudeybiye seferine katılan mü'minlere Hayber'i fethedeceklerini ve orada ele geçecek ganimetleri sırf kendilerinin alacağını vaadetmişti. Hayber fethine katılmayan, fakat Hudeybiye seferinde bulunanlar da bu ganimetlerden pay alacaklardı. Hudeybiye seferinde bulunup da, Hayber savaşına katılmayan tek sahabi Cabir b. Abdullah oldu. Peygamberimiz ona tıpkı bu savaşa katılanların payı kadar pay ayırdı.

Bilindiği gibi Hudeybiye barışından sonra Yüce Allah, bu barış yüzünden derin üzüntülerle sarsılan o sefere katılmış mü'minlere bir çok nimetler armağan etti. Bu armağanlardan biri, kendilerine ilerde fethedilecek olan Hayber'in ganimetleri idi. Hayber'de ele geçecek ganimetler çok büyüktü.

Mü'minler Medine'ye dönüp de Peygamberimiz Hayber savaşına çıkılacağını bildirince, bu savaş kaçakları, Peygamberimize başvurarak sefere çıkmak istediklerini söylediler. Maksatları sadece elde edilecek ganimetlerden pay almaktı. Yüce Allah bu durumu şöyle açıklıyor:

"Onlar Allah'ın bu konudaki sözünü değiştirmek istiyorlar."(1)

Bu vaad, Yüce Allah'ın Hudeybiye savaşına katılan müm'minlere Hayber'de elde edilecek ganimetleri armağan ettiği yolundaki vaadiydi. Bu yüzden Peygambere bu savaş kaçaklarına:

"Bizimle gelemezsiniz, Allah daha önce sizin ile ilgili olarak böyle buyurdu" diye cevap vermesini emretti.

Yüce Allah bize daha önce sizin tutumunuzu bildirdi. Şimdi söylediğiniz bu sözleri, takındığınız bu tavrı bize daha önce haber verdi.

"Onlar: 'Hayır, siz bizi kıskanıyorsunuz' diyecekler."

Bu söz, onların Allah tarafından daha önce Peygamberimize haber verilen sözlerinden biri idi. Şimdi onu gerçekten söylediler.

Bizi Hayber savaşına katılmaktan engellemenizin tek sebebi bizi kıskanmanızdır. Orada elde edilecek ganimetlerden pay almamızı istemiyorsunuz. Yoksa Allah'ın bizi yanınıza almamanız yolunda size verdiği bir emir yoktur. Sizi böyle yapmaya yönelen sebep, bize yönelik kıskançlığınızdır.

"Aslında onlar kıt anlayışlı kimselerdir." Bu ifade bedevi münafıkların cahillikle niteliyor. Bu cahilliğini sapıtmalarına, bocalamalarına ve şaşkınlıklarına yolaçan asıl neden olduğunu vurguluyor. Onlar kısır anlayışlı, kıt kavrayışlı kimselerdir. İleri görüşlü, ne söyleyeceğini ve ne yapacağını bilen,

(1) "Onlar Allah'ın bu konudaki sözünü değiştirmek istiyorlar." Allah'ın Hudeybiye seferine katılan mü'minlere yönelik vaadini değiştirmek istiyorlar. Bilindiği gibi, Yüce Allah Hudeybiye seferine katılan mü'minlere, Mekke fethinden elde edecekleri ganimetlere karşılık olarak Hayber ganimetlerini armağan etmişti.

dengeli ve zeki kimselerin düzeyinde değildirler.

SONUÇ

1- Yüce Allah, Peygamber ve mü'minler Medine'ye dönüş yolundayken kendilerine Hayber'in ganimetlerini vaadetti. Bunun sonradan aynen yerine getirilmesi Allah'ın varlığının, bilgisinin, gücünün, hikmetinin ve rahmetinin delilidir. Bunlar da Yüce Allah'a iman etmenin, O'nun birliğini onaylamanın, O'nu sevmenin, O'na umut bağlamanın ve O'ndan korkmanın gerekçeleridir.

2- Kafir, şaşkın, bunalımlı olur, sözü ve davranışları tutarsızdır.

3- Cahillik yeriliyor, kınanıyor. Gerçekten o bir insana yakıştırılacak çok kötü bir sıfattır. Bu yüzden cahilin kendisi bile cahilliğe hoşnutlukla sahip çıkmaz. Eğer bir cahile: "Ey cahil, şöyle yapma, şöyle konuşma" desen, sana kızar.

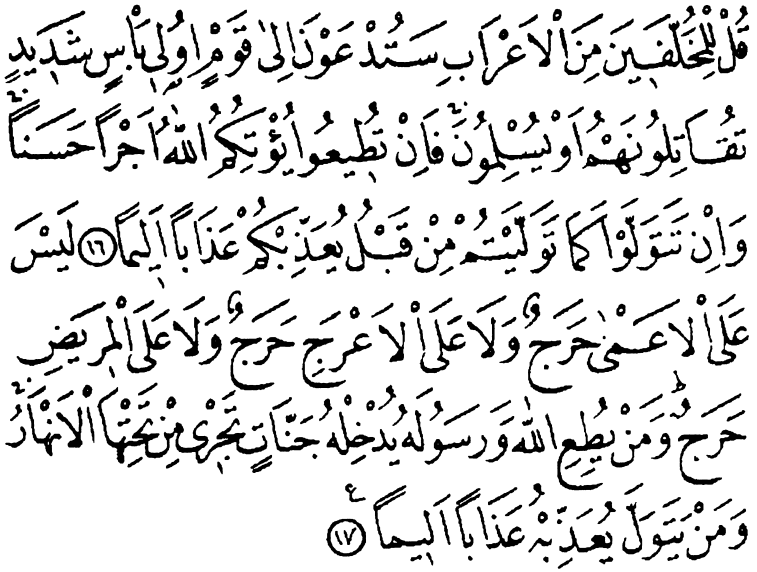
قُل لِّلْمُخَلَّفِينَ مِنَ الْأَعْرَابِ سَتُدْعَوْنَ إِلَىٰ قَوْمٍ أُولِي بَأْسٍ شَدِيدٍ
تُقَاتِلُونَهُمْ أَوْ يُسْلِمُونَ ۖ فَإِن تُطِيعُوا يُؤْتِكُمُ اللَّهُ أَجْرًا حَسَنًا
وَإِن تَتَوَلَّوْا كَمَا تَوَلَّيْتُم مِّن قَبْلُ يُعَذِّبْكُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿١٦﴾ لَّيْسَ
عَلَى الْأَعْمَىٰ حَرَجٌ وَلَا عَلَى الْأَعْرَجِ حَرَجٌ وَلَا عَلَى الْمَرِيضِ
حَرَجٌ ۗ وَمَن يُطِعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ
وَمَن يَتَوَلَّ يُعَذِّبْهُ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿١٧﴾

16- Ey Muhammed, savaşa katılmayan bedevilere de ki: "Siz ileride çok savaşçı bir toplumla savaşmaya çağrılacaksınız. Onlarla, müslüman olmayı kabul etmelerine dek savaşacaksınız. Eğer o emre itaat ederseniz Allah size güzel bir ödül verir. Yok eğer daha önce yaptığınız gibi sırt çevirirseniz, O sizi can yakıcı bir azaba çarptırır."

17- Körler, topallar ve hastalar savaşa katılmadıkları için sorumlu değildirler. Kim Allah'a ve Peygambere itaat ederse, Allah O'nu altlarından çeşitli ırmaklar akan cennetlere koyar. Kim de sırt çevirirse, Allah kendisini can yakıcı bir azaba çarptırır.

SÖZLÜK

قُلْ لِلْمُخَلَّفُونَ مِنَ الْاَعْرَابِ	Savaşa katılmayan bedevilere de ki: Hudeybiye'ye katılmadıkları halde ganimet elde etmek için Hayber savaşına katılmak isteyen bedevilere, kendilerini sınavdan geçirmek için de ki.
سَتُدْعَوْنَ اِلَى قَوْمٍ اُولِى بَأْسٍ شَدِيدٍ	Savaşçı bir kavimle savaşmaya çağrılacaklar. Günün birinde gözü kara ve çok savaşçı bir toplumla savaşmaya çağrılacaklar.
تُقَاتِلُونَهُمْ اَوْ يُسْلِمُونَ	Ya onlarla savaşırsınız, ya da onlar müslüman olurlar.
فَاِنْ تُطِيعُوا	Eğer itaat ederseniz. Eğer sizi o savaşçı toplumla savaşmaya çağıran emre itaat ederseniz.
يُؤْتِكُمُ اللّٰهُ اَجْرًا حَسَنًا	Allah size iyi bir ecir verir. Dünyada iyi mü'minler olarak itibarınız geri verilir. Ahirette de size cennet verilir.
وَ اِنْ تَتَوَلَّوْا	Eğer yüzçevirirseniz. Eğer daha önce Hudeybiye savaşına çıkmayarak yaptığınız gibi sırt çevirirseniz.
يُعَذِّبْكُمْ عَذَابًا اَلِيمًا	Allah sizi acı bir azaba çarptırır. Dünyada öldürülerek ve zillete düşerek, ahirette de cehenneme girerek acıklı azaba uğrarsınız.
حَرَجٌ	Günah, sorumluluk.
وَ مَنْ يَتَوَلَّ	Kim yüzçevirirse. Kim Allah'a ve Peygambere itaate sırt çevirirse.

AÇIKLAMA

Okuduğumuz ayetler bedevi münafıkları müslümanlara karşı sürdürdükleri gizli düşmanlıklardan vaz geçmeye çağırmaktadır. Yüce Allah, Peygamberine: "Savaştan geri kalanlara de ki" buyuruyor.

Görülüyor ki "savaş kaçağı" onlar için lakap olmuş, artık onunla tanınıyorlar. Bu durum tek başına kötüleme, kınama ve azarlama ifade eder.

Kendilerini denemek için onlara de ki:

"Siz ilerde çok savaşçı bir toplumla savaşa çağrılacaksınız. Onlarla müslüman olmayı kabul etmelerine(1) dek savaşacaksınız."

Ancak teslim olurlarsa kendilerine karşı savaşı durduracaksınız. Bu da cizye denilen sembolik bir vergiyi vermeye razı olmaları ile olur.

Bu savaşçılar ya hristiyan, ya da mecusi (ateşperest) olabilirler. Bunlar da ya Farslı, ya da Bizanslılardır. Kimler oldukları konusu tartışmalıdır.(2)

Devam ediyoruz:

"Eğer sizi cihada çağıran emre uyar da sefere çıkıp cihad ederseniz, Allah size güzel bir ödül verir."

Allah size dünyada ganimetler, şan, şöhret verir. Bunların ötesinde de size cennet vardır.

"Eğer daha önce yaptığınız gibi sırt çevirirseniz..."

Hani Peygamber sizi umre yapmak üzere Mekke'ye gitmeye çağırınca, gerek Kureyşlilerden korktuğunuz için ve gerekse Peygamber ile mü'minler öldürülür de, meydan bize kalır yolundaki arzunuzdan dolayı, Peygamberle birlikte yola çıkmamıştınız ya, yine öyle yapıp savaşa çıkmazsanız:

---

(1) Bu ayet, Hz. Ebu Bekir'in halife olacağına delildir. Çünkü müslümanları yalancı peygamber Museyleme'ye karşı savaşmaya çağıran odur. Bu ayette, "Onlarla müslüman olmayı kabul etmelerine dek savaşacaksınız" diye tanıtılan, yani cizye vermeleri kabul edilmeyerek, ya müslüman olmaları, ya da öldürülmeleri gereken topluluk bunlardı. Perslere ve Bizanslılara gelince, ateşperest ve hristiyan olmaları dolayısıyle onlardan cizye kabul ediliyordu.

(2) Bir görüşe göre bunlar yalancı peygamber Museyleme'nin adamları idi. Sahabilerden Rafi b. Hudeye bu konuda şöyle diyor: Vallahi, biz daha önce, "Siz ilerde çok savaşçı bir toplumla savaşmaya çağrılacaksınız" ayetini okur, fakat bu savaşçıların kimler olduklarını bilmezdik. Sonunda Hz. Ebu Bekir bizi Hanife oğulları kabilesiyle ile savaşmaya çağırınca "Tamam. Onlar bu adamlardır" dedik.

"O sizi can yakıcı bir azaba çarptırır." Böyle yaparsanız, Allah dünyada size baskı ve işkence yapacak olanları başınıza musallat eder. Ahirette ise sizi cehennem azabına çarptırır.

Ancak aranızdaki:

"Körler, topallar ve hastalar savaşa katılmadıkları için sorumlu değildirler."

Bir önceki savaş kaçağı münafık bedeviler hakkındaki ayet inince ve bu ayetin sonu: "Eğer savaş çağrısına sırt çevirirseniz, Allah sizi can yakıcı bir azaba çarptırır" biçiminde noktalanınca, hastalık ve onun gibi bir özrü olanlar korkuya kapılıp ağlamaya başladılar. Bunun üzerine şimdi okuduğumuz bu ayet indi. Körler savaşa katılmadılar diye sorumlu değildirler. Yürümeye, koşmaya, saldırmaya ve geri çekilmeye gücü yetmeyen topallar da savaşa katılmadıkları için sorumlu değildirler. Müzmin ve savaşma gücünü yok edici hastalıklardan birine yakalanmış olanlar da savaşa katılmadıklarından dolayı sorumlu değildirler. Bilindiği gibi savaş ileri atılmayı ve geri çekilmeyi gerektirir. Bunun yanısıra vücud sağlığının ve savaşma gücünün varolması gerekir.

Allah-u Teâlâ şöyle buyuruyor:

"Kim Allah'a ve Peygambere itaat ederse" onların emirlerine ve yasaklarına uyarsa "Allah onu altlarından çeşitli ırmaklar akan cennetlere koyar. Kim de sırt çevirirse Allah kendisini can yakıcı bir azaba çarptırır."

Bunlar, güçlü ve üstün iradeli Allah tarafından dile getirilmiş en büyük nimet vaadi ve ağır bir tehdittir. Herkes Allah'tan korksun. Çünkü O'nun azabı ağırdır.

SONUÇ

1- Sözlerinde durup durmamalarının anlaşılması için, insanları imtihan etmek, iyi bir usüldür.

2- İslâm'da savaş iki sonuca varır: Ya savaşılan müslüman olur ,ya da İslâm devletinin himayesine girer. Himayenin gereği olarak, islâmi hükümler ve İslâmi siyasete uygun şekilde cizye denen vergiyi vermelidir.

3- Körlük, topallık ve hastalık gibi özürleri olanlar cihada katılmadıkları için sorumlu değildirler.

4- Allah'ın kendisine itaat edene yönelik müjdesi ile kendisine karşı gelene yönelik tehdidi açıklanıyor. Vaad cennet, tehdid ise cehennemdir.

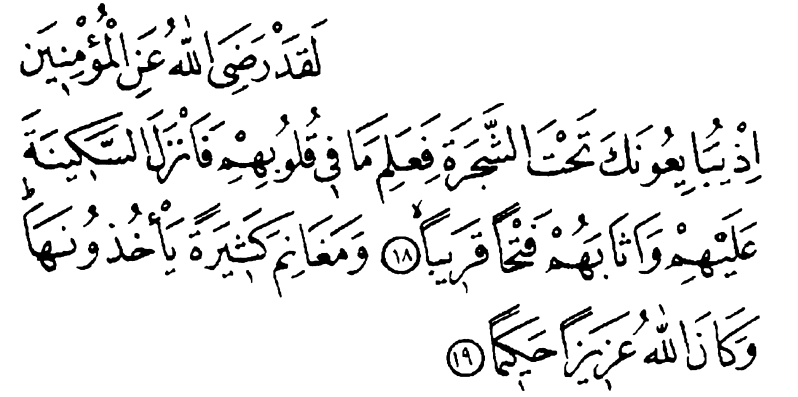

18- Ey Muhammed, mü'minler o ağacın altında elini tutarak sana bağlılık sözü verdiklerinde Allah kendilerinden kesinlikle hoşnut olmuştur. Ayrıca onların içlerinden geçen duyguları bildiği için kalplerine güven aşılamış, kendilerine yakın vadeli bir zafer armağan etmiştir.

19- Bunların yanısıra onları, yakında ellerine geçecek bir çok ganimetlerle ödüllendirmiştir. Şüphe yok ki Allah, üstün iradelidir ve her işi yerinde yapar.

SÖZLÜK

لَقَدْ رَضِيَ اللّٰهُ عَنِ الْمُؤْمِنِينَ — Allah mü'minlerden razı oldu. Allah, imanları köklü ve güçlü olan o mü'minlerden hoşnut oldu. Bu mü'minler, "Rıdvan Biatı"na katılan Peygamberimizin arkadaşlarıdır.

اِذْ يُبَايِعُونَكَ — Hani sana biat ediyorlardı. Ey Muhammed, hani onlar sana Hudeybiye'de biat ediyorlardı.

تَحْتَ الشَّجَرَةِ — O ağacın altında. Semure ağacının altında. Bunlar bin dört yüz kişi idiler. Kureyşliler ile savaşacakları ve cepheden kaçmayacakları yolunda Peygamberimize bağlılık sözü verdiler.

فَعَلِمَ مَا فِي قُلُوبِهِمْ فَأَنْزَلَ السَّكِينَةَ عَلَيْهِمْ — Allah kalplerindeki duyguları bildiği için onlara güven indirdi. Allah onların kalplerindeki samimiyeti ve bağlılığı bildiği için, kendilerine güven ve içinde bulundukları şartlara direnme duygusu indirdi.

وَأَثَابَهُمْ فَتْحًا قَرِيبًا — Onları yakın bir fetih ile ödüllendirdi. Bu fetih, Hayber fethidir.

Mü'minler Zilhicce ayında Hudeybiye'den ayrıldılar. Hicri yedi yılının, muharrem ayının sonlarında Hayber'e saldırdılar ve Allah'ın izni ile orayı fethettiler.

وَ مَغَانِمَ كَثِيرَةً يَأْخُذُونَهَا — Ellerine geçecek bir çok ganimetler. Hayber'de ellerine geçecek ganimetler kasdediliyor.

وَ كَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا — Allah aziz ve hakimdir. O her zaman üstündür ve kullarının işlerini hikmetle yürütür

AÇIKLAMA

Yüce Allah, okuduğumuz ayetlerin ilkinde: "Allah o mü'minlerden(1) kesinlikle hoşnut oldu"(2) buyuruyor.

Bu ifadede Yüce Allah, o eksiksiz imana sahip mü'minlerden hoşnut olduğunu bildiriyor. Bunlar bin dört yüz kişi idiler. Semure ağacının altında Peygamberimize biat etmişlerdi. Aralarında biatı yapmayan sadece Ced b. Kays Ensari idi. Bu adam devesinin karnına yapışarak sahabilerin gözlerinden saklandı. Aslında münafıktı ve ölünceye kadar öyle kaldı. Allah ahirette onun yüzünü kara etsin!

Çeşitli kaynakların verdikleri bilgilere göre bu biatın sebebi şu idi: Peygamberimiz, Hurraş b. Umeyye Huzai'yi yanına çağırıp Mekke Kureyşlilerine gitmesini söyledi. Onu Saleb adlı devesine bindirdi. Görevi, Kabe'yi ziyaret için geldiğini Mekke ileri gelenlerine bildirmekti. Fakat Kureyşliler, Hurraş'ın Mekke'ye varışında, peygamberimizin yolculuğu sırasında kullandığı devesini öldürdüler. Hurraş'ı da öldürmek istediler. Fakat Ehabiş diye anılan bir grup buna engel oldu. Bunlar çeşitli kabilelerden oluşmuş bir gruptu. Hurraş'ı öldüremeyince kendisini salıverdiler. O da Peygamberimizin yanına döndü.

Bunun üzerine Peygamberimiz Hz. Ömer'i yanına çağırdı. Ondan, Mekke'ye gidip Kureyş liderlerine geliş sebebini anlatmasını istedi. Hz. Ömer

---

(1) Yüce Allah'ın, mü'minlerden, "elini tutarak sana bağlılık sözü verdiklerinde" biçiminde sözetmesi, Peygamberimiz ile birlikte olup da, biat etmemiş olan Ced b. Kays'ın Yüce Allah'ın hoşnutluğunu kazanmadığını ve mü'min olmadığını ilan etme niteliği taşıyor.

(2) Yukarıda okuduğumuz: "Sana biat edenler, aslında Allah'a biat ediyorlar" ayetinde, Rıdvan biatına katılan mü'minlere verilen armağanlara genel olarak değinilmişken, bu ayette bu ödüllerin ayrıntılı anlatımına yer verilmiştir.

şöyle dedi: "Ya Rasûlüllah, Kureyşlilerin beni öldürmeye teşebbüs edeceklerinden endişe etmekteyim. Mekke'de Adiy b. Kaab oğullarından beni koruyacak bir kişi bile yoktur. Kureyşliler, onlara karşı ne kadar düşman ve ne kadar sert olduğumu biliyorlar. Fakat sana, Kureyşlilerin benden daha çok değer verdikleri Hz. Osman'ı göndermeni öneriyorum."

Bunun üzerine Peygamberimiz Hz. Osman'ı yanına çağırarak kendisini Ebu Süfyan'a ve diğer Kureyşli liderlere gönderdi. Onu, savaşmak için değil, sadece Kabe'yi ziyaret edip, hac görevini yerine getirmek için geldiğini Kureyşli liderlere iletmekle görevlendirmişti.

Hz. Osman Mekke'ye doğru yola çıktı. Mekke'ye girişinde veya oraya girmeden önce kendisini İban b. Said b. As karşıladı. Devesinden inen Hz. Osman'ı. Böylece Hz. Osman, Peygamberimizin teklifini yetkililere iletinceye kadar kendisine eşlik etti.

Hz. Osman, Ebu Süfyan'ın ve diğer Kureyşli liderlerin yanına gidip, onlara Peygamberimizin teklifini iletti. Kureyşli liderler, Peygamberimizin teklifini aldıktan sonra Hz. Osman'a: "Eğer istiyorsan Kabe'yi ziyaret edebilirsin" dediler. Hz. Osman onlara: "Peygamberimizden önce orayı ziyaret etmem" diye cevap verdi. Bunun üzerine Kureyşliler kendisini alıkoydular.

Peygamberimiz ile mü'minlere, Hz. Osman'ın öldürüldüğü şeklinde haber ulaştı. Bu haber üzerine Peygamberimiz: "Bu adamların hesabını bir an önce görmeliyiz" dedi ve oradaki mü'minleri kendisine biat etmeye çağırdı. Bu Rıdvan biatı idi ve bir ağaç altında yapılmıştı.

İşte, "Ey Muhammed, mü'minler o ağacın altında(1) elini tutarak sana bağlılık sözü verdiklerinde Allah kendilerinden kesinlikle hoşnut olmuştur" ayetinin anlamı budur.

Allah onların kalplerindeki bağlılık ve vefa duygusunu "bildiği" için kalplerine güven aşıladı. Ayrıca samimiyetlerinin ve vefakarlıklarının karşılığında ödül olarak yakın bir fetih, yani Hudeybiye barışı ile Hayber Fethini armağan etmiştir.

---

(1) "O ağacın altında" ifadesi ile, bu biata katılanların bildikleri bir ağaçtan sözedildiği haber veriliyor. Peygamberimiz o ağacın gölgesinde oturmuş ve bütün sahabiler kendisine biat etmiştir. Bir tek Ced b. Kays haric. Bu adam münafıktı, mü'min değildi. Bu yüzden biat etmemişti. Herkes biat ederken devesinin karnına yapışarak arkadaşlarının gözlerinden saklanmıştı.

"Bunların yanısıra onları yakında ellerine geçecek bir ganimetle(1) ödüllendirmiştir. Şüphe yok ki, Allah üstün iradelidir ve her işi yerinde yapar."

O hükmünü kesinlikle yürütür ve dostlarının işlerini en uygun çözümlere bağlar.

SONUÇ

1- Rıdvan biatına katılan mü'minlerin üstünlüğü ve Allah'ın kendilerinden hoşnut olarak onlara değer verişi anlatılıyor.

2- Hz. Ömer'in zekası ve ileri görüşlülüğü ortaya çıkıyor. Çünkü Hz. Ömer Rıdvan biatının altında gerçekleştiği ağacın bir tapınağa dönüşebileceği korkusu ile bu ağacın kesilmesini emretti.

3- Yüce Allah sadık, sabırlı ve mücahid kullarını dünya ve ahiret nimetleri ile mükafatlandırıyor.

وَعَدَكُمُ اللَّهُ مَغَانِمَ كَثِيرَةً تَأْخُذُونَهَا
فَعَجَّلَ لَكُمْ هَٰذِهِ وَكَفَّ أَيْدِيَ النَّاسِ عَنكُمْ
وَلِتَكُونَ آيَةً لِّلْمُؤْمِنِينَ وَيَهْدِيَكُمْ صِرَاطًا مُّسْتَقِيمًا ﴿٢٠﴾
وَأُخْرَىٰ لَمْ تَقْدِرُوا عَلَيْهَا قَدْ أَحَاطَ اللَّهُ بِهَا وَكَانَ اللَّهُ

(1) "Çok ganimet"ten maksat, Hayber'den alınan ganimetlerdi. Bu ganimetler arasında tarlalar, hayvanlar, eşya, evler ve bahçeler vardı. Bu ganimetlerin "elde edilmişlik"le nitelenmesinin anlamı şudur: Bu vaadin biata katılan bütün mü'minler için kesinlikle gerçekleşeceği, hep birlikte yararını görecekleri vurgulanıyor, bu yolda kendilerine müjde veriliyor ki, hiç biri bu ganimetleri elde etmeden ölmeyecektir. Nitekim de öyle oldu. Allah'a hamdolsun.

عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرًا ﴿٢١﴾ وَلَوْ قَاتَلَكُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا
لَوَلَّوُا الْأَدْبَارَ ثُمَّ لَا يَجِدُونَ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا ﴿٢٢﴾ سُنَّةَ
اللَّهِ الَّتِي قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلُ ۖ وَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّةِ اللَّهِ تَبْدِيلًا ﴿٢٣﴾
وَهُوَ الَّذِي كَفَّ أَيْدِيَهُمْ عَنْكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ عَنْهُمْ بِبَطْنِ مَكَّةَ
مِنْ بَعْدِ أَنْ أَظْفَرَكُمْ عَلَيْهِمْ ۚ وَكَانَ اللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرًا ﴿٢٤﴾

20- Allah size, elinize geçecek bir çok ganimet vaadetti. Bu ganimetleri size bekletmeden verdi ve insanların size uzanan ellerini geri tuttu. Böylece mü'minlere gözle görülür bir delil gösterildi ve sizler doğru yola iletildiniz.

21- Bunların dışında size gücünüzün yetmeyeceği, fakat O'nun kuşatması altında olan daha bir çok başarı hazırlamıştır. Şüphe yok ki, Allah'ın gücü her şeye yeter.

22- Eğer kafirler sizinle savaşsalardı, bozguna uğrayıp kaçacaklardı. Sonra da ne bir koruyucu ve ne de bir yardım edici bulabilirlerdi.

23- Bu, Allah'ın geçmiş milletlere uyguladığı kanundur. Allah'ın kanununda değişme göremezsin.

24- Mekke'nin yanıbaşında size müşriklere karşı üstünlük sağladıktan sonra, onların ellerini sizden ve sizin ellerinizi onlardan geri tutan O'dur. Hiç şüphesiz Allah sizin neler yaptığınızı görür.

SÖZLÜK

وَعَدَكُمُ اللَّهُ مَغَانِمَ كَثِيرَةً تَأْخُذُونَهَا — Allah size elinize geçecek bir çok ganimet vaadetti. Allah size batıda Endülüs'e kadar uzanan, İslâm ordularının fetihlerinde elde edeceğiniz bir çok ganimet vaadetti.

فَعَجَّلَ لَكُمْ هٰذِهِ — Bunu size yaptı. Yani bu Hayber ganimetlerini.

وَ كَفَّ اَيْدِيَ النَّاسِ عَنْكُمْ — Allah insanların ellerini sizden geri tuttu. Yani yahudilerin ellerini üzerinizden geri tuttu. Yahudiler sahabilerin evlerini, içindeki eşleri, çocukları ve malları ile, yağmalamayı düşündüler. Fakat Allah onları bundan vazgeçirdi.

وَ لِتَكُونَ اٰيَةً لِلْمُؤْمِنِينَ — Ve mü'minlere delil olsun diye. Yahudilerin, mü'minler Hudeybiye, ya da Hayber savaşındayken ailelerine yönelik saldırı niyetlerinin önlenmesi, Allah'ın kendilerini varlıkları ve yoklukları sırasında koruyup kayırdığına delil olsun diye.

وَ يَهْدِيَكُمْ صِرَاطًا مُسْتَقِيمًا — Allah sizi doğru yola iletsin diye. Allah sizi kendine dayanmayı, varlığınız ve yokluğunuzda işlerinizi kendisine havale etmeyi ilke edinen dosdoğru bir yola iletsin diye.

وَ اُخْرٰى لَمْ تَقْدِرُوا عَلَيْهَا — Henüz gücünüzün yetmediği başka bir çok fetihler ve ganimetler. Henüz gücünüzün elde etmeye yetmediği başka bir çok ganimetler.

قَدْ اَحَاطَ اللّٰهُ بِهَا — Allah onları kuşattı. Yani o ganimetler ki, sizin İran'ı ve Bizans'ı ele geçirip onları alacağınız güne kadar sizin adınıza koruma altına alındı.

وَلَوْ قَاتَلَكُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا — Eğer kafirler sizinle savaşsa. Yani, eğer kafirler Hudeybiye'de sizinle savaşmış olsaydı.

لَوَلَّوُا الْاَدْبَارَ — Arkalarını dönüp kaçacaklardı. Önünüzde bozguna uğrayıp sırtlarını size döneceklerdi.

سُنَّةَ اللّٰهِ الَّتِي قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلُ — Daha önce de işleyen Allah'ın kanunu. Yani kafirlerin bozguna uğrayıp, mü'minlerin zafer kazanması Allah'ın her zaman ve her yerde geçerli olan kanunudur.

وَهُوَ الَّذِي كَفَّ اَيْدِيَهُمْ عَنْكُمْ — Onların ellerini üzerinizden geri tutan Allah'tır. Peygamber ve mü'minlere suikast yapmak amacı ile gelen seksen müşriğin ellerini üzerinizden geri tutan Allah'tır.

وَ اَيْدِيَكُمْ عَنْهُمْ بِبَطْنِ مَكَّةَ — Sizin de ellerinizi onlardan, Mekke'nin yanıbaşında geri tutan O'dur. Sahabiler onları esir alıp Peygambere getirdi. O da onları affetti.

مِنْ بَعْدِ اَنْ اَظْفَرَكُمْ عَلَيْهِمْ — Size onların karşısında üstünlük kazandırdıktan sonra. Bu olay Mekke'nin yanıbaşında, yani Hudeybiye'de meydana geldi.

AÇIKLAMA

Okuduğumuz ayetlerde müşriklerle savaşacakları yolunda Allah'a ve Peygambere söz veren mü'minlere yönelik ilahi armağanlardan ve nimetlerden sözedilmeye devam ediliyor. Yüce Allah bu konuda, mü'minlerin gönüllerine güven aşıladığını, onlara yakın vadeli bir fetih armağan ettiğini ve Hayber'de ele geçen çok büyük ganimetler bağışladığını açıklamıştı. Şimdi bu açıklamalara çok önemli bir haber eklemek üzere şöyle buyuruyor:

"Allah size, elinize geçecek bir çok ganimet vaadetti. Bu ganimetleri size bekletmeden verdi."

Bunlar Hayber'de ele geçen ganimetlerdir.

"Ve insanların size uzanan ellerini geri tuttu."(1)

Bu ayetin gündeme getirdiği olay şudur: Medine yahudileri, Hayber yahudileri ile bazı araplar, aralarında anlaşarak Medine'de müslümanların evlerine baskın düzenlemeyi kararlaştırdılar. Bu baskında evlerde kalan müslüman aileleri öldürecekler, buldukları eşyayı yağmalayacaklardı. Yüce Allah mü'minleri koruyarak yahudileri bu tuzaktan vazgeçirdi, planı uygulamalarını önledi.

"Böylece mü'minlere gözle görülür ve elle tutulur açık bir delil gösterildi."

Müslüman erkekler Hudeybiye'deyken Medine'deki ailelerine yönelik bu tuzağın önlenmesi, bu niyetin, tuzakçıların kalplerinden çıkarılması, mü'minlerin Allah'a daha çok dayanmalarını, işlerini O'na daha rahatlıkla havale etmelerini ve O'na daha güçlü bir biçimde güvenlerini sağlayacak apaçık bir delil idi.

"Ve sizler doğru yola iletildiniz."

Allah sizi açık, dolambaçsız, dümdüz bir yola yöneltir. Bu yola girince her işte Allah'a güvenir, bütün dert ve meselenizde O'na dayanırsınız. O da bütün önem verdiğiniz işlerde size yeterli desteği sağlar, varlığınızda ve yokluğunuzda size yönelen tehlikeleri başınızdan savar.

Devam ediyoruz:

---

(1) Bu, Yüce Allah'ın mü'minlere yönelik diğer bir lûtfudur. Bilindiği gibi Yüce Allah, Kureyşli müşriklerin müslümanlara saldırmalarını önledi. Eğer bu saldırı gerçekleşseydi, müslümanlar sıkıntıya düşecekler ve kazandıkları Hayber zaferi ile orada elde ettikleri nimetlerin sevinci gölgelenecekti.

"Bunların dışında size gücünüzün yetmeyeceği, fakat O'nun kuşatması altında olan daha bir çok başarı hazırlamıştır."

Yani, henüz elde etmeye gücünüzün yetmediği İran ve Bizans ganimetlerini Allah size hazırlamıştır. Allah, o ganimetleri sizin adınıza koruma altına aldı, o ülkelere saldırıp oraları tamanen alıncaya kadar o ganimetlerin hiç birine bir şey olmaz.

"Şüphe yok ki, Allah'ın gücü her şeye yeter."

Düşmanlarınızdan daha az sayıda askeriniz ve savaş aracınız olduğu halde, o günkü dünyanın en büyük iki devletinin ganimetlerini elde etmenizin sağlanacak olması, Yüce Allah'ın üstün gücünün bir göstergesidir.

"Eğer kafirler sizinle savaşsalardı, bozguna uğrayıp kaçacaklardı. Sonra da ne bir koruyucu ve ne de bir yardım edici bulabilirlerdi."

Allah'ın size bağışladığı nimetlerden biri de şudur: Eğer Mekkeli müşrikler, siz bu şehrin yanıbaşında konaklamışken, sizinle savaşa girselerdi, karşınızda bozguna uğrayıp size arkalarını döneceklerdi. Hem de kendilerini size karşı savunacak bir koruyucu, onlara destek verecek bir yardım edici bulamayacaklardı. Çünkü biz, onlar karşısında sizlerin koruyucunuzuz.

"Bu, Allah'ın geçmiş milletlere uyguladığı bir yasadır."

Yani bu durum, Allah'ın daha önce yaşamış milletler arasında geçerli olan kanunudur. Bu kanuna göre Allah'ın dostlarını düşmanlarına karşı zafere ulaştırması kesindir. Bu sonuç kâinatın değişmez kanunları gibidir. İşte "Allah'ın kanunlarında değişme göremezsin" cümlesinin anlamı budur.

Yüce Allah şöyle buyuruyor:

"Mekke'nin yanıbaşında size müşriklere karşı üstünlük sağladıktan sonra, onların ellerini sizden ve sizin ellerinizi onlardan geri tutan O'dur.(1)"

Bu olay Allah'ın müslümanlara yönelik bir başka armağanı ve büyük bir lûtfudur. Kureyşliler, Peygamberimizin Hudeybiye'deki karargahına seksen silahlı savaşçı göndermişlerdi. Amaçları, Peygamberimizi ve mü'minleri gafil

(1) Elimizdeki güvenilir bilgiye göre sahabilerden Hz. Enes bu olayı şöyle anlatıyor: Seksen kadar silahlı Mekke müşriki, Peygamberimizi ve arkadaşlarını gafil avlamak amacı ile Tenin dağından aşağı indi. Fakat biz onları savaşmadan yakalayıp malup bir duruma düşürdük. İşte bu olay üzerine: "Mekke'nin yanıbaşında size, müşriklere karşı üstünlük sağladıktan sonra, onların ellerini sizden ve sizin ellerinizi onlardan geri tutan O'dur" ayeti indi.

avlayıp öldürmekti. Fakat Yüce Allah, o baskıncıların mü'minlerin eline esir düşmelerini sağladı. Daha sonra da Peygamberimizin onları affetmesini nasip etti. Bu olay Hudeybiye barışının sebebi oldu.

"Hiç şüphesiz Allah sizin neler yaptığınızı görür."

Yani, Allah sizin aranızda olup biten her şeyi inceden inceye bilir. O sizin koruyucunuz olduğu için her zaman sizinle beraberdir.

SONUÇ

1- Yüce Allah'ın, Peygamberimizin sahabilerine yönelik ganimetlerle ilgili vaadi doğru çıktı; Peygamberimizin vefatından sonra Allah'ın İran ve Bizans ganimetlerine ilişkin bu sözü gerçekleşti.

2- Yüce Allah, mü'minlere lûtufta bulunarak, onları iki kez, arkadan vurma girişiminden korudu. Bu girişimlerin birincisinde, yahudiler Medine'deki korumasız müslüman ailelerine baskın düzenleyip onları esir almayı planlamışlardı. İkinci girişimde ise, bir grup silahlı müşrik Hudeybiye'deki müslüman karargahına gece baskını yapmak istemişti. Yüce Allah Peygamberimizi ve mü'minleri bu müşrik grubunun saldırısından korudu. Arkasından Peygamberimiz bu saldırganları affederek serbest bıraktı. Bu olay Hudeybiye barışının gerçekleşmesine büyük oranda yardımcı oldu.

3- Yüce Allah'ın değişmez bir kanunu pekiştiriliyor. Bu kanuna göre, Allah'ın dostları ne zaman O'nun düşmanları ile savaşa girişirlerse, Allah mutlaka dostlarına, düşmanları karşısında destekçi olur.

هُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوكُمْ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَالْهَدْيَ
مَعْكُوفًا أَنْ يَبْلُغَ مَحِلَّهُ وَلَوْلَا رِجَالٌ مُؤْمِنُونَ وَنِسَاءٌ مُؤْمِنَاتٌ
لَمْ تَعْلَمُوهُمْ أَنْ تَطَئُوهُمْ فَتُصِيبَكُمْ مِنْهُمْ مَعَرَّةٌ بِغَيْرِ
عِلْمٍ لِيُدْخِلَ اللَّهُ فِي رَحْمَتِهِ مَنْ يَشَاءُ لَوْ تَزَيَّلُوا لَعَذَّبْنَا الَّذِينَ

كَفَرُوا مِنْهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿٢٥﴾ إِذْ جَعَلَ الَّذِينَ كَفَرُوا
فِي قُلُوبِهِمُ الْحَمِيَّةَ حَمِيَّةَ الْجَاهِلِيَّةِ فَأَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ
عَلَىٰ رَسُولِهِ وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَأَلْزَمَهُمْ كَلِمَةَ التَّقْوَىٰ
وَكَانُوا أَحَقَّ بِهَا وَأَهْلَهَا ۚ وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا ﴿٢٦﴾

25- Onlar Allah'ın ayetlerini inkar eden, sizi Mescid-i Haram'a girmekten ve kurbanlıklarınızı kesilecekleri yere varmaktan alıkoyan kimselerdir. Eğer aralarında tanımadığınız erkek ve kadın müslümanlar olmasaydı, Allah ellerinizi onlardan geri tutmazdı. Yoksa çıkacak savaşta o müslümanları bilmeden ezebilir ve bu yüzden zor duruma düşerdiniz. Bir de Allah, dilediği kimseleri rahmetinin kapsamına alabilmek için ellerinizi onlardan geri tutmuştur. Eğer Mekkeliler biribirlerinden ayırdedilebilselerdi, aralarındaki kafirleri acı bir azaba uğratırdık.

26- Kafirlerin kalplerini taşkınlık ve bencillik, sarınca Allah, Peygambere ve mü'minlere ağırbaşlılığı telkin etti. Onların kötülükten uzak durma ilkesine bağlı kalmalarını sağladı. Zaten buna layık ve ehil olanlar onlardı. Şüphe yok ki, Allah her şeyi bilir.

SÖZLÜK

هُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا وَ صَدُّوكُمْ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ	Onlar inkarcı ve sizi Mescid-i Haram'dan alıkoyanlardır. Onlar Allah'ı ve Peygamberi inkar eden ve sizi Mescid-i Haram'a girmekten alıkoyanlardır.
وَ الْهَدْيَ مَعْكُوفًا أَنْ يَبْلُغَ مَحِلَّهُ	Kurbanlığı yerine varmaktan alıkoyanlar. Kesim yerine ulaşacak kurbanlığı alıkoyanlar.
وَلَوْلَا رِجَالٌ مُؤْمِنُونَ وَ نِسَاءٌ مُؤْمِنَاتٌ	Eğer mü'min erkek ve kadınlar olmasaydı. Eğer mü'min erkek ve kadınlar Mekke'de bulunmasaydı.
لَمْ تَعْلَمُوهُمْ	Sizin bilmedikleriniz. Mü'min olduklarını bilmedikleriniz.

اَنْ تَطَئُوهُمْ — Onları çiğnemeniz. Mekke'de müşriklerle savaşırken o inananları da öldürmeniz.

فَتُصِيبَكُمْ مِنْهُمْ مَعَرَّةٌ بِغَيْرِ عِلْمٍ — Onlar yüzünden bilmeden size sorumluluk yüklenirdi Size günah, bilmeden öldürme diyetleri, köle azad etme ya da oruç tutma yükümlülüğü düşerdi. Böyle olmasa Allah, Mekke'ye girmenize izin verirdi.

لِيُدْخِلَ اللّٰهُ فِي رَحْمَتِهِ مَنْ يَشَاءُ — Allah dilediğini rahmetinin kapsamına alsın diye. Allah dilediklerini rahmetinin içine alsın diye, fetih ordusu sıfatı ile Mekke'ye girmenize izin vermedi.

لَوْ تَزَيَّلُوا لَعَذَّبْنَا الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ عَذَابًا اَلِيمًا — Eğer saflar ayrılabilseydi, aralarındaki kafirleri acı bir azaba çarptırırdık. Eğer mü'minler bir tarafa, kafirler bir tarafa ayrılabilselerdi, size Mekke'yi fethetme izni verir, sizin ellerinizle kafirleri acı bir azaba çarptırırdık; onları darbelerinize ve ölüme mahkum ederdik.

اِذْ جَعَلَ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي قُلُوبِهِمُ الْحَمِيَّةَ — Çünkü kafirler kalplerine gurur koydular. Onları kalplerine gurur, cahiliye gururu yerleştirdikleri için azaba çarptıracaktık. Sözkonusu cahiliye gururu, hakkı kabul etmeye engel olan burun büyüklüğüdür. Onlar bu yüzden Peygamberin ve arkadaşlarının Mekke'ye girmelerine engel oldular ve şöyle dediler: "Onlar nasıl olur da evlatlarımızı öldürdükleri halde şehrimize girerler? Lat ve Uzza hakkı için buraya giremezler."

فَاَنْزَلَ اللّٰهُ سَكِينَتَهُ عَلَى رَسُولِهِ وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ — Allah, Peygamberine ve mü'minlere huzur indirdi. Sahabiler Peygamberimizin barışla ilgili emrine karşı çıkmayı düşündüler. Fakat Allah onlara huzur indirdi de razı oldular; evet dediler ve barış gerçekleşti.

وَ اَلْزَمَهُمْ كَلِمَةَ التَّقْوَى — Takva cümlesi onlardan hiç ayrılmadı. Lâilaheillallah cümlesi onlardan hiç ayrılmadı. Çünkü bu cümle insanı müşriklikten korur.

وَ كَانُوا اَحَقَّ بِهَا وَ اَهْلَهَا — Onlar buna layık ve ehil kimselerdi. Onlar kelime-i tevhid'e layık ve takvaya ehil kimselerdi.

وَ كَانَ اللّٰهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا — Allah herşeyi bilir. Allah gerek kullarının işlerini, gerek diğer bütün işleri bilir. Mü'minlerin takva cümlesi olan "Lailaheillallah" cümlesine öncelikle layık ve ehil olduklarına ilişkin bilgisi de buna girer.

AÇIKLAMA

Okuduğumuz ayetlerde yine Hudeybiye antlaşması konusu işleniyor. Yüce Allah müşrikleri kötüleyerek, onların çirkin davranışlarını yüzlerine vurarak söze giriyor. Okuyoruz:

"Onlar inkar edenlerdir." Allah'ı ve peygamberi inkar edenlerdir. "Sizi Mescid-i Haram'a girmekten alıkoyanlardır." Oraya ihramlı olarak girmenizi önlediler. "Ve kurbanlıklarınızı kesilecekleri yere varmaktan alıkoyanlardır." Kesilmek üzere Mekke'ye girmeleri beklenen kurbanlık hayvanlarınıza yol vermemişlerdir.

Allah-u Teâlâ şöyle buyuruyor:

"Eğer aralarında tanımadığınız erkek ve kadın müslümanlar olmasaydı, Allah ellerinizi onlardan geri tutmazdı. Yoksa çıkacak savaşta o müslümanları bilmeden ezebilir ve bu yüzden zor duruma düşerdiniz."

Mekke'de bilmediğiniz müslümanlar var. Müslüman olduklarını gizli tuttukları için onları bilmezsiniz. Müşriklerle savaşırken onları da ezmeniz tehlikesi vardı. O zaman bilmeden sorumluluk altında kalır, bir müslümanı yanlışlıkla öldürmenin gerektirdiği kefaretin ve diyetin yükümlülüğü omuzlarınıza binerdi. Eğer bu ihtimalden çekinilmiş olmasa, size savaşarak, fetihle Mekke'ye girme izni verilirdi.

Yüce Allah buyuruyor ki:

"Bir de Allah dilediği kimseleri rahmetinin kapsamına alabilmek için ellerinizi onlardan geri tutmuştur."

Allah dilediği kimseleri rahmetinin içine almak için sizin savaşmanıza izin vermeyip barış yapmanızı istedi. Meselâ Mekke'deki, kendilerini gizliyen mü'minler Allah'ın rahmetine erdiler. Çünkü sizin fetih amacı ile Mekke'ye girmenizin doğuracağı sıkıntılardan uzak tutuldular. Müşrikler de öyle. Çünkü Mekke fethinin ertelenmesi, kafirlerden pek çoğunun müslüman olmasına sebep oldu.

Mü'minlerin, erkek ve kadın dindaşlarının tehlike altına girmelerini istememeleri, onlara acımaları yüzünden savaştan vazgeçmeleri, müşriklere İslâm'ın rahmet dini olduğunu apaçık bir biçimde gösterdi. Kardeşlerini böylesine titiz bir biçimde kollayan bir dinden hiç bir akıllı insan uzak kalmak istemez. Müşrikler bunu düşünebilirler.

"Eğer Mekke'liler biribirlerinden ayırdedilebilselerdi, aralarındaki kafir-

leri acı bir azaba uğratırdık."

Eğer mü'min erkek ve kadınlar belli bir semtte otursalardı da müşriklerden ayırdedilebilselerdi, sizin müşriklerle savaşmak üzere Mekke'ye girmenize izin verir, sizin ellerinizle onları acı bir azaba uğratırdık.

Allah-u Teâlâ şöyle buyuruyor:

"Müşriklerin kalplerini, cahiliye zihniyetine mahsus taşkınlık ve bencillik sarınca..."(1)

Bu ifade de, eğer Mekke'deki gizli müslümanların sıkıntıya düşmeleri tehlikesi olmasa, hemen müşriklere savaş açılıp onların ağır bir azaba uğratılacağı anlatılıyor. Çünkü kafirlerde büyüklenme vardı. Bu kendini beğenmişlik, onların hakkı kabul edip ona teslim olmalarına engel oluyordu. Bu da cahiliye sıfatlarından biridir. Bu zihniyetin esirleri olarak müşrikler: "Müslüman-ların bu şehre girmelerine nasıl göz yumabiliriz ki, onlar evlatlarımızı öldürdüler! Lat ve Uzza hakkı için onlar bu şehre asla giremezler!" diyorlardı. "Allah peygambere ve mü'minlere huzur telkin etti."

Bu şöyle oldu: İşin başında mü'minler Hudeybiye barışını kabul etmeme eğilimindeydiler. Çünkü bu barış müşriklere büyük tavizler veriyordu. Oysa mü'minlerin yolu hak, kafirlerin yolu ise batıldı. Mü'minlerin vicdanlarında bu eğilim belirince Yüce Allah onlara ağırbaşlılık, güven ve sakince düşünme nasib etti ve barış yapmaya razı oldular. Böylece bir çok hayırlı sonuçlara yol açan bu barış gerçekleşebildi.

Bu anlaşma o kadar yararlı sonuçlar getirdi ki, onun hakkında "ilk fetih" ya da "sayısız fetihlerin ilk adımı" gibi tanımlamalar yapıldı.

Rabbimiz buyuruyor ki:

"Allah onların kötülüklerden uzak durma kaidesine(2 bağlı kalmalarını sağladı. Zaten onlar buna layık ve ehil kimselerdi."

Yani, Yüce Allah mü'minleri "lâilaheillallah Muhammedun Rasûlüllah" kelimeyi şehadetine bağlı kalmakla şereflendirip onurlandırdı. Çünkü bu kelime, insanı müşriklikten ve iki cihanın azabından koruyan takva kaidesini içerir. Mü'minler bu cümlenin anlamına en layık ve en ehil kimselerdir. Onlar

---

(1) Zehri diyor ki; "Müşriklerin kabalıkları, Peygamberimizin peygamberliğini tanımağa, anlaşma metnine besmele ile başlamağa burun kıvırmaları ve mü'minlerin Mekke'ye girmelerine engel olmalarıdır."

Allah'ı bir bilme ilkesine diğer herkesten daha sıkı bağlı ve takvaya başkalarından daha ehildirler.

"Şüphe yok ki, Allah her şeyi bilir."

Bu bilgisinin bir sonucu olarak O, Peygamberimizin arkadaşlarının imana ve takvaya en layık yapıda olduklarını iyi bilir.

SONUÇ

1- Kabe'ye sokulmayanlara ilişkin hüküm anlatılıyor. Hac ya da umre amacı ile Mescid-i Haram'ı ziyaret etmek istedikleri halde buraya girmelerine izin verilmeyen müslümanlar, kurban keserek ihramdan çıkarlar ve ülkelerine dönerler. Kurbanlarını yollarının kapatıldığı yerde keserler. Bu kurbanı Mescid-i Haram'a ulaştırmaları gerekmez.

2- Müslümanlara karşı tedbirli davranmak ve bilmeden mü'min bir erkeği ya da kadını sıkıntıya sokmamak gerekir.

3- Takva cümlesinin "lâilaheillâllah" cümlesi olduğu açıklanıyor.

4- Kureyş heyeti temsilcilerinin ve barış belgesinin taşıdığı ağır şartların müslümanları sürüklediği manevi acıya işaret ediliyor. Aşağıda metnini sunacağımız bu belgenin taşıdığı şartlara sadece Peygamberimiz katlanabilmişti. Çünkü Yüce Allah ona bilgi, hikmet, soğukkanlılık ve sabır aşılamıştı. Allah aynı soğukkanlılığı mü'minlerin kalplerine de aşıladığı için bu anlaşmaya katlanmışlar, onu içlerine sindirebilmişlerdi. Anlaşma şöyle idi:

Peygamberimiz Hudeybiye'de konaklayınca Kureyşliler kendisine Suheyl b. Amr, Huveytip b. Abdulaziz ve Muksiz b. Hafs'dan oluşan üç kişilik bir heyet gönderdi. Bu heyet Peygamberimize, o yıl Mekke'ye girmekten vazgeçip geri dönmesini önerdi. Buna karşılık bir sonraki yıl Mekke'ye gelip üç gün kalmasına izin vereceklerdi. Peygamberimizin bu öneriyi kabul etmesi üzerine aralarında bir anlaşma metni kaleme alınmasına geçildi.

Peygamberimiz, Hz. Ali'ye: "Bismillahirrahmanirrahim diye yaz" dedi.

Kureyşliler: "Biz bunu bilmiyoruz, 'Allah'ım, senin adınla' yaz" dediler.

Hz. Ali de onların dediklerini yazdı.

Peygamberimiz: "Yaz: Bu, Allah'ın rasûle Muhammed'in Mekkeliler ile üzerinde uzlaştığı barış antlaşmasıdır" dedi.

Mekkeli müşrikler: "Biz senin Allah'ın Rasûlü olduğunu bilsek, Kabe'ye

girmeni engellemez, seninle savaşmazdık. 'Bu, Abdullah oğlu Muhammed ile Mekkeliler arasında yapılan anlaşmadır,' diye yazılsın" dediler.

Peygamberimiz: "Onların istedikleri gibi yaz" dedi.

Bu sırada mü'minler andlaşma yapmaktan vazgeçip Kureyşlileri yakalamayı düşündüler. Fakat Allah onlara güven indirdi de sakin ve soğukkanlı oldular.

Böylece gerçekleşen anlaşma şu üç maddeden oluşuyordu:

a- Müslümanlar, müslüman olup da Medine'de kendilerine sığınan müşrikleri Mekkeliler'e geri vereceklerdi.

b- Mekkeliler, Medine'den kaçarak kendilerine sığınan müşrikleri geri vermeyeceklerdi.

c- Peygamber ve mü'minler bir sonraki yıl silahsız olarak Mekke'ye girebilecekler ve orada sadece üç gün kalabileceklerdi.

Anlaşmanın kaleme alınması bitince Peygamberimiz sahabilere: "Kalkın, kurbanlarınızı kesin ve traş olun" dedi.

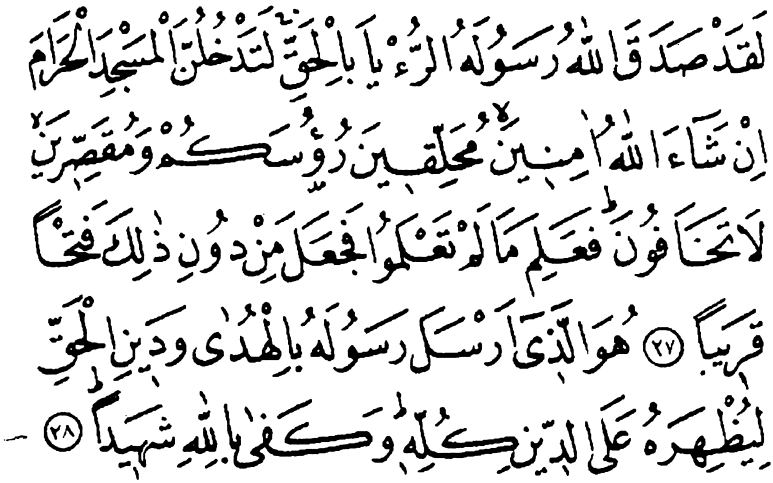
لَقَدْ صَدَقَ اللَّهُ رَسُولَهُ الرُّءْيَا بِالْحَقِّ لَتَدْخُلُنَّ الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ
إِنْ شَاءَ اللَّهُ آمِنِينَ مُحَلِّقِينَ رُءُوسَكُمْ وَمُقَصِّرِينَ
لَا تَخَافُونَ فَعَلِمَ مَا لَمْ تَعْلَمُوا فَجَعَلَ مِنْ دُونِ ذَٰلِكَ فَتْحًا
قَرِيبًا ﴿٢٧﴾ هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ
لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَكَفَىٰ بِاللَّهِ شَهِيدًا ﴿٢٨﴾

27- Allah, Peygamberin gerçeği içeren rüyasını doğru çıkardı. Ey mü'minler, sizler, Allah dilediğinde kiminiz başınız traşlı ve kiminiz saçlarınızı kısa kesmiş olarak güven içinde Mescid-i Haram'a girecek ve orada hiç korkuya kapılmayacaksınız. Allah

sizin bilmediğinizi bildi de bundan önce size yakın bir zafer armağan etti.

28- Allah, Peygamberini doğru yol ve hak din ile gönderdi ki, bu dine diğer bütün dinler karşısında üstünlük sağlasın. Bu konuda Allah'ın şahitliği yeterlidir.

SÖZLÜK

لَقَدْ صَدَقَ اللّٰهُ رَسُولَهُ الرُّؤْيَا بِالْحَقِّ	Allah, Peygamberin rüyasını doğru çıkardı. Peygamberin, Hudeybiye barışının yapıldığı yıl gördüğü rüyayı gerçekleştirdi.
لَتَدْخُلُنَّ الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ اِنْ شَاءَ اللّٰهُ آمِنِينَ	Allah dilerse güven içinde Mescid-i Haram'a gireceksiniz. Rüyanın içeriği şudur: Allah dilerse güven içinde Mescid-i Haram'a gireceksiniz.
مُحَلِّقِينَ رُؤُوسَكُمْ وَ مُقَصِّرِينَ	Ya traşlı veya saçlarınızı kısaltmış olarak.
لَا تَخَافُونَ	Korkmazsınız. Ne ihramlı iken ve ne de ihramdan çıktıktan sonra hiç korkmazsınız.
فَعَلِمَ مَا لَمْ تَعْلَمُوا	Allah sizin bilmediğinizi bildi. Allah yapılan anlaşmada sizin bilmediğiniz bir faydalı noktayı bildi. Bu faydalı nokta, mü'minlerin bilmeden imanlarını açığa vurmamış öldürmelerinin yolaçacağı sorumluluğa meydan verilmemiş olmasıdır.
فَجَعَلَ مِنْ دُونِ ذٰلِكَ فَتْحًا قَرِيبًا	Allah ondan önce yakın bir fetih nasip etti. Bu Hayber fethidir. Ertesi yıl o rüya gerçekleşti.
هُوَ الَّذِي اَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدٰى وَ دِينِ الْحَقِّ	O, Peygamberini hidayetle ve hak dinle gönderdi. Bu yüzden rüyasını boşa çıkarmayıp gerçekleştiriyor.
لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ	O dini, diğer bütün dinlere karşı üstün kılsın diye. Öbür dinlerin doğru taraflarını yürürlükten kaldırarak, eğri taraflarının eğriliklerini ortaya koyarak, ya da müslümanların öbür dinlerin mensuplarını hakimiyetleri altına almalarını sağlayarak, bu dini diğer dinlerden üstün yapması için.
وَ كَفَى بِاللّٰهِ شَهِيدًا	Allah'ın şahidliği yeterlidir. Yani senin hidayet ve hak dinle gönderildiğine dair Allah'ın şahitliği yeterlidir.

AÇIKLAMA

Okuduğumuz ayetlerde yine Hudeybiye barışı ile bu barışın çevresinde gelişen olaylar işleniyor. Yüce Allah şöyle buyuruyor:

"Allah Peygamber'in gerçeği içeren rüyasını doğru(1) çıkardı."

Peygamberimiz, gördüğü bu rüyayı sahabilere Mekke'ye giderken Medine çıkışında anlatmıştı. Peygamberimizin anlattığı bu rüya üzerine sahabiler sevindiler, neşelendiler. Fakat sıkıntılı askeri ve siyasi cihadın sonunda Hudeybiye barışı yapılıp da, Peygamberimiz sahabilere kurban kesip traş olmalarını emredince, sahabiler şaşkına uğradılar. Bazıları: "Hani gördüğün rüya?" diye sordular. Fakat Hudeybiye'den ayrıldıkları sırada bu ayet indi. Bu ayetin devamında Yüce Allah şöyle buyuruyordu:

"Ey mü'minler, sizler Allah dilediğinde(2) kiminiz başı traşlı ve kiminiz saçları kısa kesilmiş olarak, güven içinde Mescid-i Haram'a girecek ve orada hiç korkuya kapılmayacaksınız."

Yüce Allah, peygamberimizin rüyasını gerçeğe dönüştürdü. Nitekim ertesi yılın yine zilkaade ayının aynı günlerinde Peygamberimiz ile müslümanlar ihramlı olarak ve 'lebbeyk' nidalarıyla yola çıktılar. Kureyşliler Mescid-i Haram'a girmelerine izin vermişti. Beytullah'ı tavaf ettiler. Safa ile Merve tepeleri arasında say yaptılar. Sonra da umre ziyaretlerini tamamlayıp ihramdan çıktılar. Kimisi traş olmuş, kimisi de saçlarını kısa kesmişti.

"Allah sizin bilmediğinizi bildi de bundan önce size yakın bir zafer armağan etti."

Bunun için barışı önce gerçekleştirdi. Eğer barış değil de savaş olsaydı, o savaşta Mekkeli mü'min erkekler ve kadınlar ölecekti. O zaman da din kardeşlerini öldüren müslümanlar büyük bir sorumluluk altına gireceklerdi.

---

(1) Elimizdeki bilgiye göre Hz. Ebu Bekir bu konuda şöyle dedi: Rüyalar belirli bir vakte bağlı değildirler. Rüyaların gerçekleşmesi bir kaç yıl, bir kaç ay ya da bir kaç gün gecikebilir. Nitekim peygamberimizin rüyası ile bu rüyanın gerçeğe dönüşmesi arasında tam bir yıl geçmiştir.

(2) Acaba bu "İnşaallah" istisnası Peygamberimizin rüyasının bir parçası mıdır da Rasûlüllah onu rüyasında işittiği gibi aktarmıştır? Eğer öyle ise bu ifade öğretme amaçlıdır. Allah, geleceğe ilişkin bütün söz ve hareketler için bu ifadeyi kullanmalarını mü'minlere öğretmek istemiştir. Yoksa Peygamberimiz aşağıdaki ayetin gereğini yerine getirmek için mi bu ifadeyi kullandı: "Hiç bir iş hakkında, 'Bunu yarın yapacağım' deme. Bunun yerine 'Allah dilerse (inşaallah) yarın bu işi yapacağım' de. -Kehf, 23-"

İşte barış yapılmasını, savaştan kaçınılmasını gerektiren sebeplerden biri bu idi.

"Bundan önce size yakın bir zafer armağan etti" cümlesinin anlamı şudur: Hudeybiye barışı(1) bir fetihtir. Hayber fethi bir başka fetihtir. Mekke fethi bir başka fetihtir. Bunların hepsi "yakın fetih" kapsamına girer.

Allah-u Teâlâ şöyle buyuruyor:

"Allah, Peygamberini doğru yol ve hak din ile gönderdi ki, bu dine diğer bütün dinler karşısında üstünlük sağlasın."

Sözkonusu hak din, İslâm dinidir. Öyle olunca nasıl olur da, bazı kimselerin sandıkları gibi, O'nun rüyasını doğru çıkarmaz?!

"Bu konuda Allah'ın şahitliği yeterlidir."

Ey Muhammed, senin Allah'ın sözünü ettiği hidayet ve hak dinle gönderildiğin hakkında Allah'ın şahitliği yeterlidir.

Allah'ın bu dine, diğer bütün dinler karşısında üstünlük sağlaması şöyle olur:

Bu din diğer dinlerdeki hak ölçüleri uygulamadan kaldırmaz. Sadece o dinlere karıştırılmış batıl ölçülerin batıl olduğunu ortaya koyar. Ya da müslümanların, diğer batıl dinlerin taraftarlarını zor kullanarak hakimiyetleri altına almalarını sağlar.

Bunların bir çoğu gerçekleşmiştir.

SONUÇ

1- Peygamberlerin rüyalarının gerçek olduğu vurgulanıyor.

2- Rüyanın gerçekleşmesi bir yıl, ya da daha uzun bir süre gecikebilir.

3- Hac ya da umre ihramından çıkmak için traş olmak, ya da saçları kısaltmak gerekir. Ayette daha önce anıldığı için traş olmak daha iyidir.

4- İlerde gerçekleşecek olan her söz ve hareket hakkında "inşallah" demek mü'minin inanç özelliklerindendir.

5- İslâm hak dindir. Onun dışında kalan bütün dinler batıldır.

---

(1) Bu fetihlerin bir türü de, barış döneminde insanların İslâm'a girmiş olmalarıdır. İnsanlar güvene kavuştukları için müslümanlarla yakın ilişki kurdular, böylece İslâm'ı tanıyıp bu dine girdiler. Hudeybiye barışı döneminde çok sayıda insan müslüman olmuştu.

مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ
تَرَاهُمْ رُكَّعًا سُجَّدًا يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا سِيمَاهُمْ
فِي وُجُوهِهِمْ مِنْ أَثَرِ السُّجُودِ ذَٰلِكَ مَثَلُهُمْ فِي التَّوْرَاةِ وَمَثَلُهُمْ
فِي الْإِنْجِيلِ كَزَرْعٍ أَخْرَجَ شَطْأَهُ فَآزَرَهُ فَاسْتَغْلَظَ فَاسْتَوَىٰ
عَلَىٰ سُوقِهِ يُعْجِبُ الزُّرَّاعَ لِيَغِيظَ بِهِمُ الْكُفَّارَ وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ
آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنْهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا ﴿٢٩﴾

29- Muhammed, Allah'ın elçisidir. O'nun yanında olanlar kafirlere karşı sert, biribirlerine karşı merhametlidirler. Rükua vararak ve secdeye kapanarak Allah'ın lûtfunu ve hoşnutluğunu aradıklarını görürsün. Belirtileri yüzlerindeki secde izleridir. Onların Tevrat'taki özellikleri bunlardır. İncil'deki özelliklerine gelince, onlar filiz veren, filizi güçlenen, dolgunlaşan ve sapı üzerinde dimdik duran ve çiftçisini sevindiren bir ekine benzerler. Bu gelişmeleri ile kafirleri öfkeden çatlatırlar. Allah onların içinden iman edip iyi işler yapanlara af ve büyük mükafaat vaadetmiştir.

SÖZLÜK

مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ — Allah'ın Rasûlü Muhammed ile O'nun yanında olanlar. Yani mü'minler.

أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ — Kafirlere karşı serttirler. Onlara acımazlar.

رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ — Biribirlerine karşı merhametlidirler. Baba-evlat gibi biribirlerini severler, kollarlar.

تَرَاهُمْ رُكَّعًا سُجَّدًا — Onların rükua vardıklarını ve secde ettiklerini görürsün. Onları

rükua varmış, secdeye kapanmış durumda görürsün.

يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنَ اللَّهِ وَ رِضْوَانًا — Allah'dan lütuf ve hoşnutluk isterler. Rükua vararak ve secde ederek Rabb'lerinden sevap, cennet ve rıza, yani hoşnutluk dilerler.

سِيمَاهُمْ فِي وُجُوهِهِمْ — Belirtileri yüzlerindedir. Yüzlerinde aklık ve nur vardır. Kıyamet günü bununla tanınırlar. Dünyada secde ettikleri bundan belli olur.

ذَلِكَ — Anlatılan bu nitelik.

مَثَلُهُمْ فِي التَّوْرَاةِ — Tevrattaki sıfatlarıdır. Musa'nın kutsal kitabı Tevrat'taki nitelikleri budur.

أَخْرَجَ شَطْأَهُ — Filizini çıkardı.

فَآزَرَهُ — O filizi güçlendirdi, destekledi.

فَاسْتَغْلَظَ فَاسْتَوَى — Kalınlaştı ve dik durdu.

عَلَى سُوقِهِ — Sapları üzerinde.

يُعْجِبُ الزُّرَّاعَ — Çiftçileri sevindirir. Güzelliği ile çiftçisini memnun eder.

لِيَغِيظَ بِهِمُ الْكُفَّارَ — Kafirlerin ona kin duymaları için. Kafirler çatlasın diye Allah onları güçlendirip çoğalttı.

AÇIKLAMA

Yüce Allah, Peygamberini, diğer bütün dinlere karşı üstünlük sağlaması için hidayetle ve hak dinle gönderdiğini, bunun şahidinin bizzat kendisi olduğunu haber verdikten sonra, şimdi bu şahitliği pekiştiren bir açıklama yapmak üzere şöyle buyuruyor:

"Muhammed, Allah'ın Rasûlüdür. Onun yanında olanlar kafirlere karşı serttirler."

Peygamberin yanındaki arkadaşları kafirlere karşı katı ve şiddetlidirler. Bunun iki sebebi vardır.

Birincisi, kafirler Allah'ı inkar ediyorlar, O'na düşman kesilmişler, O'na inanmıyorlar, O'nu sevmiyorlar. Böyle olduğu için Allah onlardan nefret ediyor. İşte Peygamberimizin çevresindeki mü'minler de bu yüzden onlara karşı serttirler.

İkinci sebebe gelince, müslümanlardan gördükleri sert ve katı tutum, kafirlerin yola gelmelerine sebep olabilir. Çünkü adamlar bunu enine-boyuna dü-

şünürler ve görürler ki, mü'minlerin mü'minlere karşı tutumu bunun tersidir. Bunu görünce müslüman olup merhamet görürler ve böylece kurtuluşa ererler.

"Biribirlerine karşı merhametlidirler."

Biribirlerine karşı hoşgörü beslerler, aralarında merhamete dayalı ilişkiler vardır. Bir müslüman, vücuduna veya elbisesine bir kafirin vücudunun ya da elbisesinin değmesinden tiksinir. Fakat aynı müslüman bir din kardeşi ile karşılaştığında, ona yardım ettiğini, sevgi gösterdiğini görürsün.

"Onları, "rükua varmış ve secdeye kapanmış durumda görürsün."

Onları namazlarında rükua varmış ve secdeye kapanmış olarak görürsün.

"Rabb'lerinin lutfunu ve hoşnutluğunu ararlar."

Yani cenneti ve Allah'ın hoşnutluğunu kazanmak isterler. Bu, mü'minin en büyük isteğidir. O, Allah'ın kendisinden hoşnut olup cehennemden kurtardıktan sonra O'nun kendisini cennete koymasını arzu eder.

"Belirtileri yüzlerindeki secde izleridir."

İmanlarının ve saflıklarının belirtisi, secdelerinin yüzlerinde bıraktığı izlerde görülür. Onlar Kıyamet günü aldıkları abdestlerin bir yansıması olarak parlak ve ışık saçan çehrelerle mezarlarından çıkarlar.

Nitekim bir ayette bu durum: "O gün erkek-kadın bütün mü'minlerden çıkan nurun önleri ve sağ yanları yönünde ilerlediğini görürsün. -Hadid, 12-" biçiminde tanımlanıyor. Dünyada da onların üzerinde takva, iyi huyluluk, alçakgönüllülük, yumuşaklık ve merhametlilik belirtileri görülür.

"Onların Tevrat'taki(1) özellikleri bunlardır. İncildeki özelliklerine gelince, onlar filiz veren, filizi güçlenen, dolgunlaşan, sapı üzerinde dimdik duran ve çiftçisini sevindiren ekine benzerler."

Peygamberimizin çevresindeki mü'minler, İncil'deki tanıtıma göre, güçlenip kalınlaşan, sapı üzerinde dimdik duran, bu güzel ve verimli görünümü ile çiftçisinin yüzünü güldüren ekin başağına benzetilmişlerdir.

---

(1) Bu nitelikler, tahrif edilmeden önceki Tevrat'ta yeralmıştı. Çünkü Tevrat'ta Peygamberimizin ve bu ümmetin niteliklerinden övgü ile sözedilir. Bu bilgiler Tevrat'ın yahudiler tarafından tahrif edildiği ana kadar o kitapta vardı. Yahudiler hak karşısında yumuşamaya yanaşmadıkları için onu tahrif ettiler.

"Kafirleri kıskançlıktan çatlatsınlar diye."

Kafirler kıskançlıklarından çatlasınlar diye Allah mü'minleri böyle çoğaltıp güçlendirdi. Nitekim Malik b. Enes'in söylediğine göre, kim Peygamberimizin ashabına karşı kin beslerse o kimse kafirdir.

"Allah, onların içinden iman edip iyi işler yapanlara af ve büyük ödül vaad etmiştir."

"Büyük ödül"den maksat cennettir. Bu vaad, sadece Peygamberimizin sahabilerine mahsus değildir. Bütün mü'minleri kapsayan genel vaadlerde var. Bunlar başka ayetlerde yer alıyor. Bu ayetlerden birini örnek olarak veriyoruz: "Allah, iman edip iyi ameller işleyenleri bağışlayacağını ve kendilerine büyük mükafaat vereceğini vaadetmiştir. -Maide, 9-"

SONUÇ

1- Peygamberimizin peygamberliği vurgulanıyor.

2- Kafirlere karşı sert ve katı, mü'minlere karşı sevecen ve merhametli olduğu yolundaki Peygamberimizin ve arkadaşlarının tutumu açıklanıyor. Bu tutumun müslüman tarafından örnek alınması gerekir.

3- Huşu halinde kılınan namazın üstünlüğü anlatılıyor.

4- Peygamberimizin arkadaşlarının Tevrat'ta ve İncil'de tanımlanan nitelikleri, onların derecelerinin yüksekliğini ve makamlarının yüceliğini göstermektedir.

5- Peygamberin arkadaşlarının az bir sayı ile yola çıktıkları, sonra yavaş yavaş çoğaldıkları ve sonunda kafirleri kıskandıracak bir kalabalıklığa ulaştıkları anlatılıyor.

6- Peygamberimizin sahabilerinden, özellikle dört halife, dünyadayken cennete girecekleri müjdelenen kişi, Rıdvan biatına katılanlar ve daha önce Bedir savaşçıları gibi seçkin ve büyük sahabilerden nefret etmek, mü'minlikle bağdaşmaz. Nitekim Malik b. Enes'in söylediğine(1) göre, sahabilere karşı kin besleyen kimse kafir olur.

---

(1) Şahsından dolayı değil de inancından dolayı sahabeye ve hatta mü'minlere kin besleyenler kafirdir.

Sûre 49
Hucurât Sûresi

Medine Döneminde İndirildi
Ayet Sayısı: 18

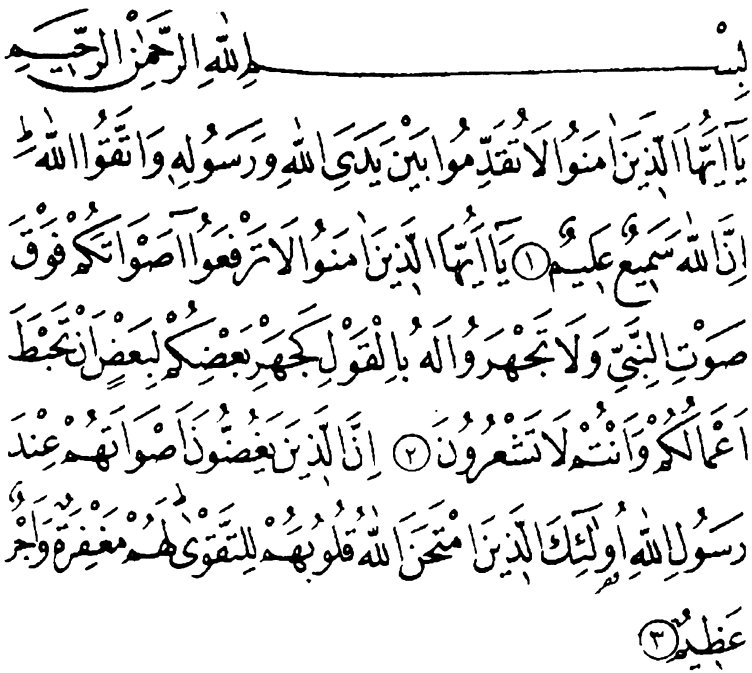

1- Ey mü'minler, Allah'ın ve Peygamberin önünde ileri atılmayın, Allah'tan korkun. Hiç kuşkusuz Allah her şeyi işitir ve her şeyi görür.

2- Ey mü'minler, Peygamberin sesini bastıracak şekilde bağırmayın, O'nunla konuşurken, biribirinizle konuşurken yaptığınız gibi yüksek sesle konuşmayın. Yoksa yaptığınız iyi işler, farkında olmadan, boşa gider.

3- Peygamberin yanında yüksek sesle konuşmamaya dikkat edenler var ya, Allah onların kalplerini takva sınavından geçirmiştir, onları af ve büyük mükafaat bekliyor.

SÖZLÜK

يَا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا لَا تُقَدِّمُوا — Ey mü'minler, öne geçmeyin. Sözle ve davranışla öne çıkmayın.

بَيْنَ يَدَيِ اللّٰهِ وَ رَسُولِهِ — Allah'ın ve Rasûlünün önünde. Kurban bayramında Peygamberimizden önce kurban kesmek ve Hz. Ebu Bekir ile Hz.

Ömer'in Peygambere danışmadan birini bir toplumun liderliğine atamaya kalkışmadıkları gibi. Hiç bir konuda Allah ve Rasûlünün emrinin dışına çıkmayın.

وَ اتَّقُوا اللَّهَ اِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ — Allah'tan korkun. Allah işitir ve bilir. Allah'tan korkun. Çünkü o söylediklerinizi işitir ve yaptıklarınızı bilir.

لَا تَرْفَعُوا اَصْوَاتَكُمْ فَوْقَ صَوْتِ النَّبِيِّ — Sesinizi Peygamberin sesinden daha çok yükseltmeyin. Peygamber konuşurken onunkinden daha yüksek sesle konuşmayın.

وَ لَا تَجْهَرُوا لَهُ بِالْقَوْلِ كَجَهْرِ بَعْضِكُمْ لِبَعْضٍ — Biribirinizle konuşurken yaptığınız gibi Peygamber ile yüksek sesle konuşmayın. Peygambere seslendiğinizde onunla yaptığınız konuşmalarınızda, aranızdaki konuşmalarda olduğu gibi sesinizi yükseltmeyin. Böylece ona saygı göstermiş, değer vermiş, yüceltmiş olursunuz.

اَنْ تَحْبَطَ اَعْمَالُكُمْ — Amelleriniz boşa gider diye. Amelleriniz boşa gider, onlardan sevap alamazsınız kaygısı ile.

وَ اَنْتُمْ لَا تَشْعُرُونَ — Siz farkında olmazsınız. Amellerinizin boşa gittiğinin, geçeriz olduğunun farkında olmazsınız. Çünkü bu davranış Peygamberi küçümseme anlamı da taşıyabilir. Özellikle bu davranış hakaret ve umursamazlık anlamı taşıdığında, Allah korusun, insanı kafir eder.

يَغُضُّونَ اَصْوَاتَهُمْ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ — Peygamberin yanında seslerini kısanlar. Peygamberle konuşurken sanki fısıldaşır gibi alçak sesle konuşanlar. Ebu Bekir böyle yapanlardan biri idi.

اِمْتَحَنَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ لِلتَّقْوَى — Allah kalplerini takvaya açtı. Allah kalplerini takvayı taşıyabilecek biçimde genişletti.

لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَ اَجْرٌ عَظِيمٌ — Onlar için af ve büyük ecir vardır. Onları, günahlarının bağışlanması ve büyük ödül olan cennet bekliyor.

AÇIKLAMA

Yüce Allah bu sûreye "Ey mü'minler" diye başlıyor. Eğer bu sûre ile daha önceki sûre arasındaki ilişkiyi araştırsak, bu ilişki açık bir şekilde karşımıza çıkar. Bunun için hafızamıza başvurmalıyız. Mesela Hz. Ömer'in, müslümanlar ile Mekkeli müşrikler arasında barış yapılmasını onaylamayan tutumunu, bunun yanısıra ihramlarından çıkıp kurbanlarını kesmeye yanaşmayan

bütün sahabilerin tutumlarını hatırlamamız gerekir. Bilindiği gibi peygamberimizin emrine rağmen sahabiler ihramdan çıkıp kurbanlarını kesmemişlerdi. Bu olay Hudeybiye anlaşması zamanında olmuştu. Ancak daha sonra Peygamberimizin öne çıkıp kurbanını kesmesi üzerine O'nun arkasından kurbanlarını kesip ihramlarını çıkarmışlardı. Görüldüğü gibi sözünü ettiğimiz bu tutum, Allah'ın ve peygamberin önünde söz ve görüş belirtmek anlamı taşır ki, bu tutum, derecesini ancak Allah'ın bilebileceği kadar zararlıdır.

İşte bu durum ve o zor şartlar ortadan kalkınca Yüce Allah müslümanlara "Ey mü'minler," diye sesleniyor. Ey Allah'a ilah ve Rabb, İslâm'a din ve şeriat, Muhammed'e Allah elçisi ve peygamber olarak inananlar!

Allah onlara, mü'minliklerini ön plana çıkararak seslendikten sonra kendilerine şu yasaklayıcı direktifi veriyor:

"Allah'ın ve Peygamberin önünde ileri atılmayın."

Yani, sözlerinizle, davranışlarınızla, görüşlerinizle, düşüncelerinizle Allah'ın ve Peygamberin önüne geçmeye kalkışmayın. Sözleriniz ve davranışlarınız Allah'ın ve Peygamberin sözlerinin, Allah'ın ve Peygamberin emirlerinin arkasından gelsin, onlara uygun olsun.

Bu konuda "Allah'tan korkun."

Eğer Allah'ın ve Peygamberin henüz kanun koymadıkları bir konuda siz ileri atılıp görüş belirtirseniz, bu tutum sizin Allah'tan ve Peygamberden daha bilgili, daha isabetli karar verici olduğunuz anlamını taşır ki, bu büyük bir sapmadır ve sonu kötüdür. Bu yüzden Yüce Allah:

"Allah'tan korkun. Hiç şüphesiz Allah" söylediklerinizi "işitir" ve tutumlarınızı, davranışlarınızı "bilir" buyuruyor.

Bu yüzden bir müslümanın her hangi bir konuda söz söylemeden, bir davranışta bulunmadan, karara varmadan, kişisel görüşüne dayanarak fetva vermeden önce o konudaki Allah'ın ve Peygamberin ne dediklerini, ne hüküm verdiklerini araştırıp öğrenmesi gerekir. O konuda Allah'ın ve Peygamberin sözlerine ve hükümlerine rastlamadığı takdirde içtihada yönelir, Allah'ın rızasına en yakın olduğunu gördüğü sözü söyler ve davranışı yapar. Ama eğer daha sonra Kur'an'da, ya da sünnette o konu ile ilgili bir delil görürse, daha önceki kişisel görüşünü bırakarak Kur'an'ın ve sünnetin dediğine uyar.

İkinci ayete gelince, Yüce Allah bu ayette şöyle buyuruyor:

"Ey mü'minler, Peygamberin sesini bastıracak şekilde bağırmayın.

O'nunla konuşurken, biribirinizle konuşurken yaptığınız gibi yüksek sesle konuşmayın. Yoksa yaptığınız iyi işler, siz farkında olmadan, boşa gider!"

Bu ayet, müslümanlardan Peygamberimize karşı edepli davranmalarını istiyor. İlk önce onlara Peygamberimiz ile yapacakları konuşmalarda onun sesinden daha yüksek bir ses tonu ile konuşmayı yasaklıyor. Onlara Peygambere saygı göstermelerinin, onu yüceltmelerinin, üstün tutmalarının gerektiğini telkin ediyor. Bunun için, Peygamberle konuşurken onunkinden daha hafif bir ses ile konuşmaya çağırıyor. Nitekim Hz. Ebu Bekir, Peygamberimiz ile konuşurken sanki fısıldaşıyormuş gibi hafif bir ses tonu ile konuşurdu. Bu ayetin ikinci duyurusu Peygambere seslenirken, biribirlerine seslendiklerinde yaptıkları gibi bağırmalarını sahabilere yasaklamaktır. İnananlar Peygamberi sayıp yüceltmelidir. Peygamberi saymadıkları, yüceltmedikleri takdirde müşrik ve kafir oldukları gibi, farkında olmadan iyi amellerinin boşa gideceği kendilerine hatırlatılmaktatır. Çünkü Peygamberimize yöneltilen "Ya Muhammed", "Ya Rasûlüllah", "Ya Nebiyallah" gibi seslenmeler bağıra bağıra yapılır da bu bağırma aynı zamanda küçük görme, önemsememe ve umursamama anlamına gelirse, kesinlikle amelleri boşa çıkaran kafirlik niteliği kazanırlar.

Şimdi de okuduğumuz ayetlerin üçüncüsüne gelelim:

"Peygamberin yanında yüksek sesle konuşmamaya dikkat edenler var ya, Allah onların kalplerini takva imtihanından geçirmiştir, onları af ve büyük mükafaat bekliyor."

Yüce Allah bu ayette Hz. Ebu Bekir ve Hz. Ömer gibi Peygamberimizin yanında hafif ses tonu ile konuşmaya özen gösterenleri övüyor. Onların kalplerinin Allah tarafından takvayı alacak biçimde genişletildiğini bildiriyor.

Bilindiği gibi Peygamberimiz göğsünü göstererek: "Takva buradadır" demiş ve bu sözü üç kez tekrarlamıştır. Ayet böylelerine bir müjde, hem de çok güzel bir müjde veriyor. Onlara, Allah'ın huzuruna çıkacakları gün günahlarının affı ile cennet verileceği haber veriliyor. O cennet ki, takva sahiplerinin ikametgahı olacaktır. Allah, lûtfu ve rahmeti ile bizi de onlardan eylesin.

SONUÇ

1- Müslümanın kişisel görüşünü ya da içtihadını Kur'an'ın ve sünnetin önüne geçirmesi caiz değildir. Ancak Kur'an ve sünnet kaynaklı delil bulunmayınca kişisel görüş ve içtihad gündeme gelebilir. İçtihada başvuran müslü-

manın içtihadının Allah'ın ve Peygamberin emrine uygun olduğu kadar yakın ve şeriatla bütünleşmiş olması gerekir. Eğer kişi içtihad yaptıktan sonra o konuda Kur'an ve sünnet kayŋaklı bir delil ile karşılaşırsa, kişisel görüşünü ya da içtihadını derhal ve hiç tereddüt etmeden bir yana bırakarak Kur'an'a ve sünnete dönmelidir.

2- Gerçi Peygamberimiz vefat ettiğinden, aramızda bulunmadığı için onunla konuşmamız ve bu konuşmada ses tonumuzu hafif tutmamız söz konusu değildir. Ama bize de bu konuda düşen görevler var. Peygamberimizin adı yanımızda anıldığında ya da bir hadisinden sözedildiğinde edepli davranmalı, asla saygısızlık etmemeliyiz. Yüksek sesle konuşmamalı, küçümseme ve umursama anlamına gelecek hiç bir hareket yapmamalıyız. Yoksa biz farkında olmadan iyi amellerimizin silinmesi tehlikesi ile karşı karşıya kalırız.

3- Peygamberimizin mescidinde ve diğer mescitlerde bulunanlar ders okutma, hutbe verme, ezan okuma ve kamet getirme gibi gerekli durumlar dışında seslerini yükseltmemelidirler.

إِنَّ الَّذِينَ يُنَادُونَكَ مِن وَرَاءِ الْحُجُرَاتِ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ ﴿٤﴾
وَلَوْ أَنَّهُمْ صَبَرُوا حَتَّىٰ تَخْرُجَ إِلَيْهِمْ لَكَانَ خَيْرًا لَّهُمْ ۚ وَاللَّهُ غَفُورٌ
رَّحِيمٌ ﴿٥﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن جَاءَكُمْ فَاسِقٌ بِنَبَإٍ فَتَبَيَّنُوا
أَن تُصِيبُوا قَوْمًا بِجَهَالَةٍ فَتُصْبِحُوا عَلَىٰ مَا فَعَلْتُمْ نَادِمِينَ ﴿٦﴾
وَاعْلَمُوا أَنَّ فِيكُمْ رَسُولَ اللَّهِ ۚ لَوْ يُطِيعُكُمْ فِي كَثِيرٍ مِّنَ الْأَمْرِ لَعَنِتُّمْ
وَلَٰكِنَّ اللَّهَ حَبَّبَ إِلَيْكُمُ الْإِيمَانَ وَزَيَّنَهُ فِي قُلُوبِكُمْ وَكَرَّهَ
إِلَيْكُمُ الْكُفْرَ وَالْفُسُوقَ وَالْعِصْيَانَ ۚ أُولَٰئِكَ هُمُ الرَّاشِدُونَ ﴿٧﴾
فَضْلًا مِّنَ اللَّهِ وَنِعْمَةً ۚ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٨﴾

4- Ey Muhammed, seni oturduğun odaların dışından yüksek sesle çağıranların çoğu aklı başında kimseler değildir.

5- Eğer onlar sabırlı olup yanlarına çıkmanı bekleselerdi kendileri için daha iyi olurdu. Allah affedici ve merhametlidir.

6- Ey mü'minler, eğer yoldan çıkmışın biri size bir haber getirirse onun doğru olup olmadığını iyice araştırın. Yoksa bilmeden bir topluma kötülük edersiniz de sonra yaptığınıza pişman olursunuz.

7- Biliniz ki, aranızda Allah'ın görevlendirdiği bir Peygamber vardır. Eğer o bir çok konuda sizin sözünüze uysaydı, kesinlikle zor duruma düşerdiniz. Fakat Allah size imanı sevdirmiş, onu gönüllerinize güzel göstermiş, buna karşılık kafirliğe, sapmaya ve başkaldırmaya karşı nefret duymanızı sağlamıştır. Böyleleri kesinlikle doğru yoldadırlar.

8- Bu tutum Allah'ın size yönelik bir lûtfu, bir nimetidir. Allah her şeyi bilir ve her işi yerinde yapar.

SÖZLÜK

إِنَّ الَّذِينَ يُنَادُونَكَ مِنْ وَرَاءِ الْحُجُرَاتِ — Sana odaların dışından seslenenler. Peygamberimizin eşlerinin odalarının dışından peygamberimize seslenenler. Bu şekilde ona seslenenler Zıbrikan b. Bedr'in, Akra b. Habis'in ve Uyeyne b. Hisayn'in de aralarında bulunduğu bedevi Temimoğul-ları kabilesine mensup bir heyet idi.

أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ — Çoğu düşünmüyor. Akletmiyorlar. Yüce şerefine ve yüksek mevkiine karşı ettikleri saygısızlığı çoğu idrak edemiyor.

وَلَوْ أَنَّهُمْ صَبَرُوا حَتَّى تَخْرُجَ إِلَيْهِمْ — Eğer onlar sen yanlarına çıkıncaya kadar sabretseler. Eğer onlar seni öğle sonrası uykundan kalkıncaya kadar bekleseler.

لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ — Onlar için daha hayırlı olurdu. Bütün odaların kapılarından seni yüksek sesle çağırmalarından kendileri için daha iyi olurdu.

وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ — Allah affedici ve merhametlidir. Allah onlardan tevbe edenleri affeder, onlara karşı merhametlidir. Çünkü onlar iki terbiyesizlik yaptılar. Birincisi, Peygambere bağırdılar. İkincisi, ona yüksek sesle: "Çık da yanımıza gel, bizim övgümüz güzel, yergi-

miz çirkindir" diye seslendiler.

فَاسِقٌ بِنَبَإٍ Fasık'ın biri bir haber verirse. Fasık, büyük günahlardan birini işleyen kimse demektir. Ayette yer alan "nebe" kelimesi "önemli haber" anlamına gelir.

فَتَبَيَّنُوا Onu iyice açıklığa kavuşturun. Bir şey söylemeden, bir hareket yapmadan ve bir karar vermeden önce onu iyice araştırın.

اَنْ تُصِيبُوا قَوْمًا بِجَهَالَةٍ Bilmeden bir topluluğa zararınız dokunur kaygısı ile.

وَ اعْلَمُوا اَنَّ فِيكُمْ رَسُولَ اللّٰهِ Bilin ki, sizin aranızda Allah'ın Elçisi var. Yalan konuşmaktan ya da eğri bir söz söylemekten sakının. Çünkü vahiy iner de yalancılığınız ve eğri sözleriniz yüzünden rezil olursunuz.

لَوْ يُطِيعُكُمْ فِي كَثِيرٍ مِنَ الْاَمْرِ لَعَنِتُّمْ Bir çok işte size uysa, o zaman çok zor duruma düşer ve günaha girerdiniz.

وَ كَرَّهَ اِلَيْكُمُ الْكُفْرَ وَ الْفُسُوقَ وَ الْعِصْيَانَ Sizi kafirlikten, fasıklıktan ve isyankarlıktan nefret ettirmiştir. Allah kafirlikten, yalancılık gibi fasıklıktan, farzı yapmamak ya da haramı yapmak gibi isyankarlıktan nefret etmenizi sağlamıştır.

اُولٰئِكَ هُمُ الرَّاشِدُونَ Onlar doğru yoldadırlar. Yani, Allah'ın imanı sevdirip kafirlikten ve bunun adetlerinden nefret ettirdiği kimseler doğru yoldadırlar.

فَضْلًا مِنَ اللّٰهِ وَ نِعْمَةً Allah'ın bir lûtfu ve nimeti olarak. Allah onlara lûtuf olarak bağışladı ve nimet olarak sundu.

وَ اللّٰهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ Allah bilir ve hikmet sahibidir. Allah yaratıklarını ve onların neler yaptıklarını bilir. Kullarının işlerini en uygun tedbirlerle yönlendirir. Bu anlam geneldir. Cümlenin buradaki anlamı ise şudur: Allah o doğru yolda olanları bilir ve onlara nimet verme konusunda isabetli karar verir.

AÇIKLAMA

Okuduğumuz ayetlerde mü'minler, Peygambere karşı edepli davranmaya çağrılıyor. Yüce Allah bu ayetlerde kaba ve saygısız davranan bazı grupları kınıyor.

Söylendiğine göre bunlar, aralarında Zıbrikan b. Bedr'in, Akra b. Habis'in

ve Uyeyne b. Hisen'in de bulunduğu Temimoğulları kabilesine mensup bir bedevi heyeti idiler. Bu heyet Peygamberimizin öğle uykusu sırasında geldiler ve evinin oda kapısına dikilerek çok yüksek bir sesle: "Ey Muhammed, çık da yanımıza gel; bizim övgümüz güzel olduğu gibi yergimiz de ağırdır" diye bağırdılar. Bu olay üzerine Yüce Allah o bedevileri eğitmek üzere bu ayeti indirdi. Okuyoruz:

"Ey Muhammed, seni oturduğun odaların dışından yüksek sesle çağıranlar var ya..." Peygamberimizin eşlerinin kaldıkları odalar kasdediliyor. Bu odaların kapıları mescide açılırdı.

"Onların çoğu bunu idrak edemiyor."

Peygamberin şerefli makamına ve yüce mevkiine karşı yaptıkları kabalığı idrak edemiyorlar.

"Eğer onlar sabırlı olup yanlarına çıkmanı bekleselerdi..."

Öğle sonrası uykundan kalkmanı bekleselerdi.

"Kendileri için daha iyi olurdu."

Uyanıp dışarı çıkmanı beklemeleri, seni odaların dışından öyle yüksek sesle çağırmalarından daha iyi olurdu.

"Allah affedici ve merhametlidir."

Allah tevbe edenlere karşı affedici ve merhametlidir. Çünkü onlara ceza vermiyor. Tevbe kapısını önlerinde açık tutuyor. Onları eğitirken sert ve katı bir tavır takınmıyor.

Okuduğumuz ayetlerin üçüncüsünde ise Yüce Allah şöyle buyuruyor:

"Ey mü'minler, eğer fasığın biri size bir haber getirirse, o haberin doğru olup olmadığını iyice araştırın. Yoksa bilmeden bir topluma kötülük edersiniz de sonra yaptığınıza pişman olursunuz."

Bu ayetin iniş sebebi şudur: Peygamberimiz, Beni Mustalak kabilesinin mallarının zekatını toplamak üzere Velid b. Ukbe b. Ebu Muid'i görevlendirmişti. Fakat Velid'in ailesi ile bu kabile arasında cahiliye dönemine kadar uzanan eski bir düşmanlık vardı. Bunu hatırlayan Velid, kabilenin oturduğu yere girmekten korktu. Bu korku bir şeytan dürtüsü idi. Bunun üzerine geri döndü ve kapıldığı korkuyu saklayarak kabilenin kendisine zekat vermek istemediğini, kendisini öldürmeye kalkıştıklarını, bu yüzden kaçtığını söyledi.

Durum böyle iken kabileden bir heyet çıkageldi. Peygambere kendileri

hakkında kötü bir haber verilmiş olabilir endişesi ile onun gönlünü almak, kendisinden af dilemek istiyorlardı. Bu arada İslâm'a bağlılıklarının devam ettiğini, Velid'in yanlarına varmadan yarı yoldan döndüğünü bildirdiler.

Bunun üzerine Peygamberimiz, o heyetin haberi olmadan Halid b. Velid'i kabileye gönderdi. Akşamdan önce oraya varan Halid, halkın ezan okuyup akşam ve yatsı namazlarını kıldığını görünce adamların İslâm'dan dönmediklerini, elhamdülillah hayırlı yolda olduklarını gördü. Arkasından zekatları alıp geri geldi.

İşte bu olay üzerine Yüce Allah bu ayeti indirdi.

Bu ayet her ne kadar belirli bir sebebe bağlı olarak indi ise de, anlamı geneldir ve önemli bir temel kuralı dile getiriyor. Buna göre gerek fert, gerek toplum ve gerekse devlet, aldığı haberin doğru olup olmadığını iyice araştırıp belirlemeden gereğini yapmamalıdır. Yoksa bir ferde veya topluma sebepsiz yere telafisi zor bir zarar verebilir. Böylesine asılsız ve yanıltıcı haber getiren kimse bu işte kişisel bir çıkar peşinde olabilir, bir amacını gerçekleştirmek veya bir zararı başından savmak istemiş olabilir. Buna göre fertlerin onurunu zedelememek, ruhlarını ve mallarını korumak için, kesin ve tartışılmaz bir dürüstlüğün ve takvanın sahibi olarak tanınmayan kimsenin verdiği haberi duyduğumuzda, onun doğru olup olmadığını iyice araştırmayı temel kural olarak benimsemeliyiz.

Bize böylesine adil ve merhametli bir şeriati armağan etmiş olan Allah'a hamdolsun.

Şimdi bu ayetin cümlelerini inceleyelim:

"Eğer yoldan çıkmışın (fasığın) biri size bir haber getirirse..."

Fasık, büyük günahlardan birini işleyen kimse demektir. Meselâ, yalan söylemek gibi. Ayet metninde yeralan "nebe" kelimesi, önemli haber anlamına gelir. Yine ayette yeralan "tebeyyenu" kelimesinin kökü olan "tebeyyun" bir şeyin doğruluğunu araştırarak gerçeği ortaya koymak.

"Yoksa bilmeden bir topluma kötülük edersiniz."

Durumun ne olduğunu bilmeden bir toplumun canına ya da malına zarar verebilirsiniz.

"Sonra yaptığınıza pişman olursunuz."

Hatalı bir harekette bulunduğunuzdan dolayı pişman olursunuz.

Bir sonraki ayet, "Biliniz ki" diye başlıyor. Bu ayet mü'minlerin dikkatini,

farkında olmadıkları bir gerçeğe çevirmeyi amaçlıyor. Bu gerçek, Peygamberimizin hayatta ve aralarında bulunduğu, kendisine sürekli vahiy indiği gerçeğidir.

Bu durum onların sözlerinde ve davranışlarında titizlikle doğruluğa bağlı kalmalarını gerektirir. Yoksa az önce anlattığımız, Velid'in asılsız haber vermesi olayında görüldüğü gibi, eğer sözlerinde ya da davranışlarında yalancılığa saparlarsa, vahiy yolu ile hemen rezil edilirler. Bu bir.

İkincisi, eğer Peygamber onların bütün görüşlerine ve önerilerine uysaydı, kendilerini katlanılmaz sıkıntılarla karşı karşıya bırakacak zorluklara, hatta büyük günahlara düşerlerdi.

İşte, "Aranızda Allah'ın görevlendirdiği bir Peygamber vardır. Eğer o bir çok konuda sizin sözünüze uysaydı kesinlikle zor duruma düşerdiniz" ifadesinin anlamı budur.

"Fakat Allah size imanı sevdirmiş, onu gönüllerinize güzel göstermiş, buna karşılık kafirliğe, sapmaya ve itaatsizliğe karşı nefret duymanızı sağlamıştır."

Böylece çoğu kere sizi Peygambere yalan söylemekten veya şahsi görüşlerinizi ona karşı önermekten ya da kabul ettirmeğe kalkışmaktan korumuştur.

"Böyleleri kesinlikle doğru yoldadırlar."

Peygamberimizin o arkadaşları var ya, onlar doğru yolda yürüyen kimselerdir; tökezlenmeleri ya da sapmaları sözkonusu değildir.

"Bu tutum Allah'ın size yönelik bir lûtfu, bir nimetidir. Allah her şeyi bilir ve her işi yerinde yapar?"

Sahabilerin doğru yolda olmaları, Allah'ın onlara dönük bir lûtfu, bir nimetidir. Allah onların, niyetlerini ve içlerindeki her şeyi bilir. Yaptığı her iş yerindedir. Bunun bir sonucu olarak O sahabileri, iyi olan her şeye ehil yaptı, iyiliği onların başlarına yağdırdı. Onlar kesinlikle bu ümmetin en üstün zümresidirler. Onlardan sonra gelenlerin fazilet ve olgunluk bakımından dünyada ve ahirette sahabelerin önüne geçebilmeleri çok zordur.

Allah sahabelerin hepisinden razı olsun.

SONUÇ

1- Peygamberimizin mevkiinin yüceliği, derecesinin yüksekliği vurgu-

lanıyor.

2- Hakkında söylendikleri kimselere sıkıntı ya da zarar verebilecek olan haberlerin iyi araştırılması gerektiği, şüpheli bilgilere dayanmakla harekete geçmeğe yolaçan ve sonradan sahibinin dünyada ve ahirette pişman olmasına sebep olan aceleciliğin haram olduğu belirtiliyor.

3- Yüce Allah'ın mü'mine imanı sevdirmesi, onu kalbine cazip göstermesi, buna karşılık kafirlikten, fasıklıktan ve isyankarlıktan nefret etmesini sağlaması, O'nun mü'mine dönük en büyük nimetlerinden biridir. Bu sayede mü'min, en doğru yolda olan insan olabilmektedir.

وَإِنْ طَآئِفَتَانِ مِنَ
الْمُؤْمِنِينَ اقْتَتَلُوا فَأَصْلِحُوا بَيْنَهُمَا فَإِنْ بَغَتْ إِحْدَاهُمَا عَلَى الْأُخْرَىٰ
فَقَاتِلُوا الَّتِي تَبْغِي حَتَّىٰ تَفِيءَ إِلَىٰ أَمْرِ اللَّهِ فَإِنْ فَاءَتْ فَأَصْلِحُوا
بَيْنَهُمَا بِالْعَدْلِ وَأَقْسِطُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ ۝٩ إِنَّمَا
الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلِحُوا بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ
۝١٠ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا يَسْخَرْ قَوْمٌ مِنْ قَوْمٍ عَسَىٰ أَنْ يَكُونُوا خَيْرًا
مِنْهُمْ وَلَا نِسَاءٌ مِنْ نِسَاءٍ عَسَىٰ أَنْ يَكُنَّ خَيْرًا مِنْهُنَّ وَلَا تَلْمِزُوا
أَنْفُسَكُمْ وَلَا تَنَابَزُوا بِالْأَلْقَابِ بِئْسَ الِاسْمُ الْفُسُوقُ
بَعْدَ الْإِيمَانِ وَمَنْ لَمْ يَتُبْ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ۝١١

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِنَ الظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ وَلَا
تَجَسَّسُوا وَلَا يَغْتَبْ بَعْضُكُمْ بَعْضًا أَيُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَنْ يَأْكُلَ
لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ رَحِيمٌ ﴿١٢﴾
يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَى وَجَعَلْنَاكُمْ
شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ إِنَّ اللَّهَ
عَلِيمٌ خَبِيرٌ ﴿١٣﴾

9- Eğer iki mü'min grup biribirleri ile savaşa tutuşurlarsa aralarını bulup savaşı durdurun. Eğer bu gruplardan biri öbürüne saldırırsa, saldırgan tarafla Allah'ın emrine boyun eğinceye kadar savaşın. Saldırgan taraf boyun eğince iki grubun arasını adalet ilkesi uyarınca bulun. Kesinlikle adil olun. Hiç şüphesiz Allah adalet ilkesine bağlı olanları sever.

10- Mü'minler, kesinlikle biribirlerinin kardeşleridir. Öyleyse dargın kardeşlerinizi barıştırın. Allah'tan korkun ki, O'nun merhametinin kapsamına girebilesiniz.

11- Ey mü'minler, içinizden bir grup başka bir grubu alaya almasın. Belki alaya alınan grup alay edenlerden daha iyidir. Kadınlar da başka kadınları alaya almasınlar. Alaya alınan kadınlar belki alay edenlerden daha iyidirler. Biribirinizde ayıp aramayın. Biribirinize kötü lakaplar takmayın. Mü'min olduktan sonra sapıklığı çağrıştıran bir lakapla anılmak ne kötü bir şeydir. Kimler tevbe etmez ise onlar zalimlerin ta kendileridir.

12- Ey mü'minler, çoğu peşin hükümden kaçınınız. Çünkü bazı peşin hükümler günahtır. Biribirinizin sırlarını araştırmayın, biribiriniz hakkında dedikodu yapmayın. İçinizden biri ölmüş kardeşinin etini yemek ister mi? Hepiniz bundan iğrenirsiniz.

Allah'tan korkun. Hiç şüphesiz Allah tevbeleri kabul eder ve merhametlidir.

13- Ey insanlar, biz sizi bir erkek ile bir dişiden yarattık. Biribirinizi kolayca tanıyabilesiniz diye sizi çeşitli kavimlere ve kabilelere ayırdık. Allah katında en üstününüz, kötülüklerden en çok sakınanınızdır. Hiç şüphesiz Allah her şeyi bilir, her şeyden haberdardır.

SÖZLÜK

وَ اِنْ طَائِفَتَانِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ	Eğer mü'minlerden iki grup. Eğer mü'minlerden iki cemaat. Fertlerinin sayısı ister az, ister çok olsun.
اقْتَتَلُوا فَاَصْلِحُوا بَيْنَهُمَا	Savaşa tutuşurlarsa, onları barıştırın. Eğer savaşmaya niyetlenir veya fiilen başlarlarsa, aralarındaki bozukluğu düzeltin.
فَاِنْ بَغَتْ اِحْدَاهُمَا عَلَى الْاُخْرَى	Eğer biri öbürüne saldırırsa. Eğer barıştan sonra taraflardan biri bu barışı reddederek, Allah'ın hükmüne razı olmayarak öbür tarafa saldırırsa.
فَقَاتِلُوا الَّتِى تَبْغِى حَتَّى تَفِيئَ اِلَى اَمْرِ اللّٰهِ	Saldıran tarafla, Allah'ın emrine boyun eğinceye kadar savaşın. Ey mü'minler, saldırgan tarafla, hakka dönünceye kadar hep birlikte savaşın.
فَاِنْ فَاءَتْ فَاَصْلِحُوا بَيْنَهُمَا بِالْعَدْلِ	Eğer boyun eğerse, onları adalet uyarınca barıştırın. Eğer saldırgan taraf savaştan sonra hakka dönerse, adalete uygun biçimde onları barıştırın.
وَ اَقْسِطُوا اِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ	Adil olun. Çünkü Allah adilleri sever. Kararlarınızda adil olun. Çünkü Allah adil karar verenleri sever.
اِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ اِخْوَةٌ	Mü'minler kardeştir. Mü'minler din kardeşidirler.
فَاَصْلِحُوا بَيْنَ اَخَوَيْكُمْ	Kardeşlerinizin arasını bulun. Herhangi bir konuda anlaşmazlığa düştüklerinde ya da çatıştıklarında aralarını bulun.
وَ اتَّقُوا اللّٰهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ	Allah'tan korkun ki, O size merhamet etsin. Allah'ın azabından korkun ki, eğer O'ndan korkarsanız merhametine kavuşabilirsiniz.
لَا يَسْخَرْ قَوْمٌ مِنْ قَوْمٍ	Her hangi bir topluluk başka bir topluluğu alaya almasın. İçinizden bir topluluk başka bir toplulukla alay etmesin, ona hakaret etmesin.

عَسَى اَنْ يَكُونُوا خَيْرًا مِنْهُمْ — Belki onlar bunlardan daha hayırlıdır. Allah katında. Çünkü önemli olan insanlar nezdindeki derece değil, Allah katındaki derecedir.

وَلَا تَلْمِزُوا اَنْفُسَكُمْ — Biribirinizin ayıbını aramayın. Birbirinizi ayıplamayın. Çünkü siz tek bir fert gibisiniz.

وَ لَا تَنَابَزُوا بِالْاَلْقَابِ — Biribirinizi çirkin lakaplarla anmayın. Biribirinizi "Ey fasık", "Ey cahil" gibi çirkin lakaplarla çağırmayın.

بِئْسَ الِاسْمُ الْفُسُوقُ بَعْدَ الْاِيمَانِ — İman ettikten sonra fasıklık ismi ne kadar kötüdür. Kişi mü'min ve müslüman olduktan sonra fasıklık ismi ile çağrılırsa bu ne çirkin bir şeydir!

وَ مَنْ لَمْ يَتُبْ فَاُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ — Kimler tevbe etmez ise onlar zalimdirler. Kimler mü'minlerin ayıplarını kurcalar ve onları çirkin lakaplarla çağırır da tevbe etmezse, bunlar Allah'ın rahmetinden uzak düşmüş zalimlerdir.

اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِنَ الظَّنِّ — Çoğu zandan kaçının. Gerektirici sebebi ve ipucu bulunmayan çoğu suçlamalardan kaçının.

اِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ اِثْمٌ — Çünkü bazı zanlar günahtır. İyilik sever mü'minlere yönelik suizanlar gibi.

وَ لَا تَجَسَّسُوا وَ لَا يَغْتَبْ بَعْضُكُمْ بَعْضًا — Müslümanların kusurlarını kurcalamayın. Bazılarınız bazılarınız hakkında dedikodu yapmasın. Müslümanların ayıplarını ve kişisel sırlarını araştırıp kurcalamayın.

اَيُحِبُّ اَحَدُكُمْ اَنْ يَاْكُلَ لَحْمَ اَخِيهِ مَيْتًا — İçinizden biri ölmüş kardeşinin etini yemek ister mi? Herhangi birinizin kardeşinin ölüsünün ya da dirisinin etini yemek istemesi yakışık almaz.

فَكَرِهْتُمُوهُ — Ondan nefret ettiniz. Size sunulunca onu nefretle karşıladınız. O halde öbüründen de nefret ediniz. Nasıl ki, ölü kardeşinizin etini yemeyi nefretle karşıladınız ise, aynı kardeşinizin diri iken de etini yemeyi, yani onun dedikodusunu yapmayı, nefretle karşılayın.

وَ جَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَ قَبَائِلَ — Sizi kavimlere ve kabilelere ayırdık.

لِتَعَارَفُوا — Tanışabilesiniz diye. Biribirinizi tanıyabilmeniz için. Yoksa soyunuzun yüceliği ile övünmeniz için değil.

اِنَّ اَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللّٰهِ اَتْقَاكُمْ — Allah katında en üstün olanınız, en çok takva sahibi olanınızdır. Allah'tan en çok korkup O'nun emirlerine uyanınız ve yasaklarından kaçınanlarınız O'nun katında en üstün olanlarınızdır.

اِنَّ اللّٰهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ — Allah her şeyi bilir, her şeyden haberdardır. Allah sizi ve durumunuzu bilir. Eksik ve fazla taraflarınızdan haberdardır. Kulların hiç bir yanı O'ndan saklı kalmaz.

AÇIKLAMA

"Eğer iki mü'min grup biribirleri ile savaşa tutuşursa..." diye başlayan bu ayetlerde müslümanların eğitilme, terbiye edilme, dünya ve ahiret mutluluğuna hazırlanmasına çalışılıyor.

Bu ayetlerin ilk ikisi müslümanlara, aralarında çıkan silahlı çatışma meselesini nasıl çözeceklerini gösteriyor. Bu tür çatışmalar insani zaafların sonucu olarak zaman zaman müslüman toplumda meydana gelebilir. Bu durum sosyal hayatın hemen hemen kaçınılmaz gelişmelerindendir. Bu gelişmelerin çeşitli sebeplerini saymayı gereksiz görüyoruz.

Yüce Allah ilk ayette buyuruyor ki:

"Eğer mü'minlerden iki grup savaşa tutuşursa, aralarını bulun."

Savaşan müslüman iki kişi de olsa, aralarındaki çatışma sebeplerini ortadan kaldırıp her iki tarafın da hakka ve iyiye razı olmasını sağlayın. Ortada mü'min kalpler ve ilahi hidayet varolduğuna göre, bunu yapmak zor bir iş değildir.

Eğer o grupları barıştırdıktan sonra biri öbürüne saldırırsa, yani barışa dayanak olan Allah'ın hükmünü reddederse, saldırgan tarafla, Allah'ın emrine boyun eğinceye kadar savaşın.

"Eğer saldırgan taraf boyun eğer, hakkı anlayıp ona razı olursa, iki tarafın arasını adalet ilkesi uyarınca bulun.

Uygulamalarınız, hükümleriniz her zaman kesinlikle adalete uygun olsun.

"Çünkü Allah adalet ilkesine bağlı olanları sever."

"Mü'minler kesinlikle biribirlerinin kardeşidirler. Öyleyse dargın kardeşlerinizi barıştırın."

Yüce Allah bu ayette İslâm kardeşliğini önemle vurguluyor. Buna göre

mü'minler arasında varolan tek ilişki kardeşlik ilişkisidir. O halde İslâm toplumunun fertleri arasında beliren huzursuzlukları ortadan kaldırmak, bozuklukları düzeltmek ve bu konuda asla ihmalkarlık yapmamak gerekir.

"Allah'tan korkun."

Bu konuda Allah'tan korkun da tereddüt ve ihmalkârlık gösterip mü'minler arasında kan dökülerek, İslâm yurdunda İslâm'ın ve imanın dokusunun sarsılmasına meydan vermeyin.

"Ki, O'nun merhametinin kapsamına giresiniz."

O takdirde topluluk yapınız sarsılmaz ve ümmet bütünlüğünüz parçalanmaz. Yoksa birbirlerinin kanını döken, birbirlerine düşman olan zümrelere ve gruplara ayrılırsınız. Eğer mü'minler Allah'tan korkup birbirleri ile sürtüşen zümreler arasında derhal uyum sağlamazlarsa, İslâm dünyasının doğusunda ve batısında (yani her tarafında) şiddetinin ne kadar, Yüce Allah'ın bilebileceği derecede büyük kargaşalık ve olumsuzluklar başgösterir.

Şimdi de bir sonraki ayete geçelim:

"Ey mü'minler, içinizden bir grup başka bir grubu alaya almasın. Belki alaya alınan grup alay edenlerden daha iyidir. Kadınlar da başka kadınları alaya almasınlar. Alaya alınan kadınlar belki alay edenlerden daha iyidir."

Bilindiği gibi, sürtüşme ve kavgaya tutuşma sebeplerinin başlıcası, bir mü'minin bir mü'min kardeşini alaya alması, onu küçük görmesi, durumu zayıf, kıyafeti eski veya elinde parası yoktur diye onu adam yerine koymamasıdır. Bu yüzden Yüce Allah bu ayette müslümanların birbirlerini küçük görmelerini, alaya almalarını yasaklıyor. Bu yasağı getirirken bize şunu da hatırlatıyor: Çoğu zaman alaya alınan, küçümsenen, adamdan sayılmayan kimse, Allah katında alay eden kimseden daha hayırlıdır. Önemli olan kullar nezdindeki itibar değil, Allah katındaki derecedir.

Bu konuda kadınlar da erkekler gibidir. Buna göre mü'min bir kadının din kardeşini alaya alması helal değildir. Çünkü alaya alınan kadın, Allah katında alaya alan kadından daha üstün olmuş olabilir. Dediğimiz gibi önemli olan insanlar arasındaki itibar değil, Allah katındaki derecedir.

Yüce Allah mü'min erkek ve kadınların birbirlerini alaya almalarını haram kıldığı gibi, bu davranışın sürtüşmeye, düşmanlığa ve sonunda savaşmaya yolaçacağını belirttiği gibi, müslümanların birbirlerinde ayıp aramalarını, birbirlerini çirkin lakaplarla çağırmalarını da yasaklayarak şöyle buyuruyor:

"Birbirinizde ayıp aramayın. Birbirinize kötü lakaplar takmayın. Mü'min olduktan sonra sapıklığı çağrıştıran bir lakapla anılmak ne kötü bir şeydir."

Sizler toplum olarak bir tek kişi gibisiniz. Buna göre müslüman kardeşini ayıplayan kimse kendini ayıplamış olur. Bunun yanısıra ayıplanan kişinin uğradığı hakarete, kendisini ayıplayanın bir ayıbıyla cevap vereceğini gözden kaçırmamak gerekir. İşte, "Birbirinizde ayıp aramayın" ifadesinin anlamı budur.

"Biribirinize çirkin lakaplar takmayın" cümlesinin anlamı ise şudur:

Hiç bir müslüman kişi, din kardeşini, onu rencide edecek bir lakapla çağırmamalıdır. Çünkü böyle bir hakaret düşmanlığa ve kanlı kavgalara yolaçar.

"Mü'min olduktan sonra sapıklığı çağrıştıran bir lakapla anılmak ne kötü bir şeydir!"

Yani, ahlakça ve edepçe tam ve eksiksiz dereceye ulaşmış bir mü'minin fasıklığı çağrıştıran bir lakapla anılması son derece çirkindir. Buna göre bir mü'minin din kardeşine: "Ey fasık, ey kafir, ey sapık, ey bozguncu" diye seslenmesi helal değildir. Çünkü fasıklığı çağrıştıran bir lakapla anılmak çok çirkindir.

Ayrıca din kardeşine böylesine kötü bir lakap takan mü'min de bu hareketi sebebi ile fasık sayılır.

Bu durumda, bir müslümanın Allah'a, O'nun huzuruna çıkılacağına, O'nun Peygamberine ve o Peygamberin getirdiği ilahi emre inandıktan sonra fasık damgası ile damgalanması ne kadar kötüdür.

"Kimler tevbe etmez ise..."

Müslümanları küçük düşürmekten, onları alaya almaktan, onları hoşlarına gitmeyecek lakaplarla çağırmaktan kimler vazgeçmezse...

"Onlar zalimlerin ta kendileridirler."

Allah'ın öfkesine ve cezasına uğramaya aday kimselerdir.

"Ey mü'minler, çoğu peşin hükümden kaçınınız. Çünkü bazı peşin hükümler günahtır. Birbirinizin sırlarını araştırmayın. Birbiriniz hakkında dedikodu yapmayın."

Yüce Allah bu ayette müslümanlara, olgun mü'min olma özellikleri ile sesleniyor. Çünkü müslümanlar ancak bu özellikleri sayesinde gören, işiten, bazı hareketleri yapmaya ve bazılarını yapmamaya güçleri yeten, gerçek ol-

gun mü'min olabilirler. Çünkü iman ruh gibidir. O, bir vücuda girince o vücud kımıldar, hareketlilik kazanır. Bu hareketliliğin sonucu olarak gözler görür, kulaklar işitir, dil konuşur ve kalp açılır.

"Ey mü'minler, çoğu peşin hükümden kaçınınız."

Ayette geçen "zann" kelimesi, hiç bir ipucuna ve gerekçeye dayanmayan kanaat anlamına gelir.

Yüce Allah, bu yasağın sebebini açıklamak üzere şöyle buyuruyor: "Çünkü bazı peşin hükümler günahtır."

Mesela toplumda iyiliği ve doğruluğu ile tanınan kimselere yönelik olumsuz peşin hükümler gibi. Bu tür insanlar hakkındaki kötü zan, arkasından çirkin sözleri, kötü hareketleri ve nezaketi çiğneyen tutumları getirebilir. Bunlar da büyük günah oluştururlar.

"Biribirinizin sırlarını araştırmayın." Müslümanların kusurlarının ve ayıplarının peşine düşüp onları araştırmayın, onları öğrenmeye çalışmayın. Çünkü bu huyun büyük zararları vardır.

"Biribiriniz hakkında dedikodu yapmayın." Yani, din kardeşinizin arkasından hoşuna gitmeyecek sözler söylemeyin.

Buhari'de yeralan sahih bir hadise göre adamın biri Peygamberimize, dedikodunun, gıybetin ne olduğunu sordu. Peygamberimiz adama: "Din kardeşin hakkında onun hoşuna gitmeyecek sözler söylemendir" karşılığını verdi. Adam: "Ya eğer hakkında söylenen ve hoşuna gitmeyen o söz doğru ise?" diye sordu. Peygamberimiz adama: "Eğer o hoşuna gitmeyen nitelik din kardeşinde varsa onun dedikodusunu yapmış olursun; yok eğer o hoşuna gitmeyen nitelik din kardeşinde yoksa, o zaman ona iftira etmiş olursun. İftira, dedikodudan daha kötüdür" cevabını verdi.

Yüce Allah buyuruyor ki:

"İçinizden biri ölmüş kardeşinin etini yemek ister mi?"

Bu sorunun cevabı "kesinlikle hayır"dır.

O halde nasıl ki, size ölmüş din kardeşinizin eti sunulunca "Hepiniz bundan iğreniyorsunuz" onun sağken etini yemekten de tiksinin.

Yaşayan din kardeşinizin eti onun namusu, onurudur ve bir insanın namusu onun vücudundan daha değerli ve daha kıymetlidir.

"Allah'tan korkun."

Biribirinizin dedikodusunu yapma konusunda Allah'tan korkun. Çünkü dedikodu toplumu yıkan ve bozguna uğratan faktörlerden biridir.

"Hiç şüphesiz Allah tevbeleri kabul eder ve merhametlidir."

Bu cümle tevbe emrinin gerekçesi niteliğindedir. Yüce Allah bu cümlede tevbe edenlerin tevbelerini kabul edeceğini ve mü'minlere karşı merhametli olduğunu bildirmektedir. Onun dedikoduyu mü'minlere yasaklaması merhametinin bir göstergesidir. Çünkü dedikodu mü'minler için zarar ve sıkıntı doğurucu kötü bir huydur.

Şimdi de bir sonraki ayete geçiyoruz:

"Ey insanlar, biz sizi bir erkek ile bir dişiden yarattık. Biribirinizi kolayca tanıyabilesiniz diye sizleri çeşitli kavimlere ve kabilelere ayırdık."

Bu sesleniş, Yüce Allah'ın bu sûrede yer alan, kullarına yönelik seslenişlerinin sonuncusudur. Bu sesleniş, mü'minler yanında, mü'min olmayanları da içeren genel kapsamlı bir nitelik taşıyor: "Ey insanlar..."

"Biz sizi bir erkek ile bir dişiden yarattık."

Biz sizi ilk başta Adem ile Havva'dan yarattığımız gibi, her insanoğlunu da biri erkek ve öbürü dişi olan bir çiftten yaratıyoruz.

"Birbirinizi kolayca tanıyabilesiniz diye sizi çeşitli kavimlere ve kabilelere ayırdık."

Ayrıca sizi çeşitli aşiretlere, boylara ve gruplara ayırdık. Bu ayırımların tek gerekçesi kolayca tanışabilmenizdir. Allah insanların birbirini tanımayan hayvanlar gibi olmasını istemedi. Onları aralarında işbirliği yapmanın gerektirdiği birbirini tanıma imkanına kavuşturabilmek için çeşitli halklar, kabileler, boylar ve aileler halinde yarattı. Çünkü sağlıklı ve mutlu bir toplumun meydana gelebilmesi için fertler arasında işbirliği, işbölümü kaçınılmaz bir şarttır.

O halde ey insanlar, soylarınızla övünerek ayrılığa düşmeyin. Çünkü kişinin seviyesi, duygu dünyası ve ahlak bakımından düşük, davranışları bozuk olunca, hangi sülaleden, hangi soydan olduğu hiç bir değer taşımaz.

"Allah katında en üstününüz, kötülüklerden en çok sakınanınızdır."

Şeref ve kemal insanın ruhi arınmışlığından, sağlıklı ahlakından, isabetli görüşünden ve bilgi dağarcığının genişliğinden kaynaklanır.

"Hiç şüphesiz Allah her şeyi bilir, herşeyden haberdardır."

Bu bir sebep bildiren cümledir. Yüce Allah bu cümlede insanları bildiğini;

onların dış yönlerini, içyüzlerini, nelerle kemale erdiklerini, neler sayesinde mutlu olduklarını bildiğini açıklıyor. Bunun yanısıra O, insanların hayatını bütünleştiren her şeyden haberdardır.

O halde, haramı ve helali ile hüküm koymanın bütün alanları tamamen Allah'a havale edilmelidir. O insanın içinde bulunduğu durumu, geleceğini, nelerle mutlu olacağını ve neler yüzünden bedbahtlığa düşeceğini inceden inceye bilir. O halde O'na inanın ve itaat edin ki, kemale eresiniz ve mutlu olasınız.

SONUÇ

1- Müslümanlar arası ilişkilerde ne zaman bir bozulma, bir sarsılma meydana gelirse, onların arasını düzeltmeye çalışmak farzdır.

2- Başkaldıran, saldırgan bir tutum sergileyen her hangi bir grubu adalete döndürünceye kadar hizaya getirmek için müslümanların elbirliği ile uğraşmaları farzdır.

3- Gerek müslümanlar arasındaki, gerekse gayri müslimler arasındaki davalarda adalete uygun karar vermek farzdır.

4- İslâm kardeşliği vurgulanıyor ve bu kardeşliğin hem söz, hem de uygulama olarak gerçekleştirilmesi gerektiği belirtiliyor.

5- Müslümanların birbirleri ile alay etmeleri, birbirlerinin ayıplarını kurcalamaları, birbirlerini çirkin lakaplarla çağırmaları haramdır.

6- Bir ipucuna, bir delile dayanmayan peşin hükümden kaçınmak farzdır.

7- Müslümanların ayıplarını kurcalamak ve onları başkalarına duyurmak haramdır.

8- Dedikodu, koğuculuk haramdır. Koğuculuk, bir sözü bozgunculuğa yolaçacak biçimde aktarmaktır. Bundan dolayı ancak şu durumlarda bir şahsın adını anarak arkasından konuşmak caizdir:

a) Uğranan zulmü açıklamak. Müslüman, uğradığı haksızlığı giderebilmek amacı ile kendisine haksızlık edenin adını açıklayabilir.

b) Kötü bir hareketi değiştirmek için yardım istemek. Müslüman, bu maksatla kötü hareketin sahibinin adını açıklayabilir.

c) Fetva istemek. Fetva isteyen bir müslüman, "Falanca bana şu haksızlığı yaptı. Bunu yapması caiz midir?" diyerek davacı olduğu kişinin

adını verebilir.

d) Müslümanları kötülükten caydırmak. Kötülük yapan kişiyi korkutmak için adı açıklanabilir.

e) Fasıklığını saklamayan kimseyi tanıtmak. Bu dedikodu kapsamına girmez.

f) Meşhur lâkabı kullanma zorunluluğu. Eğer o lâkabı söylemeden kişiyi tanıtmak mümkün değilse, o kişi o lâkabı ile anılabilir.

9- Soyla övünmek haramdır. İşbirliği yapma amacı ile müslümanların tanışması gereklidir.

10- Takva şerefi ve üstünlüğü dışında, hiç bir şeref ve üstünlük yoktur. Nitekim Yüce Allah: "En üstününüz, kötülüklerden en çok sakınanızdır" buyurduğu gibi, Peygamberimiz de Taberani'de yer alan bir hadisinde: "Arabın Arap olmayana karşı, beyaz derilinin siyah deriliye karşı, takva dışında, hiç bir üstünlük gerekçesi yoktur" diyor.

قَالَتِ الْأَعْرَابُ آمَنَّا ۖ قُلْ لَمْ تُؤْمِنُوا وَلَٰكِنْ قُولُوا
أَسْلَمْنَا وَلَمَّا يَدْخُلِ الْإِيمَانُ فِي قُلُوبِكُمْ ۖ وَإِنْ تُطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ
لَا يَلِتْكُمْ مِنْ أَعْمَالِكُمْ شَيْئًا ۚ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٤﴾
إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ ثُمَّ لَمْ يَرْتَابُوا
وَجَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ۚ أُولَٰئِكَ هُمُ
الصَّادِقُونَ ﴿١٥﴾ قُلْ أَتُعَلِّمُونَ اللَّهَ بِدِينِكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا فِي
السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ ۚ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿١٦﴾ يَمُنُّونَ

عَلَيْكَ أَنْ أَسْلَمُوا قُلْ لَا تَمُنُّوا عَلَيَّ إِسْلَامَكُمْ بَلِ اللَّهُ يَمُنُّ عَلَيْكُمْ
أَنْ هَدَاكُمْ لِلْإِيمَانِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿١٧﴾ إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ
غَيْبَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿١٨﴾

14- Bedevi Araplar "iman ettik" dediler. Ey Muhammed, onlara de ki: "Siz iman etmiş değilsiniz, fakat 'teslim olduk, itaat ettik deyin. Çünkü henüz iman kalplerinize girmedi." Eğer Allah'a ve Peygambere itaat ederseniz, Allah yaptığınız iyi işlerin hiç birini karşılıksız bırakmaz. Hiç şüphesiz Allah affedici ve merhametlidir.

15- Mü'minler, Allah'a ve Peygambere inananlar, arkasından da en ufak bir kuşkuya kapılmaksızın malları ve canları ile Allah yolunda cihad edenlerdir. İşte verdikleri söze bağlı kalan gerçek mü'minler bunlardır.

16- Onlara de ki: "Kalbinizdeki inancın özelliğini siz mi Allah'a öğreteceksiniz? Oysa Allah göklerdeki ve yerdeki varlıkların tümünü bilir." Allah her şeyi bilir.

17- Ey Muhammed, bedeviler müslüman olmalarını başına kakıyorlar. Onlara de ki: "Müslüman olmanızı benim başıma kakmayın. Tersine eğer samimi mü'minler iseniz sizi imana eriştirdiği için Allah'a minnettar olmalısınız."

18- Allah göklerdeki ve yerdeki insan bilgisine kapalı gerçekleri bilir. Allah sizin neler yaptığınızı görür.

AÇIKLAMA

قَالَتِ الْأَعْرَابُ آمَنَّا — Bedevi Araplar "inandık" dediler. Bunlar Esedoğulları kabilesinden bir gruptu. Peygamberimize geldiler ve inanmadıkları halde "inandık" dediler.

قُلْ لَمْ تُؤْمِنُوا وَلَكِنْ قُولُوا أَسْلَمْنَا — De ki: "İman etmediniz, ancak, 'boyun eğdik' deyin." Onlara de ki: "Siz henüz inanmadınız, fakat 'boyun eğdik" deyin."

وَ لَمَّا يَدْخُلِ الْايمَانُ فِي قُلُوبِكُمْ

Henüz iman kalplerinize girmedi. Henüz iman kalplerinize girmedi, ama gireceği bekleniyor.

وَ اِنْ تُطِيعُوا اللَّهَ وَ رَسُولَهُ

Eğer Allah'a ve Peygamberine itaat ederseniz. Eğer iman etmekte, farzları yerine getirmekte ve haramlardan kaçınmakta Allah'a ve Peygambere itaat ederseniz.

لَايَلِتْكُمْ مِنْ أَعْمَالِكُمْ شَيْئًا

Allah amellerinizin hiç birinin sevabını eksiltmez. Allah amellerinizin sevabında en küçük bir kısıntı yapmaz.

إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

Allah affedicidir, merhametlidir. Eğer mü'minler imanlarında samimi olurlarsa ,Allah onlar için affedici ve merhametlidir.

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ

Mü'minler ancak. Gerçek ve samimi mü'minler. Yoksa öyle iddia edip öyle söyleyenler değil.

اَلَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ

O kimselerdir ki, Allah'a ve Peygamberine inandılar. Allah'a Rabb ve ilah, Muhammed'e peygamber ve elçi olarak inandılar.

ثُمَّ لَمْ يَرْتَابُوا

Sonra şüphe etmediler. İnandıkları konusunda kuşkuya kapılmadılar.

وَجَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَ أَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ

Malları ile ve canları ile cihad ettiler. Peygamber ile birlikte Allah'ın düşmanları olan kafirlere karşı malları ve canları ile cihad ettiler.

أُولَئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ

İşte doğru söyleyenler onlardır. Gerçekten iman edenler onlardır. Yoksa içlerinden iman etmedikleri halde boyun eğmiş görünerek dilleri ile "inandık" diyenler değil.

قُلْ أَتُعَلِّمُونَ اللَّهَ بِدِينِكُمْ

De ki: "Siz Allah'a dininizi mi öğretiyorsunuz?" Ey peygamberimiz, şu bedevi araplara: "Allah'a dininizi mi açıklıyor-sunuz?" de.

يَمُنُّونَ عَلَيْكَ أَنْ أَسْلَمُوا

Onlar müslüman olmalarını başına kakıyorlar. Onlar başkalarının savaş sonunda müslüman olmalarına karşılık kendilerinin savaşsız olarak müslüman olmalarını başına kakıyorlar.

قُلْ لَا تَمُنُّوا عَلَيَّ إِسْلَامَكُمْ

De ki: "Müslüman olmanızı başıma kakmayın." Buna hakkınız yok. Eğer Mü'min olduğunuz yolundaki iddianız doğru ise, bundaki hak, sizi imana ileten Allah'a aittir.

إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ غَيْبَ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ

Allah göklerin ve yerin gaybını bilir. Allah göklerdeki ve yerdeki gizli gerçekleri bilir. Kimin imanında doğru ve kimin yalancı olduğu, kimin isteyerek ve kimin korkudan iman ettiği O'na gizli kalmaz.

AÇIKLAMA

Yüce Allah okuduğumuz ayetlere: "Bedevi Araplar: 'Biz inandık' dediler" diye başlıyor.

Sözü edilen kimseler Esedoğulları kabilesine mensup bedevilerden oluşmuş bir heyetti. Bir kuraklık yılında çocuklarını ve kadınlarını yanlarına alarak Medine'ye, Peygamberimize geldiler. Aslında mü'min olmadıkları halde müslüman olduklarını söylediler. Sabah-akşam Peygamberimize giderek şöyle diyorlardı: "Öbür bedeviler sadece erkekleri ile ve binek hayvanlarının sırtında sana geldiler. Biz ise çocuklarımızı, eşlerimizi ve torunlarımızı yanımıza alarak sana geldik. Biz falan ve filanoğulları gibi seninle savaşmadık!" Böyle demekle savaşa baş vurmadan müslüman olduklarını söylüyor, bu uysallıklarını Peygamberimizin başına kakıyor ve bunun karşılığında O'ndan sadaka bekliyor, yani, "bize bir şeyler ver" demek istiyorlardı. Bunun üzerine Yüce Allah bu ayeti indirdi.

Bu ayetin maksadı sözü edilen bedevileri eğitmek, terbiye etmekti. Böylece okuduğumuz Hucurat sûresinin içerdiği İslâmî hidayet ve terbiye türleri tamamlanmış oluyordu.

"Bedevi Araplar 'iman ettik' dediler. Ey Muhammed, onlara de ki: Siz iman etmiş değilsiniz, fakat, boyun eğdik, deyin. Çünkü henüz iman kalplerinize girmedi."

Esedoğulları kabilesine mensup bir grup bedevi: "İman ettik, yani Allah'ın birliğini ve senin peygamberliğini onayladık" dediler. Onlara şöyle karşılık ver: "Siz henüz iman etmiş değilsiniz. Eğer doğru konuşacaksanız, 'teslim olduk, İslâm'a boyun eğdik, kendimizi İslâm'ı kabul etmeye yatkın duruma getirdik' deyin. Bu zahiri İslâm'dır. Henüz İslâm kalplerinize girmiş değildir. İnşaallah ilerde o, kalplerinize de girecek."

"Eğer Allah'a ve Peygambere itaat ederseniz, Allah yaptığınız iyi işlerin hiç birini karşılıksız bırakmaz."

Ey bedeviler, gerçek iman ve diğer dini yükümlülükler konusunda Allah'a ve Peygambere itaat ederseniz, Yüce Allah, kendisine ve Peygamberine itaat niyetiyle yapacağınız iyi işlerin sevabında, bu iyi işler az da olsa, hiç bir eksiltme yapmaz.

"Hiç şüphesiz Allah affedici ve merhametlidir?"

Bu cümle onları gerçek imana ve sağlıklı İslâm'a özendirici bir duyuru taşıyor. Onlara açıklıyor ki, Allah tevbe edenler için affedici ve merhametlidir.

Kendilerine, "Allah'a tevbe edin, O'nun birliğini onaylayın da, O sizi affetsin ve merhametinin kapsamına alsın' emri veriliyor.

"Gerçek mü'minler, Allah'a ve Peygambere inananlar, arkasından da en ufak bir kuşkuya kapılmaksızın malları ve canları ile Allah yolunda cihad edenlerdir. İşte verdikleri söze bağlı kalan gerçek mü'minler bunlardır."

Gerçek ve samimi mü'minler Allah'a Rabb ve ilah, Muhammed'e emrine uyulacak peygamber olarak inananlardır. Sonra da inandıkları ölçülerden asla şüpheye düşmeyenlerdir. Ayrıca cihad edenlerdir. Yani nefislerini hoşa giden ve gitmeyen bütün şeriat yükümlülüklerini yerine getirmeye hazırlıklı olmaya zorlayanlardır. Bunun yanısıra canları ve malları ile İslâm'ın düşmanlarına, yani müşriklere ve kafirlere karşı cihad edenlerdir.

Canla ve malla yapılacak olan bu cihadın Allah'ın rızasını kazanmaktan başka hiç bir hedefi olmamalıdır. Yani bu cihadın hiç bir maddi ve dünyalık amacı olmamalı, hedefi sadece Allah'ın rızasını kazanmak, Allah'ın üstünlüğünü gerçekleştirmek olmalıdır. İşte bu kimseler, mü'min oldukları yolundaki iddiaları doğru olan kimselerdir.

"Onlara de ki: 'Kalbinizdeki inancın niteliğini siz mi Allah'a öğreteceksiniz?"

Ey Peygamberimiz, henüz kalplerine iman girmediği halde "iman ettik" diyen o bedevilere de ki: Ne derece mü'min ve itaatkar olduğunuzu Allah'a siz mi öğretecek, siz mi bildireceksiniz?

Oysa "Allah göklerdeki ve yerdeki varlıkların tümünü bilir. Allah her şeyi bilir."

Yani göklerdeki ve yerdeki bütün olup bitenleri, her şeyin içyüzünü bilen Allah'a ne derece dindar olduğunuzu öğretmeye kalkışmanız anlamsızdır. Bu tutum Allah'ı bilmediğinizi gösteren belirtilerden biridir. Çünkü Allah'ın gökteki ve yerdeki küçük-büyük her şeyi bildiğini bilseniz, O'na imanınızın ve itaatkarlığınızın derecesini açıklamaya kalkışmak gibi bir saçmalığa düşmezdiniz.

"Ey Muhammed, bedeviler müslüman olmalarını senin başına kakıyorlar. Onlara de ki: "Müslüman olmanızı benim başıma kakmayın. Tersine, eğer samimi mü'minler iseniz, sizi imana eriştirdiği için Allah'a minnettar olmalısınız."

Ey Peygamberimiz, bedeviler sana: "Biz başkalarının yaptığı gibi değil, savaşmadan sana inandık" diyerek, iman etmiş olmalarını başına kakıyorlar.

Onlara deki: "Müslüman olmanızı benim başıma kakmayın!" "Eğer mü'min olduğunuza ilişkin iddianız doğru ise, sizi iman etmeye muvaffak ettiği için kendinizi Allah'a karşı minnet borcu altında görmelisiniz; yoksa Peygamberden size karşı minnettar olmasını beklememelisiniz. "

Şimdi de okuduğumuz ayetlerin sonuncusunu ele alalım:

"Allah göklerdeki ve yerdeki insan bilgisine kapalı bütün gerçekleri bilir. Allah sizin neler yaptığınızı bilir."

Allah göklerdeki ve yerdeki gayb gerçeklerini bilir. Göklerde uçan, denizde yüzen ve çölde sürünen bütün varlıklardan haberdardır. Buna göre sizin O'na ne kadar dindar olduğunuzu öğretmenize ve müslüman oldunuz diye Peygamberi minnet borcu altında tutmanıza gerek yoktur. Allah sizin yaptığınız her işi görür. Bu yaptığınız iş, ister az ister çok, ister açık ister gizli olsun, farketmez. Bunu bilin de Allah'a karşı edepli olun, O'nun hakkında hüsnü zan besleyin. Ancak böylelikle, Allah hakkında kötü zan besleyenlerin ve Peygambere karşı edepsizlik edenlerin başlarına gelecek olan mahvolma tehlikesinden kurtulabilirsiniz.

SONUÇ

1- Bedevilerin özellikleri anlatılıyor. Bedeviler eğitilmeden önce; kaba, sert ve edepten yoksun kimseler olurlar.

2- İman ve İslâm birarada bulunduklarında aralarında ne fark olduğu açıklanıyor. Bu fark şudur: İman kalb işi, İslâm ise vücudun sözlü ve fiili işidir. Genel olarak İslâm denilince iman anlaşıldığı gibi, iman denilince de İslâm anlaşılmaktadır. Yani, bu iki kelime birbirlerinin yerine de kullanılmaktadır.

3- Gerçek mü'minler açıklanıyor. Bunlar Allah'a ve Peygambere hiç bir kuşkuya kapılmadan inananlar, arkasından canları ve malları ile Allah yolunda tereddütsüz cihad edenlerdir.

4- Başa kakmanın hükmü açıklanıyor. Bu davranış yapılan hayırların sevabını yok eder. Ayrıca başa kakmak haramdır. Başa kakmak, verilen bir nimeti yardım alana hatırlatmak, onu tekrar tekrar dile getirmektir.

5- Allah'ın bilgisinin bütün varlıkları kapsadığı, kulların hiç bir işinin O'nun için gizli olmadığı gerçeği açıklanıyor.

Sûre 50
Kaf Sûresi

Mekke Döneminde İndirildi
Ayet Sayısı: 45

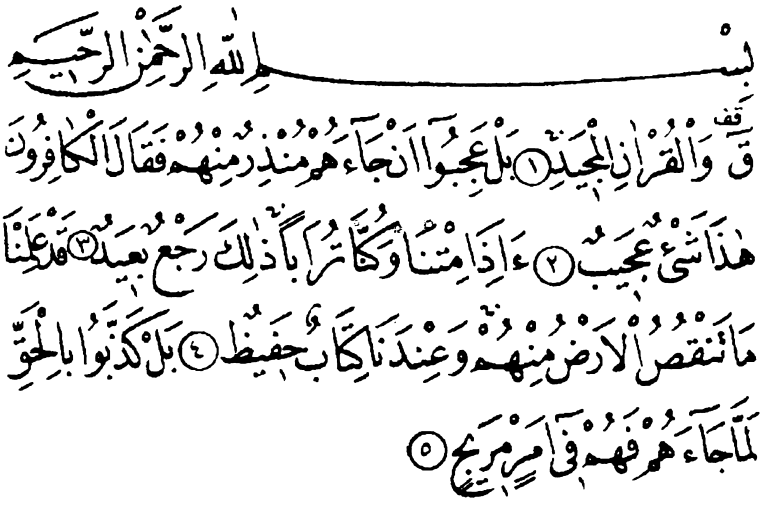
بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ
قٓ وَالْقُرْآنِ الْمَجِيدِ ۝١ بَلْ عَجِبُوا أَنْ جَاءَهُمْ مُنْذِرٌ مِنْهُمْ فَقَالَ الْكَافِرُونَ
هَٰذَا شَيْءٌ عَجِيبٌ ۝٢ أَإِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا ذَٰلِكَ رَجْعٌ بَعِيدٌ ۝٣ قَدْ عَلِمْنَا
مَا تَنْقُصُ الْأَرْضُ مِنْهُمْ وَعِنْدَنَا كِتَابٌ حَفِيظٌ ۝٤ بَلْ كَذَّبُوا بِالْحَقِّ
لَمَّا جَاءَهُمْ فَهُمْ فِي أَمْرٍ مَرِيجٍ ۝٥

1- Kaf. Yüce Kur'an hakkı için.

2- Kafirler, aralarından birinin kendilerini uyarmak için gelmesini yadırgadılar ve dediler ki: "Bu şaşılacak bir olaydır."

3- "Biz ölüp toprak olduktan sonra mı yeniden diriltileceğiz? Bu akla uzak bir geri dönüştür."

4- Oysa biz toprağın onların cesetlerinden neyi çürütüp eksiltiğini biliriz. Yanımızda o bilgileri saklayan bir kitap vardır.

5- Aslında onlar kendilerine gelen gerçeği yalanladılar. Bu yüzden bunalımın pençesindedirler.

SÖZLÜK

ق — Kaf. Bazı surelerin başında bulunan mukattaa harf gruplarından biri.

وَ الْقُرْآنِ الْمَجِيدِ — Yüce Kur'an hakkı için. Değerli Kur'an üzerine yemin ederim ki, biz Muhammed'i bizim adımıza emrimizi duyursun diye gönderdik.

بَلْ عَجِبُوا أَنْ جَاءَهُمْ مُنْذِرٌ مِنْهُمْ — Aslında onlar kendilerinden bir uyarıcının gelmesine şaştılar. Mekkeliler aralarından birinin kendilerini kıyamet günü azabı konusunda uyarmak üzere gelmesini yadırgadılar.

فَقَالَ الْكَافِرُونَ هَٰذَا شَيْءٌ عَجِيبٌ — Kafirler: "Bu, şaşılacak bir şeydir" dediler. Yeniden dirilişi yalanlayanlar: "Bu olay, yani öldükten ve çürüdükten sonra tek-

rar dirilmek, şaşılacak bir olaydır" dediler.

ءَاِذَا مِتْنَا وَ كُنَّا تُرَابًا — Biz ölüp toprak olunca mı? Biz ölüp toz ve kemik unu olduktan sonra tekrar mı canlanacağız?

ذٰلِكَ رَجْعٌ بَعِيدٌ — Bu uzak (ihtimalli) bir dönüştür. Gerçekleşmesi son derece uzak bir ihtimaldir.

قَدْ عَلِمْنَا مَا تَنْقُصُ الْاَرْضُ مِنْهُمْ — Biz toprağın onlardan neyi eksilttiğini biliriz. Bizim bilgimiz her şeyi kuşatmıştır. Buna göre, biz toprağın ölülerin cesetlerinden neleri eksilttiğini, etlerinin ve kemiklerinin nerelerini yediğini biliriz. O halde onları öldükten sonra diriltmemiz nasıl uzak bir ihtimal olarak görülebilir?

وَ عِنْدَنَا كِتَابٌ حَفِيظٌ — Bizim yanımızda koruyucu kitap vardır. Bizim yanımızda miktarlar kitabı vardır. Bu kitapta her şey yazılıdır. Bu arada ölülerin sayısı, isimleri, resimleri, vücutları ve yeniden dirilecekleri gün de bu kitapta kayıtlıdır.

بَلْ كَذَّبُوا بِالْحَقِّ لَمَّا جَاءَهُمْ — Aslında onlar kendilerine gelen gerçeği yalanladılar. Aslında müşrikler yeniden dirilmeyi yalanlamaktan daha çirkin bir yalanlama yaptılar. Onlar, Muhammed'in peygamberliğini, Kur'an'ı ve onun indiği kişinin kimliğini yalanladılar.

فَهُمْ فِي اَمْرٍ مَرِيجٍ — Onlar kendilerine karışık gelen bir olayın içindedirler. Onlar bir belirsizliğin içinde bunalımdadırlar. Belirli bir görüşleri yoktur. Bir keresinde, "o büyüdür" dediler. Başka bir sefer "o şiirdir" dediler. Bir başka zaman "o kehanettir" dediler. Başka bir zaman da "o masal dizisidir" dediler.

AÇIKLAMA

Kaf sûresinde de olduğu gibi bazı sûrelerin başında yer alan "elif, lâm, mîm", "yasin, sâd, nûn" şeklinde yer alan ayetlerin. Anlamını, onun neyi kasdettiğini sadece Yüce Allah bilir. Bu harflere "hurufu mukatta" yani bitişik yazılıp ayrı ayrı okunan harfler denir.

"Yüce Kur'an hakkı için."

Kur'an, içerdiği hayır ve bereket sayesinde yüce ve değerlidir. Çünkü onun bir harfini okumanın on sevabı vardır. Bu ifade bir yemindir. Yeminin cevabına yer verilmemiştir. Eğer bu cevaba yer verilseydi, ifade:

"Yüce Kur'an hakkı için. Muhammed güvenilir bir peygamberdir" biçi-

minde olurdu.

"Kâfirler, aralarından birinin kendilerini uyarmak için gelmesini yadır-gadılar."

Müşrikler kendilerine peygamber gönderilmesini tamamen yadırgamadılar. Onların yadırgadıkları şey, gönderilen peygamberin kendileri gibi bir insan olması ve onları kıyamet gününün azabı hakkında uyarması idi. Çünkü onlar yeniden dirilmeye inanmıyorlardı. Bundan dolayı Yüce Allah'ın bize aktardığı şu sözleri söylediler.

"Ve dediler ki:

Bu şaşılacak bir olaydır!"

Yani bu, hayret uyandıran bir iştir. Çünkü ölen ve toprağa dönüşen bir insanın yeniden diriltilerek sorgulanması, hesaba çekilmesi ve yaptıklarının karşılıkları ile başbaşa bırakılması düşünülemez, mantığa sığmaz.

İnançlarını daha da açarak şöyle diyorlar:

"Biz ölüp toprak olduktan sonra mı yeniden diriltileceğiz? Bu akla uzak bir geri dönüştür."

Bu hayata dönüşün gerçekleşmesi uzak bir ihtimaldir.

"Oysa biz toprağın onların cesetlerinden neyi çürütüp eksilttiğini biliriz. Yanımızda o bilgileri saklayan bir kitap vardır."

Bu ifade onların iddialarını çürütüp, yeniden dirilme inancını ispatlayan açık bir delildir. Yüce Allah diyor ki: Biz onlar öldükten sonra, toprak tarafından hangi kemiklerinin ve hangi etlerinin ne kadarının eksiltildiğini biliriz. Bizim yanımızda bu bilgileri barındıran bir kitap vardır. O her şeyi madde olarak, nicelik ve nitelik olarak içerir ve kayıtlı tutar. Bu bilgilerin ışığında varlıklar ilk yaratıldıklarındaki özellikleri ile hiç bir yanları eksilmeden yeni-den ortaya çıkarılırlar.

"Aslında onlar kendilerine gelen gerçeği yalanladılar."

Kafirlerin inkarlarının en çirkini ve en şiddetlisi: Bu da onların Kur'an'ı ve kendisine Kur'an indirilenin kimliğini inkar etmeleridir. Oysa Kur'an Allah'dan gelen bir gerçektir.

"Bu yüzden onlar bunalımın pençesindedirler."

Bir fikir kargaşası içindedirler. Meselâ, Peygamber hakkında bazan "büyücüdür," bazan "şairdir," bazan "uydurmacı ve yalancıdır" diyorlar. Kur'an hakkında da: "Eskilerden kalma masallar" diyorlar.

Onlar gerçekten içinden çıkamadıkları bir bunalım içindedirler. Ne diyeceklerini bilmiyorlar. Değiştirmeden savunacakları bir görüşte karar kılamıyorlar.

SONUÇ

1- Kur'an'ın şerefi, yüceliği ve değeri vurgulanıyor.

2- Yeniden diriliş ve ilahi vahiy gerçekleri vurgulanıyor.

3- Yeniden dirilişin ve hesaplaşmanın doğruluğu, bunların mümkün olduğu sağlam ve açık delille ispatlanıyor.

4- "Levhi mahfuz diye bilinen ve Allah katında olan kitabın varlığı anlatılarak kaza ve kader inancı vurgulanıyor.

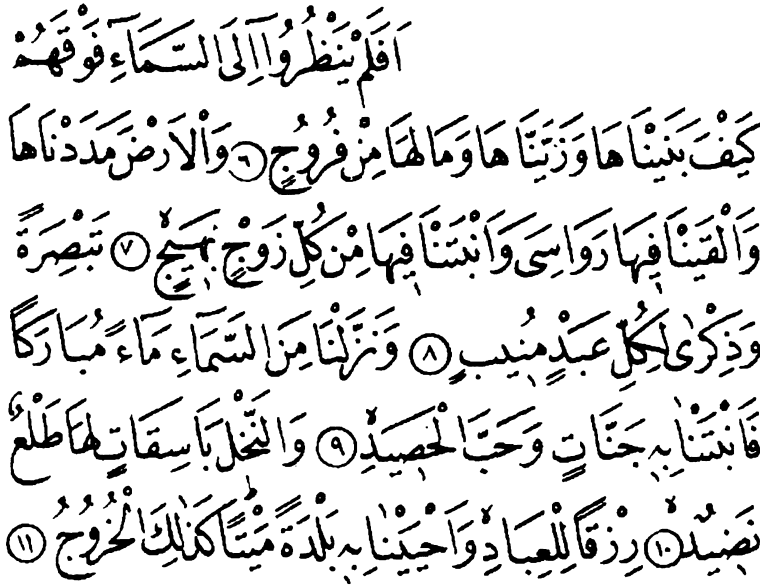

6- Onlar başları üzerindeki göğe bakmazlar mı, onu nasıl düzenledik, nasıl yıldızlarla süsledik? Onun hiç bir çatlağı yoktur.

7- Yeryüzünü geniş yaptık, oraya köklü dağlar ve orada çe-

şit çeşit gözalıcı bitkiler yetiştirdik.

8- Maksat Allah'a yönelen kulların görüş ufkunu genişletmek ve ibret dersi almalarını sağlamaktır.

9- Gökten bereketli yağmurlar yağdırdık ve onun aracılığı ile bahçeler ve biçilecek taneli bitkiler yetiştirdik.

10- Yine o yağmur suları aracılığı ile dolgun meyveli, gürbüz hurma ağaçları yetiştirdik.

11- Bütün bunları kullara rızık olarak sunduk. Yine o yağmur suları aracılığı ile ölü yöreye hayat verdik. İşte yeniden diriliş olayı da böyle gerçekleşecektir.

SÖZLÜK

أَفَلَمْ يَنْظُرُوا إِلَى السَّمَاءِ فَوْقَهُمْ — Onlar başları üzerindeki göğe bakmazlar mı? Onlar kör müdürler ki, başları üzerindeki göğe gözleri ile bakıp akılları ile ibret almazlar? Oysa baksalar, yeniden dirilişi imkansız saymalarının doğru olmadığını anlayacaklardır.

كَيْفَ بَنَيْنَاهَا وَ زَيَّنَّاهَا — Onu nasıl inşa ettik ve süsledik? Onu direksiz olarak nasıl düzenledik ve yıldızlarla süsledik?

وَ مَا لَهَا مِنْ فُرُوجٍ — Ve yerin alanını nasıl uzattık? Onu nasıl genişlettik?

وَ الْأَرْضَ مَدَدْنَاهَا وَ أَلْقَيْنَا فِيهَا رَوَاسِيَ — Oraya nasıl köklü dağlar yerleştirdik? Oraya nasıl köklü, sarsılmaz, kımıldamaz ve sallanmaz dağlar yerleştirdik? Bu dağlar, üzerinde yaşayanlar sarsılmasın diye yeri sabit tutuyor.

وَ أَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجٍ بَهِيجٍ — Orada çeşitli gözalıcı bitkiler yetiştirdik. Yerde her türden güzel bitkiler yetiştirdik.

تَبْصِرَةً وَ ذِكْرَى لِكُلِّ عَبْدٍ مُنِيبٍ — Allah'a yönelen her kula aydınlatıcı ve hatırlatıcı olsun diye. Bunları bize itaate yönelen, bize başvuran her kula aydınlatıcı ve hatırlatıcı olsunlar diye yaptık.

وَ نَزَّلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً مُبَارَكًا — Gökten bereketli su indirdik. Gökten çok bereketli yağmurlar yağdırdık.

فَأَنْبَتْنَا بِهِ جَنَّاتٍ وَ حَبَّ الْحَصِيدِ — Onunla bahçeler ve biçilecek taneler yetiştirdik. Buğday, arpa gibi.

وَ النَّخْلَ بَاسِقَاتٍ — Onunla gürbüz hurma ağaçları yetiştirdik. Su aracılığı ile uzun boylu, yüksek hurma ağaçları yetiştirdik.

لَهَا طَلْعٌ نَضِيدٌ Onun dolgun meyveli bitkileri vardır.

رِزْقًا لِلْعِبَادِ Kullara rızık olarak. Bahçeleri, biçilecek taneleri, gürbüz hurma ağaçlarını mü'min-kafir bütün kullara rızık olsun diye ortaya çıkardık.

وَ اَحْيَيْنَا بِهِ بَلْدَةً مَيْتًا Onunla ölü yöreye hayat verdik. Yağdırdığımız yağmur suyu aracılığı ile kıtlık çeken, kuraklıktan üzerinde hiç bir bitki bulunmayan ölü yöreye hayat verdik.

كَذَلِكَ الْخُرُوجُ Çıkış böyledir. Mezarlardan çıkış da böyledir. Ölü topraktan su aracığılı ile nasıl bitkileri çıkardık ise, kıyamet günü sizi de diriltip mezarlarınızdan çıkarırız.

AÇIKLAMA

Okuduğumuz ayetlerde yeniden diriliş inancı üzerinde duruluyor. Bu inanç, Allah'ı Rabb ve ilah olarak tanıma inancından sonra insana dönük her türlü düzenleme girişiminin dayanağını oluşturan bir inançtır. Yüce Allah buyuruyor ki:

"Onlar başları üzerindeki göğe bakmazlar mı,(1) onu nasıl düzenledik, nasıl yıldızlarla donattık? Onun hiç bir çatlağı yoktur."

Öldükten sonra tekrar dirilerek Allah'ın huzurunda hesaba çekilmeyi inkar edenlerin kalp gözleri kördür. Bu yüzden gözleri ile görüp akılları ile ibret almıyorlar. Başları üzerindeki yüksek, yüce ve engin göğün uçsuz-bucaksız genişliğine bakmıyorlar. Bu gök direksiz ve dayanaksız olarak yükseltilmiştir. Yaratıcısı onu ışık saçan yıldızlarla, aydınlatıcı ay ve ışık kaynağı olan güneşle süslemiştir. Bu gökte her hangi bir çatlak, bir gedik görülmüyor;(2) orada bütünü ile hayatın düzenini bozan bir kesintiye de rastlanmıyor.

Göğü yaratmaya gücü yeten Allah'ın, o gücü ile yaratıp öldürdüğü ölüleri tekrar diriltmeye gücü yetmez mi? İlk başta yoktan varetmeye, ikinci aşamada öldürmeye gücü yeten Allah'ın, yaratıp öldürdüklerini tekrar diriltmeye gücü yetmez mi?

---

(1) Bu soru, müşriklerin çevrelerine ibret gözü ile bakmamalarına yönelik bir yadırgama uslûbu taşıyor. Çünkü çevreye yönelik dikkatli bir bakış, yeniden diriliş ve hesap verme inancını pekiştirir.

(2) Yüce Allah'ın gücünün ve bilgisinin delillerinden biri, göğün çatlaksız ve gedıksiz bir kubbe biçiminde yükselmiş olması, bir çok yıldızlarla ve gezegenlerle süslenmiş bulunmasıdır.

"Yeryüzünü geniş yaptık. Oraya köklü dağlar yerleştirdik."

Onlara ne oluyor da yere bakmıyorlar? Allah oranın alanını genişletti ve insanlar sarsılmadan üzerinde yaşayabilsinler diye oraya köklü dağlar yerleştirdi.

"Ve orada her türden gözalıcı bitkiler yetiştirdik."

Orada türlü türlü ve hepsinin görüntüsü ayrı bir güzellik taşıyan bitkiler ve ürünler yetiştirdik.

"Maksat Allah'a yönelen kulların görüş ufkunu genişletmek ve ibret dersi almalarını sağlamaktır. Gökten bereketli yağmurlar yağdırdık ve onun aracılığı ile bahçeler ve biçilecek taneli bitkiler yetiştirdik. Yine o yağmur suları aracılığı ile dolgun meyveli, bol meyve ağaçları yetiştirdik. Bütün bunları kullara rızık olarak sunduk."

O Allah değil midir ki, yararlı ve bitmez-tükenmez bitki türlerinin çoğalmasını sağladı. Bereketli olarak nitelenen yağmurları gökten yağdırdı. Sular vasıtasıyla ağaçlı, hurmalı ve üzümlü bahçeler ile, olgunlaştıklarında harmanı yapılan buğday, arpa gibi taneli ve tanesiz bitkiler, insanlar tarafından iştahla yenen dolgun meyveli, salkım-saçaklı hurma ağaçları yetiştirdi. Yüce Allah bunları mü'min-kafir ayırımı yapmadan bütün insanlara rızık olarak sundu. Yalnız mü'minler bunları yerken Allah'a şükreder, kafirler ise nankörce davranıp, şükretmezler.

"Yine o yağmur suları aracılığı ile ölü yöreye hayat verdik."

Gökten indirdiğimiz bereketli su sayesinde, bitkisiz, otlaksız ve yeşilliksiz yöre kımıldayıp, üretim alanı olmaya başladı.

"İşte yeniden diriliş olayı da böyle gerçekleştirilecektir."

Ey yeniden dirilişin inkarcıları, mezarlarınızdan çıkışınız da işte böyle olacaktır. Allah gökten yağmur yağdırıp sizi uyandıracak, sonra da o yağmurların bereketi ile ağaçlar ve bitkiler nasıl topraktan çıkıyorsa, siz de öyle mezarlarınızdan çıkacaksınız.

O halde, ey inkarcılar, hangi akla hizmet ederek yeniden dirileceğinizi inkar ediyorsunuz? Bunun aslı Yüce Allah'ın şu ayette belirttiği sebeptir: "Çünkü kör olan onların gözleri değildir, fakat göğüs boşluklarındaki kalpleri kördür, duyarsızdır -Hac, 46-"

SONUÇ

1- İlahi gücün kainattaki delillerine dayanılarak yeniden diriliş inancı vurgulanıyor.

2- İnsanı kuşatan kainattaki ve hayatla ilgili delillere bakıp ibret almak şeriatın emridir. Bundan maksat imanı pekiştirip "yakın (kesin inanç)" düzeyine çıkarmaktır.

3- Allah'a yönelen kulun üstünlüğü ve Allah'a yönelmenin önemi vurgulanıyor. Allah'a yönelen kul, her önemli işinde Allah'a sığınan kul demektir. Allah'a yönelmek demek, günahkarlıktan vazgeçip, Allah'a itaat etmeye dönmek demektir.

كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ وَأَصْحَابُ الرَّسِّ وَثَمُودُ ﴿١٢﴾ وَعَادٌ وَفِرْعَوْنُ
وَإِخْوَانُ لُوطٍ ﴿١٣﴾ وَأَصْحَابُ الْأَيْكَةِ وَقَوْمُ تُبَّعٍ كُلٌّ كَذَّبَ الرُّسُلَ
فَحَقَّ وَعِيدِ ﴿١٤﴾ أَفَعَيِينَا بِالْخَلْقِ الْأَوَّلِ بَلْ هُمْ فِي لَبْسٍ مِنْ خَلْقٍ جَدِيدٍ ﴿١٥﴾

12- Bu müşriklerden önce Nuh'un kavmi, Res halkı ve Semud-oğulları da peygamberlerini yalanlamışlardı.

13- Adoğulları, Firavun'un ve Lut'un kavimleri de böyle yaptılar.

14- Eyke halkı ve Tubbaoğulları da; bütün bunların hepsi peygamberlerini yalanladıkları için kendilerine yönelik tehdidim gerçekleşti.

15- Biz ilk kez yaratmayı başaramadık mı ki? Hayır, onlar yeniden dirileceklerinden kuşku duyuyorlar.

SÖZLÜK

كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ Onlardan önce Nuh'un kavmi yalanladı. Ey Peygamberimiz, senin kavminden önce Nuh'un kavmi yeniden dirilişi, Allah'ın

birliğini ve peygamberlik olayını yalanladılar.

وَ اَصْحَابُ الرَّسِّ وَ ثَمُودُ — Res halkı ile Semudoğulları da. "Res" bir kuyunun adıdır. Res halkı da bu su kuyusunun çevresinde yaşayan putperest bir toplumdur. Semudoğulları Hz. Salih'in kavmidir ve "kaya halkı" diye anılırlar.

وَ عَادٌ وَ فِرْعَوْنُ — Adoğulları ile Firavun'un kavimleri de. Hud peygamberin kavimleri olan Adoğulları da yalanladılar. Firavun da Musa peygamberi yalanladı.

وَ اِخْوَانُ لُوطٍ وَ اَصْحَابُ الْاَيْكَةِ — Lut'un kardeşleri ile Eyke halkı da. Lut'un kavmi Lut'u, Eykeliler de Şuayb'ı yalanladılar.

وَ قَوْمُ تُبَّعٍ — Tubba halkı da. Yemen'in Himyeri yöresinde yaşayan Tubbaoğulları da yalanladılar.

كُلٌّ كَذَّبَ الرُّسُلَ — Hepsi peygamberleri yalanladılar. Yalanlanan sadece sen değilsin.

فَحَقَّ وَعِيدِ — Tehdid gerekli oldu. Azabımın başlarına ineceği yolundaki tehdidim gerekli oldu.

اَفَعَيِينَا بِالْخَلْقِ الْاَوَّلِ — Biz ilk yaratmada aciz mi kaldık? Biz insanları ilk başta yaratmada başarısız mı olduk? Cevap: Hayır. O halde onları ikinci kez yaratmada ve eski hallerine döndürmede neden başarısız olalım?

بَلْ هُمْ فِى لَبْسٍ مِنْ خَلْقٍ جَدِيدٍ — Aslında onlar yeniden yaratılmayı şüphe ile karşılıyorlar. Onlar Allah'ın ilk yaratmaya ilişkin gücünü inkar etmiyorlar. Onlar yeniden dirilmekten kuşku duyuyorlar. Çünkü bu olay alışılmışa ters düşüyor. Alışılmış uygulama ise onlardan kim ölürse yok oluyor ve bir daha canlanıp geri dönmüyor.

AÇIKLAMA

Okuduğumuz ayetlerde yeniden diriliş ve hesaplaşma inançları ile Peygamberimizin peygamberliğinin ispat edilmesi konuları işleniyor. Yüce Allah buyuruyor ki:

"Bu müşriklerden önce de yalanladılar."

Yani, yeniden dirilişi, ahiret günü hesaplaşmasını ve Muhammed'in peygamberliğini yalanlayan Kureyşlilerden önce,

"Nuh'un kavmi."

Bunlar peygamberlerini yalanlayan ilk kavimdi Nuh peygamber dokuz yüz elli yıl onlara tebliğde bulundu. Bu süre boyunca onları Allah'a çağırdı. Fakat bir rivayete göre, seksen küsur kişiden başka hiç biri iman etmedi.

"Res halkı, Semudoğulları, Adoğulları, Firavun ve kavmi, Lut'un soydaşları, Eykeliler ve Tubbaoğulları da..."

Res halkı da peygamberini yakalayıp su kuyusuna attılar, arkasından da onu öldürdüler. Allah da onları çevresinde yaşayıp puta taptıkları o su kuyusunda boğarak yoketti.

Allah Semudoğullarını da yoketti. Bunlar Salih peygamberin kavmi idi.

Allah Hud peygamberin kavmi olan Adoğullarını da yoketti.

Musa peygamberi inkar eden Firavun ve adamları ile Lut peygamberin kavmini de Allah yoketti.

Allah Eyke halkını da yoketti. Eyke, sık ağaçlı orman demektir. Adamlar bu Eyke ormanının ağaçlarına tapıyorlardı.

Allah Yemen'in Himyeri yöresinde yaşayan Tubbaoğullarını da yoketti.

"Bunların hepsi peygamberlerini yalanladılar."

Sözü edilen bütün bu kavimler peygamberlerini yalanladılar, kendilerine ve getirdikleri Allah'ın birliği ve emirlerini anlatan kitabına inanmadılar.

"Bu yüzden onlara yönelik tehdidim gerçekleşti."

Eğer iman etmezlerse kendilerini yokedeceğim yolundaki, peygamberlerimin vasıtasıyla kendilerine ilettiğim azabım kafirler için hak oldu.

Ey Muhammed, eğer senin kavmin de iman etmeye ve itaate yönelmezlerse, onlar için de azap tehdidim geçerlidir.

"Biz ilk yaratmada başarısız mı olduk?"

Sorunun cevabı "hayır"dır. Çünkü soru olumsuz sorudur. Yani Allah, melek, insan ve cin gibi bütün yaratıklarını yaratmada başarısız olmadı. O halde yoktan varetmekten daha kolay olan yeniden diriltme işleminde neden başarısız olsun?

"Hayır, onlar yeniden dirileceklerinden kuşku duyuyorlar."

Yani o müşrikler bizim ilk yaratmaya, yoktan varetmeye ilişkin gücümüzü inkar etmiyorlar. Fakat yeniden diriltme konusunda kuşkuludurlar. Çünkü yeniden dirilme olayı onların köklü alışkanlıklarına ters düşüyor. Onlar sadece, insanların öldüklerini ve bir daha dirilmediklerini görüyorlar.

SONUÇ

1- Etrafındakilerin peygamberini yalanlayan ilk toplum olmadığı yolundaki açıklama ile Peygamberimiz teselli ediliyor.

2- Kavminin peygamberini yalanlamakta ısrar eden Kureyşli kafirler azapla tehdit ediliyor. Çünkü onlar, peygamberini yalanladıkları için yokedilen öbür kavimlerden daha üstün değildirler.

3- Yeniden diriliş ve ahiret günü hesaplaşması vurgulanıyor; bu inançlar ilk yaratılış gibi akli delillerle ispatlanıyor.

4- Yeniden dirilişin inkarcıları vicdanlarını şirk ve günahlarla kararttıkları için, bu inancı kavramakta başarısız kalıyorlar.

وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنسَانَ وَنَعْلَمُ مَا تُوَسْوِسُ بِهِ نَفْسُهُ وَنَحْنُ أَقْرَبُ
إِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ ﴿١٦﴾ إِذْ يَتَلَقَّى الْمُتَلَقِّيَانِ عَنِ الْيَمِينِ وَعَنِ الشِّمَالِ
قَعِيدٌ ﴿١٧﴾ مَا يَلْفِظُ مِن قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ ﴿١٨﴾ وَجَاءَتْ سَكْرَةُ
الْمَوْتِ بِالْحَقِّ ذَٰلِكَ مَا كُنتَ مِنْهُ تَحِيدُ ﴿١٩﴾ وَنُفِخَ فِي الصُّورِ ذَٰلِكَ
يَوْمُ الْوَعِيدِ ﴿٢٠﴾ وَجَاءَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَّعَهَا سَائِقٌ وَشَهِيدٌ ﴿٢١﴾ لَّقَدْ
كُنتَ فِي غَفْلَةٍ مِّنْ هَٰذَا فَكَشَفْنَا عَنكَ غِطَاءَكَ فَبَصَرُكَ الْيَوْمَ حَدِيدٌ
﴿٢٢﴾

16- İnsanı biz yarattık, nefsinin ona neler fısıldadığını biliriz. Biz ona şah damarından daha yakınız.

17- Çünkü insanın sağında ve solunda oturan iki görevli me-

lek onun bütün davranışlarını kaydederler.

18- Ağzından bir söz çıkar çıkmaz onu hemen yazıya geçirmek için yanıbaşında bekleyen bir gözcü vardır.

19- Ölüm baygınlığı açık bir gerçek eşliğinde geldi-çattı. Ey insan bu, senin öteden beri kendisinden kaçtığın bir olaydı.

20- Sur'a üflendi. İşte bu, o tehdit günüdür.

21- O gün herkes yanında bir muhafız ve bir şahitle huzura geldi.

22- Ey insanoğlu, sen öteden beri bu günün bilincinden uzak yaşadın, onu hiç hesaba katmadın. Şimdi gözlerindeki perdeyi kaldırdığımız için bakışın keskindir.

SÖZLÜK

وَ لَقَدْ خَلَقْنَا الْاِنْسَانَ

Biz insanı yarattık. Biz insanı gücümüzle ve bilgimizle, yaratılmasını gerektiren belirli bir hikmetle yarattık, onu boşuna yaratmadık.

وَ نَعْلَمُ مَا تُوَسْوِسُ بِهٖ نَفْسُهٗ

Nefsinin ona neler fısıldadığını biliriz. Nefsinin ona neler dürtüklediğini, gönlündeki duyguları ve istekleri biliriz.

وَ نَحْنُ اَقْرَبُ اِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ

Biz ona şah damarından daha yakınız. Biz ona yönelik, almaya ve vermeye ilişkin gücümüzle, açıkladıklarına ve gizlediklerine ilişkin bilgimizle, ona gırtlağındaki şah damarından daha yakınız.

اِذْ يَتَلَقَّى الْمُتَلَقِّيَانِ عَنِ الْيَمِينِ وَ عَنِ الشِّمَالِ قَعِيدٌ

Zapta geçirenler buluştuklarında, iki görevli melek buluşup amellerini yazdıklarında, biz ona şah damarından daha yakınız.

Sağına ve soluna otururlar. Biri sağında, öbürü de solunda oturur.

مَا يَلْفِظُ مِنْ قَوْلٍ اِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ

Bir söz ağzından çıkar-çıkmaz. Bir söz söyler-söylemez.

Mutlaka bir gözcü yanında hazırdır. Mutlaka yanında yazmak için hazır bekleyen gözcü ve muhafız bir melek vardır.

وَ جَاءَتْ سَكْرَةُ الْمَوْتِ بِالْحَقِّ ذٰلِكَ مَا كُنْتَ مِنْهُ تَحِيدُ

Ölüm sarhoşluğu hak ile geldi. Ölüm baygınlığı ve şiddeti ahirete ilişkin ve adamın açıkça göreceği bir gerçek eşliğinde geldi.

Bu kendisinden kaçtığın ölümdür. Bu senin kendinden korkup

وَنُفِخَ فِي الصُّورِ ذَٰلِكَ يَوْمُ الْوَعِيدِ
kaçtığın ölümdür.
Sur'a üflendi. Bu tehdit günüdür. İsrafil bir borudan ibaret olan sur'a üfledi. Bu kafirlerin azapla tehdit edildikleri gündür.

وَجَاءَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَّعَهَا سَائِقٌ وَشَهِيدٌ
Onun yanında bir rehber ile bir şahit vardır. Yanında onu mahşere götüren bir muhafız ve hakkında şahitlik edecek biri vardır.

لَّقَدْ كُنتَ فِي غَفْلَةٍ مِّنْ هَٰذَا فَكَشَفْنَا عَنكَ غِطَاءَكَ فَبَصَرُكَ الْيَوْمَ حَدِيدٌ
Sen bundan gafildin. Şu anda başına gelen azabı hesaba katmamıştın.
Perdeni üzerinden kaldırdık. Bu gün gördüğün gerçeklerle üzerindeki gafleti giderdik.
Bu gün bakışın keskindir. Dünyada inkar ettiğin yeniden dirilmeyi ve ahiret günü hesaplaşmasını algılarsın.

AÇIKLAMA

Okuduğumuz ayetlerde yine yeniden dirilme ve ahiret hesaplaşması konusu işleniyor.

Yüce Allah okuduğumuz ayetlerin ilkine "insanı biz yarattık" diye başlıyor.

Yaratma işlemi ile ilgili kanunlarımız uyarınca, bizce yaratılmasını gerekli kılan bir hikmete dayanarak onu gücümüzle ve bilgimizle yarattık. Onu boşuboşuna oyun olsun diye yaratmadık.

"Nefsinin ona neler fısıldadığını biliriz."

Nefsinin ona ne gibi duygular ve istekler fısıldadığını biliriz.

"Biz ona şah damarından daha yakınız."

Biz ondan bir şey almak, ona bir şey vermek, ondan bir şey işitmek ve ona bir bilgi vermek istesek, bunu yapabiliriz. Çünkü onunla aramızdaki mesafe, boynundaki damar ile nefsi arasındaki mesafeden daha yakındır.

Bu yakınlık, "İki görevli meleğin bütün davranışlarını kaydetmeleri ile" eş zamanlı olur.

Onun yanında bulunan iki zabıt tutucu melek, bütün sözlerini ve davranışlarını kayda geçirir, tesbit eder, saklarlar.

"Sağında ve solunda oturan" iki yazıcı meleğin biri sağında, öbürü solunda oturur. Biri iyiliklerini, öbürü ise kötülüklerini yazar.

"Ağzından bir söz çıkmayagörsün, mutlaka onu yazıya geçirmek için bekleyen bir gözcü vardır."

İnsanın yanıbaşında onu denetleyen, koruma altında tutan, hayatı boyunca kendisinden hiç ayrılmayan melekler vardır. Yalnız bu melekler ikisi gündüzün ve ikisi geceleyin olmak üzere nöbetleşe görev yaparlar. Gündüz ve gece ekipleri sabah ve ikindi namazlarında buluşurlar.

Şimdi de bir sonraki ayete geçiyoruz:

"Ölüm baygınlığı apaçık bir gerçek eşliğinde gelip çattı."

Ömür ne kadar uzasa da ölüm kaçınılmazdır. İşte o, ölüm sarhoşluğu ahirete ilişkin gerçekle birlikte geliverdi. Ey yeniden dirilmeyi ve ahiret yurdunu inkar eden, bu senin öteden beri kendisinden kaçtığın bir olaydır."

Ölmek üzere olan insana: "Bu ölüm, senin kendisinden korkup kaçtığın bir olaydır," denir.

"Sur'a üflendi."

İsrafil sur'a üfledi. Sur, bir borudur. İsrafil, ahir zaman peygamberi olan Peygamberimizin görevlendirildiği günden beri Sur'a ağzına koymuş, ne zaman emir alacak da, yok oluş borusunu öttürecek diye bekliyor.

"O gün" yani Sur'a üflendiği gün "tehdit günüdür."

Kafirlerin tehdit edildikleri azapla karşılaşacakları gündür. Şimdi yokoluş borusundan sonra, fiilen yeniden diriliş borusu öttürüldü.

"O gün herkes yanında bir muhafız ve bir şahitle huzura geldi."

Bir melek insanı mahşere götürüyor, bir başka melek onun için şahitlik ediyor. Bir melek tarafından toplantı yerine götürülen ve başka bir meleğin hakkında şahitlik ettiği insana denir ki:

"Sen öteden beri bu günün bilincinden uzak yaşadın, onu hiç hesaba katmadın."

Dünyadayken ahiretten ve ahiretin dehşetli gerçeklerinden gafildin. Bu gafletin, ihtiraslarından, hazlarından ve dünya hayatına aldanışından kaynaklanıyordu. Bu yüzden şimdi üstüne çöken azabı hiç aklına getirmiyordun.

"Şimdi gözlerindeki perdeyi kaldırdık."

Şimdi üzerindeki gaflet perdesini kaldırdığımız için bu gün azap türlerini açık-seçik biçimde görüyorsun.

"Artık bakışın keskindir."

Onunla dünyadayken inkar ettiğin, yalanladığın gerçekleri anlıyabiliyor,

görebiliyorsun.

SONUÇ

1- Allah'ın gücü ve bilgisi anlatılıyor ve Allah'ın insana şahdamarından daha yakın olduğu bildiriliyor. Herkes Allah'tan korksun.

2- Her insan için, onun iyiliklerini ve kötülüklerini yazan iki meleğin görevlendirildiği anlatılıyor.

3- Ölümün, baygınlıklar eşliğinde gerçekleştiği açıklanıyor. Ya Rabbi, ölüm baygınlıklarını kolay atlatmamızı nasip eyle.

4- Ölmek üzereyken her insan ahiretin varlığından emin olur. Çünkü inkar ettiği gerçekleri gözleri ile görür.

5- Ahiretin bazı gelişmeleri ve dehşetli sahneleri anlatılarak, yeniden diriliş ve kıyamet günü hesaplaşması vurgulanıyor.

وَقَالَ قَرِينُهُۥ هَٰذَا مَا لَدَيَّ عَتِيدٌ ﴿٢٣﴾ أَلْقِيَا فِي جَهَنَّمَ كُلَّ كَفَّارٍ
عَنِيدٍ ﴿٢٤﴾ مَّنَّاعٍ لِّلْخَيْرِ مُعْتَدٍ مُّرِيبٍ ﴿٢٥﴾ ٱلَّذِي جَعَلَ مَعَ ٱللَّهِ إِلَٰهًا
ءَاخَرَ فَأَلْقِيَاهُ فِي ٱلْعَذَابِ ٱلشَّدِيدِ ﴿٢٦﴾ قَالَ قَرِينُهُۥ رَبَّنَا مَآ أَطْغَيْتُهُۥ
وَلَٰكِن كَانَ فِي ضَلَٰلٍۭ بَعِيدٍ ﴿٢٧﴾ قَالَ لَا تَخْتَصِمُوا۟ لَدَيَّ وَقَدْ قَدَّمْتُ
إِلَيْكُم بِٱلْوَعِيدِ ﴿٢٨﴾ مَا يُبَدَّلُ ٱلْقَوْلُ لَدَيَّ وَمَآ أَنَا۠ بِظَلَّٰمٍ لِّلْعَبِيدِ ﴿٢٩﴾
يَوْمَ نَقُولُ لِجَهَنَّمَ هَلِ ٱمْتَلَأْتِ وَتَقُولُ هَلْ مِن مَّزِيدٍ ﴿٣٠﴾

23- Adamın muhafızı: "İşte şu yanımdaki hazırdır." dedi.

24- Koruyucuya ve şahide denir: "Siz ikiniz, atın cehenneme her hak tanımaz inatçıyı."

25- "Olanca gücü ile iyiliğe karşı koyan, saldırgan, kuşkucuyu."

26- "O ki, Allah'ın yanısıra başka bir ilaha taptı, öyleyse onu ağır azabın kucağına atın."

27- Adamın şeytan yoldaşı: "Ey Rabb'imiz, onu ben azdırmadım, tersine o koyu bir sapıklık içinde idi" der.

28- Allah der ki: "Benim önümde kavga etmeyin, ben sizi daha önce uyarmıştım."

29- "Daha önce kesinleşen hükmüm, şimdi huzurumda değiştirilemez. Ben kesinlikle kullarıma haksızlık etmem."

30- Biz o gün cehenneme: "Doldun mu?" diye sorarız. O da bize: Başka gelecek yok mu?" diye karşılık verir.

SÖZLÜK

وَ قَالَ قَرِينُهُ — Onun arkadaşı dedi ki... Başındaki görevli melek dedi ki...

هٰذَا مَا لَدَيَّ عَتِيدٌ — Bu yanımdaki hazırdır. Bunun amellerinin zaptı yanımda hazırdır.

كُلَّ كَفَّارٍ عَنِيدٍ — Her inatçı nankörü. Allah'ın huzuruna çıkacağını ve peygamberi şiddetle reddeden, koyu inatçı kafiri.

مَنَّاعٍ لِلْخَيْرِ مُعْتَدٍ مُرِيبٍ — Hayrı engelleyen, saldırgan, kuşkucu. Hakları çiğneyen, her türlü görevlerini savsaklayan.

اَلَّذِي جَعَلَ مَعَ اللّٰهِ اِلٰهًا آخَرَ — O ki, Allah ile birlikte başka bir ilaha taptı. Allah'a ortak koştu. O'nunla birlikte başka ilahlara taptı.

رَبَّنَا مَا أَطْغَيْتُهُ — Ey Rabbimiz, onu ben yoldan çıkarmadım. Adamın şeytan yoldaşı der ki: "Ey Rabb'imiz, onu ben azgınlığa sürüklemedim."

وَ لٰكِنْ كَانَ فِي ضَلَالٍ بَعِيدٍ — Fakat o koyu bir sapıklık içinde idi. Fakat bu adam her türlü hidayetten uzak bir sapıklık içinde, müşrikliğe ve kötülüğe batmış durumda idi.

وَ قَدْ قَدَّمْتُ اِلَيْكُمْ بِالْوَعِيدِ — Daha önce size tehdidimi iletmiştim. Daha önce kitaplarımda ve peygamberlerimin dili ile azaba ilişkin tehdidimi size iletmiştim.

مَا يُبَدَّلُ الْقَوْلُ لَدَيَّ — Huzurumda hüküm değiştirilmez. Huzurumda söz, yani 'cehennemi kesin olarak sizle dolduracağım' yolundaki sözüm değiş-

tirilmez.

يَوْمَ نَقُولُ لِجَهَنَّمَ هَلِ امْتَلَأْتِ — O gün cehenneme: "Doldun mu?" deriz. Allah cehenneme: "Doldun mu?" diye soracağı o gün, kullarına kesinlikle haksızlık etmez.

وَ تَقُولُ هَلْ مِنْ مَزِيدٍ — O da: "Daha var mı?" der. "Henüz dolmadım, dahası var mı?" der.

AÇIKLAMA

Okuduğumuz ayetlerde yine, yeniden diriliş ve ahiret günü hesaplaşması inancı işleniyor. Bunun için kıyamet sahneleri ile, insanların oradaki durumları anlatılıyor.

Yüce Allah okuduğumuz ayetlerin ilkinde şöyle buyuruyor:

"Adamın muhafızı: İşte şu yanımdaki hazırdır, dedi."

Duruşma alanına, kendisine yol gösteren bir muhafız ile bir şahit eşliğinde getirilen kafir adamın muhafızı, başına dikilen görevli meleğe dedi ki: "Amellerini zaptedip, kaydetmekle görevli olduğum şu adamın amel dosyası işte yanımda hazırdır."

Cehenneme girmeyi hakeden adam için bu noktada şöyle denir:

"Atın cehenneme."

Bu emir, adamı hesaplaşma alanına getirenlere, yani, adamın muhafızlığı ile şahitliğini yapan iki görevli meleğe verilir.

"Her hak tanımaz inatçıyı, olanca gücü ile iyiliğe karşı koyan, saldırgan, kuşkucuyu."

Burada beş sıfat sıralandı. Bu sıfatlar, bir adamda biraraya gelerek onu mahvetti. Bu sıfatlar şunlardır:

1) Koyu inkarcılık. Bu sıfat inanılması ve onaylanması gereken altı iman şartını ve geride kalanlarını reddetmek anlamına gelir.

2) İnatçılık. Bu sıfatın sahibi hiç bir görevini yapmayan, hakka karşı körü körüne direnen, iyi olan her şeye karşı koyan kimsedir. Bu çok kötü bir sıfattır.

3) Olanca gücü ile iyiliğe karşı koyan. Bu sıfat, her türlü iyiliğe şiddetle karşı koyan, hayır yolunda hiç bir fedakarlıkta bulunmayan bir kişiyi tanıtıyor.

4) Saldırgan. Şeriat ölçülerini çiğneyen, insanlara karşı saldırgan olan,

onların haklarını zalimce yiyip, onlara ırzları, malları ve bedenleri konusunda eziyet eden kişi demektir.

5) Kuşkucu. Bu tip hep kuşkuludur. Hiç bir dini gerçeği kabul etmeye yanaşmaz. Bu sıfat, kafirliğin bütün türlerini içine alır.

"O ki, Allah'ın yanısıra başka bir ilaha taptı."

Bu da, o tipik kafirin altıncı sıfatıdır ve öbür beş sıfatın hepsinden daha kötüdür. Bu sıfatı taşıyan kimse Allah'ı bir yana bırakarak edindiği başka düzmece ilahlara tapar.

"Öyleyse onu ağır azabın kucağına atın."

Bu emir, az önceki, "siz ikiniz, atın cehenneme, her hak tanımaz inatçıyı" emrini pekiştiren bir başka emirdir.

Şimdi de sonraki ayete geçelim:

"Adamın şeytan yoldaşı: 'Ey Rabbimiz, onu ben azdırmadım, tersine o koyu bir sapıklık içinde idi' der."

Müşrik adam, mazeret olarak: "Ya Rabbi, beni yoldaşım olan şeytan ayartıp yoldan çıkardı, deyince, adamın şeytan yoldaşı, Allah'ın ayette bize aktardığı bu sözler ile, yani, "Ey Rabbimiz, onu ben azdırmadım, tersine kendisi koyu bir sapıklık içinde idi" cevabı ile adamın iddiasını reddeder.

O zaman Yüce Allah her ikisine:

"Benim önümde kavga etmeyin, ben sizi daha önce uyarmıştım" buyurur.

Böylece Yüce Allah hem, kafirin, hem de onun yardımcısı olan şeytanın tezlerini reddederek, daha önce gerek kutsal kitaplarında, gerekse peygamberlerinin dilinden tehdidini onlara açıklamış olduğunu bildirir. Bu tehdidin içeriği şudur: Kim Allah'ı inkar eder, O'na başkalarını ortak koşar ve peygamberine karşı gelirse, o cehenneme atılacak ve orada ebedi olarak kalacaktır.

"Daha önce kesinleşen hükmüm, şimdi huzurumda değiştirilmez. Ben kullarıma kesinlikle haksızlık etmem."

Yüce Allah, bu ayette verdiği hükmün kendisini inkar edenler ve peygamberine başkaldıranlar hakkında geçerli olduğunu haber veriyor. Hani şeytan, Hz. Adem'i kışkırtarak cennetten çıkarınca, Allah onun hakkında şu hükmü vermişti: "Andolsun ki, insanlardan kim sana uyarsa, onları ve seni birlikte cehenneme atacağım. -Araf, 18-"

İşte bu ilahi hüküm değişmez. Hiç kimsenin gücü onu değiştirmeye, başkalaştırmaya yetmez. Allah, "Ben kullarıma kesinlikle zulmetmem" demekle, zulmü kendinden uzaklaştırıyor, bu sıfatın kendisi ile bağdaşmadığını belirtiyor. Eğer itaatkar bir kulu azaba çarptırsa, ya da kafir bir kulu cennete koysa, o zaman O'nun zulmetmesi sözkonusu edilebilir.

"Biz o gün cehenneme: 'Doldun mu?' diye sorarız. O da: 'Başka gelecek yok mu?' diye karşılık verir."

Yani: Ey peygamberimiz, müşrikliğe dalmış ve günahlara batmış olan hemşehrilerine, kendileri gibilerini bekleyen cehennem azabını hatırlat. Onlara hatırlat ki, o gün biz cehenneme: 'Doldun mu?' diye sorarız da, insan ve cin kökenli bütün erkek ve kadın kafirler içine girdikten sonra, daha çok kişiyi almak istediğini belirtmek üzere bizim sorumuza: 'Dahası var mı?' diye karşılık verir.

Cehenneme girmeyi hakedenlerden oraya girmeyen tek kişi bile kalmaz. Yüce Allah Cehenneme tamamen doldun mu? diye sorunca Cehennem de, "Yine var mı?" der.

Bu anlamda bir hadis, hem Buhari ile Müslim'de, hem de başka kaynaklarda yer almıştır.

SONUÇ

1- Yeniden diriliş ve Ahiret günü hesaplaşma inancı pekiştiriliyor.

2- Okuduğumuz ayetlerde sayılan altı kötü sıfattan sakınılması telkin ediliyor. Bu sıfatlar şunlardır: Kafirlik, inatçılık, iyiliğe karşı çıkma, kuşkuculuk ve Allah'a ortak koşmak.

3- İnsan ve şeytan kökenli cehennemliklerin birbirine düşman kesilecekleri anlatılıyor.

4- Allah'ın zulmetmesinin sözkonusu edilemeyeceği bildiriliyor. Bu gerçekten böyledir. Çünkü Yüce Allah yarattığı hiç bir varlığa haksızlık etmez.

5- Allah'ın "kadem" sıfatına sahip olduğu bildiriliyor. Bu sıfat O'nun zatına yakışan bir nitelik taşır. Sonradan yaratılmış olan varlıkların sıfatları O'nun zatı ile bağdaşmaz.

وَأُزْلِفَتِ
الْجَنَّةُ لِلْمُتَّقِينَ غَيْرَ بَعِيدٍ ﴿٣١﴾ هَٰذَا مَا تُوعَدُونَ لِكُلِّ أَوَّابٍ حَفِيظٍ ﴿٣٢﴾
مَّنْ خَشِيَ الرَّحْمَٰنَ بِالْغَيْبِ وَجَاءَ بِقَلْبٍ مُّنِيبٍ ﴿٣٣﴾ ادْخُلُوهَا بِسَلَامٍ
ذَٰلِكَ يَوْمُ الْخُلُودِ ﴿٣٤﴾ لَهُم مَّا يَشَاءُونَ فِيهَا وَلَدَيْنَا مَزِيدٌ ﴿٣٥﴾

31- Kötülüklerden sakınanlara cennet yakın mesafeden sunuldu.

32- Onlara denir ki: "Size vaadedilen yer işte burasıdır. Burası Allah'a bağlı, emirleri ve yasakları çiğnemeyen..."

33- "Görmediği halde rahmeti bol Allah'tan korkan ve O'na yönelmiş bir kalple gelen herkesin yeridir."

34- "Esenlikle girin oraya. Bu gün ölümsüzlük günüdür."

35- Onlar orada istedikleri her şeyi bulurlar. Katımızda bundan daha fazlası vardır.

SÖZLÜK

وَ أُزْلِفَتِ الْجَنَّةُ لِلْمُتَّقِينَ	Cennet takva sahiplerine yaklaştırıldı. Müşriklikten ve günahlardan sakınan takva sahiplerine cennet yakından sunulur.
غَيْرَ بَعِيدٍ	Uzak olmayan. Onların görebilecekleri, uzak olmayan bir mesafeden.
لِكُلِّ أَوَّابٍ حَفِيظٍ	Her Allah'a yönelen, ilahi kanunlara uyan kimse. Titizlikle Allah'a yönelen, bir ibadeti ihmal edince hemen kendini toparlayıp onu yapmaya koşan ve Allah'ın koyduğu sınırları çiğnemeyen kişi.
مَنْ خَشِيَ الرَّحْمَٰنَ بِالْغَيْبِ	Rahman'dan görmeden korkan kimse. Allah'ı görmediği halde O'ndan korkarak O'na karşı gelmeyen ve eğer karşı gelmiş ise tevbe eden kimse.
وَجَاءَ بِقَلْبٍ مُّنِيبٍ	Allah'a yönelmiş bir kalple gelen kimse. Allah'a itaat etmeye yönelmiş bir kalple gelen kimse.

اُدْخُلُوهَا بِسَلَامٍ Oraya selamla girin. O takva sahiplerine denir ki: "Oraya, yani cennete, selamla ve aynı zamanda her türlü korkudan arınmış olarak girin."

وَ لَدَيْنَا مَزِيدٌ Bizim nezdimizde fazlası vardır. Bizim katımızda cennetteki nimetlerden ve ağırlamalardan daha fazlası vardır. O da Allah'ı açıkça görmektir.

AÇIKLAMA

Okuduğumuz ayetlerde yine, yeniden diriliş ve ahiret günü hesaplaşması konuları işleniyor. Bunun için bazı kıyamet sahneleri gündeme getiriliyor.

Yüce Allah, cehennemliklerin çarptırılacağı azaba değindikten sonra şöyle buyuruyor:

"Kötülüklerden sakınanlara cennet yakın mesafeden sunuldu."

Cennet muttakilerin yakınına getirildi. Muttakiler, Allah korkusu ile müşriklikten ve günahlardan kaçınan, hiç bir farzı ihmal etmeyen ve büyük günahlardan sakınan kimselerdir.

"Onlara denir ki: 'Size vadedilen yer burasıdır. Burası Allah'a bağlı, emirleri ve yasakları çiğnemeyen..."

Takva sahiplerine şöyle denir: Bunlar size vadedilen sürekli ve kalıcı nimetlerdir. Onlar, aşkla-şevkle Allah'a itaat etmeye koşanlara, Allah'ın koyduğu sınırları titizlikle gözetenlere, günahlarını unutmayanlara, onları her hatırladıklarında tevbe edenlere verilir.

"Görmediği halde rahmeti bol Allah'tan korkan ve O'na yönelmiş bir kalple gelen herkesin yeridir."

Bu cümlelerde Allah'a bağlı, olanlar emir ve yasakları çiğnemeyenler tanıtılıyor. Bunlar her şeyden önce O'nu görmedikleri halde rahmeti bol olan Allah'tan korkan kimselerdir. O'nu görmüyorlar, ama buna rağmen bir farzı terketmek suretiyle, ya da bir haramı işleyerek O'na karşı gelmiyorlar. Bunlar aynı zamanda Allah'a yönelmiş bir kalple O'nun huzuruna gelirler. Kalpleri hep Allah'a itaat etme duygusu ile doludur; bunun için hep O'nu hatırlarında tutarlar, hiç unutmazlar, hep O'na itaat ederler, O'nun sözünden hiç çıkmazlar.

"Esenlikle girin oraya."

Takva sahiplerine şöyle denir: Oraya, yani cennete, size selam verenle-

rin selamlarını alarak girin. Aynı zamanda oraya ölüm, hastalık, acı ve üzüntü gibi korkuların hepsinden emin olarak girin.

"Bu, ölümsüzlük günüdür."

Cennette de, cehennemde de artık yer değiştirme ve ölüm yoktur. Cennetlikler sürekli cennette kalacakları gibi, cehennemlikler de ebedi olarak cehennemde kalacaklardır.

"Onlar orada canlarının istediği her şeyi bulurlar."

Cennetlikler cennette canlarının çektiği ve gözlerine hoş gelen her nimeti bulurlar.

"Bizim katımızda bundan daha fazlası vardır."

Bizim nezdimizde sizin için bu nimetlerden daha fazlası vardır ki, bu da Yüce Allah'ı açıkça görmektir.

SONUÇ

1- Alemlerin Rabbi nazarında takvanın üstünlüğü ve takva sahiplerinin değerli oldukları belirtiliyor.

2- Allah'a yönelenlerin, O'nun emir ve yasaklarını titizlikle gözetenlerin üstünlüğü anlatılıyor.

3- Cennetteki nimetlerin en büyüğünün ne olduğu açıklanıyor. Bu en büyük nimet, Allah'ın rızası ile O'nu doğrudan görebilmektir.

وَكَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُم مِّن قَرْنٍ هُمْ أَشَدُّ مِنْهُم بَطْشًا فَنَقَّبُوا فِي
الْبِلَادِ هَلْ مِن مَّحِيصٍ ﴿٣٦﴾ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَذِكْرَىٰ لِمَن كَانَ لَهُ قَلْبٌ
أَوْ أَلْقَى السَّمْعَ وَهُوَ شَهِيدٌ ﴿٣٧﴾ وَلَقَدْ خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ
وَمَا بَيْنَهُمَا فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ وَمَا مَسَّنَا مِن لُّغُوبٍ ﴿٣٨﴾ فَاصْبِرْ عَلَىٰ
مَا يَقُولُونَ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ الْغُرُوبِ ﴿٣٩﴾

وَمِنَ ٱلَّيْلِ فَسَبِّحْهُ وَأَدْبَٰرَ ٱلسُّجُودِ ﴿٤٠﴾ وَٱسْتَمِعْ يَوْمَ يُنَادِ ٱلْمُنَادِ
مِن مَّكَانٍ قَرِيبٍ ﴿٤١﴾ يَوْمَ يَسْمَعُونَ ٱلصَّيْحَةَ بِٱلْحَقِّ ذَٰلِكَ يَوْمُ ٱلْخُرُوجِ
﴿٤٢﴾ إِنَّا نَحْنُ نُحْىِۦ وَنُمِيتُ وَإِلَيْنَا ٱلْمَصِيرُ ﴿٤٣﴾ يَوْمَ تَشَقَّقُ ٱلْأَرْضُ
عَنْهُمْ سِرَاعًا ذَٰلِكَ حَشْرٌ عَلَيْنَا يَسِيرٌ ﴿٤٤﴾ نَّحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَقُولُونَ
وَمَآ أَنتَ عَلَيْهِم بِجَبَّارٍ فَذَكِّرْ بِٱلْقُرْءَانِ مَن يَخَافُ وَعِيدِ ﴿٤٥﴾

36- Biz bu müşriklerden önce nice kuşakları yokettik. Onlar bunlardan daha güçlü idiler ve bir çok ülke gezip görmüşlerdi. Bizim azabımızdan kurtuluş var mı?

37- Kalbi olanın, ya da bilinçli olarak söze kulak veren kimsenin bu olaylardan alacağı dersler vardır.

38- Biz, gökleri, yeri ve bu ikisi arasındaki tüm varlıkları altı günde yarattık. Biz bu yüzden kesinlikle yorgun düşmedik.

39- Ey Muhammed, onların söylediklerine sabret, güneşin doğuşundan ve batışından önce Rabbini överek noksanlıklardan tenzih et.

40- Geceleri ve secdelerinin (namazlarının) arkasından da O'nu noksanlıklardan tenzih et.

41- Çağrı görevlisinin yakın bir yerden sesleneceği günkü çağrıya kulak ver.

42- O gün, apaçık gerçek eşliğinde gelen çığlığın sesini herkes işitir. İşte o gün yeniden diriliş günüdür.

43- Can veren de, öldüren de kesinlikle biziz.

44- O gün onların üzerindeki toprak yarılır da mezarlarından doğrularak hızla koşmaya başlarlar. Bu bize göre kolay olan toplanma, biraraya gelme olayıdır.

45- Biz onların ne dediklerini herkesten iyi biliyoruz. Sen onların başlarına dikilmiş bir zorba değilsin. Sen sadece benim tehdidimden korkanlara Kur'an'la öğüt ver.

SÖZLÜK

وَ كَمْ اَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنْ قَرْنٍ	Biz onlardan önceki bir çok nesli yokettik. Biz Kureyş kafirlerinden önce bir çok kuşağı yokettik.
هُمْ اَشَدُّ مِنْهُمْ بَطْشًا	Onlar bunlardan daha güçlü idiler. Kureyş kafirlerinden önce yokettiğimiz kuşaklar, Kureyş kafirlerinden daha güçlü ve daha başarılı idiler. Buna rağmen onları yokettik.
فَنَقَّبُوا فِى الْبِلَادِ هَلْ مِنْ مَحِيصٍ	Beldelerde aradılar, sığınacak bir yer var mı, diye. Belki yokolmaktan kurtulurlar ümidi ile her tarafta sığınacak bir yer aradılar, ama bulamadılar.
اِنَّ فِى ذَلِكَ لَذِكْرَى	Bunda hatırlatma vardır. Sözünü ettiğimiz güçlü ümmetlerin yokedilişinden alınacak ders vardır.
لِمَنْ كَانَ لَهُ قَلْبٌ اَوْ اَلْقَى السَّمْعَ	Kalbi olanın veya kulak verenin. Diri kalbi olan ve kulak verip dinleyen kimse ders alır.
وَهُوَ شَهِيدٌ	Ve o hazırdır. Yani dinlerken kalbi ve duyguları algılamaya hazırdır.
وَ مَا مَسَّنَا مِنْ لُغُوبٍ	Bize yorgunluk, bıkkınlık gelmedi.
فَاصْبِرْ عَلَى مَا يَقُولُونَ	Onların dediklerine sabret. Ey Peygamberimiz, yahudilerin ve başkalarının, Allah'ı varlıklara benzeten ve O'nun sıfatlarını yalanlayan sözlerine sabret.
وَ سَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ	Güneşin doğuşundan önce Rabb'ini överek O'nu noksanlıklardan tenzih et. Güneşin doğuşundan önce Rabb'ine hamdederek namaz, yani sabah namazını kıl.
وَ قَبْلَ الْغُرُوبِ	Güneşin batışından önce de. Öğle ve ikindi namazlarını kıl.
وَ مِنَ اللَّيْلِ فَسَبِّحْهُ	Geceleyin O'nu noksanlıklardan tenzih et. Akşam ve yatsı namazlarını kıl.
وَ اَدْبَارَ السُّجُودِ	Ve secdelerin arkalarından. Farz namazları kıldıktan sonra zikir ve tesbih cümleleri ile O'nu noksanlıklardan tenzih et.
وَ اسْتَمِعْ	Kulak ver, dinle. Ey muhatap, sana söyleyeceklerimi dinle.

يَوْمَ يُنَادِ الْمُنَادِ مِنْ مَكَانٍ قَرِيبٍ

Seslenen birinin yakın bir yerden seslendiği gün. Göğe yakın bir yerden İsrafil'in seslendiği gün. Sözkonusu yer Beytulmukaddes'teki kayadır. İsrafil der ki: "Ey çürümüş kemikler, kopuk eklemler, dağınık etler, ayrılmış şuurlar, Allah size, yargılanmak üzere biraraya gelmenizi emrediyor."

يَوْمَ يَسْمَعُونَ الصَّيْحَةَ بِالْحَقِّ

O gün hakla birlikte gelen çığlığı işitirler. O gün İsrafil'in sur'a ikinci kez üfleyişini işitirler. Yeniden diriliş çağrısı olan bu çağrı ile inkarcılıklarının sonunu öğrenirler.

ذَلِكَ يَوْمُ الْخُرُوجِ

O gün çıkış günüdür. Mezarlardan çıkış günüdür.

يَوْمَ تَشَقَّقُ الْأَرْضُ عَنْهُمْ سِرَاعًا

O gün üzerlerindeki toprak yarılır da hızla çıkarlar. Üzerlerindeki toprak yarıldıktan sonra hızla mezarlarından çıkarlar.

ذَلِكَ حَشْرٌ عَلَيْنَا يَسِيرٌ

Bu bizim için kolay olan insanları bir yere toplamaktır. Bu insanları hesap vermek üzere bir araya getirme, bir yere toplamadır ve bizim için kolay bir iştir.

نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَقُولُونَ

Onların dediklerini biz biliriz. Onların dedikleri kafirlik ve sapıklık taşıyan sözleri biz biliyoruz. Bu yüzden ümitsizliğe düşme. Biz onlardan intikam alacağız.

وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ بِجَبَّارٍ

Sen onların başında bir zorlayıcı değilsin. Sen onları iman etmeye ve kötülüklerden sakınmaya zorlayacak mevkide değilsin.

فَذَكِّرْ بِالْقُرْآنِ

Sen Kur'an'la öğüt ver. Sen Kur'an'ın özendirici ve korkutucu ayetleri ile öğüt ver. Onu mü'minlere oku. Çünkü Allah'ın tehditlerinden korkanlar ve müjdelerine umut bağlayanlar onlardır.

AÇIKLAMA

Yüce Allah, daha önce okuduğumuz ayetlerde Allah'ın birliğini, Peygamberimizin peygamberliğini ve öldükten sonra dirileceklerini inkar eden ve bu inkarcılıkları sebebi ile azaba çarpılmayı hakeden Kureyş kafirlerine, dehşet saçan o müthiş kıyamet gününün meydana getirilmesinin Allah için son derece kolay olduğunu haber vermek üzere şöyle buyuruyor:

"Biz bu müşriklerden önce nice kuşakları yokettik. Onlar bunlardan daha güçlü idiler."

O toplumlar bu Kureyşlilerden daha güçlü ve daha başarılı idiler. Azap

başlarına gelince sığınacak bir yer bulmak için öteye-beriye koştular, ama böyle bir yer bulamadılar. İşte "Acaba bir sığınak var mı diye yeryüzünü taradılar." cümlesinin anlamı budur.

"Kalbi olanın, ya da bilinçli olarak söze kulak veren kimsenin bu olaylardan alacağı dersler vardır."

Yani, "Biz bu müşriklerden önce nice kuşakları yokettik" sözünden diri kalbi olan, işittiği sözü can kulağı ile dinleyen ve söz dinlerken bilinci duyarlı ve algılamaya hazır olan kimsenin alacağı dersler vardır.

"Biz gökleri, yeri ve bu ikisi arasındaki tüm varlıkları altı günde yarattık."

Bu altı günün ilki pazar, sonuncusu da cuma günüdür.

"Biz bu yüzden kesinlikle yorgun düşmedik."

Yorgun ya da bıkkın düşmedik. Bu ifade, yahudilere cevap niteliğindedir. Bilindiği gibi yahudiler, Allah'ın gökleri ve yeri yaratma işini cuma günü tamamladıktan sonra cumartesi günü dinlenmeye çekildiğini ileri sürerler ve bu yüzden cumartesi gününü dinlenme, tatil günü olarak kabul ederler. Yüce Allah, "Biz bu yüzden kesinlikle yorgun düşmedik" buyruğu ile yahudilere cevap veriyor, onların iddialarına karşı çıkıyor. Çünkü yorgunluk çalışmanın sonucudur. Çalışan kimse harcadığı emekten ve işi ile ilgili çeşitli etkinliklerinden dolayı yorgun düşer. Oysa Yüce Allah varlıkları sadece bir "ol" emri ile yarattığı için yorulması, usanması ve bıkması sözkonusu değildir. Bu kavramların O'na yakıştırılması anlamsızdır.

Şimdi de bir sonraki ayete geçelim:

"Ey Muhammed, onların söylediklerine sabret. Güneşin doğuşundan ve batışından önce Rabbini överek noksanlıklardan tenzih et. Geceleri ve secdelerinin (namazlarının) arkasından da O'nu noksanlıklardan tenzih et."

Ey peygamberimiz, gerek yahudilerin, gerek öbür kafirlerin söyledikleri kafirlik ve sapıklık taşıyan sözlere karşı sabret. Son derece zor olan bu sabrı gösterirken güneşin doğuşundan ve batışından önce, gecenin bir bölümünde, namaz kılarak ve Allah'ı noksanlıklardan tenzih ederek destek sağla. O'nu namazlarından sonra da noksanlıklardan tenzih et.

Yüce Allah'ın bu talimatı beş vakit namaza işaret ediyor. Çünkü güneşin doğuşundan önce sabah namazı, güneşin batışından önce öğle ve ikindi namazı, gecenin bir bölümünde de akşam ve yatsı namazı vardır.

Gerçekten namaz sabrın ne güzel destekçisidir. Bu yüzden Peygamberimiz bir işe canı sıkılınca hemen namaza sığınırdı.

Ayette geçen "secdelerinin arkasından" ifadesi "beş vakit namazdan sonra" anlamına gelir. Yani, meselâ "Subhanellahi, elhamdülillahi, Allahuekber" gibi ifadeler ile her vakit namazın arkasından Rabb'ini överek noksanlıklardan tenzih eyle.

"Çağrı görevlisinin yakın bir yerden sesleneceği günkü çağrıya kulak ver."

Ey insanoğlu, İsrafil'in yakın bir yerden çağrı yapacağı günkü çağrıya kulak ver.

"Yakın yer"den maksat, Kudüs'teki kayadır. Burası göğe yakın bir yerdir. Bu çağrının görevlisi olan İsrafil bu çağrıda şöyle der:

"Ey çürümüş kemikler, kopuk eklemler, dağınık etler ve ayrılmış şuurlar, Allah size, yargılanmak üzere biraraya gelmenizi emrediyor."

"O gün apaçık gerçek eşliğinde gelen çığlığın sesini herkes işitir. İşte o gün yeniden diriliş günüdür."

Bu İsrafil'in sur'a ikinci kez üfleyişidir. Amacı yeniden dirilişi ilan etmektir. O gün insanların mezarlarından dirilip çıktıkları ve inkarcıların inkarcılıklarının sonunu görecekleri gündür.

"O gün onların üzerindeki toprak yarılır da mezarlarından doğrularak hızla koşmaya başlarlar."

O gün insanlar canlanıp mezarlarından çıktıktan sonra hızla koşmaya başlarlar. Sözü edilen bu toprak yarılması ve mezardakilerin canlanıp koşmaya başlamaları, bir yere toplanmak içindir ve bu iş, bizim için, hiç bir zor tarafı olmayan, basit bir iştir.

Şimdi de okuduğumuz ayetlerin sonuncusuna geliyoruz:

"Biz onların ne dediklerini herkesten iyi biliyoruz."

Bu ifade, hem Peygamberimizi teselli etmeyi, hem de Kureyş kafirlerini tehdit etmeyi amaçlıyor.

"Sen onların başlarına dikilmiş bir zorba değilsin."

Yani: Sen onları iman etmeye ve o doğrultuyu sürdürmeye zorlayacak üstün ve karşı konulmaz bir gücün sahibi değilsin. Senin görevin zorlamak değildir, sen bunu yapacak güçte değilsin. Senin görevin uyarmak, öğüt ver-

mektir. O halde:

"Sen sadece benim tehdidimden korkanlara Kur'an'la öğüt ver."

Bunlar da, sözlerine bağlı, Allah'ın emirlerine boyun eğmiş, iyi ameller işleyen mü'minlerdir.

SONUÇ

1- Günahkârları ve inkârcıları Allah'ın azabının yakınlığı ile, ona az bir zaman kaldığını söyleyerek, korkutmak meşrudur.

2- Verilen öğütlerden yararlanabilmenin gerekli şartları vardır. Bunun için: a) Dinleyenin diri ve duyarlı bir kalbe sahip olması, b) Söylenenleri can kulağı ile dinlemesi, c) Duyu organlarının algılamaya hazır beklemesi gerekir.

3- Sabır farzdır ve bunu başarabilmek için namazdan destek almak gerekir.

4- Namazdan sonra zikir ve dua etmek sünnettir.

5- Yeniden diriliş gerçeği pekiştiriliyor ve ilk aşamasının ayrıntıları açıklanıyor.

6- Nasihatlerden ancak diri kalbi olanlar yararlanabilir.

Sûre 51
Zârîyât Sûresi

Mekke Döneminde İndirildi
Ayet Sayısı: 60

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

وَالذَّارِيَاتِ ذَرْوًا ﴿١﴾ فَالْحَامِلَاتِ وِقْرًا ﴿٢﴾ فَالْجَارِيَاتِ يُسْرًا ﴿٣﴾
فَالْمُقَسِّمَاتِ أَمْرًا ﴿٤﴾ إِنَّمَا تُوعَدُونَ لَصَادِقٌ ﴿٥﴾ وَإِنَّ الدِّينَ لَوَاقِعٌ ﴿٦﴾
وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الْحُبُكِ ﴿٧﴾ إِنَّكُمْ لَفِي قَوْلٍ مُخْتَلِفٍ ﴿٨﴾ يُؤْفَكُ عَنْهُ مَنْ أُفِكَ ﴿٩﴾
قُتِلَ الْخَرَّاصُونَ ﴿١٠﴾ الَّذِينَ هُمْ فِي غَمْرَةٍ سَاهُونَ ﴿١١﴾ يَسْأَلُونَ أَيَّانَ يَوْمُ
الدِّينِ ﴿١٢﴾ يَوْمَ هُمْ عَلَى النَّارِ يُفْتَنُونَ ﴿١٣﴾ ذُوقُوا فِتْنَتَكُمْ هَٰذَا الَّذِي كُنْتُمْ
بِهِ تَسْتَعْجِلُونَ ﴿١٤﴾

1- Esip savuran rüzgarlar hakkı için.

2- Yağmur yüklü bulutlar hakkı için.

3- Kolayca süzülüp giden gemiler hakkı için.

4- Emirleri düzenleyen melekler hakkı için.

5- Size verilen sözler doğrudur.

6- Büyük duruşma kesinlikle gerçekleşecektir.

7- Çeşitli yörüngeleri olan gök hakkı için.

8- Ey müşrikler, siz Muhammed hakkında farklı görüşler taşıyorsunuz.

9- Sapacak yapıda olanlar gerçekten saptırılıyor.

10- Lanet olsun palavracılara!

11- Onlar cahilliğin koyu karanlığında şaşkındırlar.

12- Büyük duruşma gününün ne zaman gerçekleşeceğini sorarlar.

13- O gün, onların cehennem ateşine atılacakları gündür.

14- Onlara: "Tadın bakalım cezanızı. Bir an önce gerçekleşmesini istediğiniz akıbet işte budur," denir.

SÖZLÜK

وَ الذّٰارِيٰاتِ ذَرْوًا — Esip savuranlar. Rüzgârlar toprağı ve başka şeyleri savururlar.

فَالْحَامِلاٰتِ وِقْرًا — Su taşıyanlar. Yağmur yüklü bulutlar.

فَالْجٰارِيٰاتِ يُسْرًا — Kolayca akanlar. Su yüzeyinde kolayca akan gemiler.

فَالْمُقَسِّمٰاتِ اَمْرًا — İş bölüştürenler. Rabb'lerinin emri ile rızıkları, yağmurları ve öbür şeyleri kullar arasında bölüştüren melekler.

اِنَّ مٰا تُوعَدُونَ لَصٰادِقٌ — Size vaadedilen doğrudur. Allah'ın size verdiği söz, ister iyi, ister kötü olsun, gerçekleşecektir.

وَ اِنَّ الدِّينَ لَوٰاقِعٌ — Yargılama gerçekleşecektir. Hesaplaşmanın arkasından ödüllendirme, ya da cezalandırma işlemi kesinlikle gerçekleşecektir.

وَ السَّمٰاءِ ذَاتِ الْحُبُكِ — Yolları olan gök hakkı için. Tıpkı kum üzerinde işlenmiş yollar gibi, yollarla işlenmiş gök hakkı için.

اِنَّكُمْ لَفِي قَوْلٍ مُخْتَلِفٍ — Siz değişik sözdesiniz. Ey Mekkeliler, siz Kur'an ve Peygamber hakkında farklı görüşler ileri sürüyorsunuz. Kimi, "Kur'an büyü ve kahinlerin şiiridir" diyor. Kimi de, "Peygamber yalancı, büyücü, şairdir" diyor.

يُؤْفَكُ عَنْهُ مَنْ اُفِكَ — Ondan vazgeçirilen geçiriliyor. Peygamberden ve Kur'an'dan vazgeçirilen vazgeçiriliyor.

قُتِلَ الْخَرّٰاصُونَ — Lanet olsun palavracılara! Uydurma ve dayanaksız sözler söyleyen yalancılara lanet olsun!

اَلَّذِينَ هُمْ فِي غَمْرَةٍ سٰاهُونَ — Ki onlar, karanlıkta gafildirler. Onlar kendilerini kuşatan cahillik karanlığında şaşırmışlardır, ahiretten habersizdirler.

يَسْـَٔلُونَ اَيّٰانَ يَوْمُ الدِّينِ — "Din günü ne zaman?" diye sorarlar. Alay etmek için Peygamber'e: "Kıyamet günü ne zaman gelecek?" diye sorarlar. Onların bu sorularının cevabı şöyledir: "Cehennem ateşine atılacakları gündür."

AÇIKLAMA

Yüce Allah bu sûreye: "Esip savuranlar" diye başlıyor.

Bu başlangıç ifadesi Yüce Allah'ın büyük bir yeminini içeriyor. Yüce Allah-u bu ilk cümlede tozu-toprağı ve diğer hafif cisimleri havaya savuran rüzgârlar üzerine yemin ediyor ve yeminine devam ediyor:

"Yağmur taşıyan bulutlar hakkı için. Su üzerinde kolayca yüzen gemiler hakkı için. Rabb'lerinin emri uyarınca rızıkları, yağmurları ve diğer doğal gelişmeleri insanlar arasında bölüştüren melekler hakkı için..."

Bütün bu sayılanlar, Yüce Allah tarafından üzerlerine andiçilen yemin maddeleridir. Bu yeminlerin ortak cevabı:

"Size verilen sözler doğrudur:

Büyük duruşma kesinlikle gerçekleşecektir."

Ey insanlar, size söz verilen ölümden sonra diriliş ile sonsuz nimetlerle ödüllendirilme ve cehennem azabı ile cezalandırılma doğrudur. Adil yargılama mutlaka gerçekleşecektir.

Allah-u Teâlâ şöyle buyuruyor:

"Çeşitli yörüngeleri olan gök hakkı için."

Bu ayet de bir başka yemindir. Yani, kumlar üzerinde çizilmiş yollara benzer yollarla örülmüş gök hakkı için.

"Siz, Muhammed ve Kur'an hakkında farklı görüşler taşıyorsunuz."

Bu ayet yeminin cevabıdır. Muhammed hakkında kiminiz "büyücüdür," kiminiz "yalancıdır," kiminiz ise "kahindir," diyorsunuz. Kur'an için de, kiminiz: "O büyüdür, kahinlerin uydurduğu şiirlerdir" diyorsunuz.

"Sapacak yapıda olanlar gerçekten saptırılıyor."

Kur'an'dan ve Peygamberden uzaklaşmaları, inkarlarında ısrarlarından dolayı, ezelde bilinip, yazılanlar onlardan uzaklaşıyor.

Şimdi de bir sonraki ayete geçiyoruz:

"Lanet olsun palavracılara!"

Uydurma, asılsız ve ön yargıdan oluşmuş sözlerle konuşan yalancılara lanet olsun!

"Onlar cahilliğin koyu karanlığında şaşkındırlar."

Onlar kendilerini kuşatan cahilliğin zifiri karanlığı içinde, şaşırıp kalmış-

lardır. Ahiretten ve orada kendilerini bekleyen azaptan habersizdirler. Eğer orayı ve oradaki azabı görseler, ne bir lokma yemek ve ne de tatlı bir içecek tadabilirler.

"Büyük duruşma gününün ne zaman geleceğini sorarlar."

Onlar yargılama gününün ne zaman geleceğini, kıyametin ne zaman kopacağını sorarlar. Bu soruyu alaycı, hafife alıcı bir dille sorarlar. Allah onlara şöyle cevap veriyor:

"O gün, onların cehennem ateşine atılacakları gündür."

O gün, onların cehennem azabına çarpılacakları gündür.

"Onlara: 'Tadın bakalım cezanızı, bir an önce gerçekleşmesini istediğiniz akıbet işte budur' denir."

Hafife alma ve yalanlama amacı ile Peygamberimizden acele olarak gerçekleşmesini istediğiniz akıbet işte budur.

SONUÇ

1- Ölümden sonra diriliş ve yapılan işlerin karşılıklarının verileceği inancı vurgulanıyor. Nitekim Yüce Allah bunun üzerine yemin ediyor.

2- "Sapacak yapıda olanlar gerçekten saptırılıyor" ayetinde kaza ve kader inancı vurgulanıyor.

3- Dayanaksız ve asılsız sözler söyleyen, bunun yanısıra bir şey öğrenip yapmak için değil de, alay etmek, dalga geçmek için soru soran palavracıları Allah lânetliyor.

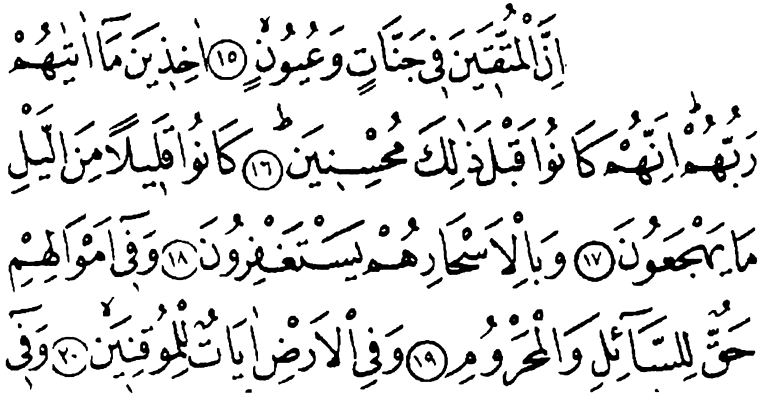

أَنفُسِكُمْ أَفَلَا تُبْصِرُونَ ﴿٢١﴾ وَفِي السَّمَاءِ رِزْقُكُمْ وَمَا تُوعَدُونَ ﴿٢٢﴾
فَوَرَبِّ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِنَّهُ لَحَقٌّ مِّثْلَ مَا أَنَّكُمْ تَنطِقُونَ ﴿٢٣﴾

15- Kötülüklerden sakınanlar cennetlerde, pınar başlarındadırlar.

16- Rabb'lerinin verdiği mükafaatları alırlar. Çünkü onlar vaktiyle iyi işler yapmışlardı.

17- Onlar geceleri az uyurlardı.

18- Seher vakitlerinde af dilerlerdi.

19- Mallarında, isteyenlere ve yoksullara hak tanırlardı.

20- Kesin inançlılar için yeryüzünde Allah'ın üstün gücünü gösteren deliller vardır.

21- Öz varlığınızda da aynı nitelikte deliller vardır. Bunları görmüyor musunuz?

22- Gökte rızkınız ve size verileceği bildirilen ödüller ve cezalar vardır.

23- Göğün ve yerin Rabb'i hakkı için bunlar aranızda konuştuğunuz sözler kadar kesin birer gerçektir.

SÖZLÜK

إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ — Takva sahipleri cennetlerde ve pınarlardadır. Allah'tan korkanlar cennet bahçelerinde, bu bahçeler arasından geçen akarsu başlarında ve orada bulunan köşklerdedirler. Tıpkı, "Altlarından ırmaklar akan cennetler" biçimindeki ayetler gibi.

آخِذِينَ مَا آتَاهُمْ رَبُّهُمْ — Rabb'lerinin kendilerine verdiklerini alırlar. Rabb'lerinin kendilerine verdiği ödülleri alırlar.

إِنَّهُمْ كَانُوا قَبْلَ ذَٰلِكَ مُحْسِنِينَ — Onlar bundan önce iyi işler yaptılar. Onlar cennete girmeden önce dünyada iyi işler yaptılar. Hem Rabb'lerine ibadet ettiler ve hem de O'nun kullarına iyilik ettiler.

كَانُوا قَلِيلًا مِّنَ اللَّيْلِ مَا يَهْجَعُونَ — Onlar geceleyin az uyurlardı. Onlar dünyada gecelerini ibadetle geçirirler, az uyurlardı.

وَ بِالْاَسْحَارِ هُمْ يَسْتَغْفِرُونَ

Seherlerde af dilerlerdi. Gecelerin son altıda birlik bölümünü oluşturan seher vakitlerinde af dilerlerdi. "Ey Rabb'imiz, günahlarımızı bağışla" derlerdi.

وَ فِي اَمْوَالِهِمْ حَقٌّ لِلسَّائِلِ وَ الْمَحْرُومِ

Mallarında isteyenler için ve yoksullar için hak vardır. Mallarında isteyen ve çekingenlikleri yüzünden istemeyen yoksullara hak tanırlardı. Bu hakkı farz olan zekatın dışında üzerlerine borç bilmişlerdi.

وَ فِي الْاَرْضِ اٰيَاتٌ لِلْمُوقِنِينَ

Kesin inancı olanlar için yerde deliller vardır. Dağlarda, akarsularda, ağaçlarda, denizlerde, insanlarda ve hayvanlarda, Allah'ın gücünü gösteren, yeniden dirilişe gerekçe oluşturan, Allah'ın birliğini gerekli saydıran deliller vardır. Bu deliller kesin inancı olanlar içindir. Yoksa mü'min olmayanlar hiç bir şey görmez.

وَ فِي اَنْفُسِكُمْ اَفَلَا تُبْصِرُونَ

Kendi özünüzde de deliller vardır. Bunları görmez misiniz? Yaratılışınızda, organik bileşiminizde, kulaklarınızda, gözlerinizde, düşünmenizde ve hareket edişinizde de Allah'ın gücünü gösteren deliller vardır. Bunları görüp Allah'ın varlığına, bilgisine ve gücüne delil saymıyor musunuz?

وَ فِي السَّمَاءِ رِزْقُكُمْ وَمَا تُوعَدُونَ

Gökte rızkınız ve size vaadedilenler vardır. Gökte bitkileri, yeşillikleri ve diğer besinleri meydana getiren yağmurlar vardır. Ayrıca orada size sözü verilen ödüller ve cezalar vardır. Bunların hepsi gökte, Allah katında, levh-i mahfuz'da yazılı olarak vardır.

فَوَرَبِّ السَّمَاءِ وَ الْاَرْضِ اِنَّهُ لَحَقٌّ مِثْلَ مَا اَنَّكُمْ تَنْطِقُونَ

Göğün ve yerin Rabbi hakkı için o gerçektir. Yani size vaadedilenler kesinlikle doğrudur ve kesinlikle gerçekleşecektir. Sizin konuştuklarınız gibi. Yeniden diriliş sizin konuşmalarınız gibi gerçektir. İnsan konuştuğunda söylediği sözün varlığından hiç şüphe eder mi? Sorunun cevabı: "Hayır, şüphe etmez"dir. İşte size sözü verilen ödüller ve cezalar da böyledir.

AÇIKLAMA

Okuduğumuz ayetlerde Mekke müşriklerinin inkar ettikleri ölümden sonra diriliş ve ödüllendirme-cezalandırma inançlarını kuvvetlendirmek üzere Yüce Allah şöyle buyuruyor:

"Kötülüklerden sakınanlar cennetlerde, pınar başlarındadır."

Rabb'lerinden korkanlar, O'na ortak koşmayanlar, farzları yapıp haramları işlemeyerek O'na karşı gelmeyenler; işte bunlar kıyamet günü bahçelerde ve bu bahçelerde akan ırmak başlarındadır.

"Rabb'lerinin verdiği mükafaatları alırlar."

Rabb'lerinin kendilerine esenlik yurdu olan cennette verdiği bitmez-tükenmez nimetlerden yararlanırlar.

Yüce Allah daha sonra bu büyük ödülün, bu tükenmez bağışın gerekçelerini açıklamak üzere şöyle buyuruyor:

"Çünkü onlar vaktiyle iyi işler yapmışlardı."

Çünkü onlar cennete girmeden önce, yani dünyada iyi kimselerdi. Niyetleri ve amelleri iyi idi. Yaptıkları işleri sırf Rabb'lerinin hoşnutluğunu kazanmak için yapıyorlardı. Her işleri O'nun rızasına ve kulları için koyduğu kurallara uygundu. Bunun ne fazlasına ve ne eksiğine sapıyorlardı. Ayrıca onlar Allah'ın kullarına karşı da iyi davranıyorlar, sözleri ile ve hareketleri ile onlara kötülük yapmaktan kaçınıyorlardı.

Onların bu mükafaata layık görülmelerinin bir başka gerekçesi de şuydu:

"Onlar geceleri az uyurlardı."

Geceleri az uyurlardı. Çünkü gecelerinin çoğunu namazla, teheeccud namazı ile ve diğer ibadetlerle geçirirlerdi.

"Seher vakitlerinde af dilerlerdi."

Gecelerin son altıda birlik bölümlerini oluşturan seher vakitlerinde günahlarının bağışlanmasını dilerler, yani: "Ey Rabbimiz, günahlarımızı affet ve bizi cehennem ateşinin azabından koru" diye yalvarırlardı.

Onların bu ödüle layık görülmelerinin üçüncü sebebi ise:

"Mallarında isteyenlere ve yoksullara hak tanırlardı."

Yani nisab zekat verme ölçüsünden yüksek olan mallarından zekatın dışında yoksullara pay ayırırlardı. Bu payı vermeyi üzerlerine borç sayıyor, onu gerek yardım isteyen, gerekse utancından ve çekingenliğinden dolayı yardım istemeyen yoksullara dağıtmayı görev biliyorlardı.

İşte Yüce Allah'ın, onlara cennet bahçelerinde ve akarsu başlarında sunduğu tükenmez nimetlerin, kendilerine layık gördüğü büyük ödülün gerekçeleri bunlardı.

Devam edelim:

"Kesin inançlılar için yeryüzünde Allah'ın üstün gücünü gösteren deliller vardır."

Yüce Allah yeryüzünde sayısız varlıklar yarattı. Dağlar, nehirler, bitkiler, sütler, türlü türlü meyvalar, insanlar, hayvanlar bu varlıkların başlıcalarıdır. Bunlarda, Allah'ın gücünü, bilgisini, hikmetini ve merhametini gösteren deliller vardır. Bütün bu deliller, Allah'ın birliğine birer gerekçe olduğu gibi, O'nun yeniden diriltmeye ve ahiret günü hesaplaşmasını gerçekleştirmeye gücünün yettiğini ispat eder.

Bu delillerin "kesin inançlılar" için olmalarının sebebi şudur: Çünkü kesin inancı olanlar basiret sahibidirler. Kainatta gördükleri varlıkların ve gelişmelerin anlamlarını kavrayabilirler. Kainattaki herhangi bir delili gördükleri zaman imanları artar, güçlenir, sonunda onlar iman alanında "kesinlik" düzeyine yükselirler. İşittikleri ve gördükleri her şeyden diğer insanlara göre daha çok yararlanacak, daha çok ibret alacak duyarlılığa kavuşurlar.

Şimdi de bir sonraki ayete geçelim:

Kendi vücudunuzda da aynı nitelikte deliller vardır. Bunları görmüyor musunuz?"

Ey insanlar, kendinizde de bu tür deliller vardır. Bunlar insanın yaratılışında ve bu yaratılış sürecinin geçtiği çeşitli aşamalarda belirmektedir.

Bilindiği gibi insanoğlu bir meni damlasından spermaya, spermadan embriyo'ya, embriyodan çocukluğa, çocukluktan ergenliğe ve arkasından olgunluk çağına geçiyor. Onun düşünmesi, kavraması, işitmesi, görmesi ve konuşması var. Bütün bunlar Allah'ın varlığını, birliğini, yeniden diriltmeye ve ahiret günü hesaplaşmasını gerçekleştirmeye gücünün yettiğini gösteren başka delillerdir.

"Bunları görmüyor musunuz?"

Bu soru gafillere, düşünüp değerlendirme görevine sırt çevirenlere yönelik bir azarlama, bir paylamadır. Çünkü bu gafiller eğer gözleri ile görseler ve basiretleri ile gördüklerini düşünüp değerlendirseler, imana götüren yolu bulur, Allah'ın birliğini tasdikler ve yeniden diriliş ile hesap gününün gerçekleşeceğini kabul ederler.

Devam ediyoruz:

"Gökte rızkınız ve size verileceği bildirilen mükafaatlar ve cezalar var-

dır."

Yüce Allah, burada kullarına rızıklarının göklerde olduğunu haber veriyor. Bununla şunu kasdediyor:

Bir defa her şey göklerde planlanıp düzenleniyor. Ayrıca insanları besleyen bütün ürünlerin, ekinlerin, öbür sebzelerin, yeşilliklerin ve meyvaların sebebi olan yağmurlar gökten yağıyor. Bunların yanısıra, ey insanlar, size vaadedilen bütün iyilikler, kötülükler, rahmetler ve azaplar da göklerdedir. Çünkü yetki Allah'ın elindedir. O dilediğine rahmet, dilediğine ise azap vermeye karar verir. Her şeyin içinde yazılı olduğu "miktarlar kitabı" göklerdedir.

"Göğün ve yerin Rabb'i hakkı için, bunlar aranızda konuştuğunuz sözler kadar kesin birer gerçektir."

Bu ayet Yüce Allah'ın yaptığı bir yemindir. Yüce Allah kendi üzerine yemin ederek şunu bildiriyor: Ölümden sonraki diriliş ile Kıyamet günü hesaplaşması mutlaka gerçekleşecek olan, gerçekleşeceği kuşkusuz olan, değişmez bir gerçektir.

Bizler biribirimizle konuşurken söylediğimiz ve işittiğimiz sözlerden nasıl şüphelenmiyorsak, söylediğimiz ve işittiğimiz sözlerin ağzımızdan çıktığını inkâr etmemiz nasıl mümkün değilse, yeniden dirileceğimiz de işte öylesine şüphe götürmez bir gerçektir.

SONUÇ

1- Ahirette takva sahiplerine verilecek olan bitmez-tükenmez nimetler açıklanıyor.

2- Takva sahiplerinin nitelikleri anlatılıyor. Bu açıklamaya göre onlar geceleri teheccud namazı kılarlar, gecenin son bölümünde Allah'tan af dilerler ve Allah yolunda sadaka verirler.

3- İnsanın vücudunda olduğu gibi, yeryüzünde de Allah'ın insanları yeniden diriltmeye ve ahiret günü hesaba çekmeye gücünün yettiğini gösteren bir çok deliller ve belirtiler bulunduğu açıklanıyor.

4- Kulların rızkının gökte olduğu bildiriliyor. Buna göre rızık sadece Allah'tan istenir. Bize verileceği bildirilen iyiliğe ve kötülüğe ilişkin yetki de göktedir. İyilik ve kötülük Allah'ın emri üzerine oradan yere iner. Buna göre, her zaman iyiliği Allah'tan dilemeli ve kötülükten de yalnızca O'na sığınmalıyız.

هَلْ أَتَىٰكَ
حَدِيثُ ضَيْفِ إِبْرَٰهِيمَ ٱلْمُكْرَمِينَ ﴿٢٤﴾ إِذْ دَخَلُوا۟ عَلَيْهِ فَقَالُوا۟
سَلَٰمًا ۖ قَالَ سَلَٰمٌ ۖ قَوْمٌ مُّنكَرُونَ ﴿٢٥﴾ فَرَاغَ إِلَىٰٓ أَهْلِهِۦ فَجَآءَ بِعِجْلٍ
سَمِينٍ ﴿٢٦﴾ فَقَرَّبَهُۥٓ إِلَيْهِمْ قَالَ أَلَا تَأْكُلُونَ ﴿٢٧﴾ فَأَوْجَسَ مِنْهُمْ
خِيفَةً ۖ قَالُوا۟ لَا تَخَفْ ۖ وَبَشَّرُوهُ بِغُلَٰمٍ عَلِيمٍ ﴿٢٨﴾ فَأَقْبَلَتِ
ٱمْرَأَتُهُۥ فِى صَرَّةٍ فَصَكَّتْ وَجْهَهَا وَقَالَتْ عَجُوزٌ عَقِيمٌ ﴿٢٩﴾
قَالُوا۟ كَذَٰلِكِ قَالَ رَبُّكِ ۖ إِنَّهُۥ هُوَ ٱلْحَكِيمُ ٱلْعَلِيمُ ﴿٣٠﴾

24- Ey Muhammed, sana İbrahim'in ağırlanmış misafirlerine ilişkin bilgi geldi mi?

25- Hani o misafirler İbrahim'in yanına varınca: "Selam sana" dediler. O da: "Selam size, ey yabancılar" karşılığını verdi.

26- Hemen eşine koşarak kızarmış, semiz bir buzağı getirdi.

27- Buzağıyı önlerine yanaştırarak: "Yemez misiniz?" dedi.

28- Yemediklerini görünce, onlardan için için korkmaya başladı. Konuklar ona: "Korkma" dediler ve kendisine bilgin bir oğlu olacağı müjdesini verdiler.

29- Bu müjdeyi işiten eşi çığlık atarak çıkageldi, şaşkınlıktan avuç içlerini yüzüne çarparak: "Ben kısır bir kocakarıyım, nasıl oğlum olur?" dedi.

30- Misafirler: "Rabb'in böyle dedi, o her işi yerinde yapar ve her şeyi bilir" dediler.

SÖZLÜK

هَلْ اَتَاكَ حَدِيثُ — Sana sözü geldi mi? Ey Peygamberimiz, sana kesinlikle sözü geldi.

ضَيْفِ ابْرَاهِيمَ الْمُكْرَمِينَ — İbrahim'in ağırlanmış misafirlerinin. Bu misafirler Cebrail, Mikail ve İsrafil idi. Hz. İbrahim onları ağırlamıştı.

وَ قَالُوا سَلَامًا — "Selam" dediler. "Seni selamlıyoruz" dediler.

قَالَ سَلَامٌ قَوْمٌ مُنْكَرُونَ — O da: "Selam size, ey yabancılar" dedi. İbrahim: "Selam size, sizler tanımadığım kimselersiniz" dedi.

فَرَاغَ اِلَى اَهْلِهِ فَجَاءَ بِعِجْلٍ سَمِينٍ — Eşine yöneldi ve semiz bir buzağı getirdi. Eşinin yanına gitti ve semiz bir buzağı kızartması getirdi.

قَالَ اَلَا تَاْكُلُونَ — "Yemez misiniz?" dedi. Misafirler yemeye yanaşmayınca: "Yemez misiniz?" dedi.

فَاَوْجَسَ مِنْهُمْ خِيفَةً — Onlardan için için korktu. Gizliden gizliye onlardan korkmaya başladı.

بِغُلَامٍ عَلِيمٍ — Alim bir oğulla. Büyüyünce çok bilgili ve değerli olacak olan bir erkek çocukla.

فَاَقْبَلَتِ امْرَاَتُهُ فِي صَرَّةٍ — Eşi çığlıkla oraya geldi. Eşi yüksek sesle bağırarak geldi.

فَصَكَّتْ وَجْهَهَا — Kadın avuç içleri ile yüzüne vurdu. Kadın şaşkınlığından avuç içleri ile yüzüne vurdu.

وَ قَالَتْ عَجُوزٌ عَقِيمٌ — Kadın: "Ben yaşlı ve kısırım" dedi. Kadın yaşlı ve kısır olduğunu söyledi.

قَالُوا كَذَلِكَ قَالَ رَبُّكَ — Misafirler: "Rabb'in böyle dedi" dediler. Melekler kadına: "Rabb'in bizim dediğimizin aynısını söyledi" dediler.

اِنَّهُ هُوَ الْحَكِيمُ الْعَلِيمُ — O hakim ve bilgilidir. O planlarında ve kullarının işlerini yönetmekte hikmet sahibi olduğu gibi, neyin kullara yararlı olduğunu ve neyin yararlı olmadığını bilir. Öyle ise işler ona bırakılmalıdır.

AÇIKLAMA

Yüce Allah okuduğumuz ayetlerin ilkinde:

"Ey Muhammed, sana İbrahim'in ağırlanmış misafirlerine ilişkin bilgi geldi mi?" diyor.

Bu bilgi Hud ve Hicr surelerinde anlatılan kıssanın kısaltılmış bir özetini sunuyor. Maksat, Peygamberimizin gerçek peygamber olduğunu pekiştirmektir. Çünkü okuma-yazması olmayan bir kimsenin böyle bir kıssayı bilebilmesi ancak vahiy yolu ile olabilir. Ayrıca kıssanın asıl amacı, kafirlikte, inkârcılıkta ve büyük suçlar işlemekte ısrar eden Kureyş kafirlerini tehdit etmektir. Çünkü kıssanın sonunda İbrahim peygamber meleklere: "Ey elçiler, göreviniz nedir?" diye sorar. Melekler de kendisine: "Biz günahkar bir toplumun başına pişmiş balçıktan kesilmiş taşlar yağdırmak için gönderildik" diye cevap verirler. Yani: "Ağır suçlarından dolayı o toplumu yoketmekle, onun kökünü kazımakla görevlendirildik."

O sırada Kureyşliler de tıpkı Lût peygamberin kavmi gibi azaba çarpılmayı haketmiş, ağır suçlu bir toplumdu.

Yüce Allah, Peygamberimize: "Sana İbrahim'in konuklarına ilişkin bilgi geldi mi?" diye sesleniyor.

Aralarında Cebrail'in, Mikail'in ve İsrafil'in de bulunduğu bu melek misafirler, insan kılığında gelmişlerdi. Bu misafirler İbrahim'in yanına var-dıklarında o evinde idi. Kendisine selam verdiler. O da selamlarını aldıktan sonra onlara: "Siz tanımadığım kimselersiniz" dedi. Yani: "Sizi tanımıyoruz, siz yabancısınız, bu beldenin halkından değilsiniz" demek istiyor. Bu yüzden hemen onlara yemek ikram etmek istedi. Bu amaçla eşinin yanına koştu. Gözüne semiz bir inek yavrusunu kestirdi. O sırada sahibi olduğu mal, ineklerinden ibaretti. Gözüne kestirdiği inek yavrusunu kesip yüzdü, temizledikten sonra kızarttı ve önlerine getirdi. Fakat konuklar önlerine konan yemeği yemeye pek yanaşmıyor gibi idiler. Bunun üzerine: "Yemez misiniz?" diyerek onları ısrarla yemeye davet etti.

Misafir melekler İbrahim peygambere: "Biz hakkını vermediğimiz bir yemeği yemeyiz" dediler.

O da: "Öyleyse onu hakkını vererek yiyin" dedi.

Konuklar: "Onun hakkı nedir?" diye sordular.

İbrahim peygamber: "Onun hakkı, yemeğe başlarken Allah'ın adını anmanız, sonunda ise ona hamdetmenizdir. Yani, yemeye başlarken Bismillah, sonunda ise Elhamdülillah demenizdir" dedi.

Bunun üzerine Cebrail, Mikail'e dönerek: "Rabb'inin kendisini dost edinmesi, adamın gerçekten hakkı imiş" dedi.

Misafirler önlerine konan yemeği yemeğe yanaşmayınca, İbrahim peygamberin içine korku düştü. Yemek yememelerinden dolayı kuşkulanmaya başladı. Çünkü günümüzde de geçerliliğini sürdüren meşhur yaygın geleneğe göre, eğer bir kimse başka biri için kötülük düşünüyorsa ona selâm vermez, verdiği selâmı almaz, bir de yemeğini yemez. Bu genel olarak değilse de çoğunlukla böyledir.

"Misafirler ona, 'Korkma' dediler ve kendisine âlim bir oğlu olacağı müjdesini verdiler."

Arkasından İbrahim peygambere Lut peygamberin kavmini yoketmek için gönderildiklerini, çünkü onların ağır bir suç işlediklerini bildirdiler. Kendisine de, bir oğlu olacağı ve büyüyünce onun da bir oğlu olacağı müjdesini verdiler. Kendi oğlu İshak peygamber ve İshak'ın oğlu da Yakub peygamber olacaktı. Nitekim Hud suresinin bir ayetinde bu durum şöyle anlatılıyor: "Biz de ona, o elçiler aracılığı ile oğlu İshak'ın ve İshak'ın arkasından da torunu Yakub'un müjdesini verdik -Hud, 71-"

"Bu müjdeyi işiten eşi çığlık atarak çıkageldi, şaşkınlıktan avuç içlerini yüzüne çarparak: 'Ben kısır bir kocakarıyım, nasıl oğlum olur!?' dedi."

Kadın bu müjdeyi işitince çığlık atarak konukların yanına koştu ve şaşkınlıktan avuç içlerini yüzüne çarparak: "Aman Allah'ım, doğum mu yapacağım!? Oysa ben yaşlı bir kadınım ve şu eşim de ihtiyar bir adamdır. Bu şaşılacak bir şey, dedi." -Hud, 72- Çünkü o sırada kadının yaşı doksanın ve İbrahim peygamberin yaşı da yüzün üzerinde idi. Üstelik kadın kısırdı, hiç çocuğu olmuyordu. Bu yüzden "Ben kısır bir kocakarıyım, nasıl olur da doğum yaparım? Hayret doğrusu!" diye şaşırmıştı.

Bunun üzerine misafir melekler kadına: "Rabb'in böyle dedi. O her işi yerinde yapar ve her şeyi bilir dediler."

Rabb'in böyle dedi. Öyleyse verdiğimiz müjdeyi al ve Allah'a hamdet, şükret. O kulları ile ilgili gelişmeleri yönlendirmekte hakimdir; Onlar için neyin yararlı olup olmadığını iyi bilir. O halde işler O'na havale edilmeli ve O'na itiraz edilmemelidir.

SONUÇ

1- Peygamberimizin peygamberliği pekiştiriyor.

2- Peygamberlerin atası ve tevhid inancının önderi Hz. İbrahim'in üstün-

lüğü pekiştiriyor.

3- Konuklara ikramda bulunmanın gerekliliğine işaret ediliyor.

4- Sebepleri varken duyulan doğal korku, inancı zedelemez ve müşriklik sayılmaz.

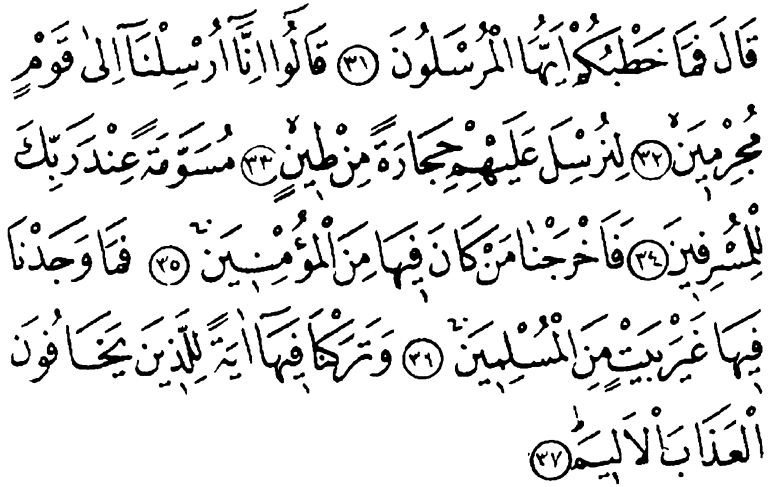

31- İbrahim: "Ey elçiler, öyleyse göreviniz nedir?" dedi.

32- Misafirler dediler ki: "Biz günahkar bir topluma gönderildik."

33- "Görevimiz, üzerlerine balçıkla kaplanmış taşlar yağdırmaktır."

34- "Bu taşlar Rabb'in katında haddini aşanlar için dökülüp damgalanmıştır."

35- "Orada oturan mü'minleri dışarı çıkardık."

36- "Zaten orada bir ev halkından başka müslüman bulamadık."

37- "Orada can yakıcı azaptan korkanların ders alacakları apaçık bir belge bıraktık."

SÖZLÜK

قَالَ فَمَا خَطْبُكُمْ اَيُّهَا الْمُرْسَلُونَ — "Göreviniz nedir, ey elçiler?" dedi. İbrahim peygamber: "Ey elçiler görevlendirildiğiniz iş nedir?" dedi.

اِلَى قَوْمٍ مُجْرِمِينَ — Günahkar bir kavme. En büyük suçu işleyen kafir bir topluma gönderildik. Sözkonusu "en büyük suç" erkek-erkeğe cinsel ilişki idi.

حِجَارَةً مِنْ طِينٍ — Balçıktan taşlar. Ateşte pişmiş balçık taşları.

مُسَوَّمَةً — İşaretlenmiş. Her taşın üzerine kime atılacağı işlenmiş.

لِلْمُسْرِفِينَ — Haddini aşanlar için. Kafirlikte ve oğlan çocuklarına tecavüz etmek gibi günahlarda ileri gidenler için.

غَيْرَ بَيْتٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ — Müslümanlardan oluşan bir evden başka. Bu ev Lut peygamber ile iki kızının ve onlarla birlikte yaşayan mü'minlerin oluşturduğu aile idi.

وَتَرَكْنَا فِيهَا اٰيَةً — Orada bir belirti bıraktık. O toplumu yokettikten sonra orada onların yokedildiklerini gösteren bir belirti bıraktık. Bu belirti, kokuşmuş, kara renkli bir sudur.

لِلَّذِينَ يَخَافُونَ الْعَذَابَ الْاَلِيمَ — Acı azaptan korkanlar için. Ahiret azabından korkarak alıştıkları o iğrenç işi yapmaktan vazgeçenler için.

AÇIKLAMA

Okuduğumuz ayetlerde Hz. İbrahim ile misafirlerinin kıssası anlatılmaya devam ediyor. İbrahim peygamber misafirlerinin ileri gelen melekler olduğunu öğrendikten sonra, onların görevlerinin sadece kendisine bir oğlu olacağı müjdesini vermekle sınırlı olmadığını, daha önemli işlerinin olduğunu anladı. Bu yüzden onlara:

"Ey elçiler, öyleyse göreviniz nedir?" diye sordu.

Melekler de ona:

"Biz günahkâr bir topluma gönderildik" diye cevap verdiler.

O toplum kafirlik ve sapık cinsel ilişkide bulunma suçlarını işlediler.

Onlara gönderilmemizin gerekçesi:

"Üzerlerine balçıkla kaplanmış taşlar yağdırmaktır."

Ateşte pişmiş olan bu taşlar:

"Rabb'inin katında haddini aşanlar için dökülüp damgalanmıştır."

Yani her taşın üzerine kime atılacağı yazılmıştır. Bu yazma ve kazıma işlemi taşlar yere düşmeden önce gökte gerçekleşmiştir.

"Orada oturan mü'minleri dışarı çıkardık."

O kentte, yani Sodom şehrinde oturan mü'minleri dışarı çıkardık.

"Zaten orada bir ev halkından başka müslüman bulamadık."

Bu aile, Lut peygamberin ailesi ile Lut ve iki kızı dışında, onların yanında oturanlardan oluşuyordu. Lut'un ailesi yanında bazı mü'minlerin oturuyor olması da mümkündür. Çünkü o kentteki mü'minlerin on üç kişi oldukları ileri sürülmüştür.

"Orada can yakıcı azaptan korkanların ders alacakları apaçık bir belge bıraktık."

Orada o toplumun yokedildiğini belgeleyen bir belirti bıraktık. Bu belirti, deniz suyunu andıran, kokuşmuş, kara renkli bir sudur. Şimdilerde orası "ölü deniz" diye bilinir.

"Acı azaptan korkanlar" ifadesi ile mü'minler kasdediliyor. Çünkü mü'minler ahiret azabından korkarlar da, Lut peygamberin soydaşlarının yaptıkları gibi kafir ve cinsi sapık olmaktan kaçınırlar.

SONUÇ

1- Melekler insan ve başka canlıların kılığına girebilirler.

2- Suçlar ve suçlular kınanıyor.

3- Daha önce benzeri görülmemiş özel bir azapla insanların yokedilmeleri mümkündür.

4- Şu önemli gerçek vurgulanıyor: İmanında samimi olan her mü'min müslümandır. Fakat, görünüşte her müslüman olan gerçek bir mü'min olmayabilir. Müslümanın gerçek bir mü'min olabilmesi için inancında samimi olması gerekir.

وَفِي مُوسَىٰٓ إِذْ أَرْسَلْنَٰهُ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ بِسُلْطَٰنٍ
مُّبِينٍ ﴿٣٨﴾ فَتَوَلَّىٰ بِرُكْنِهِۦ وَقَالَ سَٰحِرٌ أَوْ مَجْنُونٌ ﴿٣٩﴾ فَأَخَذْنَٰهُ وَجُنُودَهُۥ

فَنَبَذْنَاهُمْ فِي الْيَمِّ وَهُوَ مُلِيمٌ ﴿٤٠﴾ وَفِي عَادٍ إِذْ أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمُ
الرِّيحَ الْعَقِيمَ ﴿٤١﴾ مَا تَذَرُ مِنْ شَيْءٍ أَتَتْ عَلَيْهِ إِلَّا جَعَلَتْهُ
كَالرَّمِيمِ ﴿٤٢﴾ وَفِي ثَمُودَ إِذْ قِيلَ لَهُمْ تَمَتَّعُوا حَتَّىٰ حِينٍ ﴿٤٣﴾ فَعَتَوْا
عَنْ أَمْرِ رَبِّهِمْ فَأَخَذَتْهُمُ الصَّاعِقَةُ وَهُمْ يَنْظُرُونَ ﴿٤٤﴾
فَمَا اسْتَطَاعُوا مِنْ قِيَامٍ وَمَا كَانُوا مُنْتَصِرِينَ ﴿٤٥﴾ وَقَوْمَ نُوحٍ
مِنْ قَبْلُ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا فَاسِقِينَ ﴿٤٦﴾

38- Musa olayında da alınacak dersler vardır. Hani biz O'nu apaçık delillerle gönderdik.

39- Fakat Firavun ileri gelen yakınları ile birlikte bu delillere sırt çevirdi ve: "Bu adam ya bir büyücü, ya da bir delidir" dedi.

40- Firavun bu kınanmış tutumunu sürdürürken kendisini ve ordusunu yakalayıp denize attık.

41- Adoğulları ile ilgili olayda da alınacak dersler vardır. Hani onların üzerine kasıp kavuran bir kasırga saldık.

42- Bu kasırga üzerinden geçtiği her şeyi kırıp geçirerek havada uçuşan toz kırıntılarına dönüştürdü.

43- Semudoğulları ile ilgili olayda da alınacak dersler vardır. Hani onlara: "Bir süre için dünya nimetlerinden yararlanın" dendi.

44- Fakat onlar Rabb'lerinin emrine karşı geldiler. Bu yüzden gözleri önünde kendilerini yıldırım çarptı.

45- Bunun üzerine ne ayağa kalkabildiler ve ne de yardımlarına koşan oldu.

46- Bunlardan önce de Nuh'un kavmini cezalandırmıştık. Çünkü onlar yoldan çıkmış bir toplum idi.

SÖZLÜK

وَ فِی مُوسَی اِذْ اَرْسَلْنَاهُ اِلَی فِرْعَوْنَ — Musa'da da. Hani O'nu Firavun'a göndermiştik. Firavun onu yalanlayıp kafir oldu. Biz de onu yakın adamları ile birlikte, tıpkı Sodom kentlileri gibi, bir delil olsun diye, denizde boğduk.

بِسُلْطَانٍ مُبِینٍ — Parıldayan el ve yürüyen değnek gibi, açık mucizeler ile.

فَتَوَلَّی بِرُکْنِهِ — O ilerigelenleri ile birlikte sırt çevirdi.

وَ قَالَ سَاحِرٌ اَوْ مَجْنُونٌ — "O, ya bir büyücü, ya da bir delidir." dedi. Firavun, Musa hakkında: "O ya bir büyücü, ya da bir delidir" dedi.

فَنَبَذْنَاهُمْ فِی الْیَمِّ — Onu denize attık. Onu denize attık da hep birlikte boğuldular.

وَهُوَ مُلِیمٌ — O kınanmıştı. O kınanmayı gerektiren işler yaptı. Çünkü Allah olduğunu iddia ettiği ve Allah'ın iki elçisi Musa ile Harun'u yalanladığı gibi, bütün ordusunun yokolmasına sebep oldu.

وَ فِی عَادٍ — Ad'da da. Adoğullarının yokedilişinde de bizim gücümüzü ve planımızı gösteren bir delil vardır.

اَلرِّیحَ الْعَقِیمَ — Kısır rüzgâr. Hayırlı olmayan rüzgâr. Çünkü ne yağmur taşır ve ne de ağaçları tohumlar. Buna "debur" rüzgârı denir. Nitekim Peygamberimiz: "Ben saba rüzgarı ile desteklendim. Adoğulları da debur rüzgarı ile yokedildi" buyuruyor. Saba rüzgarı Hicaz'ın doğu tarafından, debur rüzgarı ise batı tarafından eser.

مَا تَذَرُ مِنْ شَیْءٍ اَتَتْ عَلَیْهِ — Üzerinden geçtiği hiç bir şeyi bırakmaz. Canlı olsun, cansız olsun.

اِلَّا جَعَلَتْهُ کَالرَّمِیمِ — Mutlaka onu toz gibi yapar. Çürümüş ve dağılmış toza dönüştürür.

وَ فِی ثَمُودَ — Semud'da da. Semudoğullarının yokedilişinde de Allah'ın gücünü, O'nun kafirlikten ve günahkarlıktan nefret ettiğini gösteren bir delil vardır.

اِذْ قِیلَ لَهُمْ — Hani onlara dendi ki. Deveyi öldürdükten sonra onlara: "Üç günlük süreniz doluncaya kadar dünya nimetlerinden yarar-

lanın" dendi.

فَأَخَذَتْهُمُ الصَّاعِقَةُ Onları yıldırım çarptı. Deveyi öldürmelerinden üç gün sonra.

فَمَا اسْتَطَاعُوا مِنْ قِيَامٍ Ayağa kalkamadılar. Azap başlarına indiğinde ayağa kalkamadılar.

وَ قَوْمَ نُوحٍ مِنْ قَبْلُ Nuh'un kavminde de. Nuh'un kavminin Tufan ile yokedilişinde de delil, hem de en büyük delil vardır.

AÇIKLAMA

Yüce Allah okuduğumuz ayetlere: "Musa olayında da alınacak dersler vardır." diye başlıyor.

Yüce Allah, Lut kavminin yokedilişini dile getiriyor. Bu olayı, O'nun gücünü gösteren bir delil, aklı başında kimselerin, O'nun kafirlerden ve günahlardan intikam aldığını anlamalarını sağlayacak bir belirti olarak anıp, burada okuduğumuz dokuz ayette dört delil daha sundu. Bu deliller hesap gününden korkan mü'minlerin ders almasını sağlayacak niteliktedirler. Bu amaçla buyuruyor ki:

İsrailoğullarının peygamberi olan Musa b. İmran olayından alınacak dersler vardır. Hani biz onu Mısır'daki kıptilerin hükümdarı olan Firavun'a, etkileri ve açıklıkları son derece bariz, güçlü deliller ile, mucizeler ile gönderdik.

Bu mucizelerden biri yürüyen âsâ mucizesidir.

Firavun hakka yönelik çağrıyı kabul etmedi:

"İleri gelen yakınları ile birlikte sırt çevirdi."

Yani, arkasında duran ve kendisine dayanan ordusu ile birlikte bu mucizelere yüz çevirdi. Bununla da yetinmeyerek Allah'ın peygamberi Hz. Musa hakkında:

"Bu adam ya bir büyücü, ya da bir delidir" dedi.

Bunun üzerine kafirlikte ve zalimlikteki bu ısrarı üzerine:

"Onları denize attık."

Hep birlikte suda boğuldular. Firavun'un hakkı yalanlaması üzerine kendisine indirdiğimiz azapta son derece açık ibretler ve deliller vardır.

"Adoğulları ile ilgili olayda da alınacak dersler vardır."

Onlara kardeşleri Hud'u peygamber olarak gönderdik. Hud onları tek Allah'a kulluk etmeye, O'nun dışında başka ilahlara tapmamaya çağırdı. Fa-

kat onu yalanladılar. Böyle olunca:

"Üzerlerine kasıp kavuran, kısır bir kasırga saldık."

Ne yağmur taşıyan ve ne de ağaçları tohumlayan kısır bir kasırga, üzerinden geçtiği canlı-cansız herşeyi, havada uçan toz kırıntılarına dönüştüren bir kasırga gönderip onları yokettik. Bu yokedişte Yüce Allah'ın Rabblığına ve O'na kulluk yapılmasına gerekçe oluşturan, O'nun yeniden diriltme ve kıyamet günü hesaplaşmasını gerçekleştirme gücüne sahip olduğunu ortaya koyan, her alandaki üstün gücünü gösteren büyük bir delil vardır.

Şimdi de sonraki ayete geçiyoruz:

"Semudoğulları ile ilgili olayda da alınacak dersler vardır."

Onlara kardeşleri Salih'i peygamber olarak gönderdik. Salih onları tek Allah'a kulluk edip, O'na ortak koşmaktan vazgeçmeye çağırdı. Fakat Semudoğulları Salih peygamberi yalanladı. Kendisinden doğru söylediğini ıspatlayacak bir delil göstermesini istediler. Allah da onlara mucize olarak bir dişi deve gönderdi. Fakat Semudoğulları, hafife almalarının ve yalanlamalarının sonucu olarak o deveyi öldürdüler.

Bunun üzerine onlara:

"Bir süre için dünya nimetlerinden yararlanın, dendi."

Yani yokedilişlerine kadar geçecek belirli bir süre için dünya nimetlerinden yararlanmalarına fırsat verildi.

Bu süre içinde iman edecekleri, emirlere boyun eğecekleri, Allah'a kulluk edecekleri, O'nun birliğini onaylayacakları yerde,

"Rabb'lerinin emrine karşı geldiler."

Büyüklük taslayarak burun kıvırdılar. Bu yüzden "gözleri önünde kendilerini yıldırım çarptı."

Azap yıldırımı tarafından çarpıldılar ve kendi gözleri ile göre göre ölümün kolları arasına düştüler.

Bu sırada "Ne ayağa kalkabildiler..." O sırada diz çökmüş oturuyorlardı, ayağa kalkamadılar "ve ne de yardımlarına koşan oldu."

Semudoğulları'nın yokedilişinde acı azaptan korkanların alacakları dersler vardır. Bu dersi alanlar onlar gibi davranmazlar ve dolayısıyla onlar gibi yokolmazlar.

"Bundan önce de Nuh'un kavmini cezalandırmıştık. Çünkü onlar yoldan

çıkmış bir toplum idiler."

Biz Nuh'u soydaşlarına peygamber olarak gönderdik. Kavmi O'nu yalanladılar. Müşriklikte, kafirlikte ve inkarcılıkta ısrar ettiler. Arkasından onları bir tufan afetinde yokettik, fakat aralarındaki mü'minleri bu afetten sağ olarak kurtardık.

Bu olay Allah'ın varlığını, Rabb olduğunu ve tüm alemlerin ilahı olduğunu gösteren büyük delillerden biridir. Yine bu olay, Yüce Allah'ın insanları yeniden diriltip hesaba çekmeye gücünün yeteceğini ispat eder. Oysa Allah tanımazlar bu yeniden dirilip hesaba çekilme gerçeğini ısrarla inkar ederler. Maksatları hiç irkilmeden, hiç utanmadan, hiç korkmadan, hiç çekinmeden sapıklıklarına ve günahkârlıklarına devam etmektir.

SONUÇ

1- Allah'ın birliği, peygamberlik ve yeniden diriliş gerçekleri vurgulanıyor. Çünkü okuduğumuz ayetlerde bu gerçeği pekiştiren deliller vardır.

2- Allah'ın gücü, diğer bütün güçlerin üzerindedir. Çünkü yeryüzündeki bütün güçleri yaratan ve bağışlayan O'dur.

3- Batıl yanlılarının hak taraftarlarını suçlamaları ve hakkı kabul etmemeleri, hemen hemen her yerde ve her dönemde geçerli olan bir ortak insanlık ayıbıdır.

4- Helak olmanın sebeplerinden biri, Allah'ın emrine yüz çevirmek, Allah'a ve peygambere itaat etmeye yanaşmamaktır.

وَالسَّمَاءَ بَنَيْنَاهَا بِأَيْدٍ وَإِنَّا
لَمُوسِعُونَ ﴿٤٧﴾ وَالْأَرْضَ فَرَشْنَاهَا فَنِعْمَ الْمَاهِدُونَ ﴿٤٨﴾ وَمِنْ كُلِّ
شَيْءٍ خَلَقْنَا زَوْجَيْنِ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ﴿٤٩﴾ فَفِرُّوا إِلَى اللَّهِ إِنِّي لَكُمْ مِنْهُ
نَذِيرٌ مُبِينٌ ﴿٥٠﴾ وَلَا تَجْعَلُوا مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ إِنِّي لَكُمْ مِنْهُ نَذِيرٌ مُبِينٌ ﴿٥١﴾

47- Göğü kendi ellerimizle kurup düzenledik. Ve biz o göğü genişleticiyiz.

48- Yeri biz döşedik. Biz bu döşeme işlemini ne güzel yaptık.

49- Düşünüp ders alasınız diye, biz bütün varlık türlerini erkekli-dişili çiftler halinde yarattık.

50- Öyleyse Allah'a koşun; ben size O'nun gönderdiği açık sözlü bir uyarıcıyım.

51- Allah'ın yanısıra başka bir ilaha tapmayın; ben size O'nun gönderdiği açık sözlü bir uyarıcıyım.

SÖZLÜK

وَ السَّمَاءَ بَنَيْنَاهَا بِاَيْدٍ — Biz göğü ellerimizle bina ettik. Biz göğü onu yükseltmekte ve yapısını sağlam kurmakta beliren üstün bir güçle bina ettik.

وَ اِنَّا لَمُوسِعُونَ — Biz genişleticiyiz. Biz bina etmeye ve genişletmeye kâdiriz.

وَالْاَرْضَ فَرَشْنَاهَا — Biz yeri döşek gibi yaptık. Biz yeri beşiğe serilen döşek gibi düzledik.

فَنِعْمَ الْمَاهِدُونَ — Biz ne güzel döşeyiciyiz. Yüce Allah bu yararlı, güzel ve büyük işinden dolayı kendini övüyor.

وَ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ خَلَقْنَا زَوْجَيْنِ — Her varlık türünü çifter çifter yarattık. Her varlık türünü erkek-dişi, iyi-kötü ve yüksek-alçak gibi çiftler halinde yarattık.

لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ — Ola ki, düşünürsünüz diye. Çiftler halindeki bütün varlıkların tek ilahı olduğunu ve O'nun dışında başka bir ilaha tapılamayacağını düşünesiniz diye.

فَفِرُّوا اِلَى اللّٰهِ — Allah'a koşun. Tevbe ederek Allah'a itaat edin.

اِنِّى لَكُمْ مِنْهُ نَذِيرٌ مُبِينٌ — Ben O'nun gönderdiği açık bir uyarıcıyım. Allah'ın size gönderdiği bir peygamber olan ben, açık sözlü bir uyarıcıyım, sizi O'nun azabından korkutuyorum.

وَ لَا تَجْعَلُوا مَعَ اللّٰهِ اِلٰهًا اٰخَرَ — Allah ile birlikte başka bir ilah edinmeyin. Allah ile birlikte başka bir ilaha tapmayın. Çünkü O'ndan başka gerçek mabud yoktur.

اِنِّى لَكُمْ مِنْهُ نَذِيرٌ مُبِينٌ — Ben O'nun gönderdiği açık bir uyarıcıyım. Ben size Allah'ın gönderdiği açık sözlü bir uyarıcıyım. Eğer O'nun yanısıra başka bir ilaha taparsanız sizi O'nun azabı ile korkuturum.

AÇIKLAMA

Okuduğumuz ayetlerde Yüce Allah'ın bütün varlıkların Rabb'i ve bütün kullarının ilahı olmasına gerekçe olan kudretinin delilleri anlatılıyor.

Yüce Allah buyuruyor ki:

"Biz göğü kendi ellerimiz ile kurup düzenledik. Bizim gücümüz bunu genişletmeye yeter."

Bu, Allah'ın gücünün en büyük göstergesidir. Göğün inşa edilmesi, yapısının sağlam yapılması, yüksek yapılması, üzerinde asılı duran gezegenler, yıldızlar, güneşler ve ay; bütün bunların yaratılmaları Allah'ın benzersiz gücü ile gerçekleşti.

"Ve biz o göğü genişleticiyiz."

Biz göğü şimdi olduğundan daha da geniş yapabiliriz. Çünkü gücümüzün boyutları geniştir.

Yüce Allah, gücünün ikinci belirtisini şöyle sunuyor:

"Yeri biz döşedik. Biz bu döşeme işlemini ne güzel yaptık."

Yüce Allah yeri döşek serer gibi serdi. Onu düzledi.

"Biz ne güzel düzleriz."

Yüce Allah, ibret alınmasına yönelik olarak övünüyor. Çünkü başka hiç kimsenin bu işi yapmaya gücü yetmez, onu başaramaz. Yüce Allah gücünün üçüncü delilini de şöyle tanıtıyor:

"Düşünüp ders alasınız diye, biz bütün varlık türlerini erkekli-dişili çiftler halinde yarattık"

Bu ifade geneldir, insanla birlikte diğer bütün varlıkları kapsar. Görünen ve görünmeyen bütün varlıklar çifter çifterdir. Aralarında tek olan hiç yoktur. Bu bakımdan sıfatlar da zatlar gibidirler. Mesela göğün karşılığında yer, sıcağın karşılığında soğuk, erkeğin karşısında dişi, karanın karşılığında deniz, iyiliğin karşısında kötülük, doğrunun karşısında eğri vardır. Kısacası, insan ve insan dışındaki bütün canlılar erkekli-dişili çiftlerden oluştuğu gibi, öbür bütün varlık türlerinde de aynı kural geçerlidir.

"Ola ki, düşünüp ders alırsınız."

Bütün varlık türlerini çifter çifter yarattık ki, düşünüp şu gerçeği anlayasınız: Bütün bu çiftlerin yaratıcısı olan Allah tektir, benzersizdir, birdir, ortaksızdır. O'ndan başka bir ilah, O'nun dışında bir başka Rabb yoktur. Bu an-

layışın sonucu olarak, sadece O'na kulluk etmeniz, varlıklarından her hangi birini O'na ortak koşmamanız beklenmektedir.

"Öyleyse Allah'a koşun; ben size O'nun gönderdiği açık sözlü bir uyarıcıyım."

Ey insanlar, Allah'tan başka ilah olmadığı sizce de açık-seçik biçimde belli olduktan sonra hemen Allah'a koşun. Yani Allah'a inanarak, Allah'a itaat ederek, Allah'ın emirlerini yapıp, yasaklarından kaçınarak, Allah'a koşun. Ey Allah'ın kulları, Allah'a teslim olarak, Allah'ın emirlerine boyun eğerek O'na sığının. Ben size, O'nun tarafından gönderilmiş bir uyarıcıyım, sizi O'nun ağır azabından korunmaya çağırıyorum. Benim uyarıcı olduğum açıkça bellidir, biç hir kuşkulu yanı yoktur.

Size öğüt veririm ki:

"Allah'ın yanısıra başka bir ilaha tapmayın."

Bir başka ilahı O'na ortak sayıp o ilahı tapmayın. Çünkü müşrik-lik iyi amellerinizi geçersiz kılar ve size cenneti haram eder. Oraya hiç giremezsiniz. Bilesiniz ki, ben size Allah tarafından gönderilmiş açık sözlü bir uyarıcıyım.

SONUÇ

1- Allah'ın ortaksız birliği ve yeniden diriliş gerçekleri pekiştirilir. Bunun için hiç bir şeyin engelleyemeyeceği ilahi kudret belirtileri ile her şeye yansıyan ilahi ilim ve hikmet belirtilerine dikkat çekiliyor.

2- İnsan aklı ilmi araştırmalar sayesinde kainattaki varlıkların çifter çifter yaratıldığı gerçeğinin farkına varabildi. Oysa bu gerçek Kur'an tarafından yüzyıllarca önce açıklanmış ve çeşitli ayetlerde vurgulanmıştır. Bu ayetlerden biri şudur: "Allah ne yücedir ki, toprağın bitirdiklerinden, kendilerinden ve daha bilmedikleri nice şeylerden olan bütün çiftleri yaratmıştır. -Yasin, 36- " Bu da açıkça ıspatlıyor ki, Kur'an Allah'tan gelen bir vahiydir ve bu vahyin indirildiği kişi olan Abdullah oğlu Muhammed mutlaka Allah'ın bir peygamberidir.

3- İnsanlar müşriklikten kaçınmaya çağrılıyor. Çünkü müşriklik insanın ebedi cehennemlik olmasına sebep olur. Ancak ölmeden önce kesin kararlı bir tevbe ve iman ile affedilebilir.

كَذَٰلِكَ مَآ أَتَى ٱلَّذِينَ مِن قَبْلِهِم مِّن رَّسُولٍ إِلَّا قَالُوا۟ سَاحِرٌ
أَوْ مَجْنُونٌ ﴿٥٢﴾ أَتَوَاصَوْا۟ بِهِۦ ۚ بَلْ هُمْ قَوْمٌ طَاغُونَ ﴿٥٣﴾ فَتَوَلَّ عَنْهُمْ
فَمَآ أَنتَ بِمَلُومٍ ﴿٥٤﴾ وَذَكِّرْ فَإِنَّ ٱلذِّكْرَىٰ تَنفَعُ ٱلْمُؤْمِنِينَ ﴿٥٥﴾
وَمَا خَلَقْتُ ٱلْجِنَّ وَٱلْإِنسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ﴿٥٦﴾ مَآ أُرِيدُ مِنْهُم
مِّن رِّزْقٍ وَمَآ أُرِيدُ أَن يُطْعِمُونِ ﴿٥٧﴾ إِنَّ ٱللَّهَ هُوَ ٱلرَّزَّاقُ ذُو ٱلْقُوَّةِ
ٱلْمَتِينُ ﴿٥٨﴾ فَإِنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا۟ ذَنُوبًا مِّثْلَ ذَنُوبِ أَصْحَٰبِهِمْ
فَلَا يَسْتَعْجِلُونِ ﴿٥٩﴾ فَوَيْلٌ لِّلَّذِينَ كَفَرُوا۟ مِن يَوْمِهِمُ ٱلَّذِى يُوعَدُونَ ﴿٦٠﴾

52- İşte böyle. O müşriklerden öncekilere gelen her peygambere kavmi ya "büyücüdür" ya da "delidir" dediler.

53- O kavimler bu tutumu birbirlerine tavsiye mi ettiler? Hayır, onlar azıtmış toplumlardı.

54- Ey Muhammed, onlara yüz çevir. Bu yüzden kınanmayacaksın.

55- Öğüt verme görevini sürdür. Çünkü öğüt mü'minlere yararlı olur.

56- Ben cinleri ve insanları sadece bana kulluk etsinler diye yarattım.

57- Onlardan bana rızık vermelerini, bana yemek sunmalarını istemiyorum.

58- Hiç şüphesiz rızıkları veren ve sarsılmaz gücün sahibi olan Allah'tır.

59- Bu zalimler de geçmişteki arkadaşlarının uğradıkları azapların benzerine çarpılacaklardır. O halde acele etmesinler.

60- Tehdit edildikleri gün gelip çattığında vay gelen o kafirlerin başlarına!

SÖZLÜK

كَذٰلِكَ مَا اَتَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ مِنْ رَسُولٍ — İşte böyle. Onlardan öncekilere bir peygamber gelmedi ki... Ya Muhammed, durum aynıdır, senin ümmetinden önceki toplumlara gelen her peygambere...

اِلاَّ قَالُوا سَاحِرٌ اَوْ مَجْنُونٌ — Mutlaka ya "büyücüdür" ya da "delidir" dediler.

اَتَوَاصَوْا بِهِ بَلْ هُمْ قَوْمٌ طَاغُونَ — Bunu birbirlerine tavsiye mi ettiler? Hayır, aslında onlar azıtmış toplumlar idi. Bunu kavimler birbirine tavsiye mi ettiler? Yani her kavim kendinden sonra gelen kavme, peygamberine ya "büyücü" veya "deli" demeyi tavsiye mi etti? Hayır, onlar azıtmış toplumlardı. Bu ortak sözde birleşmelerini, o azgınlıkları sağlamıştı.

فَتَوَلَّ عَنْهُمْ فَمَا اَنْتَ بِمَلُومٍ — Onlara sırt çevir. Sen kınanmazsın. Ey Peygamberimiz, onlara sırt çevir. Seni kimse kınayamaz. Çünkü sen onlara gerçeği duyurdun ve böylece kendini akladın.

وَ ذَكِّرْ فَاِنَّ الذِّكْرٰى تَنْفَعُ الْمُؤْمِنِينَ — Hatırlat, çünkü hatırlatmak yararlı olur. Ey Peygamberimiz, öğüt ver. Çünkü öğüt vermek mü'minlere, yani Yüce Allah'a inanmış kimselere fayda verir.

وَ مَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَ الْاِنْسَ — Ben cinleri ve insanları başka bir şey için yaratmadım; onları bana kulluk etsinler diye yarattım. Öyleyse kim bana kulluk ederse, ona bağışta bulunurum, kim bana kulluk etmez ise onu yüzüstü bırakırım.

مَا اُرِيدُ مِنْهُمْ مِنْ رِزْقٍ — Onlardan rızık istemiyorum. Ne kendim için, ne onların kendileri için ve ne de başkaları için.

وَ مَا اُرِيدُ اَنْ يُطْعِمُونِ — Bana yemek vermelerini istemiyorum. Yani onlardan, efendilerinin kölelerinden istediklerini istemiyorum. Efendiler servet biriktirir, köleler de yemek hazırlar. Oysa herkesin rızkını Allah veriyor.

ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ — Şiddetli gücün sahibi. O'nun önünde hiç kimse duramaz.

ذَنُوبًا مِثْلَ ذَنُوبِ اَصْحَابِهِمْ — Dostlarının payı gibi bir pay. Kafir olarak ölen eski yoldaşlarının aldıkları azap gibi bir azap.

فَلَا يَسْتَعْجِلُونَ Acele istemesinler. Azabı acele istemesinler. Bir zamanı vardır ki, onu değiştiremezler.

مِنْ يَوْمِهِمُ الَّذِي يُوعَدُونَ Tehdit edildikleri günlerinden. Yani, kıyamet günü.

AÇIKLAMA

Allah'ın birliğini, ölümden sonraki dirilmeyi pekiştiren, Peygamberimizin peygamberliğine gerekçe oluşturan deliller anlatılmıştır. Şimdi, müşriklerin ısrarla kafirliklerini ve inkarcılıklarını sürdürdükleri bir ortamda Peygamberimizi teselli etmek, yalanlamalardan kaynaklanan acısını hafifletmek üzere Yüce Allah bu ayetlere "İşte böyle" diye başlıyor. Evet, durum ve şartlar hep böyle olmuştur.

"O müşriklerden öncekilere gelen her peygambere kavimleri ya büyücüdür, ya da delidir, dediler."

Ey Muhammed, tıpkı ümmetlerinin sana bugün dedikleri gibi, önceki peygamberlere de toplumları ya "büyücü" veya "deli" demişlerdi.

"O toplumlar bu tutumu biribirlerine tavsiye mi ettiler? Hayır, onlar azıtmış toplumlardı."

O toplumlar biribirlerine bu sözleri söylemeyi tavsiye mi ettiler? Yani her toplum kendinden sonra gelen topluma, peygamberine "büyücü", ya da "deli" demeyi mi öğütledi? Hayır, onlar biribirlerine böyle bir şey öğütlemediler. Fakat onları bu sözde birleştiren ortak özellikleri, azgınlıkları idi. Çünkü inkar etmek, yalanlamak ve en olmaz suçlarla karalamak, azgın kişinin özelliğidir. Onu böyle davranmaya sürükleyen faktör azgınlıktır.

Madem durum böyledir, o halde ey Peygamberimiz, "Onlara yüz çevir."

Onlara sırtını dön; sözlerine ve davranışlarına aldırış etme.

"Bu yüzden kınanmazsın."

Bu yüzden seni hiç kimse kınayamaz. Çünkü sen vahyi duyurdun, omuzlarındaki emanetin gereğini yaptın.

"Öğüt verme görevini sürdür."

Onların yüz çevirmesi senin öğüt vermene engel değildir.

Kur'an'la öğüt ver, öğüt ver ve hatırlat. "Öğüt mü'minlere yararlı olur."

Öğüt vermek, şimdi mü'min olmadıkları halde Allah'ın, ilerde mü'min olacaklarını bildiği kimselere yararlı olduğu gibi, şimdi mü'min olanlara da yararlı

olur, onların imanlarını pekiştirir, Rabb'leri olan Allah'a itaat etmelerine yönelik dirençlerini güçlendirir.

"Ben cinn'leri ve insanları sadece bana kulluk etsinler diye yarattım."

Allah cinleri ve insanları ne oyun ve eğlence olsun diye ve ne başka bir gaye ile yarattı. Onları kendisine kulluk etsinler diye, O'na boyun eğsinler diye, emirlerine ve yasaklarına teslim olsunlar diye yarattı.

"Onlardan bana rızık vermelerini, bana yemek sunmalarını istemiyorum."

Benim ile onlar arasındaki ilişki, ihtiyaçlarını görme karşılığında insanları köleleştiren köle sahipleri ile köleler arasındaki ilişki gibi değildir. Efendiler servet biriktirir, köleler ise yemek hazırlar. Tersine ben onları bana kulluk etsinler, daha doğrusu sırf bana kulluk etsinler diye yarattım. Çünkü hem bana, hem de başka bir ilaha ibadet ederlerse, kulluklarından razı olmam, bu yüzden kendilerini mükafatlandırmam. Tersine bu kulluk yüzünden onları azaba çarptırırım. Çünkü kulluk edilmeğe layık olmayan bir yaratığa kulluk etmişlerdir.

Şimdi de bir sonraki ayete geçiyoruz:

"Hiç şüphesiz rızıkları veren ve sarsılmaz gücün sahibi olan Allah'tır."

Yüce Allah bu ayette yaratıklarına ihtiyacı olmadığını vurguluyor ve hiç kimseye muhtaç olmadığını bildiriyor. Çünkü o mutlak anlamda zengindir. O'nun üstün gücü ile ne yerde ve ne de gökte hiç kimse ve hiç bir şey başa çıkamaz.

"Bu zalimler de geçmişteki arkadaşlarının uğradıkları azapların benzerine çarpılacaklardır."

Daha önce gelip geçen Adoğullarının, Semudoğullarının ve diğer sapık toplumların başlarına neler geldiğini biliyorsun. Bu zalimlerin paylarına da eski yoldaşlarının paylarına düşen azabın benzeri düşecektir.

Ayette geçen ve su ile dolu kova anlamına gelen "zenub" kelimesi "azab" anlamında kullanılmıştır. Çünkü azap, sapık toplumların başına kovadan su dökülür gibi dökülür. Ayrıca su dolu kovalar nasıl biribiri peşisıra dökülüyorsa, zalim toplumlara da azap arka arkaya gelir ve sonunda bütün sapıklar azabın acısını yudumlarlar.

"O halde acele etmesinler!"

O müşriklerin bir an önce azabın başlarına gelmesini istemelerine gerek

yoktur. Çünkü onun vakti gelince, belirlenen süresi dolunca, kesinlikle başlarına gelir.

"Tehdit edildikleri gün gelip çattığında vay o kafirlerin başlarına!"

Allah'ı, O'nun huzuruna çıkacaklarını, Peygamberi ve O'nun getirdiği ilahi öğretiyi inkar edenler var ya... Tehdit edildikleri gün gelip çatınca veyl (cehennem) onlara! Onlar Allah'ın kendilerine bildirdiği gün gelince ağır azaba çarpılacaklardır. O gün kıyamet günüdür.

Ayette geçen "veyl" kelimesi, içinden cehennemliklerin irinlerinin aktığı bir cehennem vadisi anlamına gelir. Allah korusun!

SONUÇ

1- İnsanlığın ortak bir geleneği açıklanıyor. Bu geleneğe göre insanlar kendilerini alışageldikleri, benimsedikleri eğri ve kötü düşüncelerin terşine çağıran, kendilerine böyle bir duyuru getiren herkese, inkarcılıkla, asılsız karalamalarla ve gerçekleri çarpıtarak karşı koyuyorlar. Önce eğri düşüncelerini sözle savunuyorlar; bu yolla başarılı olamayınca da fiili karşı koyma yöntemlerine, yani savaşa ve öldürmeye başvuruyorlar.

2- Allah korusun, insan bencilliğinin azgınlaşmasının her kötülüğün kaynağı olduğu açıklanıyor.

3- Hatırlatmanın, öğüt vermenin meşru olduğu, bunun henüz iman etmedikleri halde Allah'ın iman etmelerini dilediği kimselere yararlı olduğu, bunun yanısıra mevcut mü'minlerin de imanlarını pekiştireceği belirtiliyor.

4- İnsanların ve cinlerin yaratılış gerekçesinin tek Allah'a kulluk etmeleri olduğu açıklanıyor.

5- Allah'ın yaratıklar karşısında zengin olduğu, hiç bir durumda onlara ihtiyacı olmadığı belirtiliyor.

6- Yüce Allah'ın kafirlere yönelik tehdidi ve paylarına düşen azabın mutlaka başlarına geleceği açıklanıyor.

Sûre 52
Tûr Sûresi

Mekke Döneminde İndirildi
Ayet Sayısı: 49

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

وَالطُّورِ ﴿١﴾ وَكِتَابٍ مَسْطُورٍ ﴿٢﴾ فِي رَقٍّ مَنْشُورٍ ﴿٣﴾ وَالْبَيْتِ الْمَعْمُورِ ﴿٤﴾
وَالسَّقْفِ الْمَرْفُوعِ ﴿٥﴾ وَالْبَحْرِ الْمَسْجُورِ ﴿٦﴾ إِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ لَوَاقِعٌ ﴿٧﴾ مَا لَهُ
مِن دَافِعٍ ﴿٨﴾ يَوْمَ تَمُورُ السَّمَاءُ مَوْرًا ﴿٩﴾ وَتَسِيرُ الْجِبَالُ سَيْرًا ﴿١٠﴾ فَوَيْلٌ
يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ﴿١١﴾ الَّذِينَ هُمْ فِي خَوْضٍ يَلْعَبُونَ ﴿١٢﴾ يَوْمَ يُدَعُّونَ
إِلَىٰ نَارِ جَهَنَّمَ دَعًّا ﴿١٣﴾ هَٰذِهِ النَّارُ الَّتِي كُنتُم بِهَا تُكَذِّبُونَ ﴿١٤﴾
أَفَسِحْرٌ هَٰذَا أَمْ أَنتُمْ لَا تُبْصِرُونَ ﴿١٥﴾ اصْلَوْهَا فَاصْبِرُوا أَوْ لَا تَصْبِرُوا
سَوَاءٌ عَلَيْكُمْ إِنَّمَا تُجْزَوْنَ مَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿١٦﴾

1- Tur dağı hakkı için.

2- Satır satır yazılmış kitap hakkı için.

3- Yayılmış deri yüzeyi üzerine.

4- Mamur ev (Beytülmamur) hakkı için.

5- Yüksek tavan gibi duran gök hakkı için.

6- Kabaran deniz hakkı için.

7- Rabb'inin azabı kesinlikle gerçekleşecektir.

8- Ona hiç bir şey engel olamaz.

9- O gün gök şiddetli bir biçimde sarsılır.

10- Dağlar yerlerinden oynayarak parçalanır.

11- Allah'ın ayetlerini yalanlayanların o gün vay başlarına gelen!

12- Onlar dalgalarına kapıldıkları yalanlar ve saçmalıklar

deryasında oynayanlardır.

13- O gün itile-kakıla cehenneme sürüklenirler.

14- Kendilerine denir ki: İşte dünyada yalanladığınız cehennem ateşi budur.

15- Bu cehennem ateşi bir büyü müymüş, yoksa onu görmüyor musunuz?

16- Girin oraya. İster sabredin, ister sabretmeyin, sizin için farketmez. Bu ceza sadece dünyada yaptıklarınızın karşılığıdır.

SÖZLÜK

وَ الطُّورِ	Tur dağı hakkı için. Yüce Allah'ın Musa peygamber ile üzerinde konuştuğu Tur dağı hakkı için.
وَ كِتَابٍ مَسْطُورٍ	Satırlara işlenmiş kitap hakkı için. Yazılı Kur'an hakkı için.
فِى رَقٍّ مَنْشُورٍ	Yayılmış ince deri hakkı için. İnce deri veya yayılmış yaprak hakkı için.
وَ الْبَيْتِ الْمَعْمُورِ	Mamur ev hakkı için. Hergün içine yetmiş bin meleğin girip, hiç birinin geri çıkmadığı Beytulmamur hakkı için.
وَالسَّقْفِ الْمَرْفُوعِ	Yükseltilmiş tavan hakkı için. Yerin yükseltilmiş tavanı, çatısı gibi duran gök hakkı için.
وَالْبَحْرِ الْمَسْجُورِ	Kabaran deniz hakkı için. Suları üstüste biriken dolu deniz hakkı için.
يَوْمَ تَمُورُ السَّمَاءُ مَوْرًا	O gün gök sarsılır. Hareket eder, döner.
فِى خَوْضٍ يَلْعَبُونَ	Onlar sularda oynuyorlar. Eğrilik içinde oynuyorlar. Kafirlikleri ile oyalanıyorlar.
يُدَعُّونَ اِلَى نَارِ جَهَنَّمَ دَعًّا	Cehennem ateşine sert bir biçimde atılırlar.
اَفَسِحْرٌ هَذَا	Bu bir büyü müdür? Gördüğünüz şu azap Kur'an hakkında dediğiniz gibi bir büyü müymüş?
اَمْ اَنْتُمْ لَا تُبْصِرُونَ	Yoksa siz görmüyor musunuz? Yoksa körsünüz de görmüyor musunuz?
اِصْلَوْهَا	Girin oraya! Dalın o ateş denizine!

فَاصْبِرُوا اَوْ لاَ تَصْبِرُوا İster sabredin, ister sabretmeyin. Sabretmeniz de, sabretmemeniz de sizin için birdir.

AÇIKLAMA

Yüce Allah buyuruyor ki:

"Tur dağı, satır satır yazılmış kitap, yayılmış ince deri yüzeyi, Beytülmamur ve kabaran deniz hakkı için..."

Bu sayılanlar, Yüce Allah'ın üzerlerine yemin ettiği beş şeydir. Yüce Allah neler üzerine yemin eder? Bu sorunun cevabı araştırıldığı zaman görülür ki, O, bir şey üzerine yemin ettiğinde, ya o şey ilahi gücün bir göstergesidir, ki, gök gibi. Ya da önemli olduğu için üzerine yemin eder. Mesela: "Ey Muhammed, senin ömrün hakkı için..." Çünkü böyle demekle Peygamberimizin hayatı üzerine yemin edilmiş olur. Veya o şey insana yararlı bir özellik taşıdığı için Allah üzerine yemin eder. Bütün yaratıklar Allah katında değerlidir. Onun için Yüce Allah, yeri geldiğinde bütün yaratıklarına yemin etmektedir.

"Tur hakkı için."

Tur, Yüce Allah'ın Musa peygamber ile üzerinde konuşma yaptığı bir tepedir ve bu bakımdan kutsal bir yerdir.

"Satır satır yazılmış kitap, yayılmış deri yüzeyine..."

Yayılmış yaprak, ya da ince deri üzerine satır satır yazılmış kitap. Bu kitap Tevrat ya da Kur'an olabilir. Bunun üzerine yemin edilmesinin sebebi, Allah katında taşıdığı saygınlık ve dokunulmazlıktır.

"Beytulmamur hakkı için..."

Beytulmamur gökte bulunan bir evdir. Her gün orayı ibadetle ihya eden melekler ile dolup taşar. Kabe'nin hizasındadır. Öyle ki, yere düşse Kabe'nin üzerine düşer.

"Yüksek tavan gibi duran gök hakkı için..." Gök, yerin tavanı, çatısı gibidir. O Yüce Allah'ın gücünün ve bilgisinin bir göstergesidir.

"Kabaran deniz" de öyledir. Uçsuz-bucaksız sularla dolup taşan deniz, Yüce Allah'ın üstün gücünün, bilgisinin ve hikmetinin bir göstergesi, bir yansımasıdır.

Bu büyük yeminin cevabı veya yemin ile vurgulanan gerçek şudur:

"Rabbinin azabı kesinlikle gerçekleşecektir. Ona hiçbir şey engel olamaz." Hiç bir şey o azabın gerçekleşmesini önleyemez. Onun belirli bir vakti var. O zaman gerçekleşir. Onun yaklaştığını gösteren bir takım belirtiler vardır.

Yüce Allah bu belirtileri şöyle açıklıyor:

"O gün gök şiddetli bir biçimde sarsılır."

Gök şiddetle hareket eder ve döner.

"Dağlar yerlerinden oynayarak parçalanır."

Toz ve kırıntıya dönüşerek öteye beriye dağılırlar.

"Allah'ın ayetlerini yalanlayanların vay hallerine!"

Ayetin metninde geçen "veyl" kelimesi cehennemdeki bir vadinin adıdır. Bu vadi cehennemliklerin irinleri ile doludur. "Yalanlayıcılar" ise, Allah'ı, Allah'ın peygamberlerinin getirdiği iman ilkeleri ile İslâm prensiplerini inkar eden kafirlerdir.

"Onlar dalgalarına kapıldıkları yalanlar ve saçmalıklar deryasında oynayanlardır."

Sapık inançları ve kafirlikleri ile oyalanıp, gerçeğe inanmaktan, insanın özünü temizleyip arıtan salih amellerden uzak duruyorlar.

"O gün itile-kakıla cehenneme sürüklenirler."

O gün onlar sert bir biçimde cehenneme atılırlar.

"Kendilerine denir ki:

"İşte dünyada yalanladığınız cehennem budur."

Bu ifade, dünyadayken yalanlar ve saçmalıklar içinde ömür tüketenlere yönelik bir azarlama ve paylamadır.

Söyleyin bakalım: "Bu cehennem ateşi bir büyü müymüş, yoksa onu görmüyor musunuz?"

Gözleriniz körmü ki, önünüzdeki ateşi görmüyor musunuz?

Arkasından bir daha azarlanıp paylanıyorlar:

"Girin oraya. İster sabredin, ister sabretmeyin, sizin için farketmez."

Sabretmeniz de, etmemeniz de sizin için birdir.

"Bu ceza sadece dünyada yaptıklarınızın karşılığıdır."

Dünyadaki müşrikliğinizin ve günahlarınızın cezasını çekiyorsunuz.

SONUÇ

1- Yeniden diriliş ve ahirette hesaplaşma inancı pekiştiriliyor.

2- Allah yaratıklarından dilediklerini üzerine yemin edebilir. Fakat kulların, Allah'tan başkası üzerine yemin etmesi haramdır ve şirktir.

3- Kıyametin dehşetli sahneleri ile inkarcıların oradaki durumu öz bir biçimde anlatılıyor.

4- Karşılığın, yapılan amellere göre olacağı kuralı vurgulanıyor.

إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ
وَنَعِيمٍ ﴿١٧﴾ فَاكِهِينَ بِمَا آتَاهُمْ رَبُّهُمْ وَوَقَاهُمْ رَبُّهُمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ
﴿١٨﴾ كُلُوا وَاشْرَبُوا هَنِيئًا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿١٩﴾ مُتَّكِئِينَ عَلَى سُرُرٍ
مَصْفُوفَةٍ وَزَوَّجْنَاهُمْ بِحُورٍ عِينٍ ﴿٢٠﴾

17- Kötülüklerden sakınanlar cennetlerde ve nimetler içindedirler.

18- Rabb'lerinin kendilerine yönelik bağışlarının sefasını sürerler. Rabb'leri onları cehennem azabından korumuştur.

19- Kendilerine: "Dünyada yaptığınız iyi işlerin karşılığı olarak afiyetle yiyin-için" denir.

20- Onlar dizi halinde yerleştirilmiş koltuklara kurulurlar. Onları iri gözlü huriler ile evlendiririz.

SÖZLÜK

إِنَّ الْمُتَّقِينَ — Takva sahipleri. Rabb'lerinden korkanlar, Rabb'lerinin koyduğu ilkeler uyarınca sırf ona kulluk edenler, farzları yerine getirip, yasaklardan kaçınanlar.

فَاكِهِينَ — Lezzetli meyvalar yerler. Rabb'lerinin kendilerine vermiş oldu-

ğu bol meyveleri yiyip lezzetine varırlar.

وَوَقَاهُمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ — Onları cehennem azabından korudu.

عَلَىٰ سُرُرٍ مَصْفُوفَةٍ — Yanyana dizilmiş koltuklar üzerinde.

وَزَوَّجْنَاهُم بِحُورٍ عِينٍ — Onları iri gözlü hurilerle evlendirdik. Onları iri gözlü güzel kadınlarla eşleştiririz.

AÇIKLAMA

Yüce Allah bundan önce cehennemliklerin durumunu anlatmıştı. Şimdi okuduğumuz ayetlerde cennetliklerin durumunu anlatıyor. Bu, Kur'an'ın özelliği olan özendirme ve korkutma üslubudur.

Yüce Allah cennetliklerin durumunu şöyle anlatıyor:

"Kötülüklerden sakınanlar."

Dünyada müşriklikten ve günahlardan uzak duranlar.

"Cennetlerde ve nimetler içindedirler."

Cennet bahçelerinde ve bitmek bilmez nimetler içindedirler. Bu nimetler içinde insanların canlarının çektiği ve gözlerine hoş gelen bütün temiz ve haz verici şeyler vardır.

"Rabb'lerinin kendilerine yönelik bağışlarının sefasını sürerler."

Yüce Allah'ın "ne arkaları kesilir ve ne de yasaklanır" diye nitelediği bol meyvaları yiyerek lezzetli bir sefa sürerler.

"Rabb'leri onları cehennem azabından korumuştur."

Rabb'leri onları cehennem azabından uzak tutmuştur. Onlara denir ki:

"Yapmış olduğunuz iyi işlerin karşılığı olarak afiyetle yiyin-için."

Dünyada farzları yerine getirdikten ve müşriklik ile günahlardan kaçındıktan sonra, bunun dışında yaptığınız iyi ve yapıcı işlerin karşılığı olarak şimdi afiyetle yiyin-için.

Şimdi de bir sonraki ayete geçelim:

"Onlar dizi halinde yerleştirilmiş koltuklara kurulurlar."

Onlar cennet nimetlerinin zevkini tadarken, yan yana dizilmiş koltuklarda otururlar.

"Onları iri gözlü huriler ile evlendiririz."

Onları iri gözlü kadınlar ile eşleştiririz. Ayetin metninde geçen ve "havra" kelimesinin çoğulu olan "hûr," "gözlerinin beyaz bölümü siyah bölümüne baskın olan anlamına gelir. Yine ayetin metninde yer alan ve "aynae" kelimesinin çoğulu olan "ın" iri gözlü kadın demektir.

SONUÇ

1- Takvanın üstünlüğü ve takva sahiplerinin değeri vurgulanıyor.

2- Allah'ın dostları olan mü'minlere ve takva sahiplerine yönelik Allah'ın lûtfu ve bağışı anlatılıyor.

3- Cennetlikleri örnek alarak onların birbirlerine yaptıkları gibi, yemek yiyen ve su içenlere "afiyet olsun" diye dua etmenin güzel bir ahlak olduğu açıklanıyor.

4- İman ve iyi amel cennete girmenin sebebidir, ücreti değildir. Çünkü cennet insanın iyi amellerinden daha pahalıdır. Yalnız iyi ameller insan ruhunu arındırıp onu cennete girmeye layık hale getirir.

وَالَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَٱتَّبَعَتْهُمْ
ذُرِّيَّتُهُم بِإِيمَٰنٍ أَلْحَقْنَا بِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَمَآ أَلَتْنَٰهُم مِّنْ عَمَلِهِم
مِّن شَىْءٍ ۚ كُلُّ ٱمْرِئٍۭ بِمَا كَسَبَ رَهِينٌ ﴿٢١﴾ وَأَمْدَدْنَٰهُم
بِفَٰكِهَةٍ وَلَحْمٍ مِّمَّا يَشْتَهُونَ ﴿٢٢﴾ يَتَنَٰزَعُونَ فِيهَا كَأْسًا
لَّا لَغْوٌ فِيهَا وَلَا تَأْثِيمٌ ﴿٢٣﴾ وَيَطُوفُ عَلَيْهِمْ غِلْمَٰنٌ لَّهُمْ
كَأَنَّهُمْ لُؤْلُؤٌ مَّكْنُونٌ ﴿٢٤﴾ وَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ يَتَسَآءَلُونَ
﴿٢٥﴾ قَالُوٓا۟ إِنَّا كُنَّا قَبْلُ فِىٓ أَهْلِنَا مُشْفِقِينَ ﴿٢٦﴾ فَمَنَّ ٱللَّهُ

عَلَيْنَا وَوَقَىٰنَا عَذَابَ السَّمُومِ ﴿٢٧﴾ إِنَّا كُنَّا مِن قَبْلُ نَدْعُوهُ
إِنَّهُ هُوَ الْبَرُّ الرَّحِيمُ ﴿٢٨﴾

21- İman edenleri, atalarını izleyerek mü'min olan nesilleri, akrabaları ile birlikte cennete koyarız. Fakat kendi iyi işlerinin sevabından hiç bir şey eksiltmeyiz. Herkes tutumunun ve davranışlarının esiridir.

22- Onlara canlarının çektiği meyvaları ve etleri sunarız.

23- Onlar orada biribirlerine kadeh sunarlar. Fakat ağızlarından ne boş ve ne günah içerikli bir söz çıkar.

24- Sedefteki inciler gibi gençler onlara servis yaparlar.

25- Karşı karşıya gelerek biribirlerine soru sorarlar.

26- Derler ki: "Biz daha önce ailemizle birlikte yaşarken sonumuzdan korkuyorduk."

27- "Ama Allah lûtfetti de bizi gözenekler yolu ile vücuda işleyen kavurucu yelin azabından korudu."

28- "Biz bundan önce O'na yalvarırdık. Çünkü O lûtufkar ve merhametlidir."

SÖZLÜK

وَ الَّذِينَ آمَنُوا	O kimseler ki, iman ettiler. İslâm'ı ve ihsanı içeren gerçek bir iman ile iman ettiler.
وَ اتَّبَعَتْهُمْ ذُرِّيَّتُهُمْ بِإِيمَانٍ	Nesilleri onlara iman ederek uydu. İslâm da içinde olmak üzere bütün şartlarını yerine getiren eksiksiz bir imanla.
أَلْحَقْنَا بِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ	Nesillerini onlara ekledik. Amellerini yapmamış, bu konuda ihmalkarca davranmış olsalar da.
وَ مَا أَلَتْنَاهُمْ مِنْ عَمَلِهِمْ مِنْ شَيْءٍ	Amellerinden hiç bir kısıntı yapmadık. Amellerinin sevabından hiç bir kısıntı yapmadık.
كُلُّ امْرِئٍ بِمَا كَسَبَ رَهِينٌ	Herkes kazancının esiridir. Herkes kötü işlerinin cezasını görür.

يَتَنَازَعُونَ فِيهَا كَأْسًا — Onlar orada biribirlerine kadeh ikram ederler. Cennette biribirlerine içki dolu kadeh ikram ederler.

لَا لَغْوٌ فِيهَا وَلَا تَأْثِيمٌ — Orada ne boş söz ne de günah vardır.

وَيَطُوفُ عَلَيْهِمْ غِلْمَانٌ — Aralarında genç hizmetçiler dönerler. Hizmetçileri aralarında dolaşır.

كَأَنَّهُمْ لُؤْلُؤٌ مَكْنُونٌ — Sanki onlar sedefteki incilerdir.

وَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ — Karşı karşıya gelecek şekilde yüzlerini biribirlerine dönerler. Birbirlerine dünyadaki durumları ile ahirette erdikleri derece hakkında soru sorarlar.

قَالُوا إِنَّا كُنَّا قَبْلُ — "Biz daha önce idik" derler. Mutluluklarına işaret ederek derler ki: "Biz dünyada... idik."

فِي أَهْلِنَا مُشْفِقِينَ — Ailemiz içinde endişeli idik. Eşimiz ve çocuklarımız arasındayken Allah'ın azabından korkuyorduk.

فَمَنَّ اللَّهُ عَلَيْنَا — Allah bize lûtfetti. Bizi affetti.

وَوَقَانَا عَذَابَ السَّمُومِ — Bizi yakıcılığıyla vücuda işleyen ateşin azabından korudu. Bizi yakıcılığı gözenekler yolu ile vücuda işleyen ateşin azabından korudu.

إِنَّا كُنَّا نَدْعُوهُ — Biz O'na yalvarıyorduk. Biz dünyada O'na yalvarıyor, birliğini onaylayarak, O'na kulluk ediyorduk.

إِنَّهُ هُوَ الْبَرُّ الرَّحِيمُ — O iyilik edici ve merhametlidir. O sözünü yerine getiren, lûtufkâr ve son derece merhametlidir.

AÇIKLAMA

Okuduğumuz ayetler, Yüce Allah'ın dostlarına cennette vereceği nimetleri ve bağışları anlatıyor. Yüce Allah bu konuda şöyle buyuruyor:

"İman edenleri, atalarını izleyerek mü'min olan soyları ile birlikte cennete koyarız."

Gerçekten iman edenleri. Gerçek iman kalple karar vermek, dille söylemek ve fiiliyatta uygulamak demektir. Soyları, yakınları da bu iman edenlere katılarak sağlam ve eksiksiz bir biçimde iman ettiler. Yalnız onlar iyi amel yapmak alanında büyüklerinin düzeyine çıkamadılar. İşte bu az amel işlemiş soylarını da, o iman eden büyüklere katarız. Böylece o gerçek imanlı büyüklerin gözlerinin aydın olmasını, sevinçlerinin büyümesini, mutluluklarının doruğa

çıkmasını, soyları ile bütünleşmenin bahtiyarlığını tatmalarını sağlarız.

"Fakat kendi iyi işlerinin, sevabından hiç bir şey eksiltmeyiz."

Babaların, büyüklerin iyi amellerinin sevabında hiç bir kesinti yapmayız. Tersine onlara amellerinin sevabını tam ve eksiksiz olarak veririz. Evlatlarını ve soylarını tarafımızdan bir bağış ve lûtuf olarak onların seviyesine çıkarırız.

"Herkes tutumunun ve davranışlarının esiridir."

Bu cümlede Yüce Allah bize şu gerçeği haber veriyor: Kıyamet günü herkes O'nun katında yaptığı işlerin tutsağıdır, yaptıklarına göre mükafatlandırılır ya da cezalandırılır. Yalnız Yüce Allah sözkonusu babalara ve büyüklere lûtufkâr davranarak evlatlarının ve soylarının derecelerini, karşılıksız bir bağış ve ikram olarak, onların seviyesine çıkarıyor.

Şimdi de bir sonraki ayete geçiyoruz:

"Onlara canlarının çektiği meyvaları ve etleri sunarız."

Yani cennete giren o babalara ve oğullara çeşitli meyvalar ile canlarının çektiği türden etler ikram ederiz. Yiyip-içeceklerine gelince:

"Onlar orada birbirlerine kadeh sunarlar. Fakat ağızlarından ne boş ve ne günah taşıyan bir söz çıkmaz."

Onlar cennette birbirlerine içki dolu kadehler sunarlar. Ama içtikleri bu içkiler boş, yararsız ve saçma konuşmalar yapmalarına yolaçmaz. Ayrıca bunu içmek günah olmadığı gibi, içenlere günah da işletmez.

"Sedefteki inciler gibi gençler onlara servis yaparlar."

Onların genç yaştaki hizmetçileri güzellik ve görünüş bakımından sedefteki inciler gibidirler.

"Karşı karşıya gelerek birbirlerine soru sorarlar."

Sorularının konusu dünyadaki durumları ile ahirette kavuştukları kalıcı nimetlerdir. Ahirette kazandıkları bu nimetlerin sebebine işaret ederek:

"Derler ki: 'Biz daha önce ailelerimizle birlikte yaşarken sonumuzdan korkuyorduk."

Biz dünyadayken Rabb'imizin azabından korkuyorduk. Fakat iman ve amellerinizin sonucu olarak Allah bizi bağışı ile cennete koydu.

"Bizi gözenekler yolu ile vücuda işleyen kavurucu yelin azabından koruduk."

Bizi gözenekler kanalı ile vücudu saran cehennem ateşinin azabından

kurtardı. -Allah korusun!-

"Biz bundan önce O'na yalvarırdık."

Biz ahirete göçmeden önce dünyadayken, bizi cehennemden uzak tutup cennete koysun diye O'na dua eder, yalvarırdık.

"O lûtufkâr ve merhametlidir."

O dostlarına karşı lütufkar ve merhametlidir.

SONUÇ

1- Cennetliklerin durumu geniş bir biçimde anlatılıyor. Böylece aynı zamanda, yeniden diriliş ve ahiret hesaplaşması da tasviri olarak açıklanmış oluyor.

2- İmanın ve mü'minlerin Allah katındaki üstünlüğü vurgulanıyor. Az miktarda iyi amel işleyen evlatların, çok miktarda iyi amel işleyen babalara katılmaları bu üstünlüğün delili olarak gösteriliyor.

3- Kıyamet günü herkesin yapıp-ettiklerinin esiri olacağı, bu esirlik bağını ancak Yüce Allah'ın çözebileceği açıklanıyor. Kim bu bağdan boynunu kurtarabilirse bunu yapsın. Bu da ancak imanla, İslâm'la ve iyi işler yapmakla olur.

4- Dünyadayken ahiret azabından korkmak imanlı bir tutumdur.

5- Dua etmek, Allah'a yalvarmak mü'minin bir ibadetidir.

فَذَكِّرْ فَمَآ أَنتَ بِنِعْمَتِ رَبِّكَ
بِكَاهِنٍ وَلَا مَجْنُونٍ ﴿٢٩﴾ أَمْ يَقُولُونَ شَاعِرٌ نَّتَرَبَّصُ
بِهِۦ رَيْبَ ٱلْمَنُونِ ﴿٣٠﴾ قُلْ تَرَبَّصُوا۟ فَإِنِّى مَعَكُم مِّنَ ٱلْمُتَرَبِّصِينَ ﴿٣١﴾
أَمْ تَأْمُرُهُمْ أَحْلَٰمُهُم بِهَٰذَآ أَمْ هُمْ قَوْمٌ طَاغُونَ ﴿٣٢﴾ أَمْ يَقُولُونَ تَقَوَّلَهُۥ
بَل لَّا يُؤْمِنُونَ ﴿٣٣﴾ فَلْيَأْتُوا۟ بِحَدِيثٍ مِّثْلِهِۦٓ إِن كَانُوا۟ صَٰدِقِينَ ﴿٣٤﴾

29- Ey Muhammed, sen hatırlat, öğüt ver. Rabb'inin nimeti sayesinde sen ne kahin ve ne de delisin.

30- Yoksa senin için "o bir şairdir, bir zaman sonra onun öleceği günü bekliyoruz" mu diyorlar?

31- Onlara de ki: "Bekleyin bakalım, biz de sizinle birlikte bekliyoruz."

32- Böyle yakıştırmalara girişmeyi onlara akılları mı emrediyor, yoksa onlar azıtmış bir toplum mudur?

33- Yoksa: "Muhammed Kur'an'ı kendisi uydurdu" mu diyorlar? Hayır, aslında onlar imana gelmek istemiyorlar.

34- Eğer bu iddialarında samimi iseler, o zaman onun ayrında bir söz ortaya getirsinler.

SÖZLÜK

فَذَكِّرْ فَمَا اَنْتَ بِنِعْمَةِ رَبِّكَ — Öğüt ver. Rabb'inin nimeti içindesin, deli değilsin. Gerek kendilerine gönderildiğin kavmine, gerekse başkalarına Kur'an ile hatırlat, öğüt ver. Rabb'inin sana verdiği akıl, olgun ahlâk ve vahiy sayesinde sen doğru yoldasın.

بِكَاهِنٍ وَ لَا مَجْنُونٍ — Kahin ya da deli değilsin. Sen, ne kehanete dalıp cinlerden kaynaklanan sızdırma bilgilerle gaybden haber veren birisin, ve ne delisin.

نَتَرَبَّصُ بِهِ رَيْبَ الْمَنُونِ — Onun hakkında zamanın işlemesini bekliyoruz. Onun hakkında ölüm gibi doğal süreçlerin işlemesini bekliyoruz.

اَمْ تَأْمُرُهُمْ اَحْلَامُهُمْ بِهٰذَا — Yoksa bunu onlara akılları mı emrediyor? Senin kahin ya da deli olduğun yolundaki sözleri söylemeyi, yoksa onlara akılları mı emrediyor? Hayır, bunu onlara akılları emretmiyor.

اَمْ هُمْ قَوْمٌ طَاغُونَ — Yoksa onlar azgın bir kavim midirler? Aslında onlar aklın önünde durduğu her sınırı çiğneyip aşan bir toplumdur.

اَمْ يَقُولُونَ تَقَوَّلَهُ — Yoksa "O, onu uydurdu" mu diyorlar? Muhammed Kur'an'ı uydurdu, ayetleri yalandan kendisi ortaya çıkardı mı diyorlar?

فَلْيَأْتُوا بِحَدِيثٍ مِثْلِهِ — Onun gibi bir söz getirsinler. Kendileri onun gibi bir Kur'an uydursunlar.

اِنْ كَانُوا صَادِقِينَ — Eğer doğru iseler. "Muhammed Kur'an'ı uydurdu" biçimindeki sözleri eğer doğru ise.

AÇIKLAMA

Ey Peygamberimiz, cennetliklerin ve cehennemliklerin durumlarını anlattıktan sonra hatırlatmaktan, öğüt vermekten başka yapacak bir iş kalmadı. Öyleyse:

"Sen hatırlat, öğüt ver."

Gerek kavimlerine, gerekse sözünün ulaşabildiği diğer insanlara Kur'an'la, Kur'an'daki müjdeler ve tehditlerle, Kur'an'ın anlattığı hidayetle ve benimsemeye çağırdığı doğru yol uyarınca öğüt ver.

"Rabb'inin nimeti sayesinde sen ne kahin ne de delisin."

Yüce Allah akıl üstünlüğü ile, ahlak olgunluğu ile, davranış seçkinliği ile ve peygamberlik şerefi ile sana ayrıcalık tanıdı. Bu niteliklerinle sen ne cin kaynaklı sızdırmalarla gaybden haber veren bir kahin ve ne anlaşılmaz, mantığa sığmaz, karışık sözler söyleyen bir delisin.

"Yoksa senin için 'O bir şairdir, bir zaman sonra onun öleceği günü bekliyoruz' mu diyorlar?" kavmin senin için şöyle diyor: Muhammed, Nabiğa gibi, Zuheyr gibi bir şairdir. Zamanın akışı içinde diğer şairler nasıl ölüp gittilerse, o da öyle ölüp gidecek biz de onunla sonunda yenilgiye uğrayabileceğimiz bir çatışmaya, bir kavgaya girmek zorunda kalmayacağız. Beklediğimiz budur.

"Onlara de ki: 'Bekleyin bakalım, biz de sizinle birlikte bekliyoruz."

Madem ki, bana ne olacağını beklemek görüşündesiniz, bekleyin, ben de sizin gibi bekliyorum.

"Böyle yakıştırmalara girişmeyi onlara akılları mı emrediyor, yoksa onlar azıtmış bir toplum mudur?"

Bu soru olumsuzluk ve kınama anlamı taşıyor. Sorunun cevabı şudur: Böyle davranmayı onlara akılları emretmiyor. İşin aslı şu ki, onlar azıtmış bir toplumdur. Söyledikleri ve yaptıkları eğri, kötü ve bozguncu sözleri ve hareketleri onlara azgınlıkları emrediyor.

Şimdi de bir sonraki ayete geçelim:

"Yoksa 'Muhammed, Kur'an'ı kendisi uyduruyor' mu diyorlar. Hayır, aslında onlar imana gelmek istemiyorlar."

Bu sorunun cevabı şudur: Eğer müşrikler "Kur'an'ı Muhammed kendi kafasından uyduruyor" diyorlarsa, bu görüş akıllarından kaynaklanmıyor, mantıklarına dayanmıyor; bu görüş kafirliklerinden ve inkarcılıklarından kaynak-

lanıyor; aslında onlar iman etmeye yanaşmak istemiyorlar.

Bu hükmün doğruluğunun delili şudur: Yüce Allah onlara meydan okudu, kendilerini Kur'an gibi bir söz ortaya getirmeye çağırdı, ama bunu başaramadılar. Bu yüzden onlar, Kur'an'ı Peygamberimizin kendi kafasından uydurduğu inancında ve görüşünde değildirler. Fakat ona inanmadıklarına göre kendilerini savunmak için bir şey söylemeleri gerektiği için, "Kur'an'ı Muhammed uydurdu" dediler.

"Eğer bu iddialarında samimi iseler, o zaman onun ayarında bir söz ortaya getirsinler."

Eğer onlar, Kur'an'ı Peygamberin uydurduğu yolundaki sözlerinde samimi iseler, Kur'an'ın bir benzerini yapıp getirsinler!

SONUÇ

1- İlim adamlarının, Kur'an'a ve sünnete dayanarak halka öğüt vermeleri, hatırlatıcı ve yol gösterici konuşmalar yapmaları gereklidir. Çünkü onlar, bu ümmet içinde Peygamberimizin vekilleridir.

2- Kahinlik şeytan işi olduğu gerekçesi ile kınanıyor, hatta haram ilan ediliyor. Kahin, gaybden haber verdiğini söyleyen kimse demektir.

3- Azgınlık ve haddi aşmak bütün kötülüklerin kaynağı ve her türlü fitnenin ve sapıklığın başı olduğu gerekçesi ile kınanıyor.

4- Genel olarak yalan söylemek haramdır. Allah'a ve Peygambere yalan iftira etmek ise daha ağır bir suçtur. Çünkü bu din ve dünyanın bozulmasına yolaçar.

أَمْ خُلِقُوا مِنْ غَيْرِ شَيْءٍ أَمْ هُمُ الْخَالِقُونَ ﴿٣٥﴾ أَمْ خَلَقُوا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ
بَل لَّا يُوقِنُونَ ﴿٣٦﴾ أَمْ عِندَهُمْ خَزَائِنُ رَبِّكَ أَمْ هُمُ الْمُصَيْطِرُونَ ﴿٣٧﴾
أَمْ لَهُمْ سُلَّمٌ يَسْتَمِعُونَ فِيهِ فَلْيَأْتِ مُسْتَمِعُهُم بِسُلْطَانٍ مُّبِينٍ ﴿٣٨﴾
أَمْ لَهُ الْبَنَاتُ وَلَكُمُ الْبَنُونَ ﴿٣٩﴾ أَمْ تَسْأَلُهُمْ أَجْرًا فَهُم مِّن مَّغْرَمٍ

مُثْقَلُونَ ﴿٤٠﴾ أَمْ عِندَهُمُ الْغَيْبُ فَهُمْ يَكْتُبُونَ ﴿٤١﴾ أَمْ يُرِيدُونَ كَيْدًا
فَالَّذِينَ كَفَرُوا هُمُ الْمَكِيدُونَ ﴿٤٢﴾ أَمْ لَهُمْ إِلَٰهٌ غَيْرُ اللَّهِ سُبْحَانَ اللَّهِ
عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٤٣﴾

35- Onlar yaratıcısız olarak mı yaratıldılar, yoksa kendi kendilerini mi yarattılar?

36- Yoksa gökleri ve yeri onlar mı yarattı? Hayır, aslında onlar berrak inançtan yoksundurlar.

37- Yoksa Rabb'inin hazineleri onların eli altında mıdır, yoksa tasarruf yetkisi onların elinde midir?

38- Yoksa üzerine çıkıp meleklerin konuşmalarını dinledikleri bir merdivenleri mi var? Öyleyse aralarındaki o konuşmaları dinleyenler apaçık bir delil getirsinler.

39- Yoksa kızlar Allah'ın da oğullar sizin mi?

40- Yoksa sen onlardan duyurma görevinin karşılığında ücret istiyorsun da ağır bir borç yükü altında mı kalıyorlar?

41- Yoksa gaybe ilişkin bilgi ellerinde de, onu mu yazıyorlar?

42- Yoksa bir tuzak mı kurmak istiyorlar? Oysa tuzağa düşecek olanlar kafirlerdir.

43- Yoksa onların Allah dışında başka bir ilahları mı var? Allah onların koştukları ortaklardan münezzehtir.

SÖZLÜK

أَمْ خُلِقُوا مِنْ غَيْرِ شَيْءٍ — Yoksa onlar bir şey olmadan mı yaratıldılar? Yoksa onlar bir yaratıcı olmaksızın mı yaratıldılar? Bu saçma bir düşüncedir.

أَمْ هُمُ الْخَالِقُونَ — Yoksa onlar mı yaratıcıdırlar? Yoksa onlar kendilerinin yaratıcıları mıdırlar? Bu imkansızdır. Çünkü hiç bir şey kendinden önce varolamaz.

أَمْ خَلَقُوا السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ — Yoksa gökleri ve yeri onlar mı yarattı? Bunları onlar yaratmadı. Çünkü kendilerini yaratmaktan âciz oluşları, başka bir şey yaratmaktan aciz olduklarının delilidir.

بَلْ لَا يُوقِنُونَ — Aslında onlar kesinlikle inanmıyorlar. Onlar dedikleri gibi Allah'ın kendilerini, gökleri ve yeri yarattığına kesin olarak inanmıyorlar. Eğer buna kesin olarak inansalardı, Allah'tan başkasına kulluk etmezlerdi ve Peygambere inanırlardı.

أَمْ عِنْدَهُمْ خَزَائِنُ رَبِّكَ — Yoksa Rabb'inin hazineleri onların yanında mıdır? Yoksa Rabbinin rızık, peygamberlik ve öbür hazineleri onların elindedir de, bu hazineleri istedikleri kimselere mi ayırıyorlar?

أَمْ هُمُ الْمُسَيْطِرُونَ — Yoksa onlar hükümran mıdırlar? Yoksa üstün ve egemen olanlar onlar mıdır da, istedikleri gibi tasarruflarda bulunuyorlar?

أَمْ لَهُمْ سُلَّمٌ يَسْتَمِعُونَ فِيهِ — Yoksa onların üzerine çıkıp söz işittikleri bir merdivenleri mi var? Yoksa onların göğe çıkaran bir merdivenleri var da ona çıkıp meleklerin konuşmalarını dinleyip getiriyorlar da bu bilgilerine dayanıp Peygamberin sözlerine karşı mı çıkıyorlar?

فَلْيَأْتِ بِسُلْطَانٍ مُبِينٍ — Açık bir delil getirsinler. Onun doğruluğunu ispatlayan açık bir delil göstersinler. Bunların hiç biri onlar için sözkonusu değildir.

أَمْ لَهُ الْبَنَاتُ وَلَكُمُ الْبَنُونَ — Yoksa kızlar O'nun da, oğullar sizin mi? Yoksa kızlar Allah'ın da, oğullar sizin mi? Sizin bütün sözleriniz bu türden şeylerdir, hiç birinin asli yoktur, hepsi iftiradır.

أَمْ تَسْأَلُهُمْ أَجْرًا — Ey Peygamber, yoksa sen onlardan ücret mi istiyorsun? Çağrını duyurmanın karşılığı olarak sen onlardan ücret mi istiyorsun?

فَهُمْ مِنْ مَغْرَمٍ مُثْقَلُونَ — Onlar ağır bir borcun yükü altında mı kalıyorlar? Onlar ağır borcun yükü altında üzülüyor, sıkıntıya düşüyorlar da, bu yüzden mi sözlerinden hoşlanmıyorlar?

أَمْ عِنْدَهُمُ الْغَيْبُ فَهُمْ يَكْتُبُونَ — Gaybın bilgisi yanlarındadır da onu yazıyorlar mı? Gaybın bilgisi ellerindedir de seninle tartışmak ve kavga etmek için onu yazıyorlar mı?

أَمْ يُرِيدُونَ كَيْدًا — Yoksa bir hile mi yapmak istiyorlar? Yoksa sana ve bu dine bir tuzak, bir komplo mu kurmak istiyorlar?

فَالَّذِينَ كَفَرُوا هُمُ الْمَكِيدُونَ — Tuzağa düşenler kafirlerdir. Tuzağa düşenler, yenilenler kafirlerdir.

أَمْ لَهُمْ إِلَهٌ غَيْرُ اللَّهِ — Yoksa onların Allah'tan başka bir ilahları mı var? Yoksa onların Allah'tan başka bir mabudları mı var? Bu sorunun cevabı "hayır"dır.

سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ — Allah onların kendisine koştukları ortaklardan münezzehtir. Allah'ın onların kendisine ortak saydıkları putlarla ve düzmece ilahlarla hiç bir ilgisi yoktur.

AÇIKLAMA

Yüce Allah, Peygamberimize -salat ve selam üzerine olsun- hatırlatmayı ve öğüt vermeyi emretti. Çünkü ona bir çok üstün nitelikler, bu göreve layık kılan bir çok ayrıcalıklar bağışladı. Şimdi de Peygamberimize bazı deliller öğretiliyor, müşriklerin saçmalıklarını hatırlatıyor. Bu hatırlatma sırasında müşrikler kınanıyor. Arkasından Yüce Allah'tan başka hiç bir varlığın yapamıyacağı o hayrete düşürücü Kur'an üslûbu ile, hak söz, müşriklerin başına balyoz gibi indiriliyor. Okuyalım:

"Onlar yaratıcısız olarak mı yaratıldılar, yoksa kendi kendilerini mi yarattılar?"

Sorunun cevabı şudur: Onlar yaratıcısız olarak yaratılmadıkları gibi, kendi kendilerini de yaratmış değildirler. Neden derseniz, birinci şık saçmadır. Çünkü varedicisi olmadan hiç bir şeyin varolması düşünülemez. İkinci şık ise, imkânsızdır. Sebebine gelince, hiç bir yaratık, yaratılmadan önce varolamayacağına göre, henüz yaratılmadan kendilerini nasıl yaratacak?

Onların ne kadar cahil, ne kadar kör kalpli kimseler olduğunu, Buhari'de anlatılan şu olay ispatlamaya yeter. Cubeyr b. Mutimin verdiği bilgiye göre bu zat, henüz müslüman değilken, Bedir Savaşından sonra esir değiştirilmesi konusunu görüşmek üzere Peygamberimize geldi. O sırada Peygamberimiz akşam namazını kıldırıyordu. Namazda Tûr suresini okuyordu. Sıra bu ayete gelince, kendi ifadesine göre kalbi yerinden fırlayacak gibi hızla çarpmaya başladı. Bir müşrikken işittiği bu ayet onun müslüman olmasına sebep oldu. Buna göre, eğer müşrikler kalplerini Kur'an'a açsalardı, bu kutsal kitap kalplerini aydınlatır ve en kısa zamanda müslüman olurlardı.

"Yoksa gökleri ve yeri onlar mı yarattı?"

Sorunun cevabı "hayır"dır. Çünkü bir sivrisineği, hatta ondan daha basit bir yaratığı yaratmaktan aciz olanlar, gökleri, yeri ve bunlardaki varlıkları yaratmaktan haydi-haydi âcizdirler.

"Hayır, aslında onlar berrak inançtan yoksundurlar."

Onlar Allah'ın kendilerini, gökleri ve yeri yarattığına kesinlikle inanmıyorlar.

Onların, "sizi kim yarattı?" sorusuna "Allah", "gökleri ve yeri kim yarattı?" sorusuna yine "Allah" diye cevap vermeleri kesin bir inançtan kaynaklanmıyor. Yoksa, bu sözleri kesin inanca dayansaydı, putlara tapmazlar, ölümden sonraki dirilişi inkar etmezler, Peygamberimizin peygamber olduğunu reddetmezlerdi.

"Yoksa Rabb'inin hazineleri onların eli altında mıdır?"

Yoksa Rabb'inin rızık, iyilik, üstünlük ve erdem hazineleri onların elindedir de, onları diledikleri kimselere ayırıp, diledikleri kimseleri onlardan yoksun mu tutabiliyorlar? Sorunun cevabı bellidir. Onların böyle bir yetkileri yoktur. O halde, Yüce Allah'ın Peygamberine bağışladığı kemali ve üstünlüğü nasıl inkar edebiliyorlar?

"Yoksa tasarruf yetkisi onların elinde midir?"

Yoksa üstün, ezici iradeli ve hakim olanlar onlardır da, şu varlık bütünü üzerinde diledikleri gibi tasarruf yetkisine mi sahiptirler? Cevap "hayır"dır. Öyleyse, bu dayanaksız egemenlik yaygarası nedendir?

Yüce Allah şöyle buyuruyor:

"Yoksa üzerine çıkıp meleklerin konuşmalarını dinledikleri bir merdivenleri mi var? Öyleyse aralarındaki o konuşmaları dinleyenler gerçek bir delil getirsinler."

Onların göğe çıkmayı sağlayan bir merdivenleri var da, üzerine çıkıp melekleri mi dinliyorlar ve bu dinleme sırasında meleklerden, Peygamberimiz ile tartışmaya girmelerine imkan veren sözler mi işitiyorlar? Eğer öyle ise, bu sözleri dinleyenler, bu yoldaki iddialarını ispatlayacak kesin bir delil göstersinler. Nerede gösterebilecekler? Şeytanların ve cinlerin, meleklerin konuşmalarını dinlemeleri engellendiğine göre, şeytanlar ve cinler dışındakiler bunu nasıl yapabilsinler?

"Yoksa kızlar Allah'ın da, oğullar sizin mi?"

Kızlar Yüce Allah'ın, oğullar ise sizin, öyle mi? Onların bütün sözleri,

bütün iddiaları bu türden asılsız, seviyesiz ve basit şeylerdir; iğrenç bir iftiradır, palavradır. Kızları Allah'a yakıştırmaları, onların bütün sözlerini reddetmek, bütün iddialarını çürüğe çıkarmak için yeterli bir sebeptir. Onlar akılların imkansız saydığı ve mantıkların reddettiği sözleri söylemekten çekinmeyen yalancılardır.

"Yoksa sen onlardan tebliğ görevinin karşılığında ücret istiyorsun da, ağır bir borç yükünün altında mı kalıyorlar?" Ey Peygamberimiz, sen vahyimizi duyurma hizmeti karşılığında yoksa onlardan ücret istiyorsun da, onlar bunun derdi ve sıkıntısı altında ezildikleri için sana iman edemiyor, senden bilgi alamıyorlar mı?

Rabbimiz buyuruyor ki:

"Yoksa gaybe ilişkin bilgi ellerindedir de onu mu yazıyorlar?"

Yoksa gayb hakkındaki bilgi elleri altındadır da verdiğin bilgiler karşısında seninle tartışmak, sahip oldukları bilgi ile sana karşı koymak için onu harıl harıl yazıya geçirmekle mi meşguldürler? Sorunun cevabı: "Nerede onların elinde böyle bir imkan olacak?"tır.

"Yoksa bir tuzak mı kurmak istiyorlar?"

Yoksa onlar sana ve dinine tuzak mı kurmak istiyorlar? Seni öldürüp, dinini ortadan kaldırmak mı istiyorlar?

"Oysa tuzağa düşecek olan kafirler olacaktır."

Sen ve dinin olmayacaktır. Nitekim bu ayetin inişi üzerinden çok zaman geçmemişti ki, sözü geçen tuzakçılar yokoldular, elhamdülillah. Yüce Allah peygamberine zafer kazandırıp, dinini üstün getirdi.

"Yoksa onların Allah dışında başka ilahları mı var?"

Allah'tan başka bir ilah olmadığı halde, onların Allah dışında taptıkları başka bir mabutları mı var?

"Allah onların koştukları ortaklardan münezzehtir."

Yüce Allah, o müşriklerin kendisine ortak koştukları putlardan ve uydurma ilahlardan münezzeh ve yücedir. Onlar zarar, ya da fayda vermek bir yana, bir şey işitip bir şey göremiyorlar.

SONUÇ

1- Delilleri açıklanarak Allah'ın birliği pekiştiriliyor.

2- Peygamberimizin peygamberliği pekiştiriliyor.

3- Müşriklerin hayallerinin saçma olduğu belirtiliyor.

4- İslâm çağrısını duyurma karşılığında ücret alınmasının şeriata aykırı olduğu bildiriliyor.

5- Gaybı Allah'tan başka hiç kimse bilemez.

6- Kur'an'ın verdiği haberin doğru çıkması, onun doğruluk ve gerçeklik bakımından Allah'ın vahyi ve O'nun sözü olduğuna delildir. Nitekim Allah'ın, "Oysa tuzağa düşecek olanlar kafirlerdir" buyruğunun doğruluğu, bu buyruğun inişinden on beş ay sonra kafirler yenilerek ortaya çıktı.

وَإِن يَرَوْا كِسْفًا مِّنَ السَّمَاءِ سَاقِطًا يَقُولُوا سَحَابٌ مَّرْكُومٌ
﴿٤٤﴾ فَذَرْهُمْ حَتَّىٰ يُلَاقُوا يَوْمَهُمُ الَّذِي فِيهِ يُصْعَقُونَ ﴿٤٥﴾ يَوْمَ لَا يُغْنِي
عَنْهُمْ كَيْدُهُمْ شَيْئًا وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ ﴿٤٦﴾ وَإِنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا عَذَابًا دُونَ
ذَٰلِكَ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٤٧﴾ وَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ فَإِنَّكَ بِأَعْيُنِنَا
وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ حِينَ تَقُومُ ﴿٤٨﴾ وَمِنَ اللَّيْلِ فَسَبِّحْهُ وَإِدْبَارَ النُّجُومِ ﴿٤٩﴾

44- Eğer göğün bir parçasının başlarına düşmekte olduğunu görseler: "Bu bir bulut kümesidir" derler.

45- Ey Muhammed, korkudan bayılacakları güne erinceye dek onları kendi hallerine bırak.

46- O gün kurdukları tuzakların kendilerine zerrece yararı olmaz ve hiç kimseden yardım göremezler.

47- Zalimleri bunun dışında başka bir azap da beklemektedir. Fakat onların çoğu bunu bilmezler.

48- Rabb'inin hükmünün yerine gelmesini sabırla bekle. Çünkü sen bizim gözetimimiz altındasın. (Yatağından) kalktığında Rabb'ini överek, noksanlıklardan tenzih et.

49- Geceleyin ve yıldızlar battığında da O'nu noksanlıklardan tenzih et.

SÖZLÜK

وَإِنْ يَرَوْا كِسْفًا مِنَ السَّمَاءِ سَاقِطًا — Eğer onlar gökten bir parçanın düştüğünü görseler. Eğer şu müşrikler göğün bir parçasının başlarına düştüğünü görseler.

يَقُولُوا سَحَابٌ مَرْكُومٌ — "Bu bir bulut kümesidir" derler. O gök parçası için: "Bu bir bulut kümesidir, bize yağmur getirecek" derler ve iman etmezler.

فَذَرْهُمْ حَتَّى يُلَاقُوا يَوْمَهُمُ الَّذِي فِيهِ يُصْعَقُونَ — Onları bayılacakları günle karşılaşıncaya kadar bırak. O halde, bayılacakları günle karşılaşıncaya kadar, inkarcılıkları ve inatçılıkları ile başbaşa bırak. O gün ölecekleri gündür.

يَوْمَ لَا يُغْنِي عَنْهُمْ كَيْدُهُمْ شَيْئًا وَلَا هُمْ يُنْصَرُونَ — O gün tuzaklarının kendilerine hiç bir faydası olmaz ve onlar yardım görmezler. Kafirlikte ısrar ettikleri sürece onları kendilerini bekleyen azabın gelişine kadar bırak. O gün onların sana kurdukları tuzaklar hiç bir işlerine yaramaz.

وَإِنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا عَذَابًا دُونَ ذَٰلِكَ — Zalimler için ondan başka bir azap vardır. Şu zalim müşrikler için kıyamet günü azabından başka dünyada da azap vardır. Bu azap yedi yıllık kıtlık ve Bedir savaşında öldürülme azabıdır.

وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ — Fakat onların çoğu bilmez. Onların çoğu kıyamet gününden önce dünyada başlarına azap geleceğini bilmez.

وَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ — Rabb'inin hükmüne sabret. Rabb'inin onlara süre vermesine ilişkin hükmüne sabret. Onların kafirliklerinden, inatçılıklarından ve acele olarak azaba çarpılmadıklarından dolayı canın sıkılmasın.

فَإِنَّكَ بِأَعْيُنِنَا — Sen gözlerimiz önündesin. Sen bizim gözlerimiz önündesin; seni görüyoruz, sana kurdukları tuzaklardan ve komplolardan seni koruruz.

وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ حِينَ تَقُومُ — Kalktığında, Rabbini överek noksanlıklardan tenzih et. Sabahleyin, beş vakit namazda, namazdan sonraki zikirlerde, yal-

varma ve dualardan ibaret olan tesbihler ile bu sabra destek sağla.

AÇIKLAMA

Yüce Allah, müşriklerin inatçılarını bize şöyle anlatıyor:

Eğer onlar azabın gökten iri bir parça halinde, mesela bir yıldız halinde indiğini görseler bile akıllarını başlarına toplayıp iman etmezler. Tersine o azap hakkında; "o beldemize yağmur getirip bizim toprağımızı ve hayvanlarımızı suya doyuracak olan bir bulut kümesidir" derler. Durum böyle olduğuna göre, Ey Peygamberimiz, o müşrikleri ölümle yüzyüze gelecekleri güne kadar kafirlikleri ve inatçılıkları ile başbaşa bırak.

"O gün, kurdukları tuzakların kendilerine zerrece yararı olmaz ve hiç kimseden yardım göremezler."

Kurdukları tuzaklar boşa çıkar. Onun hiç bir etkisini göremezler. O tuzaklar başlarına gelen azabın en ufak bir bölümünden kendilerini kurtaramadığı gibi, o sıkıntılı günde yardımlarına gelen de olmaz. O gün kıyamet günüdür.

"Zalimleri bunun dışında başka bir azap da beklemektedir."

Kafirlikle, inkarcılıkla, müşriklikle ve günahkârlıkla kendilerine zulmeden bedbahtlar, sözü edilen kıyamet günü azabından başka bir azaba daha çarpı-lacaklardır. Bu azap Mekkeli müşriklerin yıllarca katlandıkları kıtlık ve açlık afeti ile, Bedir savaşında uğradıkları ağır bozgundur. Bilindiği gibi Bedir savaşında liderleri öldürüldü, bu yüzden perişan ve başsız kaldılar.

"Fakat onların çoğu bunu bilmez."

Eğer bilselerdi, inatçılıkta ve kafirlikte ısrar etmezlerdi.

Şimdi de bir sonraki ayetin anlamına geçiyoruz:

Ey Muhammed, şu müşriklerin azaplarının geciktirilmesine ilişkin Rabbinin hükmüne ve takdirine sabret. Korkma, üzelme.

"Sen bizim gözetimimiz altındasın."

Sen gözümüz önündesin. Seni görüyor ve koruyoruz.

Şimdi de okuduğumuz ayetlerin sonuncusuna geliyoruz:

"Geceleyin ve yıldızlar battığında da O'nu noksanlıklardan tenzih et."

Yani gerek uykudan uyandığında, gerek bir toplantıdan kalktığında ve

aynı zamanda geceleri, akşam, yatsı ve teheccud namazlarında, bunların yanısıra yıldızlar battığında, yani tanyerinin ağarmasından sonra sabah namazında ve başka namazlarda, "Subhanellahi ve bihamdihi" diyerek Allah'ı noksanlıktan tenzih et.

SONUÇ

1- Kureyşli kafirlerin inatçılıkları, büyüklük taslayarak gerçeğe yüz çevirmeleri ve inkarcı bir tutum sergiledikleri anlatılıyor.

2- Peygamberimiz ve İslâm'a çağrı görevi yürütenler teselli ediliyor.

3- Zalimliğin ahiretten önce dünyadaki kötü akıbeti vurgulanıyor.

4- Allah'ın takdirine feryad etmeksizin sabretmek gereklidir.

5- Uykudan uyanınca "lailahe illellahu vahdehu lâşerîkeleh, lehül mülkü velehülhamdü yuhyî ve yumîtu, ve hüve alâ kulli şey'in kadîr. Elhamdülillahillezi ehyana bade ma emateni ve ileyhinnuşur" gibi tesbih cümleleri ile Allah'ı noksanlıklardan tenzih etmek gereklidir.

Sûre 53
Necm Sûresi

Medine Döneminde İndirildi
Ayet Sayısı: 62

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

وَالنَّجْمِ إِذَا هَوَىٰ ﴿١﴾ مَا ضَلَّ صَاحِبُكُمْ وَمَا غَوَىٰ ﴿٢﴾ وَمَا يَنطِقُ
عَنِ الْهَوَىٰ ﴿٣﴾ إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ ﴿٤﴾ عَلَّمَهُ شَدِيدُ الْقُوَىٰ ﴿٥﴾
ذُو مِرَّةٍ فَاسْتَوَىٰ ﴿٦﴾ وَهُوَ بِالْأُفُقِ الْأَعْلَىٰ ﴿٧﴾ ثُمَّ دَنَا فَتَدَلَّىٰ ﴿٨﴾
فَكَانَ قَابَ قَوْسَيْنِ أَوْ أَدْنَىٰ ﴿٩﴾ فَأَوْحَىٰ إِلَىٰ عَبْدِهِ مَا أَوْحَىٰ ﴿١٠﴾
مَا كَذَبَ الْفُؤَادُ مَا رَأَىٰ ﴿١١﴾ أَفَتُمَارُونَهُ عَلَىٰ مَا يَرَىٰ ﴿١٢﴾ وَلَقَدْ
رَآهُ نَزْلَةً أُخْرَىٰ ﴿١٣﴾ عِندَ سِدْرَةِ الْمُنتَهَىٰ ﴿١٤﴾ عِندَهَا جَنَّةُ الْمَأْوَىٰ
﴿١٥﴾ إِذْ يَغْشَى السِّدْرَةَ مَا يَغْشَىٰ ﴿١٦﴾ مَا زَاغَ الْبَصَرُ وَمَا طَغَىٰ ﴿١٧﴾
لَقَدْ رَأَىٰ مِنْ آيَاتِ رَبِّهِ الْكُبْرَىٰ ﴿١٨﴾

1- Kayan yıldız hakkı için.

2- Arkadaşınız Muhammed ne sapıttı ne de azıttı.

3- O havadan konuşmuyor.

4- Söyledikleri, kendisine indirilen bir vahiydir.

5- Bu vahyi O'na müthiş güçleri olan Cebrail öğretti.

6- O üstün yetenekli melek doğruldu.

7- Yüce ufuktayken.

8- Sonra yaklaştı, yere doğru uzandı.

9- Öyle ki, peygamberlerle araları iki yay aralığı ya da daha yakın oldu.

10- O anda Allah dilediği emri kuluna vahyetti.

11- O'nun gönlü, gözünün gördüğünü yalanlamadı.

12- Siz şimdi gözü ile gördükleri hakkında O'nunla tartışmaya mı girişiyorsunuz?

13- O, Cebrail'i bir başka inişinde de görmüştü.

14- En uçtaki ağacın (Sidre-tül Münteha'nın) yanında.

15- Yanıbaşında Me'va cenneti vardı.

16- O sırada ağacı yaman bir şey bürümüştü.

17- Muhammed'in gözü ne yana kaydı ve ne de öteye geçti.

18- O gerçekten Rabb'inin bazı büyük ayetlerini gördü.

SÖZLÜK

وَ النَّجْمِ اِذَا هَوَى — Kayan yıldız hakkı için. Doğduktan sonra gözlerden kaybolan Sureyya yıldızı hakkı için.

وَ مَا ضَلَّ صَاحِبُكُمْ — Arkadaşınız sapmadı. Arkadaşınız Muhammed doğru yoldan sapmadı.

وَ مَا غَوَى — Ve o azıtmadı. O sapık inançtan kaynaklanan cahilliğe kapılmadı.

وَ مَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَى — O havadan konuşmuyor. Allah hakkında söyledikleri nefsinin arzusundan doğmadı.

اِنْ هُوَ اِلاَّ وَحْىٌ يُوحَى — Söyledikleri kendisine indirilen vahiydir. Sözleri kendisine indirilen ilahi vahiydir.

عَلَّمَهُ شَدِيدُ الْقُوَى — Bunları ona müthiş güçleri olan öğretti. Bu sözleri ona müthiş güçlerin sahibi bir melek olan Cebrail öğretti.

ذُو مِرَّةٍ — O üstün yeteneklidir. O melek vücud ve akıl yönünden sağlam olduğu için müthiş güçlerin sahibidir.

فَاسْتَوَى وَهُوَ بِالْاُفُقِ الْاَعْلَى — O en yüce ufuktayken doğruldu. Cebrail güneşin doğduğu andaki ufkundayken Allah'ın kendisini yarattığı biçimi ile doğruldu ve Peygamberimizi gördü. Çok hareketli olduğu için ufku batıya kadar kapattı. Cebrail'in Allah tarafından yaratıldığı biçimi ile görünmesini kendisinden Peygamberimiz istemişti.

ثُمَّ دَنَى فَتَدَلَّى — Sonra yaklaştı ve sokuldu. Sonra yaklaştı ve daha yakınına sokuldu.

فَكَانَ قَابَ قَوْسَيْنِ اَوْ اَدْنٰى — İki yay aralığı ya da az bir yakınlığa geldi. Peygambere yakınlığı iki yay aralığı kadar, ya da daha kısa oldu.

فَاَوْحٰى اِلٰى عَبْدِهٖ مَا اَوْحٰى — Allah ona vahyettiğini vahyetti. Allah, Cebrail'e, Cebrail'de Muhammed'e Kur'an'ı vahyetti.

مَا كَذَبَ الْفُؤَادُ مَا رَاٰى — Gönlü gördüğünü yalanlamadı. Peygamberimizin gönül gözleri ile gördüğü Cebrail'in şeklini yalanlamadı.

اَفَتُمَارُوْنَهٗ عَلٰى مَا يَرٰى — Siz gördükleri üzerinde onunla tartışıyor musunuz? Ey müşrikler siz onun gördüğü Cebrail'in şekli üzerinde onunla tartışmaya mı giriyorsunuz?

وَ لَقَدْ رَاٰهُ نَزْلَةً اُخْرٰى — O, onu bir başka inişinde de gördü. O cebrail'i aslî kılığında bir kere daha gördü. Bu olay Mirac'a çıktığı gece gökte gerçekleşti.

عِنْدَ سِدْرَةِ الْمُنْتَهٰى — Sıdretülmûnteha'nın yanında. Sidretülmûnteha arş'ın sağındaki bir sedir ağacıdır. Hiç bir melek onun ötesine geçemez.

عِنْدَهَا جَنَّةُ الْمَاْوٰى — Onun yanında Me'va cenneti vardır. Oraya Allah'ın itaatkar kulları olan melekler, şehitlerin ve takva sahiplerinin ruhları sığınır.

اِذْ يَغْشَى السِّدْرَةَ مَا يَغْشٰى — Hani ağacı bir şey sarmıştı. Onu Allah'ın nuru sarmıştı.

مَا زَاغَ الْبَصَرُ وَ مَا طَغٰى — Onun gözü kaymadı ve öteye geçmedi. Muhammed'in gözleri ne sağa-sola kaydı ve ne belirli sınırın ötesine geçti.

لَقَدْ رَاٰى مِنْ اٰيٰتِ رَبِّهِ الْكُبْرٰى — O, Rabbinin bazı büyük ayetlerini gördü. Cebrail'i asıl kılığında gördü ve yine onu yeşil renkte ve gök ufkunu kaplamış olarak gördü.

AÇIKLAMA

Okuduğumuz ayetlerin ilkinden sonuncusuna kadar Yüce Allah, kulu ve elçisi Hz. Muhammed'in peygamberliğini pekiştiriyor.

Yüce Allah ilk ayette, "Kayan yıldız" üzerine yemin ediyor. Bu yıldız Süreyya (ülker) yıldızıdır. Ufukta gözden kayboluşu tasvir ediliyor. Yemin ederek belirtiyor ki, Kureyşlilerin arkadaşı olan Hz. Muhammed sapmadı.

Evet, Kureyşliler doğduğundan beri onunla birarada yaşadılar. Ne O on-

lardan ayrı düştü ve ne onlar ondan ayrı kaldı. Kırk yıldan fazla süren bu beraberlik tam ve uzun bir beraberliktir. Bu süre boyunca o hiç doğru yoldan sapmadı. Kureyşliler bunu biliyor.

Ayrıca "azıtmadı" da. Hiç bir anormalliğe, hiç bir yanlışlığa düşmedi. Sözlerinde ve hareketlerinde bir cahilliğe kapılıp doğru çizgi dışına düşmedi.

Ve: "O havadan konuşmuyor."

Gerek Kur'an hakkındaki, gerek Kur'an dışındaki sözlerinde ve insanlara yönelik çağrılarında kendisinin dışında kalan öbür insanların zaman zaman yaptıkları gibi, nefsinin arzularına dayanarak konuşmuyor.

"Söyledikleri, kendisine indirilen bir vahiydir."

Söylediği her söz, seslendirdiği her çağrı ve öğrettiği her bilgi kendisine gelen vahyin duyurusudur.

"O vahyi O'na müthiş güçleri olan Cebrail öğretti."

O melek "üstün yeteneklidir."

Akılca ve bedence sağlıklı olduğu için ruh, akıl ve yapı bakımından güçlüdür. Sözü edilen melek Cebrail'dir.

"O yüce ufuktayken doğruldu. Sonra yaklaştı, yere doğru uzandı."

Yavaş yavaş ona yaklaştı.

Sonunda aralarında "iki yay aralığı kadar ya da daha az bir mesafe kaldı."

Ve: "O anda Allah dilediği emrini kuluna vahyetti."

Yüce Allah, elçisi Muhammed'e vahyettiği Kur'an'ı Cebrail'e vahyetti.

"O'nun gönlü, gözünün gördüğünü yalanlamadı."

Muhammed'in gözleri ile gördüğünü gönlü yalanlamadı. Gözleri asli yaratılışındaki hali ile Cebrail'i gördü. Her biri doğu ile batı arası uzunluğunda olan altı yüz kanatlı Cebrail'i gözleri ile gördü.

"Siz şimdi gözü ile gördükleri hakkında O'nunla tartışmaya mı girişiyorsunuz?"

Bu ayet, Peygamberin gördüklerini inkar eden müşriklere, "Onunla tartışmaya mı girişiyorsunuz?" diye sorarak bu inkarcılıklarını yadırgıyor. Ey müşrikler, gözleri ile gördükleri hakkında onunla tartışıyor, onu alt etmeye mi çalışıyorsunuz?

Şimdi de bir sonraki ayete geçiyoruz:

"O Cebrail'i bir başka inişinde de görmüştü. En uçtaki ağacın (Sidretül-muntehan'ın) yanında."

Bu olay onun Miraca çıktığı gece oldu. Bir tür sedir ağacı olan bu ağaç, yaprakları fil kulağı büyüklüğünde ve meyvaları deve başı iriliğinde tasvir edilmiştir. Bu ağaç Allah tarafından bir nur ile kuşatılınca değişiverdi, hiç bir kulun anlatamayacağı bir güzelliğe büründü. Bu ağaca "Sidretül-munteha" denmesinin sebebi, ya bütün alimlerin bilgilerinin orada sona ermesi, veya arş'ın sağında olup hiç bir meleğin onun ötesine geçememesidir.

"Yanı başında Me'va cenneti vardı."

Bu cennete melekler, şehidlerin ve Allah dostu takva sahiplerinin ruhu sığınır.

"O sırada ağacı yaman bir şey bürüdü."

Ağacı ya Allah'ın nuru, ya melekler bürümüştü. İbn-i Cerir Taberi'nin deyimi ile bu melekler, Allah sevgisinden dolayı, ağaca topluca konan kuş sürüsü gibi idiler.

"Muhammed'in gözü ne yana kaydı ve ne öteye geçti."

Onun gözleri ne sağa-sola kaydı ve ne belirlenen yerin ötesine geçti.

"O gerçekten Rabb'inin bazı ayetlerini gördü."

Cebrail'i gökteki aslî kılığında gördü. Ufku kaplayan yeşil renkte Refref adlı bineği gördü. Bunların yanısıra, Allah'ın öyle acayip yaratıklarını, O'nun gücünün ve bilgisinin öyle çarpıcı göstergelerini gördü ki, bunları kavramanın ve anlatmanın imkanı yoktur.

SONUÇ

1- Peygamberimizin peygamberliği vurgulanıyor ve şüphe götürmez, tartışılmaz deliller ile ispatlanıyor.

2- Peygamberimizin boş konuşmaktan, nefsin güdümündeki söz ve davranışlardan uzak olduğu bildiriliyor.

3- Cebrail-selam üzerine olsun- tanıtılıyor.

4- Peygamberimizin Cebrail'i gökteki aslî kılığı ile iki kez gördüğü belirtiliyor.

5- İsra ve Mirac olayları vurgulanıyor ve Peygamberimizin bu olayları

yaşadığı bildiriliyor.

6- Sidretülmûnteha'nın ne olduğu açıklanıyor.

أَفَرَءَيْتُمُ اللَّٰتَ وَالْعُزَّىٰ ﴿١٩﴾
وَمَنَوٰةَ الثَّالِثَةَ الْأُخْرَىٰ ﴿٢٠﴾ أَلَكُمُ الذَّكَرُ وَلَهُ الْأُنثَىٰ ﴿٢١﴾
تِلْكَ إِذًا قِسْمَةٌ ضِيزَىٰ ﴿٢٢﴾ إِنْ هِيَ إِلَّا أَسْمَاءٌ سَمَّيْتُمُوهَا أَنتُمْ
وَءَابَاؤُكُم مَّا أَنزَلَ اللَّهُ بِهَا مِن سُلْطَٰنٍ إِن يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ
وَمَا تَهْوَى الْأَنفُسُ وَلَقَدْ جَاءَهُم مِّن رَّبِّهِمُ الْهُدَىٰ ﴿٢٣﴾ أَمْ لِلْإِنسَٰنِ
مَا تَمَنَّىٰ ﴿٢٤﴾ فَلِلَّهِ الْءَاخِرَةُ وَالْأُولَىٰ ﴿٢٥﴾ وَكَم مِّن مَّلَكٍ فِي السَّمَٰوَٰتِ لَا تُغْنِي
شَفَٰعَتُهُمْ شَيْـًٔا إِلَّا مِنۢ بَعْدِ أَن يَأْذَنَ اللَّهُ لِمَن يَشَآءُ وَيَرْضَىٰٓ ﴿٢٦﴾

19- Lat ve Uzza hakkında görüşünüz nedir?

20- Ya bunların öbürü, üçüncüsü olan Menat hakkında ne düşünüyorsunuz?

21- Demek erkekler sizin, dişiler Allah'ın öyle mi?

22- Öyleyse bu haksız bir bölüştürmedir.

23- Aslında bunlar sizin ve atalarınızın uydurduğu kuru isimlerdir. Allah, onlara ilişkin hiçbir delil indirmemiştir. Onlar sadece zanlarının ve canlarının istediğinin peşinden gidiyorlar. Oysa onlara Rabb'leri katından doğru yola ilişkin bilgi geldi.

24- Yoksa insanların her hayal ettiği şey gerçekleşir mi sanıyorsunuz?

25- Oysa hayatın sonu da ilki de (ahiret te dünya da) Allah'a aittir.

26- Göklerde nice melek var ki, Allah'ın dilediklerine ve hoşlandıklarına ilişkin izni olmadıkça, şefaatleri hiçbir yarar sağlamaz.

SÖZLÜK

اَفَرَاَيْتُمُ اللاّٰتَ وَ الْعُزّٰى	Lat ve Uzza'yı gördünüz mü? Kendileri için Allah'ın isimlerinden isimler türettiğiniz ve dişi saydığınız putlarınız hakkında bana bilgi verin.
وَ مَنٰاةَ الثَّالِثَةَ الْاُخْرٰى	Ve öbürü, üçüncüsü olan Menat'ı gördünüz mü? Allah'a iftira atarak, O'nun hakkında yalan söyleyerek bu putları O'nun kızları saydınız.
اَلَكُمُ الذَّكَرُ وَ لَهُ الْاُنْثٰى	Erkekler sizin de, dişiler Allah'ın mı? Kendiniz için hoşlandığınız oğullar sizin de, hoşunuza gitmeyen kızların Allah'ın olduğunu mu sanıyorsunuz?
تِلْكَ اِذًا قِسْمَةٌ ضِيزٰى	O halde bu haksız bir bölüştürmedir. O halde yaptığınız bu bölüştürme âdil değil, haksız ve tam değil, eksik bir bölüştürmedir.
اِنْ هِيَ اِلاَّ اَسْمٰاءٌ سَمَّيْتُمُوهٰا	Bunlar sadece sizin ve atalarınızın taktığı isimlerdir. Lat, Uzza ve öbür üçüncü Menat; bunlar gerçeklikten yoksun kuru isimlerden ibarettir.
اَنْتُمْ وَ اٰبٰاؤُكُمْ	Siz ve atalarınız... Bu isimleri siz ve atalarınız taktınız.
مَا اَنْزَلَ اللّٰهُ بِهٰا مِنْ سُلْطٰانٍ	Allah onlar hakkında açık bir delil indirmedi. Allah onlara tapılmasına izin veren bir vahiy indirmedi.
اِنْ يَتَّبِعُونَ اِلاَّ الظَّنَّ	Onlar sadece zanna uyuyorlar. Müşrikler putlarına taparken sadece zanna, hayale ve yalana uyuyorlar.
وَ مَا تَهْوَى الْاَنْفُسُ	Ve nefislerin kışkırtmasına. Onlar sadece nefislerinin kışkırtmasına ve ihtiraslarının eğilimlerine uyuyorlar.
اَمْ لِلْاِنْسٰانِ مَا تَمَنّٰى	Yoksa insan için temenni ettiği var mı? Hayır, insanın hayal ettiği her şey gerçekleşmez.
فَلِلّٰهِ الْاٰخِرَةُ وَ الْاُولٰى	Oysa ahiret de, dünya da Allah'a aittir. O onlardan dilediğini dilediklerine verir.

وَ كَمْ مِنْ مَلَكٍ فِي السَّمٰوٰتِ لاَ تُغْنِى شَفَاعَتُهُمْ شَيْئًا

Göklerdeki nice melekler. Göklerdeki bir çok melek. Şefaatleri hiç bir işe yaramaz. Eğer onlar birine şefaat etmek isteseler, Allah onlara izin vermedikçe ve şefaat edilecek kimseden hoşnut olmadıkça, onların şefaati hiç bir yarar sağlamaz.

AÇIKLAMA

Yüce Allah gücünün, bilgisinin ve hikmetinin yücelikler alemindeki anlatmış, bu arada Cebrail'den, Sidretülmunteha'dan, orayı saran ilahi nurdan ve Peygamberimize gösterdiği büyük mucizelerden sözetmişti. Şimdi müşriklere dönerek onlara şöyle sesleniyor:

"Lat ve Uzza hakkında görüşünüz nedir? Ya bunların öbürü, üçüncüsü olan Menat hakkında ne düşünüyorsunuz?"

Bu putları göklerin ve yerin hakimiyetini elinde tutan Allah ile bir sayıp, bu basit ve değersiz nesneleri O'nun yanısıra tapmaya layık görecek kadar kör müsünüz? Bu körlüğü o putlara Yüce Allah'ın isimlerinden türetilmiş isimler takacak kadar ileri boyutlara mı vardırdınız? Nitekim "Aziz"den Uzza ve "Allah"dan Lat isimlerini türettiniz. Sonra da Allah'a iftira ederek bu putları O'nun kızları saydınız. Onların size Allah katında aracılık edeceklerini sandınız. Söyleyin bana:

"Erkekler sizin de dişiler Allah'ın, öyle mi?"

Oğlanları sevdiğiniz ve kendinizin olmalarından hoşlandığınız için onları kendinize ayırıyor, buna karşılık kızları sevmediğiniz, kendinizin olmalarından hoşlanmadığınız için onları Allah'a bırakıyorsunuz! Durum düşündüğünüz gibi ise,

"Bu haksız bir bölüştürmedir."

Yani bu adil olmaktan uzak, haksız ve tam değil eksik bir bölüştür-medir. Kendisine aracı olsunlar diye putlara taptığınız ve ihtiyaçlarınızın karşılanması için başvurduğunuz Allah'a, nasıl olur da beğenmediğiniz kızları layık görürsünüz?

Üstelik bu putlar "sizin ve atalarınızın uydurduğu kuru isimlerdir."

Ey müşrikler, sizin taptığınız putlar boş birer isimden başka bir şey değildir. Onların gerçekler aleminde ne varlıklarından, ne de gerçekliklerinden

sözedilebilir. Çünkü Allah'tan başka ilah yoktur. Lat'a, Uzza'ya ve Menat'a gelince, dirilten, öldüren ve alan, zarar ve fayda sağlayabilen ilahlar değildirler.

Atalarınız ve sizin tarafınızdan takılmış boş birer isimden ibaret olan "bu putlara ilişkin Allah hiç bir delil indirmemiştir."

Yani, Allah bu putlara tapmaya izin veren bir emir veya izin indirmiş değildir.

Burada Yüce Allah şöyle buyuruyor:

"Onlar sadece zanlarının peşinden gidiyorlar."

Yani şu müşrikler, bu putlara taparken sadece zanlarına uyuyorlar; yoksa onlara tapmalarının doğru olduğuna ilişkin kesin bir bilgileri, sağlam bir delilleri yoktur.

Bu tapma işleminde bir de "canlarının istediğine uyuyorlar."

Nefislerinin arzusuna uyuyorlar.

"Oysa onlara Rabb'leri katından doğru bilgi geldi."

Allah onlara doğru yolun ne olduğunu açıkladı, ama onlar Rabb'lerinden gelen bu gerçeğe sırt çevirdiler de asılsız hayallere, putlarının kendilerine Allah katında aracı olacağı hayaline bel bağladılar.

"Yoksa insanların her hayal ettiği şey gerçekleşir mi sandınız?"

Bu sorunun cevabı, "insanın her hayali gerçekleşmez"dir.

Çünkü "hayatın sonu da ilki de (ahiret de dünya da) Allah'a aittir."

Bunlardan istediğini verir, istediğini vermez.

"Göklerde nice melek var ki" o kadar çoktur ki, sayılmaları mümkün değildir.

"Şefaatleri hiç bir yarar sağlamaz."

Azıcık bile fayda sağlamaz.

"Bu şefaatler ancak Allah'ın dilediklerine izin vermesinden sonra yararlı olur."

Allah'ın, şefaat etmelerini dilediği melekler ve başkaları ancak şefaat edebilirler.

Ayrıca "bu şefaatler ancak O'nun hoşlandığı kimselere yapılabilir."

Kendisine şefaat edilecek olan kimseden Allah'ın hoşlanması gerekir.

Yoksa gerçek ve açık hükümdar olan Allah katında ne şefaatçiden ve ne faydalı bir şefaatten sözedilebilir.

SONUÇ

1- Müşriklik ve müşrikler kınanıyor; gerçekte varlığı olmayan boş isimlere taptıkları için hayalleri aptalca bulunuyor. Çünkü bir kaya parçasına ilah demek, onu ilah yapmaz.

2- Her dönemin ve her yörenin müşriklerinin Allah'a değilde putlara taparken nefislerinin arzusuna uydukları anlatılıyor.

3- İnsanın her istediğini elde edemeyeceği, ancak bilgisi, samimiyeti ve ciddi çalışması sayesinde arzusuna kavuşabileceği açıklanıyor.

4- Dünyanın da ahiret gibi Allah'a ait olduğu, bu yüzden dünyada bir şey istenirken onun, bu dünyanın asıl sahibi olan Allah'dan istenmesi gerektiği belirtiliyor.

5- Umulan her şefaatın bir işe yarayabilmesi için şu iki şartın biraraya gelmesi gerekir: a) Şefaat edecek olana Allah'ın şefaat izni vermesi gerekir. b) Yüce Allah'ın şefaat edilecek olana aracılık edilmesine razı olması gerekir. Kısacası Allah'ın şefaat edecek olana izin vermesi ve kendisine şefaat edilecek olandan hoşlanması gerekir.

إِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ لَيُسَمُّونَ الْمَلَائِكَةَ تَسْمِيَةَ الْأُنثَىٰ
﴿٢٧﴾ وَمَا لَهُم بِهِ مِنْ عِلْمٍ ۖ إِن يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ ۖ وَإِنَّ الظَّنَّ لَا
يُغْنِي مِنَ الْحَقِّ شَيْئًا ﴿٢٨﴾ فَأَعْرِضْ عَن مَّن تَوَلَّىٰ عَن ذِكْرِنَا
وَلَمْ يُرِدْ إِلَّا الْحَيَاةَ الدُّنْيَا ﴿٢٩﴾ ذَٰلِكَ مَبْلَغُهُم مِّنَ الْعِلْمِ ۚ إِنَّ رَبَّكَ
هُوَ أَعْلَمُ بِمَن ضَلَّ عَن سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِمَنِ اهْتَدَىٰ ﴿٣٠﴾

27- Ahirete inanmayanlar meleklere dişi adları takıyorlar.

28- Oysa onların bu konuda hiç bir bilgileri yoktur. Sadece zanlarının peşinden gidiyorlar. Zan ise gerçeğin kırıntısının bile yerini tutamaz.

29- Bizi anmaktan yüz çevirerek sadece dünya hayatını isteyenlerden yüz çevir.

30- Onların bilgilerinin erişebileceği sınır budur. Hiç şüphesiz senin Rabb'in kimin yolundan saptığını bildiği gibi, kimin doğru yolda olduğunu da bilir.

SÖZLÜK

اِنَّ الَّذِينَ لاَ يُؤمِنُونَ بِالآخِرَةِ	Ahirete inanmayanlar. Ölümden sonraki dirilişe ve ahiret hayatına inanmayanlar.
لَيُسَمُّونَ الْمَلاَئِكَةَ تَسْمِيَةَ الأُنْثَى	Meleklere dişi isimleri takarlar. Yani, "Onlar Allah'ın kızlarıdır" dediler.
وَ مَا لَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ	Bu konuda bir bilgileri yoktur. Bu konuda ne kutsal kitap kaynaklı bir bilgiye, ne bir peygamberin rehberliğine ve ne sağlıklı bir aklın yol göstericiliğine sahiptirler.
اِنْ يَتَّبِعُونَ اِلاَّ الظَّنَّ	Sadece zann'a uyuyorlar. Meleklere dişi isimler takarken sırf zanna uyuyorlar. Oysa zann, ne delil yerine geçer ve ne ona hak verilir.
فَأَعْرِضْ عَمَّنْ تَوَلَّى عَنْ ذِكْرِنَا	Bizi anmaktan yüz çevirenlere sen de yüz çevir. Kur'an'a ve bize kulluk etmeye yüz çevirenlere sen de yüz çevir.
وَ لَمْ يُرِدْ اِلاَّ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا	Sadece dünya hayatını isterler. Sözleri ve hareketleri ile sadece dünya hayatına ilişkin arzularını gerçekleştirmenin peşinde koşarlar.
ذَلِكَ مَبْلَغُهُمْ مِنَ الْعِلْمِ	Onların bilgilerinin erişebildiği sınır budur. Bu dünya tutkusu onların bilgilerinin son sınırıdır. Çünkü onlar dünyayı ahirete tercih etmişlerdir.

AÇIKLAMA

Yüce Allah putları, vehimleri ve asılsız hayalleri ilah edinip onlar uğruna mücadele eden ve büyüklenen müşrikleri kınadıktan sonra, bu şaşkınlığın ve

sapıklığın asıl sebebinin ne olduğunu anlatmak üzere şöyle buyuruyor:

"Ahirete inanmayanlar, meleklere dişi adları takıyorlar."

Ya gerçek mutluluğun veya bedbahtlığın yurdu olan ahirete inanmayanlar meleklere dişi adlar takarlar. Eğer o müşrikler ahirete inansalar meleklere "Allah'ın kızları" ünvanını takmazlardı. Çünkü ahirete inanan kimse her sözünü, her davranışını hesaplarr. Sorumluluk duygusu taşır. Sözünden ve davranışından dolayı suçlanacağından korkar. Oysa ahirete inanmayan kimse böyle değildir. O dilediğini söyler, dilediğini yapar. Çünkü sorumluluk ve yükümlülük bilincinden yoksundur. Allah'a ve ahirete inanan ise, sözünden ve davranışından dolayı suçlanarak mahvolabileceğini düşünür ve her şeyden çekinir. Bu sağlıklı ve mantıklı bir gerekçedir.

"Oysa onların bu konuda hiç bir bilgileri yoktur."

Meleklerin Allah'ın kızları oldukları yolundaki iddiaları her hangi bir güvenilir bilgiye dayanmıyor. Bu konuda sadece zanna dayanıyorlar. Zann ise, en yalan söz türüdür.

"Zan ise, gerçeğin kırıntısının bile yerini tutamaz." Bu gerçeğe dayanarak Yüce Allah, Peygamberine, gerçeği öğrenip sonra ona sırt çevirenlere, doğru yolu gördükten sonra yan çizenlere, yüz çevirmesini emrediyor. Okuyalım:

"Bizi anmaktan yüz çevirenlerden yüz çevir."

Yani Kur'an'dan, imandan, Allah'ın birliği ilkesinden ve O'na itaat etmekten yüz çevirerek, sözleri, davranışları ve inançları ile sadece dünya hayatını gaye edinenlerden yüz çevir. Çünkü onlar ahirete inanmıyorlar. Bu yüzden hayatlarını dünya hesabı ile biçimlendirmişler, düşüncelerinin odak noktası dünyadır, ne yaparlarsa dünya için yaparlar. Bu yüzden hayvandan da öte mekanik bir araca benzerler. Böyleleri ile birlikte yaşanacak olan bir hayat faydadan yoksun olacağı için, onlardan yüz çevirerek, kendilerini, Allah'ın başlarına getireceği akıbetle başbaşa bırakmak gerekmiştir.

Şimdi de bir sonraki ayete geçiyoruz:

"Onların bilgilerinin erişebileceği sınır budur."

Onlardaki bu dünya tutkusu bilgilerinin varabileceği son sınırı oluşturur. Bu yüzden onlar dünyayı ahirete tercih ettiler. Çünkü ahiret hakkında hiç bir şey bilmiyorlar.

Arkasından Yüce Allah, peygamberimize dönerek şöyle diyor:

"Hiç şüphesiz senin Rabb'in kimin yolundan saptığını bildiği gibi, kimin doğru yolda olduğunu da bilir."

Ey Peygamber, senin Rabb'in ezeldeki takdirin gereği olarak yolundan kimin saptığını, dünya hayatında da bu sapıklığı kimin ortaya koyduğunu, buna karşılık kaza ve kader sonucu olduğu gibi, uygulama alanında da kimin doğru yoldan gittiğini, senden ve başkalarından çok daha iyi bilir. Herkese iyi ve kötü davranışlarının karşılığını verecektir.

O halde, ey Peygamberimiz, tasalanma, üzülme, işi bize bırak. Biz herkesin ne yaptığını biliyoruz ve ödül-ceza yurdu olan ahirette herkese davranışının hakkettiği karşılığı vereceğiz.

SONUÇ

1- Çoğu manevi hastalıkların kaynağı ahirete inanmamış olan kalptir.

2- Yeryüzünde görülen çoğu bozukluklar cahilliğin, kesin bilgiden yoksun olmanın sonucudur.

3- Maddecilerden uzak durmamız emrediliyor. Çünkü onlar yaratıkların en kötüleridirler.

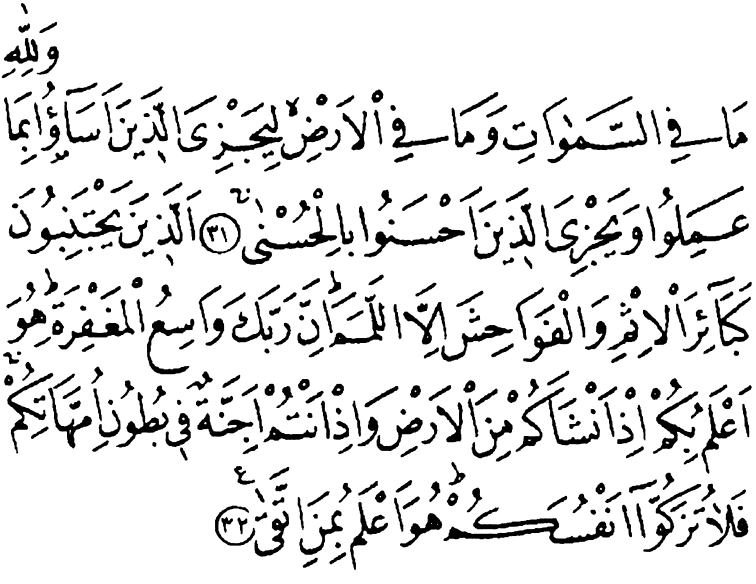
وَلِلَّهِ
مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ لِيَجْزِيَ الَّذِينَ أَسَاءُوا بِمَا
عَمِلُوا وَيَجْزِيَ الَّذِينَ أَحْسَنُوا بِالْحُسْنَىٰ ﴿٣١﴾ الَّذِينَ يَجْتَنِبُونَ
كَبَائِرَ الْإِثْمِ وَالْفَوَاحِشَ إِلَّا اللَّمَمَ إِنَّ رَبَّكَ وَاسِعُ الْمَغْفِرَةِ هُوَ
أَعْلَمُ بِكُمْ إِذْ أَنشَأَكُم مِّنَ الْأَرْضِ وَإِذْ أَنتُمْ أَجِنَّةٌ فِي بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ
فَلَا تُزَكُّوا أَنفُسَكُمْ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنِ اتَّقَىٰ ﴿٣٢﴾

31- Göklerde ve yeryüzünde ne varsa hepsi Allah'a aittir: Maksad kötülük işleyenlere kötülüklerinin ve iyilik yapanlara da iyiliklerinin karşılığını vermektir.

32- İyilik işleyenler büyük günahlardan ve çirkin davranışlardan uzak dururlar. Sadece küçük kusurları olabilir. Senin Rabbinin bağışlayıcılığı geniş kapsamlıdır. O sizi gerek ilk başta topraktan yaratırken ve gerekse annelerinizin karnında cenin aşamasındayken bilir. Öyleyse kendinizi temize çıkarmayınız. Çünkü o kimin kötülüklerden sakındığını herkesten iyi bilir.

SÖZLÜK

وَ لِلّٰه مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَ مَا فِي الْاَرْضِ — Göklerde ve yerde olan her şey Allah'a aittir. Göklerdeki ve yerdeki her şey yaratma, mülkiyet ve tasarruf bakımından Allah'a aittir.

لِيَجْزِيَ الَّذِينَ اَسَاءُوا بِمَا عَمِلُوا — Kötülük işleyenleri yaptıkları kötülüklerle cezalandırmak için. Kötülük işleyenlere işledikleri müşrikliğin ve günahların karşılığı olan cezayı vermek için.

وَ يَجْزِيَ الَّذِينَ اَحْسَنُوا بِالْحُسْنَى — Ve iyilik edenlere en güzel karşılığı vermek için. İyi bir şekilde iman edip salih amel işleyenleri cennetle mükafatlandırmak için.

اَلَّذِينَ يَجْتَنِبُونَ كَبَائِرَ الْاِثْمِ — Büyük günahlardan kaçınanlar. Büyük günahlardan kaçındıktan sonra kul ufak-tefek kusurları bağışlanır.

وَ الْفَوَاحِشَ اِلَّا اللَّمَمَ — İğrenç günahlar. Yalnız küçük kusurlar hariç. Zina, eşcinsel ilişki, namuslu kadınlara zina iftirası atma ve cimrilik gibi iğrenç günahlar. Ayette geçen "lemem" kelimesi, büyük günahlardan kaçınmakla affa uğrayan küçük günahlara denir.

هُوَ اَعْلَمُ بِكُمْ اِذْ اَنْشَاَكُمْ مِنَ الْاَرْضِ — O sizi topraktan yaratırken herkesten iyi bilir. O atanız Adem'i topraktan yarattığından beri, sizi herkesten iyi bilir.

وَ اِذْ اَنْتُمْ اَجِنَّةٌ فِي بُطُونِ اُمَّهَاتِكُمْ — Ve siz ananızın karnında barınan birer cenin iken. Henüz doğmamışken.

فَلَا تُزَكُّوا اَنْفُسَكُمْ هُوَ اَعْلَمُ بِمَنِ اتَّقَى — Kendinizi temize çıkarmayın. Övünme ve kendini beğenmişlik yolu ile kendinizi iyi göstermeye kalkışmayın.

O kimin takva sahibi olduğunu iyi bilir. Allah, içinizden kimin takva sahibi ve kimin günahkar olduğunu iyi bilir. Bunu sizin söylemenize gerek yoktur.

AÇIKLAMA

Okuduğumuz ayetlerde yine Yüce Allah'ın bütün varlıkları kapsayan Rabb'lığı pekiştiriyor. Önceki derste okuduğumuz ayetlerden birinde, "Ahiret de, dünya da Allah'a aittir" buyuran Yüce Allah, şimdi okuduğumuz ayetlerin ilkinde:

"Göklerde ve yerde ne varsa hepsi Allah'a aittir" buyuruyor.

Yani, göklerdeki ve yerdeki bütün varlıklar yaratılış, mülkiyet, kullanım ve yönetilme bakımından Allah'a aittir. O dilediğini doğru yola iletir ve dilediğini de küfürde ısrar etmesinden dolayı sapıklığa mahkum eder.

Doğru yola iletmesi de, sapıklığa mahkum etmesi de kulların tercih ettikleri inanç ve amellere bağlıdır. İşte, "Maksat kötülük işleyenlere kötülüklerinin karşılığını vermektir." ayetinin anlamı budur.

Yani, Allah üzerinde bulundukları şirk ve işledikleri günahlarla kendilerine kötülük edenleri kötü bir karşılık olan cehennemle cezalandırır.

Buna karşılık "iyilik yapanları da iyi bir karşılıkla ödüllendirir."

Yani imanla ve salih ameller ile nefsini arındırıp temizleyenleri en iyi karşılık olan cennetle ödüllendirir.

Çünkü:

"İyilik işleyenler büyük günahlardan ve çirkin davranışlardan uzak dururlar."

Yüce Allah bu ayette, kendilerine iyilik edenlerin bu iyiliği nasıl yapacaklarını açıklıyor. Bunun için insanlar imanla ve salih ameller ile nefislerini arıtmalıdır. Günah işleyenin ahirette cehennem ateşi ile, lanete uğramakla, dünyada ise cezaya çarptırılacağı bildirilmektedir. Öyle ise insan, Allah'ı öfkelendirmekle cezayla tehdit edilmesine yolaçan bütün büyük günah kirleri ile kendisinin pislenmesine meydan vermemelidir. Ayrıca zina, eşcinsellik ve cimrilik gibi iğ-renç günahlardan herkesin kaçınması gerekir.

"Yalnız küçük kusurları olabilir. Senin Rabb'inin bağışlayıcılığı geniş kapsamlıdır."

Onların ancak "lemem" denen ufak-tefek noksanlık türünden kusurları olabilir ki, bunları da Allah affeder. İnsanın kasıtsız olarak yapıp da hemen tevbe ettiği veya müslüman olmadan önce işlediği günahlara "lemem" adı verilir. Ayrıca yanlış bir şeye bakmak, hatalı bir söz söylemek ve serbest olmayan bir yiyecekten tatmak gibi küçük günahlar da bu kapsama girer.

Peygamberimizin şu sözleri bu kavramın açıklaması özelliğini taşır: "Allah, insanoğluna bir zina payı yazmıştır. O pay kaçınılmaz biçimde onu bulur. Gözlerin zinası, bakmak, dilin zinası ise konuşmaktır. Nefis çeker, arzu eder. Fakat cinsel organ bu arzuyu ya onaylar veya reddeder."

Evet, Allah'ın bağışlaması geniş kapsamlıdır. Büyük günah işleyenin tevbe ettiği günahlarını bağışladığı gibi, bütün küçük günahları da bağışlar.

Şimdi de bu ayetin devamını okuyoruz:

"O sizi gerek ilk başta topraktan yaratırken ve gerekse annelerinizin karnında cenin aşamasındayken bilir."

Yüce Allah bizim zaaflarımızı, içgüdülerimizi, ihtiyaçlarımızı, kendi kendimizi idare etmekten âciz olduğumuzu iyi bilir. Bu yüzden âcizliğimizden ve yetersizliğimizden kaynaklanan "lemem" denen ufak-tefek noksanlık türü günahlarımızı affeder. O'na hamd ve minnetler olsun.

"Öyleyse kendinizi temize çıkarmayın."

Yüce Allah bu buyruğu ile mü'min kullarına, kendilerini temize çıkarmalarını, eksiksiz ve temiz olduklarını iddia etmelerini yasaklıyor. Böyle bir iddia övünme ve kendini beğenme anlamına gelir ki, bu duygu, gösteriş ve müşriklikte olduğu gibi, iyi amelleri siler, geçersiz kılar.

"Nefsinizi temize çıkarmayın" demek, "Nefsinizin temiz, günahlardan ve kötülüklerden arınmış olduğunu ileri sürmeyin" demektir.

"Çünkü O kimin kötülüklerden sakındığını herkesten iyi bilir."

Allah kimin kendinden çekindiğini, kimin O'nun cezasından korktuğunu ve bu endişe içinde kimin farzları yerine getirip haramlardan kaçındığını, hem bizden ve hem de o takva sahibinin kendisinden çok daha iyi bilir. O halde, O'na karşı kendinizi övmeyin. Çünkü O sizi, kendinizden daha iyi tanır.

SONUÇ

1- Allah'ın bütün varlıkları kapsayan ve O'nun ilahlığını gerekli kılan Rabb'lığı vurgulanıyor.

2- Yüce Allah'ın iradesi vurgulanıyor. Buna göre dilediğini doğru yola iletir, dilediğini sapıklığı ile başbaşa bırakır; dilediğini azaba çarptırır, dilediğine merhamet eder. Fakat bu yoldaki tercihler yüce bir hikmete bağlıdır.

3- Ahiretteki karşılığın, amel ile aynı türden olacağı ilkesi vurgulanıyor.

4- Büyük günahlardan kaçınmanın küçük günahların affedilmesini sağlayacağı ilkesi vurgulanıyor.

5- Nefsi temize çıkarmak yasaklanıyor. Nefsi temize çıkarmak demek onu övmek, onun iyi, olgun, erdemli ve üstün olduğunu ileri sürmek demektir.

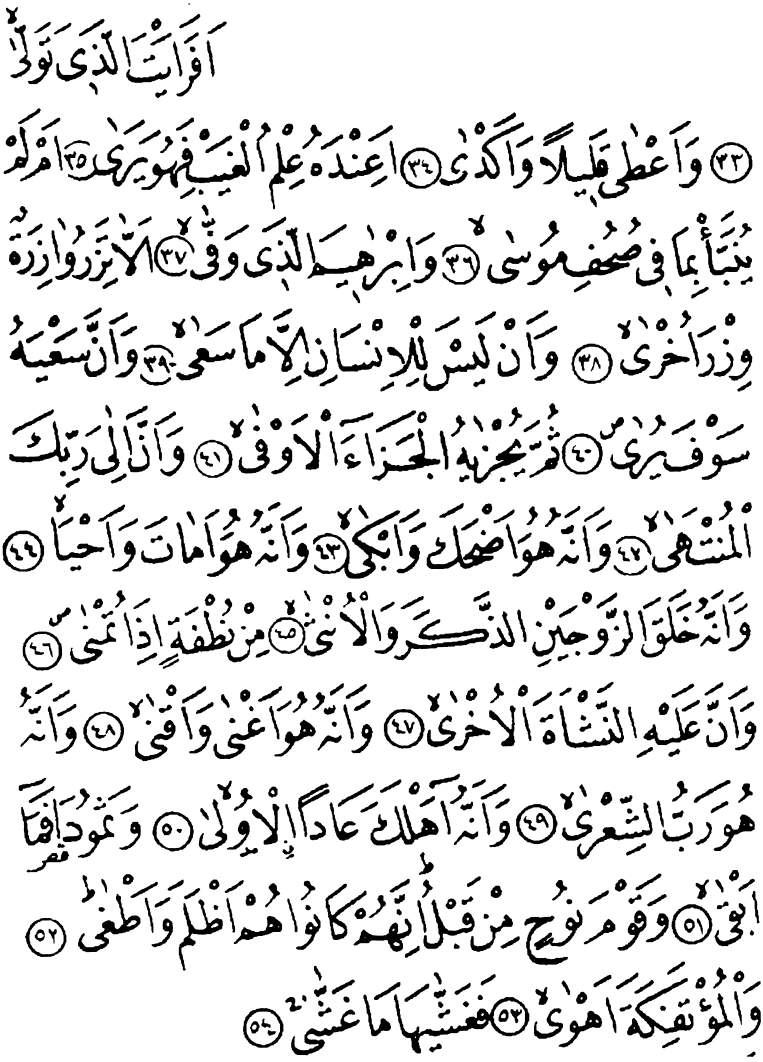

33- Ey muhammed, görüyor musun, şu gerçeğe sırt çevireni?

34- Önce biraz verip de arkasını getirmeyeni?

35- Acaba gaybın bilgisine sahiptir de, o alemin sırlarını mı biliyor?

36- Yoksa Musa'ya indirilen kutsal sayfaların içeriğinden haberi olmadı mı?

37- Ve görevini titizlikle yerine getiren İbrahim'e inmiş olan kutsal sayfaların içeriğinden haberdar olmadı mı?

38- Ki, hiç kimse başkasının günah yükünü taşımaz.

39- İnsan ancak kendi çalışmasının karşılığını elde edebilir.

40- Onun çalışması ilerde kesinlikle gözler önüne serilecektir.

41- Sonra çalışmasının karşılığı kendisine eksiksiz olarak verilecektir.

42- Sonunda kesin olarak Rabb'inin huzuruna varılacaktır.

43- Güldüren de, ağlatan da O'dur.

44- Öldüren de O'dur, yaşatan da O'dur.

45- Erkeği ve dişiyi çifler halinde yaratan O'dur.

46- Fışkıran spermadan.

47- Tekrar diriltecek olan da O'dur.

48- İnsana zenginlik veren de, gözünü doyuran da O'dur.

49- (Bazı müşriklerin taptıkları) Şira yıldızının Rabb'i de O'dur.

50- Eski dönemlerde yaşamış Adoğullarını yokeden O'dur.

51- Semudoğullarını da. Kazıdı köklerini.

52- Daha önce de Nuh'un kavmini yoketti. Çünkü onlar son derece zalim ve azgın kimselerdi.

53- Lut'un kavmini yoketti. Çünkü onlar son derece zalim ve azgın kimselerdi.

54- Oraları yerin dibine O geçirmiştir.

SÖZLÜK

اَفَرَاَيْتَ الَّذِى تَوَلّٰى	Gördün mü sırt çevireni? İslâma girmeye yaklaştıktan sonra bundan vazgeçeni gördün mü?
وَ اَعْطٰى قَلِيلاً وَ اَكْدٰى	Az verdi, sonra kıstı. Ahiret azabını kendi hesabına yükleneceğini sandığı kimseye vadettiği malı önce vermeye başladı, sonra kıstı.
اَعِنْدَهُ عِلْمُ الْغَيْبِ فَهُوَ يَرٰى	Acaba gaybın bilgisine sahiptir de o alemin sırlarını mı biliyor? Başkasının onun azabını yüklenebileceğini mi biliyor?
اَمْ لَمْ يُنَبَّأْ بِمَا فِى صُحُفِ مُوسٰى وَ اِبْرَاهِيمَ الَّذِى وَفّٰى	Yoksa Musa'ya ve İbrahim'e indirilen sahifelerin içeriğinden haberi olmadı mı? Bu sayfalar Tevrat ile, İbrahim peygambere gelen on sayfadır.
اَلاَّ تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ اُخْرٰى	Hiç bir günahkar, başkasının günahını yüklenmez.
وَ اَنْ لَيْسَ لِلْاِنْسَانِ اِلاَّ مَا سَعٰى	İnsan için sadece kendi çalışması vardır. İnsan iyi-kötü ne yaptı ise onun karşılığını bulur. İnsana başkasının çalışmasından ne iyi ve ne kötü hiç bir pay düşmez.
وَ اَنَّ سَعْيَهُ سَوْفَ يُرٰى	İnsanın çalışması ileride görülecektir. Kıyamet günü insanın çalışmasının sonuçları görülecektir, bunu kendisi de görecektir.
ثُمَّ يُجْزٰاهُ الْجَزَاءَ الْاَوْفٰى	Sonra kendisine çalışmasının karşılığı tam olarak verilir. Kendisine çalışmalarının karşılığı hiç bir kısıntı yapılmadan tam ve eksiksiz olarak verilir.
وَ اَنَّ اِلٰى رَبِّكَ الْمُنْتَهٰى	Son varış Rabb'inedir. Öldükten sonra kullarının işledikleriyle dönüşü ve akıbeti Rabb'inin huzurunda noktalanır ve Allah onlara, yaptıklarının karşılıklarını verir.
وَ اَنَّهُ اَضْحَكَ وَ اَبْكٰى	O güldürdü ve ağlattı. Dilediğini sevindirip güldürdü, dilediğini de üzüp ağlattı.
وَ اَنَّهُ هُوَ اَمَاتَ وَ اَحْيٰا	O öldürdü ve diriltti. Dünyada öldürüp ahirette diriltti.
وَ اَنَّهُ خَلَقَ الزَّوْجَيْنِ	O iki cinsi yarattı. Erkek ve dişi iki cinsi yarattı.
مِنْ نُطْفَةٍ اِذَا تُمْنٰى	Fışkırdığı zamanki spermadan. Fışkırdığında rahme akan meniden.
وَ اَنَّ عَلَيْهِ النَّشْاَةَ الْاُخْرٰى	Tekrar diriltme de O'na aittir. Yeniden dirilme ve hesaplaşma için ikinci yaratmayı gerçekleştirecek olan O'dur.

وَ اَنَّهُ هُوَ اَغْنَى وَ اَقْنَى — O zenginleştirdi ve mala doyurdu. Sadece o bazı insanları zengin etti ve mal birikimi yaparak doymalarını sağladı.

وَ اَنَّهُ هُوَ رَبُّ الشِّعْرَى — O Şira'nın Rabbidir. Onun yaratıcısı ve sahibi O'dur. Şira, Cevza yıldızının gerisinde olan ve bazı müşriklerin taptıkları bir yıldızdır.

اَهْلَكَ عَادًا الْاُولَى — Eski Adoğullarını O yoketti. Hud peygamberin soydaşları olan Adoğullarını O yoketti.

وَ ثَمُودَا فَمَا اَبْقَى — Semudoğullarını da. Hiç birini sağ bırakmadı. Bunlar Salih peygamberin soydaşlarıdır.

وَ قَوْمَ نُوحٍ مِنْ قَبْلُ — Daha önce de Nuh'un kavmini yoketti. Adoğulları'ndan, Semudoğulları'ndan ve Lut'un kavminden önce Nuh'un kavmini yoketti.

وَ الْمُؤْتَفِكَةَ اَهْوَى — Alt-üst edilen yerleri yerin dibine geçirdi. Lut kavminin kentlerini önce havaya kaldırdı, sonra tersine çevirerek yere serdi.

فَغَشّٰهَا مَا غَشّٰى — Orayı örttüğü ile örttü. Azapla örttü. Öyle ki, üstünü altına getirdi ve üzerine balçıktan dökülmüş taşlar yağdırdı.

AÇIKLAMA

Okuduğumuz ayetler cahil bir Kureyşlinin tarifidir. Bu Kureyşli Velid b. Muğire'dir.

Bir defasında Peygamberimizi Kur'an okurken dinledi. Okunan Kur'an hoşuna gitti. Peygamberimizin çağrısı üzerine müslüman olmasına az kaldı. Müşriklerin şeytanlarından biri durumu öğrenince hemen yanına koşarak, "Velid, müslüman oldu ve atalarının dinini bıraktı" diye ayıpladı. Velid, mazeret olarak, Allah'ın azabından korktuğunu ileri sürdü.

O Kureyşli şeytan, fakir, Velid ise zengin idi. Bu yüzden fakir şeytan ona şöyle dedi: "Bana haftada, ayda, ya da yılda şu kadar mal ver, korktuğun o azabı senin yerine ben üzerime alayım. Sen de eski dinine dön ve bir daha onu bırakma."

Velid bu öneriyi kabul ederek adama mal vermeye başladı. Fakat bir süre sonra kararlaştırdıkları malı vermeyi durdurdu. Bunun üzerine Yüce Allah onun hakkında okuduğumuz ayetleri indirdi.

Bu ayetler, Peygamberimizin gönlünü alıcı niteliklerinin yanısıra, okuyan ve dinleyen herkes için öğretici ve uyarıcı bir duyurudur. Yüce Allah dinleyici-

leri hayrete düşürecek bir üslupla şöyle buyuruyor:

"Ey Muhammed, görüyor musun, şu gerçeğe sırt çeviren adamı?"

İslâm'a girmeye yaklaşmışken, onu kabul etmek üzereyken sırt çevirdi.

"Önce biraz verdi."

Velid b. Muğire ahiretteki azabını, her ay vereceği mal karşılığında üstleneceğine söz veren müşrik şeytana, önce biraz mal verdi.

Fakat sonra "ödemeyi kesti."

Adama söz verdiği taksitleri vermeyi durdurdu.

Yerde kuyu kazan biri, kimi zaman sert bir tabakaya rastlar da kazıya devam edemez olunca kuyu açmaktan vazgeçer ya, işte Velid de öyle yaptı. Önce biraz mal verdi, fakat sonra ödemeyi durdurdu.

"Acaba gaybın bilgisine sahiptir de, o alemin sırlarını mı biliyor?"

Yani, insanın başkasının çekeceği azabı yüklenebileceğine ilişkin bir bilgisi mi var? Sorunun cevabı, "Hayır, ne Kur'an ve ne sünnet kaynaklı bir gayp bilgisine sahip değildir" biçimindedir.

"Yoksa Musa'ya indirilen kutsal sayfaların içeriğinden haberi olmadı mı?"

Bu sayfalardan maksat Tevrat'tır.

"Ve görevini titizlikle yerine getiren İbrahim'e inmiş olan kutsal sayfaların içeriğinden haberdar olmadı mı?"

İbrahim, Allah'a verdiği bütün sözleri tuttu. Mesela, oğlu İsmail'i kurban etmek üzere yüzü koyun yere yatırdı. Beytullah'ı inşa etti. Hicaz'dan göçetti ve bunlara benzer daha bir kaç ağır yükümlülüğü yerine getirdi.

İşte, İsrailoğullarının peygamberi Hz. Musa ile peygamberlerin atası Hz. İbrahim'e inen kutsal sayfaların içeriğinden bu cahil adamın haberi olmadı mı?

Arkasından bu kutsal sayfalarda yeralan bilginin ne olduğu şöyle açıklanıyor:

"Ki, hiç kimse başkasının günah yükünü taşımaz."

Hiç bir kimse başka birinin günahını yüklenmez.

"İnsan ancak kendi çalışmasının karşılığını elde edebilir."

İnsan kıyamet günü sadece kendi emeği ile kazanmaya çalıştığı sevabı

elde edebilir.

Bu esas, Peygamberimizin hadisi ile çelişmez. Buhari'nin bildirdiğine göre Peygamberimiz şöyle buyuruyor: "İnsanoğlu ölünce amel defteri kapanır. Yalnız şu kaynaklardan amel defterine sevap yazılmasına devam edilir: a) Kendisi için dua eden iyi evlat, b) toplum yararına işlenen kalıcı bir hayır, c) Faydalanılan ilim."

Dediğimiz gibi, yukarıdaki ayetin anlamı ile Peygamberimizin bu hadisi arasında çelişki yoktur. Çünkü Peygamberimizin saydığı bu üç husus, insanın kendi emeğinin ve çalışmalarının ürünleridir. Adam evladını büyütmüş, ona eğitim vermiştir. Kamuya yararlı olan kalıcı hayrı kendisi bağışlamıştır. İlmi öğrenmiş, öğretmiş, başkalarına yaymıştır. Yani bunların hepsi insanın kendi kazancı, kendi emeğinin ürünüdür.

"Onun çalışması ilerde kesinlikle gözler önüne serilecektir."

Dünyadaki iyi ve kötü hareketleri ilerde açıkça görülecek, iyi ve kötü karşılığını kesinlikle alacak ve bu karşılık, tam, eksiksiz ve kısıntısız olacaktır.

"Sonunda kesin olarak Rabb'inin huzuruna varılacaktır."

Kullar öldükten sonra bütün işleri O'nun huzuruna gider. O da, vereceği hükümler ile yaptıklarının karşılıklarını belirler.

"Güldüren de, ağlatan da O'dur."

İstediğini iman ve güzel amellerinden dolayı sevindirir, istediğini de küfür ve isyanı sebebiyle üzer. Sevinen güler, üzülen ise ağlar. Cennetlikleri güldürür, cehenneme gönderdiklerini ağlatır. Bunun yanısıra, dünyada kimini sevindirir, kimini üzüntüye boğar.

"Öldüren de, dirilten de O'dur."

Kulu eceli gelince öldürür, mezardan çıkıp büyük toplantıya katılacağı gün ise yeniden diriltir.

Kulu imanla diriltir ve kafirlikle öldürür.

Yeryüzünü kuraklıkla öldürür, yağmurla diriltir.

"Erkeği ve dişiyi çiftler halinde yaratan O'dur, fışkıran spermadan."

O, bütün canlı türleri rahimlere serpilen bir damla meniden erkekli dişili çiftler halinde yarattı.

"Tekrar diriltecek olan da O'dur."

Bu işi O gerçekleştirecek, kıyamet günü canlıları ölümlerinden sonra yeniden diriltecektir.

"İnsanlara zenginlik veren de, gözünü doyuran da O'dur."

Allah bazı insanların ihtiyaçlarını karşılar, onları başkalarına muhtaç etmez, geçimlerini sağlar. Diğer bazılarına da bol servet verir. Onlar da bu serveti biriktirir.

"Bazı müşriklerin taptıkları: "Şira yıldızının Rabb'i de O'dur."

Cevzan'ın arkasından doğan Şira yıldızı var ya, onun yaratıcısı, sahibi ve yönlendiricisi Allah'tır. Bazı cahiller bu yıldıza tapıyorlar, onu Rabb ve ilah ediniyorlar. Oysa o, bir olan Rabb'in ve İlah'ın yaratığıdır.

"Eski dönemlerde yaşamış Adoğulları'nı yokeden O'dur."

Hud peygamberin kavmini yokeden O'dur. Üzerlerine sert bir kasırga saldı. Bu kasırga önüne çıkan her şeyi toza dönüştürdü. "Bizden daha güçlüsü var mı?" diyen bu Adoğulları'nı Allah yoketti, hepsini helak etti.

"Semudoğulları'nı da yoketti. Köklerini kazıdı."

Salih peygamberin kavmi olan Semudoğullarını da, başlarına taş yağdırarak yoketti. Hiç birini sağ bırakmadı.

"Daha önce de Nuh'un soydaşlarını yoketti. Çünkü onlar son derece zalim ve azgın kimselerdi."

Adoğulları'ndan ve Semudoğulları'ndan daha önce Nuh'un kavmini yoketti. Onlar diğer toplumlardan daha zalim ve daha azgın kimselerdi.

"Lut'un kavminin yaşadıkları yöreleri alt-üst eden O'dur."

O, Lut'un kavminin yaşadıkları Sodom ve Gomore adlı beldeleri yoketti. Bu beldeleri altlarını üstlerine getirerek yere çarptı. Başlarına balçıktan dökülmüş taşlar yağdırdı da bu beldeleri acı bir azapla, tanımlanması imkansız müthiş bir azapla kuşattı.

İşte, âlemlerin Rabbi budur. O Rabb ki, cahiller O'na putları eş koştular ve onlara taptılar. İşte bu gerçek ilah olan Allah'tır. O İlah ki, insanlar O'nu bir yana bırakarak hiç bir gücü, hiç bir hakimiyeti, hiç bir bilgisi olmayan putları ilah edindiler.

İşte Allah üstün iradelidir, dostları lehine düşmanlarından intikam alır. Kendisine düşman olan kulu bedbaht, dost olan kulu mutlu eder.

SONUÇ

1- Asla reddedilemeyecek delillere dayanarak Allah'ın rabb'lığı pekiştiriliyor, ilahlığı ispatlanıyor.

2- Allah'ın hükümlerinde ve takdirlerinde âdil olduğu açıklanıyor.

3- Allah'ın gücünün, ilminin ve hikmetinin delillerine dikkat çekiliyor.

4- İnsanın nefsini arındıran veya kirleten işin o insanın öz iradesi ile, tercihi ile, niyeti ile seçip gerçekleştirdiği yolundaki gerçek ortaya konuyor.

5- Kafirlerin ve müşriklerin azgınları ile zalimleri, daha önceki zalim ve azgın toplumlar gibi yokedilmekle ve hüsrana uğramakla tehdit ediliyor.

55- Ey insanoğlu, öyleyse Rabb'inin hangi nimetinden kuşku duyuyorsun?

56- Bu peygamber de eski uyarıcıların bir halkasıdır.

57- Kıyamet günü iyice yaklaştı.

58- Onun dehşetini Allah'tan başka hiç kimse başından savamaz.

59- Bu Kur'an sizin tuhafınıza mı gidiyor?

60- Onu dinlerken ağlıyacağınıza gülüyorsunuz öyle mi?

61- Gaflet içinde yüzüyorsunuz değil mi?

62- Haydi, hemen Allah'a secde edin, O'na kulluk edin.

SÖZLÜK

فَبِاَىِّ اٰلَاۤءِ رَبِّكَ Rabbinin hangi nimetlerini? Ey insanoğlu, Rabbinin sana ve başkalarına bağışladığı hangi nimetleri?

تَتَمَارٰى Kuşku ile karşılıyorsun? Ya da inkar ediyorsun?

هٰذَا نَذِيرٌ مِنَ النُّذُرِ الْاُولٰى Bu eski uyarıcılardan bir uyarıcıdır. Bu Muhammed peygamber, daha önceki uyarıcılardan biridir. O kavimlerine gönderilen daha önceki peygamberler gibi bir peygamberdir.

اَزِفَتِ الْاٰزِفَةُ Yakın olan yaklaştı. Kıyamet günü yaklaştı. Kıyamet, gerçekten yakın olduğu için "yakın"lıkla nitelenmiştir.

لَيْسَ لَهَا مِنْ دُونِ اللّٰهِ كَاشِفَةٌ Allah'tan başka onu açığa vuracak hiç kimse yoktur. Kıyametin ne zaman gerçekleşeceğini Allah'tan başka açıklayacak başka bir varlık yoktur. Onun vaktini sadece Yüce Allah açıklayabilir.

اَفَمِنْ هٰذَا الْحَدِيثِ Bu sözden. Yani Kur'an'dan.

تَعْجَبُونَ وَ تَضْحَكُونَ Hayrete düşüyor, gülüyor musunuz? Hayrete düşüp onu yalanlıyor ve onunla alay etmek için gülüyor musunuz?

وَ اَنْتُمْ سَامِدُونَ Siz gaflet içindesiniz. Şarkı söylemek ve putlara tapmak gibi sapık sözlerle ve davranışlarla mı oyalanıyorsunuz?

فَاسْجُدُوا لِلّٰهِ Allah'a secde edin. Sizi yaratan, yaşatan ve rızkınızı veren Allah'a secden edin, putlara secde etmeyin.

وَ اعْبُدُوا O'na kulluk edin. Saygı, sevgi ve korku içinde Allah'a boyun eğin, teslim olun. O sizin kendisinden başka ilah olmayan gerçek ilahınızdır.

AÇIKLAMA

Daha önce okuduğumuz ayetlerde Yüce Allah'ın gücünün, bilgisinin ve hikmetinin delillerini yansıtan görkemli bir anlatıma şahit olmuştuk. Bu göstergelerin hepsi O'nun Rabb'lığını ve ilahlığını gerekli kılıyordu.

İşte bu anlatımdan sonra Yüce Allah insana şöyle sesleniyor:

"Ey insanoğlu, öyleyse Rabb'inin hangi nimetinden kuşku duyuyorsun?"

Bu sûrede sana verdiğimiz nimet ve imtihan delillerinden sonra -ki bunların her iki türü de aslında nimettir- Rabb'inin hangi nimetini şüphe ile karşılayabilir, ya da inkar edebilirsin? O nimetlerin hepsi önündedir. Onları asla

ne inkar edebilir, ne de gizleyebilirsin.

Devam ediyoruz:

"Bu Peygamber de eski uyarıcıların bir halkasıdır."

Bu ayet iki noktaya işaret edebilir. Ya bu suredeki uyarılara işaret ediyor ki, Kur'an tümü ile bir uyarıcılar toplamıdır. Ya da Peygamberimize işaret ediyor. Her iki şık da doğrudur. Çünkü Kur'an, daha önceki uyarıcıların bir halkasını oluşturduğu gibi, Peygamberimiz de kendisinden önce gelip geçmiş peygamberler zincirinin bir halkasıdır. Ayrıca bu ayet, peygamberlerin, kavimlerini korkuttukları dünya ve ahiret azabına yönelik bir işaret de olabilir.

Ey insanlar kendinize gelin de yüz çevirmenizin akıbetinden sakının.

"Kıyamet günü iyice yaklaştı."

Yüce Allah bu ayette haber veriyor ki, Kıyamet'in vakti geldi, kopacağı an çattı, o an çok yakındır.

Üzerindeki perdeyi kaldırıp onu açığa çıkaracak Allah'tan başka bir kimse yoktur. İlahi bir hikmete dayalı olarak o hep örtülü ve meçhul kalacak. Böylece insanlık onunla, hiç beklemediği bir anda karşılaşacaktır. O gün yalanlayıcıların, inkarcıların vay hallerine!

Daha sonra Yüce Allah müşrikleri ve inkarcıları şöyle azarlıyor:

"Bu Kur'an sizin tuhafınıza mı gidiyor?"

Şu ilahi konuşmayı, şu Rabb'in sözü olan Kur'an'ı tuhaf sayacak kadar koyu bir gaflete mi daldınız?

"Onu dinlerken ağlayacağınıza gülüyorsunuz, öyle mi?"

Kalpleriniz sanki ölmüş gibi. Nefislerinize ağlamıyorsunuz. Nefislerinizi şeytana sattınız, o da onları cehenneme yakıt yapacak.

"Gaflet içinde yüzüyorsunuz, değil mi?"

Gaflet içinde oyalanıyor, şarkı söyleyip oynuyorsunuz. Yazıklar olsun size! Kendinize gelin!

"Haydi, hemen Allah'a secde edin. O'na kulluk edin."

Ona teslim olup, O'na boyun eğip kendiniz O'nun önünde tam bir teslimiyet göstermedikçe, acı azaptan kurtulmanız mümkün değildir. O'nun birliğini tasdik ederek O'na kulluk etmeniz, kalpleriniz ve amellerinizle O'na teslim olmanız gerekir. Allah'tan başka taptığınız hiç bir ilah olmamalıdır. Başka hiç bir İlah'a saygı ve sevgi beslememelisiniz. İstediklerini yaparak ve

hoşlanmadıklarından kaçınarak O'na yaklaşmalısınız.

SONUÇ

1- Kıyametin yakın olduğu, fakat gelişi ansızın olsun diye kopacağı anın bütün yaratıklardan gizli tutulduğu bildiriliyor.

2- İhtirasların ağına kapılarak yaşamak yeriliyor.

3- Allah korkusu ile ağlamak özendiriliyor.

4- İnsanı Allah'tan alıkoyan şarkı, şiir vs. söylemenin, oyunun ve eğlencenin haram olduğuna işaret ediliyor.

5- Bu ayet okunduğunda gerek onu okuyanın, gerekse işitenin secde etmesinin, şeriatın gereği olduğuna işaret ediliyor. Çünkü bu ayet, Kur'an'daki secde ayetlerinin en önemlilerinden biridir. Bu secde ayetinin özelliklerinden biri, Buhari'den edindiğimiz bilgiye göre, bu ayetin arkasından müşriklerin Kâbe çevresinde Peygamberimiz ile birlikte secde etmiş olmalarıdır.

Sûre 54
Kamer Sûresi

Medine Döneminde İndirildi
Ayet Sayısı: 55

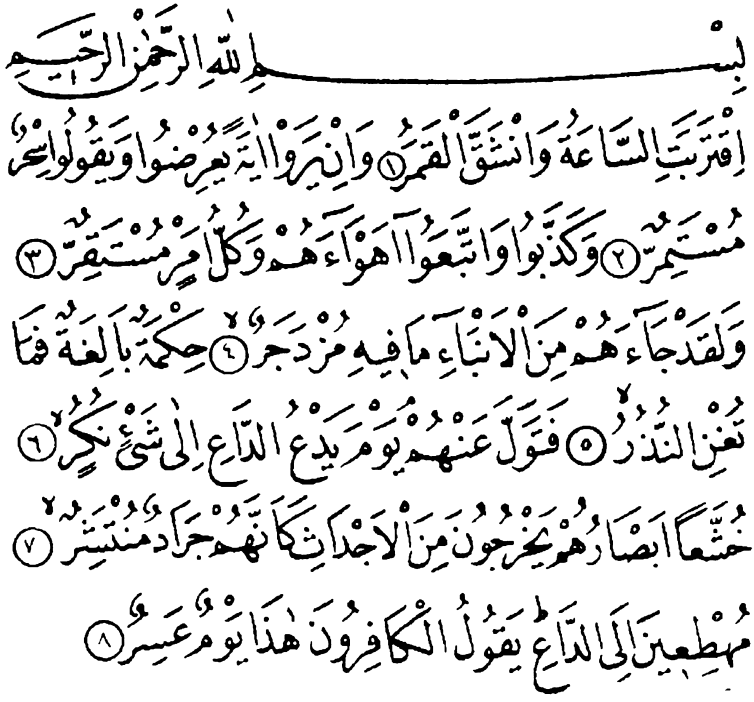

Rahman ve Rahim Allah'ın adıyle

1- O saat yaklaştı, ay yarıldı.

2- Bir mucize görecek olsalar yüz çevirirler ve: "Süregelen bir büyüdür" derler.

3- Yalanladılar, nefislerinin heveslerine uydular. Halbuki her iş, yerini bulacaktır. (Allah'ın kararına kimse engel olamaz.)

4- Andolsun, onlara, (batılda kalmalarını) önleyecek (ibret verici olayları anlatan) haberler geldi.

5- Bunlar üstün hikmettir! Ama uyarılar fayda vermiyor.

6- Öyleyse sen de onlardan yüz çevir; o çağırıcının görülmemiş, tanınmamış bir şeye çağıracağı gün,

7- Gözleri düşkün düşkün (zillet ve dehşet içinde) kabirlerden çıkarlar; tıpkı yayılan çekirgeler gibidirler.

8- Boyunlarını, çağırana doğru uzatmış koşarlarken, kafirler: "Bu çetin bir gündür!" derler.

SÖZLÜK

اقْتَرَبَتِ السَّاعَةُ وَ انْشَقَّ الْقَمَرُ وَ اِنْ يَرَوْا آيَةً

Kıyamet yaklaştı ve ay ikiye bölündü. Kıyamet yaklaştı ve Ebu Kubeys dağı üzerinde ay ikiye bölündü.

يُعْرِضُوا وَ يَقُولُوا سِحْرٌ

Onlar eğer bir mucize görseler, yüz çevirirler. Kureyşli kafirler eğer bir mucize görseler, yüz çevirirler, ona dönüp bakmazlar.

مُسْتَمِرٌ

"Bu sürekli bir büyüdür" derler. "Bu kesintisiz, sürekli bir sihirbazdır," derler.

وَ كُلُّ اَمْرٍ مُسْتَقِرٌ

Her şey yerinde duruyor. İyi ya da kötü her şey, cennette ya da cehennemde sahibi ile birarada duruyor.

وَ لَقَدْ جَاءَهُمْ مِنَ الْاَنْبَاءِ مَا فِيهِ مُزْدَجَرٌ

Onlara haberler geldi. Onlara Kur'an'da anlatılan eski ümmetlere ilişkin haberler geldi.

حِكْمَةٌ بَالِغَةٌ

Vazgeçirici öğreti içeren. Onları inkarcılıktan ve kafirlikten caydırıcı haberler geldi kendilerine.

فَمَا تُغْنِ النُّذُرُ

Tam bir hikmet. Onlara gelen haberler tam bir hikmettir.

فَتَوَلَّ عَنْهُمْ

Uyarıcılar yararlı olmadı. Keyfi arzularına uyup inkar eden toplumlara uyarılar yararlı olmadı.

يَوْمَ يَدْعُو الدَّاعِ

Onlardan yüz çevir. Bu yüzden onlardan yüz çevir.

اِلَى شَيْءٍ نُكُرٍ

O gün onları bir çağırıcı hiç bilmedikleri bir şeye çağırır. Görevli melek onları kıyamet duruşmasına çağırır.

يَخْرُجُونَ مِنَ الْاَجْدَاثِ

Mezarlardan çıkarlar.

مُهْطِعِينَ اِلَى الدَّاعِ

Çağırıcıya doğru koşarlar. Çağrı görevlisinin sesine koşarlar.

هَذَا يَوْمٌ عَسِرٌ

Bu zor bir gündür. Bu gün çok çetin bir gündür.

AÇIKLAMA

Yüce Allah:

"Kıyamet anı yaklaştı, ay ikiye ayrıldı" buyuruyor.

Yüce Allah, dünyanın sonunun geleceği, yokolacağı ve kıyametin kopacağı anın yakın olduğunu ve ayın ikiye bölündüğünü haber veriyor.

Ayın ikiye bölünmesi, Peygamberimizin gösterdiği bir mucizedir. Zaten Peygamberimizin gelişi kıyametin belirtilerinden biridir. Ayın ikiye bölünmesi olayı Mekke'de gerçekleşti.

Kureyşliler Peygamberimizden gerçek peygamber olduğunu ispatlayacak bir mucize göstermesini istediler. Peygamberimiz de Yüce Allah'tan ayın ikiye bölünmesini istedi. Onun bu isteği üzerine ay, Ebu Kubeys dağı üzerindeyken gerçekten iki parçaya ayrıldı. Bir parçası dağın üzerinde ve öbür parçası dağın arkasından göründü.

Kureyşliler bu mucizeyi gözleri ile gördüler, fakat buna rağmen iman etmediler. İşte, "Onlar bir mucize görürler, yüz çevirirler ve bu öteden beri gördüğümüz bir büyüdür derler" ayetinin anlamı budur.

Yani, "bu güçlü, yaman bir büyüdür" demek istediler.

"Yalanladılar, keyfi arzularına uydular."

Allah'ın birliği ilkesini, peygamberimizi ve vahiy öğretisini yalanladılar. Fakat bu yalanlama sırasında akıllarına ve Peygamberlerimizin getirdiği duyuruya değil, keyfi arzularına uydular.

"Ama her şey yerinde duruyor."

İyi ve kötü her şey cennette, ya da cehennemde sahibinin başına gelecektir.

"Onlara haberler geldi."

Onlara eski ümmetlere ilişkin haberler geldi. Bu haberlerde, o eski ümmetlerin peygamberlerini yalanladıkları için, kafirliklerini ve müşrikliklerini devam ettirdikleri için Allah tarafından nasıl yokedildikleri anlatılıyor. Bu haberlere Kur'an-ı Kerim yer veriyor.

"Bu tutumlarından vazgeçmelerini sağlayacak."

Gelen haberlerde eski peygamberler ile ümmetleri arasında cereyan eden öğüt verici, hatırlatıcı olaylar anlatılıyor. Bu olaylar, inkarcılıktan ve günahlardan caydırıcı niteliktedir.

"Bu haberler son derece anlamlı ve etkileyicidir."

Ayette geçen "hikmet" kelimesi, "insanı kötü yola dalmaktan ve helak olmaktan alıkoyan söz" demektir.

"Ama uyarılar yararlı olmuyor."

Kendilerine gelen gerçeği yalanlayıp arzularının peşine takılan, Rabb'lerinin doğru yolu gösteren çağrısına ve akıllarının sesine kulak asmayan topluma uyarılar fayda vermiyor.

O halde ey Peygamberimiz, "sen de onlara yüz çevir." Onları Rabbleri-

nin haklarında vereceği hükümle başbaşa bırak.

Devam ediyoruz:

"Görevli melek, o gün onları benzeri yaşanmamış olaya çağırdığında..."

Ey Peygamberimiz, görevli meleğin onları benzeri görülmemiş olaya çağıracağı günü hatırla. Bu olay kıyamet günü toplantısı ve duruşmadır.

"... gözleri donuk ve ürkek olur."

Aslında bütün vücudları korku dolu olur. Gözlerden sözedilmesinin sebebi, gözlerin korkuyu en güçlü biçimde yansıtan organ olmalarıdır.

"Mezarlarından çıkarlar ve çekirge sürüsü gibi etrafa dağılırlar."

Kalabalık oluşları, dağılıp yayılmaları bakımından çekirge sürülerini andırırlar.

"Kendilerini çağıran görevliye doğru koşarlar."

Toplantı ve duruşma alanına doğru koşarlar.

O gün "kafirler, 'Bu zorlu bir gündür' derler."

Gerçekten o gün çok çetin, çok zorlu bir gündür. Ama mü'minler için hiç de zorlu değildir. Nitekim Yüce Allah başka bir ayette: "O gün çetin bir gündür. Kafirler için kolay değildir -Mudessir, 10-11-" buyuruyor. Bunun anlamı: "O gün mü'minler için kolaydır."

SONUÇ

1- Yeniden diriliş ve ahiret günü hesaplaşması inancı pekiştiriliyor.

2- Peygamberimizin peygamber olarak görevlendirilmesi ve kendisine verilen bir mucizesi olarak ayın iki parçaya bölünmesi gibi bazı kıyamet alâmetlerinden sözediliyor.

3- Nefsin arzularına uymak kınanıyor ve insanlar bu konuda uyarılıyor. Çünkü o mahvedici bir tutumdur.

4- Kur'an'ın ve dediğini yapmayıp, nefsinin arzularına uyan kimseyi uyarmanın yararı olmaz.

كَذَّبَتْ

قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ فَكَذَّبُوا عَبْدَنَا وَقَالُوا مَجْنُونٌ وَازْدُجِرَ ⑨

فَدَعَا رَبَّهُ أَنِّي مَغْلُوبٌ فَانْتَصِرْ ﴿١٠﴾ فَفَتَحْنَا أَبْوَابَ السَّمَاءِ بِمَاءٍ
مُنْهَمِرٍ ﴿١١﴾ وَفَجَّرْنَا الْأَرْضَ عُيُونًا فَالْتَقَى الْمَاءُ عَلَىٰ أَمْرٍ قَدْ قُدِرَ
﴿١٢﴾ وَحَمَلْنَاهُ عَلَىٰ ذَاتِ أَلْوَاحٍ وَدُسُرٍ ﴿١٣﴾ تَجْرِي بِأَعْيُنِنَا جَزَاءً لِمَنْ كَانَ
كُفِرَ ﴿١٤﴾ وَلَقَدْ تَرَكْنَاهَا آيَةً فَهَلْ مِنْ مُدَّكِرٍ ﴿١٥﴾ فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِي
وَنُذُرِ ﴿١٦﴾ وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُدَّكِرٍ ﴿١٧﴾

9- Onlardan önce Nuh'un kavmi de yalanlamıştı. Kulumuzu yalanladılar ve: "Cinlenmiş" dediler. Ve o(na çeşitli eziyetler yapılarak tebliğden) menedildi.

10- Bunun üzerine Rabb'ine: "Ben yenik düştüm, yardım et" diye yalvardı.

11- Biz de boşalan bir su ile göğün kapılarını açtık.

12- Yeri kaynaklar halinde fışkırttık, (göğün ve yerin) su(ları) takdir edilmiş bir işin olması için birleşti.

13- Nuh'u da tahtalar ve çiviler(le yapılmış gemi) üzerinde taşıdık.

14- (Kendisine karşı) nankörlük edilen (kulumuz)a (bizden) bir mükâfaat olmak üzere (gemi), gözlerimizin önünde akıp gidiyordu.

15- Bunu bir ibret olarak bıraktık, ibret alan yok mudur?

16- Benim azabım ve uyarılarım nasılmış (görsünler diye).

17- Andolsun biz, Kur'an'ı öğüt almak için kolaylaştırdık. Öğüt alan yok mudur?

SÖZLÜK

فَكَذَّبُوا عَبْدَنَا وَ قَالُوا مَجْنُونٌ — Kulumuzu yalanladılar ve: "O delidir" dediler. Onlar Allah'ın kulu ve peygamberi olan Nuh'u yalanladılar ve: "O delidir" dediler.

وَ ازْدُجِرَ — O engellendi. Dövülüp küfredilerek görevini yapması önlendi.

فَدَعَا رَبَّهُ أَنِّي مَغْلُوبٌ فَانْتَصِرْ — Rabbine: "Ben yenildim, yardım et bana" diye dua etti. "Ben yenildim, yardım et bana" diyerek Rabb'inden destek istedi.

بِمَاءٍ مُنْهَمِرٍ — Şiddetle akan bir su ile. Şiddetli bir yağmurla.

وَ فَجَّرْنَا الْأَرْضَ عُيُونًا — Yerden pınarlar fışkırttık. Coşkun şekilde kaynayan pınarlar fışkırttık.

فَالْتَقَى الْمَاءُ — Sular buluştu. Gökten yağan su ile yerden fışkıran su buluştu.

وَ حَمَلْنَاهُ عَلَى ذَاتِ أَلْوَاحٍ وَ دُسُرٍ — Takdir edilen bir iş üzerine. Ezelde takdir edilen bir iş için. Yani, Nuh'un kavminin boğularak yok olmaları için.

Onu tahtalardan ve çivilerden yapılmış gemiye bindirdik. Nuh'u çivilerle tutturulmuş tahtalardan yapılmış gemiye bindirdik.

تَجْرِي بِأَعْيُنِنَا — Gözlerimiz önünde akar. O gemi gözlerimiz önünde, korumamız altında yolalır.

جَزَاءً لِمَنْ كَانَ كُفِرَ — İnkar edilene mükafaat olarak. Peygamberliğini ve kemali inkar edilen Nuh'a zafer olsun diye onları boğduk.

وَ لَقَدْ تَرَكْنَاهَا — Onu bıraktık. Gerçekleştiği biçimi ile onları boğmamızı bıraktık.

آيَةً — Mucize ve ibret olarak. Ondan ibret alacaklara ders olsun diye. Çünkü bu olayın haberi her tarafta duyuldu ve günümüze kadar devam etti.

فَهَلْ مِنْ مُدَّكِرٍ — Öğüt alan var mı? İbret alan, ders alan yok mu?

فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِي وَ نُذُرِ — Azabım ve uyarılarım nasıl oldu? Bunlar günü gelince gerçekleşmedi mi?

وَ لَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ — Biz Kur'an'ı öğüt alınsın diye kolay kıldık. Onu akılda tutulsun diye kolay kıldık. Onu öğüt vermeye elverişli yaptık.

فَهَلْ مِنْ مُدَّكِرٍ — Öğüt alan var mı? Kur'an'dan ders alan, onu aklında tutup, ondan ibret alan yok mu?

AÇIKLAMA

Yüce Allah okuduğumuz ayetlerin ilkinde şöyle buyuruyor:

"Onlardan önce Nuh'un kavmi de yalanlamışlardı. Onlar kulumuz Nuh'u yalanlayarak, 'Bu adam delidir' dediler. Onu görevinden alıkoydular."

Yüce Allah Peygamberimizi teselli ederek ve kavmini korkutarak: "Onlardan önce yalanlamışlardı" buyuruyor. Yani, Kureyşlilerden önce Nuh'un kavmi yalanlamışlardı. Hz. Nuh, putperest bir topluma gönderilen ilk peygamberdi. Kavmi, kulumuz ve elçimiz Nuh'u yalanladılar. Onun Allah'ın birliğine yönelik çağrısını yalanladılar. Peygamberlik görevini pekiştiren çağrısını yalanladılar. Onu yalanlamakla da yetinmediler.

"Bu adam delidir, dediler." Çirkin sözlerle ve iğrenç hareketlerle onu engellediler, görevini yapamaz duruma düşürdüler.

Yüce Allah buyuruyor ki:

"O da, 'Ben yenik düştüm, yardım et bana' diye Rabb'ine dua etti."

Allah O'nun bu duasını kabul etti.

"Göğün kapılarını açarak bardaktan boşanır gibi bir yağmur yağdırdık."

Şiddetli ve sürekli bir yağmur yağdırdık.

"Yerden de coşkun kaynaklar fışkırttık."

Gökten yağan yağmur suları ile yerden fışkıran kaynak suları, "belirlenen bir görevi yerine getirmek üzere birleşti."

Nuh'un inkarcı soydaşlarının tufan deryasında yokedileceği yolundaki ezeli kararın gerçekleştirilmesi için yağmur suları ile kaynak suları biraraya geldi.

"Onu çivilerle tutturulmuş tahtalardan yapılan bir gemiye bindirdik. Bu gemi, çağrısı inkar edilen kulumuza mükafaat olarak gözetimimiz altında yüzüyordu."

Değişik türden bir çok canlıyı barındıran o gemi bizim, sıkı korumamız altında dalgalar arasında yolalıyordu.

Kulumuz Nuh'u mükafatlandırmak ve zafere erdirmek için zalim kavmini boğduk. Çünkü o uzun yıllar boyunca sabretmişti. Bilindiği gibi o putperest kavmi arasında bin yıldan elli yıl eksik, yani dokuz yüz elli yıl tebliğ etmişti.

Şimdi de bir sonraki ayete geçiyoruz:

"Biz onu bir ibret dersi olarak geride bıraktık."

Nuh'un soydaşlarına yönelik bu uygulamamızı, yani onları boğmamızı,

ibret almak isteyenlerin ders alacakları bir delil olarak bıraktık. Çünkü bu olayın haberi halk arasında yayıldı ve bu güne kadar dilden dile dolaşmaya devam etti.

"İbret alan yok mu?"

Bu olaydan ders alıp aklını başına toplayan yok mu?

"Benim azabım ve uyarılarım nasılmış?"

Günleri geldiğinde gerçekleşmiyorlar mı? Evet, gerçekleşiyorlar.

"Biz Kur'an'dan öğüt alınabilsin diye onu kolay anlaşılır kıldık."

Onu akılda kalacak kolaylıkta indirdik. Ona, ders almaya elverişli bir nitelik verdik.

"Yok mu öğüt alan?"

Ondan ders alan, onu aklında tutan yok mu?

Bu soru emir içeriklidir. Yani: "Ondan ders alın, onu aklınızda tutun."

SONUÇ

1- Peygamberimiz teselli ediliyor.

2- Kureyşliler, kafirliklerini ve inatçılıklarını sürdürmemeleri için uyarılıyor.

3- Sadece, akıllarını kullanıp düşünmeyen beyinsizlerin inkar edebilecekleri Tufan olayı anlatılıyor.

4- Kur'an'ı akılda tutulacak ve ders çıkarılacak bir kolaylıkta indiren Allah'ın bu konuda bu ümmete yönelik lûtfu pekiştiriliyor.

كَذَّبَتْ
عَادٌ فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِي وَنُذُرِ ﴿١٨﴾ إِنَّا أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِيحًا صَرْصَرًا
فِي يَوْمِ نَحْسٍ مُسْتَمِرٍّ ﴿١٩﴾ تَنزِعُ النَّاسَ كَأَنَّهُمْ أَعْجَازُ نَخْلٍ مُنقَعِرٍ ﴿٢٠﴾
فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِي وَنُذُرِ ﴿٢١﴾ وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ
مِن مُّدَّكِرٍ ﴿٢٢﴾

18- Ad da yalanladı, ama azabım ve uyarılarım nasıl oldu?

19- Biz onların üstüne uğursuz mu uğursuz bir günde uğultulu bir kasırga saldık.

20- İnsanları sanki köklerinden sökülmüş hurma kütükleri gibi koparıp deviriyordu.

21- Benim azabım ve uyarılarım nasıl oldu?

22- Andolsun biz, Kur'an'ı öğüt almak için kolaylaştırdık. Öğüt alan yok mudur?

SÖZLÜK

كَذَّبَتْ عَادٌ — Adoğulları yalanladı. Peygamberleri Hud'u yalanladılar. Kendisine ve getirdiği vahye inanmadılar.

فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِي وَ نُذُرِ — Benim azabım ve uyarılarım nasılmış? Benim onlara indirdiğim azap ve kendilerine yönelik uyarım nasılmış? Olabileceği kadar ağır oldu.

اِنَّا اَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِيحًا صَرْصَرًا — Onların üzerine sert bir rüzgâr gönderdik. Üzerlerine şiddetli, uğultulu, sert bir rüzgâr saldık.

فِي يَوْمِ نَحْسٍ مُسْتَمِرٍّ — Sürekli azap dolu bir günde. Uğursuzluğu sürekli ve koyu bir kötü günde. Sonunda yokoldular.

تَنْزِعُ النَّاسَ كَاَنَّهُمْ اَعْجَازُ — İnsanları sökülmüş hurma kütükleri gibi havada savuruyor. İnsanları içine düştükleri çukurlardan çıkarıp yere seriyor ve boyunlarını kırıyor.

نَخْلٍ مُنْقَعِرٍ — Sökülmüş hurma kütüğü. Sökülmüş hurma kütükleri gibi, vücudları parçalanmış.

وَ لَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْاٰنَ لِلذِّكْرِ — Biz Kur'an'ı öğüt alınsın diye kolay kıldık. Kur'an'ı akılda tutulacak, öğüt olacak ve ders alınacak biçimde kolay kıldık.

فَهَلْ مِنْ مُدَّكِرٍ — Var mı öğüt alan? Ey Allah'ın kulları, Kur'an'dan öğüt alın. Çünkü indiricisi olan Allah, onu öğüt alınsın diye kolay kıldı.

AÇIKLAMA

Yüce Allah okuduğumuz ayetlere, "Adoğulları yalanladı" diye başlıyor.

Bu kıssa, bu surede anlatılan ikinci kıssadır. Özet olarak anlatılıyor. Maksat, Peygamberimize teselli vermek, inkârcı kavmini tehdit etmek ve

mü'minlere olayı hatırlatmak.

Evet, "Adoğulları yalanladı."

Yani, Hud peygamberin kavmi, Allah'ın elçisi Hud'u yalanladılar. Getirdiği Allah'ın birliği ilkesini ve şeriatı reddettiler. Üstelik Hud peygambere: "Eğer söylediklerin doğru ise, ilerde çarpılacağımızı söylediğin azabı şimdi başımıza getir bakalım. -Araf, 70-" dediler. Bunun üzerine Allah onların üzerine, uğursuz bir günde sert ve şiddetli uğultulu bir rüzgâr, bir kasırga saldı.

Bu olay şevval ayının bitimine sekiz gün kala ve bir çarşamba gecesi başladı. Kasırga şiddetli, kuvvetli ve azap yüklü idi. Yedi gece, sekiz gün esmeye devam etti. İnsanlar bu kasırgadan kaçarak çukurlara sığındılar. Fakat bu işe yaramadı. Çünkü kasırga onları sığındıkları çukurlardan çıkarıp havaya savurduktan sonra yere seriyor, bunun sonucu olarak boyunları kırılıp, vücutlarından ayrılıyordu. Böylece o uzun boylu insanlar kökleri sökülmüş hurma kütükleri gibi oluyorlardı.

"Benim azabım ve uyarılarım nasılmış!?!"

Bu soru dehşete düşürmeyi amaçlıyor. Yani o azap ve uyarı, olabileceklerin en ağırı, en şiddetlilerinden biri idi.

"Öğüt alınabilsin diye biz Kur'an'ı kolay anlaşılır kıldık."

Lûtfumuzun ve rahmetimizin eseri olarak biz Kur'an'ı kolay ve akılda tutulmaya elverişli kıldık. Eğer böylesine kolay yapmasaydık hiç kimse onu ezberleyemez, aklında tutamazdı. Ayrıca onu öğüt almaya elverişli yaptık:

"Yok mu öğüt alan?"

Ondan ders alan yok mu?

Bu soru emir içeriklidir. Yüce Allah: "Onu aklınızda tutun ve öğüt alın" demek istiyor.

SONUÇ

1- Allah'ın peygamberlerini inkar edenlerin cezaları ve ahiretten önce dünyada başlarına gelecek afetler anlatılıyor.

2- İnsanın gücünün ne kadar büyük olursa olsun, Allah'ın gücü karşısında bir anlam taşımadığı ve Allah'ın azabının asla geri çevrilemeyeceği belirtiliyor.

3- Yüce Allah'ın, kitabı olan Kur'an'ı kolay anlaşılır kıldığı anlatılıyor.

Maksat insanların onu akılda tutmaları, ondan öğüt almaları, olgunluğa ermek ve iki cihanda mutlu olabilmek için onun neler getirdiğini öğrenmeleridir.

كَذَّبَتْ ثَمُودُ بِالنُّذُرِ ﴿٢٣﴾ فَقَالُوا أَبَشَرًا مِّنَّا وَاحِدًا
نَّتَّبِعُهُ إِنَّا إِذًا لَّفِي ضَلَالٍ وَسُعُرٍ ﴿٢٤﴾ أَأُلْقِيَ الذِّكْرُ عَلَيْهِ مِن بَيْنِنَا
بَلْ هُوَ كَذَّابٌ أَشِرٌ ﴿٢٥﴾ سَيَعْلَمُونَ غَدًا مَّنِ الْكَذَّابُ الْأَشِرُ ﴿٢٦﴾
إِنَّا مُرْسِلُو النَّاقَةِ فِتْنَةً لَّهُمْ فَارْتَقِبْهُمْ وَاصْطَبِرْ ﴿٢٧﴾
وَنَبِّئْهُمْ أَنَّ الْمَاءَ قِسْمَةٌ بَيْنَهُمْ كُلُّ شِرْبٍ مُّحْتَضَرٌ ﴿٢٨﴾ فَنَادَوْا صَاحِبَهُمْ
فَتَعَاطَىٰ فَعَقَرَ ﴿٢٩﴾ فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِي وَنُذُرِ ﴿٣٠﴾ إِنَّا أَرْسَلْنَا
عَلَيْهِمْ صَيْحَةً وَاحِدَةً فَكَانُوا كَهَشِيمِ الْمُحْتَظِرِ ﴿٣١﴾ وَلَقَدْ يَسَّرْنَا
الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِن مُّدَّكِرٍ ﴿٣٢﴾

23- Semud de uyarıları yalanladı da:

24- "Bizden bir insana mı uyacağız? O takdirde biz apaçık bir sapıklık ve çılgınlık içine düşmüş oluruz," dediler.

25- "Zikir, aramızdan ona mı bırakıldı? Hayır o, yalancı küstahın biridir."

26- (Salih'e dedik ki:) Yarın onlar, yalancı küstahın kim olduğunu bilecekler.

27- Biz onlara, kendilerini sınamak için dişi deveyi göndereceğiz. Hele sen onları gözetle, sabret.

28- Onlara, suyun aralarında paylaştırılacağını, (bir gün devenin ve bir gün kendilerinin su içme nöbeti olacağını) haber ver; içme sırası kiminse o gelip suyunu alsın.

29- Bir arkadaşlarını çağırdılar, o da bıçağı çekip (deveyi) kesti.

30- Ama azabım ve uyarılarım nasıl oldu?!

31- Biz onların üzerine tek sayha (korkunç bir ses) gönderdik; ağılcının topladığı kuru ot gibi kırılıp döküldüler.

32- Andolsun biz Kur'an'ı öğüt almak için kolaylaştırdık; öğüt alan yok mudur?

SÖZLÜK

كَذَّبَتْ ثَمُودُ بِالنُّذُرِ — Semudoğulları uyarıları yalanladı. Salih peygamberin kavmi olan Hicaz'ın Hicr bölgesinde yaşayan Semud kabilesi, peygamberleri yalanladılar.

فَقَالُوا اَبَشَرًا مِنَّا وَاحِدًا نَتَّبِعُهُ — "Bizden bir insana mı uyacağız?" dediler. Salih peygambere inanmayı yadırgayarak: "Bizden olan bir insana nasıl uyarız?" dediler.

اِنَّا اِذًا لَفِى ضَلَالٍ وَ سُعُرٍ — O zaman biz sapıklıkta ve delilikteyiz. Eğer onun bize getirdiği öğretiye uyarsak, doğrudan sapma ve delilik içine düşeriz.

اَاُلْقِيَ الذِّكْرُ عَلَيْهِ مِنْ بَيْنِنَا — Bizim aramızdan vahiy ona mı indirildi? Bizim aramızda ona vahiy gelmedi. O kendini beğenmiş bir yalancıdır.

بَلْ هُوَ كَذَّابٌ اَشِرٌ — Aslında o şımarık bir yalancıdır. Kendisine vahiy geldiği yolundaki iddiasında o kendini beğenmiş bir yalancıdır.

سَتَعْلَمُونَ غَدًا — Yarın öğrenecekler. Ahirette öğrenecekler.

مَنِ الْكَذَّابُ الْاَشِرُ — Yalancı ve kendini beğenen kimdir... Kıyamet günü kafirlikleri ve inkarcılıkları yüzünden azaba çarpılacak olanlar onlardır.

اِنَّا مُرْسِلُو النَّاقَةِ فِتْنَةً لَهُمْ — Onları imtihan etmek için bir dişi deve göndereceğiz. Biz bir dişi deveyi kayadan çıkararak onları imtihan etmek için kendilerine göndereceğiz.

فَارْتَقِبْهُمْ وَ اصْطَبِرْ — Onları gözetle ve sabret. Bekle hem onların ne yapacaklarını ve hem de onlara ne yapılacağını gözetle, eziyetlerine sabret.

وَ نَبِّئْهُمْ اَنَّ الْمَاءَ قِسْمَةٌ بَيْنَهُمْ — Suyun aralarında bölüştürüldüğünü kendilerine bildir. Kuyularının suyunun onlarla deve arasında bölünmüş olduğunu, sıranın bir gün deveye ve bir gün onlara geleceğini kendilerine bildir.

كُلُّ شِرْبٍ مُحْتَضَرٌ — Her içiş sıraya bağlıdır. Sırası gelen herkes, ister deve olsun, ister Semudoğulları olsun, gelir, içer.

فَنَادَوْا صَاحِبَهُمْ فَتَعَاطَى فَعَقَرَ — Arkadaşlarını çağırdılar. O da kılıcını çekip hayvanı öldürdü. Bu içme işinden bıktılar, usandılar. Bu yüzden deveyi öldürmek için Kıdar b. Salif adındaki arkadaşlarını çağırdılar. O da kılıcını çekerek deveyi öldürdü.

اِنَّا اَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ صَيْحَةً وَاحِدَةً — Onların üzerine bir çığlık saldık. Bu çığlık bir cumartesi sabahı duyulan, Cebrail'in çığlığı idi. Bunun etkisi ile yokoldular.

فَكَانُوا كَهَشِيمِ الْمُحْتَظِرِ — Bekçinin otları gibi oldular. Öldükten ve vücudları parçalandıktan sonra, ağıl bekçisinin kuru ot yığını gibi oldular. Ağıl bekçisi, koyunlarının ağılına kuru otlarla ince çubuklar yığar. Bunlarla koyunlarını soğuktan ve kurtlardan korur.

AÇIKLAMA

Yüce Allah okuduğumuz ayetlere: "Semudoğulları da uyarıları yalanlamışlardı" diye başlıyor.

Burada üç kıssanın özeti veriliyor. Kıssaların ilki Salih peygamberin kavmi olan Semudoğulları'nın hikayesidir. Yüce Allah bunu anlatmak üzere şöyle buyuruyor:

"Semudoğulları da uyarıları yalanlamışlardı."

Bu uyarıları onlara peygamberleri Salih yöneltmişti. Uyarılar çeşitli azap türlerini içeriyordu. Semudoğulları bu uyarıların yanısıra, Salih peygamberin getirdiği ilahi öğretiyi de yalanlamışlardı. Onlar bu yalanlamalarını şöyle dile getirmişlerdi:

"İçimizden bir insanın peşinden mi gideceğiz?" Eğer öyle yaparsak sapıtmış ve delirmiş oluruz."

Böyle bir şeyi nasıl yapabiliriz? Bu tuhaf bir davranış olur. O bizden biridir, o kadar. Kabilemizin öbür fertleri gibidir, onlardan bir farkı yoktur. Durum böyleyken, eğer onun peşinden gidersek, biz doğrudan ve gerçekten ayrılmış ve aklımızı kaybetmiş oluruz!..

Bu kendini beğenmişlik ve hayrete düşmüşlük havası içinde sözlerini şöyle sürdürüyorlar:

"Bizler dururken vahiy ona indirildi, öyle mi!? Hayır, o kendini beğenmiş bir yalancıdır."

O kendini beğenmiş biridir.

Yüce Allah Semudoğulları'nın bu suçlamalarına şöyle cevap veriyor:

"Onlar kimin şımarık bir yalancı olduğunu yarın öğreneceklerdir."

Onlar, Salih peygamberin mi, yoksa kendilerinin mi kendini beğenmiş ve yalancı olduğunu yarın, yani başlarına azap indiği gün ve kıyamet günü öğrenecek-lerdir. Kendini beğenmiş ve yalancı onların ta kendileridir. Çünkü günü geldiğinde bir çığlığa tutularak oturdukları evlerde dizüstü yere yığılıp kalanlar onlar olmuş-tur.

Şimdi de bir sonraki ayete geçiyoruz:

"Biz onları sınavdan geçirmek için dişi deveyi göndereceğiz. Sabret de gör bakalım ne yapacaklar."

İstekleri üzerine bu dişi deveyi onlara göndereceğiz.

Hani Semudoğulları Salih peygambere şöyle demişlerdi: "Eğer sen gerçekten Allah'ın görevlendirdiği bir peygambersen, O'ndan iste de, bize şu dağdaki, şu kayanın içinden bir dişi deve çıkarsın." Bunun üzerine Salih peygamber kalkıp namaza durdu ve dua etmeye koyuldu. O namazda dua ederken dağ sarsılıp yarıldı ve içinden gebe bir dişi deve çıktı. Deve, mucizevi derecede güçlü ve alımlı idi.

Bunun üzerine Salih peygamber Semudoğulları'na dedi ki: "Bu, Allah'ın size mucize olarak gönderdiği bir dişi devedir. Onu bırakın da Allah'ın toprağında istediği gibi otlasın. Sakın ona sizden kötülük dokunmasın. Yoksa acı bir günün azabına çarpılırsınız."

Bu devenin onları imtihandan geçirmek için gönderilmesi, onların bu yolla denenmeleri, mü'min mi, yoksa kafir mi olacaklarının görülmesi anlamındadır. Bu yüzden yüce Allah, Salih peygambere:

"Sabret de gör bakalım ne yapacaklar" buyuruyor.

Yani onları uzaktan gözetle ve denetle. Ayrıca sana yapacakları eziyetlere de sabret. Bir de:

"Onlara suyun deve ile aralarında bölüştürüldüğünü bildir."

Yani, su içme sırası bir gün devenin ve bir gün Semudoğulları kabilesinin olacak.

"Kimin sırası ise gelir, su içer."

Her iki taraf sırasını gözetecek. Taraflardan biri öbürünün sırasını çiğnemeyecek. Biz devenin içeceği suyu halis süte dönüştüreceğiz. Deve şehirdeki her kapının önünde duracak ve her hane halkı onu sağıp sütünden pay alacak.

Uzun bir süre böyle geçti. Semudoğulları deveden sağdıkları sütten ve mutluluklarından bıktılar. Bunun üzerine Gaddar b. Salif adındaki biri.

Arkadaşları tarafından deve kesmeye teşvik edildi. O da kılıcını çekerek hayvanı cansız yere serdi.

Adam kılıcı eline alarak bir darbe ile hayvanın ayaklarını kesti, arkasından da yere serilen hayvanın boğazını kesti.

Bunun üzerine Yüce Allah onlara azap vererek buyurdu ki:

"Peki, benim azabım ve uyarılarım nasılmış!?"

Yani, deveyi yere yıkıp boğazlamaları üzerine başlarına indirdiğim azap nasılmış!? Onlara yönelik uyarılarım nasılmış!? Onların başlarına indirdiğim azap acı olduğu gibi, kendilerine yönelik uyarılarım da doğru çıktı. Vay o inkarcıların haline!

Başlarına ne geldiği ise şöyle anlatılıyor:

"Onların üzerine bir tek çığlık saldık da ağıl bekçisinin biriktirdiği kuru ot yığınlarına dönüştüler."

Cebrail'in attığı bu çığlık üzerine Semudoğulları'nın kalpleri yuvalarından fırladı ve evlerinde yere yığılıverdiler. Tıpkı bir ağıl bekçisinin koyunlar için hazırladığı odun ve kuru ot yığınları gibi parçalanıp, kırılıp, dökülüp öteye beriye serildiler.

"Kur'an'dan öğüt alınabilsin diye biz onu kolay anlaşılır kıldık. Yok mu öğüt alan?"

Yüce Allah bu ayette bu ümmeti Kur'an'ı okumaya, kavramaya ve ondan öğüt almaya çağırıyor. Çünkü bu kitap olgunluğa erme ve mutluluk kaynağıdır. Bu amaçla onu kolay anlaşılır halde indirdiğini özellikle belirtiyor.

Buna göre, Allah'ın yokettiği kimseler, sadece yokolmayı hakeden kimselerdir.

SONUÇ

1- Yüce Allah'ın inkarcıları yokettiğine ilişkin kanunu pekiştiriliyor.

2- Mucizeleri gördükleri halde inatçı kafirlerin inanmayabilecekleri belirtiliyor. Nitekim Salih peygamberin mucizesi en büyük mucizelerden biri olduğu halde Semudoğullarının iman etmelerini sağlayamadı.

3- Peygamberimizin bir hadisine göre, beşerin en kötüleri, Kâbe'nin yanıbaşında namaz kılan Peygamberimizin sırtına deve bağırsakları koyan Ukbe b. Ebu Muit ile, Salih peygamberin devesini öldüren Gaddar b. Salif adındaki deve kasabıdır.

4- Yüce Allah insanları Kur'an'ı kavramaya ve ondan ders almaya çağırıyor. Çünkü bu kitap ilham, mutluluk ve olgunlaşma kaynağıdır.

33- Lut'un kavmi de uyarıları yalanladı.

34- Biz de üstlerine taşlar savuran bir fırtına gönderdik, yalnız Lut ailesini seher vakti kurtardık,

35- Katımızdan bir nimet olarak. Biz şükredeni böyle mükafaatlandırırız.

36- Lut onları, bizim yakalamamıza karşı uyarmıştı, fakat uyarılara karşı kuşku duydular.

37- Onun (güzel delikanlılar şeklinde görünen melek) misafirlerine kötülük etmeye kalkıştılar. Biz de gözlerini siliverdik: "Haydi azabımı ve uyarılarımı tadın!"

38- Sabah erken, onları kararlı bir azab yakaladı.

39- "Azabımı ve uyarılarımın akibetini tadın!"

40- Andolsun biz Kur'an'ı öğüt almak için kolaylaştırdık. Öğüt alan yok mudur?

41- Fir'avn'ın kavmine de uyarılar gelmişti.

42- Bütün ayetlerimizi yalanladılar. Biz de onları, galib ve güçlü (padişah)ın yakalaması gibi yakaladık.

SONUÇ

كَذَّبَتْ قَوْمُ لُوطٍ بِالنُّذُرِ — Lut'un kavmi uyarıları yalanladı. Lut peygamberin kavmi, peygamberlerinin kendilerine yönelttiği uyarıları ve korkutmaları yalanladı.

اِنَّا اَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ حَاصِبًا — Biz onların üzerine taşları savuran bir rüzgâr gönderdik. Onların üzerine çakıl taşları savuran bir kasırga saldık da yokoldular.

اِلَّا اٰلَ لُوطٍ نَجَّيْنَاهُمْ بِسَحَرٍ — Lut'un ailesi hariç. Onları sabahleyin kurtardık. O ve iki kızı hariç. Allah onları azabtan kurtardı. Çünkü onlar azap gelmeden önce o beldeden ayrıldılar.

نِعْمَةً مِنْ عِنْدِنَا — Tarafımızdan bir lûtuf olarak. Onlara tarafımızdan sunulmuş bir nimet ve rahmet olarak.

كَذٰلِكَ نَجْزِى مَنْ شَكَرَ — Biz şükredenleri böyle ödüllendiririz. Onları yok olmaktan kurtararak ödüllendirdiğimiz gibi, iman ve itaat ederek şükredenleri de öyle ödüllendiririz.

وَ لَقَدْ اَنْذَرَهُمْ بَطْشَتَنَا — Lut peygamberimiz onları bizim sillemiz konusunda uyarmıştı. Lut peygamber onları, kendilerini azabımızla yakalayacağımız konusunda korkutmuştu.

فَتَمَارَوْا بِالنُّذُرِ — Bizim uyarılarımızı kuşku ile karşılamışlardı. Lut peygamberin kendilerine yönelttiği uyarıları ve korkutmaları tartışma konusu yaptılar ve yalanladılar.

وَ لَقَدْ رَاوَدُوهُ عَنْ ضَيْفِهِ — Onlar ondan konuklarını istediler. Ondan konuğu olan meleklere serbestçe yaklaşıp, kendileri ile eşcinsel ilişki kurmayı istediler.

فَطَمَسْنَا اَعْيُنَهُمْ — Onların gözlerini kör ettik. Cebrail bir kanat darbesi ile gözlerini kapatıp belirsiz hale getirdi. Bu darbe üzerine göz çukurları yüzlerinin diğer yerleri gibi dümdüz oldu.

وَ لَقَدْ صَبَّحَهُمْ بُكْرَةً عَذَابٌ مُسْتَقِرٌ — Allah onları sabahleyin kalıcı bir azapla uyandırdı. Yüce Allah onları sabah erken, sürekli bir azapla karşı karşıya getirdi. Bu azap onları hiç bırakmayacak. O azapla dünyada yokedildiler. Yine bu azap gerek berzah'da, gerekse ahirette hiç yakalarını bırakmayacak.

وَ لَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ — Biz Kur'an'dan öğüt alınabilsin diye onu kolay kıldık. Biz Kur'an'ın kavranabilmesi ve ondan öğüt alınabilmesi ve uygulanabilmesi için onu kolay kıldık.

فَهَلْ مِنْ مُدَّكِرٍ — Ders alan var mı? Kur'an'dan ders alıp onun içindekileri uygulayacak, böylece cehennemden kurtulup cennete girerek mutlu olacak olan var mı?

وَ لَقَدْ جَاءَ اٰلَ فِرْعَوْنَ النُّذُرُ — Firavunun adamlarına uyarılar geldi. Musa ve Harun peygamberler aracılığı ile Firavun'un kavmine uyarılar geldi.

كَذَّبُوا بِاٰيَاتِنَا كُلِّهَا — Onlar bütün mucizelerimizi yalanladılar. Onlar Musa'ya verdiğimiz dokuz mucizenin tümünü yalanlayarak iman etmediler.

فَاَخَذْنَاهُمْ اَخْذَ عَزِيزٍ مُقْتَدِرٍ — Onları aziz ve güçlü bir şekilde yakaladık. Onları yakalayıp azaba çarptırdık. Bu azap denizde boğmaktır. Bu ceza güçlü, her şeye kâdir olan, hiç bir şeyin karşısında duramayacağı Allah'ın yakalayışıdır.

AÇIKLAMA

Okuduğumuz ayetlerde yine eski ümmetlerin bir kaçı ile ilgili kıssalar

özet olarak anlatılıyor. Bu peygamberimizin yüreğine su serpmek, Allah'a ortak koşmakta ve Peygamberimizi yalanlamakta ısrar eden müşrikleri tehdit etmek, her dönemdeki ve her yerdeki müşrikleri ve günahkârları uyarmak için anlatılıyor.

Yüce Allah okuduğumuz ayetlerin ilkinde şöyle buyuruyor:

"Lut'un kavmi de uyarıları yalanlamışlardı." Bunlar Sodom ve Gomore adlı şehirlerin halkları idi. Peygamberleri Lut'u yalanlamışlardı. Lut peygamber, İbrahim peygamberin kardeşi Haran'ın oğlu idi. Onlar kendilerine yöneltilen tehditleri de yalanlamışlardı. Bu tehditler, Lut peygamber tarafından dile getirilen uyarıcı ve onları akıbetleri konusunda korkutucu ayetlerdi.

"Biz de üzerlerine taşları savuran bir kasırga gönderdik."

Onlar uyarıları yalanlayıp kafirliklerinde ve iğrenç olan erkek erkeğe cinsel ilişkilerine devam etmekte ısrar edince, üzerlerine çakıl taşlarını savuran bir kasırga gönderdik. Bu kasırga aracılığı ile beldelerini alt-üst ederek kendilerini yokettik.

"Yalnız Lut'un taraftarları hariç. Onları sabahleyin erkenden kurtardık."

Ayetin metninde yeralan "Lut ailesi" deyimi, Lut ve onunla birlikte iman edenler, anlamını taşır. Bunlar da Lut peygamberin iki kızı ile birkaç başka kişidir. Yüce Allah bunları seherde, yani gecenin sonunda kurtardı.

"Tarafımızdan sunulmuş bir nimet olarak."

Yani onların kurtarılışı bizim kendilerine yönelik bir nimetimiz, onlara verilmiş bir rahmetimiz olarak gerçekleşmişti.

"Biz şükredenleri, işte böyle mükafatlandırırız."

Yani, bize şükredenleri, bize iman edenleri ve bize yaklaşmak, bize itaat etmek amacı ile iyi işler yapanları dünya azabından kurtardığımız gibi ayrıca mükafatlandırırız.

Şimdi de bir sonraki ayete geçiyoruz:

"Lut onları bizim sillemiz konusunda uyarmıştı."

Biz haksız yere ve kendilerini önceden uyarmadan onların yakalarına yapışmadık. Hayır. Tersine, onların kendi zulümleri yüzünden ve uyarılarımızı tekrar ettikten sonra yakalarına yapıştık. Fakat onlar uyarıldıklarında, yapılan uyarıları kuşku ile karşıladılar, bu konuda tartışmaya giriştiler, alaycı ve inkarcı bir tutum sergilediler.

En büyük zulümlerinden biri, Lut peygamberden insan kılığındaki melek misafirlerini istemeleri idi. Onlar eşcinsel ilişkide bulunmak amacı ile Lut'un melek konuklarını isteyince, Cebrail bir kanat darbesi ile gözlerini dümdüz etti. Bu darbe sonunda gözleri yüzlerinin diğer yerleri gibi oldu. Ne kaşları, ne göz bebekleri ve ne göz çukurları kaldı. Göz yuvaları bütünü ile düzlendi.

"Tadın bakalım azabımı ve uyarılarımın sonuçlarını!"

Bu sözün muhatabı, Lut peygamberin misafirlerine göz diken, onları ondan isteyen sapıklardı.

Geride kalanlarının nasıl yokedildiklerini de bize Yüce Allah şöyle bildiriyor:

"Sabah erkenden sürekli bir azaba yakalandılar."

Başlarına gelen azap sürekli idi, yakalarını bırakmıyordu. Onlar bu azabı dünyada ölerek tattılar. Aynı azap berzahta da kendilerine eşlik etti ve cehennemde de başlarında olacak, yakalarını hiç bırakmayacaktır. Onlara:

"Tadın bakalım azabımı ve uyarılarımın sonuçlarını" dedik.

Hani vaktiyle bu azabı ve uyarıları kuşku ile karşılıyor, onlarla alay ediyordunuz!

"Biz, Kur'an'dan öğüt alınabilsin diye onu kolay anlaşılır kıldık."

Biz Kur'an'ın kolayca akılda tutulmasını sağladık. Ayrıca anlaşılabilsin, kavransın ve ondan ders alınabilsin diye onu kolay bir dille ifade ettik.

"Yok mu öğüt alan?"

Ondan öğüt alan, ders çıkaran, ibret alan var mı ki, Allah'a itaat etmeye yönelsin, günah işlemekten kaçınsın da kurtuluşa ererek mutlu olsun?

"Firavun yanlılarına uyarılar gelmişti."

Yani, Firavun'un kıptî kavmine ve onlardan oluşmuş ordusuna, Musa peygamberin ve kardeşi Harun'un dilinden uyarılar geldi. Fakat onlar bu uyarıları yalanlayarak, ısrarla kafirliklerini ve zalimliklerini sürdürdüler. Allah'ın bütün ayetlerini, mucizelerini yalanladılar.

Bunlar, Yüce Allah'ın Musa peygambere verdiği dokuz mucize idi. Bu mucizelerin ilki, yılana dönüşen değnek, sonuncusu ise, Kızıldeniz'in sularının ikiye ayrılması idi.

Bu yüzden,

"Biz de güçlü ve üstün iradeli birine yaraşacak bir sertlikle onların yaka-

larına yapıştık."

İradesine karşı konamayan ve hiç bir şey tarafından engellenemeyen güçlü birine yakışacak şekilde, onları yakalayarak hepsini denizde boğduk.

SONUÇ

1- Allah'ın rabb'lığı ve ilahlığı inkar edilmez şekilde ispatlanıp, Allah'ın birliği ilkesi vurgulanıyor. Bunların yanısıra, Peygamberimizin peygamberliği ispatlanıyor. Çünkü, Yüce Allah'ın peygamberler göndermek, zalim kafirleri Allah'a kulluk yolunda, O'na itaat etmedikleri gerekçesi ile kıskıvrak yakalayıp en sert cezalara çarptırmak gibi uygulamaları, Allah'ın Rabb ve ilah olduğunu ıspatlar. Bu kıssaları okuma-yazması olmayan bir ümminin anlatması da, Hz. Muhammed'in peygamber olduğunu gösterir.

2- Yüce Allah'ın kendisine iman ederek, kendisine ve peygamberlerine itaat ederek, şükür görevlerini yerine getiren kullarını mükafatlandırdığı anlatılıyor.

3- Misafir olmak ve misafirleri ağırlamak güzel bir gelenektir. Nitekim Peygamberimiz sahih bir hadisinde: "Kim Allah'a ve ahiret gününe inanıyorsa, misafirini iyi ağırlasın" buyuruyor.

4- Kur'an akılda kalsın, ondan ders ve öğüt alınsın diye kolay anlaşılır bir dille indirilmiştir.

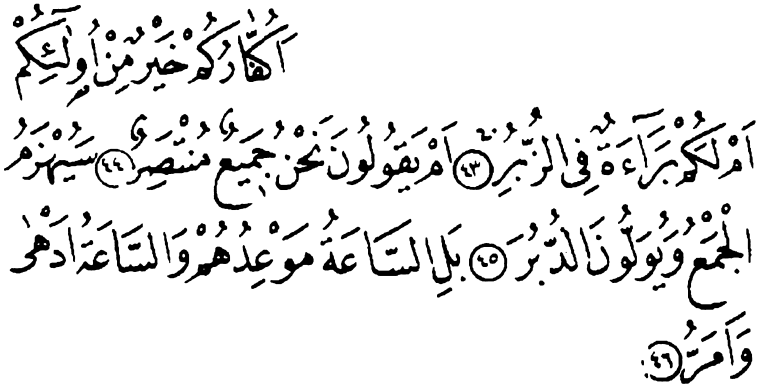
أَكُفَّارُكُمْ خَيْرٌ مِّنْ أُولَٰئِكُمْ
أَمْ لَكُم بَرَاءَةٌ فِي الزُّبُرِ ﴿٤٣﴾ أَمْ يَقُولُونَ نَحْنُ جَمِيعٌ مُّنتَصِرٌ ﴿٤٤﴾ سَيُهْزَمُ
الْجَمْعُ وَيُوَلُّونَ الدُّبُرَ ﴿٤٥﴾ بَلِ السَّاعَةُ مَوْعِدُهُمْ وَالسَّاعَةُ أَدْهَىٰ
وَأَمَرُّ ﴿٤٦﴾

43- Şimdi sizin kafirleriniz, ötekilerinden hayırlı mı? Yoksa Kitablarda sizin için kurtuluş (inkarınızdan dolayı size sorumsuzluk) mu var?

44- Yoksa, "biz muzaffer (yenilmez) bir topluluğuz" mu diyorlar?

45- O topluluk bozulacak ve geriye dönüp kaçacaklardır.

46- Hayır, buluşma zamanları o (uyarıldıkları) saattir. O saat cidden çok feci ve acıdır!

SÖZLÜK

أُكُفَّارُكُمْ خَيْرٌ مِنْ أُولَئِكُمْ — Sizin kafirleriniz mi iyidir, yoksa onlar mı? Ey Kureyşliler, sizin kafirleriniz yukarda sözü edilen Nuh'un kavminden, Ad ve Semudoğulları'ndan, Lut'un kavminden, Firavun ile adamlarından daha mı iyidirler ki, azaba çarpılmasınlar?

أَمْ لَكُمْ بَرَاءَةٌ فِى الزُّبُرِ — Yoksa sizin kitaplarda kurtuluşunuz mu var? Ey Kureyşli kafirler, yoksa sizin ilahi kitaplarda yer alan azaptan kurtuluş belgeniz mi var?

أَمْ يَقُولُونَ نَحْنُ جَمِيعٌ مُنْتَصِرٌ — Yoksa: "Biz yenen bir topluluğuz" mu diyorlar? Kureyşli kafirler, yoksa: "Biz Muhammed'i ve arkadaşlarını yenecek bir kalabalığız" mı diyorlar.

سَيُهْزَمُ الْجَمْعُ وَ يُوَلُّونَ الدُّبُرَ — Yakında toplulukları bozguna uğrayacak ve geri dönüp kaçacaklar. Yakında toplulukları bozguna uğratılacak da bozgun halinde geri dönüp kaçacaklar. Nitekim Bedir savaşında böyle oldu.

بَلِ السَّاعَةُ مَوْعِدُهُمْ — Kıyamet günü onların buluşma günüdür. Kıyamet günü onlar için azapla buluşma günüdür.

وَ السَّاعَةُ أَدْهَى وَ أَمَرُّ — Kıyamet günü daha dehşetli ve daha acıdır. Kıyamet gününün azabı ve dehşeti kesinlikle dünya azabından daha feci ve daha acıdır.

AÇIKLAMA

Okuduğumuz ayetlerde Yüce Allah Kureyşli müşrikleri azarlıyor ve diğer kafirleri azapla tehdit etmektedir. Çünkü onlar: "Bir mucize görseler, yüz

çevirirler ve, 'Bu, öteden beri gördüğümüz bir büyüdür' derler. Yalanladılar ve keyfi arzularına uydular." -Kamer, 2-3-

İşte bu yüzden Yüce Allah onlara şöyle diyor:

"Acaba sizin içinizdeki kafirler onlardan daha mı iyidir?"

Ey Kureyşliler, sizin içinizdeki kafirler Adoğulları, Semudoğulları, Lut'un soydaşları ve Firavun'un adamları gibi eski ümmetlerin kafirlerinden daha iyi oldukları için, öbür kafirlerin başlarına gelen azaba çarptırılmayacaklarından emin midirler?

"Yoksa kutsal kitaplarda size ilişkin bir suçsuzluk belgesi mi var?"

Yoksa sizin elinizde azaba çarpılmayacağınız yolunda kutsal kitaplarda yeralan bir belge mi var? Hayır. Ne o ve ne bu. Ne sizin aranızdaki kafirler o kafirlerden daha iyidir ve ne elinizde kutsal kitaplarda yeralan bir suçsuzluk belgesi var! Sadece size bir mühlet verilmiştir. Bu süre içinde ya tevbe edersiniz, ya da yakanıza yapışılır.

"Yoksa onlar, 'Biz karşımıza çıkacak herkesi yenen güçlü bir orduyuz' mu diyorlar?"

Biz, bizimle savaşa girişen ve birliğimizi bozmak isteyen herkesi yenebilecek bir topluluğuz, diye, Kureyşli müşrikler bu sözü söylediler.

Fakat yakında toplulukları bozguna uğrayacak ve geri dönüp kaçacaklardır.

Nitekim üç ya da dört yıl sonra bu olay Bedir'de gerçekleşti. Bedir savaşında orduları bozguna uğradı, hepsi geri dönüp Mekke'ye doğru kaçtılar.

Şimdi de bir sonraki ayete geçiyoruz:

"Asıl azaba kıyamet günü çarpılacaklardır."

Onların inkâr ettikleri, yalan saydıkları kıyamet günü var ya! İşte gerçek azapla buluşacakları gün o gündür. Dünya azabına gelince o, kıyamet azabı ile karşılaştırıldığında bir şey değildir.

"Kıyamet günü, onlar için daha feci ve daha acıdır."

Kıyamet günü insanın başına gelebilecek en büyük felaket ve en ağır beladır. Onun azabı dünyanın bütün azaplarından daha acıdır.

SONUÇ

1- İnsanlar tarafından umursanmayan bir gerçek açıklanıyor: Küfür, tümü

ile birdir ve helak olma sebebidir.

2- Yüce Allah'ın gücü yanında insanın gücünün hiç değeri yoktur.

3- Kur'an'ın ilerde gerçekleşecek gaybe ilişkin konularda verdiği haberler doğrudur ve o olaylar Kur'an'ın haber verdiği biçimde gerçekleşmiştir. Bu da onun Allah'ın vahyi ve sözü olduğunu gösterir.

4- Kıyamet günü bütün insanların buluşma günüdür. Bu buluşmadan hiç kimse geri kalamaz.

إِنَّ الْمُجْرِمِينَ فِي ضَلَالٍ وَسُعُرٍ ﴿٤٧﴾ يَوْمَ يُسْحَبُونَ فِي النَّارِ
عَلَىٰ وُجُوهِهِمْ ذُوقُوا مَسَّ سَقَرَ ﴿٤٨﴾ إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ ﴿٤٩﴾
وَمَا أَمْرُنَا إِلَّا وَاحِدَةٌ كَلَمْحٍ بِالْبَصَرِ ﴿٥٠﴾ وَلَقَدْ أَهْلَكْنَا
أَشْيَاعَكُمْ فَهَلْ مِن مُّدَّكِرٍ ﴿٥١﴾ وَكُلُّ شَيْءٍ فَعَلُوهُ
فِي الزُّبُرِ ﴿٥٢﴾ وَكُلُّ صَغِيرٍ وَكَبِيرٍ مُّسْتَطَرٌ ﴿٥٣﴾ إِنَّ الْمُتَّقِينَ
فِي جَنَّاتٍ وَنَهَرٍ ﴿٥٤﴾ فِي مَقْعَدِ صِدْقٍ عِندَ مَلِيكٍ مُّقْتَدِرٍ ﴿٥٥﴾

47- Suçlular bir sapıklık ve çılgınlık içindedir.

48- O gün yüzükoyun ateşe sürüklenecekler, "Cehennemin dokunuşunu tadın!" diye.

49- Biz her şeyi bir kadere (nezdimizde bulunan bir düzene, bir plana) göre yarattık.

50- Bizim buyruğumuz yalnız bir tektir, göz açıp yumma gibidir. (Bir şeyi bir kere buyurduk mu o, göz açıp yumma süresi gibi kısa bir zamanda oluverir.)

51- Andolsun biz sizin benzerlerinizi hep helak ettik. Öğüt

alan yok mudur?

52- İşledikleri her şey, kitaplarda mevcuttur.

53- Küçük, büyük hepsi satır, satır yazılmıştır.

54- Takva sahipleri cennetlerde ırmaklar(ın kenarın)dadır.

55- Güçlü hakinin huzurunda doğruluk koltuklarında (memnunluk içinde)dirler.

SÖZLÜK

اِنَّ الْمُجْرِمِينَ فِى ضَلَالٍ وَ سُعُرٍ	Suçlular şaşkınlık ve alevler içindedirler. Müşriklikle ve günahlarla kendilerine karşı suç işleyenler dünyada şaşkınlık, ahirette ise alevler içindedirler.
ذُوقُوا مَسَّ سَقَرَ	Ateşin değmesini tadın. Yüz üstü cehenneme sürüklendikleri gün onlara: "Cehennem ateşinin vücudunuza değmesini tadın" denir.
اِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ	Biz her şeyi bir kader uyarınca yarattık. Biz bu planı göklerin ve yerin yaratılışından önce Levh-i Mahfuz'da yazıya geçirdik. O planladığımız şey biçim, nicelik, zaman ve yer bakımından yazıldığı gibi gerçekleşir, hiç bir bakımdan değişikliğe uğramaz.
وَ مَا اَمْرُنَا اِلاَّ وَاحِدَةٌ	Bizim emrimiz tektir. Bir şeyi yaratmak istediğimizde vereceğimiz emir bir tek sözdür. Bu emrimiz üzerine o şeyin varoluşu hemen gerçekleşir
كَلَمْحٍ بِالْبَصَرِ	Gözü açıp kapamak gibi. Göz kırpması kadar hızlı bir şekilde.
وَ لَقَدْ اَهْلَكْنَا اَشْيَاعَكُمْ	Biz sizin benzerlerinizi yokettik. Ey müşrikler, biz sizin gibi olan eski toplulukları yokettik.
فَهَلْ مِنْ مُدَّكِرٍ	Ders alan var mı? Düşünün ve bundan ders alın. Böyle yapmanız sizin için bu yüz çevirmeden daha hayırlıdır.
وَ كُلُّ شَيْءٍ فَعَلُوهُ فِى الزُّبُرِ	Onların yaptıkları her şey defterdedir. Kulların yaptıkları her şey gözetici meleklerin tuttukları defterlerde kayıtlıdır.
وَكُلُّ صَغِيرٍ وَ كَبِيرٍ مُسْتَطَرٌ	Bütün küçükler ve büyükler satırlara geçirilmiştir. Küçük-büyük bütün ameller ve olaylar Levh-i Mahfuz'un satırlarına işlenmiş, yazıya geçmiştir.

إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَنَهَرٍ Takva sahipleri cennetlerde ve ırmak başlarındadırlar. Rabblerinden korkarak O'na ortak koşmayanlar ve emrinden dışarı çıkmayanlar cennetlerde su ırmaklarından, süt ırmaklarından, içki ırmaklarından ve süzülmüş bal ırmaklarından içerler.

فِي مَقْعَدِ صِدْقٍ Samimi bir mecliste. Boş konuşmanın yapılmadığı ve günahın işlenmediği gerçek bir mecliste.

عِنْدَ مَلِيكٍ مُقْتَدِرٍ Güçlü bir hakimin katında. Hükümranlık ve idare sahibi, dilediği her şeyi yapabilen bir hükümdarın, yani Yüce Allah'ın katında.

AÇIKLAMA

Yüce Allah okuduğumuz ayetlerin ilkinde buyuruyor ki:

"Suçlular şaşkınlık ve ateş içindedirler."

Yüce Allah burada "mucrim"lerin durumunu anlatıyor. Onlar kendilerine karşı suç işlemişler; müşriklikle ve günah kirleri ile özlerini bozmuş kimselerdir. Yüce Allah korkutma ve uyarı yüklü bir ifade ile bu suçluların dünya hayatında şaşkınlık, ahirette de çıtırtılı sesler çıkaran gür alevler içinde olduklarını haber veriyor.

"O gün onlar yüzüstü sürüklenerek cehenneme atılırlar, 'Ateşin vücudunuza değişini tadın' diye."

"Tadınız" demekle onlarla alay ediliyor. Ayette geçen "sakar" cehennemin bir katının ve onun kapılarından birinin adıdır.

"Biz her şeyi belirli bir plan uyarınca yarattık."

Bu ayet, Yüce Allah'ın yarattığı kainatın düzenine ilişkin bir bildiridir. Bu bildirinin içeriği şudur: Bu âlemde meydana gelen her olayın öncesinde Allah'ın o olaya ilişkin ilmi ve takdiri (planı) vardır. Eğer yaratılan varlık bir insan, ya da bir cin ise, onun vücudu, sıfatları, davranışları, ömrünün sonunda cennete mi, yoksa cehenneme mi gideceği Allah'ın ilminde önceden bellidir. Hiç bir şey önceden tasarlanandan, yani, meydana gelmeden önce kendisi ile ilgili eksiksiz bir bilgi olmaksızın meydana gelmez.

Şimdi de bir sonraki ayete geçiyoruz:

"Bizim buyruğumuz göz kırpması kadar kısa sürede gerçekleşen bir tek sözdür."

Yüce Allah bir önceki ayette ilminden haber vermişti. Bu ayette ise gücünden haber veriyor. Ayette ortaya konan gerçek şudur: Yüce Allah bir yaratığı varlık alanına çıkarmak isteyince ona sadece bir tek "ol" emri verir, o kadar. Bu tek kelimelik emir üzerine, o varlık alanına çıkması istenen varlık, Yüce Allah'ın ezeli iradesine uygun olarak varolur ve bu varolma olayı, göz kırpması kadar kısa bir sürede, yani son derece hızlı bir biçimde gerçekleşir.

Yüce Allah bunun arkasından Kureyşli müşriklere şöyle sesleniyor:

"Biz sizin gibi sapıkları daha önce yokettik!"

Yani, kafirlikte ve günahkarlıkta size benzeyen eski toplumları yokettik:

"Öğüt alan yok mu?"

Henüz vakit geçmeden, hiç kimsenin hoşuna gitmeyecek olan dünya ve ahiret azabı başa gelmeden, aklını başına toplayarak, ders ve ibret alacak olan yok mu?

"Onların yaptıkları herşey defterlere geçmiştir."

O müşriklerin bütün hareketleri, yazı yazmakla görevlendirilmiş, gözetici melekler tarafından kayda geçirilmiştir.

"Küçük-büyük bütün davranışları satırlara işlenmiştir."

Onların ve herkesin bütün davranışları, daha doğrusu evrendeki bütün olaylar "Kaderler Kitabı"nın, yani Levh-i Mahfuz'un satırlarına işlenmiştir.

Şimdi de bir sonraki ayete geçiyoruz:

"Kötülüklerden sakınanlar cennetlerde ve ırmak kenarlarındadırlar."

Bu ayet, yukarıda okuduğumuz "suçlular şaşkınlık ve alevler içindedirler" ayetinin karşılığıdır. O ayette günahkârların akıbeti anlatılmışken, bu ayette takva sahiplerinin mutlu tablosu çizilmektedir. O ayet sert bir bildiri, bir korkutma, bir uyarma niteliğindeyken, bu ayet bir açıklama, bir müjdeleme ve özendirme niteliğindedir.

Bu ayette haber veriliyor ki, Rabb'lerinden korkan, O'na ortak koşmayan, O'nun emri dışına çıkmayan takva sahiplerinin ahiretteki yerleri cennet bahçeleridir. Bu bahçelerde köşkler, huriler, ırmak ve ağaçlar vardır. Onlar orada hiç bir boş sözün işitilmediği, hiç bir günahın işlenmediği nezih bir mecliste sohbet ederler. Yakınlarında egemenlik ve otorite sahibi, istediği her şeyi yapmaya gücü yeten, kendisinden başka bir ilah, bir rabb bulunmayan Yüce Allah vardır.

SONUÇ

1- Günahkârların akıbeti anlatılıyor. Bunun yanısıra insanı mahveden günahkârlıkla ilgili bir korkutma ve sakındırmaya yer veriliyor.

2- Kaza ve kader inancı vurgulanıyor.

3- Kulların yaptıkları bütün hareketlerin, yazıcı meleklerin defterlerine işlendiği, bu hareketlerin hiç birinin atlanmadığı anlatılıyor.

4- Küçük-büyük bütün evrensel olayların "Kaderler Kitabı" olan Levh-i Mahfuz'da kayıtlı olduğu bildiriliyor.

5- Takva sahiplerinin akıbeti anlatılıyor. Bunun yanısıra takva teşvik ediliyor. Çünkü o, işin başı ve bütün iyiliklerin ortak adıdır.

6- Yüce yakınlığın ne olduğuna değiniliyor. Bu yakınlık, yüceler alemin-de, barış yurdu olan cennette alemlerin Rabbi olan Allah'a yakın olmadır.

Sûre 55
Rahmân Sûresi

Mekke Döneminde İndirildi
Ayet Sayısı: 78

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

الرَّحْمَٰنُ ① عَلَّمَ الْقُرْآنَ ② خَلَقَ الْإِنسَانَ ③ عَلَّمَهُ الْبَيَانَ ④
الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ بِحُسْبَانٍ ⑤ وَالنَّجْمُ وَالشَّجَرُ يَسْجُدَانِ ⑥
وَالسَّمَاءَ رَفَعَهَا وَوَضَعَ الْمِيزَانَ ⑦ أَلَّا تَطْغَوْا فِي الْمِيزَانِ
⑧ وَأَقِيمُوا الْوَزْنَ بِالْقِسْطِ وَلَا تُخْسِرُوا الْمِيزَانَ ⑨ وَالْأَرْضَ
وَضَعَهَا لِلْأَنَامِ ⑩ فِيهَا فَاكِهَةٌ وَالنَّخْلُ ذَاتُ الْأَكْمَامِ ⑪ وَالْحَبُّ
ذُو الْعَصْفِ وَالرَّيْحَانُ ⑫ فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ⑬

Rahman ve Rahim Allah'ın adıyle

1- Çok merhametli (Allah),

2- Kur'an'ı öğretti.

3- İnsanı yarattı.

4- Ona beyanı (konuşup, düşüncelerini açıklamayı) öğretti.

5- Güneş de, ay da bir hesap ile (cereyan etmekte)dir.

6- Necm (bitkiler, yıldızlar) ve ağaçlar (Allah'a) secde etmektedirler.

7- Göğü yükseltti ve mizanı koydu.

8- Tartıda taşkınlık edip dengeyi bozmayın.

9- Tartıyı adaletle yapın, terazide eksiklik yapmayın.

10- (Allah) yeri canlılar için koydu.

11- Onda meyva(lar) ve salkımlı hurmalar var.

12- Saplı ve yapraklı dane(ler) ve hoş kokulu bitkiler var.

13- (Ey cinler ve insanlar topluluğu), şimdi Rabb'inizin hangi nimetlerini yalanlıyorsunuz?

SÖZLÜK

الرحمن	Rahmet eden. Yüce Allah'ın isimlerinden biri.
عَلَّمَ الْقُرْآنَ	Kur'an'ı öğretti. Dilediği kullarına Kur'an'ı öğretti.
خَلَقَ الْاِنْسَانَ	İnsanı yarattı. Hz. Adem'i ve soyunu yarattı.
عَلَّمَهُ الْبَيَانَ	Ona açıklamayı öğretti. Herhangi bir dilde konuşmayı ve içindekileri ifade etmeyi Adem'e öğretti. Bütün bunlar Allah'ın öğrettiği şeylerdir.
اَلشَّمْسُ وَ الْقَمَرُ بِحُسْبَانٍ	Güneş ve ay hesapladır. Güneş ve ay yörüngelerinde belirli bir hesaba bağlı olarak hareket ederler.
وَ النَّجْمُ وَ الشَّجَرُ يَسْجُدَانِ	Bitkiler ve ağaçlar secde ederler. Yüce Allah'a boyun eğerler. Allah, insanlardan nasıl secde etmelerini istiyorsa, bitkilerden ve ağaçlardan da yerine getirmelerini istediği bazı işler vardır.
وَ السَّمَاءَ رَفَعَهَا	Allah göğü yükseltti. Onu yerin üzerine, yukarısına çıkardı.
وَوَضَعَ الْمِيزَانَ	Ve mizanı koydu. Kulları arasına adalet ilkesini koydu. Bu ilkeyi emretti ve araçlarının yapılmasını ilham etti.
اَلاَّ تَطْغَوْا فِى الْمِيزَانِ	Tartıda haksızlık etmeyesiniz diye. Tartı araçlarını kullanırken haksızlık etmeyesiniz diye.
وَ اَقِيمُوا الْوَزْنَ بِالْقِسْطِ	Teraziyi adaletle tartın.
وَ لاَ تُخْسِرُوا الْمِيزَانَ	Tartılan şeyi eksik göstermeyin. Tarttığınız malı eksik tartmayın, tam tartın.
وَ الْاَرْضَ وَضَعَهَا لِلاَنَامِ	Allah yeri canlıların ayakları altına serdi. Allah göğü nasıl yüksek yaptı ise, yeri de canlıların ayakları altına serdi.
فِيهَا فَاكِهَةٌ وَالنَّخْلُ ذَاتُ الْاَكْمَامِ	Orada meyvalar ve salkımlı hurma ağaçları vardır. Yeryüzünde türlü türlü meyvalar ve salkımlı hurma ağaçları vardır.
وَ الْحَبُّ ذُو الْعَصْفِ وَالرَّيْحَانُ	Orada yapraklı taneler ve reyhan vardır. Orada buğday, arpa gibi yapraklı taneler ile hoş kokulu bitkiler vardır.
فَبِاَيِّ اٰلاَءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ	Rabb'inizin hangi nimetlerini yalanlıyorsunuz?! Ey insanlar ve cinler, Rabb'inizin hangi nimetlerini inkar ediyorsunuz?!

AÇIKLAMA

Yüce Allah bu sureye: "Rahman olan Allah, Kur'an'ı öğretti, insanı yarattı, ona düşüncesini açıklamayı öğretti" ayetleri ile başlıyor.

Allah bize haber veriyor ki, O Rahman'dır. Yani rahmeti öylesine boldur

ki, Peygamberi Muhammed'e Kur'an'ı öğretti. Yani batıl yanlılarının söyledikleri gibi Kur'an'ı Peygamberimize öğreten insan değildir. Onun rahmeti her şeyi kapsamına almıştır. Bu rahmet bir çok nimete yansımış, kendini açıkça göstermiştir. Bu rahmetin delillerinden biri, O'nun insanı, yani Hz. Adem'i ve soyunu yaratması, onlara konuşmayı, düşüncelerini ve duygularını açıklamayı öğretmesidir.

"Güneşin ve ayın hareketleri belirli bir hesaba dayanır."

Bunlar hareketleri ile insanlara ibadet vakitlerini ve borçlarının vadelerini bildirerek insanlara faydalı olurlar. Bu da Allah'ın rahmetinin bir delilidir.

"Bitkiler ve ağaçlar O'nun buyruğuna boyun eğerler."

Hayvanlarınızın yiyeceği olan bitkiler ile meyvaları ve bazı yiyeceklerinizi taşıyan ağaçlar Allah'a boyun eğerler, O'nun onlardan istediğini yaparlar. İnsanlar ve cinler gibi O'nun emirlerine karşı gelmezler.

"O göğü yüksek yarattı."

Göğü yerden yüksek yaptı, yere yakın yaratmadı. Göğün yüksek olması; yıldızlarla, güneşle ve ayla bezenmesi, Allah'ın insanlara ve cinlere yönelik bir nimetidir.

"Ve tartı ilkesini koydu."

Adalet ilkesini koydu. Adil bir şekilde ölçmeyi ve tartmayı emretti, onu sağlayacak vasıtaların elde edilmesini öğretti, onun sevgisini ve özlemini vicdanlara aşıladı. Bütün bunları tartıda zulmetmeyesiniz diye yaptı.

"Teraziyi doğru tutun, sakın eksik tartmayın."

Bir malı tartarken eksik tartmayın, tam tartın. Bütün bunlar birer nimettir ve Allah'ın rahmetinin birer türüdür.

"Allah yeryüzünü canlıların ayakları altına serdi."

Allah yeryüzünü insanların, cinlerin ve hayvanların yaşaması için sabit, alçak ve düz yarattı.

"Orada türlü türlü meyvalar, salkımlı hurma ağaçları, yapraklı taneler, hoş kokulu bitkiler vardır."

Bunlar insanların ve hayvanların çeşitli yiyeceklerini oluştururlar. Bütün bunlar rahmeti bol olan Allah'ın canlılara sunduğu rahmetin çeşitli delilleridir.

"Ey insanlar ve cinler, peki, Rabb'inizin hangi nimetini yalanlıyorsunuz?!"

Ey Rabb'imiz, hamdolsun sana, senin hiç bir nimetini inkar etmiyoruz.

SONUÇ

1- Tıpkı "Allah" ismi gibi "Rahman" ismi de Yüce Allah'tan başka hiç kimseye takılamaz. Falanca kişi azizdir, rahimdir, alimdir, hakimdir denir, ama "Rahman"dır denemez. Nasıl ki falanca "ilah"tır ya da "Allah"tır denemediği gibi.

2- Peygamberimiz Kur'an öğrenmenin üstün değerini dile getiren sahih bir hadisinde: "En iyileriniz Kur'an'ı öğrenip başkalarına öğretenlerdir." buyuruyor.

3- Adaleti yerleştirmek, onu tavsiye etmek, tüccarların kullandıkları ölçü ve tartı araçlarını kontrol edip bozukluklarını gidermek farzdır.

4- Allah'a verdiği nimetler için şükretmek gerekir.

5- "Rabb'inizin hangi nimetlerini yalanlıyorsunuz?!" ayeti işitilince: "Ey Rabb'imiz, hamdolsun sana, Rabb'imizin hiç bir nimetini yalanlamıyoruz" demek müstehaptır.

6- Kıbleyi, namaz ve oruç vakitleri ile hacc günlerini bilebilmek için diğer ilimler gibi astronomi öğrenmek de İslâm'ın teşvik ettiği ilimlerdendir.

خَلَقَ الْإِنسَانَ مِن صَلْصَالٍ كَالْفَخَّارِ ﴿١٤﴾ وَخَلَقَ الْجَانَّ مِن
مَّارِجٍ مِّن نَّارٍ ﴿١٥﴾ فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿١٦﴾
رَبُّ الْمَشْرِقَيْنِ وَرَبُّ الْمَغْرِبَيْنِ ﴿١٧﴾ فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ
﴿١٨﴾ مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ يَلْتَقِيَانِ ﴿١٩﴾ بَيْنَهُمَا بَرْزَخٌ لَّا يَبْغِيَانِ ﴿٢٠﴾ فَبِأَيِّ
آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٢١﴾ يَخْرُجُ مِنْهُمَا اللُّؤْلُؤُ وَالْمَرْجَانُ ﴿٢٢﴾ فَبِأَيِّ
آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٢٣﴾ وَلَهُ الْجَوَارِ الْمُنشَآتُ فِي الْبَحْرِ كَالْأَعْلَامِ
﴿٢٤﴾ فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٢٥﴾

14- İnsanı kiremit gibi pişmiş çamurdan yarattı.

15- Cinni de halis ateşten yarattı.

16- Şimdi Rabb'inizin hangi nimetlerini yalanlıyorsunuz?!

17- İki doğunun ve iki batının Rabb'idir.

18- Şimdi Rabb'inizin hangi nimetlerini yalanlıyorsunuz?!

19- İki denizi salıverdi, birbirine kavuşuyorlar,

20- Aralarında bir engel vardır, birbirine geçip karışmıyorlar.

21- Şimdi Rabb'inizin hangi nimetlerini yalanlıyorsunuz?!

22- İkisinden de inci ve mercan çıkar.

23- Şimdi Rabb'inizin hangi nimetlerini yalanlıyorsunuz?!

24- Denizde koca dağlar gibi akıp giden kocaman gemiler de O'nundur.

25- Şimdi Rabb'inizin hangi nimetlerini yalanlıyorsunuz?!

SÖZLÜK

خَلَقَ الْاِنْسَانَ مِنْ صَلْصَالٍ كَالْفَخَّارِ — Allah insanı pişmiş çamura benzer kuru balçıktan yarattı. Allah, Hz. Adem'i pişmiş çamur gibi ses çıkaran kuru balçıktan yarattı.

وَ خَلَقَ الْجَانَّ مِنْ مَارِجٍ مِنْ نَارٍ — O cinnleri dumansız alevden yarattı. O cinnlerin atasını kırmızı, lacivert ve sarı renklerin karışımı olan dumansız alevden yarattı.

رَبُّ الْمَشْرِقَيْنِ وَ رَبُّ الْمَغْرِبَيْنِ — O iki doğunun Rabb'i ve iki batının Rabb'idir. İki doğunun, yani kış ve yaz mevsimlerinin doğuları ile iki batının, yani kış ve yaz mevsimlerinin Rabb'idir.

مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ يَلْتَقِيَانِ — O iki denizi biribiri üzerine saldı, bunlar biribiri ile karşılaşıyorlar. O acı ve tatlı sulu iki denizi biribiri üzerine saldı, bunlar gözler önünde yanyana geliyorlar.

بَيْنَهُمَا بَرْزَخٌ لَا يَبْغِيَانِ — İkisi arasında engel vardır, biribirlerine karışmıyorlar. Bu iki deniz arasında; sularının biribirine karışmasını önleyen bir engel vardır.

يَخْرُجُ مِنْهُمَا اللُّؤْلُؤُ وَ الْمَرْجَانُ — Onlardan inci ve mercan çıkar. O iki denizin ortak maddesi olan tuzdan, inci ile mercan çıkıyor.

وَ لَهُ الْجَوَارُ الْمُنْشَآتُ فِى الْبَحْرِ كَالْاَعْلَامِ

O'nun denizlerde yüzen insan yapısı dağlar gibi gemileri vardır. O'nun insan eli ile yapılmış, denizlerde yüzen, dağlar gibi büyük ve yüksek gemileri vardır.

AÇIKLAMA

Okuduğumuz ayetlerde Yüce Allah'ın her şeyi kaplayan rahmetinin eseri olarak akıttığı sayısız hesapsız ve sınırsız nimetler dile getiriliyor. Okuyoruz:

"O insanı yarattı."

Sapıkların, batıl yanlılarının "Rahman da kimmiş?" diyerek tanımazlıktan geldikleri Yüce Allah insanı yarattı; ilk insan olan Hz. Adem'i yarattı. Peki onu nasıl bir şeyden yarattı?

"Pişmiş çamuru andıran kuru balçıktan yarattı."

Onu, gevrek bir çınlama sesi çıkaran pişmiş çamur benzeri kuru balçıktan yarattı.

"Cinleri de dumansız alevden yarattı."

İnsanlar âlemi gibi ayrı bir âlem olan cinlerin özünü de karışık renkli, dumansız alevden yarattı.

Ey insanlar ve cinler!

"Peki, Rabb'inizin hangi nimetini yalanlıyorsunuz?!"

Bunlar, insanların saymasıyla bitmeyecek rakamlara sığmayacak nimetlerdir.

Peki, iki doğunun ve iki batının Rabb'i kimdir? Bunların yaratıcısı, maliki ve insanların yararına sunucusu kimdir?

Bu, Rahman olan Allah'tır.

"Peki, Rabb'inizin hangi nimetlerini yalanlıyorsunuz?!"

Ey Rabb'imiz, hamdolsun sana, senin hiç bir nimetini inkar etmiyoruz.

Rahmeti bol olan Allah: "Acı ve tatlı sulu iki denizi birbiri üzerine salarak yanyana getirdi. Ama aralarında, biribirlerine karışmalarını önleyen bir engel vardır."

Aralarına koyduğu engel sayesinde; bu iki denizden birinin suyu öbürünün suyuna karışmıyor.

"Peki, Rabb'inizin hangi nimetini yalanlıyorsunuz?!"

Bu iki denizden inci ile mercan çıkıyor. Bu iki denizin diplerinde inci ve mercanı yarattı. Bunlar beyaz, kırmızı ve yeşil renkli mücevherlerdir. Rahmeti bol olan Allah bu mücevherleri kimin faydalanması için yarattı? Onlar insanın faydalanması için yaratıldı. O halde onlar, Rahman olan Allah'ın nimetlerinden ve rahmetlerindendirler.

"Peki, Rabb'inizin hangi nimetini yalanlıyorsunuz?!"

"Onun denizlerde yüzen, dağlar gibi iri gemileri vardır."

Rahmeti bol olan Allah'ın denizlerde yüzen gemileri vardır. Bunlar tersanelerde, gemi tezgahlarında yapılmışlardır. Dağlar gibi iri ve yüksektirler. Dağlar karada nasıl görünürlerse, o gemilerin de denizlerde öyle bir görünüşleri vardır. Allah bu gemileri kimin yararı için yarattı? İnsanın yararı için. O halde onlar Rahman olan Allah'ın insana sunulmuş bir rahmeti ve nimetidirler.

Ey insanlar ve cinler! "Peki, Rabb'inizin hangi nimetini yalanlıyorsunuz?"

Rahman olan Allah'ı kabul edin, O'nun nimetlerini itiraf edin ve bu nimetlere şükredin.

SONUÇ

1- İnsanın ve cinin yaratılış özü anlatılıyor. İnsan pişmiş çamur gibi çınlama sesi çıkaran; kaygan, kuru çamurdan, cin ise dumansız alevden yaratıldı. Peygamberimizin belirttiğine göre, melekler de ışıktan yaratıldı.

2- Güneşin yaz ve kış mevzilerinde doğup battığı yerlerin farklı olduğuna değiniliyor. Bunlar iki doğu ve iki batı olarak dile getiriliyor.

3- İnci ve mercan ile denizlerde dağlar gibi iri ve heybetli gemilerin yapımı tanıtılıyor.

4- Rahman olan Allah'ın insanlara ve cinlere yönelik nimetlerine şükredilmesi gerektiği vurgulanıyor.

كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا فَانٍ ﴿٢٦﴾ وَيَبْقَىٰ وَجْهُ
رَبِّكَ ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ ﴿٢٧﴾ فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٢٨﴾

يَسْـَٔلُهُۥ مَن فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ ۚ كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِى شَأْنٍ ﴿٢٩﴾ فَبِأَىِّ
ءَالَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٣٠﴾ سَنَفْرُغُ لَكُمْ أَيُّهَ ٱلثَّقَلَانِ ﴿٣١﴾ فَبِأَىِّ
ءَالَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٣٢﴾ يَٰمَعْشَرَ ٱلْجِنِّ وَٱلْإِنسِ إِنِ ٱسْتَطَعْتُمْ
أَن تَنفُذُوا۟ مِنْ أَقْطَارِ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ فَٱنفُذُوا۟ ۚ لَا تَنفُذُونَ
إِلَّا بِسُلْطَٰنٍ ﴿٣٣﴾ فَبِأَىِّ ءَالَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٣٤﴾ يُرْسَلُ عَلَيْكُمَا
شُوَاظٌ مِّن نَّارٍ وَنُحَاسٌ فَلَا تَنتَصِرَانِ ﴿٣٥﴾ فَبِأَىِّ ءَالَآءِ رَبِّكُمَا
تُكَذِّبَانِ ﴿٣٦﴾

26- (Yer) üzerinde bulunan her şey yok olacaktır.

27- Yalnız Rabb'inin celal ve ikram sahibi yüzü (zatı) baki kalacaktır.

28- Şimdi Rabb'inizin hangi nimetlerini yalanlıyorsunuz?!

29- Göklerde ve yerde bulunanlar (her şeyi) O'ndan isterler (çünkü tüm varlıklarını O'na borçludurlar), O, her gün (her an) yeni bir iştedir (kimilerini yaratırken, kimilerini öldürür, her an hayatı tazeler, bir hali giderir, başka haller getirir).

30- Şimdi Rabb'inizin hangi nimetlerini yalanlıyorsunuz?!

31- Ey iki sekal (yani yere ağırlık veren, yahut bir ağırlığı, şerefi olan iki toplum), sizin (hesabınızı görmek) için de boş vaktimiz olacak (sizin de hesabınızı göreceğiz).

32- Şimdi Rabb'inizin hangi nimetlerini yalanlıyorsunuz?!

33- Ey cinler ve insanlar topluluğu, göklerin ve yerin merkezlerinden geçip gitmeye gücünüz yeterse geçip gidin. Ancak kudretle geçebilirsiniz.

34- Şimdi Rabb'inizin hangi nimetlerini yalanlıyorsunuz?!

35- İkinizin de üzerine, ateşten yalın alev ve kıpkızıl bir duman (yahut erimiş bakır) gönderilir, başaramazsınız.

36- Şimdi Rabb'inizin hangi nimetlerini yalanlıyorsunuz?!

SÖZLÜK

كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا فَانٍ — Yeryüzünde bulunan herkes ve her şey fanidir. Yeryüzünde yaşayan bütün insanlar, hayvanlar ve cinler yokolacaktır.

وَ يَبْقَى وَجْهُ رَبِّكَ — Rabb'inin vechi kalır. Sadece Rabb'inin zatı baki kalır.

ذُو الْجَلَالِ وَ الْاِكْرَامِ — Celal ve ikram sahibi. Azamet sahibi, genel olarak bütün kullarına, özellikle de mü'minlere nimet sunan.

يَسْأَلُهُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَ الْاَرْضِ — Göklerdekiler ve yerdekiler O'ndan isterler. Göklerdekiler ve yerdekiler hayatlarının devamını sağlayacak olan rızık, ibadet gücü, günahların affedilmesi ve şerefli olmak gibi ihtiyaçlarının karşılanmasını Allah'tan isterler.

كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ — O her gün yeni bir meşguliyet içindedir. O her an yeni bir işle meşguldür. Bu işler, bazı toplumları yükseltmek ve bazılarını alçaltmak gibi, kendi planı uyarınca ortaya çıkardığı işlerdir.

سَنَفْرُغُ لَكُمْ اَيُّهَا الثَّقَلَانِ — Ey insanlar ve cinler, yakında size vakit ayıracağız. Şu dünya hayatının sona ermesinden sonra sizi hesaba çekmek, yargılamak ve herkese amellerinin karşılığını vermek için sizinle başbaşa kalacağız.

اِنِ اسْتَطَعْتُمْ اَنْ تَنْفُذُوا — Eğer çıkmaya gücünüz yeterse. Eğer çıkmaya gücünüz yetiyorsa.

مِنْ اَقْطَارِ السَّمَوَاتِ وَ الْاَرْضِ — Göklerin ve yerin etrafından.

فَانْفُذُوا لَا تَنْفُذُونَ اِلَّا بِسُلْطَانٍ — Çıkın. Ancak bir güçle çıkabilirsiniz. Ancak gücünüz varsa çıkabilirsiniz. Oysa böyle bir gücünüz yoktur. Bu ifade onların acizliklerini vurguluyor.

يُرْسَلُ عَلَيْكُمَا شُوَاظٌ مِنْ نَارٍ — Üzerinize dumansız alev gönderilir.

وَ نُحَاسٌ — Duman ya da bakır. Alevsiz duman. Bakır eriyiği de olabilir.

فَلَا تَنْتَصِرَانِ — Size yardım eden bulunmaz. Mahşere gönderilmenizi önleyemezsiniz.

AÇIKLAMA

Okuduğumuz ayetlerde Yüce Allah'ın nimetlerinin sayılmasına devam ediliyor. Okuyoruz:

"Yeryüzündeki her şey yokolacaktır."

Yeryüzünde bulunan bütün insanlar, cinler ve öbür canlılar yokolmaya mahkûmdur. Çünkü, yaratıkların hayatları sınırlıdır. Zamanı gelince ölürler. Sonra tekrar diriltilirler.

"Sadece kerem sahibi Yüce Rabb'inin varlığı süreklidir."

O hep diridir, hiç ölmez. İnsanlar ve cinler ise ölürler.

"Peki, Rabb'inizin hangi nimetini yalanlıyorsunuz?!"

O'nun sizi yoktan varetme, hayat boyunca rızıklarla ve yararlarla donatma nimetini mi, yoksa sıkıntılarınızı ve yükümlülüklerinizi sona erdirme nimetini mi, yoksa düşmanlarınızı yoketme ve sizleri nimet dolu cennetlerdeki sürekli mutluluğa yaklaştırma nimetini mi yalanlıyorsunuz? Sizin için en iyisi: "Hamdolsun sana, ey Rabb'imiz, senin hiç bir nimetini yalanlamıyoruz" demenizdir.

"Göktekiler ve yerdekiler hep O'ndan bir şey isterler."

Göktekiler ve yerdekiler, ya açıkça ya da davranışlarının dili ile O'ndan hep ihtiyaç duydukları şeyleri isterler. Kimi varlığının korunmasını, kimi de günahlarının affedilmesini ister.

"O her gün, her an, yeni bir işle meşguldür."

Zaman varoldukça, hiç boş kalmaksızın göklerin ve yeryüzünün gelişmelerini düzenler. Kimi toplumları yükseltirken kimi toplumları da alçaltır.

"Ey insanlar ve cinler, yakında sizinle hesaplaşmak için özel vakit ayıracağız."

Sizi hesaba çekecek ve iyilerinize iyilikle, kötülerinize de kötülük ve hüsranla karşılık vereceğiz. O gün: baş açık ve yalın ayak olarak Rahman olan Allah için mezarlarınızdan doğrulup çıkacaksınız. Hakkınızda hüküm vermesi ve aranızdaki anlaşmazlıkları çözüme bağlaması için O'nun huzurunda duracaksınız.

"Peki, Rabb'inizin hangi nimetini yalanlıyorsunuz?!"

Hakkınızda vereceği hükümlerin âdilliğini mi, yoksa iyilerinizi mutluluğa erdirip kötülerinizi bedbaht edişini mi inkâr ediyorsunuz?!

"Ey cinler ve insanlar, eğer göklerin ve yerin sınırlarını aşarak kaçmaya gücünüz yetiyorsa kaçın. Fakat ancak özel bir gücünüz varsa bunu başarabilirsiniz."

Eğer benim size ilişkin yargımdan, lehinizdeki ve aleyhinizdeki hükmümden kaçmaya gücünüz yetiyorsa kaçın. Fakat eğer üstün ve ezici bir gücünüz yoksa bu kaçmayı gerçekleştiremezsiniz. Sizin böyle bir gücünüz, böyle bir hükümranlığınız yoktur.

İnsanlar ve cinler yargılanacakları alana sevkedilirlerken, Yüce Allah onlara böylece meydan okuyor.

"Peki Rabb'inizin hangi nimetini yalanlıyorsunuz?!"

Acaba size yönelik ölümden sonraki diriltme nimetini mi yalanlıyorsunuz?! Yoksa iyilerinize bağışta bulunup bozuklarınızı yüzüstü bırakma nimetini, dünya hayatında hiç bir nimetin ve rahmetin denk gelemeyeceği bu adalet nimetini mi yalanlıyorsunuz?!

"Üzerinize dumansız alev ve erimiş bakır püskürtülür de bu azaptan sizi kurtaran bulunmaz!"

Eğer benim adaletimden kaçmak isterseniz, hakkınızdaki yargıma ve vereceğim hükme boyun eğmezseniz, üzerinize dumansız alev ve koyu duman püskürtülür.

Peki, "Rabb'inizin hangi nimetini yalanlıyorsunuz?!"

Rabb'inizin yüceliğini, gücünün üstünlüğünü mü, yoksa size dönük lûtfunu ve merhametini mi?!

Haşa! Hamdolsun sana, ey Rabb'imiz! Senin hiç bir nimetini yalanlamıyoruz!

SONUÇ

1- Ölümden sonra diriliş ve amellerin karşılıklarının verileceği inancı pekiştiriliyor.

2- Allah'ın yüceliği, ululuğu ve gücünün üstünlüğü anlatılıyor.

3- Yaratıkların yüce ve ulu Yaratıcı karşısındaki güçsüzlükleri bildiriliyor.

4- Hem sevinçli hem de sıkıntılı durumlarda Yüce Allah'a hamd ve şükretmenin gerekliliği ortaya konuyor.

فَإِذَا انشَقَّتِ السَّمَاءُ فَكَانَتْ وَرْدَةً كَالدِّهَانِ ﴿٣٧﴾ فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٣٨﴾ فَيَوْمَئِذٍ لَّا يُسْأَلُ عَن ذَنبِهِ إِنسٌ وَلَا جَانٌّ ﴿٣٩﴾ فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٤٠﴾ يُعْرَفُ الْمُجْرِمُونَ بِسِيمَاهُمْ فَيُؤْخَذُ بِالنَّوَاصِي وَالْأَقْدَامِ ﴿٤١﴾ فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٤٢﴾ هَٰذِهِ جَهَنَّمُ الَّتِي يُكَذِّبُ بِهَا الْمُجْرِمُونَ ﴿٤٣﴾ يَطُوفُونَ بَيْنَهَا وَبَيْنَ حَمِيمٍ آنٍ ﴿٤٤﴾ فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٤٥﴾

37- Gök yarılıp da erimiş yağ gibi kıpkırmızı bir gül olduğu zaman...

38- Şimdi Rabb'inizin hangi nimetlerini yalanlıyorsunuz?!

39- O gün ne insana, ne de cinne günahından sorulmaz (Allah her şeyi bildiği için sormaya hacet yoktur çünkü).

40- Şimdi Rabb'inizin hangi nimetlerini yalanlıyorsunuz?!

41- Suçlular, simalarından tanınır, alınlar(ın)dan ve ayaklar(ın)dan tutulur (başları ayaklarına bağlanarak cehenneme atılırlar).

42- Şimdi Rabb'inizin hangi nimetlerini yalanlıyorsunuz?!

43- "İşte bu, suçluların yalanladığı cehennemdir!"

44- Onunla kaynar su arasında dolaşırlar.

45- Şimdi Rabb'inizin hangi nimetlerini yalanlıyorsunuz?!

SÖZLÜK

فَإِذَا انشَقَّتِ السَّمَاءُ — Gök parçalandığı zaman. İnsanları mahşere sevketmek üzere meleklerin yere inmeleri için göğün kapıları açıldığı zaman.

فَكَانَتْ وَرْدَةً كَالدِّهَانِ — Erimiş yağ gibi kızardı. Gök deri ya da kızıl renkli bir at gibi kızardı ve yağ eriyiği gibi eridi.

فَيَوْمَئِذٍ لَا يُسْئَلُ عَنْ ذَنْبِهٖٓ اِنْسٌ وَّ لَا جَآنٌّ

O gün hiç bir insan ve cin günahından sorguya çekilmez. İnsanlar ve cinler mezarlarından çıkarıldıkları gün, kendilerine günahları sorulmaz. Çünkü yüzlerinin karalığı ve beyazlığı gibi belirtiler taşırlar. Onlar hesaplaşma sırasında sorgulanırlar.

يُعْرَفُ الْمُجْرِمُوْنَ بِسِيْمَاهُمْ

Günahkârlar yüz ifadelerinden tanınırlar. Onların yüzleri siyah ve gözleri koyu mavi olur.

فَيُؤْخَذُ بِالنَّوَاصِيْ وَ الْاَقْدَامِ

Alınlarından ve ayaklarından yakalanırlar. Günahkârın alnı ayaklarına yapıştırılarak tutulur ve cehenneme atılır.

هٰذِهٖ جَهَنَّمُ الَّتِيْ يُكَذِّبُ بِهَا الْمُجْرِمُوْنَ

Bu günahkârların yalanladıkları cehennemdir. Müşriklik ve günahkârlıkla, kendine karşı suç işlemiş olan günahkârlar azarlanarak ve paylanarak kendilerine: "Burası, günahkârların dünyada yalanladıkları cehennemdir" denir.

يَطُوْفُوْنَ بَيْنَهَا وَ بَيْنَ حَمِيْمٍ اٰنٍ

Onlar onunla kaynar su arasında gidip gelirler. Onlar cehennem ile sıcaklığının son derecesine ulaşmış kaynar su arasında koşuştururlar. Susayınca kendilerine bu kaynar su içirilir, ama arkasından feryad ederek aşırı susuzluklarını giderecek su isterler.

AÇIKLAMA

Okuduğumuz ayetlerde kıyametin aşamalarının ve o sahnede yeralan dehşetli olayların anlatılmasına devam ediliyor.

Yüce Allah şöyle buyuruyor:

"Gök parçalanıp da kırmızı gül renginde bir yağ eriyiğine dönüştüğü zaman!.."

Parçalanan gökte kapı biçiminde delikler açılır. Bu kapılardan melekler geçip yere inerler. Bundan önce göğün maviliği kızıl bir renge dönüşür. Gök: kırmızı deri, kızıl at ya da kırmızı gül gibi olur. Göğün o andaki rengi bu üçüne benzetilmiştir. Ayrıca gök eriyerek yağ gibi olur. Nitekim o günkü gök başka bir ayette: "O gün gök, erimiş zeytin yağı tortusu gibi olur." -Mearic, 8- diye tanıtılıyor.

"O gün ne insana ne de cinne günahı sorulmaz."

Sıkıntının büyüdüğü, belânın şiddetli olduğu ve yeniden dirilen insanların mezarlarından çıktıkları, bütün bu dehşetli olayların yaşandığı o hesap günü hiç bir insana ya da cinne günahları sorulmaz.

"Peki, Rabb'inizin hangi nimetlerinii yalanlıyorsunuz?!"

O gün:

"Günahkârlar yüz ifadelerinden tanınır."

Onların yüzleri siyah, gözleri koyu mavi olur.

"Alınlarından ve ayaklarından yakalanırlar."

Görevli melekler, günahkâr insanlar ile cinlerin alınları ile ayaklarını birleştirdikten sonra, onları tutup cehennem ateşine atarlar.

"Peki, Rabb'inizin hangi nimetini yalanlıyorsunuz?!"

O'nun adalet nimetini mi, yoksa takva sahibi iyi kullarına yönelik bağışlarında ortaya çıkan nimetini mi inkar ediyorsunuz?! "Ey Rabbimiz, hamdolsun sana, senin hiç bir nimetini yalanlamıyoruz" deyiniz.

"İşte suçluların yalanladıkları cehennem budur."

İnsanların ve cinlerin günahkâr olanları azarlanarak ve paylanarak kendilerine denir ki: Burası dünya hayatında müşriklikle ve günahkârlıkla kendi nefsine karşı suç işleyenlerin yalanladıkları cehennemdir.

Onlar,

"Cehennem ile kaynar su arasında gider gelirler."

Cehennemlikler cehennem ateşi ile, ısının son derecesine yükselmiş olan kaynar su arasında koşuştururlar. Susuzluktan yanıp feryad ettikleri zaman, kendilerine bu kaynar su içirilir.

"Peki, Rabb'inizin hangi nimetini yalanlıyorsunuz?!"

Günahkârların iyi insanlara çektirdikleri korkuları ve ıstırapları tadanlar anlayabilir. Ayrıca kıyamet gününün bu aşamalarının ve dehşet dolu sahnelerinin ortaya konulması da ayrı bir nimettir. Çünkü bu gerçeklere dayanarak mü'minler iman etmiş ve takva sahipleri kötülüklerden sakınmışlardır. Bu yüzden Yüce Allah cehennemliklerin durumunu anlattıktan sonra: "Peki, Rabb'inizin hangi nimetini yalanlıyorsunuz?" buyurmuştur.

SONUÇ

1- Kıyamet günü kainatın değişeceği ve âlemin yıkılacağı anlatılıyor.

2- İnsanlar yeniden dirilerek mezarlarından çıktıklarında, ayırdedici belirtiler taşırlar. Bu belirtiler sayesinde kimin iyi, kimin kötü olduğu belli olur.

3- Müşrikliği, zalimliği ve günahkârlığı içeren suçluluk kınanıyor.

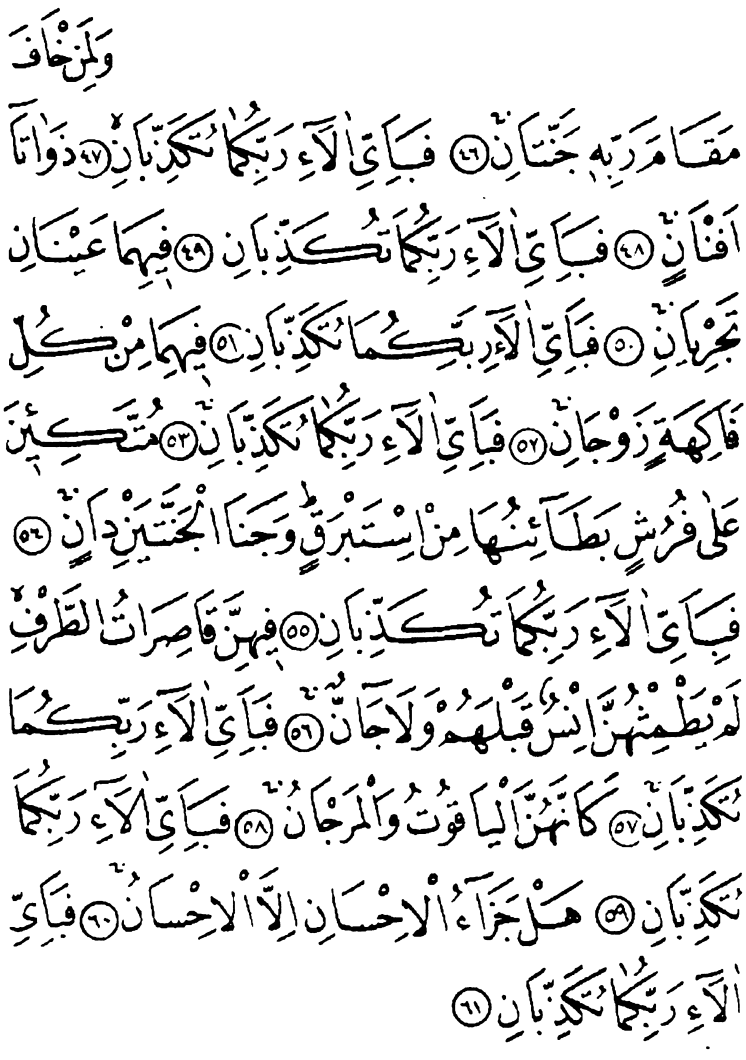

46- Rabb'inin divanında (durup hesap vermekten) korkan kimseye iki cennet var.

47- Şimdi Rabb'inizin hangi nimetlerini yalanlıyorsunuz?!

48- İkisinin de çeşitli ağaçları, meyvaları var.

49- Şimdi Rabb'inizin hangi nimetlerini yalanlıyorsunuz?!

50- İkisinde de akıp giden iki kaynak var.

51- Şimdi Rabb'inizin hangi nimetlerini yalanlıyorsunuz?!

52- İkisinde de her meyvadan iki çift var.

53- Şimdi Rabb'inizin hangi nimetlerini yalanlıyorsunuz?!

54- (Orada) astarları kalın atlastan yataklara yaslanırlar. İki cennetin de toplanması yakındır (ağaçların meyvalı dalları çok yakın. İnsan eliyle istediği meyvayı toplayabilir. Yorulmaya gerek yoktur).

55- Şimdi Rabb'inizin hangi nimetlerini yalanlıyorsunuz?

56- Onlarda bakışları kısa (yalnız kocalarına bakan) öyle dilberler de var ki, bunlardan önce onlara ne insan, ne de cin dokunmamıştır.

57- Şimdi Rabb'inizin hangi nimetlerini yalanlıyorsunuz?!

58- Sanki onlar, yakut ve mercandırlar!

59- Şimdi Rabb'inizin hangi nimetlerini yalanlıyorsunuz?!

60- İyiliğin karşılığı, yalnız iyilik değil midir?

61- Şimdi Rabb'inizin hangi nimetlerini yalanlıyorsunuz?!

SÖZLÜK

وَ لِمَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ جَنَّتَانِ — Rabbinin karşısında duracağından korkanlara iki cennet bahçesi verilecektir. Kıyamet meydanında Rabb'inin huzuruna çıkacağından korkarak iman edip kötülüklerden sakınanlara, cennette iki bahçe verilecektir.

ذَوَاتَا اَفْنَانٍ — Sık dallı ağaçları vardır. Bu bahçelerin ağaçları vardır. Öyle olunca yapraklı, meyvalı ve geniş gölgeli olmaları doğaldır.

فِيهِمَا مِنْ كُلِّ فَاكِهَةٍ زَوْجَانِ — Bu bahçelerde her meyvanın iki türlüsü vardır.

بَطَائِنُهَا مِنْ اِسْتَبْرَقٍ — Minderlerinin astarları atlastandır. Dış yüzleri de ince ipekli kumaştandır.

وَ جَنَى الْجَنَّتَيْنِ دَانٍ — İki bahçenin toplanılacak meyvaları yere yakındır. Ayakta duranlar da, oturanlar da o meyvaları kolayca toplayabilirler.

فِيهِنَّ قَاصِرَاتُ الطَّرْفِ — O bahçelerde gözlerini sadece erkeklerine dikmiş eşler vardır.

لَمْ يَطْمِثْهُنَّ اِنْسٌ قَبْلَهُمْ وَ لَا جَانٌّ — Eşlerinden önce onlara ne insan ne de cin eli değmemiştir. Eşlerinden önce onlara insan veya cin dokunmamıştır.

كَاَنَّهُنَّ الْيَاقُوتُ وَ الْمَرْجَانُ — Onlar yakut ve inci gibidirler. O kadınlar yakut gibi güzel ve beyaz inci gibi saftırlar.

هَلْ جَزَاءُ الْاِحْسَانِ اِلَّا الْاِحْسَانُ — İyiliğin, iyilikten başka bir karşılığı olur mu? Allah'a itaat edilerek yapılan iyi işlerin karşılığı, nimetlerle ödüllendirilme iyiliğinden başka bir şey olmaz.

AÇIKLAMA

Okuduğumuz ayetler, nimetleri saymaya ve çeşitlerinden sözetmeye devam ediyor.

Yüce Allah şöyle buyuruyor:

"Rabbinin huzuruna çıkacağı andan korkanlara cennette iki bahçe verilecektir."

Kıyamet günü duruşma alanında Allah'ın huzuruna çıkacağı andan korkarak farzları yapmak ve haramlardan kaçınmak suretiyle O'na itaat edenlere cennette iki bahçe verilecektir.

"Peki, Rabb'inizin hangi nimetini yalanlıyorsunuz?!"

Günah yapmayı düşünenlerinizin, Allah'ın huzuruna çıkacaklarını hatırlayıp günah işlemekten vazgeçmeleri ve iki cennet bahçesi ile ödüllenmeleri nimetini mi inkar edeceksiniz?!

"Bu cennet bahçeleri sık dallı ağaçlarla kaplıdır."

Bu iki bahçenin niteliklerinden biri, sık dallı ağaçlarla kaplı olmalarıdır. Böyle olunca bu ağaçların yapraklı, meyva yüklü ve geniş gölgeli olmaları doğaldır.

"Peki, Rabb'inizin hangi nimetini yalanlıyorsunuz?!"

"Bu iki bahçede birer pınar akmaktadır."

Bu iki sık ağaçlı bahçede iki pınar vardır. Bu iki pınarın suyu tatlı içimli ve saftır. Bu pınarlar bahçelerin ağaçları ile köşkler arasında gürül gürül akarlar.

"Peki, Rabb'inizin hangi nimetini yalanlıyorsunuz?!"

Ey insanlar ve cinler, böyle bir ikramı ve bağışı mı yalanlıyorsunuz?

"Bu iki bahçedeki ağaçlarda her meyvanın iki çeşidi vardır."

Bu bahçelerin ağaçlarında her meyva türünün iki ayrı çeşidi bulunur. Yüce Allah, mutluluğu ve nimetlerden alınan hazzı tamama erdirmek için meyvenin bir türü ile yetinmiyor.

"Peki, Rabb'inizin hangi nimetini yalanlıyorsunuz?!"

Yoksa takva ehline yönelik böylesine bir ikramı ve bağışı mı inkar ediyorsunuz?

Rahmeti son derece geniş olan Allah devam ediyor:

"Bu konutlarda ağırlananlar, astarları yaldızlı atlastan minderlere yaslanırlar."

Bu konutlarda ağırlananlar, minder döşenmiş tahtlarda otururlar. Bu minderlerin astarları atlastan, yüzleri ise ince ipekli kumaştandır.

"Bu bahçelerdeki ağaçların meyvaları yere yakındır, kolayca toplanabilirler."

Ağaçlardan koparılacak meyvalar yere yakın ve sarkıktır. Takva sahibi cennetlikler yere uzanmışken, otururken ve ayaktayken onları koparabilirler. Meyva yüklü dallar dikenli ya da yerden yüksek değildir. "Peki, Rabb'inizin hangi nimetini yalanlıyorsunuz?!"

Böylesine bir ikramı ve bağışı mı inkar ediyorsunuz?

Yüce Allah buyuruyor ki:

"Bu köşklerde gözleri erkeklerinden başkasını görmeyen eşler vardır."

Bu cennet bahçelerinde sadece erkeklerini gören, erkeklerinden başka hiç kimseye bakmayan iri gözlü huriler vardır. Bu huriler erkeklerine şöyle derler:

"Rabb'imin izzeti, ululuğu ve güzelliği hakkı için, cennette senden daha güzel bir şey görmedim. Beni sana ve seni bana eş yapan Allah'a hamdolsun."

"Bu hurilere daha önce ne insan ve ne cin kökenli, hiç bir erkeğin eli değmemiştir."

Bu hurilere eşlerinden önce hiç bir erkek temas etmemiş, onlara dokunmamıştır. Yani bu hurilerin insan tabiatlı olanları ile daha önce başka bir erkek insan, cin tabiatlı olanları ile de, cin bir erkek cinsel ilişkide bulunmamıştır.

"Peki, Rabb'inizin hangi nimetini yalanlıyorsunuz?!"

Cennet bahçelerindeki bu eşler "Sanki birer yakut ve mercandırlar."

Onlar yakut gibi saf ve mercan gibi bembeyazdır. Çünkü bu hurilerin topuklarının iliği elbiselerinin altından görülür. Tıpkı yakutun içindeki ipliğin ve zincirin görülmesi gibi. O kadar şeffaf vücutludurlar.

"Peki, Rabb'inizin hangi nimetini yalanlıyorsunuz?!"

Böylesine bir bağışı ve ikramı mı inkar ediyorsunuz?

Lûtfu büyük, bağışı yüce ve rahmeti bol olan Allah şöyle buyuruyor:

"İyiliğin, iyilikten başka bir karşılığı olabilir mi?"

İman ederek, itaat ederek ve ibadet ederek yapılan iyi işlerin, okuduğumuz ayetlerde anlatılan büyük nimetler gibi iyiliklerden başka bir karşılığı olabilir mi?

"Peki, Rabb'inizin hangi nimetini yalanlıyorsunuz?!"

SONUÇ

1- Yüce Allah'tan korkmanın üstünlüğü anlatılıyor. Bunun için, insanın karşısına çıkan bir günahı Allah korkusu ile yapmaması gerekir.

2- Cennetliklerin eşlerinin, erkeklerini sevme konusundaki üstünlükleri ortaya konuyor. Öyle ki, onların gözleri erkeklerinden başka hiç kimseyi görmez.

3- Dünyadaki en üstün kadınların; sadece kocalarını görenler, sırf kocasını sevip başka hiç bir erkeği sevmeyen olduğuna işaret ediliyor.

4- Takva sahibi cinlerin cennete girecekleri, onlara da tıpkı insanlar gibi eşler verileceği belirtiliyor.

5- "İhsan" övülüyor ve mükafatı belirtiliyor. "İhsan", sırf Allah için ibadet etmek ve yapılan her işi şeriata uygun biçimde yerine getirmektir. Bunun yanısıra, insanlara zarar vermekten kaçınmak ve muhtaç olanlara yardım eli uzatmak da "ihsan" kavramının kapsamına girer.

وَمِن دُونِهِمَا جَنَّتَانِ ﴿٦٢﴾ فَبِأَيِّ آلَاءِ
رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٦٣﴾ مُدْهَامَّتَانِ ﴿٦٤﴾ فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

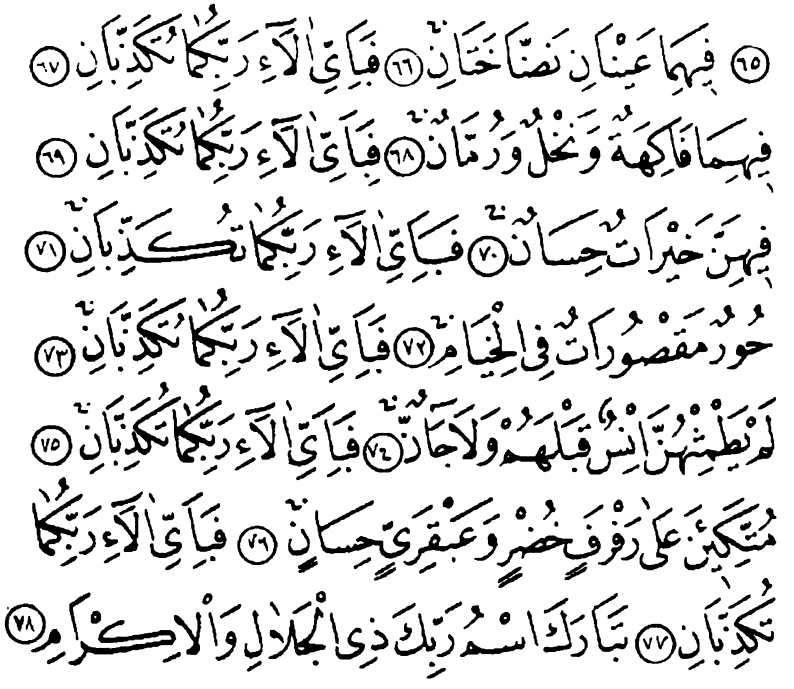

62- Bu ikisinin ötesinde iki cennet daha var.

63- Şimdi Rabb'inizin hangi nimetlerini yalanlıyorsunuz?!

64- Yemyeşildirler.

65- Şimdi Rabb'inizin hangi nimetlerini yalanlıyorsunuz?!

66- İkisinde de fışkıran iki kaynak var.

67- Şimdi Rabb'inizin hangi nimetlerini yalanlıyorsunuz?!

68- İkisinde de meyva, hurma ve nar var.

69- Şimdi Rabb'inizin hangi nimetlerini yalanlıyorsunuz?!

70- Onlarda da iyi huylu, güzel kadınlar var.

71- Şimdi Rabb'inizin hangi nimetlerini yalanlıyorsunuz?!

72- Çadırlara kapanmış (gün yüzü görmemiş) huriler.

73- Şimdi Rabb'inizin hangi nimetlerini yalanlıyorsunuz?!

74- Bunlardan önce onlara ne insan, ne de cin dokunmamıştır.

75- Şimdi Rabb'inizin hangi nimetlerini yalanlıyorsunuz?!

76- "Cennettekiler, (orada) yeşil yastıklara ve harikulade güzel işlemeli döşeklere yaslanırlar.

77- Şimdi Rabb'inizin hangi nimetlerini yalanlıyorsunuz?!

78- Büyüklük ve ikram sahibi Rabb'inin adı ne yücedir!

SÖZLÜK

وَ مِنْ دُونِهِمَا جَنَّتَانِ	Bu iki bahçenin ötesinde iki bahçe vardır. Rabb'inin huzuruna çıkacağı andan korkanlar için, bu iki cennet bahçesinin ötesinde iki cennet bahçesi daha vardır.
مُدْهَامَّتَانِ	Koyu yeşildirler. Yeşil renklerin gölgeliğidirler.
فِيهِمَا عَيْنَانِ نَضَّاخَتَانِ	O bahçelerde sürekli kaynayan iki pınar vardır. Bu iki pınardan sürekli olarak tatlı ve saf su kaynar.
فِيهِنَّ خَيْرَاتٌ حِسَانٌ	Bu bahçelerde iyi huylu, güzel kadınlar vardır. Bu dört bahçede, iyi huylu, güzel kadınlar vardır.
حُورٌ	Bu kadınlar beyaz tenlidir.
مَقْصُورَاتٌ فِي الْخِيَامِ	Onlar çadırlarından çıkmazlar. Erkeklerinden başkalarına görünmeksizin hep çadırlarında otururlar. Köşklere bitişik olan bu çadırların her birinin boyu bir rivayete göre yaklaşık beşyüz metredir.
لَمْ يَطْمِثْهُنَّ إِنْسٌ قَبْلَهُمْ وَ لَا جَانٌّ	Erkeklerinden önce onlara ne bir insan ve ne de cin temas etmiştir. Cennetteki erkeklerinden önce onlarla hiç kimse cinsel ilişki de bulunmamıştır.
عَلَى رَفْرَفٍ خُضْرٍ	Yeşil yastıklar üzerine.
وَ عَبْقَرِيٍّ حِسَانٍ	Güzel minderler.
تَبَارَكَ اسْمُ رَبِّكَ	Rabb'inin adı yücedir. Rahmeti bol olan Rabb'inin ismi yüce ve çok bereketlidir.
ذِي الْجَلَالِ وَ الْإِكْرَامِ	Yücelik ve kerem sahibi. Yücelik sahibi, dostlarına ikramda ve kullarına ihsanda bulunan.

AÇIKLAMA

Okuduğumuz ayetlerde, Yüce Allah'ın kullarına yönelik nimetlerinin ve bağışlarının anlatılmasına devam ediliyor.

"Bu iki cennet bahçesinin ötesinde, iki cennet bahçesi daha vardır."

İlk iki bahçe: Rabb'lerinin huzuruna çıkacakları andan korkan öncü mü'minler için olduğu halde, bu son iki bahçe, yine Rabb'lerinin huzuruna çıkacakları andan korkan ve amel defterleri sağ taraflarından verilecek olan mü'minler içindir. Bunun tersi de olabilir. Hangi iki bahçenin daha üstün olduğunu Allah bilir.

Ey Rabb'imiz, bunlardan dilediğini bize nasip eyle. Biz senin verdiğine razıyız. Sana hamd ve şükrediyoruz.

"Peki, Rabb'inin hangi nimetini yalanlıyorsunuz?!"

"Bu bahçelerin renkleri koyu yeşildir."

Bu bahçeler, siyaha çalacak derecede koyu yeşildir. -Bilindiği gibi yeşil renkli bir şey, çok koyu yeşil olunca siyaha kaçar.-

"Peki, Rabb'inizin hangi nimetini yalanlıyorsunuz?!"

Ey insanlar ve cinler, Allah'ın size yönelik hangi nimetini inkâr ediyorsunuz?!

"Bu iki bahçede sürekli kaynayan iki pınar vardır?"

Bu pınarlar devamlı ve sürekli biçimde su akıtırlar.

"Peki, Rabb'inizin hangi nimetini yalanlıyorsunuz?!"

Rabb'inizin hangi lûtfunu ve hangi bağışını inkâr ediyorsunuz?

"O iki bahçede çeşitli meyva, hurma ve nar ağaçları vardır."

Meyva ağaçları, hurma ve nar ağaçları da bulunur. Öyle olunca, hurma ve nar ağaçlarından söz edilmesi, bu meyvaların özel bir üstünlüğü olduğuna dikkat çekmek içindir. Nitekim, "Namazlara ve orta namaza devam edin. -Bakara: 238-" ayetinde beş vakit namazdan sonra "orta namaz"dan söz edilmesi de bu sebeptendir.

"Peki, Rabb'inizin hangi nimetini yalanlıyorsunuz?!"

Ey Rabbimiz, hamdolsun sana, senin nimetlerinden hiç birini inkâr etmiyoruz!

Şimdi de bir sonraki ayete geçiyoruz:

"O köşklerde iyi huylu, güzel kadınlar vardır."

O iki cennet bahçesinde iyi huylu ve güzel yüzlü kadınlar vardır.

"Peki, Rabb'inizin hangi nimetini yalanlıyorsunuz!"

"O kadınlar ceylan gözlüdürler ve çadırlarının dışına çıkmazlar."

Bu iyi huylu kadınlar beyaz tenlidirler. Ya da gözlerinin beyaz bölümü siyah bulümüne baskın gelen kadın anlamına gelir. Bu da kadınların güzel

yanlarındandır. Bu kadınlar sürekli çadırlarında otururlar. Kocalarından başkasına bakmazlar. Çadır, cennet köşklerine bitişik, yaklaşık beşyüz metre uzunluğunda boş bir odadır.

"Daha önce onlara ne cin, ne insan türünden hiç bir erkeğin eli değ-memiştir."

Cennetteki kocalarından önce, ne bir insan ve ne de bir cin onlarla cinsel ilişkide bulunmuştur.

"Peki, Rabb'inizin hangi nimetini yalanlıyorsunuz?!"

Ey Rabb'imiz, hamdolsun sana, Rabb'imiz nimetlerinin hiç birini inkâr etmiyoruz!

"Bu köşklerde ağırlananlar yeşil yastıklara ve güzel işlemeli minderlere yaslanırlar."

Onlar yeşil yastıklara ve minderlere yaslanırlar ve güzel işlemeli yaygılar üzerinde otururlar.

"Peki, Rabb'inizin hangi nimetini yalanlıyorsunuz?!"

Dünya nimetlerini mi, dünya ve ahiret arasındaki geçitte verilen nimetleri mi, yoksa ahiret nimetlerini mi yalanlıyorsunuz?!

Rabb'imizin nimetlerinden hiç birini yalanlamıyoruz.

"Kerem sahibi, Ulu Rabb'inin adı ne yücedir!.."

Rahmeti bol Rabb'inin isminin bereketi çok ve yüce oldu. O azamet sahibidir, dostlarına ve iyi kullarına bağışta bulunur.

SONUÇ

1- Ahiret nimetlerinin dünya nimetlerinden daha üstün ve daha önemli oldukları açıklanıyor.

2- Cennetteki meyve ve diğer nimetler anlatılarak, Yüce Allah'ın mü'minlere hazırladığı mükafatlar hatırlatılıyor.

3- Kadınların Allah katındaki kıymet ve üstünlükleri ortaya konarak, kadınlara karşı adil olunması gerektiğine işaret ediliyor.

4- Cinlerin cennete girecekleri ve orada mutlu olacakları anlatılıyor.

5- "Bismillahirrahmanirrahim" sayesinde berekete kavuşulur.

Sûre 56
Vâkıa Sûresi

Medine Döneminde İndirildi
Ayet Sayısı: 96

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

إِذَا وَقَعَتِ الْوَاقِعَةُ ﴿١﴾ لَيْسَ لِوَقْعَتِهَا كَاذِبَةٌ ﴿٢﴾ خَافِضَةٌ رَّافِعَةٌ ﴿٣﴾
إِذَا رُجَّتِ الْأَرْضُ رَجًّا ﴿٤﴾ وَبُسَّتِ الْجِبَالُ بَسًّا ﴿٥﴾ فَكَانَتْ هَبَاءً
مُّنۢبَثًّا ﴿٦﴾ وَكُنتُمْ أَزْوَاجًا ثَلَاثَةً ﴿٧﴾ فَأَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ مَا أَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ ﴿٨﴾
وَأَصْحَابُ الْمَشْأَمَةِ مَا أَصْحَابُ الْمَشْأَمَةِ ﴿٩﴾ وَالسَّابِقُونَ السَّابِقُونَ ﴿١٠﴾
أُولَٰئِكَ الْمُقَرَّبُونَ ﴿١١﴾ فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ ﴿١٢﴾

Rahman ve Rahim Allah'ın adıyla

1- Olacak olay olduğu, kıyamet koptuğu zaman.

2- Onun oluşunu yalanlayacak yoktur.

3- O alçaltıcı, yükselticidir, yerleri alt üst eder.

4- Yer şiddetle sarsıldığı,

5- Dağlar serpildikçe serpildiği,

6- Dağılan toz duman haline geldiği,

7- Ve sizler üç sınıf olduğunuz zaman.

8- Sağın adamları, amel defterleri sağ tarafından verilenler, ne uğurlulardır onlar!

9- Solun adamları, amel defterleri sol tarafından verilenler, ne uğursuzlardır onlar!

10- Ve sabıklar, o inançta ve amelde duraklamadan ileri geçenler!

11- İşte onlardır Allah'a yaklaştırılanlar.

12- Nimet cennetlerinde.

SÖZLÜK

إِذَا وَقَعَتِ الْوَاقِعَةُ O olay olduğu zaman. Kıyamet koptuğu zaman. "Kıyametin kopması"ndan vakıa, yani olay diye sözediliyor. Çünkü o kuşkusuz büyük bir olaydır.

لَيْسَ لِوَقْعَتِهَا كَاذِبَةٌ Onun oluşunu yalanlayacak yoktur. Dünyada bazı kişiler onu reddederek yalanlarlar.

خَافِضَةٌ رَافِعَةٌ O alçaltıcı ve yükselticidir. Bazı kavimlerin cehenneme girmekle alçaklıklarını, başka bazı kavimlerin cennete girmekle yüksekliklerini ortaya çıkarır.

إِذَا رُجَّتِ الْأَرْضُ رَجًّا Yer şiddetle sarsıldığı zaman.

وَبُسَّتِ الْجِبَالُ بَسًّا Dağlar parçalandığı zaman.

فَكَانَتْ هَبَاءً مُنْبَثًّا Dağılan, toz olurlar.

وَكُنْتُمْ أَزْوَاجًا ثَلَاثَةً Siz üç grup olursunuz. Kıyamet günü üç gruba ayrılırsınız.

فَأَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ Defterleri sağdan verilenler.

مَا أَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ Defterleri sağdan verilenler ne güzeldirler!

وَأَصْحَابُ الْمَشْأَمَةِ Defterleri soldan verilenler.

وَالسَّابِقُونَ Geçenler, öncüler. İyilikte öne geçenler. İslâm çağrısının ilk günlerinde iman etmekte ve itaat etmekte öne geçenler.

السَّابِقُونَ O öncüler ne güzeldirler!

أُولَئِكَ الْمُقَرَّبُونَ Onlar yakındırlar. Onlar Allah'ın kıyamet günü kendilerini cennete koyduğunda, yakınına aldığı kimselerdir.

فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ Onlar sürekli nimetlerle dolu cennet bahçelerindedirler.

AÇIKLAMA

Yüce Allah, müşriklerin ısrarla ve inatla yalanladıkları, inkâr ettikleri yeniden dirilmeyi ve amellerin karşılıklarının belirlenmesini ortaya koymak üzere, şöyle buyuruyor:

"Kıyamet koptuğu zaman..."

Kıyamet olayı meydana geldiği zaman.

"Onu hiç kimse yalanlayamayacaktır."

Hiç kimse onu yalanlayamayacak. Çünkü herkes ona inanacak.

"O kimini alçaltır, kimini de yükseltir."

O olay bazı toplumları alçaltır, onların cehennemlik olma durumlarını ortaya koyar. Başka bazı toplumları da yükseltir, oların cennetlik olma durumlarını ortaya çıkarır.

"Yeryüzü şiddetle sarsıldığı zaman..."

Yer şiddetli biçimde sarsıldığı zaman...

"Dağlar paramparça olup toz halinde boşluğa dağıldıkları zaman..."

Dağlar parça parça olup havada dağılan toza dönüştükleri zaman...

"Sizler üç gruba ayrıldığınız zaman..."

Ey insanlar, sizler o zaman defteri sağdan verilenler, defteri soldan verilenler ve Allah'a yakın olanlar olmak üzere üç gruba ayrılırsınız.

"Defterleri sağdan verilenler. Ne mutlu onlara!"

Defterleri sağdan verilenlerin makamı yücedir. Çünkü onlar nimet yurdu olan cennete girerler.

"Defterleri soldan verilenler. Vay gelen başlarına!"

Onların varacakları yer alçaktır. Çünkü cehenneme girerler.

"Ve öncüler, hep önden gidenler. Onlar Allah'a yakındırlar. Bol nimetli cennetlerdedirler."

Onlar İslâm çağrısının ilk günlerinde herkesten önce iman etmişler, itaate yönelmişlerdir. Ayetlerde onların makamlarının yüceliği anlatılıyor, başarıları ilan ediliyor. Bitmez-tükenmez nimetlerle dolu cennet bahçelerinde ağırlanacakları bildiriliyor. Allah bizleri onlardan ayırmasın.

SONUÇ

1- Ahiretteki yeniden diriliş ve amellerin karşılıklarının belirleneceği olaylar pekiştiriliyor.

2- İman ve takva sahiplerinin derecelerini yükseltirlerken, müşriklik ve günahkârları alçaltırlar, aşağıya düşürürler.

3- Her zaman ve her yerde, itaatte öncülük edenler, herkesin önünde olmanın üstünlüğünü taşırlar.

4- Solcular dünyada da, ahirette de kötüdürler. Çünkü başkaları iman ve doğru yolda olmaya talip olarak sağdan gitmeyi tercih ederlerken, onlar kâfirliğe ve fasıklığa talip olarak, sol tarafa gitmeyi tercih etmişlerdir.

ثُلَّةٌ مِّنَ الْأَوَّلِينَ ﴿١٣﴾ وَقَلِيلٌ
مِّنَ الْآخِرِينَ ﴿١٤﴾ عَلَىٰ سُرُرٍ مَّوْضُونَةٍ ﴿١٥﴾ مُّتَّكِئِينَ عَلَيْهَا مُتَقَابِلِينَ ﴿١٦﴾
يَطُوفُ عَلَيْهِمْ وِلْدَانٌ مُّخَلَّدُونَ ﴿١٧﴾ بِأَكْوَابٍ وَأَبَارِيقَ وَكَأْسٍ مِّن مَّعِينٍ
﴿١٨﴾ لَّا يُصَدَّعُونَ عَنْهَا وَلَا يُنزِفُونَ ﴿١٩﴾ وَفَاكِهَةٍ مِّمَّا يَتَخَيَّرُونَ ﴿٢٠﴾ وَ
لَحْمِ طَيْرٍ مِّمَّا يَشْتَهُونَ ﴿٢١﴾ وَحُورٌ عِينٌ ﴿٢٢﴾ كَأَمْثَالِ اللُّؤْلُؤِ الْمَكْنُونِ
﴿٢٣﴾ جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٢٤﴾ لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا وَلَا تَأْثِيمًا ﴿٢٥﴾
إِلَّا قِيلًا سَلَامًا سَلَامًا ﴿٢٦﴾

13- Çoğu öncekilerden,

14- Birazı da sonrakilerden olan bu mutlu insanlar,

15- Altın ve cevherlerle işlenmiş tahtlar üzerindedirler.

16- Onların üzerinde karşılıklı yaslanırlar.

17- Çevrelerinde, ebedi yaşamaya erdirilmiş gençler dolaşır.

18- Akıp giden içecek kaynağından doldurulmuş testiler, ibrikler ve kadehlerle.

19- Bir içecek ki, onda ne başları ağrıtılır, ne de akılları giderilir.

20- Beğendikleri meyvalar,

21- Canlarının çektiği kuş etleri,

22- İri gözlü huriler,

23- Saklı inciler gibi,

24- Yaptıklarına karşılık olarak o mü'minlere bahşedilmiştir.

25- Orada ne boş bir söz ve ne de günaha sokan bir laf işitirler.

26- Duydukları söz, yalnız "selâm, selâm"dır.

SÖZLÜK

ثُلَّةٌ مِنَ الْاَوَّلِينَ Öncekilerden bir topluluk. Eski ümmetlerden bir cemaat.

وَقَلِيلٌ مِنَ الْآخِرِينَ Birazı sonrakilerden. Bu öncülerin birazı da Muhammed ümmetindendir.

عَلَى سُرُرٍ مَوْضُونَةٍ İşlemeli tahtlar üzerinde. Altın ve mücevher işlemeli tahtlarda otururlar.

وِلْدَانٌ مُخَلَّدُونَ Hiç ölmeyecek delikanlılar. Hiç yaşlanmayan ve hep cennetliklere hizmet eden delikanlılar olarak.

بِأَكْوَابٍ وَ اَبَارِيقَ Testiler ve ibrikler ile. Bu hizmetçi gençler, sapsız testiler ve saplı ibriklerle cennetlikler arasında dolaşırlar.

وَ كَأْسٍ مِنْ مَعِينٍ Akan kaynaktan, bardaklar ile. Sürekli akan kaynaktan doldurulan bardaklarla.

لَا يُصَدَّعُونَ Başlarını ağrıtmaz. Bu içkiyi içtikleri için başları ağrımaz.

وَ لَا يُنْزِفُونَ Sarhoş olmazlar. Sarhoş olup akılları başlarından gitmez.

وَ فَاكِهَةٍ مِمَّا يَتَخَيَّرُونَ Hoşlarına giden meyvelar. Gerçi oradaki bütün meyvelar hoşa gider, ama seçecekleri, beğenecekleri ve daha çok hoşlanacakları meyvelar.

وَ حُورٌ عِينٌ Güzel ve iri gözlü huriler. İri gözlü, beyazı çok beyaz, ve siyahi simsiyah olan huriler.

كَاَمْثَالِ اللُّؤْلُؤِ الْمَكْنُونِ Saklı inciler gibi. Sedefteki inciler gibi saf ve güzel huriler.

لَغْوًا وَ لَا تَاْثِيمًا Ne boş, ne günaha sokan söz. Onlar cennette boş ve de söyleneni günaha sokan bir söz işitmezler.

اِلَّا قِيلًا سَلَامًا سَلَامًا Sadece "selâm, selâm" sözü. Onlar sadece meleklerden gelen ve biribirlerine söyledikleri, "selâm" sözünü işitirler.

AÇIKLAMA

Okuduğumuz ayetlerde, insanların kıyamet günündeki durumlarının an-

latılmasına devam ediliyor.

Anlatıldığına göre o gün insanlar şu üç gruba ayrılırlar: Defterleri sağdan verilenler, defterleri soldan verilenler, öncüler. Burada "öncüler" hakkında Yüce Allah şöyle buyuruyor:

"Onların çoğu önceki ümmetlerden, birazı da sonrakilerdendir."

Bu öncülerin çoğu eski ümmetlerdendir. Onlar kendi peygamberlerine öncelikle iman edip İslâm'a girén mü'minlerdir. Birazı da bu ümmetten, yani Hz. Muhammed'in ümmetindendir. Bunlar imanda, hicrette ve cihadda öncü olmuşlardır.

Yüce Allah bu öncülere verilecek nimetleri anlatmak üzere şöyle buyuruyor:

"Onlar altın işlemeli tahtlarda otururlar."

Onlar altın ve mücevher işlemeli tahtlarda otururlar. Bu tahtlarda karşılıklı otururlar. Biribirlerinin enselerine değil, yüzlerine bakarlar.

"Hiç ölmeyecek genç hizmetçiler aralarında dolaşır."(1)

Aralarında dolaşan bu hizmetçi delikanlılar ne büyüyüp yaşlanırlar ve ne değişirler; hep oldukları gibi kalırlar. Bu hizmetçiler ellerinde kulpsuz testiler ve kulplu ibriklerle dolaşırlar.

"Gürül gürül akan çeşmeden doldurulmuş testiler, ibrikler ve kadehlerle."

Buradaki "kadeh", içecek içmeye yarayan kab demektir. Çeşmeden maksat da, hiç kurumaksızın akan içecek ırmağıdır.

"Bu içecek ne başlarını ağrıtır, ne sarhoş eder."

Bu içecek onlarda baş ağrısı yapmaz ve onu içince akılları gidip sarhoş olmazlar. Oysa dünya içkileri böyle değildir. Onları içenler genellikle baş ağrısına tutulur ve sarhoş olup akıllarını kaybederler.

"Hoşlarına giden meyvalarla..."

Sözü edilen hizmetçiler, cennettekiler arasında hoşlarına giden, seçip tercih edecekleri meyvalarla dolaşırlar. Bu meyvelar zevk için yenir. Açlıktan

(1) Bir görüşe göre, bu genç hizmetçiler hep aynı yaşlarda olurlar. Bildirildiğine göre, Hz. Ali bu genç hizmetçilerin genç yaşta ölen müslüman çocukları olduklarını söylemiştir. Hz. Selman ise, bu gençlerin küçük yaşta ölen müşrik çocukları olduklarını ileri sürmüştür. Doğrusunu Allah bilir.

dolayı ihtiyaçdan kaynaklandığı için değil.

"İştahla yiyecekleri kuş etleri ile..."

Hizmetçiler kendilerine canlarının çektiği kuş etlerini sunarlar.

Şimdi de bir sonraki ayete geçiyoruz:

"Onlara iri gözlü huriler sunulur."

Onlara hoş yaşamaları için iri gözlü, ak tenli kadınlar sunulur. Bu kadınların gözlerinin akı siyahından geniş olur ki, bu durum bir güzellik belirtisidir.

"Tıpkı sedefteki inciler gibi."

Bu kadınlar kutusunda veya sedefinde saklı duran inciler gibidir. Yani bunlar gözlerden saklı kalan yıpranmamış, güzel kadınlardır. Bilindiği gibi daha önce incelediğimiz Rahman sûresinde, onların çadırlarından hiç dışarı çıkmadıkları bildirilmişti.

"Yaptıkları iyiliklerin karşılığı olarak."

Yani, Rabb'leri onlara, yaptıkları iyi işlerin karşılığını verdi. Onlar iman etmeleri, Allah'ın birliğini tasdik etmeleri ve günahlardan uzak durmaları yanında bu iyi işleri yapmışlardı.

"Onlar orada ne boş ve ne günah bir söz işitirler."

Bu onlara verilen nimetlerin tamama erdirilişini gösteren bir mutluluktur. Onlar cennet nimetleri içinde mutluluklarını bulandıracak, huzurlarını kaçıracak adi ve çirkin bir söz işitmezler. Onların kulaklarına cennette edepsiz ve sahibini günaha sokan hiç bir söz gelmez.

"İşittikleri tek söz 'selâm, selâm'dır."

Orada işittikleri ve kendilerini en çok mutlu eden söz, Rabb'lerinin selâmıdır. Ayrıca melekler de onlara selâm verirler ve aralarında biribirleri ile de selâmlaşırlar. İşte onların kulaklarına gelen sesler sadece bu "selâm" sesleridir.

Allah'ım, bizi de onlardan eyle! Ey okuyucu, bu duaya "amin" de ve bunu ümit et. Çünkü Rabb'imiz affedici, merhametli, duaları işiten, kullarına yakın ve istekleri kabul edendir.

SONUÇ

1- Ahiret yurdunun durumu anlatılarak yeniden diriliş ve mükafat-ceza

gerçekleri pekiştiriliyor.

2- Cennet nimetlerinin bazı örnekleri, özellikle öncü mü'minlere verilecek olan nimetlerin bir bölümü sayılıyor.

3- Daha önceki diğer müslüman ümmetlerin arasında, öncü mü'minler bulunduğu bildiriliyor.

4- Cennet içkilerinin, haram olan dünya içkilerinden üstün olduğu anlatılıyor.

5- Amellere verilecek karşılığın, işlenen amelin türünden olacağı kuralı açıklanıyor.

وَأَصْحَابُ الْيَمِينِ مَا أَصْحَابُ الْيَمِينِ ﴿٢٧﴾ فِي سِدْرٍ مَخْضُودٍ ﴿٢٨﴾ وَطَلْحٍ مَنْضُودٍ ﴿٢٩﴾ وَظِلٍّ مَمْدُودٍ ﴿٣٠﴾ وَمَاءٍ مَسْكُوبٍ ﴿٣١﴾ وَفَاكِهَةٍ كَثِيرَةٍ ﴿٣٢﴾ لَا مَقْطُوعَةٍ وَلَا مَمْنُوعَةٍ ﴿٣٣﴾ وَفُرُشٍ مَرْفُوعَةٍ ﴿٣٤﴾ إِنَّا أَنْشَأْنَاهُنَّ إِنْشَاءً ﴿٣٥﴾ فَجَعَلْنَاهُنَّ أَبْكَارًا ﴿٣٦﴾ عُرُبًا أَتْرَابًا ﴿٣٧﴾ لِأَصْحَابِ الْيَمِينِ ﴿٣٨﴾ ثُلَّةٌ مِنَ الْأَوَّلِينَ ﴿٣٩﴾ وَثُلَّةٌ مِنَ الْآخِرِينَ ﴿٤٠﴾

27- Sağın adamları, nedir o sağın adamları!

28- Onlar dikensiz kirazlar,

29- Kökünden tepesine kadar meyva dizili muzlar,

30- Uzamış gölgeler,

31- Fışkıran sular,

32- Pek çok meyva arasında,

33- Tükenmeyen ve yasaklanmayan!

34- Ve yükseltilmiş döşekler üstündedirler.

35- Biz oradaki kadınları da yeniden bir güzel inşa etmişiz.

36- Onları bakireler yapmışızdır.

37- Hep yaşıt sevgililer.

38- Sağın adamları için.

39- Bu sağcıların bir bölümü öncekilerdendir.

40- Bir bölümü de sonrakilerdendir.

SÖZLÜK

وَ اَصْحَابُ الْيَمِينِ مَا اَصْحَابُ الْيَمِينِ — Defterleri sağdan verilenler, ne mutlu onlara! Böylece insanların ikinci grubunun durumu anlatılmağa başlanıyor. Daha önce "öncü"lerden sözedilmiş ve onlar için hazırlanan nimetler anlatılmıştı. Şimdi de defterleri sağdan verilenler ile onlar için hazırlanan sürekli nimetlerden sözediliyor.

فِى سِدْرٍ مَخْضُودٍ — Onlar dikensiz sedir ağaçları altındadırlar.

وَ طَلْحٍ مَنْضُودٍ — Meyva yüklü muz ağaçları. Tepesinden yere kadar meyva yüklü, bu yüzden gövdesi görünmeyen muz ağaçları arasındadırlar.

وَ ظِلٍّ مَمْدُودٍ — Ve uzun gölgeler. Sürekli gölge. Çünkü orada onu kaybedecek bir güneş yok. Cennetteki ağaçların gölgeleri uzundur ki, bir atlı bu ağaçlardan birinin gölgesini yüz yılda geçemez.

وَ مَاءٍ مَسْكُوبٍ — Dökülen su. İçmek isteyenin onu avuçlaması gerekmez. O çeşmesiz ve kanalsız olarak kendiliğinden akar.

لَا مَقْطُوعَةٍ وَ لَا مَمْنُوعَةٍ — Kesintisiz ve yasaksız. Ne bulunmadığı bir zaman var, ve ne verilirken para istenir.

وَ فُرُشٍ مَرْفُوعَةٍ — Yüksek döşekler üzerinde otururlar.

اِنَّا اَنْشَاْنَاهُنَّ اِنْشَاءً — Biz onları yeniden yaptık. Daha önce sözü edilen o iri gözlü hurileri yeniden yaptık. Onlar dünyada yaşlı, pörsümüş ve içi geçmişken, onları yeniden yapılandırarak bakire, canlı, istekli, erkeğine can atan ve sevecen kadınlar haline getirdik.

فَجَعَلْنَاهُنَّ اَبْكَارًا عُرُبًا — Biz onları bakire yaptık.
Eşlerine tutkun.

أَتْرَابًا Eşleri ile akran.

لِأَصْحَابِ الْيَمِينِ Defterleri sağdan verilenler için. Bunlar kıyamet meydanında defterleri sağdan verilenlerdir. Bunlar dünyada iman edip iyi işler yapanlardır.

ثُلَّةٌ مِنَ الْأَوَّلِينَ Bir bölümü eskilerdendir. Geçmiş ümmetlerdendir.

وَ ثُلَّةٌ مِنَ الْآخِرِينَ Bir bölümü de sonrakilerdendir. Hz. Muhammed'in ümmetindendir.

AÇIKLAMA

Okuduğumuz ayetlerde yine ahiretin durumu hakkında bilgi veriliyor. Öncülerden, defteri sağdan verilenlerden ve defteri soldan verilenlerden oluşmuş üç gruba verilecek nimetler anlatılıyor. Okuyoruz:

"Defterleri sağdan verilenler..."

Bunlar kıyamet alanında sağ yana konanlardır. Dünyadaki mü'minler ve takva sahiplerinden oluşmuştur.

"Ne mutlu onlara!"

Bu ifade ile onların şanı yüceltiliyor, üstünlükleri ilan ediliyor. Arkasından onlara sunulacak nimetlere ilişkin şu açıklamalar yapılıyor:

"Onlar dikensiz sedir ağaçları ve meyva yüklü muz ağaçları arasında, kesintisiz gölgeler altında, çağlayan akarsu boylarında, sürekli ve yasaksız, bol meyvalar yanında ve yüksek döşekler üzerindedirler."

İşte onlar bu bitmez-tükenmez nimetlerle başbaşadırlar. Bu nimetlerden biri, meyvaları baldan tatlı ve kaymaktan daha besleyici olan sedir ağacının meyvasıdır. Bu ağaç dikensizdir. Diğer bir meyva da muzdur. Cennetlikler, çağlayarak akan akarsuların başlarındadırlar. Yedikleri bu bol meyvalar dünyadaki meyvelar gibi mevsimlik değildir. Yani yazın bulunup kışın bulunmamak gibi bir durumları yoktur. Pahalılık ya da ucuzluk gibi bir sınırlamaya da bağlı değildirler. Altlarındaki döşekler ise son derece kalın ve yüksektir.

"Biz oradaki hurileri yeniden yarattık."

Yani, daha önceki ayette sözü geçen hurileri yeniden yarattık.

Allah bunların bir bölümünü ilk defa yarattı. Daha önce hiç varolmamış, hiç yaratılmamışlardır. Diğer bölümü ise dünya kadınlarından oluşur. Bunların bazıları siyah renkli, çökmüş, içi geçmiş, yaşlanmış kadınlarken, Allah onları

yenileyerek "sedeflerindeki inciler gibi" ve iri gözlü, ak tenli olduğu bildirilen cennet kadınları haline getirir.

"Onları bakire yaptık. Onlar eşlerine âşık ve onlarla aynı yaştadırlar."

Cennetteki eşlerinden önce, onlara ne insan ne cin, dokunmuş, -bir erkek onlarla cinsel ilişkide bulunmuş değildir.- Bunların gözleri erkeklerinden başka kimseyi görmez; eşlerine o kadar tutkundurlar ve kocaları ile akrandırlar.

"Defterleri sağdan verilenler için."

Yani, Yüce Allah bu kadınları defterleri sağdan verilenler için, onların yararlanmaları için yenileyip yaratıyor.

"Bunların bazıları eski ümmetlerdendir."

Cennetteki bu nimetlere kavuşanların bir bölümü, daha önce gelip geçmiş ümmetlere mensup mü'minlerdir.

"Bazıları da sonrakilerdendir."

Diğer bölümü de, bu Muhammed ümmetine mensup mü'minlerden oluşur.

Ey Rabbimiz, bizi onlardan eyle, bizi onların arasına kat, bizi onlarla birlikte cennete koy. (Amin...)

SONUÇ

1- Yüce Allah'ın takva sahibi mü'minlere yönelik nimetleri ve bağışları anlatılıyor.

2- Dünyadaki yaşlı kadınların cennete girdiklerinde genç, güzel, çekici, iri gözlü ve bakire olacakları bildiriliyor.

3- Cennetin giriş ücretinin iman ve takva olduğu, soy, sülale etkisinin orada geçerli olmadığı, ilkinden sonuncusuna kadar herkesin orada eşit olduğu anlatılıyor.

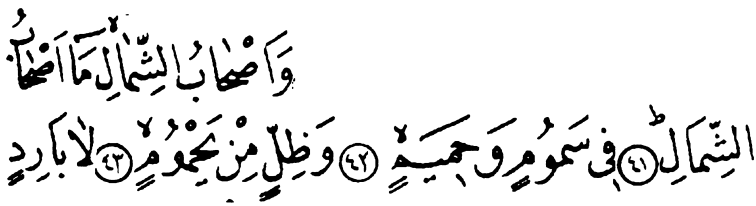

وَلَا كَرِيمٍ ﴿٤٤﴾ إِنَّهُمْ كَانُوا قَبْلَ ذَٰلِكَ مُتْرَفِينَ ﴿٤٥﴾ وَكَانُوا يُصِرُّونَ
عَلَى الْحِنثِ الْعَظِيمِ ﴿٤٦﴾ وَكَانُوا يَقُولُونَ أَئِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا
وَعِظَامًا أَإِنَّا لَمَبْعُوثُونَ ﴿٤٧﴾ أَوَآبَاؤُنَا الْأَوَّلُونَ ﴿٤٨﴾ قُلْ إِنَّ
الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ ﴿٤٩﴾ لَمَجْمُوعُونَ إِلَىٰ مِيقَاتِ يَوْمٍ مَّعْلُومٍ ﴿٥٠﴾
ثُمَّ إِنَّكُمْ أَيُّهَا الضَّالُّونَ الْمُكَذِّبُونَ ﴿٥١﴾ لَآكِلُونَ مِن شَجَرٍ مِّن زَقُّومٍ ﴿٥٢﴾
فَمَالِئُونَ مِنْهَا الْبُطُونَ ﴿٥٣﴾ فَشَارِبُونَ عَلَيْهِ مِنَ الْحَمِيمِ ﴿٥٤﴾
فَشَارِبُونَ شُرْبَ الْهِيمِ ﴿٥٥﴾ هَٰذَا نُزُلُهُمْ يَوْمَ الدِّينِ ﴿٥٦﴾

41- Solun adamları, amel defterleri sol tarafından verilenler, nedir o solcular!

42- Onlar delikçiklere işleyen bir ateş ve kaynar su içinde,

43- Kara dumandan bir gölge altında,

44- Ki ne serindir, ne faydalı.

45- Çünkü onlar bundan önce varlık içinde şımartılmışlardı.

46- Büyük günahı işlemekte ısrar ediyorlardı.

47- Ve diyorlardı ki: "Biz öldükten, toprak ve kemik yığını olduktan sonra, biz mi bir daha diriltileceğiz?"

48- "Önceki atalarımız da mı?"

49- De ki: "Öncekiler de, sonrakiler de,"

50- "Belli bir günün buluşma vakti için mutlaka toplanacaklardır."

51- Sonra siz de, ey sapık yalanlayıcılar, o zaman toplanacaksınız.

52- O zaman suçlular mutlaka bir zakkum ağacından yiyecekler.

53- Onunla karınlarını dolduracaklar.

54- Üzerine de kaynar su içeceklerdir!

55- Susuzluk hastalığına tutulmuş develerin içişi gibi içeceklerdir.

56- İşte ceza gününde onların ağırlanışı böyledir!

SÖZLÜK

وَ اَصْحَابُ الشِّمَالِ — Defterleri soldan verilenler. Kıyamet toplantısında sol yanlarından tutulanlar. Bunlar dünyadaki müşrikler ve günahkârlardır.

فِی سَمُومٍ — Yakıcı rüzgârda. Bunlar gözeneklerinden vücudlarına işleyen, kavurucu bir yel altında olurlar.

وَ حَمِیمٍ — Kaynar su. Onlar çok yakıcı bir kaynar su içinde olurlar.

وَ ظِلٍّ مِنْ یَحْمُومٍ — Kapkara bir dumanın gölgesinde olurlar.

لَا بَارِدٍ وَ لَا کَرِیمٍ — Ne soğuk, ne hoş görüntülüdür. Ne öbür gölgeler gibi serin ve ne güzel görüntülüdür.

کَانُوا قَبْلَ ذَلِکَ — Bundan önce idiler. Dünyada.

مُتْرَفِینَ — Safa içinde idiler. Zevk içinde idiler. Şeriatın belirlediği yükümlülükleri yerine getirmiyorlardı. Allah'a ve Peygamber'e itaat için yorulmuyorlardı.

یُصِرُّونَ عَلَی الْحِنْثِ الْعَظِیمِ — Büyük günah üzerinde ısrar ediyorlardı. Büyük günahtan kasdedilen müşrikliktir.

وَ کَانُوا یَقُولُونَ اَئِذَا مِتْنَا — Derler ki: "Biz ölsek..." Yani yeniden dirilmeyi inkâr ederlerdi.

لَمَجْمُوعُونَ اِلَی مِیقَاتِ یَوْمٍ مَعْلُومٍ — Onlar belli günün buluşması için toplanırlar. Bu 'belirli gün'den kasdedilen, kıyamet günüdür.

اَیُّهَا الضَّالُّونَ الْمُکَذِّبُونَ — Ey sapık yalanlayıcılar! Ey doğru yoldan sapanlar ve yeniden dirilmeyi, mükafat ve cezayı yalanlayanlar!

مِنْ شَجَرٍ مِنْ زَقُّومٍ — Zakkum ağacının meyvesi. En kötü, en acı, en tatsız ve en çirkin renkli olan zakkum ağacının meyvası onlara yedirilir.

فَشَارِبُونَ شُرْبَ الْهِيمِ — Susuz deve gibi içirilecekler. İçtikçe susayan develer gibi, kendilerine kaynar su içirilir.

هَذَا نُزُلُهُمْ يَوْمَ الدِّينِ — Hesap günü onların ağırlanması budur. Ceza ve hesap günü olan kıyamet günü onlar için hazırlanan ikram işte budur.

AÇIKLAMA

Okuduğumuz ayetlerde yine, yeniden dirilip mezarlarından çıkarken bütün insanların ayrıldıkları üç grubun durumu anlatılıyor. Daha önceki ayetlerde "öncü"ler ile "defterleri sağdan verilenler"in durumundan sözedilmişti. Şimdi okuduğumuz ayetlerde ise, "defterleri soldan verilenler"in durumu ele alınıyor. Yüce Allah bu konuda şöyle buyuruyor:

"Defterleri soldan verilenler. Vay başlarına gelene!"

Onların durumu kınanıyor. Kötü sonları ve başlarına gelecek olan azap açıklanıyor.

Çünkü: "Onlar gözeneklerine işleyen kavurucu bir rüzgar önünde ve kaynar su içinde..."

Onlar derilerinin gözeneklerinden vücuda işleyen kavurucu bir yel ile karşı karşıyadırlar. Bunun yanısıra ısı derecesi çok yüksek bir kaynar su kendilerini bekliyor. İçecekleri budur.

"Kara ve boğucu bir dumanın gölgesi altındadırlar."

Simsiyah bir dumanın gölgesi altındadırlar. Bu gölge ne diğer gölgeler gibi serin ve ne hoş görüntülüdür.

"Çünkü onlar vaktiyle varlık içinde azıtmışlardı."(1)

Onların bu acı azapla cezalandırılmalarının sebebi budur. Onlar dünyada lükse ve refaha, yani israfa dalmışlardı. Ne namaz kılıyor, ne oruç tutuyor, ne Allah yolunda cihad ediyor ve ne de cephede nöbet tutuyorlardı.

Ayrıca: "Büyük günah olan Allah'a ortak koşmayı işlemekte ısrar ediyorlardı."

En büyük günah olan müşrikliği ısrarla sürdürdükleri gibi, diğer büyük

(1) Bu cümlenin görünüşteki anlamından çıkan sonuca göre, lüks ve debdebeli hayat onların kâfir olmalarının ve bu yolda ısrar etmelerinin sebebidir. Fakat aşırı lüks yaşantı, onların kâfirliklerinin tam sebebi değil de, bu sebebin bir bölü-mü de olabilir.

ve iğrenç günahları da pervasızca işliyorlardı.

Bunların yanısıra, yeniden dirileceklerini inkâr ederek, mükafat-ceza işlemini ve ahiret gününü yalanlayarak şöyle diyorlardı:

"Ölüp, toprak ve kemik yığını olduktan sonra, biz yeniden mi diriltileceğiz?"

Dünyadayken olduğumuz gibi canlı hale mi getirileceğiz?

"Eski atalarımız da mı?"

Eski atalarımız da diriltilecek? Bu soruların her ikisi de inkâr etme ve ihtimal vermeme anlamı taşır.

Bu noktada Yüce Allah, Peygamberimize, onlara şu cevabı vermesini emrediyor:

"De ki: Öncekiler de, sonrakiler de."

Siz ve Hz. Adem zamanından beri gelip geçen atalarınız, ayrıca sizden ve insanlığın hayatının sonuna kadar ortaya çıkacak olan, soyunuzdan türeyecek olan sonrakiler de diriltilecek.

"Belirlenmiş bir günün buluşmasında, bir araya getirileceklerdir."

Allah tarafından bilinen, günü, saatı ve dakikası belli bir günde bir araya getirileceksiniz.

"Sonra siz, ey sapık yalanlayıcılar!.."

Siz, ey doğru yoldan sapanlar, hakka sırt çevirenler, yeniden dirilecekleri yalanlayanlar! Sizler cehenneme girecek ve orada temelli kalacaksınız.

Ayrıca: "Size zakkum ağacının meyvası yedirilecektir."

Zakkum ağacı, ağza alınabilecek en acı meyvanın ağacıdır.

"Onunla karınlarınız doldurulacaktır."

Çünkü çok acıkmış olacaksınız.

"Üzerine de kaynar su içeceksiniz. Onu, içtikçe susayan develer gibi içeceksiniz."

Isı derecesi son derece yüksek kaynar suyu, çok çok içeceksiniz. Onu susuzluk krizine yakalanan ve bu yüzden, içtikçe susayan çılgın develer gibi içeceksiniz.

"Onlar hesap günü işte böyle ağırlanacaklardır!"

Yalanlayıcı ve sapıklara verilecek anlattığımız bu yiyecek ve içecekler,

onlara yapılacak ağırlamanın içeriğini oluşturur. Onlar hesap verme gününde, işte böyle ağırlanacaklardır.

Bilindiği gibi "ağırlama," uzaktan gelen misafire yapılan yiyecek, içecek ve yatak ikramlarının tümü anlamına gelir.

SONUÇ

1- Yeryüzünde yaşayan ve yaşayacak olan bütün kafirler "defterleri soldan verilenler" grubu içine girer. Onlar genel tasnife göre insanların üçte biri gibi görünürler, ama, aslında "öncüler"den ve "defterleri sağdan verilenler"den kat kat fazladırlar. Çünkü insanların çoğu iman etmez.

2- Dünya hayatının refahı ve lüks kınanıyor. Çünkü bu hayat tarzı, şeriatın getirdiği yükümlülüklere yan çizmeye yolaçtığı için kişiyi mahveder. Kınanmasının sebebi budur. Yoksa bu hayat tarzına, yiyeceği bol ve içeceği lezzetli olduğu için hor bakılmıyor.

3- Yeniden diriliş ve mükafat ve ceza inancı, insanların durumlarına ilişkin öyle çarpıcı sahneler sunularak ve özellikleri anlatılarak pekiştiriliyor ki, daha fazlası düşünülemez.

نَحْنُ

خَلَقْنَاكُمْ فَلَوْلَا تُصَدِّقُونَ ﴿٥٧﴾ أَفَرَأَيْتُم مَّا تُمْنُونَ ﴿٥٨﴾
ءَأَنتُمْ تَخْلُقُونَهُۥٓ أَمْ نَحْنُ ٱلْخَٰلِقُونَ ﴿٥٩﴾ نَحْنُ قَدَّرْنَا بَيْنَكُمُ ٱلْمَوْتَ
وَمَا نَحْنُ بِمَسْبُوقِينَ ﴿٦٠﴾ عَلَىٰٓ أَن نُّبَدِّلَ أَمْثَٰلَكُمْ وَنُنشِئَكُمْ
فِى مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٦١﴾ وَلَقَدْ عَلِمْتُمُ ٱلنَّشْأَةَ ٱلْأُولَىٰ فَلَوْلَا تَذَكَّرُونَ
﴿٦٢﴾ أَفَرَءَيْتُم مَّا تَحْرُثُونَ ﴿٦٣﴾ ءَأَنتُمْ تَزْرَعُونَهُۥٓ أَمْ نَحْنُ ٱلزَّٰرِعُونَ
﴿٦٤﴾ لَوْ نَشَآءُ لَجَعَلْنَٰهُ حُطَٰمًا فَظَلْتُمْ تَفَكَّهُونَ ﴿٦٥﴾ إِنَّا لَمُغْرَمُونَ

﴿٦٦﴾ بَلْ نَحْنُ مَحْرُومُونَ ﴿٦٧﴾ أَفَرَأَيْتُمُ الْمَاءَ الَّذِي تَشْرَبُونَ ﴿٦٨﴾ ءَأَنتُمْ
أَنزَلْتُمُوهُ مِنَ الْمُزْنِ أَمْ نَحْنُ الْمُنزِلُونَ ﴿٦٩﴾ لَوْ نَشَاءُ جَعَلْنَاهُ أُجَاجًا
فَلَوْلَا تَشْكُرُونَ ﴿٧٠﴾ أَفَرَأَيْتُمُ النَّارَ الَّتِي تُورُونَ ﴿٧١﴾ ءَأَنتُمْ أَنشَأْتُمْ
شَجَرَتَهَا أَمْ نَحْنُ الْمُنشِئُونَ ﴿٧٢﴾ نَحْنُ جَعَلْنَاهَا تَذْكِرَةً وَمَتَاعًا
لِّلْمُقْوِينَ ﴿٧٣﴾ فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ ﴿٧٤﴾

57- Biz sizi yarattık; doğrulamanız gerekmez mi?

58- Akıttığınız meniyi gördünüz mü?

59- Siz mi onu yaratıyorsunuz, yoksa yaratıcı biz miyiz?

60- Aranızda ölümü takdir eden biziz. Ve bizim önümüze geçilmiş değildir. Kimse ölüme engel olamaz.

61- Size böyle ölümü takdir ettik ki, sizin yerinize benzerlerinizi getirelim ve sizi bilmediğiniz bir biçimde yeniden inşa edelim.

62- Andolsun, ilk yaratmayı bildiniz, bunu düşünüp ibret almanız gerekmez mi? Sizi ilk defa yarattığımızı gördüğünüzden dolayı yeniden yaratabileceğimizi de anlamanız icab eder.

63- Ektiğinizi gördünüz mü?

64- Siz mi onu bitiriyorsunuz, yoksa bitirenler biz miyiz?

65- Dileseydik, onu kuru bir çöp yapardık, sızlanıp dururdunuz.

66- "Biz borçlandık, yaptığımız masraflar boşa gitti!"

67- "Doğrusu, biz yoksun bırakıldık!" derdiniz.

68- İçtiğiniz suya baktınız mı?

69- Siz mi onu buluttan indirdiniz, yoksa indiren biz miyiz?

70- Dileseydik onu tuzlu yapardık. Şükretmeniz gerekmez

mi?

71- İki dalı birbirine sürterek çıkardığınız ateşi gördünüz mü?

72- Onun ağacını siz mi yarattınız, yoksa yaratan biz miyiz?

73- Biz onu bir ibret ve çölden gelip geçenlere bir fayda yaptık.

74- Öyleyse büyük Rabb'inin adını yücelt.

SÖZLÜK

نَحْنُ خَلَقْنَاكُمْ Sizi biz yarattık. Sizi biz yoktan varettik.

فَلَوْلَا تُصَدِّقُونَ Tasdik etsenize. Yeniden dirilişi tasdik etsenize. Çünkü hiç yoktan varedebilen Allah, yokolup çürüdükten sonra yeniden diriltmeye kâdirdir.

أَفَرَأَيْتُمْ مَا تُمْنُونَ Akıttığınızı görüyor musunuz? Cinsel ilişki sırasında eşlerinizin rahmine akıttığınız meniyi görüyor musunuz?

أَأَنْتُمْ تَخْلُقُونَهُ Onu siz mi yaratıyorsunuz? Ondan siz mi insan yaratıyorsunuz, yoksa biz mi?

وَمَا نَحْنُ بِمَسْبُوقِينَ Biz geçilenler değiliz. Biz âciz değiliz.

وَنُنْشِئَكُمْ فِيمَا لَا تَعْلَمُونَ Bilmediğiniz biçimde sizi varederiz. Bilmediğiniz biçimlerde sizi varederiz. Bu, Allah'ın kendilerini çarpıtacağı, en iğrenç ve en çirkin hayvana dönüştüreceği yolunda, onlara yöneltilmiş bir tehdittir.

وَلَقَدْ عَلِمْتُمُ النَّشْأَةَ الْأُولَى İlk yaratmayı bildiniz. Sizi yaratmamızın nasıl gerçekleştiğini, nasıl olduğunu bildiniz.

فَلَوْلَا تَذَكَّرُونَ Siz düşünmez misiniz? Düşünüp bilmez misiniz ki, sizi ilk kez yaratan Allah, ölüp yok olduktan sonra bir kez daha yaratmaya kâdirdir.

أَفَرَأَيْتُمْ مَا تَحْرُثُونَ Toprağı sürmenizi görüyor musunuz? Toprağı sürüp tohum ekmenizi görüyor musunuz?

أَأَنْتُمْ تَزْرَعُونَهُ Onu siz mi yeşertiyorsunuz?

أَمْ نَحْنُ الزَّارِعُونَ Yoksa yeşerten biz miyiz?

لَوْ نَشَاءُ لَجَعَلْنَاهُ حُطَامًا Eğer dilesek kuru ot yapardık. Eğer dilesek o bitkileri, başak verip biçilmeye yakın hale geldikten sonra kuru otlara dönüş-

türürdük de, ondan mahrum kalırdınız.

فَظَلْتُمْ تَفَكَّهُونَ Şaşırır kalırdınız. Ekinlerinize gelen afetten dolayı, birbirinize sorup hayrete düşerdiniz.

اِنَّا لَمُغْرَمُونَ "Biz borca battık." "Toprağı sürmeye, ekinin bakımına yaptığımız masrafları kaybettik, bu yüzden ıstıraba uğradık."

بَلْ نَحْنُ مَحْرُومُونَ "Daha doğrusu biz mahrum olduk." Biz bu yüzden sadece ıstıraba uğramadık. Dahası, tarımsal çalışmalarımızdan ve bunun için yaptığımız harcamalardan mahrum kaldık. Bunlardan bir pay, bir fayda alamadık. Pay ve fayda sahibi olamadık.

اَفَرَاَيْتُمُ الْمَاءَ الَّذِى تَشْرَبُونَ İçtiğiniz suyu görüyor musunuz? İçtiğiniz ve hayatınızın dayanağını oluşturan sudan bize haber verin.

ءَاَنْتُمْ اَنْزَلْتُمُوهُ مِنَ الْمُزْنِ Onu buluttan siz mi indirdiniz? Onu gökteki buluttan siz mi yere indirdiniz?

اَمْ نَحْنُ الْمُنْزِلُونَ Yoksa indirenler biz miyiz? Yoksa onu yere biz mi indirdik?

لَوْ نَشَاءُ جَعَلْنَاهُ اُجَاجًا Eğer dilesek onu acı yapardık. Eğer dilesek, onu içilmesi imkansız acı bir tuz yapardık.

فَلَوْلَا تَشْكُرُونَ Şükretsenize! Allah'a iman ederek, itaat ederek O'na şükretsenize.

اَفَرَاَيْتُمُ النَّارَ الَّتِى تُورُونَ Tutuşturduğunuz ateşi görüyor musunuz? Ağaç parçasından çıkardığınız ateşten bize haber verin.

ءَاَنْتُمْ اَنْشَاْتُمْ شَجَرَتَهَا Onun ağacını siz mi yarattınız? O'nun çeşitli türden ağaçlarını siz mi yarattınız?

اَمْ نَحْنُ الْمُنْشِئُونَ Yoksa onu yaratan biz miyiz? Yoksa o ağaçları yaratan biz miyiz?

نَحْنُ جَعَلْنَاهَا تَذْكِرَةً Biz onu düşündürtücü yaptık. Biz o cehennem ateşini uyarıcı bir örnek yaptık.

وَ مَتَاعًا لِلْمُقْوِينَ Mola verenler için onu yararlanma kaynağı yaptık. Yolcular için onu yararlanma kaynağı yaptık. Onlar yolculuklarında ondan yararlanırlar.

فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ Yüce Rabb'inin ismini tenzih et. Rabb'inin adını O'na layık olmayan yakıştırmalardan, mesela O'nu saygısız ve yüceltmesiz anmalardan uzak tut. Ya da Rabb'ini ortaktan tenzih et. Mesela, subhane rabbiyel azim, sözü bu amacı gerçekleştiren sözlerden biridir.

AÇIKLAMA

Okuduğumuz ayetlerde yine müşriklerin inkâr ettikleri yeniden dirilme ve ahiret günü hasaplaşması inancı anlatılıyor. Bunları bilmeyi ve bunlara inanmayı gerekli kılan akli delillere değiniliyor. Böylece aslında bilinen bir gerçeğin kavranması sağlanıyor. Okuyoruz:

"Sizi Yaratan biziz."

Bunu siz de itiraf ediyorsunuz. Çünkü size: "Yaratıcınız kimdir?" diye sorulduğunda, "Allah'tır" diyorsunuz. O halde:

"Onaylasanıza."

Yeniden dirilmeyi ve ikinci hayatı kabul etsenize. Çünkü ilk kez yaratmaya gücü yeten Allah'ın, yeniden yaratmaya, diriltmeye gücü yeter. Size gücümüzün bazı delillerini hatırlatıyoruz. Bunlar üzerinde düşünün.

Bu delillerin birincisi şudur:

"Akıttığınız meniyi görüyor musunuz?"

Cinsel ilişki yolu ile eşlerinizin rahmine döktüğünüz meniden bize haber verin:

"Onu siz mi yaratıyorsunuz, yoksa onu yaratan biz miyiz?"

O meniden siz mi çocuk yaratıyorsunuz, yoksa biz mi? Sorunun cevabı "onu yaratan biziz" şeklindedir. O halde, meni dökerek ve rahimlerde oluşturarak sizi yaratmaya kadir olan Allah, sizi başka bir biçimde yaratmaya kadirdir.

İkinci delil şudur:

"Ölümü aranızda planlayan biziz."

Hakkınızda ölüm hükmünü veren biziz. Hiç biriniz belirlenmiş vakti geldiğinde kendisini öldürmemizi engelleyemez. Öyle ki, ölümünün vaktini öne almayı ya da ertelemeyi istese, bunu yapamaz. Buna göre, sizi yaratmaya ve öldürmeye gücü yeten Allah'ın, sizi yeniden diriltmeye gücü yetmez mi? Elbette yeter.

Üçüncü delil şudur:

"Hiç kimse bizim önümüze geçemez. Amacımız, benzerlerinizi yerinize geçirmek ve hepinizi bilmediğiniz bir âlemde yeniden yaratmaktır."

Öyle ki, sizi şimdiki biçiminizden ve yapınızdan farklı biçim ve yapılarda yaratırız. Sizi maymun, domuz gibi çirkin ve iğrenç yaratıklar biçiminde yara-

tabiliriz. Bundan aciz değiliz. Öyle ise, sizi öldükten sonra yeniden diriltip hesaba çekmekten ve amellerinizin karşılıklarını belirlemekten mi aciz kalacağız?

"İlk yaratmayı bildiniz."

Çünkü o sizin için inkar edemeyeceğiniz kesinlikte gerçekleşti. O halde:

"Bunu düşünüp de ders alsanıza!"

Bundan anlamalısınız ki, sizi ilk kez yaratan Allah ikinci kez yaratmaya kadirdir. Üstelik, eskiden varolanı yeniden diriltmek, yoktan varetmekten daha zor değildir.

Dördüncü delil şudur:

"Ektiğiniz tohumu görüyor musunuz?"

Toprağı sürmekten, içine tohum atmaya kadar olan süreci düşünün. Söyleyin bakalım:

Bitkiyi "siz mi yeşertiyorsunuz, yoksa onu yeşerten biz miyiz?"

Sorunun cevabı malumdur: Bitkiyi yeşerten biziz, siz değilsiniz. O halde bitkileri yerden çıkarıp yeşertmeğe gücü yeten Allah'ın, aynı şekilde sizi de mezarlarınızdan çıkarmaya gücü yeter. Kuyruk sokumu kemiği sizin yeniden bütünlenip dirilmenizi sağlayan tohumdur.

Beşinci delil şudur:

Bitirdiğimiz bitkileri, olgunlaşıp ürün toplamaya yakın hale geldikten sonra "istesek kuru otlara dönüştürürüz."

Onlardan hiç bir yarar sağlayamazsınız.

O zaman ekinlerinizden mahrum kaldığınızdan dolayı hayrete düşer ve:

"Biz borca battık. Çift sürme ve bakım masraflarımız boşa gitti" diyerek ıstıraba düşerdiniz.

Sonra bu sözünüzü değiştirir, daha ileri giderek şöyle derdiniz:

"Daha doğrusu her şeyimizi kaybettik."

O ekinlerden bize bir pay, bir fayda kalmadı. Ne pay sahibi olduk, ve ne fayda elde edebildik.

Ekinleri yetiştirip onlardan fayda sağlamayı beklerken mahrum kalmanız, Yüce Allah'ın gücünün, bilgisinin, hikmetinin ve takdirinin delillerinden biridir. Bütün bunlar, O'nun sizi hesaba çekmek ve dünyadaki işlerinizin karşılıklarını vermek üzere, yeniden diriltmeye kâdir olduğunun delilidir.

Altıncı delil, içtiğiniz ve hayatınızın dayanağı olan sudur. Söyleyin bakalım:

"Onu siz mi buluttan yere indiriyorsunuz, yoksa onu indiren biz miyiz?"

Cevap: "Onu yağdıran biziz, siz değilsiniz "şeklindedir, bu bir. İkincisi, eğer istesek, biz o suyu acı ve tuzlu yapardık. O zaman onun size hiç bir faydası olmazdı. Buna bizim gücümüz yeter. O halde bize iman ve itaat ederek size dönük bu bağışımıza, bu nimetimize şükretsenize!

Sekizinci delil, tutuşturduğunuz, yaktığınız ateştir. Söyleyin bakalım:

"Onun ağacını siz mi yaratıyorsunuz, yoksa onu yaratan biz miyiz?"

Sorunun cevabı: "Bu ağacı yaratan biziz, siz değilsiniz" biçimindedir. O halde, ağaçta ateşi yaratan Allah, sizi davranışlarınızdan dolayı hesaba çekerek hakettiğiniz karşılıkları vermek üzere, yeniden diriltip mezarlarınızdan çıkarmaya kadirdir.

"Biz onu hem düşündürtücü, ibret verici bir uyarıcı, hem de ihtiyacı olanlar için bir yararlanma kaynağı olarak yarattık."

Biz o ateşi size, düşündüren bir uyarıcı olarak yarattık. Size ahiretteki ateşi hatırlatır. Eğer düşünürseniz kabul edersiniz ki, bu ateşi yoktan vareden Allah, başka bir ateşi yaratmaya da kâdirdir.

Biz, o ateşi ayrıca bir yararlanma kaynağı olarak yarattık. Yolcular evlerine dönünceye kadar, mola verdikleri yerlerde ondan yararlanır.

Kullarının ihtiyaçlarını yaratmaya, yoktan varetmeye ve planlamaya kadir olan Allah, iyi ve kötü işler yapanlara ödüllerini ve cezalarını vermek üzere, başka bir hayat yaratmaya da kâdirdir. Çünkü O'nun hikmeti bunu gerektirir, bu yöndedir.

"Öyleyse Yüce Rabb'inin adını noksanlıklardan tenzih et."(1)

Yüce Allah, yeniden dirilmeyi inkâr edenlere akli deliller gösterdikten sonra, Peygamberine, Rabb'ini oyundan ve boş iş yapmaktan tenzih etmeyi emrediyor. Eğer Allah bu kadar ince bir düzene göre işleyen dünya hayatını yarattıktan sonra yokeder de, bunun arkasından hiç bir şey gelmezse, bu

(1) Buhari'de bildirildiğine göre, "Öyleyse Yüce Rabb'inin adını noksanlıklardan tenzih et" ayeti inince, Peygamberimiz: "Bu ayeti rükua vardığınızda okuyun" buyurdu. Bunun üzerine namaz kılanlar rükua vardıklarında, üç kez, ya da daha çok "subhane rabbiyel azîm" dediler. Böylece hem Allah'ın, hem de Peygamberimizin emrine uydular.

boşuboşuna oyalanmak olur. Nitekim yeniden dirilme ve ahiret hayatı, bu dünya hayatının gayesidir. Çünkü insanlar hesaplaşıp karşılığını almak için çalışırlar, iş yaparlar. Buna göre, bu çalışmaların karşılıklarının alınacağı, bu hayattan daha mükemmel, daha eksiksiz bir hayatın varolması gerekir.

Yüce Allah bu hayatı, kutsal kitaplarında ve peygamberlerinin dili ile açıklamış, ayrıntılı biçimde anlatmış, onu örneklerle insanların bilgisine sunmuştur. Buna göre, ahireti, beyinsiz ve mahvolmaya mahkûm kimseler dışında, hiç kimse inkâr etmez.

SONUÇ

1- Yeniden dirilişle birlikte ve mükafat ve ceza inancı pekiştiriliyor.

2- Yeniden dirilmenin gerçek ve mümkün olduğunu gösteren çok sayıda delil getiriliyor.

3- Yüce Allah'ın, yiyecekleri ve içecekleri konusunda, kullarına bir çok ihsanda bulunduğu anlatılıyor.

4- Yüce Allah'ın bağışlarına ve nimetlerine karşılık, O'na şükredilmesi gerektiği belirtiliyor.

5- Yaktığımız ateşte takva sahipleri için ibret ve ders vardır.

6- Allah'ı, boş işlerle oyalanmak ve ortağı olmak gibi, yüceliği ve kemali ile bağdaşmayacak sıfatlardan tenzih etmek gerektiği belirtiliyor.

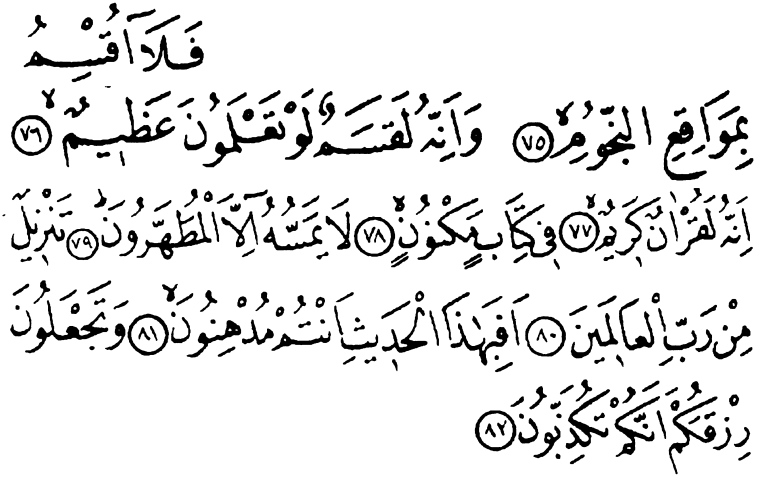

75- Yıldızların yerlerine yemin ederim.

76- Bilirseniz, bu büyük bir yemindir.

77- O, elbette değerli bir Kur'an'dır.

78- Saklı bir kitaptadır.

79- Ki ona temizlerden başkası dokunamaz.

80- O, âlemlerin Rabb'inden indirilmiştir.

81- Şimdi siz, bu sözü mü küçümsüyorsunuz?

82- Kur'an'dan istifade edeceğiniz yerde, rızkınızı yalanlamanızdan ibaret mi kılıyorsunuz? Sizin ondan elde ettiğiniz nasib, sadece onu yalanlamanız mıdır? Başka türlü ondan istifade edemez misiniz?

SÖZLÜK

فَلَا أُقْسِمُ	Hayır, yemin ederim ki.
بِمَوَاقِعِ النُّجُومِ	Yıldızların yörüngelerine. Battıkları ve doğdukları yerler ile yörüngelerine.
وَ اِنَّهُ	Muhakkak ki o. Yani bu yıldızların yörüngeleri üzerine yapılan yemin.
لَوْ تَعْلَمُونَ عَظِيمٌ	Eğer bilirseniz, büyüktür. Eğer ilim adamı olsanız, bu yeminin büyüklüğünü bilirdiniz.
اِنَّهُ	Muhakkak ki o. Size okunan o kitap, Kur'an-ı Kerim'dir. Onu müşrikler yalanladılar.
فِى كِتَابٍ مَكْنُونٍ	Bir kitapta saklıdır. İçinde saklı olduğu kitap mushaftır.
لَا يَمَسُّهُ اِلَّا الْمُطَهَّرُونَ	Ona sadece temiz olanlar dokunabilir. Ona sadece melekler, dokunabilir. O Kur'an'a şeytanlar asla dokunamazlar.
تَنْزِيلٌ مِن رَّبِّ الْعَالَمِينَ	O âlemlerin Rabbinden indirilmedir. O âlemlerin rabb'i olan Yüce Allah tarafından indirilmiştir.
أَفَبِهَذَا الْحَدِيثِ	Bu sözle mi? Kur'an'la mı?
أَنْتُمْ مُدْهِنُونَ	Siz yumuşak davranıyorsunuz. Onu yalanlayanlara yumuşak konuşuyorsunuz, onların yalanlamalarına ve inkârcılıklarına karşı alttan alıyorsunuz.
وَ تَجْعَلُونَ رِزْقَكُمْ	Rızkınız yaparsanız. Rızkınız karşılığında Allah'a yapacağınız

şükrü.

أَنَّكُمْ تُكَذِّبُونَ Siz yalanlıyorsunuz. Allah'ın size yağmur yağdırdığını inkar ederek: "Falanca yıldızın hareketi bize yağmur yağdırdı" dersiniz.

AÇIKLAMA

Yüce Allah okuduğumuz ayetlere: "Yıldızların yörüngeleri üzerine yemin ederim ki..." diye başlıyor. Yıldızların yerlerine yemin ederim. Yani, onların doğdukları ve battıkları yerler üzerine yemin ederim.

"Keşke bilseniz bu ne büyük bir yemindir!"

Eğer ilim adamı olsanız, bu yeminimin büyük olduğunu bilirdiniz. Çünkü yıldızların konaklama yerleri; doğdukları, alçaldıkları ve battıkları yerler, yıldızların yaratılışında ve Yüce Allah'ın onlara yönelik planında büyük olaylardır; ve bunlar üzerine yapılan yemin, büyük bir şey üzerine yapılmış bir yemindir. Asıl olarak bu yeminler Yüce Allah'ın kudretini ortaya koymaktadır.

Bu yeminin kuvvetlendirdiği gerçek Yüce Allah'ın şu sözünde ifadesini buluyor:

"Bu kitap yüce Kur'an'dır."

Müşriklerin yalanladığı bu kitap, yüce Kur'an'dır. O, inkârcıların dedikleri gibi şiir, büyü, yalan ya da uydurma değildir.

"Aslı, Allah katında bir kitapta, saklıdır. Ona sadece tertemiz olanlar el sürebilir."

O Kur'an'a meleklerden başkası asla dokunamaz. Cinler levhi mahfuza katiyyen yaklaşamazlar.

"O Allah tarafından indirilmiştir."

Yüce Allah tarafından indirildiği için, onu kutsal saymak ve üstün tutmak gerekir. Bu yüzden Kur'an, iyice okunmalı ve gereği gibi amel edilmelidir.

"Şimdi siz bu sözü, bu öğretiyi hafife mi alıyorsunuz?"

Yani, siz bu Kur'an'ı yalanlayanlara yumuşak sözlerle mi karşılık veriyorsunuz? Onların bu yalanlamalarına ve inkarcılıklarına taviz mi veriyorsunuz?

"Yalanlamayı kendinize rızık ve ileriye dönük bir birikim mi yapıyorsunuz?"

Allah'ın size verdiği rızıklar için: "Bize Allah yağmur yağdırdı" diyeceğinize, "Falanca veya filanca yıldızın hareketi bize yağmur getirdi" diye inkâr etmekle mi O'na şükrediyorsunuz?!

SONUÇ

1- Yüce Allah'ın dilediği yaratığı üzerine yemin edebileceği, fakat kulun, sadece Yüce Allah adına yemin edebileceği ortaya konuyor.

2- İlahi vahyin gerçekliği, Peygamberimizin gerçek peygamber olduğu ve Kur'an'ın Allah katından indiği vurgulanıyor.

3- Kur'an'ı korumanın gerektiği ve onu öğrenerek gereği gibi hareket etmenin farz olduğu bildiriliyor.

4- Yüce Allah'ın dini konusunda tavizkâr bir tutum takınmanın haram olduğu bildiriliyor. Dinden taviz vermek, dünya ile ilgili bir çıkarı koruyabilmek için dinin bir ilkesini feda etmektir. Mudara (idare etmeye çalışmak) caizdir. Mudara ise, dinî bir ilkeyi koruyabilmek için, dünya ile ilgili bir menfaatı feda etmektir.

فَلَوْلَآ إِذَا بَلَغَتِ ٱلْحُلْقُومَ ﴿٨٣﴾ وَأَنتُمْ حِينَئِذٍ
تَنظُرُونَ ﴿٨٤﴾ وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنكُمْ وَلَٰكِن لَّا تُبْصِرُونَ ﴿٨٥﴾ فَلَوْلَآ
إِن كُنتُمْ غَيْرَ مَدِينِينَ ﴿٨٦﴾ تَرْجِعُونَهَآ إِن كُنتُمْ صَٰدِقِينَ ﴿٨٧﴾
فَأَمَّآ إِن كَانَ مِنَ ٱلْمُقَرَّبِينَ ﴿٨٨﴾ فَرَوْحٌ وَرَيْحَانٌ وَجَنَّتُ نَعِيمٍ ﴿٨٩﴾ وَأَمَّآ
إِن كَانَ مِنْ أَصْحَٰبِ ٱلْيَمِينِ ﴿٩٠﴾ فَسَلَٰمٌ لَّكَ مِنْ أَصْحَٰبِ ٱلْيَمِينِ ﴿٩١﴾
وَأَمَّآ إِن كَانَ مِنَ ٱلْمُكَذِّبِينَ ٱلضَّآلِّينَ ﴿٩٢﴾ فَنُزُلٌ مِّنْ حَمِيمٍ ﴿٩٣﴾ وَتَصْلِيَةُ
جَحِيمٍ ﴿٩٤﴾ إِنَّ هَٰذَا لَهُوَ حَقُّ ٱلْيَقِينِ ﴿٩٥﴾ فَسَبِّحْ بِٱسْمِ رَبِّكَ ٱلْعَظِيمِ ﴿٩٦﴾

83- Ya can boğaza dayandığı zaman?

84- Ki siz de o zaman, can çekişen kimseye bakar durursunuz.

85- Biz ona sizden daha yakınız, fakat siz görmezsiniz.

86- Eğer öldükten sonra cezalandırılmayacak iseniz.

87- Bu sözünüzde doğru iseniz, o çıkmakta olan canı geri döndürsenize!

88- O can, Allah'a yaklaştırılanlardan ise,

89- O'na rahatlık, güzel rızık ve nimet cenneti var.

90- Eğer sağcılardan, amel defteri sağ tarafından verilenlerden ise,

91- "Ey sağcı, sana sağcılardan selâm var!"

92- Ama yalanlayıcı sapıklardan ise,

93- Kaynar sudan bir ziyafet,

94- Ve cehenneme atılma var.

95- Kesin gerçek budur işte.

96- Öyleyse büyük Rabb'inin adını tesbih et. O'nu kendisine layık olmayan sıfatlardan tenzih eyle.

SÖZLÜK

فَلَوْلاَ	Bir işe özendirmek için kullanılan bir edat.
اِذَا بَلَغَتِ الْحُلْقُومَ	Boğaza dayandığı zaman. Yemeklerin yutulduğu yer. Bu an, canın çıkacağı andır.
وَ اَنْتُمْ حِيْنَئِذٍ تَنْظُرُونَ	Siz bakarsınız. Sizler, ey doktorlar ve ziyaretçiler, o kişiye bakarsınız.
وَ نَحْنُ اَقْرَبُ اِلَيْهِ مِنْكُمْ	Biz ona sizden daha yakınız. Ölüm meleği ile onun yardımcılarından oluşan elçilerimiz, ölmek üzere olan kişiye sizden daha yakındırlar.
وَ لٰكِنْ لاَ تُبْصِرُونَ	Fakat siz görmezsiniz. Siz melekleri görmezsiniz.
فَلَوْلاَ اِنْ كُنْتُمْ غَيْرَ مَدِينِينَ	Eğer hesaba çekilmeyecekseniz... Eğer ölümden sonra hesaba çekilmeyecekseniz...

تَرْجِعُونَهَا اِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ — Onu döndürürsünüz, eğer doğru iseniz. Eğer yeniden dirilip hesaba çekilmeyeceğiniz yolundaki iddianız doğru ise, bedenden ayrılmanın eşiğine geldikten sonra, o ruhu bedene geri döndürürsünüz.

فَاَمَّا اِنْ كَانَ — Eğer ise... Ölmek üzere olan kişi eğer ise...

مِنَ الْمُقَرَّبِينَ — Yakınlardan ise. Öncülerden ise. Bu zümre, surenin başında sözü geçen üç zümrenin ilkidir.

فَرَوْحٌ وَ رَيْحَانٌ — Huzur ve hoş kokulu çiçekler vardır. Ona huzur, güzel rızık ve nimet dolu cennet vardır.

وَ اَمَّا اِنْ كَانَ مِنْ اَصْحَابِ الْيَمِينِ — Eğer o defteri sağdan verileceklerden ise. Eğer ikinci gruptan ise. Ey defteri sağdan verilen kimse, defterleri sağdan verilenlerden selâm sana. Yani, nimet dolu cennetlerde olan kardeşlerin sana selâm söylüyorlar.

فَنُزُلٌ مِنْ حَمِيمٍ — Ona kaynar sudan ikram vardır. Ona yüksek derecede ısılı kaynar su ikram edilir.

وَ تَصْلِيَةُ جَحِيمٍ — Cehenneme atılmak vardır. Yani, orada yanması vardır.

اِنَّ هَذَا لَهُوَ حَقُّ الْيَقِينِ — Bu kesin gerçektir. Bu surede sana anlattıklarımız kesin gerçektir.

فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ — Yüce Rabb'inin adını tenzih et. Yüce Rabb'inin adını tenzih ve yücelt.

AÇIKLAMA

Yüce Allah, Peygamberimizin gerçek peygamber olduğunu, Kur'an'ın Allah sözü olduğunu ve O'nun tarafından indirildiği anlatılmıştı. Şimdi okuduğumuz ayetlerde, yeniden diriliş ve ahiret günü hesaplaşması konularının anlatılmasına dönülüyor. Yüce Allah buyuruyor ki:

"Can boğaza dayandığı an var ya! O sırada sizler, gözlerinizi o can çekişen adama dikersiniz."

Can, yemeklerin yutulduğu yer olan boğaza kadar geldiğinde, siz o zaman ölümle pençeleşen hastanıza bakarsınız.

"Biz ona sizden daha yakınız, ama siz göremezsiniz."

Yani, bizim can almakla görevli elçilerimiz, o hastanıza sizden daha yakındırlar. Fakat siz onları göremezsiniz. Çünkü, melekler insan kılığına gir-

medikçe siz onları göremezsiniz.

"Eğer yeniden diriltilip hesaba çekilmeyecekseniz; eğer söylediğiniz doğru ise, o çıkmak üzere olan canı geriye döndürsenize!"

Eğer öldükten sonra hesaba çekilip yaptığınız işlerin karşılıklarını görmeyecekseniz, eğer bu yoldaki iddianız doğru ise, eğer yaptığınız işlerden sorumlu tutulmayacağınız, hesaba çekilmeyeceğiniz ve mükafat ya da ceza görmeyeceğiniz biçimindeki sözlerinizde haklı iseniz, adamın boğazına dayanmış olan o canı geri döndürürsünüz.

"Eğer ölmek üzere olan kişi Allah'a yakın olanlardan ise..."

Eğer ölümün eşiğine gelen hastanız Allah'a yakın olanlardan, yani yukarda sözü edilen üç grubun birincisi olan "öncüler"den biri ise,

"Esenlik, hoş kokulu çiçekler ve bol nimetli cennet onu bekliyor."

O kimse tam huzur içindedir. Dünyada çektiği sıkıntıların, üzüntülerin ve katlandığı yükümlülüklerin hepsini geride bırakmıştır. Ayrıca güzel rızıklarla başbaşa ve bol nimetli cennet içindedir.

"Eğer adam defteri sağdan verileceklerden ise..."

Eğer ölümün eşiğine gelen hastanız, kıyamet alanının sağ yanında yeralacaklardan biri ise,

"Defterlerini sağdan alacak olan arkadaşlarının selâmı var sana."

Ona: "Senden önce esenlik yurdu olan cennete girmeye hak kazanmış dostların, sana selam söylüyor" denir.

Şimdi de bir sonraki ayete geçiyoruz:

"Eğer adam sapık bir inkarcı ise..."

Eğer ölümün eşiğine gelen hasta Allah ve Peygamberi yalanlayan, ahirette yeniden dirileceğini inkâr eden, doğru yoldan ve hak dinden sapmış bir kimse ise,

"O, kaynar su sunularak ağırlanır ve cehenneme atılır."

Kendisine yapılacak ikram kaynar sudur. Ayrıca cehennemde kızartılır.

"Bu kesin gerçektir."

Ölümün eşiğine gelen üç insan tipi hakkında, sana verdiğimiz bu bilgiler kesin gerçektir.

"Öyleyse Yüce Rabb'inin adını noksanlıklardan tenzih et."

Allah, Peygamberimize, Yüce Rabb'inin adını "tesbih" etmesini emrediyor. Sahih bir hadisten öğrendiğimize göre, bu ayet inince Peygamberimiz: "Rükua vardığınızda bu ayetin gereğini yerine getirin" buyurmuştur.

"Allah'ı tesbih etmek," O'nu yüceliği ve özellikleriyle ile bağdaşmayan niteliklerden tenzih edip yüceltmek demektir.

SONUÇ

1- Yeniden dirilme ve amellerin karşılıklarının verileceği inancı hatırlatılıyor.

2- Yüce Allah'ın gücü karşısında bütün insanların aciz oldukları belirtiliyor.

3- İnsanın, ölümün eşiğine gelmiş kişinin ruhunu geri döndürüp, onun bir saat bile yaşamasını sağlamaktan âciz olması, Allah'tan başka bir ilah olmadığının delilidir.

4- "Öncüler"in, "defterleri sağdan verilenler"den daha üstün oldukları bildiriliyor.

5- Kur'an-ı Kerim'in bütün hükümleri âdil ve verdiği bütün haberler doğrudur.

6- Kulun "subhanellahi ve bihamdihi, subhanallahilazîm" demesi şeriat gereğidir. Bu iki cümle, Allah'ı tesbih etme cümleleridirr. Rükuda, "sübhane rabbiyel azim" demek de böyledir.

Sûre 57
Hadîd Sûresi

Medine Döneminde İndirildi
Ayet Sayısı: 29

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

سَبَّحَ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۖ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿١﴾ لَهُ مُلْكُ
السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۖ يُحْيِي وَيُمِيتُ ۖ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٢﴾ هُوَ
الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ ۖ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٣﴾
هُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ ۖ
يَعْلَمُ مَا يَلِجُ فِي الْأَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَمَا يَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ وَمَا يَعْرُجُ
فِيهَا ۖ وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا كُنْتُمْ ۚ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٤﴾ لَهُ مُلْكُ
السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۚ وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ ﴿٥﴾ يُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ
وَيُولِجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ ۖ وَهُوَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿٦﴾

Rahman ve Rahim Allah'ın adıyla

1- Göklerde ve yerde bulunan her şey Allah'ı tesbih etmiştir. O, azizdir hakimdir.

2- Göklerin ve yerin mülkü O'nundur. Yaşatır, öldürür, O her şeyi yapabilir.

3- O, ilktir (kendisinden önce hiçbir varlık yoktur), sondur (kendisinden sonra bir varlık yoktur. Her şey yok olurken O kalacaktır), zahirdir (delilleriyle varlığı gün gibi açıktır), batındır (zatının hakikati gizlidir, akıllar O'nun özünü idrak edemez), O, her şeyi bilendir.

4- O'dur ki, gökleri ve yeri altı günde yarattı, sonra Arş'a istiva etti. Yere gireni, ondan çıkanı, gökten ineni, ona çıkanı bi-

lir. Nerede olsanız, O sizinle beraberdir (çünkü size hayat veren ruhunuz O'na bağlıdır). Allah yaptıklarınızı görmektedir.

5- Göklerin ve yerin mülkü O'nundur. Bütün işler Allah'a döndürülecektir.

6- Geceyi gündüzün içine sokar, gündüzü gecenin içine sokar. O, göğüslerin özünü bilir.

SÖZLÜK

سَبَّحَ لِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ — Göklerdekiler ve yerdekiler Allah'ı tesbih ettiler. Göklerdeki ve yerdeki bütün varlıklar ya hal dili ile ya da doğrudan doğruya, dilleri ile Yüce Allah'ı noksanlıklardan tenzih ederler.

وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ — O, aziz ve hakimdir. O, mülkünde aziz, yaratma sanatında ve planlamasında hakimdir.

لَهُ مُلْكُ السَّمٰوٰتِ وَ الْاَرْضِ — Göklerin ve yerin mülkiyeti O'na aittir. Göklerdeki ve yerdeki bütün varlıkların maliki O'dur, onlar üzerinde dilediği gibi tasarrufta bulunur.

يُحْيِي وَ يُمِيتُ — O, diriltir ve öldürür. O, yokettikten sonra diriltir, varettikten ve can verdikten sonra öldürür.

وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ — O, her şeye kâdirdir. O, her şeyi yapabilecek güce sahiptir.O'na hiç bir şey engel olamaz.

هُوَ الْاَوَّلُ وَ الْاٰخِرُ — O, ilktir ve sondur. O, ilktir, kendisinden önce bir şey yoktur; sondur, O'ndan sonra kalacak hiç bir şey yoktur?(1)

وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ — O, açıktır ve gizlidir. Açıktır, O'nun üzerinde olan bir şey yoktur; gizlidir, O'nun ötesinde olan bir şey yoktur.

وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ — O her şeyi bilir. Göklerde ve yerde, zerre kadar bir şey bile O'nun bilgisi dışında kalmaz.

فِي سِتَّةِ اَيَّامٍ — Altı günde. Dünya günleri ile, bu günlerle ölçülerek. İlk günü pazar, sonuncusu ise cuma günüdür.

---

(1) Müslim'in, sahabilerden Hz. Ebu Hureyre'ye dayandırarak bildirdiğine göre peygamberimiz bir keresinde şöyle dua etti: "Ya Rabbi, sen ilksin, senden önce olan bir şey yoktur. Sen sonsun, senden sonra olan bir şey yoktur. Sen açıksın, seninvarlığını gizleyecek bir şey yoktur, sen gizlisin, senden ötede olan bir şey yoktur. Borcumuzu ödememizi sağla, bizi yoksulluktan kurtar."

ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ Sonra arş üzerine istiva etti.(1)

يَعْلَمُ مَا يَلِجُ فِى الْاَرْضِ O, yere gireni bilir.O, yağmur sularından ölüye kadar yere giren her şeyi bilir.

وَ مَا يَخْرُجُ مِنْهَا Ve oradan çıkanı da. Oradan çıkan bitki ve madenleri de bilir.

وَ مَا يَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ Gökten ineni de. Gökten inen rahmeti ve afeti de bilir.

وَ مَا يَعْرُجُ فِيهَا Oraya çıkanı da. Oraya çıkan iyi ve kötü amelleri de bilir.

وَهُوَ مَعَكُمْ اَيْنَمَا كُنْتُمْ Nerede iseniz,O sizinle beraberdir. O, sizi içeren bilgisi ve sizi kuşatan gücü ile nerede iseniz, sizinle beraberdir.

وَ اللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ Allah sizin yaptıklarınızı görür. Kulların açık ya da gizli hiç bir işi O'ndan saklı kalmaz.

وَ اِلَى اللّٰهِ تُرْجَعُ الْاُمُورُ İşler Allah'a döndürülür. Her şeyin sonu, onun yaratıcısı ve planlayıcısı olan Allah'a döner. O, her şey hakkında dilediği gibi hükmeder.

يُولِجُ اللَّيْلَ فِى النَّهَارِ O, geceyi gündüze katar.O, yaz mevsiminde gecenin bir bölümünü gündüze dönüştürür.

وَ يُولِجُ النَّهَارَ فِى اللَّيْلِ Gündüzü geceye katar. Kış mevsiminde de, gündüzün bir bölümünü geceye dönüştürür. Ayrıca bunlardan birini tümü ile öbürüne dönüştürür. O zaman da biri diğerinde yok olduğu içini sadece gece ya da sadece gündüz kalır.

وَهُوَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ O, kalplerin özünü bilir. O, kalplerdeki bütün inançları, sırları ve niyetleri bilir.

---

(1) Tefsir bilgini Kurtubi şöyle diyor: "Yüce Allah burada iş üzerine yükselme ile "sizinle beraber olma"yı bir araya getirdi. Görünüşteki anlamları esas alınırsa bu ikisi biribiri ile çelişir. Bu da burada mutlaka te'vil yoluna gidilmesi gerektiğine delildir. Burada te'vilden kaçınmak, çelişkinin varlığını kabul etmek anlamını taşır."
Ben diyorum ki: Eğer te'vilden kasdedilen "o bilgisi ve gücü ile bizimle beraberdir" biçiminde selefiler tarafından benimsenen yorum ise, bu doğrudur. Bununla birlikte burada hiç bir çelişki yoktur. Çünkü Yüce Allah, arşı üzerinde ve yaratıklarından ayrıdır. Bütün yaratıklar bir hardal tanesi gibi O'nun önündedir. Onlar üzerinde dilediği tasarrufta bulunur. Göklerdeki ve yerdeki tek bir zerre bile O'nun bilgisi dışında kalmaz. Gökteki ve yerdeki hiç bir şey O'nun yapacağına engel olamaz. Bundan dolayı sufilerden biri, "Peygamberimiz, Miraç gecesi balığın karnındaki Yunus peygamberden Allah'a daha yakın olmamıştır" demişti.

AÇIKLAMA

Yüce Allah yukardaki beş ayette varolduğunu; yüce, güçlü, bilgili, hikmet sahibi, rahmet sahibi, planlayıcı, mülkiyet sahibi olduğunu ve her şeyin son merciinin kendisi olduğunu haber veriyor. Bunların hepsi O'nun ilahlığını gerekli kılan Rabb'lığının delilleridir. O'nun Rabb'lığının bu delillerini şöyle sıralayabiliriz:

1) Göklerdeki ve yerdeki varlıkların tümü O'nu tesbih ediyor. Yani, O'nu eş ve çocuk sahibi olmak, ortağı bulunmak, bir yardımcısı olmak, âcizlik ve bilmemek gibi noksanlıkların tümünden tenzih ediyor.

2) Yüce Allah azizdir, iradesi altedilemez. Yücedir, intikamını alır. Mülkünü yönetmekle hikmet sahibidir. O'nun yaratıkları arasında hiç bir boş iş, hic bir oyun ve hiç bir eğri iş yoktur.

3) Gökler ve yer O'nun mülkiyetindedir. Her şeyin gerçek mülkiyeti O'na aittir. Dilediği tasarrufta bulunur. Dilediğine verir, dilediğine vermez.

4) Yoktan var ederek can verir ve var olan canlıyı öldürür.

5) O'nun gücü her şeye yeter. Hiç bir şey O'nu yapacağından alıkoyamaz ve hiç bir şeyi yapmaktan aciz kalmaz. Herhangi bir şeyin olmasını isteyince ona "ol" der, o da gecikmeden hemen oluverir.

6) O ilktir, O'ndan önce olan hiç bir şey yoktur. O, sondur, O'ndan sonra olan hiç bir şey yoktur. Çünkü gökler ve yer, en sonunda O'na kalacaktır.

7) O'nun bilgisi her şeyi kapsamına alır.

8) O, gökleri ve yeri pazar gününden başlayıp cuma gününde sona eren altı dünya gününde yarattı. Bu yaratma işlemi sırasında ne bıktı, ne yoruldu ve ne sıkıldı. Sonra arş'ın üzerine çıktı. Yaratıklarını hikmetle, adalet ve merhamet ölçüleriyle ile yönetiyor.

9) Yaratıklarından yücelerde ve uzaktır. Ama bununla birlikte bütün yaratıkları önündedir. Yağmur suyu olsun, ölü olsun, yere giren her şeyi bilir. Yağmur, rahmet, afet, melek ya da başka bir şey olsun, gökten inen her şeyi bilir. Melek olsun, iyi amel olsun, dua olsun -özellikle mazlum duası olsun, çünkü, O'nun Allah'a ulaşması asla engellenemez- göğe yükselen her şeyi bilir.

10) Allah'ın kullarla birlikte olmasının biri özel, diğeri genel iki türü vardır. Özel olan türü O'nun dostlarına yardım etmesi biçiminde ortaya çıkar. O'nun beraberliğinin genel olan türü, O'nun kullarının ve diğer yaratıklarının

tümünü bilmesi, onlara gücünün yetmesi ve onları bilgisi ile kuşatması şeklinde ortaya çıkar.

11) Allah, kullarının yaptığı her şeyi görür. Kullarının hiç bir işi O'ndan gizli kalmaz. Çünkü bu işler hakkında kullarını hesaba çekecek ve onlara hakettikleri karşılıkları verecektir.

12) Göklerin ve yerin mülkiyeti O'nun elindedir. Yani göklerdeki ve yerdeki bütün varlıklar sadece O'nun mülküdür. O'nun gerek bu alanda gerekse başka alanlarda eşi-ortağı yoktur.

13) Her işin varacağı son O'dur. Herhangi bir şey hakkında O'ndan başkası hüküm ve karar veremez. Bu bakımdan görünür ve görünmez şeyler arasında hiç bir fark yoktur.

14) Allah kullarının yararı ve çıkarı için geceyi gündüze, gündüzü de geceye dönüştürür. Çünkü bu yerinde ve anlamlı uygulama olmasaydı hayat yolunda gitmez, şu varlık alemi düzgün biçimde yoluna devam etmezdi.

Allah'ın Rabb'lığının bu ayetlerde dile gelen son delili, O'nun her şeyi kaplayan, kalplerin derinliklerindeki duygulara, kuşkulara, isteklere, kararlara, niyetlere ve iradelere varıncaya kadar bütün gizlilikleri kucaklayan bilgisidir.(1) O, kendisinden başka bir ilah olmasından, kendi dışında bir başka Rabb bulunmasından münezzehtir. O, sayılan ve ifade eden deliller sayesinde kulların kulluğuna layıktır. O'ndan başkasına kulluk etmek söz konusu değildir, O'nun dışında birine itaat etmek, kullara yakışmaz.

SONUÇ

1- Bu kısımda tesbih'in üstünlüğü pekiştiriliyor. En üstün tesbih "sübhanellahi ve bihamdihi sübhanallahilazim" cümleleridir.(2)

2- Bu beş ayette dile gelen güç, hikmet ve ilim delilleri, Yüce Al-lah'ın Rabb'lığının ve ilahlığının ıspatıdır. Bunlar da yeniden dirilişi ve ahiret günü hesaplaşmasını gerekli kılar.

---

(1) Elimizdeki bilgilere göre sahabilerden Abdullah b. Abbas, "ismi Azam, Hadid sûresinin ilk altı ayetindedir" demiştir. O, bu sözü ile galiba, Allah'ın bu onbeş ismini ve sıfatını kasdediyor.

(2) Buhari'nin yer verdiği bir hadiste, Hz. Peygamber (s.a.v.) şöyle buyuruyor: "İki cümle var ki, bunlar Allah katında sevimli, dilde hafif ve terazide ağırdırlar. Bunlar "Sübhanellahi ve bihamdihi sübhanallahilazim" cümleleridir.

3- Yüce Allah gökleri ve yeri altı günde yaratmıştır. Oysa O, bunları bir tek "ol" sözü ile hemen yaratmaya kâdirdir. Bu olayda kullara, işlerinde temkinli davranmalarını, acele etmemelerini öğretme amacı gizlidir. Çünkü yapılacak işlerin özenli, doğru ve faydalı olmaları için, acelecilikten kaçınmak gerekir.

4- Yüce Allah'tan başkasına dua etmek, O'nun dışında birinden dilekte bulunmak geçersiz ve anlamsızdır. Çünkü göklerin ve yerin sahibi Allah'tır. O'nun dışında hiç kimsenin bu alanda payı yoktur.

5- Yüce Allah'ın sürekli gözetiminin bilincinde olmak, O'ndan utanmak ve korkmak gerekir. Çünkü açık-gizli her şeyimizi bildiği gibi, dünyada ya da ahirette bize davranışlarımızın karşılığını vermeye kâdirdir.

آمِنُوا بِاللَّهِ
وَرَسُولِهِ وَأَنفِقُوا مِمَّا جَعَلَكُم مُّسْتَخْلَفِينَ فِيهِ ۖ فَالَّذِينَ آمَنُوا مِنكُمْ
وَأَنفَقُوا لَهُمْ أَجْرٌ كَبِيرٌ ﴿٧﴾ وَمَا لَكُمْ لَا تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ
وَالرَّسُولُ يَدْعُوكُمْ لِتُؤْمِنُوا بِرَبِّكُمْ وَقَدْ أَخَذَ مِيثَاقَكُمْ
إِن كُنتُم مُّؤْمِنِينَ ﴿٨﴾ هُوَ الَّذِي يُنَزِّلُ عَلَىٰ عَبْدِهِ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ
لِّيُخْرِجَكُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ ۚ وَإِنَّ اللَّهَ بِكُمْ لَرَءُوفٌ رَّحِيمٌ ﴿٩﴾
وَمَا لَكُمْ أَلَّا تُنفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلِلَّهِ مِيرَاثُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۚ
لَا يَسْتَوِي مِنكُم مَّنْ أَنفَقَ مِن قَبْلِ الْفَتْحِ وَقَاتَلَ ۚ أُولَٰئِكَ أَعْظَمُ
دَرَجَةً مِّنَ الَّذِينَ أَنفَقُوا مِن بَعْدُ وَقَاتَلُوا ۚ وَكُلًّا وَعَدَ اللَّهُ
الْحُسْنَىٰ ۚ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿١٠﴾ مَّن ذَا الَّذِي يُقْرِضُ اللَّهَ

قَرْضًا حَسَنًا فَيُضَاعِفَهُ لَهُ وَلَهُ أَجْرٌ كَرِيمٌ ﴿١١﴾
يَوْمَ تَرَى الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ يَسْعَىٰ نُورُهُمْ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَبِأَيْمَانِهِمْ
بُشْرَاكُمُ الْيَوْمَ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا
ذَٰلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿١٢﴾

7- Allah'a ve Elçisine inanın ve O'nun sizi hakim kıldığı, sizin yönetiminize verdiği şeylerden Allah için harcayın. Sizden, inanan ve hak rızasına harcayanlar için büyük mükafat vardır.

8- Elçi sizi Rabbinize inanmağa, güvenmeğe çağırdığı ve bu konuda sizden sağlam söz almış olduğu halde, inanan insanlar iseniz, neden Allah'a güvenmiyorsunuz?

9- Sizi karanlıklardan aydınlığa çıkarmak için kuluna açık açık ayetler indiren O'dur. Şüphesiz Allah, size karşı çok şefkatli, çok merhametlidir.

10- Neden siz Allah yolunda harcamayasınız ki? Göklerin ve yerin mirası zaten Allah'ındır (hiç kimseye bir şey kalmaz, hepsi Allah'a kalır). Elbette içinizden Mekke'nin fethinden önce Hak yolunda harcayan ve savaşanlar, ötekilerle bir olmaz. Onların derecesi, sonradan infak eden ve savaşanlardan daha büyüktür. Bununla beraber, Allah hepsine de gerek fetihten önce, gerek fetihten sonra infak eden ve savaşan müslümanlara en güzel sonucu vaadetmiştir. Allah, yaptıklarınızı haber almaktadır.

11- Kimdir o, Allah'a güzel bir borç verecek olan ki, Allah da onun verdiğini kat kat artırsın ve onun için değerli bir mükafat da versin?!

12- O gün inanan erkekleri ve inanan kadınları, ışıkları önlerinde ve sağlarında koşar durumda görürsün. Kendilerine; "Bugün müjdeniz, altlarından ırmaklar akan, içlerinde ebedi kalacağınız cennetlerdir." denilir. İşte büyük başarı budur!

SÖZLÜK

آمِنُوا بِاللّٰهِ وَ رَسُولِهِ — Allah'a ve O'nun Rasûlüne inanın. Ey henüz iman etmemiş kimseler, Allah'ı ve O'nun peygamberini onaylayın. Ey daha önce iman etmiş olanlar, bu imanınızı devam ettirin.

وَ اَنْفِقُوا — İnfak edin. Allah yolunda mal harcayın.

مِمَّا جَعَلَكُمْ مُسْتَخْلَفِينَ فِيهِ — Allah'ın sizi başkalarının arkasından halife kıldığı mallardan. Allah'ın kullanma yetkisini elinize verdiği mallardan. Çünkü bu mallar sizden önce başkalarınındı ve ilerde sizden sonrakilerin olacaklardır.

فَالَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَ اَنْفَقُوا — İçinizden iman edenler ve infak edenler. Aranızdan Allah'ı ve O'nun peygamberini onaylayanlar ile, kullanma yetkisine sahip oldukları mallardan sadaka verenler.

لَهُمْ اَجْرٌ كَبِيرٌ — Onlara büyük sevap vardır. Allah katında onlara büyük bir sevap, yani cennet verilecektir.

وَمَا لَكُمْ لاَ تُؤْمِنُونَ بِاللّٰهِ — Niçin Allah'a inanmıyorsunuz? İman etmenize ne engel oluyor?

وَالرَّسُولُ يَدْعُوكُمْ لِتُؤْمِنُوا بِرَبِّكُمْ — Peygamber (s.a.v.) sizi Rabbinize iman etmeye çağırıyor. Oysa peygamber (s.a.v.)'in kendisi, sizi Rabbinize iman etmeye çağırıyor.

وَ قَدْ اَخَذَ مِيثَاقَكُمْ — Allah sizden söz aldı. Sizler ruhlar alemindeyken Allah, kendisine iman etmeniz üzere sizden söz aldı. Sizi şahit tuttu, siz de şahid oldunuz.

اِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ — Eğer mü'min iseniz. Eğer iman etmek istiyorsanız, tereddüt etmeyin. İman edip teslim olun, böylece kurtulur, mutlu olursunuz.

هُوَ الَّذِى يُنَزِّلُ عَلَى عَبْدِهِ — O ki, kuluna indiriyor. Rabbiniz olan O Allah ki, O'nun peygamberi sizi kendisine iman etmeye çağırıyor. İşte o Allah, kulu Muhammed'e indiriyor.

اٰيَاتٍ بَيِّنَاتٍ — Açık ayetler. Onlar Kur'an-ı Kerim'in açık anlamlı, ne demek istedikleri besbelli ayetleridir.

لِيُخْرِجَكُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ اِلَى النُّورِ — Sizi karanlıklardan aydınlığa çıkarmak için. Sizi kafirlik ve cahillik karanlıklarından iman ve bilgi aydınlığına çıkarmak için.

وَ اِنَّ اللّٰهَ بِكُمْ لَرَؤُفٌ رَحِيمٌ — Allah size karşı şefkatlı ve merhametlidir. Sizi karanlıklardan aydınlığa çıkarmak için peygamberlerini göndermesi ve ki-

taplarını indirmesi, O'nun böyle olduğuna delildir.

وَ مَالَكُمْ اَلاَّ تُنْفِقُوا فِى سَبِيلِ اللّٰهِ — Niçin Allah yolunda mal harcamıyorsunuz? Allah yolunda mal harcamamak için ne gibi bir sebebiniz var?

وَلِلّٰهِ مِيرَاثُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ — Göklerin ve yerin mirası Allah'a aittir. Elinizdeki maldan niçin Allah yolunda harcamıyorsunuz? O Allah'a aittir. Mallarınızı O'nun yolunda harcayın ki, size bunun sevabını versin. Yoksa siz ondan hiç bir sevap elde edemeden, o Allah'a dönecektir.

مِنْ قَبْلِ الْفَتْحِ وَ قَاتَلَ — Fetihten önce savaştı. Fetihten önce mal verip savaşanlar, Hudeybiye barışından sonra mal verip savaşanlarla bir değildirler. Çünkü bu olaydan sonra İslâm'ın itibarı arttı ve müslümanların malı çoğaldı.

وَ كُلاًّ وَعَدَ اللّٰهُ الْحُسْنٰى — Allah, her ikisine de en güzeli vaadetti. Yani her iki grubu da cenneti vaadetti. Ama cennet, decere derecedir.

مَنْ ذَا الَّذِى يُقْرِضُ اللّٰهَ — Allah'a kim borç verir? Kim malını Allah yolunda harcayarak, Allah'a borç verir. İşte bu cihaddır.

قَرْضًا حَسَنًا — Güzel borç. Karşılığında sadece Allah'ın rızası istenen borç.

فَيُضَاعِفَهُ لَهُ — Onu, ona kat kat yapar. Bir dirhemi, yediyüz dirhem olarak geri verir.

وَ لَهُ اَجْرٌ كَرِيمٌ — Onun için onurlu bir mükafat vardır. Kıyamet günü ona onur verici bir mükafat verilir. Bu mükafat, nimet ve mutluluk yurdu olan cennettir.

AÇIKLAMA

Burada Yüce Allah'ın varlığını, gücünü, bilgisini, hikmetini, O'na kulluk edilmesini, bu kulluğun sadece O'na yapılmasını ıspatlayan deliller sayılmaktadır. Yeniden dirilme ve O'nun huzuruna çıkıldığı gün gerçekleşecek mükafatceza işlemi ortaya konmaktadır. Bu işlemin O'nun kullarına yönelik şefkati ve rahmeti olduğu belirtilmektedir. Sonra Yüce Allah, mü'min-kâfir bütün kullarına kendisine ve peygamberimize iman etmelerini emretmektedir. Bu emirle mü'minler imanlarını arttırmaya ve ibadetlerini devam ettirmeye, kafirler ise iman etmeye ve bu yolda girişimde bulunmaya çağrılıyorlar. Bu ayetler, hicretten ve Hudeybiye anlaşmasından sonra indikleri için bu emirler, bu ilahi emirler samimi mü'minleri ve mü'min görünen münafıkları olduğu gibi, gerek Mekke'de gerekse başka yerlerdeki iman etmeye istekli olup, bu konuda te-

reddüt edenleri de muhatap ediniyor. Bu grupların hepsine hitap edilerek kendileri hızla ve vakit geçirmeden doğru yola gelmeye, Allah'ın rahmeti olan İslâm'a girmeye çağırılıyor.

Yüce Allah şöyle buyuruyor:

"Allah'a ve peygamber'e inanınız." Allah'ın birliğini ve peygamberinin peygamberliğini onaylayınız. "Allah'ın kullanma yetkisini elinize verdiği malların bir bölümünü, O'nun için harcayınız."(1)

Ayetin aslında geçen "malda vekil edilme" olayı şöyledir. Kul, elindeki malı kendisinden öncekilerden miras alıyor ve ölünce onu kendisinden sonra gelenlere bırakıyor. Onu kendisi ile birlikte mezara götürmüyor.

"İçinizdeki iman edenleri ve hayır yolunda mal harcayanları büyük bir mükafat bekliyor."

Onları Allah katında büyük bir mükafat bekliyor. Bu mükafat cennet ile Allah'ın rızasıdır. Bu ilan gevşek gayretleri ve terüddütlü kararları kamçılamayı amaçlıyor.

"Peygamber sizi Allah'a inanmaya çağırdığı halde niçin inanmıyor-sunuz?"(2) "Oysa Allah bu konuda sizden söz almıştı. Eğer inanacaksanız ne duruyorsunuz?"(3)

Sizi iman etmekten alıkoyan nedir? Oysa bütün iman etme fırsatları elinizdedir. Yaratılışta var olan imanınız, içinizde bas bas bağırıyor. Çünkü "sizi kim yarattı?" "Gökte olsun, yerde olsun, çevrenizdeki alemleri yaratan kimdir?" soruları ile karşılaştığınızda, "Allah" cevabını veriyorsunuz. Siz Allah'ın dokunulmaz saydığı bir şehirde, O'nun evinin civarında yaşıyorsunuz. Yanıbaşınızda olan keremli peygamberimiz sizleri sabah-akşam Rabb'inize inanmaya çağırıyor. Öte yandan Allah, kendisine iman edeceğiniz yolunda siz-

(1) Ayette geçen "Allah'ın sizi vekil kıldığı mallar" deyimi, malın asıl malikinin Allah olduğunu, kulun o maldaki sıfatının sadece vekillik olduğunu ıspatlıyor. Buna göre, kulun o mal üzerinde gerçek sahibinin izni ile tasarrufta bulunması, elindeki malı sadece Yüce Allah'ın izin verdiği ve razı olduğu yerlerde kullanması gerektiği kesin olarak ortaya çıkıyor.

(2) "Niçin inanmıyorsunuz?" sorusu, azarlama ve kınama anlamı taşır. Yani imanın bütün gerekçeleri ve sebepleri önünüzde iken, iman etmemenizin mazereti nedir?

(3) "Eğer inanıyorsanız" ifadesinin anlamı şudur: Eğer iman etmek istiyorsanız, işte imanın gerekçeleri tamamlandı ve sebepleri karşınızdadır. Üstelik bu konuda sizden söz alındı ve Hz. Peygamber sizi ona çağırıyor. O halde imana koşun, sakın bu işi ağırdan almayın.

den söz aldı. Bu söz alma olayı ruhlar aleminde yaratıldığımız gün gerçekleşti. O sözü alırken sizleri biribirine şahit tuttu ve siz de şahit oldunuz. O halde bu tereddüdün sebebi nedir? Eğer iman etmek istiyorsanız, bir an önce iman edin.

Şimdi de bir sonraki ayete geçelim:

"O sizi karanlıklardan aydınlığa çıkarmak için kulu Muhammed'e apaçık ayetler indiriyor."

Sizler, kulu ve elçisi Hz. Muhammed (s.a.v.)'e açık anlamlı, kesin delilli ayetler indiren Allah'a inanmaya çağrılıyorsunuz. Bütün bunlar sizi karanlıklardan aydınlığa, kafirlik ve cahillik karanlıklarından iman ve ilim aydınlığına çıkarmak içindir. Öyleyse, ey Allah'ın kulları, Allah'a ve Allah'ın peygamberine iman etme konusundaki bu tereddüdünüz, bu ağırdan alışınız nedendir?

"Hiç kuşkusuz, Allah size, arşı son derece şefkatli ve merhametlidir."

Bunu bilin de O'na iman edin. Allah'ın size kutsal kitap indirmesi, peygamber göndermesi, delillerini açıklaması, gerekçeler göstermesi bu gerçeğin delilidir.

"Niçin malınızı Allah yolunda harcamıyorsunuz?"

Böyle yapmak sizi dünya ve ahiret azabından kurtardıktan sonra mutluluğa ve olgunluğa erdirecek tek yoldur. Üstelik biliyorsunuz ki, "Gökler ve yer Allah'a miras kalacaktır." Çünkü elinizdeki mal, Allah'ındır. O malı size veren de, geri alacak olan da O'dur. O halde niye bir bölümünü hayır yolunda harcamıyorsunuz?

"İçinizden fetihten önce(1) mal harcayanlar ve savaşanlar, daha sonra mal harcayanlar ve savaşanlarla(2) bir değildirler."

Fetih'ten maksat, Hudeybiye barışıdır. Çünkü Yüce Allah, bu barışı

(1) Fetih'ten maksadın Mekke'nin fethi olması mümkündür. Fakat bununla Hudeybiye barışının kasdedilmiş olması daha öncelikli ve daha tercih edilen bir yorumdur.

(2) Eşheb, Malik'in şu sözünü naklediyor: "Fazilet ve azim sahiplerinin önde tutulmaları gerekir. Çünkü Yüce Allah "İçinizden Fetih'ten önce mal harcayanlar ve savaşanlar, daha sonra mal harcayanlar ve savaşanlarla bir değildirler" buyuruyor. Bu yüzden Hz. Ebu Bekir (r.a.) diğer sahabilerden önde gelir. Çünkü o ilk iman eden, ilk mal harcayan ve ilk savaşan sahabidir. Peygamberimiz onu namazda öne geçirdi. Mü'minler de halifelikte ona öncelik tanıdılar. Hz. Ali (r.a.) onun hakkında şöyle diyor: "Peygamberimiz öncü, Hz. Ebu Bekir (r.a.) ikinci ve Hz. Ömer (r.a.) üçüncüdür. Eğer beni Hz. Ebu Bekir (r.a.)'den üstün gören biri karşıma çıkarsa, onu iftiracı cezasına çarptırarak sopalatır ve şahitlikten men ederim."

kasdederek "Biz senin önüne büyük bir fethin yolunu açtık -Fetih sûresi, ayet: 1" buyuruyor. Hudeybiye barışından önce mal harcayanlar ve savaşanlar, mükafat ve sevap bakımından, bu barıştan sonra mal harcayanlarla ve savaşanlarla eşit değildirler.

"Onların derecesi, daha sonra mal harcayıp savaşanların derecesinden daha üstündür. Bununla birlikte Allah her iki gruba da en güzel ödülü vaadetmiştir. Allah sizin yaptıklarınızdan haberdardır."

Mal vermeniz ve savaşmanız gibi bunları yapmamanız da O'ndan gizli kalmaz. Ayrıca niyetleriniz ve içinizdeki duygular da O'ndan gizli kalmaz.O halde O'ndan çekinin ve O'nun size yönelik iyiliğini gözetleyin.

"Çıkar amacı gütmeksizin, gönüllü olarak Allah'a borç verecek var mı?"

Sırf Allah rızası için, verdiğini gönül rızası ile verecek kimse var mı? "Allah, ona verdiğini kat kat fazlası ile geri verir." Allah onun verdiği her kuruşu, yediyüz kuruş olarak kendisine geri verir.

"Ayrıca ona onurlandırıcı bir mükafat vardır."

Haberiniz olsun ki bu mükafat barış ve esenlik yurdu olan cennettir.

SONUÇ

1- Allah'a ve peygamber (s.a.v.)'e iman etmenin ve bu imanı pekiştirmenin gerekliliği pekiştiriliyor.

2- Allah yolunda mal harcamanın gerekliliği anlatılmaktadır. Bu harcamanın en önemlileri sırasıyla zekat vermek, cihad masraflarına katkı yapmak, fakirlere ve yoksullara sadaka vermektir.

3- Yüce Allah'ın kullarına karşı lutufkar, şefkatli ve merhametli olduğu belirtilmektedir. Bu gerçek, Yüce Allah'ı sevmeyi, O'na itaat ve şükretmeyi gerektirir.

4- Açlık, kıtlık ve savaş dönemlerinde yapılan mali yardımlar, bolluk ve kolay günlerdeki yardımlardan daha değerlidir.

5- Kat kat mükafat verileceği belirtilerek Allah yolunda yapılacak yardımlar teşvik ediliyor. Öyle ki, verilen bir kuruş Allah katında bin katıyla veya daha fazlasıyla karşılanıyor. Allah katındaki mükafat daha hayırlı ve daha sürekli olduğu gibi, ahiret de dünyadan daha hayırlıdır.

يَوْمَ يَقُولُ الْمُنَافِقُونَ وَالْمُنَافِقَاتُ
لِلَّذِينَ آمَنُوا انظُرُونَا نَقْتَبِسْ مِن نُّورِكُمْ قِيلَ ارْجِعُوا وَرَاءَكُمْ
فَالْتَمِسُوا نُورًا فَضُرِبَ بَيْنَهُم بِسُورٍ لَّهُ بَابٌ بَاطِنُهُ فِيهِ الرَّحْمَةُ
وَظَاهِرُهُ مِن قِبَلِهِ الْعَذَابُ ﴿١٣﴾ يُنَادُونَهُمْ أَلَمْ نَكُن مَّعَكُمْ قَالُوا بَلَىٰ
وَلَٰكِنَّكُمْ فَتَنتُمْ أَنفُسَكُمْ وَتَرَبَّصْتُمْ وَارْتَبْتُمْ وَغَرَّتْكُمُ
الْأَمَانِيُّ حَتَّىٰ جَاءَ أَمْرُ اللَّهِ وَغَرَّكُم بِاللَّهِ الْغَرُورُ ﴿١٤﴾ فَالْيَوْمَ لَا يُؤْخَذُ
مِنكُمْ فِدْيَةٌ وَلَا مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا مَأْوَاكُمُ النَّارُ هِيَ مَوْلَاكُمْ
وَبِئْسَ الْمَصِيرُ ﴿١٥﴾

13- O gün münafık erkekler ve münafık kadınlar cennete gitmekte olan mü'minlere derler ki: "bize bakın da sizin nurunuzdan yararlanalım." Onlara: "Arkanıza dönün de nur arayın!" denilir (kendileriyle alay eden bu ses, onlara diyor ki: Arkada kalan dünyaya dönün, nur orada aranır. Nurun kaynağı, dünyada yapılan işlerdir. Böyle denir ve mü'minlerle münafıkların) aralarına kapılı bir sur çekilir ki, onun içinde rahmet vardır, dış yönünde de azab.

14- Münafıklar onlara seslenirler: Biz de sizinle beraber değil miydik?" Mü'minler derler ki: "Evet ama, siz kendi canlarınıza kötülük ettiniz, beklediniz hemen tevbe etmediniz kuşkulandınız, kuruntular sizi aldattı. Allah'ın emri ölüm gelinceye kadar böyle hareket ettiniz, o çok aldatıcı şeytan, sizi Allah'ın affı ile aldattı."

15- Bugün artık ne sizden, ne de inkar edenlerden fidye alın-

maz, varacağınız yer ateştir. Sizin layığınız odur. Ne kötü gidilecek yerdir orası!

SÖZLÜK

يَسْعَى نُورُهُمْ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ — Onların nurları önlerinden ve sağ taraflarından koşar. İman ve iyi işler sayesinde kazandıkları nur, çok önlerinde ilerler ve bu nur yardımı ile Sırat'ı geçerek Cennet'e varırlar.

بُشْرَاكُمُ الْيَوْمَ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ — Altlarından ırmaklar akan cennetler, size müjdeler olsun. Onları karşılamaya hazırlanan melekler onlara, "size müjdeler olsun" derler.

ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ — Büyük başarı işte budur. Cehennemden kurtulup cennete girmek, işte daha büyüğü olmayan büyük başarı budur.

اَلْمُنَافِقُونَ وَ الْمُنَافِقَاتُ — Münafık erkekler ile münafık kadınlar. kafirliklerini içlerinde gizli tutarak dışarıya karşı mü'min gibi görünen ve dilleri ile müslüman olduklarını söyleyen kimseler.

نَقْتَبِسْ مِنْ نُورِكُمْ — Nurunuzdan ışık alalım. Yüzünüzle bize bakın da nurunuzdan yolumuzu aydınlatacak ışığı alalım.

قِيلَ ارْجِعُوا وَرَائَكُمْ فَالْتَمِسُوا نُورًا — Onlara, "Geldiğiniz yere dönün de nuru orada arayın" denir. Onlara alay maksadı ile, "Geride bıraktığınız dünyaya dönün de müşriklikten ve günahlardan arındıktan sonra imanla ve iyi işlerle nuru orada arayın", adamlar gerilerine dönerler, ama hiç bir şey bulamazlar.

فَضُرِبَ بَيْنَهُمْ بِسُورٍ لَهُ بَابٌ بَاطِنُهُ فِيهِ الرَّحْمَةُ — Aralarına kapısı olan bir duvar çekildi. Bu duvarın gerisi rahmettir. Münafıklar ile mü'minler arasına kapısı olan yüksek bir duvar çekilir. Bu kapının mü'minler tarafında kalan kısmı rahmettir.

وَ ظَاهِرُهُ مِنْ قِبَلِهِ الْعَذَابُ — Dış tarafı ise azaptır. Kıyamet alanında münafıkların bulunduğu tarafı da azaptır.

يُنَادُونَهُمْ أَلَمْ نَكُنْ مَعَكُمْ — Münafıklar, mü'minlere "biz dünyada sizinle beraber değil miydik?" diye seslenirler. Yani dünyada birlikte ibadet etmiyor muyduk, biz de sizin gibi namaz kılmıyor, cihad etmiyor, hayır yolunda mal harcamıyor muyduk?

قَالُوا بَلَى — Mü'minler "evet" dediler. Evet, ibadetlerde bizimle birlikte idiniz.

وَلَكِنَّكُمْ فَتَنْتُمْ اَنْفُسَكُمْ — Fakat siz nefislerinizi fitneye bulaştırdınız. Münafık oldunuz. Bu gizli kafirlik, İslâm'dan ve müslümanlardan nefret etmektir.

وَتَرَبَّصْتُمْ — Fırsat kolladınız. Müslümanların başının sıkıntıya girmesini gözlediniz. Mü'minler ne zaman yenilecek de kafirliğinizi açığa vurup eski müşrikliğinize döneceğinizi beklediniz.

وَغَرَّكُمْ بِاللّٰهِ الْغَرُورُ — Aldatıcı, Allah hakkında sizi aldattı. Allah'a ve O'nun peygamberine inanma konusunda şeytan sizi aldattı. O size kafirliği câzip göstererek, iman etmeyi sevimsiz olarak gösterdi.

فَالْيَوْمَ لَا يُؤْخَذُ مِنْكُمْ فِدْيَةٌ — Bu gün sizden fidye alınmaz. Bu gün sizden kendinizi kurtaracak mal alınmaz. Çünkü o gün, ne mal ne evlat işe yaramaz.

وَلَا مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا — Kafirlerden de fidye kabul edilmez.

مَأْوَاكُمُ النَّارُ هِيَ مَوْلَاكُمْ — Sizin barınağınız cehennemdir, orası size layıktır. Kalacağınız ve barınacağınız yer ateştir. Nefislerinizin pisliğinden ötürü size yaraşan yer orasıdır.

وَبِئْسَ الْمَصِيرُ — Orası ne kötü bir varış yeridir. Sonunda vardığınız o yer, cehennem, ne kötü bir yerdir.

AÇIKLAMA

Yüce Allah, yukarda okuduğumuz ayetlerin ilkinde şöyle buyuruyor:

"O gün erkek-kadın bütün mü'minlerden(1) çıkan nurun, önleri, sağ yanları yönünde ilerlediğini görürsün."

Bu ayet daha önce okuduğumuz "onları onurlandırıcı bir mükafat bekliyor" ayeti ile bağlantılı ve onun devamı niteliğindedir. Kıyamet alanında, mü'min erkekler ile mü'min kadınların, dünyada imanları ve iyi işleri sayesinde kazandıkları nurun, önleri sıra ilerlediğini ve kendilerini cennet yoluna ilettiğini görürsün. Onlara amel defterleir sağ yanlarından verilmiştir. Onları karşılayıp içeri almaya hazırlanan melekler kendilerine: "Müjdeler olsun ki, altlarından ırmaklar akan ve içlerinde sürekli kalacağınız cennet bahçeleri sizi

(1) Gerek bu ayette gerekse Kur'an'ın başka ayetlerinde, "mümin kadınlar" ifadesinin "mümin erkekler" ifadesi ile birlikte yer alması şu gerçeğe dikkatleri çekmek içindir: İslâm'da kadınların payları erkeklerin palarına eşittir. Yalnız kadınlara özgü az sayıdaki bazı hükümler hariçtir. Bu hükümler Kur'an'da ve sünnette açık açık belirtilmiştir.

bekliyor." derler. Yani o cennet bahçelerindeki ağaçlar ve köşkler arasından su, süt, içki ve bal ırmakları akıyor. Onlar orada temelli kalırlar. Ne ölürler ve ne oradan çıkarılırlar.

"İşte büyük başarı budur."

Çünkü onlar, bu başarı ile cehennemden kurtulmayı ve rahmeti bol olan Allah'ın yakınında, cennet bahçelerine girmeyi elde etmektedirler.

"O gün münafık erkekler ile münafık kadınlar derler ki."

Bu ifade "o gün mü'min erkekler ile mü'min kadınları görürsün" ifadesinin devamıdır. Münafıklar dünya hayatında kafirliği içlerinde gizli tutarak dilleri ve davranışları ile sözde mü'min ve müslümanmış gibi görünen iki yüzlülerdir. Onlar o gün mü'minlere derler ki, "bize doğru bakın da yüzünüzün nurundan ışık alalım." Nur saçan yüzlerinizi bize çevirin de, yüzünüzün nurundan alacağımız ışık sizler gibi bizim yolumuzu da aydınlatsın. Onlara, şu alay ile ayrıntılı olarak cevap verilir. "Geldiğiniz yere dönün de nuru orada arayın." Bu cevap, bu nurun imanla ve iyi işler ile düyada aranacağına işaret ediyor. Fakat münafıklar bu espriyi anlamayarak arkalarına dönerler. Bunun üzerine hemen "aralarına kapısı olan bir duvar çekilir. Bu duvarın gerisinde rahmet ve dış tarafında azap vardır."

Mü'minler ile münafıklar arasına yüksek bir duvar çekilir. Kapısı olan bu duvarın, mü'minler tarafı olan iç tarafında rahmet ve kafirler tarafında kalan dış tarafında azap vardır.

Bunun üzerine münafıklar bağırmaya başlarlar. Münafıklar, mü'minlere, "Dünyada sizinle beraber değil miydik, diye seslenirler."

Ey mü'minler, dünyada biz sizinle birlikte ibadet etmiyor muyduk? Sizin gibi namaz kılmıyor, cihad etmiyor muyduk? Sizin yaptığınız gibi hayır yolunda mal harcamıyor muyduk?

"Evet, birlikteydik. Fakat siz kendiniz eğri yola saptınız. Hep tuzak peşinde koştunuz, gerçeklerden kuşku duydunuz, asılsız kuruntulara kapıldınız."

Evet, dünyada bizimle birlikte ibadet ediyordunuz, ama bu ibadetleriniz görünüşten ibaretti. Siz nefislerinizi münafıklık fitnesine kaptırdınız. Başımızı beleya girsin iyie kolladınız. O zaman kafirliğinizi açığa vurup eski müşrikliğinize dönmeyi düşünüyordunuz. İslâm'ın ve İslâm inançlarından hep şüphe ettiniz. Şüphe ettiğiniz bu ilkelerin başında, ahirette yeniden dirilme gerçeği

geliyordu. Asılsız hayaller ve yalancı kuruntulara kapıldınız. Bu kuruntuların temelini, Hz. Muhammed (s.a.v.)'in düşmanlarını yenemeyeceği, dininin üstünlük kuramayacağı beklentisi idi.

"Sonunda Allah'ın emri gerçekleşti. O yaman ayartıcı (Şeytan), sizi Allah'ın affediciliğine güvendirerek baştan çıkardı."

Sonunda Yüce Allah'ın, peygamberinin zafer kazanmasına ve dinin üstünlük kurmasına ilişkin emri gerçekleşti. Şeytan sizi Allah konusunda aldattı. Size, önce Allah'ın azabını bir an önce istemenizi telkin etti. Üzerinize örtü çekti, yüzünüzdeki iki yüzlülük perdesinin düşmesini, içinde bulunduğunuz kafirliği açığa vurmanızı engelledi. Size kafirliği güzel gösterdi. Size her zaman Allah'ın affediciliğini ve sizi hesaba çekmeyeceğini telkin etti.

Şimdi de son ayete gelelim.

"Bu gün ne sizden ve ne kafirlerden fidye kabul edilmez."

Bu fidye ne olursa olsun farketmez.

"Varacağınız yer, cehennem ateşidir."

Sürekli barınağınız, ikametgahınız cehennem ateşidir.

"Size orası yaraşır."

Sizi kucaklayacak olan, bağrına basacak olan yer orasıdır. Münafıklık ve kafirlik etkisi ile nefisleriniz pes olduğu ve ruhlarınız kokuştuğu için size en layık yer orasıdır.

"Orası ne kötü bir yerdir."

Vardığınız yer olan o cehennem ne kötü bir yerdir.

SONUÇ

1- Kıyamet olayları anlatılarak yeniden diriliş gerçeği pekiştiriliyor.

2- Dünyada koyun, deve, ev ve bahçe kazanmanın başarı olmadığı, asıl büyük başarının kıyamet günü cehennemden kurtularak cennetlere girmek olduğu belirtiliyor.

3- Mü'minlerin cennete girmeden önce melekler tarafından karşılanmaları, amel defterlerinin sağ yanlarından verilmesi, önlerinden ve sağ taraflarından güçlü bir nur saçmaları ve bu nurun ışığı altında sırattı geçerek cennete doğru yol almaları, onların mutluluklarının müjdelerindendir.

4- Mü'minler, kıyamette yüzlerinden saçılacak olan nuru, dünyadan almışlardır. Nitekim peygamberimiz şöyle buyuruyor: "Karanlıkta camilere yürüyerek gidenleri, kıyamet günü tam bir nurla müjdele."

5- Münafıkların dünyadaki nitelikleri sayılıyor: Bunlar kafirliği içlerinde gizli tutmak, "müslümanlar ne zaman zayıflayacak ya da düşmanlarına yenilecek de üzerlerine çullanıp işlerini bitireceğiz" diyerek sürekli fırsat kollamak, İslâm'ın üstünlük kazanamayacağı yolunda kuruntulara sahip olmak, İslâm'ın doğruluğu, getirdiği ilkelerin gerçekliği, müjde ve tehdit eden Allah'ın verdiği haberlerin aslının olup olmadığı konusunda, devamlı şüphe içinde olmak, ölünceye kadar bu şüpheden sıyrılamamak gibi niteliklerdir.

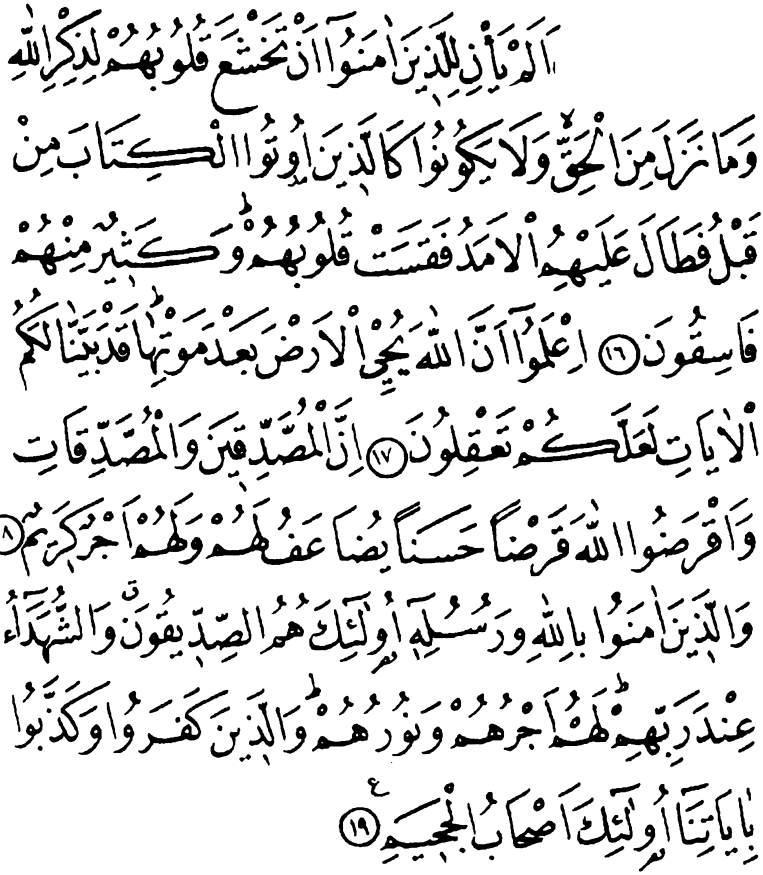

16- İnananlar için hala vakit gelmedi mi ki kalbleri Allah'ın zikrine ve inen hakka saygı duysun ve bundan önce kendilerine Kitab verilmiş, sonra üzerlerinden uzun zaman geçmekle kalbleri katılaşmış, çoğu da yoldan çıkmış kimseler gibi olmasınlar?

17- Biliniz ki Allah, yeri ölümünden sonra diriltir. Belki aklınızı kullanırsınız diye size ayetleri açıkladık.

18- Sadaka veren erkekler ve sadaka veren kadınlar ve Allah'a güzel borç verenler (Allah rızası için yoksullara borç verenler, yahut mallarını Allah için uygun yerlere sarfedenler), işte onlara, verdikleri, kat kat yapılır ve onlar için değerli bir mükafaat da vardır.

19- Allah'a ve elçilerine inananlar yok mu işte Rab'leri yanında sıddıkler (çok doğru olanlar) ve şehidler onlardır. Onların mükafaatları ve nurları vardır. İnkar edenler ve ayetlerimizi yalanlayanlara gelince, onlar da cehennem halkıdır.

SÖZLÜK

اَلَمْ يَأْنِ لِلَّذِينَ آمَنُوا	İman edenler için vakit gelmedi mi? Çok alay edenler için artık vakit gelmedi mi?
اَنْ تَخْشَعَ قُلُوبُهُمْ لِذِكْرِ اللّٰهِ	Allah'ı zikretmek için kalplerinin korkmasına, kalplerinin Allah'ı anmakla, O'nun müjdelerini ve tehditlerini hatırlamakla yu-muşamasına, durulmasına, huşu ile dolmasına ve tatmin olmasına...
وَمَا نَزَلَ مِنَ الْحَقِّ	İndirdiği hakka. Kur'an'a ve onun içerdiği müjdelere ve tehditlere karşı.
وَلَا يَكُونُوا كَالَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلُ	Daha önce kendilerine kitap verilenler gibi olmamaları için. Yüz çevirme ve gaflet bakımıdan yahudiler ve hristiyanlar gibi olmamaları için.
فَطَالَ عَلَيْهِمُ الْأَمَدُ	Üzerlerine zaman uzadı. Kendileri ile peygamberleri arasında uzun zaman geçti.
فَقَسَتْ قُلُوبُهُمْ	Kalbleri katılaştı. Kendilerine öğüt verecek, yol gösterecek kimse olmadığı için kalpleri katılaştı, Allah'ı anmak için yumuşamadı.
وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ فَاسِقُونَ	Onların çoğu fasıktır. Öğüt vermekte ve yol göstermekten yoksun kalmanın etkisi ile kalpleri katılaştığı için çoğu fasık

oldu, Allah'ın dininden çıktı ve bu dinin öğrettiği gerçekleri reddetti.

اِعْلَمُوا اَنَّ اللّٰهَ يُحْيِي الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا

Biliniz ki, Allah toprağı ölümünden sonra diriltir. Üzerine indirdiği yağmurla. Tıpkı bunun gibi zikirle ve öğütle kalpleri diriltir de, o kalpler yumuşayarak Allah'ı zikretmek, O'nun vaadlerini ve tehditlerini hatırlamak üzere korkarlar.

قَدْ بَيَّنَّا لَكُمُ الْاٰيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ

Düşünesiniz diye size ayetlerimizi açıkladık. Düşünüp nefislerinizi yozlaşmaktan ve helak olmaktan korursunuz ümidi ile gücümüzü, bilgimizi, lütfumuzu ve merhametimizi ıspatlayan ayetlerimizi size açıkladık.

اِنَّ الْمُصَّدِّقِينَ وَ الْمُصَّدِّقَاتِ

Sadaka veren erkekler ve sadaka veren kadınlar. İhtiyaçlarından arta kalan mallarını; başkalarına veren erkekler ve kadınlar.

وَ اَقْرَضُوا اللّٰهَ قَرْضًا حَسَنًا

Allah'a güzel borç verenler. Onların verdikleri sadakalar başa kakma eşliğinde olmayan, gönül rızası ile verilen ve Allah'dan sevabı beklenen güzel borç gibidir.

يُضَاعَفُ لَهُمْ

Onlar için kat kat yapılır. Güzel borca on katından yediyüz katına, milyon katına kadar karşılık verilir.

وَ الَّذِينَ اٰمَنُوا بِاللّٰهِ وَ رُسُلِهِ

Allah'a ve O'nun peygamberlerine inananlar. Allah'ın Rabb ve ilah olduğunu, peygamberlerinin doğru yola ileticiler, gerçek davetçiler olduklarını onaylayanlar.

اُولٰئِكَ هُمُ الصِّدِّيقُونَ

Onlar sıddıklardır. Onlar Allah katında sıddık olarak yazılanlardır. Sıddıklar yüksek dereceli bir mertebedir.

وَ الشُّهَدَاءُ عِنْدَ رَبِّهِمْ لَهُمْ اَجْرُهُمْ وَ نُورُهُمْ

Ve şehitler, Rabb'leri katında, onlar için mükafatları ve nurları var-dır. Allah yolunda verilen savaşlarda şehid düşenler, Allah katında, yani cennette, onlara kıyamet günü büyük ödülleri ve tam olan nurları verilir.

وَ الَّذِينَ كَفَرُوا وَ كَذَّبُوا بِاٰيَاتِنَا

Kafirler ve ayetlerimizi yalanlayanlar. Allah'ı ve O'nun birliğini inkar edenler, Kur'an'ı ve onun içindeki yasaları ve hükümleri reddedenler.

اُولٰئِكَ اَصْحَابُ الْجَحِيمِ

Onlar cehennemliktirler. Allah'ın rahmetinden uzak olan bu kimseler, cehennemliktirler, oradan hiç çıkamazlar.

AÇIKLAMA

Yüce Allah yukardaki ayetlerin ilkinde şöyle buyuruyor:

"Mü'minlerin kalplerinin yumuşayacağı ve ürpereceği gün hala gelmedi mi?"(1)

Allah'ın, Rabb ve ilah olduğuna, Hz. Muhammed (s.a.v.)'in elçi ve peygamber olduğuna, Allah'ın vaadlerinin ve tehditlerinin doğru ve gerçek olduğuna inananların kalplerinin yumuşayacağı, ürpereceği ve Allah'ı anarak tatmin olacağı gün hala gelmedi mi?

"Allah'tan gelen öğütlerin ve O'nun indirdiği gerçeğin etkisi ile."

Kur'an'da indirdiği gerçekle. Böylece iyiliği bilip onu emredecekleri ve kötülüğü bilip ondan sakındıracakları gün hâlâ gelmedi mi? Bu büyük bir ilahi öğüttür. Peygamberimizin sahabileri hakkında inmiş olması, onların kalplerinin ağır ilerlediğini dolaylı biçimde ifade etmesi, bu büyüklüğün çapını genişletmektedir. Buna göre sahabilerden sonra gelen mü'minlerin durumunu varın siz düşünün.

"Mü'minler, daha önce kendilerine kutsal kitap verilenler gibi olmasınlar."

Hz. Muhammed (s.a.v.)'in gelişinden önce kendilerine kutsal kitap verilen yahudi ve hristiyanlar gibi olmasınlar.

"Uzun zaman geçince."

Kendileri ile peygamberleri arasında uzun zaman geçti. Bu uzun zaman boyunca, kimse kendilerine öğüt vermedi, kimse onlara yol göstermedi. Bu yüzden "kalpleri katılaştı ve çoğu yoldan çıkmış kimseler oldu."

Çoğu Allah'ın dininden sapmış,(2) O'nun kanunlarının dışına çıkmış, iyiliğin iyilik ve kötülüğün kötülük olduğunu bilmeyen kimseler oldular.

Şimdi de bir sonraki ayete geçiyoruz.

---

(1) Müslim'de kaydedildiğine göre sahabilerden Abdullah b. Mesut şöyle diyor: "Müslüman olduktan dört yıl sonra bu ayetle, yani "mü'minlerin kalplerinin yumuşayacağı ve ürpereceği gün hala gelmedi mi" ayeti ile Allah tarafından azarlandık.

(2) Edindiğim bilgilere göre Hz. İsa (a.s.) kavmine şöyle dedi: "Allah'ı çok zikredin. Gereksiz ve boş konuşmayın. Yoksa kalpleriniz katılaşır. Çünkü katı kalp, siz farkında olmadan Allah'tan uzaklaşır. İnsanların günahlarına rabb gibi değil, kul gibi bakın. İnsanlar; afiyette olanlar ve dertliler olmak üzere ikiye ayrılırlar. Dertlilere acıyın ve afiyette olduğunuz için Allah'a hamdedin."

"Biliniz ki."

Ey kısmen gaflete düşerek çokça şakalaşan ve gülen mü'minler "Allah ölmüş toprağa hayat verir."

Allah toprağa yağmur aracılığı ile hayat verir. Toprak da bitki verir, ekinlere ve yeşilliklere bürünür. Kalpler de böyledir.(1)

Öğütten, yol göstermeden ve yönlendirmeden yoksun kalınca ölürler. Buna karşılık öğüt almakla ve yol göstermelerle dirilirler.

"Size ayetlerimizi açıkladık ki, üzerlerinde düşünesiniz."

Size bu Kur'an'da ayetlerimizi açık açık anlattık. Ta ki, size yönelttiğimiz hitaplar ve öğütler üzerinde kafa yorasınız. Bunu aklınızda tutun, sakın unutmayın. Kalplerinize dönün, orada Allah ve ahiret günü bilincini canlı tutun.

"Sadaka veren erkekler ve kadınlar ile çıkar amacı gütmeksizin gönüllü olarak Allah'a borç verenler var ya."

İhtiyaçlarından arta kalan mallarını, Allah yolunda sadaka olarak veren erkekler ve kadınlar ile Allah'a güzel borç verenler, başa kakmaksızın, gösterişe ve şöhret kazanma arzusuna kapılmaksızın, gönül rızası ile cihad masraflarına katkıda bulunanlar, verdikleri sadakaların ve Allah'a borç niteliğindeki cihad bağışlarının sevabını, on katından yediyüz katına ve milyon katına kadar fazlası ile alırlar.

"Ayrıca kendilerine onurlandırıcı bir mükafat verilir." Bu mükafat cennettir.

"Allah'a ve peygamberlere inananlar var ya?"

Allah'ı Rabb ve ilah olarak ve O'nun seçilmiş peygamberlerini de yol gösterici ve Allah'a çağırıcı olarak tasdik edenler var ya? Bunlar "özü, sözü doğru olanlar", onlar "sıddıklık"(2) mertebesini kazananlar "ile, şehitlerdir."

---

(1) Kalpler de böyledirler, katılaşırlar. Katı kalplerin yumuşatılması Allah'ı zikrederek, ahiret gününü hatırlayarak ve bunları başkalarına hatırlatarak olur.

(2) Sıddık: Allah'a ve peygamberlere inanan, göz açıp kapayıncaya kadar geçecek kısa bir süre için de olsa inkarcılığa sapmamış olan kişidir. Bu başarıyı kazanmakla anılanlar Hz. Ebu Bekir (r.a.), Firavun'un kavmi içindeki mü'minler ve Yasin sahibi diye anılan kişidir. Peygamberimiz bir hadisinde şöyle buyuruyor: "Kişi sürekli olarak doğru olur ve doğruyu ararsa, sonunda Allah katında 'sıddık' olarak yazılır." bu kolay bir iştir. Ey Allah'ımız, onu bizim için gerçekleştir.

Cihad alanlarında şehid düşenlerdir.(1) Onlar şimdi "Rabb'leri katındadırlar. Kendilerine mükafat ve nur verilir." Onların ruhları, yeşil kuşların kursaklarında cennet bahçelerinde dolaşır. Bu üç zümre "öncüler" ile "defterleri sağdan verilenler" gibidirler.

"Ayetlerimizi yalanlayan kafirler ise cehennemliktirler."

Allah'ı ve peygamberleri inkar edenler ile Rabb'lerinin yasalarını içeren ayetlerini ve O'na kulluk etmeyi yalanlayanlar, bu yasalar uyarınca O'na kulluk etmeyenler; bu alçaklar temelli cehennemliktirler. Ne cehennem onları bırakır, ne onlar cehennemden ayrılabilirler. Onlar gibi olmaktan Allah bizi korusun.

SONUÇ

1- Allah'ı zikretmekten, O'nun katındaki nimetleri, azapları ve cezaları akılda tutmayarak gafil olmaktan sakınmak gerektiği telkin ediliyor.

2- Mü'minlere öğüt vermek, vaaz etmek, onlara yol göstermek ve gerçekleri öğretmek gerekir. Yoksa kalplerinin katılaşmasından, kitap ehli gibi fasık ve kafir olmalarından korkulur.

3- Toprağın yağmurla, kalplerin ise ilimle, öğütlerle ve hatırlatmalarla dirileceği gerçeği ortaya konuyor.

4- Mü'minlerin zümre ve mertebeleri açıklanıyor. Bunları şöyle sıralayabiliriz:

a) Sadaka verenler, Allah yolunda mallarını Allah'a borç verenler.

b) Gerçek imanla Allah'a ve peygamberlere inananlar.

c) Sıddıklar ve Allah yolunda yapılan savaşlarda şehit düşenler. (Allah bizi de onlardan eylesin.)

---

(1) Şehitler: Bu kelimenin daha önceki kelime ile bağlantısı var mı, yoksa bu bir cümle başlangıcı mıdır? Bu konu tartışmalıdır. Eğer bu kelime daha önceki kelimeye bağlı ise "sıddıklar" ile "şehitler" Allah'a ve peygamberlere inananlardır. Mükafat ve nur, her ikisi için söz konusudur. Övgü ve büyük mükafat her iki zümre için geçerli olur. Bu da Muhammed ümmeti için bir müjdedir. Yok eğer bu kelime söz başı ise, o zaman şehitler, başkalarından olmayan bir ayrıcalık kazanmış olur. Bizim benimsediğimiz ve İbni Cerir'in tercih ettiği görüş de budur.

اِعْلَمُوٓا اَنَّمَا الْحَيٰوةُ الدُّنْيَا
لَعِبٌ وَّلَهْوٌ وَّزِيْنَةٌ وَّتَفَاخُرٌۢ بَيْنَكُمْ وَتَكَاثُرٌ فِى الْاَمْوَالِ
وَالْاَوْلَادِ ۭ كَمَثَلِ غَيْثٍ اَعْجَبَ الْكُفَّارَ نَبَاتُهٗ ثُمَّ يَهِيْجُ فَتَرٰىهُ مُصْفَرًّا
ثُمَّ يَكُوْنُ حُطَامًا ۭ وَفِى الْاٰخِرَةِ عَذَابٌ شَدِيْدٌ ۙ وَّمَغْفِرَةٌ
مِّنَ اللّٰهِ وَرِضْوَانٌ ۭ وَمَا الْحَيٰوةُ الدُّنْيَآ اِلَّا مَتَاعُ الْغُرُوْرِ ۝٢٠
سَابِقُوْٓا اِلٰى مَغْفِرَةٍ مِّنْ رَّبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا كَعَرْضِ السَّمَاۗءِ
وَالْاَرْضِ ۙ اُعِدَّتْ لِلَّذِيْنَ اٰمَنُوْا بِاللّٰهِ وَرُسُلِهٖ ۭ ذٰلِكَ فَضْلُ اللّٰهِ
يُؤْتِيْهِ مَنْ يَّشَاۗءُ ۭ وَاللّٰهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيْمِ ۝٢١

20- Bilin ki dünya hayatı bir oyun, eğlence, süs, kendi aranızda övünme, mal ve evlat çoğaltma yarışıdır. Bu tıpkı bir yağmura benzer ki; bitirdiği ot, ekincilerin hoşuna gider, sonra kurur, onu sapsarı görürsün, sonra çer-çöp olur. Ahirette ise çetin bir azab; Allah'tan mağfiret ve rıza vardır. Dünya hayatı aldatıcı bir zevkten başka bir şey değildir.

21- O halde siz, Rabb'inizden bir mağfirete ve genişliği, gökle yerin genişliği gibi olup, Allah'a ve elçilerine inananlar için hazırlanmış bulunan bir cennete koşun. İşte bu, Allah'ın, dilediğine vereceği lutfudur. Allah, büyük lutuf sahibidir.

SÖZLÜK

اِنَّمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا لَعِبٌ وَ لَهْوٌ Dünya hayatı sadece oyun ve eğlencedir. Dünya hayatı faydası az ve hızla geçip giden hayali işlere benzer.

وَ زِينَةٌ — Süs. İnsanın süslendiği çeşitli süsler. Süs çabuk değişir ve çabuk geçip gider.

و تفاخر بينكم و تكاثر فى الاَمْوَالِ وَ الاَوْلاَدِ — Mallar ve evlatlar da aranızda bir övünme ve çoğalma yarışıdır. Dünya hayatı oyunun, eğlencenin, süsün, mal ve evlatlarla övün-menin ve çoğalma yarışının dışında bir şey değildir.

كَمَثَلِ غَيْثٍ اَعْجَبَ الْكُفَّارَ نَبَاتُهُ — O ekini ile çifçileri hayrete düşüren bir yağmur gibidir. O ekini ile çiftçileri hayrete düşüren bir yağmur gibi çabuk gelip geçer ve sahibini ahiret yurdu ile oranın nimetlerinden mahrum bırakır.

ثُمَّ يَهِيجُ فَتَرَاهُ مُصْفَرًّا — Sonra kurur da sen onun sarardığını görürsün. Sonra kurur da sen onu sararmış, hasat günü gelmiş gibi görürsün.

ثُمَّ يَكُونُ حُطَامًا — Sonra ot kırıntısı olur. Sonra kırılıp dökülen kuru ot yığınına dönüşür.

اِلاَّ مَتَاعُ الْغُرُورِ — Dünya sadece bir imtihan yararlanmasıdır. Dünya hayatı kendisinden yararlanma bakımından sadece bir aldanma metaıdır. Çünkü hayatın kendisi gerçeklik niteliği olmayan bir aldanıştır.

سَابِقُوا اِلَى مَغْفِرَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ — Rabb'inizin vereceği mağfiret için biribirinizle yarışın. Günahlarınızın affedilmesi ve Rabbinizin cennetine girmeniz için biribirinizle yarışarak tevbeye koşunuz.

ذَلِكَ فَضْلُ اللّٰهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ — Bu, Allah'ın bağışıdır, onu dilediğine verir. Vaadedilen af ve cennet Allah'ın lutfudur, onu dilediğine verir.

وَ اللّٰهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ — Allah büyük lütuf sahibidir. Bu vaadleri her ne kadar çok büyükse de, Allah'ın onları bağışlaması uzak bir ihtimal değildir.

AÇIKLAMA

Okuduğumuz ayetlerde mü'minleri yönlendirmek, onlara her iki hayatta olgunluğun ve mutluluğun yoluna iletme çabası sürdürülüyor. Yüce Allah, bu amaçla onlara "Ey mü'minler biliniz ki" diye seslenerek söze giriyor.(1) Ey kalpleri bizden habersiz olan mü'minler. Çünkü dünyaya yönelmek; ahiretten

(1) Bu ayet; ihtiras, gaflet, cimrilik, dünya hayatını tercih etmek ve peşine düşmek gibi olgunluğu ve mutluluğu önleyici hastalıkların tümünün sebebi hakkında büyük bir uyarıdır. Bu sebep geçici dünya sevgisidir. Nitekim bir hadiste "geçici dünyayı sevmek, bütün kötülüklerin başıdır" denmiştir.

ve onun gerekleri olan zikirden ve iyi işlerden gafil omanın sebebidir.

"Dünya hayatı oyundan, eğlenceden,(1) süs ve gösterişten, biribirinize karşı övünmeden, mal ve evladı çoğaltma yarışından ibarettir."

Dünya hayatının gerçek niteliği budur. Bunlar hayali şeylerdir. Faydaları azdır ve çabuk gelip geçerler. Bunlara aldanarak tüm varlığınızla onlara yönelmeyin. Bunu size öğütlerim. Eğlence, oyun gibidir. Bunlar, oynayana ve eğlenene fayda getirmezler. Süs hızla değişir, başkalaşır ve yok olur. Övünme, övünenler arasında söylenen sözlerden ibarettir, asla fayda getirmez. Çoğalma yarışı ise bir sınırda durmaz. Bedbahtlıktan, sıkıntıdan ve yorgunluktan başka hiç bir sonuçla bir araya gelmez. Sonra gider, ya da götürülür. Kalıcılığı ve sürekliliği yoktur. Bunun öyle sonuçları var ki, onlardan ancak Allah'ın rahmeti sayesinde kurtulmak mümkündür.

İşte size dünya hayatının neye benzediği.

"Bu hayat ekini ve bitkisi çiftçisinin yüzünü güldüren bol yağmura benzer."

Bu hayat, bitkisi ve ekini, tohumu toprakla örten çiftçilerin yüzünü güldüren yağmura benzer.

"Bir süre sonra kuruyan bu bitki örtüsünün sarardığını görürsün. Arkasından da ot kırıntılarına dönüşür."

Kuruyup sarardıktan bir süre sonra kırık ot yığınlarına dönüşür. İşte başından sonuna kadar dünya hayatı budur.

"Ahirette ise bir yanda ağır bir azap," Müşrikler ve günahkarlar için orada şiddetli azap vardır, ondan yakalarını hiç kurtaramazlar.

"Öbür yanda Allah'ın bağışlaması ve hoşnutluğu vardır." Allah'ın birliğine inananlar ve iyi işler yapanları da orada Allah'ın affı ve rızası bekliyor.

"Dünya hayatı aldatıcı bir hazdan başka bir şey değildir."

Dünya hayatının neye benzediğini anlattık. Onun gerçeklik niteliği yoktur. Onun sağladığı bütün haz, aldanmadan ve asılsızlıktan başka bir şey değildir.

---

(1) Oyun ve eğlence, insanı Allah'ı zikretmekten alıkoyan meşguliyetlerin tümüdür. Bunlara düşkün olmak, aklın kıtlığını ve zayıflığını gösterir. Bunların açık örneği: çocukların oyunlarında ve daldıkları oyunlarda oyalanmalarında görülür. Süs; elbise ve mobilya gibi süslenmekte kullanılan şeylerdir. Övünme ve çoğalma yarışına gelince, zayıf nefisler insanı bunlara sürükler ve bunları, gurur doğurur. Bu iki sıfat da dünya sevgisinin ağına düşenlerde bulunur.

Bu yüzden size şu öğüdü veriyorum:

"Rabbinizin bağışlaması ve Allah ile peygamberlere inananlar için hazırlanmış, gökle yer arası kadar genişliği olan cennet uğruna yarışınız."(1)

Tevbe ederek günahlarınızın affedilmesi ve cennete girebilmeniz için biribirinizle yarışınız. O cennet ki, gökler ile yer arası kadar geniştir. O, Allah'a ve peygamberlere inananlar için hazırlanmıştır. O hazırlanmış bekliyor.

"Bu, Allah'ın dilediklerine verdiği bir lütuftur."

Günahların bağışlanması ve cennete girmek, Allah'ın dilediklerine bağışladığı bir lütfudur. Kim tevbeye koşar da iman edip iyi işler yaparsa ve müşriklik ve günahlardan uzak durursa o, Allah'ın, hakkında lütufkar olmayı dilediği kimselerden olur. Bu yüzden onu, iman etmeye ve iyi işler yapmaya muvaffak kılar.

"Allah büyük lütuf sahibidir."

Buna göre O'nun bu özlenen isteği yerine getirmesi, yani cehennemden kurtarıp iyiler yurdu olan cennete koyması uzak bir ihtimal değildir.

SONUÇ

1- Dünya hayatına aldanmaktan sakındırılıyor.

2- Günahların affedilmesini ve cennete girmeyi istemekte yarışmaya çağırıyor.

3- Cennet ile onu kazandıran nitelikler açıklanıyor. Bu nitelikler Allah'a ve O'nun peygamberlerine inanmak ve bu imanın gerektirdiği Allah'ın birliği inancı ile iyi işler yapmaktır.

مَآ أَصَابَ

مِن مُّصِيبَةٍ فِي ٱلْأَرْضِ وَلَا فِيٓ أَنفُسِكُمْ إِلَّا فِي كِتَٰبٍ

(1) Yüce Allah, mü'minlere dünyanın durumunu, onun hızla gelip geçtiğini açıkladıktan sonra, cenneti kazanmaları için onları sağlam iman ve iyi işler yapma uğrunda yarışmaya teşvik ediyor. O'na hamd ve minnet olsun.

مِنْ قَبْلِ أَنْ نَبْرَأَهَا ۚ إِنَّ ذَٰلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ ﴿٢٢﴾ لِكَيْلَا
تَأْسَوْا عَلَىٰ مَا فَاتَكُمْ وَلَا تَفْرَحُوا بِمَا آتَاكُمْ ۗ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ
كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ ﴿٢٣﴾ الَّذِينَ يَبْخَلُونَ وَيَأْمُرُونَ النَّاسَ
بِالْبُخْلِ ۗ وَمَنْ يَتَوَلَّ فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ ﴿٢٤﴾
لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ
وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ ۖ وَأَنْزَلْنَا الْحَدِيدَ فِيهِ بَأْسٌ
شَدِيدٌ وَمَنَافِعُ لِلنَّاسِ وَلِيَعْلَمَ اللَّهُ مَنْ يَنْصُرُهُ وَرُسُلَهُ بِالْغَيْبِ ۚ
إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ عَزِيزٌ ﴿٢٥﴾

22- Ne yerde, ne de kendi canlarınızda meydana gelen hiçbir musibet (afet, hastalık) yoktur ki, biz onu yaratmadan önce, bir kitapta yazılmış, ezeli bilgimizde tesbit edilmiş olmasın. Doğrusu bu, Allah'a kolaydır.

23- Başınıza gelecek olayları, önceden bir kitaba yazdık ki elinizden çıkana üzülmeyesiniz ve Allah'ın size verdiğiyle sevinip şımarmayasınız. Çünkü Allah, kendini beğenip övünen kimseleri sevmez.

24- Onlar cimrilik edip insanlara da cimriliği emrederler. Kim Allah yolunda harcamaktan yüz çevirirse bilsin ki Allah zengindir, övgüye layıktır.

25- Andolsun biz elçilerimizi açık delillerle gönderdik ve onlarla beraber Kitab'ı ve adalet ölçüsünü indirdik ki insanlar adaleti yerine getirsinler. Ve kendisinde büyük bir kuvvet ve insan-

lara birçok yararlar bulunan demiri indirdik ki Allah, kimin ondan yararlanarak gaybda görmediği halde, kendisine ve elçile-rine yardım edeceğini bilsin, ortaya çıkarsın. Şüphesiz Allah kuvvetlidir, daima üstündür, yardıma muhtaç değildir. Fakat insanların kendi menfaatleri için onlara cihadı emretmektedir.

SÖZLÜK

مَا اَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ فِى الْاَرْضِ	Yeryüzünde hiç bir musibet yok ki. Kuraklık ve mali afet gibi.
وَ لَا فِى اَنْفُسِكُمْ	Gerek nefsinizde. Hastalık ve evlat kaybı gibi.
اِلَّا فِى كِتَابٍ مِنْ قَبْلِ اَنْ نَبْرَأَهَا	Mutlaka bir kitaptadır. Onu yaratmamızdan önce, Levh-i Mahfuz'dadır.
اِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللّٰهِ يَسِيرٌ	Bu Allah için kolaydır. Kolaydır ve zor değildir.
لِكَيْلَا تَأْسَوْا عَلَى مَا فَاتَكُمْ	Kaybettiklerinize üzülmemeniz için. Sevdiğiniz halde kaybettiğiniz iyiliklere üzülmeyesiniz diye.
وَ لَا تَفْرَحُوا بِمَا اٰتَاكُمْ	Allah'ın size verdikleri ile şımarmamanız için. Bu sevinç şımarıklık sevincidir. Şükür sevinci ise meşrudur.
وَ اللّٰهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ	Allah, bütün kendini beğenmiş ve övünenleri sevmez. Kendisine verilenler yüzünden büyüklük taslayan ve insanlara karşı övünen.
اَلَّذِينَ يَبْخَلُونَ	Onlar ki, cimrilik ederler. Harcamaları gereken şeyde cimrilik ederler.
وَ يَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبُخْلِ	İnsanlara cimri olmayı emrederler. İnsanlara vermeleri gereken şeyi vermemeyi öğütlerler.
وَ مَنْ يَتَوَلَّ	Kim yüz çevirirse. İmandan, itaattan ve Rabb'lerinin öğütlerini kabul etmekten kimler yüz çevirirse.
فَاِنَّ اللّٰهَ هُوَ الْغَنِىُّ	Allah zengindir. Diğer yaratıklarına muhtaç değildir. Çünkü O'nun zenginliği kendinden kaynaklanır, başkasından almaz.
الْحَمِيدُ	Övülmüştür. O celal ile, cemali ile, kullarına verdiği nimetlerle ve ayrıcalıkla övgüye layıktır.
بِالْبَيِّنَاتِ	Açıklamalarla. Çağrılarının doğruluğunu ıspatlayan kesin delillerle.

وَ اَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ	Onlarla birlikte kitap indirdik. O peygamberlere yasalar ve hükümler içeren kitaplar indirildi.
وَ الْمِيزَانَ	Teraziyi. Onu emretmek ve açıklamak için kitapların indiği adaleti.
لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ	İnsanlar adaleti uygulasınlar diye. İnsanlar arasındaki hayat, adalet ilkesine dayalı olsun diye.
فِيهِ بَأْسٌ شَدِيدٌ	Onda şiddetli caydırıcılık var. Demirde şiddetli bir caydırıcılık vardır. Caydırıcılıkla; kılıç ve benzeri savaş aletleri kasdediliyor.
وَ مَنَافِعُ لِلنَّاسِ	Ve insanlar için menfaatler. İnsanlar ondan yarar sağlarlar. Çünkü her yapılan işte demirden bir alet vardır.
وَ لِيَعْلَمَ اللَّهُ مَنْ يَنْصُرُهُ وَ رُسُلَهُ	Allah'ın kendisini ve peygamberlerini kimlerin desteklediğini bilmesi için. Demiri indirdik ve onda şiddetli bir caydırıcılık var ettik. Maksat, Allah'ın kimin dininde kendisini, dostların ve mesajını insanlara ulaştıran peygamberlerini desteklediğini ayırdetmesidir.
بِالْغَيْبِ	Görmeden. Onlar dünyada O'nu gözleri ile görmedikleri halde.
اِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ عَزِيزٌ	Allah güçlü ve azizdir. O'nun hiç kimsenin desteğine ihtiyacı yoktur. Onun kullarının desteğini istemesinin sebebi onunla kullarının kulluk görevlerini yapmalarıdır.

AÇIKLAMA

Okuduğumuz ayetlerde de mü'minleri olgunluğa ve mutluluğa erdirme ve yöneltme çabası sürdürülüyor. Bu maksatla Yüce Allah şöyle buyuruyor:

"Gerek yeryüzünde görülen, gerekse başınıza gelen her musibet, tarafımızdan yaratılmadan önce, kesinlikle bir kitapta belirlenmiştir."

Ey mü'minler, gerek kuraklık, kıtlık, tufan ve ürün afetleri gibi yeryüzünde görülen musibetler, gerekse hastalık, evlat kaybı gibi başınıza gelen musibetler, bunların tümü Allah tarafından yaratılmadan ve varedilmeden önce bütün özellikleri, zamanları ve yerleri ile kaderler kitabı olan Levh-i Mahfuz'da mutlaka yazılıdırlar.

"Bu ayrıntılı planlama Allah için kolay bir iştir."

Yani bilmek, yaratılmadan önce yazmak ve günleri gelince var etmek

Allah için kolay bir iştir.

"Amaç, kaybettiklerinize üzülmemeniz ve O'nun size verdikleri yüzünden şımarmamanızdır."(1)

Bunu ezelde takdir edip hükme bağladıktan sonra, size bunu bildirmemizin sebebi şudur: Dünyadaki sevdiğiniz iyi şeyleri kaybettiniz diye üzülmeyesiniz. Aynı zamanda Allah'ın size verdikleri yüzünden şımarıkça ve küstahça bir sevince kapılmayasınız. Çünkü sevincin bu türlüsü zararlıdır; ama şükretmeye yol açan sevincin sakıncası yoktur. Çünkü Allah kimi zaman kendisine şükredilsin diye kuluna nimet verir.

Şimdi de bir sonraki ayete geçiyoruz:

"Allah, kendini beğenmiş şımarıkları sevmez."(2)

Yüce Allah bu ayette dostlarını, mü'mine yakışmayan, iki yerilmiş sıfattan uzak durmaya çağırıyor. Bunlar kendilerini beğenmişlik ile, Yüce Allah'ın kendisine verip de, başkalarını yoksun tuttuğu nimetler yüzünden kişinin insanlar karşısında övünmesidir.

"Bunlar hem kendileri cimrice davranırlar, hem de başklarını cimri olmaya teşvik eder."

Bu ayette: Allah'ın sevmediği kimseler olan kendini beğenmişler ile, övünenler hakkında bir açıklama yapılıyor. Bu açıklamada onların iki çirkin sıfatı yer alıyor. Bu iki sıfatın ilki, gerekeni vermemek demek olan cimrilik, ikincisi de, başkalarına cimriliği önermek, insanları cimri olmaya çağırmaktır. Bu adamlar kendi cimrilikleri ile yetinmemişler, başkalarına da cimri olmayı, yani gerekeni vermemeyi, gerekli harcamayı yapmaktan kaçınmayı önermişlerdir. Allah bizi bu dört çirkin huydan korusun.

---

(1) Yüce Allah, mü'min dostlarına, fesada ve kötülüğe kapılmanın sebebinin geçici dünyayı sevmek olduğunu bildirdikten sonra, onları dünyadan uzak durma ve ondan yüz çevirme konusunda yüreklendirmek için şu bilgiyi veriyor: İnsanın başına gelen korku ve ölüme yol açabilen hastalık ve korku gibi musibetler; ezelde Allah'ın alınlarına yazdığı hükümlerdir ve kesinlikle gerçekleşeceklerdir. Bu yüzden üzülmeye sebep yoktur. Buna karşılık insanın elde ettiği mal ve evlat gibi iyiliklere de sevinmemek, bu yüzden şımarmamak gerekir. İnsan dünyada yenik düşerse, ahirette kazanır.

(2) Yüce Allah, dostlarına, kendini beğenmişleri, şımarıkları sevmediğini açıklamakla, onları kemalden ve ahiret mutluluğundan alıkoyan, geçici dünya sevgisinden arınma konusunda ileri adım atmaya teşvik etmiş oluyor.

"Kim yüz çevirirse."(1)

Kim imandan ve itaatten yüz çevirirse, Allah'ın öğüdünü ve yol göstermesini kabul etmezse.

"Allah zengindir."

Diğer varlıklara muhtaç değildir. Çünkü O'nun zenginliği, kendinden kaynaklanır, başkasından alınmış değildir.

"Ve övgüye layıktır."

O, cemali ile, celali ile ve kullarına bağışladığı nimetleri ile övgüye layıktır.

"Biz peygamberlerimizi kesin kanıtlarla gönderdik."(2)

"İnsanlar arasında âdil düzen kurulsun diye, onlarla birlikte kitabı ve ölçüyü indirdik."

Biz peygamberleri kesin deliller ile gönderdik. Onlarla birlikte kanunlar ve hükümler içeren kitabı gönderdik. Bu kitaptaki kanunlar ve hükümler, insanları olgunluğa ve mutluluğa götürecek özelliktedir. Ayrıca ölçüyü, teraziyi indirdik. İnsanların hayatları, adalet ve hak ilkelerine dayansın diye...

Şimdi de bir sonraki ayete geçiyoruz.

"Ayrıca demiri indirdik. Onda büyük bir caydırıcılık var."

Biz, din için kitabı ve dünya için adaleti indirdiğimiz gibi, her ikisi için, yani hem din ve hem de dünya için savaşlarda büyük bir caydırıcılığı olan demiri indirdik. O, cihadla, dini ayakta tutmak içindir.

"Bunun yanında insanlar için bir çok faydaları vardır."

Çünkü diğer sanatlar ona dayanır. O dünya içindir.

"Böylece, kimlerin görmedikleri halde Allah'ı ve peygamberleri destek-

(1) Bu ayet, dünyadan koparak Allah'a doğru giderken hayal kırıklığına uğramamak ve sabırsızlık göstermemek konusunda bir uyarıdır.

(2) Bu ayetin ana fikri şudur: Yüce Allah'ın kendisine itaat etmek ve şükretmek gibi kullarına yüklediği görevlerin maksadı, sadece imtihandır. Yoksa Allah'ın bunlara ihtiyacı oyktur. O, zengin ve övgüye layıktır. O, sırf kullarını imtihandan geçirmek için peygamberler gönderdi, kitaplar indirdi ve maddi güç sebeplerini var etti. Bu imtihanın sonucu olarak ya, mutluluk ya da bedbahtlık ortaya çıkar. Yüce Allah kendisine itaat edenleri mutlu ettiği gibi, kendisine karşı gelenleri de bedbaht eder. Bu, kerem sahibi, kullarına iyilik eden, merhametli Allah'ın adaletidir.

lediklerini bilmek,(1) ortaya çıkarmak istedik."

Allah'ın demiri yeryüzüne indirmesinin hikmetlerinden biri de; dinini kimlerin tuttuğunu, peygamberini kimlerin desteklediğini, kimlerin peygamberle birlikte savaştıklarını ve onlarla aynı safta yer aldıklarını ortaya çıkarmaktır. Onlar, Allah'ı kalpleri ile bilseler de, O'nu gözleri ile görmeden, Rabb'lerinin çağrısını insanlara ulaştırıyorlar.

"Hiç şüphesiz Allah güçlü ve üstün iradelidir."

Bu ayet, Allah'ı, yaratıklarından hiç kimsenin desteğine muhtaç olmadığını ortaya koyan bir gerçektir. Bu da, O'nu kendinden kaynaklanan gücünden ve karşı durulmaz iradesinden ileri gelir. Buna rağmen O'nun kullarını, dinini, peygamberlerini ve dostlarını desteklemeklü yükümle tutmasının sebebi, kullarına şeref ve onur kazandırmak ve onları şehitlik mertebesine çıkarmaktır.

SONUÇ

1- Bu kısımda kaza ve kader inancı vurgulanıyor.

2- Kaza ve kaderi bilmenin ve onlara inanmanın hikmeti açıklanıyor.

3- Kibirliliğin, övünmenin, cimriliğin ve başkalarına cimri olmayı telkin etmenin haram olduğu belirtiliyor.

4- Peygamberler göndermekle, kitapları ve ölçüyü indirmekle, ayrıca insanlar için çok faydalar içeren ve büyük bir caydırıcılığı olan demiri indirmekle, Allah'ın insanlara lutufta bulunduğu, onlara nimet sunduğu açıklanıyor.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا وَإِبْرَاهِيمَ وَجَعَلْنَا
فِي ذُرِّيَّتِهِمَا النُّبُوَّةَ وَالْكِتَابَ فَمِنْهُمْ مُهْتَدٍ وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ

(1) Burada söz konusu olan "bilgi", belli olma, Allah'ın bildiği, fakat kullara gizli olan bir gerçeğin ortaya çıkması anlamındaki bilgidir. Yoksa Yüce Allah için yeni olan bir şeyin bilgisi değildir. Çünkü Yüce Allah onu kaderler kitabına yazmış ve onu var olmadan önce bilmiştir. Onu sadece vakti gelince ortaya çıkarıyor ve ortaya çıkarıp meydana koyduktan sonra bilinmesini sağlıyor. Maksat, kullar için delil oluşturması ve onlar için ileri sürülecek hiç bir bahanenin kalmamasıdır.

فَاسِقُونَ ﴿٢٦﴾ ثُمَّ قَفَّيْنَا عَلَىٰ آثَارِهِم بِرُسُلِنَا وَقَفَّيْنَا بِعِيسَى ابْنِ
مَرْيَمَ وَآتَيْنَاهُ الْإِنجِيلَ وَجَعَلْنَا فِي قُلُوبِ الَّذِينَ اتَّبَعُوهُ رَأْفَةً
وَرَحْمَةً وَرَهْبَانِيَّةً ابْتَدَعُوهَا مَا كَتَبْنَاهَا عَلَيْهِمْ
إِلَّا ابْتِغَاءَ رِضْوَانِ اللَّهِ فَمَا رَعَوْهَا حَقَّ رِعَايَتِهَا فَآتَيْنَا الَّذِينَ
آمَنُوا مِنْهُمْ أَجْرَهُمْ وَكَثِيرٌ مِّنْهُمْ فَاسِقُونَ ﴿٢٧﴾

26- Andolsun, Nuh'u ve İbrahim'i elçi gönderdik, peygamberliği ve Kitab'ı bunların zürriyetleri arasına koyduk. Onlardan doğru yolda olanlar da vardır, ama onlardan çoğu yoldan çıkmışlardır.

27- Sonra bunların peşinden ardarda elçilerimizi gönderdik. Meryemoğlu İsa'yı da onların ardına kattık; ona İncil'i verdik ve ona uyanların kalblerine şefkat ve merhamet koyduk. İcad ettikleri ruhbanlığı, biz onlara yazmamıştık, yalnız Allah'ın rızasını kazanmak için kendiliklerinden uyguladılar ama ona gereği gibi uymadılar. Biz de onlardan iman edenlere mükafaatlarını verdik. Fakat onlardan birçoğu da yoldan çıkmıştır.

SÖZLÜK

وَ لَقَدْ اَرْسَلْنَا نُوحًا وَ اِبْرَاهِيمَ	Biz Nuh (a.s.)'u ve İbrahim (a.s.)'i gönderdik. Muhakkak ki, biz insanlığın ikinci atası Hz. Nuh (a.s.) ile peygamberlerin atası Hz. İbrahim (a.s.)'i gönderdik.
وَ الْكِتَابَ	Kitab'ı. Tevrat'ı, Zebur'u, İncil'i ve Kur'an'ı...
فَمِنْهُمْ مُهْتَدٍ	Onların kimi doğru yoldan gitti. Onların soylarından kimi hak ve doğru yolda yürüdü.
وَ كَثِيرٌ مِنْهُمْ فَاسِقُونَ	Onların çoğu yoldan çıktı. Onların çoğu Allah'a ve O'nun peygamberine itaatten ayrıldı, yolunu şaşırdı.

ثُمَّ قَفَّيْنَا عَلَى آثَارِهِمْ بِرُسُلِنَا — Sonra onların arkasından ardarda peygamberlerimizi gönderdik. Hz. İsa (a.s.)'ya sıra gelinceye kadar arka arkaya peygamberler gönderdik.

وَ قَفَّيْنَا بِعِيسَى بْنِ مَرْيَمَ — Onların arkasından Meryemoğlu İsa (a.s.)'yı gönderdik. Çünkü Hz. İsa (a.s.) zaman bakımından onlardan geç geldi.

وَ جَعَلْنَا فِي قُلُوبِ الَّذِينَ اتَّبَعُوهُ رَأْفَةً وَ رَحْمَةً — Ona uyanların kalplerine şefkat ve merhamet aşıladık. Hz. İsa (a.s.)'nın dinine uyan havarilerin ve onları izleyenlerin kalplerine yumuşaklık ve şefkat aşıladık.

وَ رَهْبَانِيَّةً ابْتَدَعُوهَا — Ruhbanlığı onlar uydurdular. Onlar ruhbanlığı kendileri uydurdular. Allah onu onlara farz kılmadı. Ruhbanlık, kadınlardan uzak durmak, kiliselere ve manastırlara kapanarak ibadet etmektir.

إِلَّا ابْتِغَاءَ رِضْوَانِ اللَّهِ — Yalnız Allah'ın rızasını aramak için.

فَمَا رَعَوْهَا حَقَّ رِعَايَتِهَا — Onu hakkı ile gözetmediler. Kendi üzerlerine adadıkları ibadetleri titizlikle yerine getirmediler.

فَآتَيْنَا الَّذِينَ آمَنُوا مِنْهُمْ أَجْرَهُمْ — Onlardan iman edenlere sevaplarını verdik. Onların içinde imanlarını ve takvalarını devam ettirenlere sevaplarını verdik.

وَ كَثِيرٌ مِنْهُمْ فَاسِقُونَ — Onların çoğu yoldan çıkmış kimselerdir. Onlara ecir ve sevap yoktur. Onları sadece azap beklemektedir.

AÇIKLAMA

Yüce Allah okuduğumuz ayetlerde haber veriyor ki, peygamberlerini ve onlarla birlikte kitabı ve mizanı indirdiği gibi, Hz. Nuh (a.s.) ve Hz. İbrahim (a.s.) peygamberleri de gönderdi. Hz. Nuh peygamber insanlığın ikinci atasıdır. Hz. ibrahim peygamber ise kendisinden sonraki peygamberlerin atasıdır. Yüce Allah bu iki peygamberi üstün şerefleri ve bıraktıkları iyi etkiler sebebi ile anıyor ve şöyle buyuruyor:

"Biz Nuh'u ve İbrahim'i peygamber olarak gönderdik. İkisinin soyuna da peygamberlik ve kitap verdik."

İkisinin soyundan gelenlere peygamberlik ve kutsal kitap verdik. Nitekim Hz. Hud, Hz. Salih, Hz. Şuayb, Hz. İbrahim ve Hz. Lut peygamberler Hz. Nuh peygamberin, ve Hz. İsmail, Hz. İshak ve diğer peygamberler de Hz.

İbrahim peygamberin soyundandır.

"Onların soylarından türeyenlerin bir bölümü doğru yola bağlı kaldı, fakat çoğu yoldan çıktı."

Hz. Nuh ve Hz. İbrahim (a.s.)'in soylarından gelenlerin bazıları doğru yolu izledi, fakat çoğu doğru yoldan çıktı.(1)

"Onların arkasından ardarda diğer peygamberlerimizi gönderdik. Bu arada Meryemoğlu İsa'yı da gönderdik."

Hz. Nuh (a.s.) ve Hz. İbrahim peygamberlerin ardından birbiri ardından peygamberleri gönderdik. Daha sonra onların arkasından Meryemoğlu Hz. İsa'yı gönderdik. Bütün bunların amacı, Allah'ın kullarını olgunluğa ve mutluluğa erdirecek yola iletmekti.

"O'na İncil'i verdik. Bağlılarının kalplerine şefkat ve merhamet duygusu aşıladık."

Hz. İsa peygamber'e İncil'i verdik ve O'na uyanların kalplerine yumuşaklık ve aşırı bir merhamet duygusu(2) aşıladık.

"Biz onlara Ruhbanlığı, yani her şeyden el çekerek sadece ibadetle meşgul olmayı farz kılmış değildik. Bunu, akılları sıra Allah'ın hoşnutluğunu kazanmak için kendileri uydurdular. Buna rağmen onun gereklerini yerine getirmediler."

Ruhbanlığı, Yani evlenmeden, iş yapmaktan ve insanlar arasına karışmaktan el etek çekip, manastırlarda sadece ibadete çekilmeyi Hz. İsa'ya uyanların kendileri uydurdular. Yüce Allah bunu onlara farz kılmamıştı. Çünkü zorluk içeriyordu. Onu Allah'ın rızasını kazanmak amacı ile kendileri uydurdular. Fakat bu yolu benimsemekle kabul etmiş oldukları biçimde dünyadan kopup ahirete yönelme geleneğini sürdüremediler. Oysa kendi tercihleri ile kabul ettikleri bu aşırı sofuluk sırasında kadınlardan uzak durdular, kaba elbiseler giydiler, lezzetsiz ve istenmez yemekler yediler, kiliselere ve dağlarda yaptıkları manastırlara kapandılar.

"Ruhbaniyet" diye adlandırılan bu aşırılığın sebebi hakkında Abdullah b.

(1) Hz. Hud kavminin, Hz. Salih kavminin, Hz. Şuayb kavminin, Tubba kavminin ve başka kavimlerin çoğunluğunun yaptıkları gibi... Buradaki fasıklığın anlamı iman ve tevhid yolundan saparak müşriklik ve kafirlik çıkmazlarına düşmektir.

(2) Çünkü Hz. İsa (a.s.), İsrailoğullarının vicdanlarını arındırmak ve kalplerindeki katılaşmanın köklerini kurutmak için gönderildi. Kalplerde çöreklenen bu katılık, dünya sevgisine, ihtiraslara ve geçici hazlara kapılmanın ürünü olarak ortaya çıkmıştır.

Abbas'a dayandırılan bir açıklama var. O açıklamayı kısaltarak ve özetleyerek aktarmak istiyoruz. Hz. İsa peygamberden sonra iktidara gelen bazı krallar, Tevrat'ı ve İncil'i tahrif ettiler ve bu değiştirilmiş kutsal kitapları halka zorla benimsettiler. Fakat halkın arasından çıkan bir grup, dine yönelik bu tahrif girişimine karşı çıktı, onu kabul etmedi. Bu adamlar dini inançlarını koruyarak toplumdan kaçtılar. Dağlara çıktılar. İnsanlarla ilişkilerini kestiler. Çünkü krallarının uydurduğu yeni dine karşı çıktıkları gerekçesi ile öldürülmekten ya da işkence görmekten korkuyorlardı. İşte bu halktan kopma girişimi, "Ruhbaniyet" akımının ilk adımını oluşturdu. Bu adamlar, bu imanları ile yaşadılar ve günün birinde öldüler. Arkalarından tahrif edilmiş dine bağlı bir kuşak geldi. Bunlar doğru yoldan gitmiş olan atalarının hayat tarzlarını gündeme getirdiler. Onlar gibi yapmak istediler. Bu amaçla kiliselere ve manastırlara kapandılar. Fakat bir yandan cahil, öbür yandan da bozuk, değiştirilmiş, tahrif edilmiş dine bağlı idiler. Bu yüzden uydurulmuş ruhbanlıktan, yarar sağlayamadılar. Bir süre sonra yoldan çıkarak Allah'a ve peygamberine itaat etmeyi bıraktılar.

Yüce Allah bu gelişmelere işaret etmek üzere şöyle buyuruyor:

"Biz onların inananlarına mükafatlarını verdik."

Burada sözü edilen mü'minler, kafirlikten ve işkenceden kaçarak Alah'a, O'nun buyruklarına uygun biçimde ibadet eden, o ilk kuşak hristiyanlarıdır.

"Fakat onların çoğu yoldan çıkmış kimselerdir."

Bunlar, sözü edilen ilk kuşağın arkasından başlayıp günümüze kadar gelen hristiyanlardır. Çünkü bunlar tahrife uğramış, asılsız bir dine uyarak Allah'a ibadet ettiler ve samimi ruhbanlığa bağlı kalarak, dünyadan kopup ahirete yönelmediler.

SONUÇ

1- Burada, Yüce Allah'ın peygamberler göndermekle kullarına lutufta bulunduğu anlatılıyor.

2- Yüce Allah'ın insanlar arasında geçerli olan bir kanunu vardır. Bu kanuna göre insanları doğru yola getirmek amacı ile bir peygamber gönderildiğinde, kimi insanlar doğru yola girerken, kimileri de sapıtıp doğru yoldan uzak kalır.

3- Yüce Allah, havariler -İsa (a.s.)'ın yardımcıları- ve diğer mü'minlerin hatırı için Hz. İsa ile bağ-lılarını övüyor. Fakat sonradan Hz. İsa (a.s.)'nın

dini bozuldu. Çünkü krallar onu tahrif ettiler. Bunun üzerine insanlar sapıttı, Allah'ın dininden ayrılarak fasık oldular.

4- Uydurmanın ve uydurma girişiminin haram olduğu anlatılmaktadır. İslâm'da ruhbanlık, aşırı sofuluk yoktur. Yapılacak iş, Allah'a, O'nun buyrukları uyarınca kulluk etmekten ibarettir.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَآمِنُوا بِرَسُولِهِ يُؤْتِكُمْ
كِفْلَيْنِ مِنْ رَحْمَتِهِ وَيَجْعَلْ لَكُمْ نُورًا تَمْشُونَ بِهِ
وَيَغْفِرْ لَكُمْ ۚ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٢٨﴾ لِئَلَّا يَعْلَمَ أَهْلُ
الْكِتَابِ أَلَّا يَقْدِرُونَ عَلَىٰ شَيْءٍ مِنْ فَضْلِ اللَّهِ وَأَنَّ الْفَضْلَ
بِيَدِ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ ۚ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ﴿٢٩﴾

28- Ey inananlar, Allah'tan korkun, O'nun Elçisine inanın ki size rahmetinden iki pay versin, sizin için ışığında yürüyeceğiniz bir nur yaratsın ve sizi bağışlasın. Allah çok bağışlayan, çok esirgeyendir.

29- Böylece Kitab ehli, kendilerinin Allah'ın lutfundan hiçbir şeye malik olmadıklarını, bütün lutfun, Allah'ın elinde olduğunu, onu dilediğine vereceğini bilmezlik etmesinler. Allah büyük lutuf sahibidir.

SÖZLÜK

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا	Ey inanan kimseler. Ey Hz. İsa peygamber'e ve ondan önce Hz. Musa peygamber'e inananlar.
اتَّقُوا اللَّهَ وَآمِنُوا بِرَسُولِهِ	Allah'tan korkun ve O'nun peygamberine inanın. Allah'ın vereceği cezadan korkarak Hz. Muhammed (s.a.v.)'e inanın, O'na uyun.

يُؤْتِكُمْ كِفْلَيْنِ Allah size iki kat sevap verir. Allah size, hem kendi peygamberinize ve hem de Hz. Muhammed (s.a.v.)'e inanmanızın karşılığı olarak iki sevap verir.

وَ يَجْعَلْ لَكُمْ نُوراً تَمْشُونَ بِهِ Size içinde yürüyeceğiniz bir nur verir. Bu nur, hem dünyada hem de ahirettedir. Dünyada Allah'ın hidayeti üzerine yaşarsınız. Ahirette ise o nurun ışığı altında Sırat'ta yürürsünüz.

لِئَلاَّ يَعْلَمَ اَهْلُ الْكِتَابِ Kitap ehli bilmesinler diye. Yahudiler ile hristiyanlar, Yüce Allah'ın lütfu üzerinde herhangi bir denetim yetkisine sahip olmadıklarını bilsinler diye.

AÇIKLAMA

Yüce Allah, okuduğumuz ayetlere yahudilere ve hristiyanlara seslenerek başlıyor. Kitap ehlinin peygamberlerinden ve bu peygamberlerin bağlılarından kısaca söz edildikten sora, yahudiler ile hryistiyanların o günlerdeki temsilcilerine, mü'min ünvanı ile sesleniyor:

Ey iddialarına göre eski peygamberlere inananlar, Allah'tan korkun da, O'nun peygamberleri arasında ayırım yapmayın, O'nun peygamberi olan Hz. Muhammed'e inanın. Eğer O'na inanırsanız Allah size vereceği rahmeti ve sevabı iki katına yükseltir. Size dünyada yolunuzu aydınlatacak bir nur verir. Bu nur, İslâm hidayetidir. Çünkü İslâm doğru yoldur. Ona sahip olan, sapma ve bahtsız olma tehlikesinden kurtulur.

Yine bu nurun ışığı altında siz ahirette Sırat'ı aşarak selam yurdu olan cennete gidersiniz. Eski-yeni bütün günahlarınız affedilir. Çünkü Allah affedici ve marhemet sahibidir. Yalnız Hz. Muhammed (s.a.v.)'e inanıp İslâm'a girmeyi reddeden yahudiler ve hristiyanlar bilsinler ki, Allah'ın lütfunu denetleyecek güce sahip değildirler.(1)

---

(1) Onlar Allah'ın izni olmadıkça, O'nun lütfunu elde edemezler. Lütuf Allah'ın elindedir, onu dilediğine verir. Buradaki "lütuf" peygamberliğin ve elçiliğinin tahsisi anlamındadır. Yahudiler peygamberliğin sadece İsrailoğullarına mahsus olmasını istiyorlar. Hz. Muhammed (s.a.v.), peygamber olduğunu inkar ettiler, O'na inanmaya yanaşmadılar. Yüce Allah da iddia ettikleri mü'minlik ünvanı ile onlara sesleniyor ve kendilerine kendisinden korkmalarını emrediyor. Bunun için yalanı ve hilekarlığı bırakmaları gerektiğini bildiriyor. Ayrıca peygamerimize inanmalarını emrediyor ve eğer O'na inanırlarsa kendilerine ii kat sevap verileceğini açıklıyor. Yüce Allah'ın bu kesin ifadesi, açıklamasına göre yahudiler ve hristiyanlar Allah'ın lutfunu sırf kendi tekellerine alıp başkalarını ondan yoksun tutamazlar, bunu yapmaya güçleri yetmez.

"Lutuf Allah'ın elindedir, onu dilediğine verir. Allah büyük lütuf sahibidir."

SONUÇ

1- Yüce Allah okuduğumuz ayetlerde yahudiler ile hristiyanlara seslenirken, tuttukları takdirde kendilerine en büyük öğüdü veriyor ve önemli vaadde bulunuyor.

2- İman ile takvanın üstünlüğü ortaya konuyor. Çünkü bunlar Allah'a yakın olmanın, dünya ve ahirette onur sahibi olmanın yoludurlar.

3- Yahudiler ile hristiyanların cennetin sadece kendilerine mahsus olduğu yolundaki iddiaları çürütülüyor ve onlara bildiriliyor ki, peygamberimize inanmadıkça, Allah'ın emirlerine uyup yasaklarından kaçınarak O'ndan korkmadıkça, cennete giremeyeceklerdir.

Sûre 58
Mücâdele Sûresi

Medine Döneminde İndirildi
Ayet Sayısı: 22

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

قَدْ سَمِعَ اللَّهُ قَوْلَ الَّتِي تُجَادِلُكَ فِي زَوْجِهَا وَتَشْتَكِي إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ
يَسْمَعُ تَحَاوُرَكُمَا إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ ① الَّذِينَ يُظَاهِرُونَ مِنكُم مِّن
نِّسَائِهِم مَّا هُنَّ أُمَّهَاتِهِمْ إِنْ أُمَّهَاتُهُمْ إِلَّا اللَّائِي وَلَدْنَهُمْ وَإِنَّهُمْ
لَيَقُولُونَ مُنكَرًا مِّنَ الْقَوْلِ وَزُورًا وَإِنَّ اللَّهَ لَعَفُوٌّ غَفُورٌ ② وَالَّذِينَ
يُظَاهِرُونَ مِن نِّسَائِهِمْ ثُمَّ يَعُودُونَ لِمَا قَالُوا فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مِّن قَبْلِ
أَن يَتَمَاسَّا ذَٰلِكُمْ تُوعَظُونَ بِهِ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ③ فَمَن لَّمْ يَجِدْ
فَصِيَامُ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ مِن قَبْلِ أَن يَتَمَاسَّا فَمَن لَّمْ يَسْتَطِعْ فَإِطْعَامُ
سِتِّينَ مِسْكِينًا ذَٰلِكَ لِتُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَتِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ
وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ أَلِيمٌ ④

Rahman ve Rahim Allah'ın adıyla

1- Allah, kocası hakkında seninle tartışan ve Allah'a şikayette bulunan kadının sözünü işitti. Allah, ikinizin birbirinizle konuşmanızı işitir. Çünkü Allah işitendir, görendir.

2- Sizden kadınlara zihar edenler, sen bana, anamın sırtı gibisin diyenler, bilmelidirler ki o kadınlar, onların anaları değillerdir. Onların anaları, ancak kendilerini doğuran kadınlardır. Onlar, çirkin ve yalan olan bir söz söylüyorlar. Bununla beraber Allah, affedicidir, bağışlayıcıdır.

3- Kadınlarına zıhar edip sonra söylediklerine dönenler, hanımlarıyla temaslarından önce bir köleyi hürriyete kavuşturmalıdırlar. Size öğütlenen budur. Allah, yaptıklarınızı haber almaktadır.

4- Buna imkan bulamayan, temaslarından önce aralıksız olarak iki ay oruç tutmalıdır. Buna da gücü yetmeyen, altmış fakiri doyurmalıdır. Allah'a ve Elçisine inanmanız, onların sözlerini doğrulamanız için bu hükümler konmuştur. Bunlar, Allah'ın sınırlarıdır. Bu sınırları tanımayan kafirler için acı bir azab vardır.

SÖZLÜK

قَدْ سَمِعَ اللّٰهُ قَوْلَ الَّتِی تُجَادِلُكَ فِی زَوْجِهَا — Seninle kocası hakkında tartışan kadının sözünü Allah işitti. Ey peygamber kocası Evs b. Samit'in durumu hakkında sana başvuran kadının sözlerini Allah işitti.

وَ تَشْتَكِی اِلَی اللّٰه — Allah'a şikayet ediyor. Yalnızlığından, yoksulluğundan ve küçük çocuklarından Allah'a şikayet ediyor. Eğer bu çocukları babasının yanına verse mahvolacaklar, eğer kadının yanına verirlerse aç kalacaklar.

وَ اللّٰهُ یَسْمَعُ تَحَاوُرَكُمَا — Allah sizin karşılıklı konuşmalarınızı işitir. Ey peygamber, Allah senin ve seninle tartışan Salebe kızı Havle ile karşılıklı konuşmalarınızı işitir.

اِنَّ اللّٰه سَمِیعٌ بَصِیرٌ — Allah işiten ve görendir. Allah sözlerinizi işiten, durumunuzu görendir.

اَلَّذِینَ یُظَاهِرُونَ مِنْكُمْ مِنْ نِسَائِكُمْ — Sizden eşlerine zihar yapanlar. "Sen benim için anamın sırtı gibisin" diyerek, eşlerini kendilerine haram edenler.

مَا هُنَّ اُمَّهَاتِهِمْ — Onlar, onların anaları değildirler.

اِنْ اُمَّهَاتُهُمْ اِلَّا اللَّاتِی وَلَدْنَهُمْ — Onların anaları, sadece kendilerini doğuran kadınlardır. Onların anaları ancak kendilerini doğuran ya da emziren kadınlardır.

وَ اِنَّهُمْ لَیَقُولُونَ مُنْكَرًا مِنَ الْقَوْلِ وَزُورًا — Onlar kesinlikle çirkin ve yalan bir söz söylüyorlar Onlar zihar yapmakla çirkin ve yalan bir söz söylüyorlar.

وَاِنَّ اللّٰهَ لَعَفُوٌّ غَفُورٌ — Allah affedici ve bağışlayıcıdır. Alah kullarına karşı affedicidir. Onların kusurlarına göz yumar. Eğer tevbe ederlerse günah-

larını bağışlar.

وَالَّذِينَ يُظَاهِرُونَ مِنْ نِسَائِهِمْ — Karıları ile zihar yapanlar. "Sen benim için anamın, kızkardeşimin ya da başka evlenemeyeceğim bir akrabamın sırtı gibisin" demek sureti ile karısı ile zihar yapanlar.

ثُمَّ يَعُودُونَ لِمَا قَالُوا — Sonra sözlerinden dönerler. Sonra zihar yaptıkları kadına dönmek isteyenler. Çünkü cahiliye döneminde zihar yapmak, boşamak demekti.

فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَتَمَاسَّا — Cinsel ilişkiden önce köle azad etmesi gerekir. Cinsel ilişkiden önce mü'min bir köle azad etmesi gerekir.

ذَلِكُمْ تُوعَظُونَ بِهِ — Size verilen öğüt budur. Size emredilen budur. Bunu afrz bilerek yapın.

فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ — Kim bunu bulamazsa aralıksız olarak iki ay oruç tutsun. Kim ya yokluğundan ya da pahalılığından dolayı azad edecek köle bulamazsa, aralıksız iki ay oruç tutmalıdır.

مِنْ قَبْلِ أَنْ يَتَمَاسَّا — Cinsel ilişkiden önce.

فَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ — Kimin buna gücü yetmezse. Kimin yaşlılıktan veya hastalıktan ötürü aralıksız bir ay oruç tutmaya gücü yetmez ise.

فَإِطْعَامُ سِتِّينَ مِسْكِينًا — Altmış yoksula yemek vermesi gerekir. Cinsel ilişkiden önce altmış yoksula yemek vermelidir. Her yoksula bir mudd (18 litre) buğdaydan bir mudd (18 litre) hurma, arpa gibi şehirlilerin geleneksel yiyecek maddelerinden iki mudd[1] verilir.

ذَلِكَ — Bu. Sizin için yasallaştırılan zihara ilişkin hüküm hakkında.

لِتُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ — Allah'a ve O'nun rasûlüne inanmanız için. Çünkü itaat imandır ve karşı gelmek küfür ve nankörlüktür.

وَتِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ — O Allah'ın sınırlarıdır. O'nun şeriatının hükümleridir.

وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ أَلِيمٌ — Kafirler için acı bir azap vardır. Bu sınırları yalanlayanlara, onları yok sayanlara elem verici bir azap vardır.

---

(1) Bu yiyeceklerin miktarı hakkında çeşitli görüşler vardır. Ortak görüşe göre doyurulacak yoksul sayısı altmıştır. Tartışma her yoksula verilecek yiyeceğin miktarı üzerindedir. Bu konudaki görüşlerin en doğrusu, en çok kabul göreni Buhari'de yer alan şu hadiste dile gelen görüştür. "Peygamberimiz adama onbeş ölçek bağışladı. O da onları altmış yoksula dağıttı." Bundan anlaşılıyor ki, verilecek yiyecek altmış mudd'dir (bir mudd, 18 litre kadardır.) Her yoksula birer mudd verilmesi gerekir. Peygamberimiz zamanında geçerli olan ölçü birimlerine göre bir sa, dört mudd ettiği için onbeş sa altmış mudd eder.

AÇIKLAMA

Yüce Allah bu sûreye "Allah işitti" diye başlıyor. Bu ayet, Ensar'dan Havle binti Salebe ile kocası ve Ubbade b. Samit'in kardeşi Evs b. Samit hakkında inmiştir. –Allah hepsinden razı olsun–. Kadının kocası açık bir kızgınlık anında "sen benim için anamın sırtı gibisin" diyerek karısına zihar yaptı. O günlerde zihar yapmak, boşamak anlamına geliyordu. Kadının çok sayıda küçük yaşta, çocuğu vardı. Eşinin de, kendisinin de yaşı ilerlemişti. Peygamberimize vararak kocasının sözlerinden, şikayette bulundu. Peygamberimize kendisinin, eşinin ve küçük yaştaki çocuklarının içinde bulundukları zor durumu anlattı.(1) Kadın kendisi ve eşi hakkında Peygamberimiz ile karşılıklı konuşma yaparken mücadele suresinin başında yer alan bu dört ayet indi. Sûrenin adı mücadele olabileceği gibi Mücadile de olabilir.

Yüce Allah, peygamberimize seslenerek şöyle buyuruyor:

"Allah, kocası hakkında seninle tartışan ve Allah'a şikayette bulunan kadının sözlerini işitti."

Yüce Allah, kendisine zihar yapan kocası hakkında sana başvuran ve sen ona, "senin durumun hakkında bana bir emir gelmedi" dedikten sonra Allah'a şikayette bulunan, içinde bulunduğu zor durumdan dolayı Allah'a şikayet eden kadının sözlerini işitti.

"Allah sizin konuşmalarınızı işitiyor."(2)

Allah sizin biribirlerinize söylediğiniz sözleri ve karşılıklı cevaplarınızı işitiyor.

---

(1) Elimizdeki bilgilere göre sözü edilen Havle ile peygamberimiz arasında özetle şu konuşma geçti:
Havle: "Ya Rasûlüllah, adam gençliğimi yedi, sonunda yaşlanıp da çocuktan kesilince adam bana zihar yaptı.
Rasûlüllah (s.a.v.): "Bu konuda bana hiç bir vahiy gelmedi."
Havle: "Ya Rasûlüllah, her konuda sana vahiy geldiği halde, bu konuda yolun kapandı, öyle mi?
Rasûlüllah (s.a.v.): "Sana ne dediysem odur."
Havle: "O halde şikayetimi Peygamber'e değil, Allah'a yöneltiyorum."
Bunun üzerine, "Allah işitti" diye başlayan ayetler indi.

(2) Buhari'nin bildirdiğine göre Hz. Aişe (r.a.) şöyle dedi: "İşitme gücü bütün sesleri kapsayan Allah'a hamdolsun. Peygamberimize şikayet edildiğini anlatan Mücadele sûresi indiği sırada ben evin öbür yanındaydım. Fakat kadının sözlerini işitmedim. Buna rağmen Yüce Allah, kocası hakkında seninle tartışan ve "Allah'a şikayette bulunan kadının sözlerini işitti" ayetini indirdi."

"Çünkü Allah işitendir, bilendir."

Allah, kullarının sözlerini işiten ve durumlarını bilendir. İşte ziharın hükmü. Onu anlayın ve öğrenin:

a) Erkeğin eşine, "sen benim için anamın sırtı gibisin" demesi ile meydana gelen zihar, kendisine zihar yapılan kadını kocasının annesi yapmaz. Çünkü onun annesi sadece onu doğuran, karnından çıktığı kadındır. Eş, hiç bir durumda anne olamaz.

b) Bu söz yalan, asılsız ve yakışıksız bir sözdür. Onu söyleyen de günahkardır. Bu yüzden tevbe etmeli, Allah'tan af dilemelidir.

c) Eğer Allah mü'min kullarını, kusurlarına göz yummasa, tevbe edenleri affetmese bu sözü söyleyen erkeği, bu yalan ve asılsız sözünden dolayı cezalandırırdı.

d) Eşlerine zihar yaptıktan sonra onlarla cinsel ilişkide bulunmak isteyen erkeklerin, cinsel ilişkiden önce bir köle azad etmeleri gerekir. Bu köle erkek ya da dişi, küçük ya da büyük olabilir. Ama mü'min olmalı, kafir olmamalıdır. Elde köle olmadığı için ya da pahalı olduğu için köle bulamayanlar, bunun yerine aralıksız iki ay oruç tutmak zorundadırlar. Ciddi bir mazerete binaen bunu yapmaya gücü yetmeyenlerin altmış yoksula yemek vermeleri gerekir. Her yoksula buğday olarak bir mudde (18 litre kadar) arpa, hurma gibi öbür yiyecek maddelerinden yarım ölçek, yani iki mudd verilir. Bütün bunlar cinsel ilişkiden önce yapılır.(1)

"Bu kolaylık, Allah'a ve peygamber'e inanmış olmanızdan ötürüdür."

Yüce Allah az önce açıklanan bu zihar hükmünü Allah'a ve Peygamber'e inanasınız diye sizin için farz kılmıştır.(2) Çünkü iman hem inanç, hem söz, hem de harekettir. Allah'a ve peygambere itaat etmek, iman etmek, onlara karşı gelmek bir tür kafirliktir.

---

(1) Kefaretten önce karısı ile cinsel ilişkiye girişen koca, kefaretinin gereğini yerine getirmedikçe, bir daha böyle bir şeye kalkışmasın. Çünkü Nesai'de verilen bilgiye göre, adamın biri karısına zihar yaptı ve kefaretini yerine getirmeden eşi ile cinsel ilişkide bulundu. Durumu peygamberimize anlatınca Rasûlüllah (s.a.v.), adama kefaret borcunu ödemedikçe bir daha eşine yaklaşmamasını emretti.

(2) Acaba kocası tarafından zihar yapılan kadına bir sorumluluk düşer mi? Alimlerin ortak görüşüne göre bu kadının hiç bir sorumluluğu yoktur. Yalnız eğer yemin kefareti öderse, kendisine yakışan iyi bir iş yapmış olur.

"Bunlar Allah'ın koyduğu sınırlardır, inkar edenler için can yakıcı azap vardır."

Onları aşmayın, tersine önlerinde durun. Onları inkar edenleri ve çiğneyenleri, Allah'ın sınırlarını aşmalarının cezası olarak, acıklı bir azap beklemektedir.

SONUÇ

1- Yüce Allah, dostlarının dualarını kabul ederek onların sıkıntılarını giderir, ihtiyaçlarını karşılar. O'na hamd ve şükürler olsun.

2- Zihar, çirkin ve yalan bir söz olduğu için haramdır. Bu yüzden ondan tevbe etmek gerekir.

3- Zihar yapan erkeğe ilişkin hüküm açıklanıyor. Buna göre, böyle bir kocanın zihar yaptığı eşi ile cinsel ilişkiye girişmeden önce bir köle azad etmesi gerekir. Eğer adam mü'min bir köle bulamazsa, hilale aralıksız altmış gün oruç tutmak zorundadır. Eğer hastalık sebebi ile ara verilirse son oruçlu gün üzerine sayılarak oruca devam edilir. Eğer adam, hastalık ve benzeri mazeretler sebebi ile oruç tutamazsa altmış yoksula yemek verir. Bunun için her yoksula buğdaydan bir mudd (18 litre kadar) arpa ve hurma gibi yiyeceklerden iki mudd vermekge rekir.

4- Eğer zihar apan erkek, kefareti yerine getirmeden önce eşi ile cinsel ilişkiye girişirse günah işlemiş olur, buna göre tevbe etsin ve kefaretini yerine getirsin. Tirmizi'de yer alan sahih hadise göre, adamın artık hiç bir sorumluluğu yoktur.

5- Allah'a ve O'nun peygamberine itaat etmek iman, buna karşılık Allah'a ve O'nun Rasûlüne kaşı gelmek, kafirliğin bir türüdür.

إِنَّ الَّذِينَ يُحَادُّونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ كُبِتُوا
كَمَا كُبِتَ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ وَقَدْ أَنزَلْنَا آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ وَلِلْكَافِرِينَ
عَذَابٌ مُّهِينٌ ۝ يَوْمَ يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ جَمِيعًا فَيُنَبِّئُهُم بِمَا عَمِلُوا

أَحْصَىٰهُ ٱللَّهُ وَنَسُوهُ ۚ وَٱللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ﴿٦﴾

أَلَمْ تَرَ أَنَّ ٱللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَمَا فِي ٱلْأَرْضِ ۖ مَا يَكُونُ مِن نَّجْوَىٰ
ثَلَٰثَةٍ إِلَّا هُوَ رَابِعُهُمْ وَلَا خَمْسَةٍ إِلَّا هُوَ سَادِسُهُمْ وَلَآ أَدْنَىٰ مِن ذَٰلِكَ
وَلَآ أَكْثَرَ إِلَّا هُوَ مَعَهُمْ أَيْنَ مَا كَانُوا ۖ ثُمَّ يُنَبِّئُهُم بِمَا عَمِلُوا يَوْمَ ٱلْقِيَٰمَةِ ۚ
إِنَّ ٱللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٧﴾

5- Allah'a ve Elçisine karşı gelen, onların koyduğu sınırlardan başka sınırlar koymaya kalkanlar, kendilerinden öncekilerin tepelendikleri gibi tepeleneceklerdir! Biz açık açık ayetler indirdik. Kafirler için küçük düşürücü bir azap vardır.

6- Allah, onların hepsini tekrar dirilteceği gün, ne yaptıklarını kendilerine haber verecektir! Allah onların yaptıkları işleri hep saymış zaptetmiştir. Onlar ise onu unutmuşlardır. Allah her şeye şahiddir.

7- Göklerde ve yerde olanları, Allah'ın bildiğini görmedin mi? Üç kişi gizli konuşsa mutlaka dördüncüleri O'dur. Beş kişi gizli konuşsa mutlaka altıncıları O'dur. Bundan az da, bundan çok da olsalar, nerede bulunsalar mutlaka O, onlarla beraberdir. Sonra kıyamet günü, onlara yaptıklarını haber verir. Çünkü Allah, her şeyi bilendir.

SÖZLÜK

إِنَّ الَّذِينَ يُحَادُّونَ اللَّهَ وَ رَسُولَهُ — Allah'a ve O'nun peygamberine karşı çıkanlar. Allah'a ve O'nun Rasûlüne karşı çıkanlar, onlara düşman kesilenler.

كُبِتُوا كَمَا كُبِتَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ — Perişan edilirler, kendilerinden öncekilerin perişan edildikleri gibi. Zelil edilirler ve yüzüstü bırakılırlar. Onlardan önce peygamberlerine karşı çıkanların zelil edildikleri ve yüzüstü bıra-

kıldıkları gibi.

وَ قَدْ اَنْزَلْنَا اٰيَاتٍ بَيِّنَاتٍ	Biz açık ayetler indirdik. Peygamberin doğruluğunu ıspatlayan açık ayetler indirdiğimiz halde.
عَذَابٌ مُهِينٌ	Alçaltıcı azap. Allah onları küçük düşüren, onur kıran bir azaba çarptırır.
يَوْمَ يَبْعَثُهُمُ اللّٰهُ جَمِيعًا	Allah'ın onların hepsini yeniden dirilteceği gün. Kıyamet günü.
اَحْصَاهُ اللّٰهُ وَ نَسُوهُ	Allah onu saydı, onlar onu unuttu. Allah onu toplayıp saydı, onlar ise onu unuttu.
وَ اللّٰهُ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ	Allah her şeye şahiddir. Hiç bir şey O'na gizli kalmaz.
مَا يَكُونُ مِنْ نَجْوٰى	Bir fısıltı olmaz. Fısıldaşanlar olmaz.
ثَلَاثَةٍ اِلَّا رَابِعُهُمْ	Üç kişi, mutlaka o dördüncüleridir. Mutlaka Yüce Allah onlara yönelik bilgisi, onlara hükmeden dördüncüleri olur.
وَ لَا اَدْنٰى مِنْ ذٰلِكَ	Bundan daha azı olmaz. Üçten daha az, bunlar iki kişidir.
اِلَّا هُوَ مَعَهُمْ اَيْنَمَا كَانُوا	Mutlaka nerede olsalar, o onlarla beraberdir. Yerde ya da gökte, nerede olursa olsun.

AÇIKLAMA

Yüce Allah, okuduğumuz ayetlerin ilkine, "Allah'a ve peygambere zıt düşenler, düşman olanlar" diye başlıyor. Bu ayet, peygamberimize verilmiş bir müjde taşıyor. Çünkü çeşitli müttefikleri yanına alarak müslümanlara karşı çıkan kureyşlilerin, Hendek Savaşı'nda bozguna uğrayacaklarını bildiriyor. Evet, Allah'a ve O'nun peygamberine karşı çıkanlar, düşman olanlar "bilsinler ki, kendilerinden önceki yoldaşları gibi perişan edileceklerdir." Onlar kendilerinden önce peygamberlerini yalanlayan kavimler gibi zillete düşürülücek, yüzüstü bırakılacaklardır. Yüce Allah, bu Kureyşliler'den önceki peygamberlerine düşman kesilen milletlerin burunlarını yere sürtmüş, onları perişan etmiştir.

"Biz insanlara açık anlamlı ayetler indirdik."

Bu ayetlerin hepsi, peygamberimizin insanlara getirdiği emirlerin ve onlara yönelttiği çağrının doğru olduğunu ıspatlıyor. Onlar buna rağmen peygamberimize karşı çıkmışlar, O'na düşman kesilmişlerdir. Allah bu yüzden

onları dünyada alçaltıyor, perişanlığa uğratıyor.

"Kafirleri küçük düşürücü bir azap beklemektedir."

O Kureyşliler gibi olan kafirlere, kıyamet günü küçük düşürücü bir azap vardır.

"Günü gelince, Allah onları yeniden diriltip bir araya getirir. Ve yaptıkları kötülükleri kendilerine bildirir. Allah onların unuttukları kötülükleri bir bir yazmıştır."

O toplantıdan hiç biri geri kalamaz. Allah onlara o zamanda yaptıkları bütün kötülükleri ve bozguncu hareketleri teker teker bildirir. Allah onları sayıya dökmüştür. Çünkü onları, O'nun melekleri yazdığı gibi bu hareketler onlar tarafından işlenmeden çok önce kaderler kitabına, yani Levh-i Mahfuz'a kaydedilmiştir. Fakat kendileri bu kötülüklerini unutmuşlardır. Çünkü kalpleri kördür, ayrıca Rabb'lerini ve O'nun huzuruna çıkacakları günü inkar etmişlerdir. Hiç bir günahlarını hatırlamadıkları için ne tevbe ederler, ne de Alah'tan af dilerler.

"Allah her şeyin şahididir."

Onların bütün yaptıklarının Levh-i Mahfuz'da yazılı olmasının ve görevli melekler tarafından kaydedilmiş olmalarının ötesinde, Yüce Allah her şeyin şahididir. Bu yüzden meydana gelen her olay, mutlaka O'nun gözetimi ve bilgisi altındadır.

Şimdi de bir sonraki ayete geçiyoruz.

"Göklerde ve yerde olup biten her şeyi Allah'ın bildiğini görmüyor musun?"

Bu ayet, daha önceki ayetin emirlerini pekiştiriyor. O ayette Allah'ın bilgisinin her şeyi kuşattığı, Allah'a karşı çıkanların, O'nun buyruklarına baş kaldıranların yaptıkları kötülüklerin Allah tarafından sayıya döküldüğü, bildiği ve karşılıklarının görüleceği belirtilmişti. Yani, ey peygamberimiz, Allah'ın göklerdeki ve yerdeki küçük-büyük her şeyi bildiğini bilmiyor musun? Bize gelen bilgiye göre münafıklardan bir grup, bir köşeye kapanmış, aralarında fısıldaşıyorlardı. Bu fısıltılarda mü'minlere karşı duydukları kini kusuyorlardı. Bu olay üzerine onları azarlayan, niyetlerinin üzerindeki perdeyi kaldıran, adamların maskelerini düşüren şu ayet indi:

"Üç kişi arasında gizli bir konuşma geçse, Allah kesinlikle dördüncüleri olur."

Yani üç kişi bir araya gelip gizlice konuşsalar, Allah mutlaka onları kuşatan bilgisi ve onlar üzerindeki gücü ile dördüncüleri olur. Bu ilmin ve almaya ve vermeye yönelik gücün beraberliğinin sağladığı faydadır.

"Beş kişi arasında gizli bir konuşma geçse, O kesinlikle altıncıları olur. Bunlardan daha az ya da daha çok kişi aralarında gizli bir konuşma yapsalar, nerede olurlarsa olsunlar, Allah mutlaka yanlarındadır."

İsterse o gizli konuşma yapanlar beş kişiden az, mesela iki kişi olsunlar, isterse beşten daha çok sayıda olsunlar; nerede olurlarsa olsunlar, ister yer altında, ister yer üstünde olsunlar, ister gökte, isterse altında olsunlar. Allah, bilgisi, gücü ve kuşatıcı niteliği ile onların yanındadır.

"Sonra kıyamet günü ne yaptıklarını onlara bildirir."

Sonra kıyamet günü onlara yaptıkları işleri bildirir, haber verir, arkasından da kendilerine yaptıkları işlerin karşılığını verir.

"Hiç kuşkusuz Allah her şeyi bilir."

Bu ayet, Yüce Allah'ın kendine karşı çıkanları ve mü'minlere komplo kuran münafıkları bildiği yolundaki daha önceki ayetlerin emirlerini pekiştiriyor Allah bunların hepsini adaleti gereğince cezalandıracaktır.O üstün iradelidir ve her işi yerinde yapar.

SONUÇ

1- Burada Allah'ın kendisine ve peygamberine düşman olanların perişan edilecekleri, zillete ve horluğa mahkum edilecekleri biçimindeki sert tehdid dile getiriliyor.

2- Yüce Allah'ın bilgisinin her şeyi kuşatması, O'nun her şeyi gözetim altında bulundurması, kullarının bütün davranışlarından haberdar olması, O'nu gözetmeyi, O'ndan korkmayı ve ileri derecede utanmayı gerektirir.

3- Hayır amaçlı danışma müzakerelerine katılanlar üç, beş ya da yedi kişi olmalı ve böylece müzakerelere katılanlardan birinin anlaşmazlıkları çözecek bir merci olma işlevini üstlenmesi gerekir. Çünkü iki müzakereci anlaşmazlığa düştüklerinde üçüncü, dört müzakereci anlaşmazlığa düştüklerinde de beşinci, bir kişinin anlaşmazlığı çözecek bir başvuru mercii olarak bulunması gerekir.

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ نُهُوا عَنِ النَّجْوَىٰ ثُمَّ
يَعُودُونَ لِمَا نُهُوا عَنْهُ وَيَتَنَاجَوْنَ بِالْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَمَعْصِيَتِ
الرَّسُولِ وَإِذَا جَاءُوكَ حَيَّوْكَ بِمَا لَمْ يُحَيِّكَ بِهِ اللَّهُ وَيَقُولُونَ فِي
أَنفُسِهِمْ لَوْلَا يُعَذِّبُنَا اللَّهُ بِمَا نَقُولُ حَسْبُهُمْ جَهَنَّمُ يَصْلَوْنَهَا
فَبِئْسَ الْمَصِيرُ ﴿٨﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا تَنَاجَيْتُمْ فَلَا تَتَنَاجَوْا
بِالْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَمَعْصِيَتِ الرَّسُولِ وَتَنَاجَوْا بِالْبِرِّ
وَالتَّقْوَىٰ وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴿٩﴾ إِنَّمَا النَّجْوَىٰ
مِنَ الشَّيْطَانِ لِيَحْزُنَ الَّذِينَ آمَنُوا وَلَيْسَ بِضَارِّهِمْ شَيْئًا إِلَّا
بِإِذْنِ اللَّهِ وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ﴿١٠﴾

8- Görmedin mi şu adamları ki gizli gizli konuşmaktan menedildikleri halde, yine o menedildikleri işe dönüyorlar; günah, düşmanlık, elçiye isyan hususunda gizli gizli konuşuyorlar. Sana geldikleri zaman seni, Allah'ın selamlamadığı bir tarzda selamlıyor ve kendi içlerinde de: "Bu dediğimizden ötürü Allah bize azab etse ya" diyorlar. Cehennem onlara yeter. Oraya gireceklerdir, ne kötü gidilecek yerdir orası!

9- Ey inananlar, aranızda gizli konuştuğunuz zaman günah, düşmanlık ve Elçiye karşı gelme üzerinde konuşmayın; iyilik ve takva üzerinde konuşun ve huzuruna toplanacağınız Allah'tan korkun.

10- Gizli konuşma fiskos şeytandandır. Şeytan insanları bu yola iletir ki inananlar üzülsünler. Oysa o, Allah'ın izni olmadıkça mü'minlere hiçbir zarar veremez. Mü'minler Allah'a dayansınlar.

SÖZLÜK

اَلَمْ تَرَ اِلَى الَّذِينَ نُهُوا عَنِ النَّجْوٰى	Gizli konuşma yapmaları yasaklananları görmedin mi? Gizli konuşma yapmaları yasaklananlar, yahudiler ile münafıklardır.
ثُمَّ يَعُودُونَ لِمَا نُهُوا	Sonra kendilerine yasak edilene dönüyorlar. Sonra, Medine'de mü'minlere eziyet etmek için, bile bile aralarında gizli konuşmalara dönüyorlar.
وَ يَتَنَاجَوْنَ بِالْاِثْمِ وَالْعُدْوَانِ	Günah ve saldırganlık yapmak üzere aralarında gizli konuşmalar yapıyorlar. Özünde günah olan bir iş ve peygamber ile mü'minlere düşmanlık yapmak üzere aralarında gizli konuşmalar yaparlar.
وَ مَعْصِيَةِ الرَّسُولِ	Peygamber'e karşı gelmek için. Aralarındaki gizli konuşmalarda biribirlerine; peygambere karşı gelmeyi, O'na itaat etmemeyi tavsiye ediyorlar.
وَ اِذَا جَاءُوكَ حَيَّوْكَ	Sana geldiklerinde seni selamlarlar. Ey Peygamber, onlar sana geldiklerinde, "essamu aleyke" diyerek seni selamlarlar.
بِمَا لَمْ يُحَيِّكَ بِهِ اللّٰهُ	Allah'ın seni selamladığından başka bir sözle. Onlar seni "essemu aleyke" diyerek selamlarlar. bu söz, Allah'ın peygamberi selamlarken kullanmadığı bir sözdür. Allah, peygamberimizi "esselamu aleyke eyyuhennebiyyu ve rahmetullahi ve berekatuhu" diyerek selamladı.
وَ يَقُولُونَ فِي اَنْفُسِهِمْ	İçlerinden derler. Aralarında gizlice şöyle derler.
لَوْلَا يُعَذِّبُنَا اللّٰهُ بِمَا نَقُولُ	Allah bu sözlerimizden dolayı bizi azaba çarptırsa ya. Ona söylediklerimiz yüzünden, Allah bizi azaba çarptırsa ya. Eğer o gerçekten peygamber olsaydı, Allah bizi hemen azaba çarptırırdı.
حَسْبُهُمْ جَهَنَّمُ يَصْلَوْنَهَا فَلَا تَتَنَاجَوْا بِالْاِثْمِ	Cehennem onlara yeter, oraya girerler. İçine girecekleri cehennem yeter onlara. Orası onlar için varılacak ne kötü bir yerdir.

وَ الْعُدْوَانِ

Günah yapmak ve saldırganlık üzerine aranızda gizli konuşmalar yapmayın. Günah olan bir iş yapmak ya da saldırganlık, zulüm ve peygambere karşı gelmek için biribirinizle gizli konuşmalar yapmayın.

وَ تَنَاجَوْا بِالْبِرِّ وَ التَّقْوٰى

İyilik ve takva için aranızda konuşmalar yapın. Eğer mutlaka aranızda gizli konuşma yapmak istiyorsanız, yararlı bir iş yapmak, Allah'a ve peygambere itaat etmek demek olan takva için gizli konuşmalar yapın.

اِنَّمَا النَّجْوٰى مِنَ الشَّيْطَانِ

Gizli konuşma şeytandandır. Günah ve saldırganlık için yapılan gizli konuşmalar şeytandandır, onun kışkırtmalarının sonucudur.

لِيَحْزُنَ الَّذِينَ آمَنُوا

Mü'minler üzülsünler diye. Bu gizli konuşmaların maksadı mü'minleri eziyete sokacak bir olayın meydana gelmesine sebep olarak, onları üzmektir.

وَ لَيْسَ بِضَارِّهِمْ شَيْئًا اِلَّا بِاِذْنِ اللّٰهِ

Bu onlara, Allah'ın izni olmadıkça, hiç bir zarar vermez. Allah'ın bu yolda muradı olmadıkça, o fısıltılar mü'minlere hiç bir zarar vermez.

وَ عَلَى اللّٰهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ

Mü'minler sadece Allah'a dayansınlar. Mü'minlerin, bir başkasına değil, sadece Allah'a dayanmaları gerekir.

AÇIKLAMA

Yüce Allah okuduğumuz ayetlerin başında, "Yasaklandığı halde yine de aralarında gizli konuşmalar yapan şu adamları görmüyor musun?" diye başlıyor. Bu ayet, Medine'li yahudiler ile o şehirde yaşayan münafıklar hakkında inmiştir. Çünkü onlar, mü'minlerin gözleri önünde aralarında gizli gizli konuşuyorlardı. O günler savaş günleri idi. Adamlar bu fısıltıları ile mü'minleri ya bir düşman saldırısına uğramak üzere oldukları, ya bir müslüman askeri birliğinin yenilgiye uğradığı, ya da aleyhlerinde bir tuzak tezgahlandığı yolunda şüpheye düşürüyorlardı. Bu yüzden peygamberimiz: "üç kişinin olduğu bir yerde iki kişi, aralarında gizli konuşma yapmasın" diyerek, yahudiler ile münafıkların gizli konuşma yapmalarını yasakladı.(1) Fakat onlar bu yasağı

(1) Buhari ve Muvatta adındaki hadis kitaplarında yer alan sahih bir hadiste peygamberimiz: "üç kişi bir aradayken iki kişi, üçüncü kişiyi dışarda bırakarak aralarında gizli konuşma yapmasınlar" buyuruyor. Bu davranışın bir benzeri, üç kişilik bir grupta iki kişinin, üçüncü kişinin anlamadığı bir dilden konuşmalarıdır. Bu da üçüncü kişiyi dışlayan ikili bir fısıldaşma sayılır.

çiğneyerek gizli konuşmalara devam edince Yüce Allah bu ayeti indirdi. Yüce Allah bu ayette peygamberimizi bu adamların tutumları karşısında sabretmeye çağırıyor, onların mü'minlere dönük tuzakları ve komploları üzerindeki perdeyi indirerek kendilerini rezil ettikten sonra tehdit ediyor.

O şöyle buyuruyor:

"Yasaklandığı halde, yine de aralarında gizli konuşmalar yapan şu adamları görmüyor musun? Yanına geldiklerinde, seni Allah'ın selamından farklı bir ifade ile selamlıyorlar."

Halkın önünde gizli konuşma yapmaları yasaklandıktan sonra, peygambere karşı gelmek amacı ile, O'na inat olsun diye, yine bu yasaklanan huylarına devam edenleri görmüyor musun? Bunların gizli konuşmalarının konusu iyilik ve tavka değil, günah, saldırganlık ve peygambere karşı gelmektir. Yani onların gizli konuşmalarının konusu ya dedikodu ve çirkin söz gibi, özünde günah olan bir harekettir, ya mü'minlere saldırganlık ve zulüm içeren sözlerdir ya da peygambere karşı gelmeyi amaçlayan bir komplodur. Onlar bu gizli fısıldaş-malarında biribirlerine peygamberimize karşı gelmeyi, O'nun emirlerini ve yasaklarını dinlememeyi tavsiye ediyorlar.

Öte yandan bu adamlar bundan daha kötü olan bir şey yapıyorlar. Onlar peygamberimizin yanına vardıklarında, O'na Allah'ın selamından farklı bir ifade ile selamlıyorlar. "Esselamu aleykum" demiyorlar, bunun yerine "Essamu aleykum" diyorlar. "Sam" ise ölüm anlamına gelir. Dillerini ağız boşluklarında burarak bu kelimeyi kullanıyorlar. Tek tek peygamberimizin yanına vararak, O'nu bu çirkin ifade ile selamlıyorlar, böylece O'nun ölmesi için dua etmiş oluyorlar. Allah'ın laneti üzerlerine olsun, eziyetleri ne kadar çok ve tuzakları ne kadar karmaşık ve iğrençliklerine kadar kokuşmuş!

Bir de içlerinden, "eğer Muhammed, gerçekten peygamber olsaydı, O'nun ölmesini dileyen sözlerimiz yüzünden Allah bizi cezalandırırdı" diyorlar. İşte "bu sözlerimiz yüzünden Allah bizi azaba çarptırsa ya, derler" ifadesinin anlamı budur. Yani eğer Muhammed gerçekten peygamber ise, O'nun için söylediklerimiz yüzünden Allah bizi azaba çarptırsa ya.(1)

---

(1) Muhyiddin b. Arabi diyor ki: "Bu yahudiler, Yüce Allah'ın yumuşak tutumlu olduğunu, kendisine karşı yakışıksız söz söyleyenleri hemen cezalandırmadığını bilemediler, Nitekim Hz. Peygamber (s.a.v.) şöyle buyuruyor: "Hiç kimse zalimler topluluğuna karşı Allah kadar sabırlı olamaz. Bazıları ona eş ve çocuk yakıştırdıkları halde O, onlara sağlık ve rızık veriyor."

Yüce Allah buyuruyor ki;

"Onlara cehennem yeter. Girecekleri yer orasıdır."(1)

Kıyamet günü onun ısısı ve alevlerinden kavrulurlar.

"Orası ne kötü bir dönüş yeridir."

Ahiret yurdundaki varacak yerleri olan cehennem, zakkum ağacı ile, kaynar suyu ile, irini ile, koyu dumanı ile, bunların üzerinde Allah'ın onlara yönelik gazabı ve laneti ile cehennem ne kötü bir dönüş yeridir!

"Ey mü'minler, aranızda yapacağınız gizli konuşmalarda."

Bu ve bunun arkasından gelen ayetler mü'minlerin ruhlarını eğitmek, onların ahlaklarını arıtmak için inmişti. Yüce Allah: "Ey mü'minler" diye söze giriyor. Yani ey Allah'ı ve O'nun peygamberini onaylayanlar. "Aranızda gizli konuşma yaptığınız zaman." Yani, bir iş yüzünden gizli konuşma yapmanız gerektiğinde, günah, saldırganlık ve peygambere düşmanlık uyandıran konuşmalar yapmayın.(2) O zaman yahudilerin ve münafıkların durumuna düşersiniz. Fakat "iyilik yapma ve kötülüklerden sakınma içerikli konuşmalar yapın." Yani, özünde hayır olan, günah içermeyen işler ile Allah'a ve peygambere itaat etmeyi konuşun. Çünkü bunlar takvadır.

---

(1) Tirmizi'nin anlattığı rivayete göre sahabilerden Hz. Enes (r.a.) şöyle diyor: "Bir yahudi, Peygamberimiz ile arkadaşlarının yanına gelerek "Essamu aleyküm" dedi. Peygamberimiz de ona karşılık verdi. Arkasından arkadaşlarına "bu adamın ne dediğini biliyor musunuz?" diye sordu. Sahabiler: "Allah ve O'nun peygamber'i bilir" dediler. Bunun üzerine peygamberimiz, "o yahudiyi bana geri getirin" dedi. Sahabiler adamı geri getirdiklerinde peygamberimiz O'na "sen 'essamu aleyküm' dedin, değil mi?" diye sordu. Yahudi de "evet" dedi. Bunun üzerine peygamberimiz "kitap ehlinden biri size selam verdiğinde ona söylediğin 'senin üzerine olsun' karşılığını verin" dedi. Bu olay üzerine Yüce Allah, "yanına geldiklerinde seni Allah'ın selamından farklı bir ifade ile selamlıyorlar" ayeti indirdi.

(2) Alimlerin çoğunluğunun ortak görüşüne göre, üç kişilik grupta iki kişinin, dört kişilik grup üç kişini, arkadaşlarını dışlayarak aralarında gizli konuşma yapmaları ile ilgili yasak süreklidir. Peygamberimizin dönemindeki gibi sadece savaş zamanına özgü değildir. Çünkü hadisin sözleri geneldir. Bunlardan biri Abdullah b. Ömer'in aktardığı şu hadistir: "Üç kişi biraraya geldiğinde, bunların ikisi, üçüncü kişiyi dışlayarak aralarında gizli konuşma yapmasınlar." Bu konudaki bir başka hadis de şöyledir: "Üç kişi bir aradaysanız, insanlar kalabalık oluncaya kadar, iki kişi üçüncüyü dışlayarak gizli konuşma yapmasınlar. Çünkü bu davranış üçüncü kişiyi üzer."

"Huzurunda toplanacağınız Allah'tan korkun."

Kıyamet günü sizi huzurunda toplayarak hesaba çekecek ve ödüllendirip cezalandıracak olan Allah'tan korkun; O'na ve O'nun peygamberine itaat ederek O'ndan korkun.

"Gizli konuşmaları körükleyen şeytandır." İnsanı gizli konuşma yapmaya sürükleyen ve iten Şeytan'dır. Bunun bir sebebi vardır. Bu sebep, mü'minlerin üzülmelerine sebep olmaktadır. Ne fısıltılı konuşmalar ne de Şeytan, mü'minlere hiç bir zarar veremezler. Verirlerse Allah'ın iradesi ile verirler. Bu da ancak yüce Allah'ın bildiği yüce hikmetlerin sonucu olur. Bu yüzden düşmanlarınız olan yahudiler ile münafıkların gözleriniz önünde yaptıkları gizli konuşmalar yüzünden üzülmeyin, kedere düşmeyin. Her işinizde Allah'a dayanın. Mü'minler her yerde ve her zaman başkasına değil, sadece Allah'a dayanmalıdırlar. Çünkü Yüce Allah kendisine dayananlara yeter, onları ilgilendiren her konuda yeterlidir, Allah'ın gücü buna yeter.

SONUÇ

1- Burada yahudilerin ve münafıkların mü'minlere yönelik hilelerinin ve tuzaklarının her yerde ve her zaman var olduğu anlatılıyor.

2- Bir kafir, bir mü'mini selamladığında ve mü'min kafire karşılık verdiğinde "sana da" diye karşılık verir. Çünkü elimizdeki sahih bilgiye göre peygamberimizin yanına varan bir gurup yahudi O'na "Essamu aleyke, ey Ebu Kasım" dediler. Peygamberimiz de onlara "ve aleyküm" diye karşılık verdi. Bunun üzerine peygamberimizin eşi Hz. Aişe (r.a.) o yahudilere "aleykümüssamu, Allah'ın laneti ve gazabı üzerinize olsun." karşılığını verdi. Hz. Aişe (r.a.) böyle deyince, peygamberimiz kendisine: "ya Aişe yumuşak ol, sertlikten ve kabalıktan kaçın" dedi. Hz. Aişe (r.a.) "Sam dediklerini işitmedin mi?" deyince, peygamberimiz O'na, "benim de onlara, "size de" dediğimi işitmedin mi?" dedi. Buhari ile Müslim'in bildirdiklerine göre bunun üzerine bu ayet indi.

3- Bir gayri müslim bir müslümana "Essamu aleyküm" diyerek selam verdiğinde, müslümanın ona kendisinin kullandığı ifade ile karşılık vermesinde hiç bir sakınca yoktur.

4- İyilik yapma ve kötülükten sakınma amacı taşımayan gizli konuşmalar haramdır. Çünkü Yüce Allah şöyle buyuruyor:

"Onların aralarında yaptıkları çoğu gizli konuşmalarda hayır yoktur.

Meğer ki, bu fısıltılı toplantıların amacı sadaka vermeyi, iyiliği ve insanlar arasında dirliği emretmek olsun. Kim bunları Allah'ın rızasını kazanmak amacı ile yaparsa, ilerde kendisine büyük bir mükafat vereceğiz." (Nisa/114)

5- Üç kişilik bir grupta, iki kişinin gizli konuşma yapmaları caiz değildir. Çünkü bu davranış üçüncü kişiyi üzüntüye düşürür. Özellikle bu olay yolculukta, savaşta ya da bunlara benzer durumlarda meydana gelirse daha büyük üzüntüye yol açar.

5- Şeytan'dan kaynaklanan kötü zanları ve vesveseleri bir yana bırakarak Allah'a dayanmak gereklidir.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ
آمَنُوا إِذَا قِيلَ لَكُمْ تَفَسَّحُوا فِي الْمَجَالِسِ فَافْسَحُوا يَفْسَحِ اللَّهُ
لَكُمْ ۖ وَإِذَا قِيلَ انشُزُوا فَانشُزُوا يَرْفَعِ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنكُمْ
وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ ۚ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿١١﴾
يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نَاجَيْتُمُ الرَّسُولَ فَقَدِّمُوا بَيْنَ يَدَيْ نَجْوَاكُمْ
صَدَقَةً ۚ ذَٰلِكَ خَيْرٌ لَّكُمْ وَأَطْهَرُ ۚ فَإِن لَّمْ تَجِدُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ
﴿١٢﴾ أَأَشْفَقْتُمْ أَن تُقَدِّمُوا بَيْنَ يَدَيْ نَجْوَاكُمْ صَدَقَاتٍ ۚ فَإِذْ لَمْ
تَفْعَلُوا وَتَابَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ فَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَأَطِيعُوا
اللَّهَ وَرَسُولَهُ ۚ وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿١٣﴾

11- Ey inananlar, size: "Meclislerde yer açın" dendiği zaman yer açın ki Allah da size genişlik versin. Size: "Kalkın" dendiği zaman da, kalkın ki Allah sizden inananları ve kendilerine ilim verilenleri derecelerle yükseltsin. Allah yaptıklarınızı haber almaktadır.

12- Ey inananlar, siz Elçi ile gizli konuşacağınız zaman bu gizli konuşmanızdan önce bir sadaka verin. Bu, sizin için daha hayırlı ve daha temizdir. Şayet sadaka verecek bir şey bulamazsanız, Allah bağışlayandır, esirgeyendir.

13- Gizli konuşmanızdan önce sadaka vermenizden korktunuz mu? Çünkü yapmadınız. Allah da sizi bundan affetti sadaka vermeden konuşabilirsiniz. Artık namazı kılın, zekatı verin, Allah'a ve Elçisine itaat edin. Allah yaptıklarınızı bilmektedir.

SÖZLÜK

تَفَسَّحُوا فِى الْمَجَالِسِ	Toplantılarda yer açın. İlim ve zikir toplantılarında yer açın.
فَافْسَحُوا يَفْسَحِ اللّٰهُ لَكُمْ	Yer açın ki, Allah size genişlik versin. Allah size cennette, rızıkta ve mezarda genişlik versin.
اُنْشُزُوا فَانْشُزُوا	"Kalkın" dendiğinde, hemen kalkın. Size namaz için ya da başka bir iyi iş için, "kalkın" dendiğinde hemen kalkın.
يَرْفَعِ اللّٰهُ الَّذِينَ اٰمَنُوا مِنْكُمْ	Allah aranızdaki mü'minleri yükseltir. Allah aranızdaki mü'minleri dünyada zaferle ve iyi namla, ahirette cennet köşkleri ile yükseltir.
وَ الَّذِينَ اُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ	Allah kendilerine bilgi verilenlerin derecelerini yükseltir. Çünkü onlar bilgi ile ameli birleştirmişlerdir.
اِذَا نَاجَيْتُمُ الرَّسُولَ	Peygamber ile konuşacağınız zaman. Peygamber ile konuşmak istediğinizde.
فَقَدِّمُوا بَيْنَ يَدَيْ نَجْوَاكُمْ صَدَقَةً	Konuşmanızın öncesinde sadaka verin. Peygamber ile konuşmadan önce bir sadaka verin, sonra konuşun.
ذٰلِكَ خَيْرٌ لَكُمْ وَ اَطْهَرُ	Bu sizin için daha hayırlı ve daha temizdir. Peygamber ile yapacağınız konuşma öncesinde sadaka vermeniz, yoksullara yarar sağlayacağı için hayırlı ve günahlardan temizleyicidir.
فَاِنْ لَمْ تَجِدُوا	Eğer bulamadıysanız. Eğer verecek sadaka bulamadıysanız.

فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ — Allah affedici ve merhametlidir. Allah bu konuşmanız konusunda affedici ve size merhamet edicidir. Buna göre sadaka verme imkanınız yoksa iyilikle davranın ve güzel sözlerle ihtiyaç sahibinin gönlünü alın.

أَأَشْفَقْتُمْ أَنْ تُقَدِّمُوا بَيْنَ يَدَيْ نَجْوَاكُمْ صَدَقَاتٍ — Peygamber ile konuşmanızın öncesinde sadakalar vermekten çekindiniz mi? Peygamber ile konuşmanızdan önce sadaka verdiğiniz takdirde, fakir düşeceğinizden mi korktunuz?

فَإِذْ لَمْ تَفْعَلُوا وَتَابَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ — Eğer yapmazsanız, Allah sizin tevbenizi kabul etti. Eğer sadaka vermeyi yapmazsanız, Allah bunu yapmamanız konusunda size kolaylık tanıyarak tevbenizi kabul etti.

فَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ — Namazı kılın ve zekatı verin. Namazı, kılınması istenen biçimde kılın ve zekatı mallarınızdan verin.

وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ — Allah'a ve O'nun peygamberine itaat edin. Namazı kılmaya, zekatı vermeye, Allah'a ve O'nun peygamberine itaat etmeye devam edin.

وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ — Allah yaptıklarınızdan haberdardır. Allah yaptığınız iyi ve güzel işlerden haberdardır. Sizi onlardan ötürü cennetle ödüllendirecektir.

AÇIKLAMA

Okuduğumuz ayetlerde mü'minlerin terbiye ve eğitilmelerine yönelik çabalar devam ediyor. Amaç; mü'minlerin olgunluğa erip mutlu olmalarını sağlamaktır. Yüce Allah, okuduğumuz ayetlere, "Ey mü'minler" diye başlıyor. Yani, ey Allah'ı ve O'nun peygamberini onaylayanlar. "Size 'yer açın' dendiğinde yer açın." Toplantılarda size peygamber ya da bir başkası, sizden başkaları da oturacak yer bulabilsinler diye, "yer açın" dedikleri zaman, yer açın;(1) pey-

(1) Katade şöyle diyor: "Sahabiler peygamberimizin toplantılarında önlerde oturmak için biribirleri ile yarışıyorlardı. Bu yüzden biribirlerine yer açmaları emredildi. Elimizdeki bilgiye göre Abdullah b. Abbas bu hükmün savaş safları ile ilgili olarak indiğini belirtmiştir. Çünkü sahabiler ön safta bulunmak için birbirleriyle yarışıyorlardı. Bu yüzden başkalarına yer açarak onların da ön safta peygamberimizin yanında durmalarına imkan verilmesi emredildi. Aslında ifade geneldir. Her ikisini de kapsar." Kurtubi ise şöyle diyor: "Doğru yorum şudur: Bu ayet, müslümanların hayır ve sevap amaçlı her türlü toplantılarını içerecek genelliktedir. Bu toplantı savaş toplantısı, ilim topantısı, zikir toplantısı ya da cuma namazı gibi bir namaz toplantısı olabilir. Hadiste bildirildiğine göre; peygamberimiz, toplantılarda birinin yerinden kaldırılıp başkasının oturtulmasını yasakladı, fakat, "yer açın, genişleyin" diye buyurdu.

gambere, size bilgi öğreten âlime ve zikrettiren şeyhe yakın olmayı size özgü bir ayrıcalık saymayın. Eğer siz başkalarına yer açarsanız, Allah size bunun karşılığını vererek dünyada rızkınızı, öldükten sonraki geçiş döneminde mezarınızı ave ahirette de cennetteki köşklerinizi geniş yapar.

"Size 'yerinizden kalkın' dendiğinde hemen kalkın."(1)

Size belirli bir amaçla, ya namaz kılmak için ya savaşa gitmek için ya da hayırlı bir iş yapmak için "haydi kalkın" dendiğ izaman, işi ağırdan almayarak hemen kalkın ki, Allah sizi mükafatlandırsın.

"Allah aranızdaki mü'minlerin derecelerini yükseltir."

Allah dünyada zaferle ve iyi nam sahibi yaparak, ahirette de cennet köşklerinde mü'minlerin derecelerini yükseltir.

"Kendilerine bilgi verilenlerin de derecelerini yükseltir."(2)

Ey mü'minler, Allah aranızdaki ilim adamlarına yüksek dereceler verir. Çünkü onlar imanı, ilmi ve ameli bir araya getirmişlerdir.

Şimdi de bir sonraki ayete geçelim:

"Ey mü'minler, peygamber ile özel bir konuşma yapacağınız zaman, konuşmadan önce bir sadaka verin."

Yüce Allah, sahabilere şu emri veriyor: Aralarından biri peygamber ile özel bir konuşma yapmak istediğinde, bu konuşmanın öncesinde bir sadaka vermeli, sonra peygamber ile konuşma isteğinde bulunmalıdır. Bu emrin birinci amacı; yoksullara faydalı olmak, ikinci amacı ise; peygamberimizin işini hafifletmektir.(3)

---

(1) Katade'ye göre bu emrin anlamı "iyi bir işe çağrıldığınızda hemen olumlu karşılık verin" demektir.

(2) Bu ayette ilim adamları övülüyor. Bunu Abdullah b. Mesut söylüyor. Peygamberimizin bu konudaki bir hadisi şöyledir "ilim adamının cahil kimseye karşı üstünlüğü, ayın onbeşinci gecesindeki dolunayın, öbür yıldızlar karşısındaki üstünlüğü gibidir." Hz. Ömer (r.a.)'e bir köleyi niçin göreve getirdiği sorulunca o şu cevabı verdi: "O adam Allah'ın kitabını, Kur'an'ı okuyor ve farzları biliyor. Sizin peygamberiniz şöyle demişti: "Allah bu kitap sayesinde bazı toplumları yükseltir, bazılarını da alçaltır." Abdullah b. Abbas da şöyle diyor: "Süleyman peygamber, ilim, mal ve hükümdarlıktan birini seçmeye çağrıldı. O, ilmi seçti. Bunun sonucu olarak kendisine ilim ile birlikte mal ve hükümdarlık da verildi."

(3) Abdullah b. Abbas diyor ki: "Müslümanlar, peygamberimize çok soru soruyorlardı. Bu yüzden sıkıntıya düşünce bu ayet indi. Yüce Allah peygamberimizin yükünü hafifletmek istediği için bu ayeti indirdi. Ayet inince, müslümanlar O'nun başına üşüşmeyi bıraktılar."

Çünkü her mü'min peygamberimizle başbaşa kalmak, O'na yakın olmak ve kendisi ile özel olarak konuşmak istiyordu. Oysa peygamberimiz de bir insandı, herkese zaman ayıramazdı. İşte Yüce Allah bu gerekçe ile O'nunla konuşmak isteyenlerin önce sadaka vermelerini emretti. Böylece mü'minlere O'nun yükünü hafifletmek istediğini bildirdi. Mü'minler Yüce Allah'ın bu isteğini öğrenince ve çoğu yoksul olduğu için verecek sadaka bulamadığından Yüce Allah bu hükmü değiştirdi. Bu hükmün yürürlülük süresi bir kaç geceden fazla sürmedi. Yüce Allah onu, "Yoksa peygamber ile yapacağınız konuşmalar öncesinde vereceğiniz sadakalar sizi fakir düşeceğiniz yolunda kaygıya mı düşürdü?" ayeti ile yürürlükten kaldırdı.

Devam ediyoruz.

"Bu sizin için hayırlı ve günahlardan arındırıcı bir davranıştır."

Hz. Peygamber (s.a.v.) ile yapacağınız özel konuşma öncesinde sadaka vermek sizin için hayırlıdır. Çünkü bu sadakalar, yoksul kardeşlerinizin eline geçer. Ayrıca günahlardan arındırıcıdır.(1) Çünkü insan nefsi, iyi ameller sayesinde arınır ve temiz hale gelir.

"Eğer sadaka olarak verecek malınız yoksa."

Eğer özel konuşmadan önce verecek sadaka bulamıyorsanız, Hz. peygamber (s.a.v.) ile konuşmanızı yapın. Verecek sadakanız yok diye, konuşma yapmanızın sakıncası yoktur.

"Çünkü Allah affedici ve merhametlidir."

Şimdi de bir sonraki ayete geçelim.

"Kaygıya mı düştünüz?"(2)

Yoksa her özel konuşma öncesinde sadaka vermeye devam ettiğiniz

---

(1) Muhyiddini Arabi diyor ki: "Bu ayet, hükümlerin, yararlılık ilkesine göre ortaya çıkmadıklarına delildir. Çünkü Yüce Allah "Bu uygulama sizin için hayırlı ve günahlardan arındırıcıdır" buyurdu. Fakat bu uygulama yararlı ve günahlardan arındırıcı olduğu halde onu yürürlükten kaldırdı. Fakat denebilir ki, bu hükmün yürürlükten kaldırılış sebebi müslümanların dinleri ve dünyaları içindaha çok yararlı olabilir, fakat bu yarar açık olmadığı için müslümanlar tarafından bilinmeyebilir."

(2) Bu ayetteki soru kınama içeriklidir. Burada sadaka verme yükümlülüğü yüzünden peygamberimiz ile özel görüşme yapmayı yavaşlatan sahabilir kınanıyor. Belirtildiğine göre, yürürlüğe koyan ve kaldıran bu iki ayet arasında on günlük bir süre geçmişti.

takdirde, yoksullaşıp fakirleşeceğinizden mi korktunuz? Madem ki, bunu yapmayacaksınız, Allah bu görevi yürürlükten kaldırarak sizi sadaka verme zorunluluğu gelmeden önceki duruma döndürdü.

"Öyleyse namazı kılın, zekatı verin, Allah'a ve Peygamber'e itaat edin."

O halde şartlarını, rükünlerini, sünnetlerini ve âdâbını gözeterek mü'min cemaat ile birlikte namazları vakitlerinde kılın. Mallarınızın gerekli miktardaki zekatını verin. Allah'ın ve peygamberin emirlerine ve yasaklarına uyun. Bunları yapmanız, size kolaylık ve merhamet olarak, yürürlükten kaldırılan sadaka vermenin yerini tutar.

"Allah sizin yaptıklarınızdan haberdardır."(1)

Ona ve O'nun peygamberine itaat ederek, O'nun gözetimini altında olduğunuzun bilincinde olun ki, kurtuluşa eresiniz, cehennemden kurtulup iyiler yurdu olan Cennet'e giresiniz.

SONUÇ

1- İlim ve zikir toplantılarında başkalarına yer vermenin bir fazilet olduğu belirtiliyor ve buna teşvik ediliyor.

2- Mü'minin iyiliği yapması ve kendisinden istenen görevleri yerine getirmesi isteniyor.

3- İmanın, ilmin ve ilimle amel etmenin üstünlüğü belirtiliyor.

4- Şeriatte bazı hükümleri, yürürlükten kaldırılmasının meşru olduğu belirtiliyor. Bu işlem, yürürlükten kaldırılan hükmü uygulamadan önce ve sonra olabilir. Çünkü söz konusu sadaka hükmü, uygulanmadan önce yürürlükten kaldırıldı. Yalnız Hz. Ali (r.a.) hariç.(1) Çünkü Hz. Ali (r.a.) bir dinar sadaka vererek peygamberimiz ile özel konuşma yaptıktan sonra bu sadaka hükmünün yürüdükten kaldırıldığını bildirdi. Bu yüzden o; "Kur'an'da bir ayet var ki,

---

(1) Bu cümle "namaz kılın ve oruç tutun" cümlesi ile bağlantılı ve onun uzantısıdır. Burada sahabiler Allah'a ve peygambere itaat konusunda kapalı bir biçimde uyarılıyorlar.

(2) Elimizdeki bilgiye göre Abdullah b. Ömer (r.a.) şöyle diyor: "Hz. Ali (r.a.)'nin öyle üç ayrıcalığı vardı ki, eğer ben bunlardan birine sahip olsam, bu durum benim için kızıl deve sürüsünden daha değerli olurdu: Hz. Fatıma (r.a.) ile evlenmesi, Hayber Savaşı'nda sancağın eline verilmesi ve peygamberimiz ile özel görüşmeye ilişkin ayetin sırf onun tarafından uygulanması."

onunla benden başka hiç kimse amel etmedi" derdi. Bu, O'nun bir üstünlüğü idi.

5- Namaz kılmak, zekat vermek, emirlerde ve yasaklarda Allah'a ve peygambere itaat etmek, mü'minin yapamadığı nafile ibadetlerin eksikliğini ortadan kaldırır.

14- Allah'ın kendilerine gazabettiği bir topluluğu dost edinen münafıkları görmedin mi? Onlar ne sizdendirler, ne de onlar-

dan. Bilerek yalan yere yemin ediyorlar.

15- Allah onlar için çetin bir azab hazırlamıştır. Onlar ne kötü işler yapıyorlar.

16- Yeminlerini kalkan yapıp Allah'ın yoluna engel oldular. Onlar için küçük düşürücü bir azab vardır.

17- Onların ne malları, ne de çocukları kendilerini Allah'a karşı koruyamaz. Onlar ateş halkıdır. Orada sürekli kalacaklardır.

18- Allah onların hepsini tekrar dirilttiği gün, dünyada size yemin ettikleri gibi O'na da yemin edecekler ve kendilerinin bir şey üzerinde bulunduklarını, doğru yolda olduklarını sanacaklardır. İyi bilin ki, onlar yalancılardır.

19- Şeytan onları kuşatmış ruhlarına hakim olmuş, onlara Allah'ı anmayı unutturmuştur. Onlar şeytanın grubudu. Muhakkak ki şeytanın grubu kaybedecektir.

SÖZLÜK

اَلَمْ تَرَ اِلَى الَّذِينَ تَوَلَّوْا	Dost edinenleri görmedin mi? Dost edinen münafıkları görmedin mi?
قَوْمًا غَضِبَ اللّٰهُ عَلَيْهِمْ	Allah'ın gazap ettiği bir kavmi. Yani yahudileri.
مَا هُمْ مِنْكُمْ وَ لَا مِنْهُمْ	Bunlar ne sizden ve ne onlardandırlar. Ey mü'minler, bunlar ne sizden ne onlardan, yani yahudilerden yanadırlar. Onlar iki taraf arasında mekik dokuyorlar.
وَ يَحْلِفُونَ عَلَى الْكَذِبِ وَهُمْ يَعْلَمُونَ	Onlar, bile bile yalan yere yemin ediyorlar. Onlar mü'min olmadıklarını bile bile, mü'min oldukları yolunda size yemin ediyorlar.
اِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ	Onlar ne kötü bir iş yapıyorlar. Onların özellikleri, münafıklık, günahkarlık ve çirkinliktir.
اِتَّخَذُوا اَيْمَانَهُمْ جُنَّةً	Onlar yeminlerini kalkan edindiler. Onlar yeminlerini kendilerine ve mallarına perde yaptılar. Yalan yere mü'min olduklarını iddia ettiler. Mü'min olmadıkları halde, mü'min olduklarına dair yemin ettiler.

فَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ — Allah'ın yolundan alıkoydular. O yeminler ile mü'minleri Allah'ın yolu olan, kendilerine karşı cihat etmekten, savaşmaktan alıkoydular.

فَيَحْلِفُونَ لَهُ كَمَا يَحْلِفُونَ لَكُمْ — Onlar size yemin ettikleri gibi Allah'a da yemin ederler. Allah onları kıyamet günü yeniden diriltip mezarlarında çıkardığı gün, bu gün mü'min oldukları yolunda size nasıl yemin ediyorlarsa, Allah'ın huzurunda da mü'min oldukları yolunda yemin ederler.

وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ عَلَى شَيْءٍ — Onlar bir şey üzere olduklarını sanırlar. Onlar yalan yere yaptıkları yeminlerde, her hangi bir gerçeğe dayandıklarını sanırlar.

اسْتَحْوَذَ عَلَيْهِمُ الشَّيْطَانُ — Şeytan onlara hakim oldu. Şeytan onlara gâlib geldi.

فَأَنْسَاهُمْ ذِكْرَ اللَّهِ — Şeytan onlara Allah'ı anmayı unutturdu. Bu yüzden onlar Allah'ı dilleri ile anmazlar. Ancak inançlarını saklamak için anarlar. Ayrıca O'nun vaatlerini ve tehditlerini de akıllarına getirmezler.

أُولَئِكَ حِزْبُ الشَّيْطَانِ — Onlar şeytanın grubudurlar. O Allah'tan uzak kimseler, Şeytan'ın bağlıları ve askerleridirler.

أَلَا إِنَّ حِزْبَ الشَّيْطَانِ هُمُ الْخَاسِرُونَ — Haberiniz olsun ki, Şeytan'ın grubu, hüsranda olanların grubudur. Şeytan'ın bağlıları ve askerleri, hayati sözleşmelerinde aldanmış, hüsrana uğramış kimselerdir.

AÇIKLAMA

Bu sûrenin indiği günlerde, Medine'de münafıklık doruğa çıkmıştı. Yahudiler ise hem sayıca çok ve hem de, İslâm'a ve müslümanlara karşı örgütlenmişlerdi. Bu dönem, Medine'den sürülmelerinin öncesine rastlıyordu. Bu ayette Yüce Allah, peygamberimizi ve müslümanları, bu her iki düşman karşısında uyarıyor, onların yüzlerindeki maskeyi indirerek gerçekte oldukları gibi görünmelerini ve böylece mü'minlerin onlar karşısında tedbirli olmalarını sağlıyor. Bu ayete "görmüyor musun?" diye başlıyor.(1) Ey peygamberimiz

(1) Bu soru hayret ve şaşkınlık ifade eder. Münafıkların tutumundan neden hayret edildiğine gelince, onlar kendi ırklarından ve dinlerinden olmayan bir kavmi dost ve müttefik ediniyorlar. Onları yahudiler ile işbirliğine sürükleyen tek faktör, peygamber (s.a.v.)'e ve mü'minlere karşı besledikleri ortak düşmanlık duygusudur.

Allah'ın gazabına[1] uğramış bir kavmi dost ve müttefik olarak görenlere baksana, Gazaba uğramış olan kavim yahudilerdir. Münafıklar, peygamberimize ve müslümanlara karşı desteklenme ve işbirliği yapma anlamında yahudileri dost ve müttefik edinmişlerdi. Yüce Allah buyuruyor ki: Ey mü'minler, bu münafıklar ne sizden ne de yahudilerden yanadırlar. Onlar şaşkındırlar, sizin ile yahudiler arasında gidip geliyorlar. Açıkta sizin, gizlide yahudilerin yanındadırlar.

"Bunlar bilerek yalan yere yemin ediyorlar."[2]

Yalan söylediklerini kendileri de biliyorlar. Peygamberimize gelerek kendisine ve getirdiği ilahi emirlere inandıkları yolunda yemin ediyorlar. Oysa kendileri de yalan söylediklerini biliyorlar. Çünkü ne peygamberimize inanmışlar ve ne getirdiği ilahi emirleri onaylamışlardır. Yüce Allah onları şöyle tehdit ediyor:

"Allah onlar için ağır bi azap hazırlamıştır."

Yani kıyamet günü onlar için ağır bir azap hazırladı. Yüce Allah, onların bu çirkin ve iğrenç davranışlarını şöyle kınıyor:

"Onlar ne kötü bir iş yapıyorlar!" İşte bu kötü davranışlarından ve çirkin eylemlerinden dolayı kendileri için ağır bir azap hazırlandı.

Şimdi de bir sonraki ayete geçiyoruz.

"Yeminlerini kalkan gibi kullanarak, insanları Allah yoluna girmekten alıkoydular."[3]

---

(1) Yahudiler Kur'an'da "Allah'ın gazabına uğramış toplum" olarak tanıtılıyor. Bu tanım, Kur'an'ın bir kaç yerinde tekrar ediliyor.

(2) Sahabilerden İkrime ve Abdullah b. Abbas bu ayetin iniş sebebi hakkında şu olayı anlatıyorlar: "Bir keresinde, peygamberimiz bir ağacın gölgesinde oturuyordu. Gölge O'nun üzerinden kaymak üzere idi. Bize "şu anda yanınıza mavi gözlü, size Şeytan gibi bakan bir adam gelecek" dedi. Tam o sırada mavi gözlü bir adam yanımıza geldi. Peygamberimiz adama dönerek "sen ve arkadaşların niçin bana küfrediyorsunuz?" diye sordu. Adam, "beni bırakın da arkadaşlarımı alıp geleyim" karşılığını verdi. Az sonra arkadaşları ile birlikte geldi ve hep birlikte öyle bir şey yapmadıkları yolunda yemin ettiler. Bunun üzerine bu ayet indi."

(3) "Onlar yeminlerini kalkan olarak kullandılar" cümlesi bir önceki ayetle bağlantılı bir açıklamadır. Çünkü insanın aklına şöyle bir soru gelebilir: "Bu adamları yalan yere yemin etmeye sürükleyen sebep nedir?" bu sorunun evabı onların yeminlerini kalkan olarak, koruyucu bir zırh gibi kullanmak istemeleridir. Onlar böylece müslümaların uyanmalarını önleyerek, İslâm adı altında insanların müslüman olmalarını engelleme imkanına sahip oluyorlar.

Bu yahudiler, aslında mü'min olmadıkları halde mü'min oldukları yolunda ettikleri yeminleri kendilerini öldürülmekten ve mallarını ganimet olarak almaktan kurtaran bir koruyucu zırh, bir kalkan olarak kullanıyorlar. Ayrıca bu yalan yeminleri ile, mü'minleri Allah yolundan, yani kendilerine karşı savaşmaktan alıkoyuyorlar. Çünkü onlar Allah'a ortak koşan kafirlerdir. Buna göre; Allah'ın dinine girinceye, ya da yok edilinceye kadar kendileri ile savaşılması gerekir. Sebebine gelince onlar kitap ehli değildir ki, cizye denilen vergiyi vermeleri kabul edilsin.

"Onları küçük düşürücü bir azap bekliyor."

Kıyamet günü kendilerini küçük düşüren, zillete mahkum eden bir azaba çarpılacaklardır.

"Onların ne malları ve ne evlatları kendilerini Allah'ın azabının zerresinden kurtaramayacaktır."(1)

Onların bu gün biriktirdikleri ve yararlandıkları servetleri, kıyamet günü, bunun yanısıra şimdi övünme vesilesi yaptıkları evlatları, kendilerini Allah'ın azabının zerresinden bile kurtaramayacaktır. Çünkü orada kendilerinden fidye kabul edilmez ki, mallarından fidye versinler. Evlatlarından yardım isteseler, onlar kendilerine yardım edemezler.

"Onlar cehennemliktirler ve orada ebedi olarak kalacaklardır."

Oradan hiç çıkamayacakları gibi, ne ölmeleri ve ne dirilmeleri söz konusu değildir.

Şimdi de bir sonraki ayete geçiyoruz.

"Onlar Allah'ın hepsini yeniden diriltip bir yere toplayacağı gün, tıpkı size yemin ettikleri gibi, O'nun huzurunda da yemin ederler. Bu yeminlerinin bir işe yarayacağını sanırlar."

Ey peygamberimiz, Allah'ın onların hepsini kıyamet alanında toplayacağı günü hatırla. Onlar o gün mü'min oldukları yolunda Allah'ın huzurunda

---

(1) Bu ayet, o günün ileri gelen münafıklarının zengin olduklarına işaret ediyor. Zaten onları kafir kalmaya sürükleyen sebeplerden biri budur. Adamlar kendi görüşlerine göre servetlerini ve makamlarını korumak istiyorlardı. Yüce Allah bu ayette onlara şu haberi veriyor: Gerek korumak istedikleri servetleri ve gerekse iftihar ettikleri evlatları, Allah'ın azabı başlarına indiğinde, kendilerini Allah'ın hükmünün zerresinden kurtaramayacaktır.

yemin ederler.(1) Tıpkı bugün mü'min olduklarına dair size yemin ettikleri gibi. Bugün onlar doğruya ve hakka dayandıklarını, izledikleri yolun doğru olduğunu sanıyorlar. Haberiniz olsun ki, onlar yalancıdırlar.

"Şeytan onları avucu içine alarak kendilerine Allah'ı anmayı unutturmuştur."

Şeytan onları hakimiyeti altına almış ve kendilerine Allah'ı anmayı unutturmuştur. Bu yüzden onlar Allah'ı çok az anarlar. Ayrıca şeytan onlara Allah'ın vaadlerini ve tehditlerini de unutturdu. Bunun sonucu olarak onlar, ne Yüce Allah'ın katındaki nimetlere heves ediyorlar ve ne O'nun huzurundaki azaptan çekiniyorlar.

"Onlar şeytan yanlılarıdırlar."

Şeytan'ın bağlıları ve askerleridirler. "Haberiniz olsun ki şeytan'ın yandaşları kesinlikle hüsrana uğrayacaklardır." Şeytan'ın bağlıları ve askerleri gerek dünyadaki hayatlarında, gerekse ahirette yaptıkları alış-veriş sözleşmesinin aldanmış ve hüsrana uğramış tarafıdırlar.

SONUÇ

1- Burada yahudileri dost ve müttefik edinmenin yasak olduğu açıklanıyor.

2- Yalan yere yemin etmenin haram olduğu belirtiliyor. Bu tür yemine "yemin-i gamus" denir.

3- Şeytan'ın, insanı avucu içine aldığının belirtilerinden biri, o kimsenin kalbi ve dili ile Allah'ı anmaması, işleri ve sözleri ile O'nun vaadlerini ve tehditlerini aklına getirmediğini göstermesidir.

---

(1) Sahih bir hadiste bildirildiğine göre, insan hangi durumda ölürse yeniden diriltildiğinde de o durumda olur. Münafıklar da münafık olarak öldükleri için münafık olarak dirileceklerdir. Bundan dolayı nasıl dünyada mü'min oldukları yolunda yalan yere yemin ettiler ise, ahirette Allah'ın huzurunda da mü'min olduklarına dair yemin edeceklerdir. Nitekim Yüce Allah, onların kıyamet alanındaki tutumları hakkında şöyle buyuruyor: "Sonra bu müşriklerin 'Vallahi ey Rabb'imiz, biz müşrik değildik' demekten başka bir akıbetleri olmaz." (Enam sûresi: 23)

إِنَّ الَّذِينَ يُحَادُّونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَٰئِكَ
فِي الْأَذَلِّينَ ﴿٢٠﴾ كَتَبَ اللَّهُ لَأَغْلِبَنَّ أَنَا وَرُسُلِي إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ عَزِيزٌ ﴿٢١﴾
لَا تَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ يُوَادُّونَ مَنْ حَادَّ اللَّهَ
وَرَسُولَهُ وَلَوْ كَانُوا آبَاءَهُمْ أَوْ أَبْنَاءَهُمْ أَوْ إِخْوَانَهُمْ أَوْ عَشِيرَتَهُمْ
أُولَٰئِكَ كَتَبَ فِي قُلُوبِهِمُ الْإِيمَانَ وَأَيَّدَهُمْ بِرُوحٍ مِنْهُ وَيُدْخِلُهُمْ
جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ
وَرَضُوا عَنْهُ أُولَٰئِكَ حِزْبُ اللَّهِ أَلَا إِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٢٢﴾

20- Allah'a ve peygamberine düşman olanlar, onlar en alçaklar arasındadırlar.

21- Allah: "Elbette ben ve elçilerim gâlib geleceğiz" diye yazmıştır. Şüphesiz Allah güçlüdür, gâlibtir.

22- Allah'a ve ahiret gününe inanan bir kavmin babaları, oğulları, kardeşleri, yahut akrabaları da olsa Allah'a ve elçisine düşman olanlarla dostluk ettiğini görmezsin. Allah onların kalblerine iman yazmış ve onları kedinden bir ruh ile, kalb nuru veya Kur'an ile desteklemiştir. Onları, altlarından ırmaklar akan cennetlere sokacak, orada ebedi kalacaklardır. Allah onlardan razı olmuş, onlar da O'ndan razı olmuşlardır. İşte onlar Allah'ın taraftarıdır. Muhakkak ki başarıya ulaşacak olanlar, Allah'ın taraftarlarıdır.

SÖZLÜK

إِنَّ الَّذِينَ يُحَادُّونَ اللَّهَ وَ رَسُولَهُ Allah'a ve O'nun peygamberine düşman olanlar. Allah'ın ve O'nun peygamberinin emirlerine ve yasaklarına karşı çıkanlar.

أُولَئِكَ فِي الْأَذَلِّينَ — Onlar en zeliller arasındadırlar. Onlar yenilmiş ve kahra uğramış kimselerdir.

كَتَبَ اللَّهُ لَأَغْلِبَنَّ أَنَا وَ رُسُلِي — Allah, "ben ve peygamberlerim kesinlikle galib geleceğiz" diye yazdı. Allah ya Levh-i Mahfuz'da yazdı, ya takdir etti ve hük-metti ki, "ben ve peygamberlerim ya delillerle veya kılıçla mutlaka galip geleceğiz."

يُوَادُّونَ مَنْ حَادَّ اللَّهَ وَ رَسُولَهُ — Allah ve O'nun peygamberine düşman olanları severler. Allah'a ve O'nun peygamberine karşı çıkanlara, onları severek ve destekleyerek dost olurlar.

وَلَوْ كَانُوا آبَاءَهُمْ أَوْ أَبْنَاءَهُمْ أَوْ إِخْوَانَهُمْ أَوْ عَشِيرَتَهُمْ — Onlar ister ana-babaları, ister çocukları, ister kardeşleri, ister akrabaları olsunlar. Onlara kötülük düşünürler, iman etmeleri için onlarla savaşırlar. Tıpkı sahabilerde olduğu gibi.

أُولَئِكَ كَتَبَ فِي قُلُوبِهِمُ الْإِيمَانَ — Allah imanı onların kalplerine yazdı. Kalplerinde imanı sabit kıldı.

وَ أَيَّدَهُمْ بِرُوحٍ مِنْهُ — Onları kendinden bir ruh ile destekledi. Allah onları kendi nuru, hidayeti ve açık delili ile destekledi.

رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَ رَضُوا عَنْهُ — Allah onlardan razı oldu, onlar da O'ndan razı oldu. Allah dünyada kendisine itaat ettikleri için onlardan razı oldu. Onlar da Allah'tan kendilerini Cennet'e koyduğu için razı oldular.

أَلَا إِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْمُفْلِحُونَ — Haberiniz olsun. Allah'ın taraftarları, kurtuluşa erecek olanlardır. Haberiniz olsun ki, Cehennem'den kurtulup Cennet'e girerek başarıya erecek olanlar, Allah'ın askerleri, Allah'ın dostlarıdır.

AÇIKLAMA

Yüce Allah, mü'minleri doğru yola yöneltmek ve örnek bir tutuma erdirmek üzere onlara şöyle haber veriyor:

"Allah'a ve O'nun peygamberine zıt düşenler, düşman olanlar var ya." Allah'ın ve peygamberin emirlerine, yasaklarına ve benimsemeye çağırdıkları hak dine karşı çıkanlar, "onlar" sözü edilen muhalifler "insanların en alçak kesimi içinde yer alırlar."

Dünyada da ahirette de bu böyledir.

"Allah, 'Ben ve peygamberlerim kesinlikle galip geleceğiz' diye hüküm vermiştir."

Allah, kendi katındaki kitap olan 'Levh-i Mahfuz'da yazdı ve hüküm verdi ki, O'nun peygamberleri, düşmanlarını ya delil ile ya kılıçla mutlaka yeneceklerdir.

"Allah güçlüdür ve üstün iradelidir."

O karşı durulmaz bir gücün ve altedilmez bir iradenin sahibidir. Bu yüzden, peygamberlerinin düşmanları karşısında kesinlikle muzaffer olacaklarına hükmetti. O düşmanlar istedikleri kadar güçlü olsunlar, farketmez.

"Allah'a ve ahiret gününe inanan bir toplumun; ana-babaları, evlatları, kardeşleri ve akrabaları bile olsa, Allah'ın ve peygamberin düşmanlarını sevdiklerini göremezsin."(1)

Yüce Allah, peygamberine diyor ki: "Allah'ı Rabb ve ilah bilen bir iman ile O'na ve ahiret gününe inanan kimselerin, Allah'a ve O'nun peygamberine düşman olanları, onların emirlerine, yasaklarına ve benimsenmesine çağırdıkları Allah'ın birliği, Allah'a ve peygambere itaat edilmesi gerektiği ilkesine karşı çıkanları sevdiklerini, desteklediklerini göremezsin. Bu muhalifler ister ana-baba, ister evlat, ister kardeş, isterse de akraba gibi en yakın kimseleri olsun, farketmez."

"Allah, imanı o kimselerin kalplerine işledi."

Allah, imanı onların kalplerine yerleştirmiştir. Onların Rabb'lerinin huzuruna çıkacakları güne kadar bu iman, hidayete erdiren yollarını sürekli biçimde aydınlatır.

"Onları kendinden kaynaklanan bir güçte destekledi."(2)

---

(1) Bu ayetin inişi çeşitli sebeplere bağlanmıştır. Ayetin inişi bu sebeplerin hepsi ile ilgili değilse de hepsine uygun düşüyor. Bir rivayete göre ayetin iniş sebebi şudur: "Abdullah b. Ubey b. Selul, babasına peygamberimizin içtiği sudanartan suyu getirdi. Babası bu sudan içerse kalbinin münafıklık hastalığından temizlenebileceğini umuyordu. Babası kendisine "bu nedir?" diye sorup da ne oduğunu öğrenince, o lanetlik adam, "bana ananın sidiğini getirseydin ya, o, bu sudan daha temizdir" dedi. babasının bu cevabı karşısında öfkelenen Abdullah, hemen peygamberimize gitti ve O'ndan babasını öldürmesine izin vermesini istedi. Fakat peygamberimiz ona istediği izni vermedi."Bir başka rivayete göre bu ayet, babası peygamberimize söyünce, ona ağır bir dayak atan Hz. Ebu Bekir (r.a.) hakkında indi. Bir başka rivayete göre ayet, Bedir günü akrabaları ile savaşan mü'minler hakkında indi.

(2) Ayetin orijinalindeki "ruh"un ne anlama geldiği hakkında çeşitli görüşler vardır. Kimine göre bu "ruh" Cebrail'dir. Kimine göre "Allah'dan gelen özel destek'tir. Rebii b. Enes'e göre "Kur'an ve ondaki deliller"dir.

Yüce Allah onları kendinden gelen bir nurla, açık bir delil ile destekledi. Bu, dünyada böyledir Ahirete gelince "o, onları, altlarından ırmaklar akan cennetlere temelli olarak yerleştirir."

Allah onları zengin cennet bahçelerine yerleştirir. Bu bahçelerde köşkler ve ağaçlar arasından çeşitli ırmaklar akar. Onlar sürekli olarak orada kalırlar, oradan hiç bir zaman çıkarılmayacaklardır. Bütün bunların ötesinde "Allah onlardan hoşnut olduğu gibi, onlar da O'ndan hoşnutturlar." Allah onlardan hoşnuttur. Çünkü onlar, O'na itaat etmişlerdir. Onlar da Allah'tan hoşnuttular. Yüce Allah onları takva sahiplerinin yurdu olan cennete koymuştur.

Şimdi de bu ayetin sonuna gelelim.

"Onlar Allah yanlıları, hizbullahdırlar."

Bu yüce ruh olgunluğuna ermiş kimseler, Allah'ın hizbi, yani O'nun askerleri ve dostlarıdırlar. Yüce Allah, bundan sonra onların kesinlikle başarıya ereceklerini ilan ediyor.

"Haberiniz olsun ki, başarıya erecek olanlar kesinlikle Allah yanlılarıdır."

Kıyamet günü cehennemden kurtulup cennete girme başarısına erecek olanlar onlardır.

SONUÇ

1- Yüce Allah, kendisine ve peygamberine düşman olanları, sevdiklerinde ve hoşlanmadıklarında, onlara ters düşenleri zillete ve hakarete mahkum etmiştir.

2- Yüce Allah, güçlü ve üstün iradelidir. O, peygamberini zafere erdirmeyi hükme bağlamış ve O'nu gerçekten muzaffer kılmıştır.

3- Kafiri dost edinmek, desteklemek ve sevmek haramdır. O kafir, mü'minin çok yakını da olsa farketmez. Nitekim peygamberimizin arkadaşları Bedirde, babaları, evlatları, kardeşleri ve yakın akrabaları ile savaştılar. İşte bu ayet, olar hakkında indi. Ayette Allah, onlara kendilerinden hoşnut olduğunu, onlara çeşitli nimetler sunacağını müjdeliyor. Ey Rabb'imiz, bizi onlardan ayırma, ahirette onların zümresinden eyle.

Sûre 59
Haşr Sûresi

Medine Döneminde İndirildi
Ayet Sayısı: 24

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

سَبَّحَ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ ۖ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ①
هُوَ الَّذِي أَخْرَجَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ مِنْ دِيَارِهِمْ لِأَوَّلِ
الْحَشْرِ ۚ مَا ظَنَنْتُمْ أَنْ يَخْرُجُوا وَظَنُّوا أَنَّهُمْ مَانِعَتُهُمْ حُصُونُهُمْ
مِنَ اللَّهِ فَأَتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ حَيْثُ لَمْ يَحْتَسِبُوا ۖ وَقَذَفَ فِي
قُلُوبِهِمُ الرُّعْبَ يُخْرِبُونَ بُيُوتَهُمْ بِأَيْدِيهِمْ وَأَيْدِي الْمُؤْمِنِينَ
فَاعْتَبِرُوا يَا أُولِي الْأَبْصَارِ ② وَلَوْلَا أَنْ كَتَبَ اللَّهُ عَلَيْهِمُ
الْجَلَاءَ لَعَذَّبَهُمْ فِي الدُّنْيَا ۖ وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابُ النَّارِ ③
ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ شَاقُّوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ ۚ وَمَنْ يُشَاقِّ اللَّهَ فَإِنَّ اللَّهَ
شَدِيدُ الْعِقَابِ ④ مَا قَطَعْتُمْ مِنْ لِينَةٍ أَوْ تَرَكْتُمُوهَا قَائِمَةً عَلَىٰ
أُصُولِهَا فَبِإِذْنِ اللَّهِ وَلِيُخْزِيَ الْفَاسِقِينَ ⑤

Rahman ve Rahim Allah'ın adıyla

1- Göklerde ve yerde bulunan herşey Allah'ı tesbih etmiş, O'nun şanının eksikliklerden uzak, zatının yüce olduğunu anlamışlardır. O, üstündür, hüküm ve hikmet sahibidir

2- Kitab sahiplerinden inkar edenleri, hemen ilk haşirde müslümanların, kaleleri önünde toplanmalarında, yurtlarından O çıkardı. Siz onların çıkacaklarını sanmamıştınız. Onlar da kale-

lerinin, kendilerini Allah'tan koruyacağını sanmışlardı. Allah onlara ummadıkları yerden geldi, yüreklerine korku saldı; öyle ki evlerini kendi elleriyle ve mü'minlerin elleriyle harab ediyorlardı. Ey akıl sahipleri, ibret alın!

3- Eğer Allah onlara sürgünü yazmamış olsaydı, mutlaka dünyada azab ederdi. Ahirette de onlar için ateş azabı vardır.

4- Bunun sebebi şudur: Onlar Allah'a ve Elçisine karşı geldiler; kim Allah'a karşı gelirse bilsin ki, Allah'ın azabı çetindir.

5- Herhangi Bir hurma ağacını kesmeniz, yahut onu kökleri üzerinde bırakmanız hep Allah'ın izniyle ve O'nun yoldan çıkanları cezalandırması için olmuştur.

SÖZLÜK

سَبَّحَ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ — Göktekiler ve yerdekiler Allah'ı tesbih etti.(1) Göklerdeki ve yerdeki varlıkların tümü, gerek hal dilleri, gerekse gerçek dilleri ile Allah'ı tenzih ettiler, yücelttiler.

وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ — O, aziz ve hakimdir. O, düşmanlarında intikam almada üstün iradeli, dostları ile ilgili tedbirlerinde hikmet sahibidir.

لِأَوَّلِ الْحَشْرِ — İlk toplamada. Yapılan ilk toplamada. İkinci toplama ve sürgüne gönderme olayı Hayber'den Şam'a oldu.

مَا ظَنَنْتُمْ أَنْ يَخْرُجُوا — Çıkacaklarını sanmamıştınız. Ey mü'minler siz, Ben-i Nadir yahudilerinin yurtlarından çıkacaklarına ihtimal vermiyordunuz.

وَظَنُّوا أَنَّهُمْ مَانِعَتُهُمْ حُصُونُهُمْ مِنَ اللَّهِ — Onlar kalelerinin kendilerini Allah'tan kurtaracağını sandılar. Ben-i Nadir yahudileri, kalelerinin kendilerini Allah'ın haklarında verdiği hükümden, yani Medine'den sürülme hükmünden kurtaracağını sandılar.

فَأَتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ حَيْثُ لَمْ يَحْتَسِبُوا — Allah onlara ummadıkları taraftan geldi. Allah onlara, yakalanacaklarını beklemedikleri bir taraftan geldi.

---

(1) Yüce Allah'ın, "Göklerdeki ve yerdeki bütün varlıklar Allah'ı tenzih eder" ifadesi, mü'minlere şu gerçeği hatırlatır: Allah'ı tenzih etmek gereklidir, bu görev, varolmanın gerekçesi olan "zikir"in bir parçasıdır. Bu görevi yapmamak, insanı helake götürür. Nitekim Ben-i Nadir yahudileri bu görevi yapmadıkları için başlarına o felaket geldi.

وَ قَذَفَ فِي قُلُوبِهِمُ الرُّعْبَ — Allah kalplerine korku düşürdü. Allah onların kalplerine Hz. Muhammed (s.a.v.) ile sahabilerden yana şiddetli bir korku düşürdü.

يُخْرِبُونَ بُيُوتَهُمْ بِأَيْدِيهِمْ — Evlerini kendi elleri ile yıkıyorlar. Mü'minler onlardan faydalanmasınlar diye ve beğendikleri kapı ve kerestelerini yanlarında götürmek için evlerini kendi elleri ile yıkıyorlar.

و ايدى المؤمنين — Ve mü'minlerin elleri ile. Çünkü mü'minler onlarla savaşabilmek için kalelerini başlarına yıkıyorlardı.

فَاعْتَبِرُوا يَا أُولِي الْأَبْصَارِ — Ey basiret sahipleri, ibret alın! Ey akıllı kimseler, onların durumlarından ibret alın da gurura kapılmayın ve sadece Allah'a güvenin!

وَلَوْلَا أَنْ كَتَبَ اللَّهُ عَلَيْهِمُ الْجَلَاءَ — Eğer Allah sürgünü onların aleyhlerine yazmamış olsaydı. Eğer Allah onların Medine'den çıkmalarını takdir etmeseydi.

لَعَذَّبَهُمْ فِي الدُّنْيَا — Onlara dünyada azap verirdi. Allah onları öldürülmek ve tutsak edilmek gibi azaplara çarptırırdı. Tıpkı soydaşları Ben-i Kurayza'nın başına getirdiği azaplar gibi.

ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ شَاقُّوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ — Çünkü onlar Allah'a ve O'nun peygamber'ine karşı çıktılar. Yüce Allah'ın olara verdiği dünya ve ahiret cezasının sebebi, onların Allah'a ve O'nun peygamberine karşı çıkmaları ve düşman olmalarıdır.

مَا قَطَعْتُمْ مِنْ لِينَةٍ أَوْ تَرَكْتُمُوهَا — Kestiğiniz, ya da kesmeden bıraktığınız her hurma ağacı. Ey mü'minler, kestiğiniz ve kesmeden bıraktığınız her hurma ağacı.

فَبِإِذْنِ اللَّهِ وَ لِيُخْزِيَ الْفَاسِقِينَ — Allah'ın izni iledir ve fasıkların perişan olmaları içindir. Kestiğiniz hurma ağaçlarının kesilmesi ve kesmediğiniz hurma ağaçlarının bırakılmaları Allah'ın iradesinin sonucudur. Bu uygulama Allah'ın, fasık Ben-i Nadir yahudilerini perişan etmesi içindir.

AÇIKLAMA

Okuduğumuz ayetlerin başında Allah, yüceliğini ve ululuğunu bildiriyor. Çünkü göklerdeki ve yerdeki bütün varlıklar, yani bütün melekler, insanlar, cinler, hayvanlar, ağaçlar, taşlar ve topraklar ya hal dilleri ile ya gerçek dilleri ile Allah'ı tesbih ederler. Allah'ın ortağı bulunmadığını, eşi ve çocuğu ol-

madığını, âcizlik ve eksiklik gibi noksanlıkların her türlüsünden uzak olduğunu kabul ederler. O, intikam almada üstün iradeli ve varlıkları yönetme konusunda hikmet sahibidir. Ben-i Nadir yahudilerinden oluşan kafirleri yurtlarından çıkaran O'dur.O, onları ilk toplanmalarında Medine'den çıkararak Şam civarındaki kırsal alanlara sürdü. Onların bazıları Hayber'e indi. Onlar daha sonra başka bir toplanma uygulamasına maruz kaldılar. Bu uygulamada Hz. Ömer (r.a.) onları Hayber'den Şam'a sürdü.

Yüce Allah, mü'minlere şöyle sesleniyor:

"Siz onların yurtlarından çıkabileceklerine ihtimal vermiyordunuz. Onlar da kalelerinin kendilerini Allah'a karşı koruyacağını sanmışlardı."

Fakat onların hesapları boşa çıktı. Çünkü Allah'ın sillesi onlara, beklemedikleri biçimde geldi. Bu şöyle oldu. Allah onların kalplerine, peygamberden ve O'nun sahabilerinden yana şiddetli bir korku düşürdü Bu korkunun sonucu olarak evlerini kendi elleri ile yıkmaya başladılar. Bir yandan da mü'minler onların evlerini yıkıyorlardı. Mü'minler onların evlerini, o yöreyi ele geçirmek için dışardan yıkıyorlardı. Onlar ise bu yıkımı içerden yapıyorlardı. Çünkü peygamberimiz ve mü'minler ile aralarında yapılan anlaşma uyarınca, silahları dışındaki mallarını yanlarına alarak yurtlarını bırakıp Şam'a göç edeceklerdi. Bu, onların ilk toplu sürgünleri idi. İşte bu sırada, hoşlarına giden bir kapıyı ya da kereste parçasını yerinden söktükleri için evlerini yıkmış oluyorlardı.

"Ey basiret sahipleri, bu olaydan ders alınız."

Ey aklı başında olan, basireti açık kimseler, güçlü Beni Nadir yahudilerinin başlarına gelenlerden ibret alın! Güçlü oldukları halde Allah nasıl kalplerine korku düşürdü de yurtlarından çıktılar. Ey basireti açık olanlar, gücünüze güvenip gurura kapılmayın, Allah'a güvenin ve Allah'a dayanın!

"Eğer Allah onları sürgüne mahkum etmeseydi..."

Eğer Allah, ezelde 'Levh-i Mahfuz'da onların sürgün edileceğini yazmasaydı, onları dünyada esir düşmek ve öldürülmek gibi başka bir cezaya çarptırabilirdi. Nitekim soydaşları olan Ben-i Kurayza yahudileri, bu tür cezalara uğratıldılar.

"Ahirette ise onları cehennem azabı beklemektedir."

Yüce Allah, daha sonra onların başlarına gelmiş ve gelecek olan azap ve cezaların sebebini şöyle açıklıyor:

"Şundan dolayı ki, onlar Allah'a ve Peygamber'e karşı çıktılar." Onlara

karşı çıktılar ve düşman oldular. Kim Allah'a karşı çıkar ve düşman olursa, Allah onu cezaların en ağırına çarptırır. Çünkü Allah'ın cezası ağırdır.

"Kestiğiniz... her hurma ağacı..."

Kestiğiniz ve kökleri üzerinde bıraktığınız her hurma ağacına yönelik uygulamanız, Allah'ın izni uyarıncadır. Bunda hiç bir günahınız yoktur. Yüce Allah bu uygulamanızla mü'minleri sevindirirken, fâsık yahudileri perişan etmiştir.

SONUÇ

1- Burada Yüce Allah'ın alt ve üst düzeydeki bütün yaratıkları tarafından tenzih edilmesinde beliren yüceliği, ululuğu, üstün iradesi ve hakimliği ortaya konuluyor. O'nun bu sıfatları, Ben-i Nadir yahudilerinin yurtlarından sürmesinde de ortaya çıkıyor. Bu olay, onların ilk toplu sürgünlerini oluşturur. Bu sürgünlerini, ikinci ve üçüncü toplu sürgünleri izleyecektir.(1)

2- Ben-i Nadir yahudilerinin sürgün olayının en ibret alınacak tarafı pekiştiriliyor. Bu nokta şudur: Bu yahudiler o günlerde güçlü ve müslümanlar zayıftı. Buna rağmen çok kötü bir hezimete uğrayarak mallarını ve yurtlarını bırakıp, bir daha geri dönmemek üzere göç ettiler. Bu olaydan şu dersi çıkarabiliriz: Allah'ın gücü karşısında hiç bir güç işe yaramaz. Aklı başında kimseler maddi güçlerine güvenip gurura kapılmamalıdırlar. Aksine, onlar işin başında da sonunda da Allah'a güvenmelidirler.

3- Ben-i Nadir yahudilerinin hezimete uğramalarının tek sebebi, Allah'a ve Peygambere, karşı çıkmaları ve düşman olmalarıdır. Bu, Allah'ın kendine ve peygamberine düşman olan herkese ilişkin kanunudur. Yüce Allah böylelerini en ağır cezalara çarptırır.

---

(1) Ayette "Haşr" kelimesi ile ifade edilen olay, yahudilerin ilk toplu sürgünlerini oluşturur. Onlar bu sürgünde Medine'den kovulmuşlardı. İkinci toplu sürgünleri Hz. Ömer (r.a.) tarafından gerçekleştirildi. Hicaz'dan kovulmaları ile sonuçlanan bu olay, peygamberimizin vasiyetine dayanıyordu. Peygamberimiz bir hadisinde: "Arap yarımadasında iki din bir arada barınamaz" buyurmuştur. Yahudilerin üçüncü toplu sürgünleri, Filistin'de toplanıp devlet kurmalarından sonra olacaktır. Bu, "siz yahudiler ile mutlaka savaşacaksınız..." diye başlayan ve Müslim'de yer alan hadiste belirtiliyor.Buna göre yahudilerin Filistin'den sürülmeleri öyle olacaktır. Ve kıyamet gününe kadar, bir daha bir araya gelemeyeceklerdir.

4- Yüce Allah yanılan müctehidi affediyor, onu yanılgısından dolayı sorumlu tutmuyor. Mü'minler Ben-i Nadir yahudilerinin hurma ağaçlarının kesilmesi yolunda içtihad yaptılar. Maksatları yahudileri öfkelendirip kalelerinden indirmekti. Bu içtihatlarında yanıldılar. Çünkü meyva veren ağacı kesmek bozguncu bir eylemdir. Fakat Allah onları bu yüzden sorumlu tutmadı, çünkü ictihat yapmışlardı.

وَمَآ أَفَآءَ ٱللَّهُ
عَلَىٰ رَسُولِهِۦ مِنْهُمْ فَمَآ أَوْجَفْتُمْ عَلَيْهِ مِنْ خَيْلٍ وَلَا رِكَابٍ
وَلَٰكِنَّ ٱللَّهَ يُسَلِّطُ رُسُلَهُۥ عَلَىٰ مَن يَشَآءُ ۚ وَٱللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَىْءٍ
قَدِيرٌ ۝٦ مَّآ أَفَآءَ ٱللَّهُ عَلَىٰ رَسُولِهِۦ مِنْ أَهْلِ ٱلْقُرَىٰ فَلِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ
وَلِذِى ٱلْقُرْبَىٰ وَٱلْيَتَٰمَىٰ وَٱلْمَسَٰكِينِ وَٱبْنِ ٱلسَّبِيلِ كَىْ لَا يَكُونَ
دُولَةًۢ بَيْنَ ٱلْأَغْنِيَآءِ مِنكُمْ ۚ وَمَآ ءَاتَىٰكُمُ ٱلرَّسُولُ فَخُذُوهُ
وَمَا نَهَىٰكُمْ عَنْهُ فَٱنتَهُوا۟ ۚ وَٱتَّقُوا۟ ٱللَّهَ ۖ إِنَّ ٱللَّهَ شَدِيدُ ٱلْعِقَابِ ۝٧

6- Allah'ın, onlardan Elçisine verdiği ganimetlere gelince siz onu elde etmek için onun üzerine ne at ne de deve sürmediniz. Fakat Allah, elçilerini, dilediği kimselerin üzerine salar onlara üstün getirir. Allah her şeyi yapabilir.

7- Allah'ın, o şehir halkından, elçisine verdiği ganimetler, Al-lah'a, Elçiye, ona akraba olanlara, yetimlere, yoksullara, yolda kalan yolcuya aittir. Ta ki o mallar, içinizden yalnız zenginler

ara-sında dolaşan bir şey olmasın. Elçi size ne verdiyse onu alın, si-ze neyi yasakladıysa ondan sakının ve Allah'tan korkun. Çünkü Allah'ın azabı şiddetlidir.

SÖZLÜK

وَ مَا افَاءَ اللّٰهُ عَلَى رَسُولِه مِنْهُمْ — Allah'ın onlardan alıp peygamberine verdikleri. Allah'ın peygamberinin eline verdiği Ben-i Nadiroğullarının malları.

فَمَا اَوْجَفْتُمْ عَلَيْهِ مِنْ خَيْلٍ وَ لَا رِكَابٍ — Onların üzerine ne deve ne at sürdünüz. O malları kovalayıp ele geçirmek için üzerlerine ne at ne deve sürdünüz. Onları elde etmek için hiç bir sıkıntı çekmediniz.

وَ لٰكِنَّ اللّٰهَ يُسَلِّطُ رُسُلَهُ عَلَى مَنْ يَشَاءُ — Fakat Allah, peygamberini dilediklerine musallat eder. Allah, peygamberi Muhammed'i, Ben-i Nadir yahudilerine musallat ederek yurtlarının savaşsız olarak ele geçmesini sağladı.

وَ مَا افَاءَ اللّٰهُ عَلَى رَسُولِه مِنْ اَهْلِ الْقُرَى — Allah'ın peygambere verdiği köy halklarının malları. Allah'ın, peygambere verdiği, üzerlerine ne at ne deve sürülmeden elde edilen köylü malları.

فَلِلّٰهِ وَ لِلرَّسُولِ وَ لِذِى الْقُرْبٰى وَ الْيَتٰمٰى وَ الْمَسَاكِينِ وَ ابْنِ السَّبِيلِ — Allah'a, peygambere, peygamberin akrabalarına, yetimlere, yoksullara ve yolculara aittir. Bu malların bir bölümü Allah'a, bir bölümü peygambere, bir bölümü peygamberin akrabalarına, bir bölümü yoksullara ve bir bölümü de yolda kalmış kimselere aittir. Bu mallar söz konusu kimseler arasında eşit olarak bölüştürülür.

كَيْ لَا يَكُونَ دُولَةً بَيْنَ الْاَغْنِيَاءِ مِنْكُمْ — Bu mallar, zenginleriniz arasında dolaşmasın diye. Bu mallar sadece zenginleriniz ve güçlüleriniz arasında el değiştiren ve zayıflar ile yoksulların elde edemedikleri bir ayrıcalık olmasın.

وَ مَا اٰتٰكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَ مَا نَهٰكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا — Peygamber size neyi verdiyse onu alın. Size neyi yasakladı ise ondan uzak durun. Peygamber size neyi verdi, neyi serbest bıraktı ve emretti ise onu alın. Size ne yasakladı, neyi izin vermedi ve neden kaçınmanızı söyledi ise, ondan uzak durun.

وَ اتَّقُوا اللّٰهَ اِنَّ اللّٰهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ — Allah'dan korkun. Allah, azabı şiddetli olandır. Allah'dan korkun da O'na ve peygamberine karşı gelmeyin. Allah'ın, kendine ve peygamberine karşı gelenlere vereceği cezadan sakının. Çünkü Allah'ın cezası şiddetlidir.

AÇIKLAMA

Okuduğumuz ayetlerde yine Ben-i Nadir yahudileri ile müslümanlar arasındaki savaş konusu işleniyor. Ben-i Nadir yahudileri ile peygamberimiz arasında barış anlaşması imzalandıktan sonra yahudiler hurma bahçelerini "fey" (savaş yapmadan anlaşma yoluyla alınan bir çeşit ganimet) olarak peygamberimize bıraktılar. Müslümanlar bu bahçelere göz koydular. Bazılarına göre bu topraklar, tıpkı savaş ganimetleri gibi aralarında bölüşülmeliydi.

Yüce Allah bu görüşe karşı çıkarak şöyle buyuruyor:

"Allah'ın, peygamberine verdiği yahudi malları."

Yüce Allah'ın peygamberine verdiği Ben-i Nadir yahudilerinin malları. Ben-i Nadir yahudilerinin geride bıraktıkları mallar, ilke olarak peygamberimizin olmuştu. Çünkü Ben-i Nadir yahudileri peygamberimizle anlaşma yapmışlardı. Bu anlaşmaya göre peygamberimiz mallarına dokunmamıştı. Fakat yahudiler bu anlaşmayı bozup hainlik yapınca, malları üzerindeki haklarını kaybettiler. Üstelik onlar peygamberimize karşı suikast düzenlediler. Bu cinayeti gerçekleştirmelerine çok az bir zaman kalmıştı. Onlar bu cinayeti gerçekleştirmiş olsalar da sorumluluğunu yüklenmek zorunda kaldılar. Olayın başlangıcı şöyle idi:

Peygamberimiz ile Ben-i Nadir yahudileri arasında imzalanan anlaşmanın bir maddesine göre, doğacak zarar-ziyan yükümlülüklerini yahudiler peygamberimiz ile birlikte karşılayacaklardı. Bu arada Uhud Savaşı'ndan altı ay kadar sonra Amr b. Umeyye Damarı adındaki müslüman Kelboğullarından iki kişiyi yanlışlıkla öldürdü. Adamların yakınları peygamberimize gelerek öldürülenlerin diyetlerini istediler. Çünkü O, müslümanların yaptıklarının sorumlusu idi. Peygamberimiz de, Medine'nin iki mil kadar uzağında olan Ben-i Nadir yahudilerinin köylerine doğru yola çıktı. Amacı aradaki anlaşmanın ilgili maddesi uyuranıca Kelb kabilesinden öldürülen iki kişinin diyetine yahudilerin katkısını sağlamaktı. Yahudiler köylerine gelen peygamberimizi ve arkadaşlarını son derece iyi karşıladılar. Kendisine "ey Ebu'l Kasım, isteğini yerine getireceğiz" dediler. sonra aralarında yaptıkları gizli bir müzakerede "bu adamdan kurtulmanın fırsatı elimize geçti" dediler. Getirdikleri bir değirmen taşını peygamberimizin kaldığı evin damına çıkardılar. Peygamberimiz arkadaşları ile birlikte bu evin duvarının gölgesinde otururken, o değirmen taşını peygamberimizin başına düşürmeyi planladılar. Onlar taşı düşürmeden önce

Yüce Allah, peygamberimize: "kalk yerinden, yahudiler başına değirmen taşı düşürüp seni öldürmek istiyorlar" şeklinde bir vahiy gönderdi. Bunun üzerine peygamberimiz hemen yerinden kalktı, sahabiler de O'nu izledi. Bunun üzerine değirmen taşı yahudilerin başına düştü. Yani, başlarını belaya soktular.

Peygamberimiz Medine'ye döner dönmez Ben-i Nadir yahudilerine savaş ilan etti. Çünkü onlar oradaki anlaşmayı bozmuşlardı. Bu yüzden onlarla savaşmak gerekli olmuştu. Peygamberimiz, ordusu ile köylerine vararak onları kuşattı. Yapılan arabuluculuk girişimleri barışla sonuçlandı. Bu barış anlaşmasına göre, Ben-i Nadir yahudileri Medine'den çıkacaklardı. Giderken silah dışındaki mallarını yanlarında götürebileceklerdi. Gidecekleri yer, Şam dolaylarındaki kırsal alanlardı. Bu, onların ilk toplu sürgünü idi. Son olarak ahiretteki toplantı alanında bir araya geleceklerdi. Yalnız iki yahudi ailesi Hayber'e gitmişti. Bu ailelerden biri Hakikoğulları idi. Peygamberimizin eşi Safiye'nin babası, bu ailenin bir koluna mensuptu. Bu savaşın devamını ilerde bu surenin onbirinci ayetini açıklarken anlatacağız.

Bu olaydan anlaşıldığı gibi, Beni Nadir yahudilerinin malları, peygamberimize aittir. Allah o malları O'na verdi. Bu yüzden "Allah'ın onlardan yani Ben-i Nadir yahudilerinden alıp peygamberine verdiği mallar." buyuruluyor. Müslümanların bu mallara göz koymaları üzerine, Yüce Allah onların isteklerini şöyle reddediyor:

"Siz bu malları, üzerlerine at ve deve sürerek ele geçirmediniz."

Siz bu mallara doğru at ve deve koşturmadınız. Onların üzerine akın düzenlemediniz. Çünkü o yahudiler, Medine hükümetinin müttefikleri idiler. Bu yüzden bu mallar uğruna sefere, sıkıntıya, savaşa, ölü ve yaralı vermeye katlanmış değilsiniz. Bu yüzden sizin o mallarda hakkınız yoktur. Onlar savaş ganimeti değil, "fey"dirler. Yani, savaş yapılmadan anlaşma ile alınan mallar.

"Fakat Allah, peygamberini dilediği kimseler üzerine alarak üstün getirir."

Onu savaşmaksızın ve vuruşmaksızın üstün getirir ve aslında Allah'ın malı olan kafirlerin mallarını, onların ellerinden alarak peygamberine verir. Nitekim Yüce Allah peygamberlerine ilişkin geleneği uyarınca Hz. Muhammed (s.a.v.)'i, düşmanları Ben-i Nadir yahudilerine üstün getirdi ve O, onların mallarını savaşmaksızın ve sefere çıkmaksızın ele geçirdi. Bu mallar O'nundur. Onlarda başka hiç kimsenin payı yoktur. Peygamber, o malları dilediği gibi harcar. Bununla birlikte peygamberimiz bu malları sadaka olarak

dağıttı. Kendisine sadece eşlerinin bir yıllık masraflarını karşılayacak kadar miktarı kaldı. Allah O'nun eşlerinden razı olsun ve onları hoşnut etsin.

"Allah'ın gücü her şeye yeter."

Hiç bir güçlü O'ndan kurtulamaz ve hiç bir itibarlı kimse O'na karşı üstünlük taslayamaz.

"Savaşmadan fethedilmiş ülkelerde yaşayan halkların Allah tarafından peygamberin eline verilmiş malları (fey) Allah'a, peygambere, peygamberin akrabalarına, yetimlere, yoksullara ve yolda kalmışlara aittir."(1)

Zora başvurularak değil de barış yolu ile ele geçirilmiş beldelerde oturan halkların malları "fey" olarak bölüştürülür. Bu mallar Yüce Allah'ın açıkladığı üzere Allah, peygamber, peygamberin akrabaları olan Haşimoğulları ile Muttaliboğulları, ailesi olmayan yetimler, ihtiyaç içinde kıvranan yoksullar ile memleketinden, evinden ve malından ayrı düşmüş yolcular arasında paylaştırılır. Bunun gerekçesini Yüce Allah şöyle açıklıyor:

"Maksat, bu malların içinizdeki zenginler arasında el değiştiren bir ayrıcalık olmamalarıdır."

Bu mallar içinizdeki zenginler arasında dolaşan, yoksulların ve güçsüzlerin el değdirmedikleri bir imtiyaz olmasınlar. Bu açıdan bakınca bu malların, sözü edilen gruplar arasında bölüştürülmesi, adalet ve merhamet ilkelerinin gereğidir. Allah'a ait olan pay, kamu yararına harcanır. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in payı da vefatından sonra bu amaçla kullanılır. Kalanı da, adı geçen diğer gruplara verilir. Ganimet mallarının beşte biri de öyledir. O da bu ayette sayılan gruplara bölüştürülür. Beşte dördü ise mücahidler arasında paylaştırılır.

"Peygamber size ne emrederse onu yapın; o size neyi yasaklarsa ondan kaçının."

Hz. Peygamber (s.a.v.)'in size verdiğini, mal olsun, başka bir şey olsun, alın. O'nun size yasakladığından, mal olsun, başka bir şey olsun, uzak durun. "Allah'dan korkun" da O'na ve peygamberine karşı gelmeyin. O'nun azabından çekinin. Çünkü "Allah'ın azabı ağırdır." O'nun azabı ağır, şiddetli ve dayanılmazdır. Kafirlikleri, günahkarlıkları ve zalimlikleri sebebi ile o azap ile yüzyüze gelmeyi hak edenlerin vay hallerine!

---

(1) Bundan önceki ayet, sadece Ben-i Nadir yahudilerinin mallarının kime ait olduklarını belirtmekteyken, bu ayet genel olarak İslâm'da "fey" mallarının bölüşümüne ilişkin hükmü açıklamaktadır.

SONUÇ

1- Burada Beni Nadir yahudilerinin mallarının, sadece Hz. Peygamber (s.a.v.)'e ait "fey" malları oldukları açıklanıyor.

2- Düşmanın bırakıp kaçtığı, ya da müslümanlarla aralarında yapılan barış anlaşması yolu ile savaşsız olarak(1) ele geçen mallara "fey" denir. Bu mallar Yüce Allah'ın şu ayette açıkladığı gibi bölüştürülür:

"Savaşmadan elde edilmiş beldelerde yaşayan halkların Allah tarafından peygamberin eline verilmiş malları; Allah'a, peygambere, peygamberin akrabalarına, yetimlere, yoksullara ve yolda kalmışlara aittir."

Ganimetler ise, uğrunda müslümanların sefer düzenledikleri, güç kullanılarak zorla ele geçirilmiş mallardır. Bunlar beş bölüme ayrılır. Beşte biri Allah'a, peygambere, peygamberin akrabalarına, yetimlere, yoksullara ve yolda kalmışlara aittir. Bu gruplar arasında eşit olarak paylaştırılır. Kalan beşte dördü ise savaşlara katılan, bizzat savaşan mücahidler arasında bölüştürülür. Yaya askerlere bir, atlılara ise iki pay verilir.

3- Peygamberimize itaat etmenin, O'nun verdiği kararları uygulamanın farz ve yasaklarını çiğnemenin haram olduğu an-laşılıyor. Buhari ile Müslim'in hadis kitaplarının verdikleri bilgiye göre Abdullah b. Mesut "Allah'ın laneti döğme yaptıran, güzel görünmek için dişlerini seyrekleştiren, Allah'ın yarattığı organları değiştiren kadınlar üzerine olsun" dedi. Bu sözler Esedoğullarından Ümmü Yakup adında bir kadının kulağına gitti. Bu kadın Kur'an'ı devamlı okurdu. Abdullah b. Mesut'a: "şöyle şöyle yapan kadınlara lanet okuduğunu işittim" dedi. Abdullah b. Mesud, "peygamberimizin lanet ettiklerine niye lanet okumayayım? Bu yaptığımın Yüce Allah'ın kitabı olan Kur'an'da yeri vardır" karşılığını verdi. Kadın: "Ben mushafı baştan sona kadar okudum, bu dediğine rastlamadım" dedi. Abdullah b. Mesut kadına şu cevabı verdi: "Eğer Kur'an'ı okuduysan dediğim yeri bulmuşsundur. Yüce Allah'ın: "Peygamber size ne emrederse onu yapın; o size neyi yasaklarsa ondan kaçının" ayetini okumadın mı?" Kadının "evet" demesi üze-rine, Abdullah b. Mesut, "Hz. Peygamber (s.a.v.) o söylediklerimi yasakladı" dedi.

---

(1) Bu mesele fıkıh alimleri arasında tartışmalıdır. Tefsirde anlattığımız görüş, çoğunluğun görüşüdür. Tercih edilen görüş de odur. Doğrusunu ise Allah bilir.

لِلْفُقَرَاءِ الْمُهَاجِرِينَ الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِن دِيَارِهِمْ وَأَمْوَالِهِمْ
يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِّنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا وَيَنصُرُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ
أُولَٰئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ ﴿٨﴾ وَالَّذِينَ تَبَوَّءُو الدَّارَ وَالْإِيمَانَ
مِن قَبْلِهِمْ يُحِبُّونَ مَنْ هَاجَرَ إِلَيْهِمْ وَلَا يَجِدُونَ فِي صُدُورِهِمْ
حَاجَةً مِّمَّا أُوتُوا وَيُؤْثِرُونَ عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ
خَصَاصَةٌ وَمَن يُوقَ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٩﴾
وَالَّذِينَ جَاءُو مِن بَعْدِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا
الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ وَلَا تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا غِلًّا لِّلَّذِينَ آمَنُوا
رَبَّنَا إِنَّكَ رَءُوفٌ رَّحِيمٌ ﴿١٠﴾

8- O mallar, şu göçmen fakirlere aittir ki onlar, yurtlarından ve mallarından sürülüp çıkarılmışlardır; Allah'ın lutuf ve rızasını ararlar; Allah'a ve Elçisine yardım ederler. İşte doğru olanlar onlardır.

9- Ve onlardan önce o yurda Medine'ye yerleşen, imana sarılanlar, yani daha önce Medine'yi yurt edinen ensar, kendilerine göç edip gelenleri severler ve onlara verilen ganimetlerden ötürü, göğüslerinde bir ihtiyaç eğilimi duymazlar. Kendilerinin ihtiyaçları olsa dahi, göç eden yoksul kardeşlerini öz canlarına tercih ederler. Kim nefsinin cimriliğinden korunursa, işte olnar başarıya erenlerdir.

10- Onlardan sonra gelenler de derler ki: "Rabb'imiz, bizi ve

bizden önce inanmış olan kardeşlerimizi bağışla, kalblerimizde inananlara karşı bir kin bırakma! Rabb'imiz, sen çok şefkatli çok merhametlisin!

SÖZLÜK

يَبْتَغُونَ فَضْلاً مِنَ اللّٰهِ وَ رِضْوَانًا — Onlar Allah'tan lutuf ve rıza beklerler. Onlar Allah'dan geçimlerini sağlayacak rızık ve O'nun hoşnutluğunu bekleyerek göç ettiler.

أُولَئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ — Onlar sadıklardır. Onlar imanlarında samimi olanlardır. Çünkü Allah'ı ve O'nun peygamberini desteklemek için memleketlerini ve mallarını bırakarak göç etmişlerdir.

وَ الَّذِينَ تَبَوَّءُوا الدَّارَ وَ الْإِيمَانَ — O kimseler ki, Medine'yi yurt edindiler ve imanı benimsediler. Medine'ye yerleşen ve imanı kafirliğe tercih ettikten sonra, onu içlerine sindiren ensardırlar.

مِنْ قَبْلِهِمْ — Onlardan önce. Muhacirlerden önce.

وَ لاَ يَجِدُونَ فِي صُدُورِهِمْ حَاجَةً — Kalplerinde ihtiyaç bulmuyorlar. Kalplerinde kine ve kıskançlığa yer vermiyorlar.

مِمَّا أُوتُوا — Onlara verilenlerden ötürü. Muhacir kardeşlerine verilen Ben-i Nadir yahudilerinden kalmış fey mallarından ötürü.

وَ يُؤْثِرُونَ عَلَى أَنْفُسِهِمْ — Onları kendilerine tercih ederler. Her konuda muhacirleri kendilerine tercih ederler. Hatta onlardan iki kadınla evli olanlar, bir muhacirle evlensin diye eşlerinden birini boşamayı teklif etmişlerdir.

وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ — Onlarda şiddetli ihtiyaç olsa bile. Onlarda şiddetli ihtiyaç ve karşılama imkanı bulamadıkları büyük bir yoksulluk olsa bile (kardeşlerini kendilerine tercih ederler).

وَ مَنْ يُوقَ شُحَّ نَفْسِهِ — Kim nefsinin cimriliğinden korunursa. Yüce Allah kimi, nefsinin mala yönelik hırsından ve cimriliğinde korursa.

وَ الَّذِينَ جَاءُوا مِنْ بَعْدِهِمْ — Onlardan sonra gelenler. Muhacirlerden ve ensardan sonra günümüze kadar gelen ve bundan sonra gelecek olan "tabi-in"ler.

وَ لاَ تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا غِلاًّ لِلَّذِينَ آمَنُوا — Mü'minlere karşı kalplerimizde kin barındırma! Mü'minlere karşı kalplerimizde düşmanlığa ve nefrete dönük bir kompleks, bir kin barındırma!

AÇIKLAMA

Okuduğumuz ayetlerde de Ben-i Nadir yahudilerinden elde edilen mallar ile, peygamberimizin bu malları nasıl bölüştürdüğü konusu işleniyor. Yüce Allah bu ayetlerin ilkine, "Fakirlere"(1) diye giriyor. Yani Ben-i Nadir yahudilerinden kalan "fey" mallarının bölümünün yoksul muhacirlere verilmesini yadırgadınız mı? Oysa bu yoksul muhacirler mallarını bırakıp yurtlarından çıkmak zorunda bırakılmışlardır. Yurtlarından çıkmaları sırasında onlar Allah'ın lutfunu, yani kendilerini başkalarına el açmaktan kurtaracak rızkını ve Rablerinin kendilerinden hoşnut olmasını, O'nun arkasından hoşnutsuzluk gelmeyecek olan rızasını istiyorlardı. Bilindiği gibi peygamberimiz, Ben-i Nadiroğullarından kalan "fey" mallarının bir bölümünü muhacirlere verdi, bu malardan Ensar'a pay ayırmadı. Sadece Ensar'dan Ebu Ducane ile Sehl bin Hanif'e biraz "fey" malı vermişti. Bu iki kişi peygamberimize muhtaç olduklarını söyleyince, o da onlara "fey" malından pay vermişti. Bunun üzerine münafıklar fitne çıkarmak için konuşmalar yaptılar. Bu konuşmalarında, peygamberimizin bu uygulamasını ayıpladılar. İşte Yüce Allah bunun üzerine bu ayeti indirdi. Bu ayette peygamberimizin Ensar'ı bir yana bırakarak muhacirlere "fey" malı vermesini yadırgayan münafıkların tutumunun hayret verici olduğunu, peygamberimize ve mü'minlere ifade ediyor.

Yüce Allah şöyle buyuruyor:

"Savaşsız elde edilen malların bir bölümü, yurtlarından sürülmüş,(2) mallarından olmuş, tek maksatları Allah'ın lutfunu ve hoşnutluğunu elde etmek olan, Allah'ı ve peygamberi destekleyen yoksul muhacirlere verilmelidir. Onlar Allah'a verdikleri sözü tutan kimselerdir."

Onlar imanlarında sâdık kimselerdir. Çünkü sözlerini davranışları ile doğrulamışlardır. İçlerindeki saklı inanç, açık bir davranışa dönüştü. İşte peygamberimiz, sözü edilen bu niteliklerinden dolayı muhacirlere, Ben-i Nadir yahudilerinden alınan "fey" mallarının bir bölümünü verdi. Kendilerine gelip

---

(1) Bir görüşe göre bu ayetteki "fakirler" kelimesi bir önceki ayetteki "peygamberin akrabalarına, yetimlere, yoksullara ve yolda kalmışlara" ifadesinin açıklaması niteliğindedir. O zaman bu "fakirler" kelimesi, "peygamberin akrabalarına" ifadesi için bir sınırlama anlamı taşır ve "fey" mallarından peygamber'in sadece yoksul akrabalarına pay verilir demek olur. Bu görüş reddedilmiştir. İmam-ı Şafii, bu konuda İmamı Ebu Hanife'ye şiddetli şekilde karşı çıkmıştır.

(2) Sürüldüler, çıkarıldılar, yani müşrikler onları yurtlarından çıkmak zorunda bıraktı. Tefsirci Kurtubi'ye göre bunlar yüz kişi idi.

geçici olan bu mallardan pay verilmeyen Medineli müslümanlar olan ensar'a gelince, onların buna ihtiyaçları yoktu. Allah onlara maldan daha hayırlı olanı verdi. Şimdi Yüce Allah'ın onlara yönelik övgüsüne kulak verelim:

"Muhacirlerden önce Medine'yi yurt edinen(1) ve imanı gönüllerine sindirmiş olanlar."

Medine'ye hicret edilmeden önce yerleşenler ve imanı kalplerine yerleştirenler, onu sevip benimseyenler, "kendilerine sığınan göçmenleri severler." Dinleri sebebi ile yurtlarından kaçarak kendilerine sığınan diğer mü'minleri severler.

"Onlara verilen ganimet malları yüzünden içlerinde kıskançlık duymazlar."

Peygamberimiz muhacirlere "fey" mallarından pay verdi diye onlara karşı kıskançlık duymaz ve kin beslemezler.

"Geçim sıkıntısı içinde olsalar bile, yoksul göçmenleri kendilerine tercih ederler."(2)

Şiddetli ihtiyaç içinde ve karşılama imkanı bulamadıkları büyük bir yokluk içinde olsalar bile, muhacirleri kendilerinden önde tutarlar.

Peygamberimizin hayatını yazan kitaplarda ensarın fedakarlıklarına ilişkin son derece şaşırtıcı örneğe rastlıyoruz. Bu örneklerden birisi de şu olaydır:

Ensar'dan iki hanımı olan bir sahabi, eşlerinden birini boşuyor ve kadının bekleme süresi dolunca onu muhacir kardeşi ile evlendirmeyi istiyor. Bundan daha büyük bir fedakarlık olabilir mi?

"Nefsinin cimriliğinden korunanlar varya?"(3)

Allah'ın mal cimriliğinden, mal biriktirme ve onu kimseye vermeme has-

(1) Yani, muhacirlerin çoğunun gelişlerinden ya da peygamberimizin Medine'ye gelişinden önce. Çünkü peygamberimiz, muhacirlerin ve bütün alemlerin önderi ve efendisidir.

(2) Müslim ile Tirmizi'nin, sahabilerden Ebu Hureyre'ye dayanarak verdikleri bilgiye göre; ensardan bir müslümanın evine bir gece bir muhacir misafir oldu. Ev sahibinin sadece kendine ve çocuklarına yetecek kadar yemeği vardı. Bunun üzerien karısına şöyle dedi: "Çocukları uyut, lambayı söndür ve evdeki yemeği misafirin önüne koy." Bunun üzerine bu ayet indi.

(3) Peygamberimizin cimriliği yeren sözlerinden biri şudur: "Zulümden sakının. Çünkü zulüm, kıyamet günü karanlıklar biçiminde karşınıza çıkar. Cimrilikten sakının. Çünkü cimrilik sizden önceki milletleri mahvetti, onları biribirlerinin kanını dökmeye ve kendilerine haram kılınan şeyleri helal saymaya sürükledi."

talığından koruduğu kimseler, "kurtuluşa erenler işte onlardır."

Onlar kurtuluşa erenler arasındadırlar. Yüce Allah, ensardan olan müslümanları bu tehlikeden koruduğu için onlar kurtuluşa ermiş kimselerdir. Bu ifade, ensara yönelik bir övgü ve bir müjdedir.

Devam ediyoruz.

"Bu ilk dönem müslümanların arkasından gelenler."

İlk muhacirler ile Medine'yi yurt edinip imanı kalplerine sindiren ensar, sürekli dualarında şöyle derler:

"Ey rabbimiz, bizi ve bizden önce iman etmiş olan kardeşlerimizi affeyle."

Daha öncekilerden maksat, muhacir ile ensardır.

"Kalplerimizde mü'minlere karşı kin barındırma."

Kalplerimizde sana ve peygamberlerine inanmış kimselere karşı kin barındırma.

"Ey Rabbimiz sen, son derece şefkatli ve merhametlisin."

Sen, kullarına karşı şefkat ve sana inananlara karşı rahmet sahibisin. Dualarımızı kabul ederek bizim ve bizden önce iman etmiş kardeşlerimizin günahlarını bağışla, o kardeşlerimize karşı kalplerimizde kin barındırma.

.

SONUÇ

1- Burada muhacirler ile ensarın üstünlükleri, onları sevmenin iman, onlardan nefret etmenin kafirlik belirtisi olduğu açıklanıyor.

2- Başkalarını kendine tercih etmenin üstünlüğü pekiştiriliyor.

3- Dinleri sebebi ili yurtlarından kaçan, mücahid ve eli tetikte sınırlarda nöbet tutan kardeşlerine yardımcı olmak için, Allah yolunda hicret eden muhacirleri barındırmanın, hicret yurdunda onların geçinmelerine yardımcı olmanın üstünlüğü anlatılıyor.

4- Müslüman grupların ve bu grupların dereceleri açıklanıyor. bu gruplar, özet olarak, üçe ayrılırlar:

a) İlk mucahirler.

b) Medine'yi daha önceden yurt edinmiş ve imanı kalplerine sindirmiş olan ensar.

c) Bu kuşaktan sonra gelen "tabiin" ve kıyamet gününe kadar onları izleyen mü'minler ve takva sahipleri.

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ نَافَقُوا يَقُولُونَ
لِإِخْوَانِهِمُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَئِنْ أُخْرِجْتُمْ لَنَخْرُجَنَّ
مَعَكُمْ وَلَا نُطِيعُ فِيكُمْ أَحَدًا أَبَدًا وَإِنْ قُوتِلْتُمْ لَنَنْصُرَنَّكُمْ
وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿١١﴾ لَئِنْ أُخْرِجُوا لَا يَخْرُجُونَ
مَعَهُمْ وَلَئِنْ قُوتِلُوا لَا يَنْصُرُونَهُمْ وَلَئِنْ نَصَرُوهُمْ
لَيُوَلُّنَّ الْأَدْبَارَ ثُمَّ لَا يُنْصَرُونَ ﴿١٢﴾ لَأَنْتُمْ أَشَدُّ رَهْبَةً
فِي صُدُورِهِمْ مِنَ اللَّهِ ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَفْقَهُونَ ﴿١٣﴾
لَا يُقَاتِلُونَكُمْ جَمِيعًا إِلَّا فِي قُرًى مُحَصَّنَةٍ أَوْ مِنْ وَرَاءِ جُدُرٍ
بَأْسُهُمْ بَيْنَهُمْ شَدِيدٌ تَحْسَبُهُمْ جَمِيعًا وَقُلُوبُهُمْ شَتَّىٰ
ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْقِلُونَ ﴿١٤﴾

11- İki yüzlülük edenleri görmedin mi? Kitab ehlinden inkar eden kardeşlerine: "Eğer siz yurdunuzdan çıkarılırsanız, mutlaka biz de sizinle beraber çıkarız, sizin aleyhinize hiç kimseye itaat etmeyiz. Şayet sizinle savaşılırsa mutlaka size yardım ederiz." derler. Allah, onların yalancı olduklarına şahitlik eder.

12- Andolsun eğer o kafirler, çıkarılsalar, bu münafıklar o kafirlerle beraber çıkmazlar; eğer o kafirlerle savaşılsa münafıklar kafirlere yardım etmezler, yardım etseler bile arkalarına dönüp kaçarlar, sonra kendilerine de yardım edilmez.

13- Onların kalblerinde sizin korkunuz, Allah'ınkinden fazladır. Allah'tan çok sizden korkarlar. Böyledir, çünkü onlar anlamaz bir topluluktur.

14- Onlar toplu olarak sizinle savaşamazlar, ancak sağlam kaleler içinde, yahut duvarların ardından savaşırlar. Kendi aralarında şiddetli ayrılık vardır. Sen onları toplu sanırsın, ama kalbleri dağınıktır. Öyledir, çünkü onlar düşünmez bir topluluktur.

SÖZLÜK

الم تر	Görmedin mi? Bakmadın mı?
نَافَقُوا	Münafıklık yaptılar. Dıştan mü'min görünüdüler, fakat içlerinde kafirliği gizlediler.
لِاِخْوَانِهِمُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ اَهْلِ الْكِتَابِ	Ehli kitaptan olan kafir kardeşlerine. Ben-i Nadir yahudilerine.
لَئِنْ اُخْرِجْتُمْ	Eğer siz çıkarılırsanız. Beldeniz olan Medine'den.
لَنَخْرُجَنَّ مَعَكُمْ	Biz de sizinle birlikte mutlaka çıkarız. Sizinle birlikte biz de çıkarız. Sizden sonra Medine'de kalmayız.
وَ اِنْ قُوتِلْتُمْ	Eğer sizinle savaşılırsa. Eğer Muhammed ve arkadaşları size savaş açarlarsa.
لَنَنْصُرَنَّكُمْ	Size kesinlikle yardım ederiz. Asker ve silahla mutlaka yardımınıza koşarız.
وَ اللّٰهُ يَشْهَدُ اِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ	Allah şahittir ki, onlar kesinlikle yalancıdırlar. Ben-i Nadir kabilesinden olan yandaşlarına verdikleri vaatlerde yalancı oldukları yolunda, Allah şahitlik eder.
وَلَئِنْ نَصَرُوهُمْ	Eğer onlara yardım etseler. Onlara yardım edecekleri varsayılsa bile arka dönüp kaçarlar da sonra yardımlarına gelen olmaz.
لَاَنْتُمْ اَشَدُّ رَهْبَةً فِي صُدُورِهِمْ مِنَ اللّٰهِ	Siz onların kalplerine, Allah'tan daha şiddetli bir korku salarsınız. Siz onların kalplerine, Allah'dan daha büyü korku salarsanız. Çünkü Allah onları cezalandırmayı erteler, fakat siz ertelemezsiniz.
ذٰلِكَ بِاَنَّهُمْ	Çünkü onlar. Yani, münafıklar.
قَوْمٌ لَا يَفْقَهُونَ	Anlamayan bir kavimdirler. Kafirliklerinin karanlığından ve

Allah'ı ve O'nun peygamberini anlamaya yetenekli olmadıklarından ötürü.

لَا يُقَاتِلُونَكُمْ جَمِيعًا — Hep bir arada sizinle savaşmazlar. Ben-i Nadir yahudileri hep bir arada sizinle savaşmazlar.

إِلَّا فِي قُرًى مُحَصَّنَةٍ — Ancak surlarla çevrilmiş köylerde. Ancak yüksek surlarla çevrilmiş köylerde, size karşı toplu biçimde savaşırlar.

أَوْ مِنْ وَرَاءِ جُدُرٍ — Ya da duvarların arkasından. Ya da binaların ve duvarların arkasından savaşırlar. Yüzyüze savaşmaya ise güçleri yetmez.

بَأْسُهُمْ بَيْنَهُمْ شَدِيدٌ — Aralarındaki geçimsizlik şiddetlidir. Aralarındaki düşmanlık ve kin şiddetlidir.

تَحْسَبُهُمْ جَمِيعًا — Siz onları birleşmiş sanırsınız.

وَقُلُوبُهُمْ شَتَّىٰ — Oysa kalpleri ayrıdır. Sandığınızın tersine kalpleri ayrıdır.

بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْقِلُونَ — Çünkü onlar düşünemeyen bir kavimdirler. Onlar düşünebilseler hakta birleşirlerdi, kafirliğe ve ayrılıklara yol açan inançlara saplanmazlardı. Bu, onların akılsız olduklarını gösterir.

AÇIKLAMA

Okuduğumuz ayetlerde yine müslümanlar ile Ben-i Nadir yahudileri arasındaki savaş konusu işleniyor. Yüce Allah bu ayetlere, "Görmedin mi?"(1) diye başlıyor. Ey peygamber, şu münafıklara baksana! Bunlar Abdullah b. Ubey b. Selul, Vedia ve Malik b. Nevfel ile Suveyd ve Dais'dir. Peygamberimiz, Ben-i Nadir yahudileri ile savaşmak üzere onların köylerinin yakınına varınca, münafıklar adı geçen temsilcilerini Beni Nadir yahudilerine göndererek, onlara şu mesajı ilettiler:

"Direnin, geri adım atmayın. Eğer size savaş açılırsa, biz de sizinle savaşırız. Eğer topraklarınızdan atılırsanız biz de sizinle birlikte yurdumuzdan çıkarız."

Yalnız münafıklar sözlerini tutmadılar. Onların hiç biri, yahudilere yardım etmeye gelmedi. Bunun üzerine Yüce Allah yahudilerin kalplerine korku

(1) Daha önce Ben-i Nadir yahudilerinin uğradıkları perişanlık ve çarpıldıkları ceza anlatıldı. Bilindiği gibi onlar yurtlarını arkada bırakarak evlerindenbarklarından sürüldüler. Ayrıca, Yüce Allah'ın onların mallarını ellerinden alarak peygamberimize verdiği anlatıldı. Şimdi ise Yüce Allah, peygamber'e ve mü'minlere, münafıkların şaşılacak ve utandırıcı durumlarını anlatmak üzere, "Görmedin mi?" sorusu ile söze başlıyor.

düşürdü. Bu korku sebebi ile peygamberimize baş vurarak yurtlarından sürülmelerini, buna karşılık canlarının bağışlanmasını istediler. Varılan anlaşma uyarınca silahları dışında develerinin taşıyabileceği mallarını yanlarında götüreceklerdi. İşte "Ey Muhammed, şu münafıkları görmüyor musun? Onlar ehli kitaptan olan yoldaşlarına; 'Eğer siz yurdunuzdan sürülürseniz, biz de kesinlikle sizinle birlikte yurdumuzdan çıkarız. Sizin aleyhinize asla hiç kimseye itaat etmeyiz. Eğer size savaş açılırsa kesinlikle yardımına koşarız' derler." ayetinin anlamı budur.

Münafıklar, ehli kitaptan olan yoldaşlarına, yani Ben-i Nadir yahudilerine şöyle diyorlar: "Eğer Medine'den sürülürseniz, biz de sizinle birlikte yurdumuzdan çıkarız. Size yardım etmemize, sizin yanınızda yer almamıza engel olmak isteyecek hiç kimsenin sözünü dinlemeyiz. Eğer Muhammed ve adamları size savaş açarsa, kesinlikle size yardım ederiz."

"Oysa Allah şâhittir ki, onlar yalan söylüyorlar."

Yahudilere söyledikleri sözlerde yalancıdırlar. Gerçekten onlar ne yahudilerle birlikte savaştılar, ne de yahudiler Medine'den çıkınca yurtlarından çıktılar.

"Eğer ehli kitap kafirleri yurtlarından kovulsalar, bu münafıklar, onlar ile birlikte yurtlarından çıkmazlar. Eğer onlara savaş açılsa, bunlar onların yardımına koşmazlar. Eğer onlara yardım etmeye gitseler, kesinlikle arkalarına dönüp kaçarlar da, sonra o kafirlere yardım eden bulunmaz."

Münafıkların yahudilerin yardımına gittiklerini farzetsek bile, savaş sırasında arkalarını dönüp kaçarlar. Sonra da o kafirlere, tıpkı yahudiler gibi hiç kimse yardım etmez.

"Ey mü'minler, sizin onların kalplerine saldığınız korku, Allah'tan duydukları korkudan daha büyüktür."

Yüce Allah peygambere ve mü'minlere haber veriyor ki, münafıkların mü'minlerden duydukları korku, Allah'dan duydukları korkudan daha büyüktür. Çünkü onlar, Allah'ın kendilerine vereceği azabı ertelediğini görüyorlar. Oysa mü'minler, "kim dinini değiştirirse onu öldürün" ilkesi uyarınca kendileriyle savaşanların hemen yakalarına yapışıyorlardı. Onlar kafir olduklarını ilan ederek mü'minlerle savaşanları öldürmek, onlara savaş açmak farz oluyordu.

"Çünkü onlar kıt anlayışlı bir toplulukturlar."

Bu, onların neden yılgın olduklarını, peygamberimizden ve mü'minlerden neden çok korktuklarını açıklıyor. Çünkü anlayışlı insanlar olsalar; kullardan

değil, Allah'tan korkarlardı.

Şimdi de bir sonraki ayete geçiyoruz.

"Onlar, ancak surlarla kuşatılmış kentlerde mevzilenerek ya da duvarların arkasından size karşı birlikte savaşa girebilirler."

Yahudiler ile münafıklar bir araya gelip sizinle savaşamazlar.(1) Bunun için, surlarla ve kalelerle korunmuş şehirlerde ya da duvarların arkasındaki binalarda mevzilenmiş olmaları gerekir.

"Aralarındaki geçimsizlik şiddetlidir."

Aralarında güçlü bir düşmanlık ve şiddetli bir kin vardır.

"Sen onları tek amaç etrafında birleşmiş sanırsın. Oysa herbirinin kalbinde öbürününkinden farklı bir duygu vardır."

Son görünüşlerine bakarak onları birlik halinde, ortak bir amaç etrafında toplanmış sanırsın. Fakat onların kalpleri ayrı ayrıdır. İslâm'a ve müslümanlara düşmanlıktan başka hiç bir hedefte birleşemezler. Çünkü güçlü ihtirasları, şahsi emelleri, bencillikleri ve ruhi hastalıkları vardır.

"Çünkü onlar kıt düşünceli bir toplulukturlar."

Çünkü eğer akılları başlarında olsa, hakka karşı savaşmazlar, onu inkar etmezlerdi. Oysa böyle yapıyorlar ve bu yüzden kendilerini Allah'ın gazabı, laneti ve azabı ile karşı karşıya getiriyorlar.

SONUÇ

1- Burada küfrün tek millet olduğu ve kafirlerin biribirlerinin yoldaşları oldukları gerçeği vurgulanıyor.

2- Verilen sözü tutmamak münafıklığın belirtisi, münafıklığın en bariz alameti olduğu belirtiliyor.

3- Yılgınlık ve korkaklık, yahudilerin belirgin özellikleridir.

4- Kafirler, İslâm karşısında birleşmiş görünürler. Onların bu görüntüsü doğrudur. Fakat aralarında birlik yoktur. Düşmanlıklar onları parçalar, ihtiraslar, yıkıcı amaçlar ve kötü niyetler onları dağıtır.

---

(1) Yani yahudiler ile münafıklar, aynı orduda bir araya gelerek sizinle savaşamazlar. Bu ayette Ben-i Kurayza yahudilerine yönelik bir tehdit vardır. Ben-i Nadir yahudilerinin ise zaten işleri bitmiştir.

كَمَثَلِ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ
قَرِيبًا ذَاقُوا وَبَالَ أَمْرِهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١٥﴾ كَمَثَلِ
الشَّيْطَانِ إِذْ قَالَ لِلْإِنسَانِ اكْفُرْ فَلَمَّا كَفَرَ قَالَ
إِنِّي بَرِيءٌ مِّنكَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ رَبَّ الْعَالَمِينَ ﴿١٦﴾
فَكَانَ عَاقِبَتَهُمَا أَنَّهُمَا فِي النَّارِ خَالِدَيْنِ فِيهَا وَذَٰلِكَ جَزَاءُ
الظَّالِمِينَ ﴿١٧﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَلْتَنظُرْ نَفْسٌ
مَّا قَدَّمَتْ لِغَدٍ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿١٨﴾
وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَسُوا اللَّهَ فَأَنسَاهُمْ أَنفُسَهُمْ أُولَٰئِكَ
هُمُ الْفَاسِقُونَ ﴿١٩﴾ لَا يَسْتَوِي أَصْحَابُ النَّارِ وَأَصْحَابُ الْجَنَّةِ
أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمُ الْفَائِزُونَ ﴿٢٠﴾

15- Onların durumu, kendilerinden az önce, yaptıklarının vebalini tadmış olan, ahirette de kendileri için acı bir azab bulunan kimselerin durumu gibidir.

16- Onların durumu, tıpkı şeytanın durumuna benzer ki, insana "İnkar et" dedi. İnsan inkar edince de: "Ben senden uzağım, ben alemlerin Rabb'i Allah'tan korkarım!" dedi.

17- Nihayet ikisinin de sonu, ebedi olarak ateşte kalmaları oldu. İşte zalimlerin cezası budur.

18- Ey inananlar, Allah'tan korkun ve kişi, yarın için ne ya-

pıp gönderdiğine baksın. Allah'tan korkun; çünkü Allah, yaptıklarınızı bilmektedir.

19- Şu, Allah'ı unuttuklarından dolayı Allah'ın da onlara kendi canlarını unutturduğu kimseler gibi olmayın. Onlar, yoldan çıkan insanlardır.

20- Ateş halkıyle cennet halkı bir olmaz. Kurtulanlar, ancak cennet halkıdır.

SÖZLÜK

كَمَثَلِ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ قَرِيبًا — Kendilerinden yakın bir süre öncekiler gibi. İman etmeyi ve peygamberimize savaşmayı terketmek hususunda Ben-i Nadir yahudileri, soydaşları Ben-i Kaynuka yahudileri ile müşriklerin Bedir Savaşı'ndaki durumları gibidir.

ذَاقُوا وَبَالَ أَمْرِهِمْ وَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ — Tutumlarının cezasını tattılar, onlar için acıklı bir azap vardır. Kafirliklerinin ve peygamberle savaşmalarının akıbetini tattılar, ahirette onlar için acı bir azap vardır.

كَمَثَلِ الشَّيْطَانِ إِذْ قَالَ لِلْإِنْسَانِ — Şeytan gibi. Hani o, insana dedi ki: Onların, münafıkların sözünü dinledikten sonra onun tarafından yüzüstü bırakmalarına ilişkin durumu da şeytan gibidir, hani insana dedi ki:

وَ ذَلِكَ جَزَاءُ الظَّالِمِينَ — O, zalimlerin cezasıdır. Her ikisinin de ebedi olarak cehennemde kalmalarıdır. Yani, ayartanın da kananında. O, her ikisinin ve zalimlerin cezasıdır.

وَ لْتَنْظُرْ نَفْسٌ مَا قَدَّمَتْ لِغَدٍ — Herkes yarın için ne hazırladığına baksın. Herkes kıyamet günü için, iyilik ve kötülük olarak ne hazırladığına baksın.

وَ لَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَسُوا اللَّهَ — Allah'ı unutanlar gibi olmayın. Ey mü'minler, Allah'ı unutup O'na itaat etmeyi terkedenler gibi olmayın.

فَأَنْسَاهُمْ أَنْفُسَهُمْ — Allah onlara kendilerini unutturdu. Allah onlara kendilerini unutma cezasına çarptırdı da hiçbir hayırlı iş yapmadılar.

لَا يَسْتَوِي أَصْحَابُ النَّارِ وَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ — Cehennemlikler cennetlikler ile bir değildir. Çünkü cennetlikler korkulandan kurtulmak ve özlenene, sevilene kavuşmakla başarıya ulaştılar. Cehennemlikler ise hüsrana uğradılar.

أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمُ الْفَائِزُونَ — Cennetlikler başarıya ermişlerdir. Cennette temelli kalacaklardır. Bu ikisi, hiç bir olur mu?

AÇIKLAMA

Yüce Allah okuduğumuz ayetlerin başlangıcında buyuruyor ki:

"Onların durumu, kısa bir süre önce tutumlarının cezasını tatmış olan kafirlerin durumu gibidir."

Bu ve bunu izleyen iki ayette Ben-i Nadir yahudilerinin olayının sonu anlatılıyor. Allah (c.c), anlaşmalarını bozduktan sonra bozguna uğrayan Ben-i Nadir yahudilerinin durumunun zaman ve mekan bakımından kendilerinden önce olanlar, yani Ben-i Kaynuka yahudilerinin durumu gibi olduğunu açıklıyor. Bilindiği gibi Ben-i Kaynuka yahudileri, anlaşmalarını bozunca peygamberimiz onları Medine'den sürdü. Böylece onlar anlaşmalarını bozmanın ve kafirliklerinin dünyadaki akıbetini tattılar.

"Onları can yakıcı bir azap beklemektedir."

Ahirette onlar için acı ve çok can yakıcı bir azap vardır.

"Münafıkların yahudilere yönelik kışkırtmaları şeytanın takındığı tutuma benzer. Hani şeytan insanoğluna 'kafir ol' dedi. Fakat insanoğlu kafir olunca 'seninle aramızda hiç bir ilişki kalmadı, kuşku yok ki ben alemlerin Rabbi olan Allah'tan korkarım' dedi."(1)

Şeytan, kendine has yöntemlerle insana "kafir ol" dedi. İnsan kafir olunca, ondan uzaklaştı, "seninle hiç bir ilişkim kalmadı, ben alemlerin Rabbi olan Allah'dan korkarım" dedi. Ben-i Nadir yahudilerinin, münafıklar karşısındaki durumunu da böyledir. Münafıklar, yahudileri savaşa kışkırttılar, onların yanında yer alacakları yolunda söz verdiler. Fakat sonra onları yüzüstü ve yalnız bıraktılar.

"Her iki gurubun şeytanın ve insanların sonu içinde temelli olarak kalacakları cehennem ateşine atılmaktır. Zalimlerin cezası budur."

Her iki kesimin ebedi cehennemlik olmaları "zalimlerin cezasıdır" müş-

---

(1) Eski âlimlerin bazıları tarafından nakledilen bir hikaye vardır ve bu ayeti açıklar niteliktedir. Hikaye şudur: Bersısa adında bir rahib'e bir hasta kadın getirilir. Kendisinden hastaya dua etmesi istenir. Rahib şeytan'ın kışkırtması ile kadının ırzına geçer ve onu hamile bırakır. Sonra rezil olmaktan korkarak kadını öldürür. Şeytan, o kadının yakınlarına rahibin yerini gösterir. Adamlar rahibi yanlarına getirerek öldürmeye çalışırlar. O sırada Şeytan ortaya çıkarak rahib'e eğer kendisine secde ederse, kendisini adamlardan kurtaracağını söyler. Bunun üzerine rahip Şeytan'a secde eder. Secde işi bitince, Şeytan rahip ile ilgisini keser, onu öldürmek isteyenlere teslim ederek çekip gider.

riklerin ve Allah'a itaat etmeyenlerin fasıkların cezası budur.

Ben-i Nadir yahudilerinin hikayesi sona erdikten sonra Allah, mü'minleri yönlendirmek, onlara öğüt vermek üzere kendilerine şöyle sesleniyor:

"Ey mü'minler."

Ey Allah'ı Rabb, İslâm'ı din ve Hz. Muhammed (s.a.v.)'i peygamber ve Allah elçisi olarak tasdik edenler "Allah'dan korkun" da O'nun emirlerini yerine getirin ve yasaklarından kaçının.

"Herkes yarın için ne hazırlık yaptığına baksın."(1)

Herkes kendi hesabına, kıyamet günü için ne hazırladığına baksın.

"Allah'dan korkun."

Yüce Allah bu emri tekrarlıyor. Çünkü Allah korkusu, her işin dayanacağı, huzur ve mutluluk yurdu olan cennetin anahtarıdır.

"Allah yaptıklarınızdan haberdardır."

Bu ifade, kulları Allah'ın gözetimi altında olduklarının bilincinde olmaya ve bu bilinci sabırla sürdürmeye teşvik ediyor.

Şimdi de bir sonraki ayete geçiyoruz.

"Sakın Allah'ı unuttukları için Allah'ın kendilerini unutmalarını sağladığı kimseler gibi olmayın."

Şu kimseler gibi olmayın: Allah'a ve peygambere itaat için gereken işleri yapmadıkları için Rabb'leri kendilerini cezalandırarak onlara kendilerini unutturdu. Bu yüzden kendileri için iyi bir iş yapmadılar ve böylece Allah'ın emrine yan çizen, O'na itaat çerçevesinin dışına çıkan kimseler oldular.

"Cehennemlikler ile cennetlikler bir değildir."(2)

Cehennemlikler alt katlardadırlar. Cennetlikler ise yüksek katlardadırlar. Onlar nasıl eşit olabilirler? Çünkü cennetlikler başarıya ermişler, cehennemlikler ise hüsrana uğramışlardır.

---

(1) Burada "yarın" kelimesinden "kıyamet günü" kastedilmiştir. Çünkü araplar "yarın" deyince "geleceği" kasdederler. Bir görüşe göre burada "yarın" denmekle, kıyametin yakın ve belirsiz olduğuna işaret edilmiştir.

(2) "Cennetlikler ile cehennemlikler bir değildir" cümlesi, bir önceki ayetin devamı ve uzantısı niteliğindedir. Bu ayet, daha önceki ayetlerde yer alan Allah'dan korkmayı emretmenin, Allah'ı akıllarından çıkarmayan takva sahipleri ile O'nu unutan fasıkların durumunu açıklamanın bir özeti gibidir.

SONUÇ

1- Bu bölümde kafirlerin başkalarının durumundan ders almayan tutumları bir örnekle anlatılıyor.

2- Şeytanın yolu konusunda insanlar uyarılıyor. Bu yol şudur. Şeytan, günahlara teşvik eder, onları süslü gösterir. Fakat kul, bu helak edici tuzağa düşünce, şeytan ondan uzaklaşır, onu sıkıntısı ve azabı ile başbaşa bırakır.

3- Allah'ın emirlerini yapmak ve yasaklarından kaçınmak ve Allah'tan korkmak farzdır.

4- İnsanın Allah'ın denetimini üzerinde hissetmesi ve her gün ahiret için ne yaptığına neyi yapmadığına bakması da farzdır.

5- İnsan Allah'ı unutmaması Allah'a asi olmaması konusunda uyarılıyor. Çünkü bunun cezası tehlikelidir. Bu ceza, Allah'ın o kula kendini unutturması, onun kendisi hesabına hiç bir hayırlı iş yapmaması, böylece mahvolması ve açık bir şekilde hüsrana uğramasıdır.

6- Cehennemlikler ile cennetlikler bir değildir. Çünkü cehennemlikler korktukları akıbetten, yani ateşte yanmaktan kurtulamamış, istedikleri yer olan cennete kavuşamamışlardır. Cennetlikler ise korktuklarından kurtulmuş, özlediklerine kavuşmuşlar, ateşten kurtulup cennetlere girmişlerdir.

لَوْ أَنزَلْنَا هَٰذَا الْقُرْآنَ
عَلَىٰ جَبَلٍ لَّرَأَيْتَهُ خَاشِعًا مُّتَصَدِّعًا مِّنْ خَشْيَةِ اللَّهِ ۚ وَتِلْكَ
الْأَمْثَالُ نَضْرِبُهَا لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ ﴿٢١﴾ هُوَ اللَّهُ الَّذِي
لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ ۖ عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ ۖ هُوَ الرَّحْمَٰنُ الرَّحِيمُ ﴿٢٢﴾
هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ
الْمُهَيْمِنُ الْعَزِيزُ الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ ۚ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٢٣﴾

هُوَ اللَّهُ الْخَالِقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ يُسَبِّحُ
لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۖ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٢٤﴾

21- Biz bu Kur'an'ı bir dağa indirseydik, Allah korkusundan onu, baş eğmiş, çatlamış, yarılmış görürdün. Bu misalleri, düşünmeleri için insanlara anlatıyoruz.

22- O, öyle Allah'tır ki O'ndan başka ilah yoktur. Görülmeyeni ve görüleni bilir. O çok esirgeyen, çok acıyandır.

23- O, öyle Allah'tır ki O'ndan başka ilah yoktur. Hakimdir, mukaddestir, selam, huzur veren, mü'min, güvenlik veren, müheymin, kollayıp koruyan, aziz, üstün, galib, cebbar, istediğini zorla yaptıran, mütekebbir, çok uludur! Allah puta tapanların ortak koşmalarından yücedir.

24- O, yaratan, var eden, varlığa getirdiklerine biçim veren Allah'tır. En güzel isimler O'nundur. Göklerde ve yerde bulunanların hepsi O'nun yüceliğini anarlar. O, aziz mutlak galip, hakim hükümdar, herşeyi hikmetle yapandır.

SÖZLÜK

لَوْ اَنْزَلْنَا هٰذَا الْقُرْاٰنَ عَلٰى جَبَلٍ — Biz bu Kur'an'ı bir dağın üzerine indirseydik.O dağı ayırdetme, akıl ve kavrama yetenekleri ile donatsaydık.

لَرَاَيْتَهٗ خَاشِعًا مُتَصَدِّعًا — O dağı, korkmuş ve parçalanmış olarak görürdün. O dağın parçalanmış, ufalmış, sinmiş olduğunu görürdün.

مِنْ خَشْيَةِ اللّٰهِ — Allah korkusundan. Allah'ın hakettiği saygı görevini yerine getirememe endişesinin doğurduğu Allah korkusundan dolayı.

وَ تِلْكَ الْاَمْثَالُ نَضْرِبُهَا لِلنَّاسِ — Bu örnekleri insanlara veriyoruz.

لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُوْنَ — Ola ki, düşünürler. Düşünüp iman etsinler, Allah'ın birliğini tasdik edip O'na itaat etsinler diye.

هُوَ اللّٰهُ الَّذِيْ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ — O Allah ki, O'ndan başka ilah yoktur. O, gerçek mabud olan Allah ki, O'ndan başka gerçek mabud yoktur.

عٰلِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ — Gaybın ve görünenin bileni. Sırrı ve açık olanın bileni O'dur.

هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ — O, rahman ve rahimdir. O, dünyada ve ahirette rahman ve rahimdir.

هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ — O Allah ki, O'ndan başka ilah yoktur. O, gerçek mabud olan Allah ki, O'ndan başka gerçek mabud yoktur.

الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ — O, her şeye hakim ve eksikliklerden münezzehtir. Kendisine layık olmayan sıfatlardan uzaktır.

السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَيْمِنُ — Huzur veren, güvenlik ihsan eden ve kollayıp koruyandır. Peygamberlerini mucizeler ile doğ-rular. Kullarının hareketlerini denetler ve gözetler.

الْعَزِيزُ الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ — Üstün iradeli, istediğini zorla yaptıran, yüce olandır. İntikamında üstün iradeli, istediğini başkalarına zorla yaptıran, yaratıkları üzerinde yüce olandır.

سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ — Allah, O'na koştukları ortaklardan münezzehtir. Allah, onların koştukları ortaklardan beridir.

هُوَ اللَّهُ الْخَالِقُ الْبَارِئُ — O, yaratıcı ve yoktan var edici olan Allah'tır. O, bütün varlıkları yaratan, onları yoktan vareden, kendinden başkası olmayan gerçek ilahtır.

الْمُصَوِّرُ — Şekillendiren. O yaratıklara şekil veren, onları değişik biçimlerde birleştirendir.

لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى — En güzel isimler O'nundur. Hepsi de son derece güzel, doksandokuz ismi vardır.

يُسَبِّحُ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ — Göklerdekiler ve yerdekiler O'nu tesbih ederler. Göklerdeki ve yerdeki bütün varlıklar gerçek dilleri ile ve hal dilleri ile O'nu tesbih ve tenzih ederler.

وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ — O, aziz ve hakimdir. O, üstün iradelidir, istediğini yapar. Bütün tasarruflarında hikmet sahibidir.

AÇIKLAMA

Yüce Allah okuduğumuz ayetlere, "Eğer biz bu Kur'an'ı indirseydik" diye başlıyor. Yüce Allah daha önceki ayetlerde yeteri kadar emrettikten, yasakladıktan, öğüt verdikten ve hatırlatma yaptıktan sonra bu ayette şunu haber veriyor: Eğer bir dağa tıpkı insan gibi kavrama ve ayırdetme yeteneği verildikten sonra ona şu Kur'an indirilseydi, o dağın Allah korkusu ile büzüldüğü, hacminin küçüldüğü ve parçalandığı görülürdü. Dağın duyacağı Allah korkusu

"belki Allah'ın ve Kur'an'ın hakkını eksik bıraktım. Onlara karşı görevlerimi istendiği gibi yapamadım" endişesinden kaynaklanacaktı. Bu ifade, mü'minlere yönelik bir öğüttür. Onlardan Kur'an üzerinde kafa yormaları, onu okurken ve dinlerken ürpermeleri istenmektedir. Yüce Allah daha sonra burada verilen dağ örneğinin oluşturduğu Kur'an'daki örnekler konusuna değiniyor. Bu konuda şunu söylüyor: Biz bu örnekleri insanlar iman etsinler, kendilerini olgunluğa ve mutluluğa erdirecek yola koyulsunlar diye veriyoruz.

Yüce Allah, bunun arkasından isimlerini ve sıfatlarını sayarak celali hakkında haber vermek üzere şöyle buyuruyor:

"O, kendinden başka ilah olmayan Allah'tır."

O'ndan başka gerçek mabud yoktur.

"Görünür görünmez her şeyi bilir."

Gizli-açık, var-yok, her şeyi bilir.

"O, esirgeyicidir."

Rahmeti her şeyi kaplamıştır, mü'min kullarına karşı "merhametli"dir.

"Yaratıkları üzerindeki hakimiyeti kesindir."

Göklerin ve yerin hakimiyeti O'na aittir. Yerde ve gökte olan her iş O'nun tasarrufu ile gerçekleşir.

"Her türlü eksiklikten münezzeh"tir.

Her türlü noksanlıktan, ayıptan, ortaktan, eş ve çocuktan münezzehtir. "Güven veren"dir. Her türlü eksiklikten beridir, dilediği kullarına güven yağdırır.

"Peygamberlerini mucizeler ile tasdik ettiren"dir. Peygamberlerinin gösterdikleri mucizeler sayesinde inanmalarını sağlar. Mü'min kullarını, başlarına gelen dertlerle ilgili kendisine yönelttikleri şikayetlerde kabul eder, arzularını ve ihtiyaçlarını O'ndan isterler.

"Gözetip koruyan"dır.

Yaratıkları O'nun gözetimi ve denetimi altındadır. Onları sıkı sıkıya kontrol eder. Onların hiç bir işi, hiç bir tasarrufu O'nun iradesi ve izni dışına çıkamaz.

"Üstün iradeli"dir.

İsteğine karşı konamaz.

"Ezici gücü olan"dır.

Her şeyi dileğine uymaya zorlar. "Ulu"dur. Bütün yaratıklar üzerinde büyüklüğe sahiptir. Göklerde ve yerde büyüklük, yücelik, kemal ve ululuk

O'na aittir.

"Allah, müşriklerin koştukları ortaklardan münezzehtir."

Müşriklerin koştukları ve kendisi dışında tapılan öbür bütün ortaklardan münezzeh olduğunu, Allah kendisi belirtiyor.

"O, yaratan, yoktan var eden, yarattıklarına şekil veren Allah'tır."

Yaratıklarını takdir eden,o nları yoktan var eden, onlara istediği biçimi verendir.

"En güzel isimler O'na mahsustur."

Bu isimlerin sayısı doksandokuzdur. Buhari'ye göre, bunun böyle olduğunu peygamberimiz bildiriyor. O'nun isimleri, sıfatlarını içerir. O'nun bütün isimleri en güzel ve bütün sıfatları en yücedir. O, yaratıkların sıfatlarından münezzehtir.

"Göklerdeki ve yerdeki tüm varlıklar O'nu noksanlıklardan tenzih ederler."

Göklerde ve yerde bulunan bütün yaratıklar, bütün varlıklar O'nu şanına yaraşmayan niteliklerden tenzih ederler, O'na yalvarırlar, sürekliliğinde ve noksansızlığında O'na rağbet ederler.

"O, üstün iradelidir ve her işi yerinde yapar."

O, ezici iradenin sahibidir ve mülküne yönelik tasarruflarında hikmet sahibidir.

SONUÇ

1- Burada Kur'an'da yer alan öğütlere, derslere, emirlere, yasaklara, vaatlere ve tehditlere dikkat çekiliyor. Öyle ki, eğer bir dağ, kavrama ve ayırdetme yetenekleri ile yaratıldıktan sonra üzerine bu Kur'an inse, Allah korkusu ile büzülür, küçülür ve parça parça olur.

2- Uyarmak, öğretmek ve yol göstermek için örnek vermenin iyi bir yöntem olduğu bildiriliyor.

3- "La ilahe illallah Muhammederresulullah" cümlelerinden oluşan tevhid ilkesi açıklanıyor.

4- Yüce Allah'ın isimleri sayılıyor ve hepsinin en güzel olduğu, Allah'ın yüce sıfatlarını içerdikleri belirtiliyor.

5- Allah'ın isimleri ile O'na dua etmelerinin, O'na sığınmanın kulllara öğre-tilmesi maksadı ile bu isimler sayılıyor.

Sûre 60
Mümtehine Sûresi

Medine Döneminde İndirildi
Ayet Sayısı: 13

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا عَدُوِّي وَعَدُوَّكُمْ أَوْلِيَاءَ تُلْقُونَ
إِلَيْهِمْ بِالْمَوَدَّةِ وَقَدْ كَفَرُوا بِمَا جَاءَكُمْ مِنَ الْحَقِّ يُخْرِجُونَ الرَّسُولَ
وَإِيَّاكُمْ أَنْ تُؤْمِنُوا بِاللّٰهِ رَبِّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ خَرَجْتُمْ جِهَادًا فِي سَبِيلِي
وَابْتِغَاءَ مَرْضَاتِي تُسِرُّونَ إِلَيْهِمْ بِالْمَوَدَّةِ وَأَنَا أَعْلَمُ بِمَا أَخْفَيْتُمْ
وَمَا أَعْلَنْتُمْ وَمَنْ يَفْعَلْهُ مِنْكُمْ فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ ①
إِنْ يَثْقَفُوكُمْ يَكُونُوا لَكُمْ أَعْدَاءً وَيَبْسُطُوا إِلَيْكُمْ أَيْدِيَهُمْ
وَأَلْسِنَتَهُمْ بِالسُّوءِ وَوَدُّوا لَوْ تَكْفُرُونَ ② لَنْ تَنْفَعَكُمْ أَرْحَامُكُمْ
وَلَا أَوْلَادُكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَفْصِلُ بَيْنَكُمْ وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ③

Rahman ve Rahim Allah'ın adıyla

1- Ey inananlar! Benim de düşmanım, sizin de düşmanınız olan kimseleri dost edinmeyin. Onlar size gelen gerçeği inkar ettikleri, rabb'iniz Allah'a inandığınızdan dolayı Elçiyi ve sizi yurdunuzdan çıkardıkları halde siz onlara sevgi iletiyorsunuz. Benim yolumda cihad etmek ve benim rızamı kazanmak için yurdunuzdan çıktığınız halde, içinizde onlara sevgi mi gizliyorsunuz? Oysa ben sizin gizlediğiniz ve açığa vurduğunuz her şeyi bilirim. Sizden kim bunu yaparsa doğru yoldan sapmış olur.

2- Onlar sizi ele geçirseler, size düşman olurlar, size ellerini, dillerini kötülükle uzatırlar ve inkar etmenizi isterler.

3- Kıyamet günü akrabanız ve çocuklarınız size fayda vermez. Allah aranızı ayırır. Allah yaptıklarınızı görmektedir.

SÖZLÜK

لَا تَتَّخِذُوا عَدُوِّي وَ عَدُوَّكُمْ	Benim ve sizin düşmanlarınızı dost edinmeyin. Kafirleri ve müşrikleri dost edinmeyin.
اَوْلِيَاءَ تُلْقُونَ اِلَيْهِمْ بِالْمَوَدَّةِ	Dost, onlara sevgi gösterirsiniz. Onları dost edinip kendilerine sevgi göstermeyin.
وَ قَدْ كَفَرُوا بِمَا جَاءَكُمْ مِنَ الْحَقِّ	Onlar size gelen hakkı inkar ettiler. Onlar size gelen İslâm inancını ve şeriatını inkar ettiler.
يُخْرِجُونَ الرَّسُولَ وَ اِيَّاكُمْ	Peygamberi ve sizi çıkarıyorlar. Üzerinizdeki baskı yüzünden dininiz sebebi ile kaçarak çıktınız.
اَنْ تُؤْمِنُوا بِرَبِّكُمْ	Rabbinize inandınız diye.
اِنْ كُنْتُمْ خَرَجْتُمْ جِهَادًا فِي سَبِيلِي وَ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِي	Eğer benim yolumda cihad etmek ve rızamı elde etmek için çıktınız ise. Onları dost edinmeyin ve karşılıklı sevgi ilişkisi geliştirmeyin.
تُسِرُّونَ اِلَيْهِمْ بِالْمَوَدَّةِ	Onlara gizlice sevgi besliyorsunuz. Hz. Peygamberin onlarla savaşmak için çıkacağı seferin haberini onlara gizlice ulaştırıyorsunuz.
وَ مَنْ يَفْعَلْهُ مِنْكُمْ	Sizden kim bunu yaparsa. İçinizden kim onları sever ve Hz. Peygamber'in savaşla ya da başka konularla ilgili sırlarını onlara aktarırsa.
فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ	O, düz yolu şaşırdı. o, hak yolu, mutluluğa ulaştıran yolu şaşırdı.
اِنْ يَثْقَفُوكُمْ	Onlar eğer sizi yakalasalar. Herhangi bir yerde sizi ele geçirseler.
يَكُونُوا لَكُمْ اَعْدَاءً	Size düşman olurlar. Sizi sevdiklerini söylemezler.
وَ يَبْسُطُوا اِلَيْكُمْ اَيْدِيَكُمْ	Size doğru ellerini uzatırlar. Dövmek ve öldürmek amacıyla.
وَاَلْسِنَتَهُمْ بِالسُّوءِ	Ve dillerini, kötülükle. Sövmek, küfretmek için.
وَ وَدُّوا لَوْ تَكْفُرُونَ	Keşke kafir olsanız isterler. Keşke dininizi ve peygamberinizi inkar etseniz de, onlar gibi müşrikliğe dönseniz isterler.

لَنْ تَنْفَعَكُمْ اَرْحَامُكُمْ وَ لاَ اَوْلاَدُكُمْ

Yakınlarınızın ve çocuklarınızın size yararı olmaz. Eğer aralarında yaşayan müşrik akrabalarınızı ve çocuklarını gözetsinler diye, onların yakınlığını kazanmak için onlara sevgi gösterir, savaşla ilgili haberleri onlara sızdırırsanız, bilin ki, kıyamet günü akrabalarınızın ve çocuklarınızın size yararı olmaz.

يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَفْصِلُ بَيْنَكُمْ

Kıyamet günü, Allah sizi biribirinizden ayırır. Siz cennete giderken; müşrik akrabalarınız, çocuklarınız ve öbür müşrikler cehenneme giderler.

AÇIKLAMA

Yüce Allah bu sûreye: "Ey mü'minler, benim de sizin de düşmanınız olan kimseleri dost edinmeyin" diye başlıyor. Bu ayetler, Hatib b. Ebu Baltaa hakkında indi. Bu zat, Bedir Savaşı'na katılan muhacirlerden idi. Müslim'in verdiği bilgiye göre Hz. Ali (r.a.) şöyle diyor:

"Peygamberimiz beni, Zübeyr'i ve Miktad'ı çağırarak bize dedi ki; "Ravda Hahap'a Medine'nin oniki mil uzağında bir yerein adıdır. Orada yolcu bir kadın vardır. O kadının yanında bir mektup bulunmaktadır. O mektubu kadından alın." Atlarımızı hızla sürerek yola koyulduk. Oraya varınca, bir kadın karşı-mıza çıktı. Ona "çıkar mektubu" dedik. Kadın "benim yanımda mektup yok" dedi. Kendisine "ya mektubu çıkarırsın ya da senin üzerini tamamen araştırırız." dedik. Bunun üzerine saçının örgüleri arasında gizlediği mektubu çıkardı. Mektubu peygamberimize getirdik. Bir de baktık ki, mektup Hatib b. Ebu Baltaa tarafından bazı Mekkeli müşriklere gönderildi. Mektupta peygamberimizin bazı işleri hakkında bilgi veriliyordu. Peygamberimiz, "Ey Hatip, bu ne?" dedi. Hatip şu karşılığı verdi: "Ya Rasûlüllah benim hakkımda acele hüküm verme. Ben, Kureyşlilerin yakını olan biri idim. –Kureyşli değildim, onların yandaşı idim.– Benimle birlikte gelen bazı muhacirlerin ailelerini koruyan akrabaları vardı. Benim Kureyşlilerden akrabam olmadığı için soyca bir imkanım olmadığına göre onların nezdinde bir kozum olsun da bu sayede akrabalarımı korusunlar istedim. Bu işi kafir olduğum, dinimden döndüğüm ve müslümanlıktan sonra kafirliğe sempati duyduğum için yapmadım. Yüce Allah'ın onlara darbesini indireceğini, benim mektubumun onları Allah'ın gazabından kurtaramayacağını ve Allah'ın sana yardım edeceğini biliyordum." Peygamberimiz onun doğru söylediğini belirtti. Hz. Ömer (r.a.): "Ya Rasûlüllah, bırak da bu münafığın boynunu vurayım" denince peygamberimiz ona şu cevabı ver-

di; "O, Bedir Savaşı'na katıldı. Ne biliyorsun? Mümkündür ki Yüce Allah Bedir savaşçılarına hitab ederek istediğinizi yapın, sizi affettim, dedi." Bunun üzerine şu ayet indi:

"Ey mü'minler" Ey Allah'a ve peygambere inananlar. "Benim de sizin de düşmanınız olan kimseleri dost edinmeyin."

Kafir ve münafık düşmanlarımızı dost edinmeyin.

"Onlara sevgi ile verirsiniz."

Hz. Peygamberin (s.a.v.) tehlikeli ve önemli savaş sırlarını onlara sızdırırsınız. Oysa "Onlar size gelen gerçeği inkar ediyorlar."

Oysa onlar size gelen gerçeği, yani inançları, kanunları, kitabı ve peygaberi ile İslâm dinini inkar ediyorlar.

"Onlar peygamberi ve sizi yurdunuzdan çıkarıyorlar."

Üzerinizde baskı uygulayarak, dininiz yüzünden sizi yurdunuzdan kaçıp çıkmak zorunda bıraktılar.

"Allah'a inanıyorsunuz diye."

Bunu Rabbinize inandınız diye yaptılar. Böylesine zalim kafirleri dost ediniyor, onlara sevgimi gösteriyorsunuz? Bunu kim yapıyorsa, büyük bir hata işliyor.

"Eğer siz, benim yolumda cihad etmek ve hoşnutluğumu kazanmak için yurdunuzdan çıktıysanız."

Eğer benim dinimi, peygamberimi, mü'min dostlarımı desteklemek ve hoşnutluğumu kazanmak için yurdunuzdan çıktıysanız, beni bırakıp kafireri dost edinmeyin. Onlara sevgi göstermeyin.

"Onlara içinizden sevgi besliyorsunuz."

Peygamberle ilgili gizli haberleri sızdırarak onlara içinizden sevgi besliyorsunuz.

"Oysa ben, sizin gerek gizli tuttuğunuz, gerekse açığa vurduğunuz bütün duygularınızı bilirim."

İşte, Mekke müşriklerine gönderdiğiniz mektuptan peygamberimi haberdar ettim. Bu mektupta, peygamberimin Mekke müşriklerine yönelik baskın nitelikli saldırısına ilişkin sırrı açıklanıyordu. Hz. Peygamber (s.a.v.) bu baskın saldırı ile fazla kan dökmeden, fazla can kaybına yol açmadan Mekke'yi fethetmeyi amaçlamıştı.

"Sizden kim bunu yaparsa" içinizden kim müşriklere dostluk ve sevgi

gösterirse "kesinlikle doğru yoldan sapmıştır."

Sapma tehlikesi olmayan yolun ortasını şaşırmış, sahih İslâm'ın yan tarafına yönelmiştir.

Şimdi de bir sonraki ayete geçelim:

"Eğer onlar sizi ele geçirebilseler, size düşman kesilirler. Ellerinden ve dillerinden gelen hiç bir kötülüğü size dokundurmaktan geri kalmazlar. İsterler ki, siz de kafir olasınız."

Onlar sizin gerçek düşmanlarınızdır. Eğer sizi ele geçirip teslim alsalar, size her türlü düşmanlığı yaparlar, sizin kendilerini sevdiğinizi ve umursamazlar. Ellerini dövmek ve öldürmek için, dillerini sövmek, küfretmek için size karşı kullanırlar. Kafir olmanızı, tekrar onlar gibi müşrik olmanızı arzu ederler.

"Kıyamet günü ne yakınlarınızın ne çocuklarınızın size yararı olmaz."

Uğurlarında kafirlere sevgi gösterdiğiniz akrabalarınız ve çocuklarınız, ahirette sizi Allah'ın azabından kurtaramazlar. Nitekim yukarıda hikayesi anlatılan Hatib, akrabaları ve çocukları için müşriklere mektup yazdı. Yüce Allah bu ayette Hatib'in yanlış bir iş yaptığını açıkça belirtmiştir.

"O gün Allah sizi biribirinizden ayırır."

Ey mü'minler, o gün siz cennete giderken müşrik akrabalarınız ve evlatlarınız cehenneme gider. Öyleyse onlar yüzünden Allah'a karşı gelmenin ne yararı var?

"Allah sizin neler yaptığınızı görür."

Buna göre O'nun gözetimi altında olduğunuzu aklınızdan hiç çıkarmayın, O'ndan çekinin, O'na ve peygamberine itaat çerçevesinin dışına çıkmayın.

SONUÇ

1- Bu bölümde müslümanları bırakıp kafirleri dost edinmenin, onlara yardım etmenin, onları destekleyip sevmenin haram olduğu pekiştiriliyor.

2- Müslümanların savaş sırlarını kafirlere aktaran kimse, namaz kılıp oruç tutsa da casusluk cezasına çarptırılır.

3- Kafirlerin mü'minleri ele geçirmeleri halinde onlara merhamet etmeyecekleri açıklanıyor. Çünkü onların vicdanlarını saran kafirlik karanlığı sebebiyle kalpleri kördür, iyiliği ve kötülüğü ayırdetmezler. Ayrıca Allah'ın gözetimi altında olduklarını da hesap etmezler. Çünkü onlar Allah'ı tanımazlar, kı-

yamet günü O'nun katındaki cennete ve cehenneme inanmazlar.

4- Bedir Savaşı'na katılanların Allah nezdindeki üstünlükleri açıklanıyor.

5- İslâm açısından iyi geçmişi olan, iyi ve samimi kişilerin eğer şahsi bir görüşe dayanarak hata ederlerse mazeretleri kabul edilir.

6- Eğer müslüman bir kimsenin kafir akrabaları varsa, kıyamet günü bu mü'min ve kafir akrabalarına yararı olmaz.

قَدْ كَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِي إِبْرَاهِيمَ وَالَّذِينَ مَعَهُ إِذْ قَالُوا لِقَوْمِهِمْ
إِنَّا بُرَءَاؤُا مِنكُمْ وَمِمَّا تَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ كَفَرْنَا بِكُمْ وَبَدَا بَيْنَنَا
وَبَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةُ وَالْبَغْضَاءُ أَبَدًا حَتَّىٰ تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَحْدَهُ إِلَّا قَوْلَ
إِبْرَاهِيمَ لِأَبِيهِ لَأَسْتَغْفِرَنَّ لَكَ وَمَا أَمْلِكُ لَكَ مِنَ اللَّهِ مِن شَيْءٍ رَّبَّنَا
عَلَيْكَ تَوَكَّلْنَا وَإِلَيْكَ أَنَبْنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ ﴿٤﴾ رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا
فِتْنَةً لِّلَّذِينَ كَفَرُوا وَاغْفِرْ لَنَا رَبَّنَا إِنَّكَ أَنتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٥﴾
لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِيهِمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُو اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ ۚ
وَمَن يَتَوَلَّ فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ ﴿٦﴾

4- İbrahim'de ve onunla beraber bulunanlarda sizin için güzel bir örnek vardır; onlar kavimlerine "biz sizden ve sizin Allah'tan başka taptıklarınızdan uzağız. Sizin taptıklarınızı tanımıyoruz. Siz, bir tek Allah'a inanıncaya kadar sizinle bizim aramızda sürekli bir düşmanlık ve nefret belirmiştir." demişlerdi. Yalnız İbrahim'in babasına: "Senin için mağfiret dileyeceğim, fakat Allah'tan gelecek hiçbir şeyi senden savamam" demesi hariç.

Babasıyla ilişkisi sadece bu sözünden ibaretti. Kafir babasıyla başka bir ilişkisi kalmamıştı. Ve onlar demişlerdi ki: "Rabb'imiz, sana dayandık, sana yöneldik. Dönüşümüz sanadır."

5- "Rabb'imiz bizi inkar edenler için bir sınav yapma bizi onların baskı ve işkencesi altına düşürme, bizi bağışla. Rabbimiz yegane galib ve hikmet sahibi, ancak sensin, sen!"

6- Andolsun onlarda sizin için, Allah'ı ve "Son Günü" arzu edenler için güzel bir örnek vardır. Kim yüz çevirirse bilsin ki Allah, işte zengin, övgüye layık olan O'dur.

SÖZLÜK

قَدْ كَانَتْ لَكُمْ — Sizin için oldu. Ey mü'minler, sizin için vardır.

أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ — Güzel bir örnek.

فِى اِبْرَاهِيمَ وَ الَّذِينَ مَعَهُ — İbrahim'de ve yanındakilerde. İbrahim ve onunla birlikte olan mü'minlerde. Onları örnek alın.

اِذْ قَالُوا لِقَوْمِهِمْ — Hani kavimlerine dediler ki; hani müşriklere dediler ki.

اِنَّا بُرَآءُ مِنْكُمْ وَ مِمَّا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ — Biz sizden ve Allah dışında taptıklarınızdan uzağız. Biz sizden ve taptığınız putlardan uzağız.

كَفَرْنَا بِكُمْ — Sizi inkar ettik. Sizi inkar ediyoruz. Sizi akraba ve dost olarak tanımıyoruz.

وَ بَدَا بَيْنَنَا وَ بَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةُ وَ الْبَغْضَاءُ — Bizim ile sizin aranızda düşmanlık ve kin ortaya çıktı. Bizimle sizin aranızda açık ve belirgin biçimde, -belirsizlik ve kapalılık taşımayan bir netlikte- düşmanlık ve kin baş gösterdi.

حَتَّى تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَحْدَهُ — Tek başına Allah'a inanıncaya kadar. Size karşı düşmanlığımız ve kinimiz, sadece Allah'a inanmanıza kadar sürecektir.

وَ اِلَيْكَ اَنَبْنَا — Sana döndük. Her işimizde sana döndük.

رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا فِتْنَةً لِلَّذِينَ كَفَرُوا — Ey Rabb'imiz, bizi kafirler için imtihan aracı yapma. Onları bize karşı üstün getirip bizi dinimiz konusunda imtihan etme, bizi yendikleri için kendilerini haklı görüp bizi fitne sebebi edinmelerine meydan verme.

لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِيهِمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ — Sizin için onlarda iyi bir örnek vardır. Ey mü'minler İbrahim'de ve yanındakilerde sizin için iyi bir örnek vardır.

لِمَنْ كَانَ يَرْجُو اللّٰهَ وَ الْيَوْمَ الْآخِرَ — Allah'ı ve ahiret gününü isteyenler için. Allah'a inananlar ve kıyamet günü, O'nun katındaki nimetlere umut bağlayanlar için onlar güzel bir örnektir.

وَ مَنْ يَتَوَلَّ — Kim sırt çevirirse. Kim kendisini ilettiğimiz imanı ve sabrı kabul etmeyip kafirliğe geri dönerse.

فَإِنَّ اللّٰهَ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ — Allah zengin ve övülmüştür. Allah onun imanına ve sabrına muhtaç değildir. O, sözü itibarı ile zengindir, başkasına ihtiyacı olmaz. Kullarına verdiği nimetleri sebebi ile hamd edilmeye layıktır.

AÇIKLAMA

Yüce Allah, yukardaki ayetlerde kafirleri dost edinmeyi gerektiren bir ihtiyaç var olsa da onları dost edinmeyi mü'minlere yasakladı. Nitekim Hatib b. Ebu Bettaa yaptığından özür dilerken böyle bir ihtiyaçtan söz etmişti. Okuduğumuz ayetlerde ise, Yüce Allah, mü'minleri kafirleri düşman bilmeye, hiç bir durumda onları dost edinmemeye teşvik ediyor. Çünkü kafirleri dost edinmek, inanca zarar verir, mü'minler ile Allah arasındaki ilişkiyi zedeler. Bu ise mü'minlerin en değerli sermayesidir. Mü'minlere bildiriyor ki, dostu Hz. İbrahim peygamber ile yanındaki mü'minlerin tutumunda onlar için güzel bir örnek vardır. Hz. İbrahim (a.s.) ile yanındaki mü'minler sayıca azlıklarına ve düşmanlarının çokluğuna, kendi zayıflıklarına karşılık, düşmanlarının güçlü olmasına rağmen Allah'ın düşmanları ile ilişkilerini kestiler. Onlarla aralarındaki hiç bir bağı tanımadıklarını ilan ettiler. Bu kararlılığı dile getirmek için Yüce Allah'ın bize aktardığı şu sözleri söylediler:

"Biz, sizde ve Allah'ı bir yana bırakarak taptığınız putlardan uzağız, sizin inancınızı reddediyoruz."

Sizi sevmemizi ve tutmamızı gerektirecek hiç bir gerekçenin varlığını tanımıyoruz.

"Sizinle aramızda sonsuz bir düşmanlık ve kin vardır."

Bu düşmanlık ve kin açıktır; üzerinde örtü yoktur. Çünkü biz Allah'ın birliği ilkesine bağlıyız, siz ise müşriksiniz. Biz mü'miniz, sizler ise kafirsiniz. Sizinle aramızdaki bu düşmanlık ve bu nefret, sizin Allah'ın Rabb ve ilah olduğuna, O'ndan başka bir Rab ve O'nun dışında bir ilah olmadığına inanacağınız ana kadar devam edecektir.O halde ey mü'minler, muvahhidlerin önderi

olan Hz. İbrahim (a.s.)'ı örnek alın. Yalnız Hz. İbrahim (a.s.)'in babası için Allah'tan af dilemesi olayı başka. Zaten Hz. İbrahim, babasının müşrik olduğunu bildikten sonra Allah'dan af dilemekten vazgeçti.

Yüce Allah bu konuda şöyle buyuruyor:

"Yalnız İbrahim babasına 'senin için Allah'tan af dileyeceğim, ama Allah'ın sana vereceği hiç bir cezayı engellemeye gücüm yetmez' dedi."

Senin için Allah'tan af dilemekten başka bir şey yapamam. Bu da babasından ayrılırken ona verdiği söze dayanıyordu. Bu gerçek, Meryem suresinde şöyle anlatılıyor:

"İbrahim babasına dedi ki: Mutluluk dilerim sana. Senin adına Rabb'imden af dileyeceğim, hiç şüphesiz benim Rabbim lütüfkardır." (Meryem sûresi: 47) Aynı gerçek, Tevbe suresinde şöyle dile getiriliyor:

"İbrahim'in babası için af dilemesi, ona bu yolda söz verdiği içindi. Fakat babasının bir Allah düşmanı olduğunu kesinlikle anlayınca, onunla ilişkisini kesti."

"Ey Rabb'imiz, yalnız sana dayandık, yalnız sana yöneldik, dönüşümüz sanadır."

Kafirken iman ederek yalnız sana kulluk etmeye döndük. Dönüş sanadır. Her şey sonunda sana döner, senin katına varıp durur. Sen istediğin hükmü, dilediğin kararı verirsin.

"Ey Rabb'imiz, kafirlerin elinde sınav aracı olmamıza meydan verme."

Kafirlerin üzerimizde üstünlük kurup bizi dinimizden döndürme,e girişmelerine, bizi tekrar kafir yapmalarına fırsat verme. Onların bizim yüzümüzden fitneye düşmelerine imkan verme. Yani, bizi yenince kendilerini hak, bizi yanlış yolda görünce kafirlikleri artar ve iman etmezler. Onların bizim yüzümüzden böyle bir fitneye düşmelerine meydan verme.

"Günahlarımızı affeyle, şüphe yok ki, sen üstün iradelisin ve her şeyi yerinde yaparsın."

Eski ve yeni bütün günahlarımızı affeyle. Onlar yüzünden bizi sorumlu tutma. Sen, sana karşı gelenlerden intikam aldığın gibi, dostlarını uygun tedbirlerle yoluna koyarsın. Bizim için yararlı ve seni razı edecek tedbirleri hakkımızda tatbikata koy.

"Sana dayandık" ifadesi ile başlayıp "sen her işi yerinde yaparsın" cümlesi ile sona eren bu yakarış ve sığınma, İbrahim peygamber ile O'nun çevre-

sindeki mü'minlerin sözü olabileceği gibi Yüce Allah'ın mü'minlere bir yol göstermesi, imanlarını güçlendirmek ve bu yolda kararlılıklarını pekiştirmek için söylemelerini istediği sözler de olabilir. Tıpkı İbrahim peygamber ile çevresindeki mü'minlerin yaptıkları gibi.

"İbrahim ile çevresindeki mü'minler güzel bir örnektir."

Bu ifade, daha önceki benzer ifadeyi pekiştirme, mesajını vurgulama ve o yolu tutmaya yönelik gayretleri harekete geçirme amacı taşır.

"İçinizde Allah'ı ve ahiret gününü umutla bekleyenler için."

Çünkü ibretlerden yararlananlar, öğüt alanlar bunlardır. Sebebine gelince onların kalpleri iman sayesinde diridir. "Kim Allah'ın çağrısına sırt çevirirse." Kim bu örnek tutumu benimsemez de kafirler ile dostluk kurarsa, "Allah'ın hiç bir varlığa ihtiyacı yoktur ve o övgüye layıktır." Allah'ın kullarının imanına ve kendisini dost edinmelerine –ki onlar bu dostluğu O'nun düşmanlarının dostluğu ile değiştiriyorlar– muhtaç değildir. Yarattıklarına verdiği nimetlerden dolayı O, hamdların muhatabıdır, övgülere layıktır.

SONUÇ

1- Burada iyi insanlara uymanın, onların iyi hareketlerini örnek almanın gerekliliği anlatılıyor.

2- Kafirleri dost edinmenin haram olduğu, çok yakın akraba olsalar bile onları düşman bilmenin farz olduğu bildiriliyor.

3- İnsanın kafirliği ve müşrikliği bırakarak imana ve Allah'ın birliği ilkesine dönmesi ile bütün düşmanlıklar ve nefretler sona erer.

4- Haktan ve iyilikten başka bir yolda birine uymak caiz değildir. İyi bir kul, yanlış hareket yaptığında o yanlış hareketinde peşinden gidilmez.

5- İki sebepten dolayı müslümanların her bakımdan güçlü olmaları farzdır:

a) Eğer kafirler müslümanları yenerlerse, müslümanlara dinleri yüzünden baskı uygulayıp onları tekrar kafir yapmaya kalkışırlar.

b) Eğer kafirler galip gelirse, müslümanlara karşı üstün geldikleri için doğru yolda olduklarını sanırlar ve bu yüzden kafirlikleri artar. Bu yanılgıya müslümanlar sebep oldukları için, bu yüzden günaha girerler.

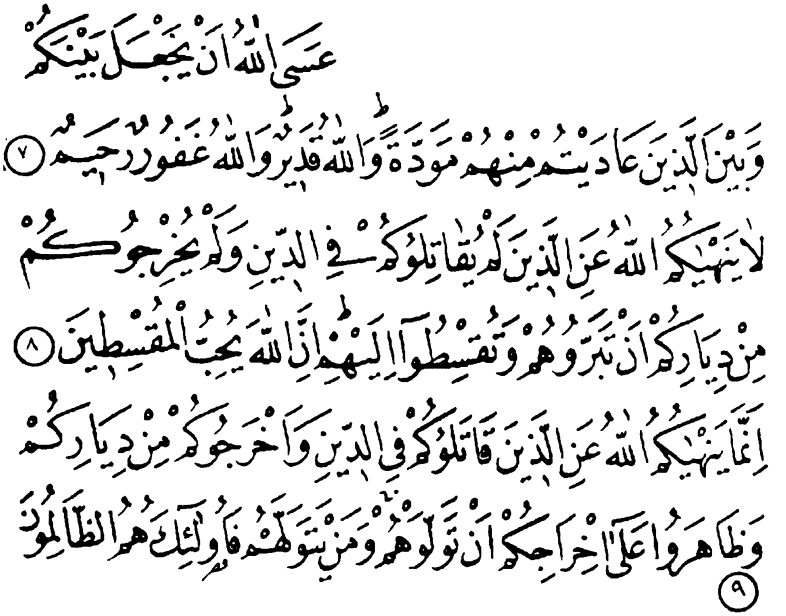

7- Belki de Allah sizinle, onlardan düşman olduklarınız arasına bir sevgi koyar. Allah kâdirdir. Allah çok bağışlayan, çok esirgeyendir.

8- Allah sizi, din hakkında sizinle savaşmayan ve sizi yurtlarınızdan çıkarmayan kimselere iyilik etmekten, onlara adaletli davranmaktan menetmez. Çünkü Allah, adalet yapanları sever.

9- Allah sizi, ancak din hakkında sizinle savaşan, sizi yurtlarınızdan çıkaran ve çıkarılmanıza yardım eden kimselerle dost olmaktan men eder. Kim onlarla dost olursa işte zalimler onlardır.

SÖZLÜK

عَادَيْتُمْ مِنْهُمْ — Onlardan düşman olduğunuz. Allah'a itaat etmek ve O'nun emrine uymak için düşman olduğunuz Kureyş kafirleri.

مَوَدَّةً — Sevgi. Sevgi ve dostluk geliştirir. Bu şöyle olur. Onları mü'min ve müslüman olmaya muvaffak eder. Mü'min ve müslüman olarak dostlarınız haline gelirler.

وَ اللّٰهُ قَدِيرٌ — Allah'ın gücü yeter. Allah'ın buna gücü yeter. O, gerçekten

bunu yaptı. Mekke fethedildikten sonra o şehrin halkı, pek azı dışında, müslüman oldu.

لَمْ يُقَاتِلُوكُمْ فِي الدِّينِ — Dininizden dolayı sizinle savaşmadılar.

اَنْ تَبَرُّوهُمْ — Onlara iyilik etmeniz.

وَ تُقْسِطُوا اِلَيْهِمْ — Onlara âdil davranmanız. Onlara karşı âdil davranmanız, onların haklarını gözetmeniz.

اِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ — Allah adil davrananları sever. Allah hükümlerinde ve yönetimi altındakilere âdil ve hakkaniyetli davrananları sever.

وَ ظَاهَرُوا عَلَى اِخْرَاجِكُمْ — Çıkarılmanız için desteklediler. Yurdunuzdan çıkarılmanız konusunda düşmanınıza yardım edenler, destek verenler.

اَنْ تَوَلَّوْهُمْ — Onları dost edinmenizi. Destek vererek sevgi ile onları dost edinmenizi.

فَاُولٰئِكَ هُمُ الظّٰلِمُونَ — Onlar zalimdirler. Çünkü onlar dostluğu kötüye kullandılar. Zulüm, bir şeyi kötüye kullanmak, yanlış yere koymaktır.

AÇIKLAMA

Okuduğumuz ayetlerde işlenen konu, yine kafirleri dost edinmenin hükmünü ele alıyor. Bilindiği gibi daha önceki ayetlerde Yüce Allah kafirleri dost edinmeyi yasakladı. Oysa mü'minlerin kafir akrabaları vardı. Onlar imanları gereğince Rabb'lerinin çağrısına uyarak bu akrabaları ile ilişkilerini kestiler. Şimdi bu ayette onlara şu müjde veriliyor: Yüce Allah, kendileri ile o akrabaları arasında sevgiye dayalı ilişkiler geliştirmeye kadirdir.

Yüce Allah şöyle buyuruyor:

"Allah, şimdi düşmanınız olan akrabalarınızla aranızda ilerde belki de sevgiye dayalı ilişkiler geliştirir."

Bu, o müşrikleri müslüman olmaya muvaffak etmekle olur.

"Allah'ın gücü her şeye yeter."

O, bunu yapmaya kâdirdir. Gerçekten de bunu yaptı. O'na hamd ve şükürler olsun. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in Mekke'yi fethetmesini nasip etti. Bu olay üzerine, az bir bölümü dışında bütün Mekke halkı müslüman oldu. Bunun üzerine gelişen dostluk, sevgi ve kardeşlik ilişkileri, bu ayetin içeriğini doğruladı.

"Allah affedici ve merhametlidir."

Allah o müşrikleri doğru yola ilettikten sonra tevbelerini kabul ederek geçmişteki günahlarını affetti, onları rahmetinin şemsiyesi altına aldı.

"Allah, dininiz yüzünden sizinle savaşmayan, sizi yurtlarınızdan çıkarmayan hemşehrilerinize iyilik etmenizi, onlara karşı âdil davranmanızı yasaklamıyor."

Sizi baskı ile yurtlarınızdan çıkmaya zorlamayan gayrimüslim hemşehrilerinize iyilik etmenin, onlara yiyecek, elbise ve binek hayvanı vermeniz, onlara karşı âdil ve insaflı bir tutum takınmanız yasak değildir. Bu hüküm her yerde, her zaman ve bütün kafirler için geçerli genel bir hükümdür. Fakat Yüce Allah'ın koyduğu şu şartlara bağlıdır:

a) O kafirler bize dini inançlarımız yüzünden savaş açmamış olmalıdırlar.

b) Bizi baskı altına alarak yurdumuzdan ayrılmaya, başka bir yere göç etmeye mecbur bırakmamalıdırlar.

c) Düşmanlarımızdan birine yardım etmemelidirler. Yardımın biçimi ne olursa olsun değişmez. Düşmanlarımıza asker ve silah vermek bir yana, onlara akıl vermek ve görüş bildirmek bile söz konusu olmamalıdır.

"Allah adil davrananları kesinlikle sever."

Bu ifade, kafirlere karşı bile âdil ve insaflı olmaya teşvik eden bir ifadedir.

"Allah sadece dininiz yüzünden sizinle savaşan, sizi yurtlarınızdan çıkaran, ya da çıkarılmanıza destek veren hemşehrilerinizi dost edinmenizi yasaklıyor."

Allah, ancak dini inançlarınız yüzünden size savaş açan, sizi yurtlarınızdan çıkaran ya da çıkaranlara yardım edenleri dost edinmenizi yasaklıyor.

"İçinizden kim böylelerini dost edinirse."

Kim bu ilahi emre ve ölçüye sırt çevirerek böylelerini dost edinirse "onlar zalimlerin ta kendileridirler."

Kendilerine karşı zulmetmişlerdir. Allah'ın azabına ve cezasına uğrarlar. Çünkü dostluğun nasıl ve nerelerde kullanılması gerektiğini öğrenip kavradıktan sonra, onu yanlış yerde kullanmışlardır.

SONUÇ

1- Bu bölümde, İslâm'da hangi dostluğun yasak, hangisinin mübah olduğu açıklanıyor.

2- Adil ve insaflı davranmanın farz olduğu belirtildikten sonra, bunların uygulanmasına yardımcı olmak için bu ilkeler teşvik ediliyor.

3- İlim adamlarının söyledikleri şu gerçek vurgulanıyor: "Belki" anlamına gelen "asa" kelimesi Allah tarafından kullanıldığında, temenni edi'en sonucun kesin olarak meydana gelmesini ve var olmasını ifade eder. Fakat Allah'dan başkaları tarafından kullanıldığı zaman temenni ve bekleme anlamı taşır. O temenni edilen şey, meydana gelebilir de, gelmeyebilir de.

10- Ey inananlar, mü'min kadınlar göç ederek size geldiği zaman, onları imtihan edin. Allah onların imanlarını daha iyi bi-

lir. Eğer onların gerçekten inanmış olduklarını anlarsanız, onları kafirlere geri döndürmeyin. Ne bu kadınlar onlara helaldir; ne de onlar bunlara helal olurlar. Onların bu kadınlara harcadıkları mehirlerini onlara verin. Ücretlerini, mehirlerini kendilerine verdiğiniz takdirde bu kadınlarla evlenmenizde sizin için bir günah yoktur. Kafir kadınların nikah bağlarını tutmayın onları salıverin ve kafirlere katılan kadınlara harcadığınız mehiri isteyin. Onlar da size katılan kadınlarına harcadıklarını istesinler. Bu size Allah'ın hükmüdür. Aranızda böyle hükmediyor. Allah bilendir, hüküm ve hikmet sahibidir.

11- Eğer eşlerinize sarfettiğiniz mehirlerden herhangi bir şey kafirlere gider de, sonra onlardan da size kaçan kadınlar çıkar ve bu kez mehir ödeme sırası size gelirse eşleri giden mü'minlere, harcadıklarının mislini verin. İnandığınız Allah'a karşı gelmekten sakının.

SÖZLÜK

اِذَاجَائَكُمُ الْمُؤمِنَاتُ مُهَاجِرَاتٍ	Eğer mü'min kadınlar hicret ederek size gelirlerse. Eğer mü'min olduklarını söyleyen kadınlar kafirlerden kaçarak size sığınırlarsa.
فَامْتَحِنُوهُنَّ	Onları imtihan edin. Sınavdan geçirmek için kocalarından nefret ettikleri ya da müslüman erkeklere aşık oldukları için değil de İslâm'a karşı duydukları arzu yüzünden yurtlarından çıktıklarına dair kendilerine yemin verdirin.
فَاِنْ عَلِمْتُمُوهُنَّ مُؤمِنَاتٍ	Eğer onların mü'min olduklarını bilirseniz. Eğer yeminlerini gözönünde tutarak imanlarında samimi olduklarını belirlerseniz.
فَلَا تَرْجِعُوهُنَّ اِلَى الْكُفَّارِ	Onları kafirlere geri vermeyin. Onları Mekkeli kafirlere geri göndermeyin.
لَا هُنَّ حِلٌّ لَهُمْ وَ لَا هُمْ يَحِلُّونَ لَهُنَّ	Ne onlar onlara helaldir ve ne de onlar onlara helal olurlar. Ne mü'min kadınlar kafir kocalarına helal olurlar ve ne de kafir kocalar mü'min eşlerine helal olurlar.
وَ اٰتُوهُمْ مَا اَنْفَقُوا	Onlara verdiklerini verin. Muhacir mü'min kadınların, kafir kocalarına (eşlerine) verdikleri mehirleri geri verin.

وَ لَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ اَنْ تَنْكِحُوهُنَّ اِذَا اٰتَيْتُمُوهُنَّ اُجُورَهُنَّ

Eğer onlara mehirlerini geri verirseniz, onları nikahlamanızda hiç bir sakınca yoktur. Eğer kafir kocalara mehirlerini geri verirseniz. Kocalarının onları boşamamış olması önemli değildir. Çünkü kadının müslüman olması ile kadının bekleme süresinin dolmasından ve diğer nikah şartlarından sonra nikah sözleşmesi bozulmuş olur.

وَ لَا تُمْسِكُوا بِعِصَمِ الْكَوَافِرِ

Kafir eşlerinizi nikahınız altında tutmayın. Çünkü müslüman olmanız eşlik bağını kopardı. dininden dönüp kafirlerin ülkesine giden kadın için de aynı hüküm geçerlidir. Yalnız eğer böyle bir kadın bekleme süresi dolmadan İslâm'a dönerse, nikahı bozulmaz, eğer kendisi ile cinsel ilişki kurulmuşsa aradaki bağ varlığını korur.

وَ اسْأَلُوا مَا اَنْفَقْتُمْ

Verdiğinizi geri isteyin. Eşleriniz dinlerinden döndükleri takdirde, kendilerine verdiğiniz mehirleri geri isteyin.

وَ لْيَسْأَلُوا مَا اَنْفَقُوا

Onlar da verdiklerini geri istesinler. Muhacir kadınlar müslüman oldukları takdirde, kafir kocaları kendilerine verdikleri mehirleri geri istesinler.

وَ اِنْ فَاتَكُمْ شَيْءٌ مِنْ اَزْوَاجِكُمْ اِلَى الْكُفَّارِ

Eğer kafirlere kaçan eşlerinizde mehir alacağınız kaldı ise. Eğer birinizin eşi kafirlere kaçıp sığınır da onlar mehrini size vermezlerse ve bu kafirlerden ganimet aldınız ise.

فَاٰتُوا الَّذِينَ ذَهَبَتْ اَزْوَاجُهُمْ مِثْلَ مَا اَنْفَقُوا

Eşleri gidenlere verdikleri kadarını verin. Eşleri kafirlere sığınan kocalara eşlerine verdikleri mehir kadarını verin.

وَ اتَّقُوا اللّٰهَ الَّذِي اَنْتُمْ بِهِ مُؤْمِنُونَ

Kendisine inandığınız Allah'tan korkun. O'nun farzlarını yerine getirin ve yasaklarından kaçının.

AÇIKLAMA

Yüce Allah okuduğumuz iki ayete şöyle başlıyor:

"Ey mü'minler, mü'min kadınlar yurtlarından göç ederek size geldikleri takdirde."

Okuduğumuz iki ayet, Hudeybiye anlaşmasında sonra inmiştir. Çünkü bu anlaşma belgesinde, Mekke'den kaçıp peygamberimize sığınan erkeklerin müslüman olsalar bile geri verileceği, fakat Medine'den kaçıp Mekke müşriklerine sığınan erkeklerin peygamberimize geri verilmeyeceği belirtilmişti.

Anlaşmada kadınlarla ilgili açık bir hüküm yoktu. Bu sırada Ümmü Gülsüm binti Akabe b. Ebu Muid adında bir kadın Mekke'den göç ederek Medine'ye sığındı. Arkasından gelen Ammar ve Velid adlarındaki iki kardeşi onu Kureyşlilere geri götürmek istediler. Bu olay üzerine bu ayet inince peygamberimiz, o kadını erkek kardeşlerine geri vermedi.

Yüce Allah bu ayete "Ey mü'minler" diye başlıyor. Yani ey Allah'a Rabb ve ilah olarak, Muhammed'e peygamber ve elçi olarak, İslâm'a din olarak inananlar, "mü'min kadınlar yurtlarından göç ederek size geldikleri takdirde" mü'min kadınlar kafirlerin yurdundan kaçıp İslâm yurduna sığındıkları zaman. "Gerçi onların mü'min olduklarını Allah herkesten iyi bilir ya, siz onları imtihan edin. Eğer mü'min olduklarını belirlerseniz," eğer onların mü'min olduklarına hükmederseniz "sakın onları kafir kocalarına geri vermeyin."

O kadınlar şöyle imtihan edilecek ve kendilerine denecek ki; "Allah adına yemin et. Yani "sırf İslâm'ı istediğim için yurdumdan çıktığıma, kocamdan nefret ettiğim için veya müslüman bir erkeğe aşık olduğum için yurdumu terketmediğime, kendisinden başka ilah olmayan Allah adına yemin ederim" de."

"O kadınlar kafir kocalarına helal olmadıkları gibi kocaları da onlara helal değildir."

Çünkü İslâm, o karı koca arasındaki bağı kopardı. Allah müşrik kadınları nikahlamayı ve müşrik erkeklerin nikahına girmeyi mü'minlere yasakladı. Bu yüzden mü'min kadınları kafir kocalarına geri vermeye izin vermedi.

"Kafir kocaların o kadınlara vermiş oldukları mehirleri geri verin."

Müslüman kadının kafir kocası eğer size başvurur da, eşine vaktiyle verdiği mehri isterse, onu kendisine geri verin. Bu mehri adama müslüman toplum ve onların önderi verecektir.

Ayeti okumaya devam ediyoruz:

"Mehirlerini verdiğiniz takdirde bu kadınlarla evlenmenizde hiç bir sakınca yoktur."

Eğer mehirlerini verirseniz bu kadınları nikahlayabilirsiniz. Yalnız bunun için evlenmenin diğer şartlarını da yerine getirmesi gerekir. Eğer kadın daha önce evlilik geçirmiş ise bekleme süresi sona ermiş olmalıdır.

"Kafir eşlerinizi nikahınız altında tutmayın."

Eğer erkek müslüman olur da, eşi müşrik olarak kalırsa, aralarındaki

karı-koca bağı kopar ve müşrik kadın müslüman eşine haram olur. Müslüman bir kadın dininden dönüp kafir bir ülkeye sığındığı takdirde de hüküm aynıdır. Bu durumda da karı-koca bağı kopar. Böyle bir kadını nikah altında tutmak helal olmaz. Bu hüküm şu durumlarda önemli olur: Eğer adamın birden çok eşi varsa bu durumda dördüncü bir eş alabilir. Çünkü İslâm'dan dönen eşi ile kendisi müslüman olduğu halde müşrik olan kadın, adamın nikahı altında görünse de, onun dördüncü evliliğini yapmasına engel oluşturmaz. Çünkü İslâm, bu tür karı-koca bağını koparmıştır. Çünkü Yüce Allah "kafir eşlerinizi nikahınız altında tutmayın" buyuruyor.

"Bu eşlerinize vermiş olduğunuz mehirleri geri isteyin."

İslâm'dan dönen eşlerinize verdiğiniz mehirleri geri isteyin. Bunlar size verilsin. Kafir kocalar da müslüman olan eşlerine vaktiyle verdikleri mehirleri geri istesinler. Siz de müslüman olup size gelen kadınların mehirlerini kocalarına verin.

"Allah'ın aranızda verdiği hüküm budur. Allah her şeyi bilir ve her işi yerinde yapar."

Allah yarattıklarını ve onların ihtiyaçlarını bilir ve hükümleri ile tedbirlerinde hikmet sahibidir. Öyleyse hüküm verme yetkisi O'na havale edilmeli ve verdiği hükümlere razı olmalıdır. Çünkü O'nun hükümleri, herkesin ortak yararına dayanır.

Şimdi de okuduğumuz ayetlerin ikincisine geçelim:

"Eğer bu şekilde salıverdiğiniz eşlerinizdeki mehir alacaklarınız kafirlerde kalır da borçlu duruma düşme sırası size gelirse, eşleri kafirlere katılan müslümanların mehir alacaklarını bu borcunuzdan ödeyin."

Eğer bazı kadınlarınız İslâm'dan dönüp kafirlere katılır ve onlara verilen mehirleri istemenize rağmen geri vermezlerse ve bu arada o kafirlerle savaşıp mallarını ganimet olarak alırsanız, bu ganimetleri bölüştürmeden önce hanımları kafir yurduna kaçan ve mehirlerini geri alamamış kocaların mehir alacaklarını bu ganimetlerden ödeyin. Onlara verdikleri kadar ödeme yapın.

"İnandığınız Allah'tan korkun." O'nun azabından korkun, emirlerinde ve yasaklarında O'na itaat edin, O'na karşı gelmeyin.

SONUÇ

1- Muhacir kadınları imtihan etmek gerekir. Eğer kadının müslüman

olduğu anlaşılırsa, onu kafir kocasına geri vermek helal değildir. Çünkü o artık kocasına haramdır. Kafir kocaya, vermiş olduğu mehir geri verilir. Bundan sonra o kadının mehri verilerek velisinin izni ve iki şahid huzurunda kendisi ile evlenilebilir. Eğer kadın daha önce evlenmiş ise yeniden evlenebilmek için bekleme süresinin sona ermesi gerekir. Daha önce evlilik geçirmemiş ise kendisi ile hemen evlenmekte hiç bir sakınca yoktur.

2- Müşrik kadın ile evlenmek haramdır.

3- Müşrik eş ile evlilik bağını sürdürmek caiz değildir. Eşi müşrik olarak kalan ya da müslüman olduktan sonra dininden dönen müslüman koca, bu eşine verdiği mehri geri isteyebilir. Eşi müslüman olup İslâm yurduna göç eden kafir koca da, bu eşine vermiş olduğu mehri geri isteyebilir.

4- Bir müslüman erkek düşünelim; eşi kafirlere katıldı ve vaktiyle ödediği mehir kendisine geri verilmedi. Bu arada müslümanlar, o kafirlerin ülkesini savaşarak ele geçirdiler ve mallarını ganimet aldılar. Bu ganimetler bölüşülmeden önce eşi kaçan ve mehri geri verilmeyen erkeğin alacağı bu hesaptan ödenir. Eğer alınmış ganimet yoksa müslüman toplum ile bu toplumun önderi sosyal dayanışma ve yardımlaşma amacı ile o erkeğe ödediği mehrin bir bölümü kadar yardımda bulunurlar.

5- Ayrıca bu bölümde Yüce Allah'dan korkmak gerektiği, bunun için O'nun yasalarının uygulanması, hükümlerinin yürürlüğe konması ve bu hükümlerden hoşnut olunması gerektiği belirtiliyor.

يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّبِيُّ إِذَا جَآءَكَ ٱلْمُؤْمِنَٰتُ يُبَايِعْنَكَ عَلَىٰٓ أَن لَّا يُشْرِكْنَ
بِٱللَّهِ شَيْـًٔا وَلَا يَسْرِقْنَ وَلَا يَزْنِينَ وَلَا يَقْتُلْنَ أَوْلَٰدَهُنَّ وَلَا يَأْتِينَ
بِبُهْتَٰنٍ يَفْتَرِينَهُۥ بَيْنَ أَيْدِيهِنَّ وَأَرْجُلِهِنَّ وَلَا يَعْصِينَكَ
فِى مَعْرُوفٍ فَبَايِعْهُنَّ وَٱسْتَغْفِرْ لَهُنَّ ٱللَّهَ إِنَّ ٱللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ
﴿١٢﴾ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ لَا تَتَوَلَّوْا۟ قَوْمًا غَضِبَ ٱللَّهُ عَلَيْهِمْ قَدْ
يَئِسُوا۟ مِنَ ٱلْءَاخِرَةِ كَمَا يَئِسَ ٱلْكُفَّارُ مِنْ أَصْحَٰبِ ٱلْقُبُورِ ﴿١٣﴾

12- Ey peygamber, inanmış kadınlar sana gelip Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmamaları, hırsızlık etmemeleri, zina etmemeleri, çocuklarını öldürmemeleri, elleriyle ayakları arasında bir iftira uydurup getirmemeleri, başkasının doğurduğu veya başka erkekten gayri meşru kazandıkları bir çocuğu kocalarına nisbet etmemeleri, iyi bir işte sana karşı gelmemeleri hususunda sana biat ederlerse onların biatlarını al ve onlar için Allah'tan mağfiret dile. Şüphesiz Allah, çok bağışlayan, çok esirgeyendir.

13- Ey inananlar, Allah'ın kendilerine gazab ettiği; kafirlerin mezarlık halkından umudu kestiği gibi, ahiretten umudu kesmiş olan bir topluluk ile dostluk etmeyin.

SÖZLÜK

اِذَاجَاءَكَ الْمُؤْمِنَاتُ يُبَايِعْنَكَ	Mü'min kadınlar biat etmek için sana geldikleri zaman. Fetih günü. Hz. Peygamber (s.a.v.) bir kaya üzerinde duruyordu, Hz. Ömer (r.a.) O'nun aşağısında yer almıştı.
اَنْ لاَّ يُشْرِكْنَ بِاللّٰه	Allah'a ortak koşmayacaklarına dair.
وَلاَ يَقْتُلْنَ اَوْلاَدَهُنَّ	Çocuklarını öldürmeyeceklerine dair. Cahiliye döneminde olduğu gibi. O dönemde kızları diri diri toprağa gömerek öldürüyorlardı.
وَ لاَ يَأْتِينَ بِبُهْتَانٍ يَفْتَرِنَهُ	Asılsız bir iftira yapmayacaklarına dair. Yalan söyleyip sahipsiz bir çocuğu getirerek, onun aslı yokken kocalarının çocuğu olduğunu söylemeyeceklerine dair.
وَ لاَ يَعْصِينَكَ فِى مَعْرُوفٍ	İyilikte sana karşı çıkmayacaklarına dair. Şeriat tarafından yararlı ve güzel sayıldığı için Peygamber'imizin emrettiği ve yapmayı tavsiye ettiği, ya da şeriat tarafından kötü ve haram sayılan şeylerde sana karşı çıkmayacakları yolunda.
فَبَايِعْهُنَّ	Biatlerini kabul et.
وَ اسْتَغْفِرْ لَهُنَّ اللّٰهَ	Onlar için Allah'dan af dile. Eskiden yapmış oldukları ve bundan sonra yapabilecekleri günahları için, Allah'dan onlar adına af dile.
قَوْمًا غَضِبَ اللّٰهُ عَلَيْهِمْ	Allah'ın gazap ettiği bir kavim. Yahudiler.

قَدْ يَئِسُوا مِنَ الْآخِرَةِ Ahiretten umut kestiler. Ahiretin geleceğinden emin olmalarına rağmen onun sevabından ümit kestiler. Bunun sebebi, peygamberimizin doğru söylediğini bildikleri halde inatla O'na karşı çıkmalarıdır.

كَمَا يَئِسَ الْكُفَّارُ مِنْ أَصْحَابِ الْقُبُورِ Tıpkı kafirlerin mezarların sahiplerinden ümit kestikleri gibi. Daha önce İsa Peygamberi inkar eden ve bu inançla ölen yahudiler gibi, bunlar da ahiret sevabından ümitlerini kestiler.

AÇIKLAMA

Okuduğumuz ayetlerin başında, kadınların peygambirimize biat etmeleri konusu işleniyor. Peygamberimiz, Mekke'nin fethedildiği gün, Kureyşli kadınlardan bu ayetteki ilkelere bağlı kalacakları yolunda biat, bağlılık sözü aldı. Peygamberimiz bu biatleri alırken bir kaya üzerinde ve Hz. Ömer (r.a.) O'nun aşağısında duruyordu. Bu törende kendisinden elini uzatması istendi, fakat o, "ben, kadınların elini sıkmam" dedi.

Peygamberimiz bu törende Kureyşli kadınlardan şu konularda söz aldı: Allah'a hiç bir ortak koşmayacaklardı. Müşrikliğin hiç bir türlüsüne kapılmayacak, hiç bir ortağı Allah'a yakıştırmayacaklardı. Hırsızlık yapmayacaklardı. Zina etmeyeceklerdi. Cahiliye dönemi kadınları gibi çocuklarını öldürmeyeceklerdi. Kadınlar, o dönemde kız çocuklarını diri diri toprağa gömerek öldürüyorlardı. Yalan yere başkasının çocuğunu kocalarından olmuş gibi göstermeyeceklerdi. Genel olarak iyiliğe yönelik emirlerine ve özellikle cenaze törenlerinde aşırı matemleri yasaklayan emirlerine karşı gelmeyeceklerdi. Bilindiği gibi cahiliye döneminde kadınlar ölüler başında hüngür hüngür ağlar, elbiselerini yırtar, yüzlerini tırmalarlardı. Yüce Allah şöyle buyuruyor:

"Ey peygamber, mü'min kadınlar, Allah'a hiç bir ortak koşmayacaklarına hırsızlık yapmayacaklarına, zina etmeyeceklerine, başkalarının çocuğunu yalan yere kocalarından olmuş gibi göstermeyeceklerine, iyiliğe yönelik emirlerine karşı gelmeyeceklerine dair sana söz vermeye geldiklerinde, bağlılıklarını kabul et ve onlar adına Allah'dan af dile; hiç şüphesiz Allah affedici ve merhametlidir."

"Ey mü'minler," Ey Allah'ı ve O'nun peygamberini tasdik edenler. "Allah'ın gazabına uğramışları dost edinmeyin." Bunlar yahudilerdir. Onları dost edinip desteklemeyin, sevmeyin."

"Onlar ahiretten ümit kestiler?"

Onlar, ahirette verilecek sevaptan, bu sevap sayesinde cennete girmekten ümitlerini kestiler. Peygamberimize karşı inatla direndikleri için, O'nun gerçekten Allah rasulü olduğunu bildikleri halde, O'nu inkar ettikleri için cennete girmeye ümitleri kalmadı. Çünkü peygamberimizi inkar edenler, yalanlayanlar, O'na inatla karşı çıkanlar ya da savaş açanlar cennete giremezler, onlar bu yüzden cennete girmekten umutlarını kestiler.

"Nasıl ki mezarlarında yatan kafirler umutlarını kestiler ise."

Nasıl ki, kendilerinden önce ölen yoldaşları da cennete girmekten umutlarını kesmişlerdi. Çünkü o yoldaşları, Hz. İsa peygamberi yalanladılar, O'na ve annesine savaş açtılar; Hz. İsa peygamberi büyücülükle, annesini fahişelikle suçladılar. Allah korusun. İşte bu yüzden bunların daha önce ölüp şimdi mezarlarında yatan soydaşları, nasıl cennete girmekten ümitlerini kestiler ise, kendileri de bundan ümitlerini kestiler.

SONUÇ

1- Müslümanların önderinin bağlılık sözü, biat alması, meşrudur ve bu sözü tutmak gereklidir.

2- Müşriklik ve ayette onunla birlikte sayılan hırsızlık, zina, çocukları öldürmek, bir çocuğu yalan yere, öz babasından başkasına isnat etmek haramdır.

3- Cenaze törenlerinde yüksek sesle ağlamak ve bunun yanısıra elbiseleri yırtmak, yüzü tırmalamak ve kadınların kendilerine haram olan erkekler ile tokalaşmaları haramdır.

4- Mü'minler, zinadan büsbütün uzaktır. Nitekim Hind, peygamberimize biat ederken "hür kadın zina eder mi?" diye sorunca, Peygamberimiz kendisine "kadın zina yapmaz" diye cevap verdi.

5- Yahudileri dost edinmek, onları desteklemek ve sevmek haramdır.

Sûre 61
Saf Sûresi

Medine Döneminde İndirildi
Ayet Sayısı: 14

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

سَبَّحَ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ ۖ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ①

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ ② كَبُرَ مَقْتًا

عِندَ اللَّهِ أَن تَقُولُوا مَا لَا تَفْعَلُونَ ③ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الَّذِينَ

يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِهِ صَفًّا كَأَنَّهُم بُنْيَانٌ مَّرْصُوصٌ ④ وَإِذْ قَالَ

مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ يَا قَوْمِ لِمَ تُؤْذُونَنِي وَقَد تَّعْلَمُونَ أَنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ ۖ

فَلَمَّا زَاغُوا أَزَاغَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ ۚ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ⑤

وَإِذْ قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُم مُّصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ

يَدَيَّ مِنَ التَّوْرَاةِ وَمُبَشِّرًا بِرَسُولٍ يَأْتِي مِن بَعْدِي اسْمُهُ أَحْمَدُ ۖ فَلَمَّا جَاءَهُم

بِالْبَيِّنَاتِ قَالُوا هَٰذَا سِحْرٌ مُّبِينٌ ⑥

Rahman ve Rahim Allah'ın adıyla

1- Göklerde ve yerde bulunanların hepsi Allah'ı tesbih etmiştir. O üstündür, hüküm ve hikmet sahibidir.

2- Ey inananlar niçin yapmayacağınız şeyi söylüyorsunuz?

3- Yapmayacağınız şeyi söylemek, Allah katında en sevilmeyen bir şeydir.

4- Allah, kendi yolunda tuğlaları birbirine kaynatılmış binalar gibi saf bağlayarak çarpışanları sever.

5- Bir zaman Musa, kavmine: "Ey kavmim, benim, Allah'ın size gönderdiği elçisi olduğumu bildiğiniz halde niçin beni inci-

tiyorsunuz?" demişti. Onlar eğrilince Allah da kalblerini eğriltti. Allah, yoldan çıkanları doğru yola iletmez.

6- Meryemoğlu İsa da: "Ey İsrailoğulları, ben size Allah'ın elçisiyim, benden önce gelen Tevrat'ı doğrulayıcı ve benden sonra gelecek, Ahmed adında bir elçiyi müjdeleyici olarak gönderildim" demişti.Fakat İsa'nın müjdelediği elçi onlara apaçık deliller getirince: "Bu, apaçık bir büyüdür" dediler.

SÖZLÜK

سَبَّحَ لِلّٰه مَا فِى السَّمٰوَاتِ وَ مَا فِى الْاَرْضِ Göktekiler ve yerdekiler Allah'ı noksanlıklarda tenzih etti. Göklerdeki ve yerdeki varlıkların tümü, gerek hal dilleri ile gerekse gerçek dilleri ile Allah'ı noksanlıklardan tenzih ve takdis ederler.

وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ O, aziz ve hakimdir. Üstün iradelidir, yaratmasında ve tedbirinde hikmet sahibidir.

لِمَ تَقُولُوا مَا لَا تَفْعَلُونَ Yapmadığınızı niye söylüyorsunuz? Yapmadığınız halde niye "şunu şunu yaptık" diyorsunuz?

كَبُرَ مَقْتًا عِنْدَ اللّٰه Allah katında öfke olarak büyük oldu.

اَنْ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ Yapmadığınızı söylemeniz. Yapmayacağınız şeyi söylemeniz Allah'ı çok öfkelendirir.

صَفًّا كَاَنَّهُمْ بُنْيَانٌ مَرْصُوصٌ Duvarları kenetlenmiş yapılar gibi saf halindedirler.

لِمَ تُؤْذُونَنِى Niye bana eziyet ediyorsunuz? Kavmi, Musa peygamber için asılsız yere "onun hayaları çürüktür" dediler. Bunun üze-rine O, onlara yalanları ve kendisini üzdükleri için kınadı.

وَ قَدْ تَعْلَمُونَ اَنِّى رَسُولُ اللّٰه اِلَيْكُمْ Oysa benim size gönderilmiş bir Allah rasulü olduğumu biliyorsunuz. Benim Allah tarafından size gönderilmiş bir elçi olduğumu bildiğiniz halde bana niye eziyet ediyorsunuz?

فَلَمَّا زَاغُوا اَزَاغَ اللّٰهُ قُلُوبَهُمْ Onlar sapınca, Allah kalplerini saptırdı. Onlar Musa peygambere eziyet ederek haktan sapınca, Allah kalplerini gerçekten saptırdı.

لَا يَهْدِى الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ Allah zalim bir kavmi doğru yola iletmez. Allah günahlara dalan ve günah düşkünlüğünü ileri boyutlara vardırarak doğru

yola iletilme ehliyetini yitirenleri doğru yola iletmez.

يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ

Ey İsrailoğulları. Ey "İsrail" lakabı ile anılan Yakup peygamberin torunları. Hz. İsa Peygamber, yahudilere, Musa peygamber gibi "ey soydaşlarım" demedi. çünkü onların soyundan değildi. O babasız doğmuştu, annesi dosdoğru bir kadındı.

مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيَّ

Önümdekini onaylayarak. Benden önce İnen Tevrat'ı onaylayarak.

يَأْتِي مِنْ بَعْدِي اسْمُهُ أَحْمَدُ

Ondan sonra Ahmed adlı bir peygamber gelir. O peygamber, Allah'ın Rasûlü Muhammed'dir. Ahmed, O'nun bize aktarılan beş isminden biridir. Geride kalan üçü ise, Mahi, Akib ve Haşır'dır.

فَلَمَّا جَاءَهُمْ

O, onlara açık deliller ile gelince. Onlara peygamberliğini doğrulayan parlak mucizeler gösterince.

"Bu açık bir büyüdür" dediler. Onlar gördükleri mucizeler için "bunlar büyüdür" dediler.

AÇIKLAMA

Okuduğumuz ayetlerin başında Yüce Allah şöyle buyuruyor:

"Göklerdeki ve yerdeki varlıkların tümü, Allah'ı noksanlıklardan tenzih eder."

Yüce Allah bu ayette göklerdeki ve yerdeki bütün varlıkların kendisini noksanlıklardan tenzih ettiklerini ve "üstün iradeli, hikmet sahibi" olduğunu, yani emrine karşı konulmaz olduğunu, yaratmasında ve tedbirlerinde hikmet sahibi olduğunu haber veriyor.

Yüce Allah bu şekilde kendini övdükten sonra mü'minlere seslenerek şöyle buyuruyor:

"Ey mü'minler, niçin yapmayacağınız şeyi söylüyorsunuz?"

Hitab genel olmakla birlikte, aslında mü'minlerin bir grubu kasdediliyor. Onlar, "Allah katında en değerli amelin ne olduğunu bilsek onu yapardık" dediler. Fakat o amelin ne olduğunu öğrenince işi ağırdan aldılar, o ameli yapmadılar. Bunun üzerine Yüce Allah, bu ayette onları azarladı. Aynı zamanda bu ayetin, kıyamete kadar genel, geçerli bir kanun olarak kalması istendi. Buna göre "yaptım, yaptım" deyip de yapmayan herkes yalan söylemiştir. Ya-

lancılık ne kötü bir huydur. "Yapacağım" deyip de yapmayan herkes de sözünü tutmamış olur. Verilen sözden caymak ne kötü bir huydur. Böylece Yüce Allah kullarına doğru sözlülük ve sözünde durma eğitimi veriyor. "Yapmayacağınız şeyi söylemeniz, Allah'ı çok öfkelendiren bir tutumdur." Bir işi "yaparız" deyip de yapmamanız, Allah'ı çok öfkelendiren bir harekettir.

Şimdi de bir sonraki ayete geçiyoruz.

"Allah, kendi yolunda duvarları biribirine kenetlenmiş bir yapı gibi sıkı saflar oluşturarak savaşanları sever."

Yani Allah kenetlenmiş, aralarında bir boşluk bırakmayan saflar halinde savaşanları sever. Bölümleri üstüste oturmuş, hiç bir gediği ve boşluğu olmayan, kurşun dökülerek kaynaştırılmış bir yapı gibi.

"Hani Musa (a.s.) kavmine dedi ki." Hz. Musa peygamberin kavmi olan İsrailoğullarına şöyle dediğini hatırla. "Ey kavmim, siez Allah tarafından gönderilmiş bir peygamber olduğumu bildiğiniz halde, bana niçin eziyet ediyorsunuz?"

Benim gerçek ve doğru bir peygamber olduğumu, size Allah tarafından gönderildiğimi bildiğiniz halde niçin bana eziyet ediyorsunuz? Yahudiler Hz. Musa peygambere çeşitli eziyetler yaptılar. Bunun için kimi zaman zehir gibi dillerini, kimi zaman da sapık görüşlerini kullandılar. Bu eziyetlerden biri "Musa'nın hayaları çürüktür, onun için bizimle birlikte yıkanmıyor" biçimindeki sözleri idi.

"Ama onlar doğruluktan sapınca, Allah da kalplerini gerçeğin uzağına düşürdü. Allah yoldan çıkmışları doğru yola iletmez."

Onlar hakkın hak olduğunu iyice öğrendikten sonra ondan saparak batılı hakka, kötülüğü iyiliğe, kafirliği mü'minliğe tercih edince, Allah onları cezalandırdı. Bu cezanın sonucunda ilahi bir intikam olarak kalplerini hidayetten saptırdı. Çünkü kendilerine hayır sunulduğunda, buna bile bile yüz çevirenlere, sonra bu hayra çağrılmalarına rağmen olumlu karşılık vermeyenlere, sonra bu yolda teşvik edildikleri halde bu teşviklerden etkilenmeyenlere, kendi tercihleri olarak kötülüğü işlemeyi sürdürenlere karşı Allah'ın kanunu şudur: O zaman tercih ettikleri günah düşkünlüğü, kafirlik, zulüm, fasıklık, her ne ise onların doğal nitelikleri, sarsılmaz huyları, değişmez ve başkalaşmaz özellikleri haline gelir. İşte "Allah, fasık bir toplumu doğru yola iletmez." "Allah, zalim bir toplumu doğru yola iletmez." "Allah günah düşkünü bir toplumu doğru yola iletmez." "Allah, kafir bir toplumu doğru yola iletmez" gibi

ayetler, bu ilahi kanunun ışığında yorumlanmalıdır. Yüce Allah, bu sayılan grupları saptırmaya ilişkin bu kanunu gereğince saptırdı. Allah'ın inkarında ısrar etmesinden dolayı saptırdığı bir kulu, O'nun dışında hiç kimse ola getiremez. Yüce Allah'ın "Allah, saptırdığı kimseleri kesinlikle doğru yola iletmez." ayetinin anlamı budur.

Şimdi de bir sonraki ayete geçiyoruz.

"Hani Meryemoğlu İsa dedi ki: İsrailoğulları, ben size Allah tarafından gönderilmiş bir peygamberim."

Ey peygamberimiz, ders ve ibret almak için Hz. İsa peygamberin yahudilere söylediği şu sözleri hatırla: Ey İsrailoğulları; Hz. İsa peygamber, yahudileri "İsrail" lakabı ile anılan Yakub b. İshak b. İbrahim'e nisbet etti.

"Ben Allah'ın size gönderdiği, benden önce inen Tevrat'ı tasdik eden bir peygamberim."

Bu benim çağrımın doğruluğunun açık delilidir. Çünkü size yönelttiğim tek Allah'a kulluk etme çağrısı, Allah'ın kutsal kitabı Tevrat'ın içeriğine ters değildir. Bu kitap sizin önünüzdedir. Hz. Musa peygamber ile aramızdaki görüş birliği, şeriatımızın kaynağının bir olduğunu, bu kaynağın Yüce Allah olduğunu ısbat eder. Nasıl Hz. Musa peygambere, Hz. Harun peygambere, Hz. Davud peygambere, Hz. Süleyman peygambere inandınız ise bana da inanın.

"Ben size Allah tarafından gönderilmiş, benden önce inen Tevrat'ı tasdik eden ve size benden sonra Ahmed adlı bir peygamberin geleceği müjdesini veren bir peygamberim."

Bundan dolayı peygamberimiz, "ben atam İbrahim'in duası ve İsa (a.s.)'nın müjdesiyim" demiştir. Çünkü Hz. İbrahim peygamber, oğlu Hz. İsmail ile Kabe'yi inşa ederlerken Yüce Allah tarafından bize aktarılan şu duayı, şu konuşmayı yapmışlardı "Ey Rabbimiz, içlerinden onlara senin ayetlerini okuyacak, kitabı ve hikmeti öğretecek, kendilerini kötülüklerden arıtacak bir peygamber gönder."

"O, onlara açık deliller ile gelince."

Yani, Hz. Muhammed (s.a.v.) müşriklere gerçek peygamber olduğunu, inançta ve yaşayışta O'na uyulması gerektiğini gösteren açık deliller ile gelince, O'nu inkar ettiler ve Kur'an hakkında "bu açık bir büyüdür" dediler. Aynı sözü; Firavun Hz. Musa peygambere ve yahudiler de Hz. İsa peygambere söylemişlerdi.

SONUÇ

1- Yüce Allah'ın yaratıklarına muhtaç olmadığı, O'nu gökteki ve yerdeki bütün varlıkların noksanlıklardan tenzih ettikleri, kulları için yürürlüğe koyduğu ibadetlerin ve kanunların sırf onların yararları ve kendilerinin iyiliği için olduğu belirtiliyor. Bu ibadet ve kanunlar sayesinde ruh ve ahlak bakımından olgunluğa erdikleri ve hem dünya hem de ahiret hayatında mutluluğa kavuştukları anlatılıyor.

2- Yalancılık ve verilen sözü tutmamak haramdır. Çünkü eğer bir kimse "şu işi yaparım" der de onu yapmaz ise yalancı ve verdiği sözü tutmamış olur. Bu yüzden Yüce Allah böylelerine çok öfkelendiğini söylüyor. Allah'ın şiddetli öfkesini üzerine çeken kimse, bu ilahi öfkeden nasıl kurtulabilir?

3- Cihadın, birliğin ve uyum halinde olmanın üstünlüğü anlatılırken, ayrılığın ve manevi anlamda parçalanmış saflar halinde savaşa girmenin haram olduğu anlatılıyor.

4- Kullar arka arkaya sürekli günah işleme konusunda uyarılıyor. Çünkü bu tutum alışkanlığa ve hidayetten yoksul kalmaya yol açar.

5- Yahudilerin Hz. İsa peygamberi inkar ettikleri ve Hz. Muhammed peygamberi inkar etmekle kafirliklerini katmerleştirdikleri anlatılıyor.

6- Hristiyanların, Hz. İsa peygaberin verdiği müjdeyi kabul etmemek, onu reddetmek ve geleceği müjdelenen Hz. Muhammed peygambere inanmamakla kafir oldukları bildiriliyor.

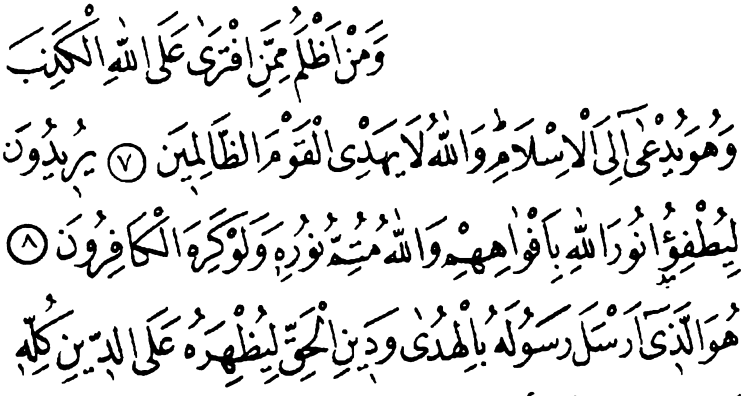
وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ
وَهُوَ يُدْعَىٰ إِلَى الْإِسْلَامِ ۚ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿٧﴾ يُرِيدُونَ
لِيُطْفِئُوا نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَاهِهِمْ وَاللَّهُ مُتِمُّ نُورِهِ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ ﴿٨﴾
هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ
وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ ﴿٩﴾

7- İslâm'a çağrıldığı halde, Allah'ın üzerine yalan atandan daha zalim kim olabilir? Allah zalimler topluluğunu doğru yola iletmez.

8- Ağızlarıyla Allah'ın nurunu söndürmek istiyorlar. Oysa kafirler hoşlanmasa da Allah, nurunu tamamlayacaktır.

9- O Elçisini, hidayet ve hak din ile gönderdi ki müşrikler hoşlanmasa da onu, bütün dinlere üstün getirsin.

SÖZLÜK

وَمَنْ اَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرٰى عَلَى اللّٰهِ الْكَذِبَ Allah'a yalan yere iftira eden kimseden daha zalim kimdir? Yüce Allah hakkında yalan söyleyerek O'na evlat ve ortak yakıştırandan, O'na ilgisiz olduğu sözler ve hükümler isnad edenden daha zalim biri yoktur.

وَهُوَيُدْعٰى اِلَى الْاِسْلَامِ Oysa o, İslâm'a çağrılıyor. Oysa Allah hakkında yalan yakıştırmalar yapan bu kimse, Allah'ın hükmüne ve şeriatına teslim olmak ve boyun eğmek demek olan İslâm'a çağrılıyor.

وَاللّٰهُ لَايَهْدِى الْقَوْمَ الظّٰلِمِيْنَ Allah zalim bir kavmi doğru yola iletmez. Kim zulmederse, arkasından yine zulmederse ve sürekli zulmederse zulmü kendisi için doğal bir nitelik haline getirir, böylece doğru yolu bulmaya elverişsiz duruma gelince, Allah bu konudaki kanunu uyarınca onu hidayetten yoksun bırakır.

لِيُطْفِئُوا نُورَ اللّٰهِ بِاَفْوَاهِهِمْ Ağızları ile Allah'ın nurunu söndürmek isterler. Müşrikler, Allah hakkında yalan yakıştırmalar yapmakla, İslâm çağrısını gölgelemekle, müslümanlarla savaşmakla Allah'ın nuru olan Kur'an'ı, onun içerdiği nuru ve hidayeti ağızları ile söndürmek istiyorlar. Bu imkansızdır. Çünkü güneşin ve ayın ışığını söndürmek, Allah'ın söndürülmesini istemediği bir nuru söndürmekten daha kolaydır.

هُوَ الَّذِى اَرْسَلَ رَسُوْلَهُ بِالْهُدٰى Peygamberini hidayetle gönderen O'dur. Peygamber (s.a.v.)'i Hz. Muhammed'i hidayetle, -insanlığa yönelik hidayetle- gönderen O'dur.

وَ دِيْنِ الْحَقِّ Hak dinle. Yani İslâm ile. Çünkü İslâm, sadık vahiy ile sabit olan hak dindir.

لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّيْنِ كُلِّهِ Onu bütün dinlere üstün getirmek için. Onu bütün öbür dinler

karşısında zafere erdirerek İslâm'dan başka bir din kalmaması için.

وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ — Müşrikler hoşlanmasa bile. Kafir müşrikler, onun öbür dinler karşısında zafer kazanmasından üstün gelmesinden hoşlanmasalar bile.

AÇIKLAMA

Yüce Allah okuduğumuz ayetlerin başlangıcında şöyle buyuruyor:

"Müslüman olmaya çağırıldığı halde Allah hakkında yalan uydurarak O4na iftira eden kimseden daha zalim olan var mı?"

Hak dine çağrıldığı halde Allah'a iftira eden birini düşünün. Hiç kimse bu insandan daha zalim olamaz. Onun zalimliği, hiç bir zalimlikle karşılaştırılamaz. Bu ayetin anlamı budur. Yani adam "Allah şöyle şöyle dedi" ya da "şöyle bir söz söyledi veya şöyle bir kanun koydu" dedi. Oysa Yüce Allah'ın ne öyle bir söz söylediği ve ne de öyle bir kanun koyduğu yoktur. Tıpkı Kureyşli müşriklerin yaptıkları gibi. Onlar Allah'a çocuk ve ortak yakıştırıyorlar. Saibe, Bahire ve Ham diye anılan hayvanların etlerinin insanlara yasak oduğunu ileri sürüyorlar. Putlarına tapmalarını, "eğer Allah istemeseydi, onlara tapmazdık" diye açıklıyorlar. Allah hakkında bunlara benzer daha bir çok yalanlar söylüyor, bir çok uydurmalar yakıştırıyorlar. Üstelik bütün bunları İslâm'a çağrıldıkları halde yapıyorlar. Çünkü eğer cahiliye günleri olsa, ortada ne peygamber ve ne de Kur'an olmasa, bu iş o kadar önemli olmazdı. Ama nur her tarafı aydınlatırken, vahiy inerken, Hz. Peygamber hakka çağırıp gerçekleri anlatırken, Allah hakkında yalan uydurmak daha büyük bir zulümdür.

"Onlar, Allah'ın nurunu ağızları ile söndürmek isterler."

Allah hakkında iftira uyduran, Hz. Peygamber'e "büyücü ve Kur'an'a "açık bir büyü" diyen o yalancılar, Allah'ın nurunu söndürmek istiyorlar. Allah'ın nuru olan kur'an'ı ve Kur'an'ın gerçek iman ölçüleri ile doğru yola iletici hükümleri ortadan kaldırmaya uğraşıyorlar. Allah'ın nurunu ne ile söndürmek istiyorlar? Ağızları ile. Allah'ın nuru bir mum ya da lamba ışığı gibi ağızlarla söner mi? Allah nurunu tamamlamak isteyince, ayın ve güneşin ışığını söndürmek, o nuru söndürmekten kolaydır. O yalancılar, bunu bilsinler de başarısız olmaya mahkum olan girişimlerinden vaz geçsinler. Çünkü "kafirler istemeseler de Allah nurunu tamamlayacaktır."

Çünkü "Allah, peygamberini doğru yol bilgisi ve gerçek din ile birlikte

gönderdi." O, peygamberini gerçek din olan İslâm'la gönderdi.

"Maksadı, kafirler istemeseler de bu dini diğer bütün dinlere üstün getirmektir."

Bu olay, Hz. İsa peygamber (s.a.v.) yeryüzüne inince gerçekleşecek. Çünkü o gün bütün dinleri ortadan kalkacak ve sadece İslâm kalacaktır. Müşrikler istedikleri kadar hoşlanmasınlar, Yüce Allah İslâm'a kesinlikle üstünlük kazandıracaktır.

SONUÇ

1- Allah hakkında yalan söylemek büyük bir suç ve en iğrenç zulüm türüdür.

2- Zulme batmış zalimler, hidayetten yoksun bırakılırlar.

3- İslâm'ı ortadan kaldırmaya, onun varlığına son vermeye kalkışanlar hayal kırıklığına uğrarlar. Çünkü istediklerini yapmaya güçleri yetmez. Sebebine gelince, Allah onu üstün getirmek istediği için, o kesinlikle üstün ve muzafferdir.

4- Bu kısımda peygamberimizin de gerçek peygamber olduğu pekiştiriliyor.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَىٰ تِجَارَةٍ
تُنجِيكُم مِّنْ عَذَابٍ أَلِيمٍ ﴿١٠﴾ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَتُجَاهِدُونَ
فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنفُسِكُمْ ۚ ذَٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿١١﴾
يَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَيُدْخِلْكُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَمَسَاكِنَ
طَيِّبَةً فِي جَنَّاتِ عَدْنٍ ۚ ذَٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿١٢﴾ وَأُخْرَىٰ تُحِبُّونَهَا
نَصْرٌ مِّنَ اللَّهِ وَفَتْحٌ قَرِيبٌ ۗ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٣﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا

كُونُوا أَنصَارَ اللَّهِ كَمَا قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ لِلْحَوَارِيِّينَ مَنْ أَنصَارِي إِلَى اللَّهِ
قَالَ الْحَوَارِيُّونَ نَحْنُ أَنصَارُ اللَّهِ فَآمَنَت طَّائِفَةٌ مِّن بَنِي إِسْرَائِيلَ وَكَفَرَت
طَّائِفَةٌ فَأَيَّدْنَا الَّذِينَ آمَنُوا عَلَىٰ عَدُوِّهِمْ فَأَصْبَحُوا ظَاهِرِينَ ﴿١٤﴾

10- Ey inananlar, size, sizi acı azabdan kurtaracak bir ticaret göstereyim mi?

11- Allah'a ve Elçisine inanırsınız, Allah yolunda mallarınızla ve canlarınızla cihad edersiniz. İşte bilirseniz, sizin için en iyisi budur.

12- Böyle yapınız ki Allah sizin günahınızı bağışlasın ve sizi altlarından ırmaklar akan cennetlere, ve durulmağa değer bahçeler içinde güzel köşklere yerleştirsin. İşte büyük başarı budur.

13- Seveceğiniz bir şey daha var: Allah'tan bir zafer ve yakın bir fetih... Mü'minleri müjdele.

14- Ey inananlar, Allah'ın yardımcıları olun. Nitekim Meryemoğlu İsa da, havarilere: "Allah yolunda benim yardımcılarım kim-dir?" demişti. Havariler: "Allah yolunun yardımcıları biziz" dediler. İsrailoğullarından bir zümre inandı, bir zümre inkar etti. Biz de inananları, düşmanlarına karşı destekledik, onlar üstün geldiler.

SÖZLÜK

هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَىٰ تِجَارَةٍ — Size bir ticareti göstereyim mi? Size karlı bir ticareti göstereyim mi?

تُنجِيكُم مِّنْ عَذَابٍ أَلِيمٍ — Sizi acıklı bir azaptan kurtarır. Bu ticaretin karı, başınıza gelmesi beklenen acı verici bir azaptan kurtulmanızdır.

تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ — Allah'a ve O'nun peygamberine inanırsınız. Allah'ın rabb ve ilah olduğunu, Hz. Muhammed'in Allah'ın peygamberi ve elçisi olduğunu tasdik edersiniz.

وَتُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ — Allah yolunda cihad edersiniz. Mallarınızı ve canlarını ortaya koyarak Yüce Allah'ın yolunda cihad edersiniz.

ذٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ اِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ

Eğer bilirseniz, bu sizin için hayırlıdır. Bu karlı ticari muameleye girmeniz, sağ kalma ve malınızı koruma hırsına kapılarak ona yanaşmamanız sizin için daha hayırlıdır. Üstelik bu dünyada hiç bir şey kalıcı değildir.

يَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَ يُدْخِلْكُمْ جَنّٰتٍ تَجْرِى مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهٰرُ وَ مَسٰكِنَ طَيِّبَةً فِى جَنّٰتِ عَدْنٍ

Allah günahlarınızı affederek sizi altından ırmaklar akan cennetlere ve adn cennetlerindeki güzel köşklere yerleştirir. Maldan ve candan ibaret, o geçici bedelin karşılığında elde edilen katıksız kardır bu. Üstelik hepsi kendinizin ve malınızın bağışlayıcısı olan Allah'a aittir.

ذٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

Bu büyük başarıdır. Acı verici azabından kurtularak arkasından cennete girmek ve oradaki sürekli nimetleri elde etmek gerçekten büyük başarıdır.

وَ اُخْرٰى تُحِبُّونَهَا نَصْرٌ مِنَ اللّٰهِ وَ فَتْحٌ قَرِيبٌ

Ve sevdiğiniz başka bir ödül. Bu, Allah'ın desteği ile yakın bir fetihtir. Bir de kesinlikle sevdiğiniz başka bir mükafat vardır. Bu, Allah'ın sizi ve dininizi üstün getirmesi, bir çok şehirleri ve kasabaları ele geçirmeniz, bunu izleyecek olan yükselme, mutluluk ve esenliktir.

وَ بَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ

Mü'minleri müjdele. Ey peygamberimiz, samimi mü'minleri bu başarı ile ve bu ek mükafatları müjdele.

كُونُوا اَنْصَارَ اللّٰهِ

Allah'ın destekçileri olun. Allah'ın dinini, peygamberini ve dostlarını destekleyin.

كَمَا قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ لِلْحَوَارِيِّينَ مَنْ اَنْصَارِى اِلَى اللّٰهِ

Meryemoğlu İsa'nın, havarilere: "Allah yolunda beni kimler destekleyecek?" dediği gibi. Ey mü'minler siz havariler gibi olun. Havariler, Hz. İsa peygamberin arkadaşlarıdır. Onlar 'Ona ilk inanan kimselerdi ve oniki kişi idiler.

قَالَ الْحَوَارِيُّونَ نَحْنُ اَنْصَارُ اللّٰهِ فَاٰمَنَتْ طَّائِفَةٌ مِنْ بَنِى اِسْرَائِيلَ

Havariler: "biz Allah'ın destekçileriyiz" dediler. İsrailoğullarının bir bölümü iman etti. Yani Hz. İsa peygambere. Onlar, "O, Allah'ın kuludur ve göğe çıkarıldı" dediler.

وَ كَفَرَتْ طَّائِفَةٌ

Bir bölümü kafir oldu. İsrailoğullarının öbür bölümü kafir oldu. Onlar: "o, Allah'ın oğludur, Allah onu kendi katına yükseltti" dediler.

فَاَيَّدْنَا الَّذِينَ اٰمَنُوا عَلٰى عَدُوِّهِمْ

Biz iman edenleri destekledik. Bu iki kesim savaşa tutuştu. Biz iman edenleri destekledik, güçlendirdik.

فَاَصْبَحُوا ظٰهِرِينَ

Üstün geldiler. Galib oldular, yükseldiler.

AÇIKLAMA

Okuduğumuz ayetlerin başında Yüce Allah şöyle buyuruyor:

"Ey mü'minler, sizi can yakıcı azaptan kurtaracak ticareti, kazançlı işi göstereyim mi?"

Ey Allah'ı ve peygamberi tasdik edenler, size büyük kazancı olan, sonucu dünyada ve ahirette can yakıcı azaptan kurtulmak olan bir ticareti göstereyim mi?

"Allah'a ve O'nun peygamberine inanırsınız, canlarınızla ve mallarınızla Allah yolunda cihad edersiniz, eğer bilirseniz sizin için en hayırlısı budur."

Sizin ortaya koyacağınız sermaye budur. Allah'a ve O'nun peygamberine inanmak, Allah yolunda canla ve malla cihad etmek. Bu ticari muamelenin eğer kârını ve yararını takdir edebilseniz, sizin için yapılmamasından daha hayırlı olduğuna dikkatinizi çekerim.

"Eğer böyle yaparsanız, Allah günahlarınızı affederek sizi altlarından çeşitli ırmaklar akan cennetlere ve Adn cennetlerindeki göz alıcı köşklere yerleştirir."

Bu işin ucunda her şeyden önce dünya ve ahiret azabından kurtuluş vardır. İkinci olarak size, günahlarınızın bağışlanması ile köşkleri ve ağaçları altından çeşitli ırmakların aktığı cennetlere ve sürekli oturulacak Adn cennetlerindeki güzel köşklere yerleştirilmek vardır. Yüce Allah onları daha fazla özendirmek için "işte büyük başarı, büyük kurtuluş budur" buyuruyor. Bu başarı, cehennemden kurtulup cennete girmektir. Bundan daha büyük başarı asla olamaz.

Bu büyük karın yanısıra size ek bir mükafat vardır. Yüce Allah bu mükafatı şöyle haber veriyor:

"Sizi sevindirecek bir başka mükafat de Allah'ın yardımı ve yakında gerçekleşecek olan fetihtir."

Size bir başka yarar daha var ki, onu seviyorsunuz. Bu da Allah'ın size düşmanlarınız karşısında zafer kazandırması, dininize öbür dinlere karşı üstünlük sağlaması, Mekke'yi fethetmeniz, Arap yarımadasında ve ötesinde bulunan diğer şehir ve kasabaları ele geçirmenizdir.

"Ey peygamber, bu müjdeyi mü'minlere ilet."

Ey peygamberimiz, bize, peygamberimize, vaadlerimize ve tehditleri-

mize inanan mü'minlere, söylediklerimizin eksiksiz olarak gerçekleşeceğini müjdele. Allah'a hamd ve şükürler olsun, bu vaadlerin tamamı fiilen gerçekleşti.

"Ey mü'minler." Okuduğumuz ayetlerde bu sesleniş ikinci kez tekrarlanıyor. Yüce Allah, mü'minlere yine "iman" ünvanı ile sesleniyor. Çünkü iman, harekete geçirici, itici bir enerjidir.

"Allah'ın destekçileri olunuz."

Rabb'inizi, gerçek ilahınızı kararlılıkla destekleyin. Bu desteğinizi O'nun dinini, peygamberini ve dostları olan mü'minleri destekleyerek gösterin.

"Nitekim Meryemoğlu İsa havarilere 'Allah yolunda beni kimler destekleyecek?' dedi."

Hz. İsa peygamber, havarilere "ben Allah'a yönelmişken, O'nun dinini ve dostlarını desteklerken beni kimler destekleyecek?" diye sorarak onları kendisini desteklemeye çağırınca, "havariler 'biz Allah'ın destekçileriyiz' dediler." Peygamberinin çağrısını böyle cevaplandırdılar. Siz de onların dediklerini söyleyin. Ey mü'minler siz de onlar gibi olun. Peygamberimizin sahabeleri tümü ile kendilerinden istendiği gibi oldular.

"İsrailoğullarının bir bölümü iman ederken, öbür bölümü kafir oldu. Biz mü'minleri düşmanlarına karşı destekledik."

Bu gruplar arasında savaş çıktı. Biz iman edenleri tutup güçlendirdik. Bunlar "İsa, Allah'ın kulu ve peygamberidir. O, onu göğe çıkardı" diyenlerdir. Biz bunları kafir kesim karşısında destekledik. Bu kesim "İsa Allah'ın oğludur, O, onu kendine katına yükseltti" diyenlerdir. Allah, evlat babası olmaktan uzak ve yücedir.

"Böylece onlara üstün geldiler."

Yani galip geldiler, yüceldiler. Bu durum, yahudilerin bu dini yozlaştırma girişimlerine kadar böyle devam etti. Hz. İsa peygamberin getirdiği bu din, genel anlamı ile İslâm idi, yani Allah'ın koyduğu ilkeler uyarınca, tek Allah'a kulluk etme prensibine dayanıyordu. Fakat yahudilerin bozguncu girişimlerinin sonucunda bu dini destekleyenler kayboldu, sadece oraya buraya dağılmış az sayıda destekçi kaldı. Küfür ve Allah'ın -haşa- üçün üçüncüsü iftirası gelişti. Bu durum, peygamberimizin gelişine kadar böyle devam etti. Peygamberimiz, elince, bazı hristiyanlar İslâm'a girerek İslâm sayesinde düşmanları karşısında üstünlük kazandılar. Bu düşmanları müşrikti. Hz. İsa peygamberi

ilahlaştırıyorlardı. Üstelik onu değerlendirme konusunda şaşkınlığa düşmüşlerdi. Kimi zaman "İsa Allah'tır" kimi zaman "O, Allah'ın oğludur" ve kimi zaman da "O, üç ilahın üçüncüsü olan Allah'dır" diyorlardı. Onları çıkarcı krallar ile cahil ve şakşakçıları şaşırtmışlar, bu çıkmazlara sürüklemişlerdi. Onların İslâm'daki benzerleri de ayni şeyi yaptılar. Onlar, İslâm'ı gruplara ve mezheplere bölüp parçaladılar. Yalnız Yüce Allah İslâm'ı kıyamet gününe kadar korumayı üstlendi. Bu yüzden, onu isteyen Allah'ın kitabında ve peygamberin sünnetinde ilk indiği gibi saf ve katıksız olarak bulabilir. Onu istemeyip de sapıklığı isteyen ise, onu da her çağda ve her yerde bulabilir.

SONUÇ

1- Burada malla ve canla cihad etmenin üstünlüğü ve bunun en karlı ticaret olduğu bildiriliyor.

2- Mü'minlere verilen müjde gerçekleşti. Bu müjdeyi mü'minlere vermeyi Allah peygamberine emretti. Bu durum İslâm'ın doğruluğunu ve çağrısının tutarlığın gösteren açık bir delildir.

3- Peygamberimizin sahabilerinden oluşan mü'minlerden, peygamberimizi, O'nun dinini ve çevresindeki mü'minleri desteklemeleri istenince, onlar bu çağrıya olumlu cevap verdiler. Bu kendilerinden istenen, Allah'ı destekleme'nin ta kendisi idi.

Sûre 62
Cum'a Sûresi

Mekke Döneminde İndirildi
Ayet Sayısı: 11

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

يُسَبِّحُ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ الْمَلِكِ الْقُدُّوسِ الْعَزِيزِ
الْحَكِيمِ ﴿١﴾ هُوَ الَّذِي بَعَثَ فِي الْأُمِّيِّينَ رَسُولًا مِنْهُمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ
وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ
مُبِينٍ ﴿٢﴾ وَآخَرِينَ مِنْهُمْ لَمَّا يَلْحَقُوا بِهِمْ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٣﴾
ذَٰلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ﴿٤﴾

Rahman ve Rahim Allah'ın adıyla

1- Göklerde ve yerde bulunanların hepsi idareci, mukaddes, aziz, hakim olan Allah'ı tesbih etmektedir.

2- O'dur ki ümmiler içinde, kendilerinden olan ve onlara Allah'ın ayetlerini okuyan, onları yücelten, onlara Kitabı ve hikmeti öğreten bir elçi gönderdi. Oysa onlar,önceden, açık bir sapıklık içinde idiler.

3- O Elçiyi yine onlardan olup henüz kendilerine katılmamış bulunan başka kimselere de gönderdi. O azizdir, hakimdir.

4- Bu, Allah'ın, dilediğine vereceği lutfudur. Allah, büyük lutuf sahibidir.

SÖZLÜK

يُسَبِّحُ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَ مَا فِي الْأَرْضِ — Göklerdekiler ve yerdekiler Allah'ı tesbih ederler. Göklerdeki ve yerdeki varlıkların tümü ya hal dili ile, ya gerçek dilleri ile Yüce Allah'ı kendisine yakışmayan niteliklerden tenzih ederler.

فِي الْأُمِّيِّينَ — Ümmilerde. Çünkü araplar arasında okur-yazar olanlar çok azdı.

رَسُولاً مِنْهُمْ — Onlardan bir peygamber. Yani Hz. Muhammed (s.a.v.). Çünkü Kureyş kabilesinin Haşimi koluna mensup bir araptı.

وَ يُزَكِّيهِمْ — Onları arındırır. Onların ruhlarını ve ahlaklarını temizler.

وَ يُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَ الْحِكْمَةَ — Onlara kitabı ve hikmeti öğretir. Kitabın hidayetini ve bu hidayetin sırlarını...

وَ إِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ — Her ne kadar onlar daha önce açık bir sapıklıkta idilerse de. Her ne kadar araplar, peygamberin gönderilişinden önce müşriklik ve cahillik sapıklığı içinde idiler.

وَ آخَرِينَ مِنْهُمْ لَمَّا يَلْحَقُوا بِهِمْ — Henüz onlara katılmamışlara, diğerlerine. Ve diğer iyi mü'minlere ki, bunlar, Hz. Peygamber, kitabı ve hikmeti öğretirken ve hayattayken mevcut değillerdi.l Bunlar da ilerde ilk müslümanlara katılacaklar. Bunlar, peygamberimizin çağdaşı olmayan, arap olan ve olmayan müslümanlardır.

ذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ — O, Allah'ın lutfudur, onu dilediğine verir. Sahabilerin öncülük üstünlüğüne sahip olmaları. Bu, Allah'ın bir lutfudur. O, onu dilediğine verir. Buna itiraz olmaz. Yapılacak şey, razı olmak ve Allah'ın lutfunu istemektir. Çünkü O, büyük lutuf sahibidir.

AÇIKLAMA

Yüce Allah bu sureye şu ayetle başlıyor:

"Göklerdeki ve yerdeki varlıkların tümü, Allah'ı noksanlıklardan tenzih ederler."

Yüce Allah bu ayetle kendisi hakkında bilgi vererek göklerdeki ve yerdeki tüm varlıkların O'nu celal ve kemal sıfatları ile bağdaşmayan bütün acizlik ve eksiklik belirtilerinden tenzih ettiklerini ve onu yücelttiklerini haber veriyor. Kimi varlıklar bu tenzih ve takdis görevini erçek dilleri ile, kimileri de hal dilleri ile yerine getiriyorlar. Nitekim Allah, bu konuda başka bir ayette şöyle buyuruyor:

"Evrendeki her varlık, O'nu överek tesbih eder. Fakat siz, bu varlıkların tesbihlerini anlayamazsınız."

Bununla birlikte Yüce Allah, kendisini tesbih etmemizi, adını anmamızı ve ibadet etmemizi bize kanunlarıyla emretmiştir. Bu tesbihlerin ve ibadetlerin sıkıntılara katlanmamızda, zorlukları aşmamızda bize yardımcı olmasını sağ-lamıştır. O, bir çok kez peygamberini de buna teşvik etmiştir. Şu ayetler

bu teşviğin örnekleridir.

"Rabb'inin ismini noksanlıklardan tenzih et."

"Onu sabahları ve akşamları noksanlıklardan tenzih et." "Güneş doğmadan ve batmadan önce Rabb'ini överek noksanlıklardan tenzih et," "Gecenin bir bölümünde O'na secde et, gecenin uzun bölümünde O'nu noksanlıklardan tenzih et."

Yüce Allah, kendisini noksanlıklardan tenzih edenlere tesbih edenlere peygamberinin diliyle büyük mükafat vaadediyor. Hz. Peygamber (s.a.v.) bu konuda şöyle buyuruyor:

"Kim yüz kere 'subhanellahi ve bihamdihi' derse, deniz köpüğü gibi bile olsa günahları affedilir."

Öte yandan peygamberimiz şu sözleri ile mü'minleri, Allah'ı tenzih ve tesbih etmeye teşvik ediyor:

"İki cümle var ki, bunlar amel terazisinde ağır, dil için hafif, Allah katında sevimlidirler. Bunlar 'subhanellahi ve bihamdihi subhanellahil azîmi cümleleridir."

"O, varlıkları üzerindeki hakimiyeti kesin olan yücedir."

O, varlıklarını tasarrufu altında bulunduran, mutla egemen ve mülk sahibidir. O'nun dışında başka birinin hükmü yoktur. Bütün işlerin sonu O'na döner. Celal ve kemal sıfatları ile bağdaşmayan her türlü noksanlıktan ve oluşumlardan münezzehtir.

"O, üstün iradelidir ve her işi yerinde yapar."

Bütün yaratıkları O'nu tenzih ve tesbih eder. O, azizdir, iradesi üstündür, kendisi ile isteği arasına hiç bir engel giremez. Yaratmasında; dostlarına yönelik tedbirinde, mülkünde ve hükmünde hikmet sahibidir.

"O ki, okuma-yazmasız bir topluma, aralarından çıkmış bir peygamber gönderdi."

Allah, okuma-yazmasız arap milletine kendilerinden olan bir peygamber gönderdi. Bu, Hz. Muhammed (s.a.v.)'dir. Çünkü O, Kureyş kabilesinin Haşimi koluna mensup bir araptır. Soy ağacı, Hz. ibrahim peygamberin oğlu Hz. İsmail peygamberin torunlarından olan Adnan'a kadar uzanır.

"O, onlara Allah'ın ayetlerini okuyor."

Peygamberimiz, o okuma-yazmasız araplara kur'an'ın içerdiği Allah'ın

ayetlerini okuyor. Amacı onları doğru yola getirmek, bozukluklarını düzeltmektir.

"Onları kötülüklerden arındırıyor."

Onların vücudlarını, ruhlarını, ahlaklarını, vücudu, ruhu ve ahlakı kirleten her türlü pislikten temizliyor.

"Onlara Kitab'ı ve hikmeti öğretiyor."

Onlara Kur'an-ı Kerim'i öğretiyor. Onun anlamlarını ve hükümleri öğretiyor. Yine onlara her işte hikmeti, her konuda isabetli ve doğru olmayı öğretiyor. Onlara şeriatın sırlarını, hükümlerinin hikmetlerini anlatıyor.

"Oysa onlar daha önce apaçık bir sapıklık içinde idiler."

Gerçek durum şu ki, araplar peygamberin gelişinden önce açık bir sapıklığın pençesinde kıvranıyorlardı. İnançlarında sapıklık vardı. Geleneklerinde ve ahlaklarında sapıklık vardı. Siyasi rejimlerinde ve yargı sistemlerinde sapıklık vardı. Kamu ve özel yönetim mekanizmalarında sapıklık vardı.

"O, bu peygamberi henüz o okuma-yazmasızlarla bütünleşmemiş, ilerdeki kuşaklara da göndermiştir. O üstün iradelidir ve her işi yerinde yapar."

Allah, o peygamberi arap olan ve olmayan ve o ilk müslümanlardan sonra gelen milletlere ve nesillere de gönderdi. Bu nesiller, kıyamet gününe kadar iman edecek olan, peygamberin kendilerine miras bıraktığı Kur'an'ı ve hikmeti öğrenecek olan "tabiin" ve "tebei tabiin" diye anılan nesillerdir. İlerde ortaya çıkacak olan bu nesiller, ilk müslümanların üstünlüğüne erişemezler. Çünkü ilk müslümanlar iman etmede ve peygamberimize arkadaş olmada öncü olmayı başardılar.

"Bu, Allah'ın lutfudur, onu dilediği kimselere verir. Allah büyük lutuf sahibidir."

SONUÇ

1- Burada Allah'ın birliği pekiştiriliyor.

2- Ayrıca Hz. Muhammed (s.a.v.)'in peygamberliği pekiştiriliyor.

3- Sahabilerin diğer müslümanlardan üstün oldukları belirtiliyor.

4- İman etmenin, peygamberin ve onun sahabilerinin yolunda olmanın üstünlüğü ve şerefi anlatılıyor.

مَثَلُ الَّذِينَ حُمِّلُوا التَّوْرَاةَ ثُمَّ لَمْ يَحْمِلُوهَا كَمَثَلِ الْحِمَارِ يَحْمِلُ أَسْفَارًا
بِئْسَ مَثَلُ الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِ اللَّهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ
الظَّالِمِينَ ﴿٥﴾ قُلْ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ هَادُوا إِنْ زَعَمْتُمْ أَنَّكُمْ أَوْلِيَاءُ لِلَّهِ
مِنْ دُونِ النَّاسِ فَتَمَنَّوُا الْمَوْتَ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٦﴾ وَلَا
يَتَمَنَّوْنَهُ أَبَدًا بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ ﴿٧﴾
قُلْ إِنَّ الْمَوْتَ الَّذِي تَفِرُّونَ مِنْهُ فَإِنَّهُ مُلَاقِيكُمْ ثُمَّ تُرَدُّونَ
إِلَىٰ عَالِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٨﴾

5- Kendilerine Tevrat yükletilip de sonra onu taşımayan onun buyruklarını tutmayanların durumu, Kitablar taşıyan eşeğin durumu gibidir. Allah'ın ayetlerini yalanlayanların durumu ne kötüdür. Allah zalimler topluluğunu doğru yola iletmez.

6- De ki: "Ey yahudi olanlar, eğer insanlar arasında yalnız sizin, Allah'ın dostları olduğunuzu sanıyorsanız, bu inancınızda samimi iseniz ölümü temenni edin. Çünkü ahiret hayatı dünyadan çok daha iyidir. Siz Allah'ın dostları iseniz o güzelim hayatı niçin istemiyorsunuz?

7- Ama onlar, ellerinin yapıp öne sürdügü işler yüzünden asla ölümü temenni etmezler. Allah zalimleri bilir.

8- De ki: "Sizin, kendisinden kaçtığınız ölüm, sizi mutlak bulacaktır. Sonra görünmeyeni ve görüneni bilene döndürüleceksiniz, O size yaptıklarınızı haber verecektir.

SÖZLÜK

حُمِّلُوا التَّوْرَاةَ Kendilerine Tevrat yükletildi. Onunla amel etmekle yükümlü

tutuldular. Ondaki inançları, ibadetleri, hükümleri, edep ve ahlak kurallarını benimseyip uygulamaları istendi.

ثُمَّ لَمْ يَحْمِلُوهَا Sonra onu taşımadılar. Onun içeriği ile amel etmediler. Ondaki bilgiler arasında peygamberimizin nitelikleri ve O'na iman etmelerine yönelik emir de vardı. Onlar O'nun niteliklerini inkar ettiler, tahrif ettiler, O'na iman etmediler, hatta O'na savaş açtılar.

بِئْسَ مَثَلُ الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِ اللَّهِ Allah'ın ayetlerini yalanlayan kavmin örneği ne kötüdür. Yani Hz. Muhammed'in gerçek peygamber olduğunu ıspatlayan Allah'ın ayetlerini yalanlayan kavmin örneği ne kadar kötüdür. Allah'ın yahudiler için verdiği, onları ilimle dolu kitaplar taşıyan ve içindekileri anlamayan kimseleri eşeğe benzeten örnek.

قُلْ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ هَادُوا De ki; "ey yahudiler." Ey yahudilik dinine bağlı olan yahudiler.

إِنْ زَعَمْتُمْ أَنَّكُمْ أَوْلِيَاءُ لِلَّهِ مِنْ دُونِ النَّاسِ Eğer siz, insanlar arasında yalnız kendinizin Allah'ın dostları olduğunuzu sandınız ise. Eğer siz Allah'ın sevdikleri olduğunuzu ve cennetin size mahsus olduğunu sanıyorsanız.

فَتَمَنَّوُا الْمَوْتَ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ Eğer doğru iseniz, ölümü temenni edin. Eğer Allah'ın dostları olduğunuz yolundaki iddianız doğru ise, ahireti dünyaya tercih ederek ölümü dileyiniz. Ahiretin başlangıcı ölümdür. Öyleyse onu temenni edin.

بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ Ellerinin yaptıkları hazırlıklar yüzünden. Yaptıkları kafirlik ve peygamberi yalanlama hazırlıkları yüzünden ölümü temenni etmezler.

وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ Allah zalimleri bilir. Yani müşrikleri. Onları bilmesinin gereği olarak, o zulümleri karşılığında, onları acıklı bir azapla cezalandırır.

تَفِرُّونَ مِنْهُ Ondan kaçarsınız. Çünkü siz onu asla temenni etmezsiniz. Bu da kaçmanın ta kendisidir.

فَإِنَّهُ مُلَاقِيكُمْ O sizin karşınıza çıkacaktır. Nereye giderseniz gidin, o sizinle yüzyüze gelecektir.

ثُمَّ تُرَدُّونَ إِلَىٰ عَالِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ Sonra gaybı ve görüneni bilene döndürülürsünüz. Kıyamet günü Allah'ın huzuruna götürülürsünüz.

AÇIKLAMA

Yüce Allah, okuduğumuz ayetlerin ilkinde "kendilerine Tevrat yükletildiği halde sonra onu taşımayanlar" buyuruyor. Bu hitapla yahudiler ile hristiyanlar kastediliyor. Bunlar Tevrat'la amel etmekle yükümlü tutuldular. Fakat sonra bu kutsal kitapta bulunan hüküm ve kanunlarla amel etmediler. Tevrat'ta peygamberimizin nitelikleri anlatılmış, O'na iman etmeleri ve ortaya çıktığında kendisine uymaları emredilmişti. Tevratın bu bölümleri de onların inkar ettikleri bilgiler arasındadır.

"Kitap yüklü eşeğin durumuna benzer."

Onların durumu, sırtında faydalı bilgilerle dolu kitaplar taşıdığı halde, ne taşıdığını anlamayan, sırtında ne kadar hayırlı bir yük olduğunun farkında olmayan eşeğin durumuna benzer. Çünkü eşek okumayı da, anlamayı da bilemez.

"Allah'ın ayetlerini yalanlayan toplumun durumu ne kadar kötüdür."

Yani Hz. Muhammed peygamberin gerçek peygamber olduğunu bildiren, Allah'ın ayetlerini yalan sayan toplumun durumu ne kadar kötüdür.

"Allah zalim toplumları doğru yola iletmez."

Bundan dolayı Allah da onlara hak ettikleri cezayı verdi. Onlara zulme, kafirliğe, kötülüğe ve bozgunculuğa battıkları için, Yüce Allah'ın hidayetine layık olamadılar.

"Ey Muhammed, onlara de ki: Ey yahudiler, bütün insanlar arasında yalnız kendinizin Allah'ın dostları olduğunuzu sanıyorsanız ve bu iddianızda samimi iseniz ölümü dileyiniz."

Ey peygamberimiz, onlara şöyle de: Ey yahudilik dinine bağlı olduklarını ileri sürenler! Sizler Allah'ın ve sevdikleri olduğunuzu, cennete sadece kendinizin gideceğini iddia ediyorsunuz. Bunlara benzer başka iddialarınız da var. Eğer bütün insanlar arasında sadece kendinizin Allah'ın dostları olduğunuzu sanıyorsanız, bu iddianızda samimi iseniz, ölmeyi isteyin. Çünkü ölüm, ahiret yurduna giden yolun başlangıcıdır. Onu isteyin ki, ölüp, dünya dertlerinden ve sıkıntılarından kurtulasınız.

Şimdi de bir sonraki ayete geçiyoruz.

"Onlar ölümü asla dilemezler." Her şeyi bilen Yüce Allah onların hiç bir zaman ölmeyi istemeyeceklerini haber veriyor. Yüce Allah bunun sebebini de şöyle açıklıyor:

"Kendi elleri ile yaptıkları kötülüklerden ötürü." Kendi elleri ile işledikleri azaba çarpılmalarını gerektiren günahlardan, suçlardan dolayı. "Allah zalimleri herkesten iyi bilir."

Yani Allah bu yahudiler gibi olanları herkesten iyi bilir ve onları ilerde cehennem azabı ile cezalandıracaktır.

"Onlara de ki, 'kendisinden kaçtığınız ölüm var ya."

Ey peygamberimiz onlara şöyle de: Kendisinden kaçtığınız ve korktuğunuz için hiç istemediğiniz ölüm var ya, "onunla bir gün kesinlikle karşılaşacaksınız." Hiç şüphesiz, nerede olursanız olun, onunla yüzyüze geleceksiniz. "Sonra görünür-görünmez her şeyi bilen Allah'ın huzuruna götürüleceksiniz." O Allah ki, göklerin ve yerin gizliliklerini, kullarının gizlediklerini ve açığa vurduklarını, saklı tuttuklarını ve meydana çıkardıklarını tümü ile bilir.

"O size neler yaptığınızı bildirecektir." Allah size yaptığınız işleri bir bir haber verecek ve yaptıklarınızın âdil karşılıklarını verecektir. O, her şeyi bilir ve her işi yerinde yapar.

SONUÇ

1- Bu bölümde, Yüce Allah'ın kutsal kitabını saklayıp içindekiler ile amel etmeyenler, şiddetli biçimde ikaz ediliyor.

2- Zulüm ve zalimler kınanıyor.

3- Yahudilerin Allah'ın dostları oldukları ve yalnız kendilerinin cennete girecekleri yolundaki iddiaların yalan ve asılsız olduğu açıklanıyor.

4- Ölümden en çok korkan, ondan en çok kaçan insanların, günahkarlar olduğu belirtiliyor.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِن يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا
إِلَىٰ ذِكْرِ اللَّهِ وَذَرُوا الْبَيْعَ ذَٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنتُمْ تَعْلَمُونَ ۝ فَإِذَا قُضِيَتِ
الصَّلَاةُ فَانتَشِرُوا فِي الْأَرْضِ وَابْتَغُوا مِن فَضْلِ اللَّهِ وَاذْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا لَّعَلَّكُمْ

تُفْلِحُونَ ﴿١٠﴾ وَإِذَا رَأَوْا تِجَارَةً أَوْ لَهْوًا انْفَضُّوا إِلَيْهَا وَتَرَكُوكَ قَائِمًا قُلْ
مَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ مِنَ اللَّهْوِ وَمِنَ التِّجَارَةِ وَاللَّهُ خَيْرُ الرَّازِقِينَ ﴿١١﴾

9- Ey inananlar, Cuma günü namaz için çağrıldığınız zaman, Allah'ı anmağa koşun, alışverişi bırakın. Eğer bilirseniz bu, sizin için daha hayırlıdır.

10- Namaz kılındıktan sonra yeryüzüne dağılın ve Allah'ın lutfundan nasibinizi arayın. Allah'ı çok anın ki başarıya eresiniz.

11- Bir ticaret veya eğlence gördükleri zaman, hepsi dağılıp ona giderler ve seni ayakta bırakırlar. De ki: "Allah'ın yanında bulunan, eğlenceden de, ticaretten de hayırlıdır. Allah, rızık verenlerin en hayırlısıdır."

SÖZLÜK

اِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ	Namaza çağırıldığı zaman. İmam minbere oturup da ezan okunduğu zaman.
مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ	Cuma gününden. Cuma günü, güneşin batıya dönüşünden sora.
فَاسْعَوْا اِلَى ذِكْرِ اللّٰهِ	Allah'ı anmaya koşun. Namaza gidin.
وَ ذَرُوا الْبَيْعَ	Satışı bırakın. Mal satmayı bırakın. Satış yapmadığınız gibi, satın alan da olmayın.
وَ ابْتَغُوا مِنْ فَضْلِ اللّٰهِ	Ve Allah'ın lutfundan isteyin. Emekle ve çalışarak Allah'dan rızık isteyin.
تُفْلِحُونَ	Felah bulursunuz, kurtuluşa erersiniz. Cehennemden kurtulup cennete girersiniz.
انْفَضُّوا اِلَيْهَا	Oraya doğru koşarlar. Ticarete koşarlar.
وَ تَرَكُوكَ قَائِمًا	Seni ayakta bırakırlar. Cuma günü hutbe verirken seni minberde bırakırlar.
مَا عِنْدَ اللّٰهِ خَيْرٌ مِنَ اللَّهْوِ مِنَ التِّجَارَةِ	Allah katındaki sevap eğlenceden ve ticaretten daha hayırlıdır. Ahiret yurdunda; Allah katındaki sevap eğlenceden ve ticaretten daha hayırlıdır.
وَاللّٰهُ خَيْرُ الرَّازِقِينَ	Allah rızık verenlerin en hayırlısıdır. O halde, O'na itaat ederek ve hidayetine uyarak O'ndan rızık isteyin.

AÇIKLAMA

Yüce Allah okuduğumuz ayetlerin başlangıcında şöyle buyuruyor:

"Ey mü'minler, Cuma günü namaza çağırıldığınızda."

Ey Allah'a ve peygambere inananlar, Cuma günü güneş batıya döndüğünde, müezzin ezan okuyup da imam minbere çıktığı zaman "Allah'ı anmaya koşun." Allah'ı anmaya, yani namaz kılmaya ve hutbe dinlemeye koşun. Çünkü Allah adı bu iki ibadetle anılır.

"Alış-verişi bırakın."

İnsanların en çok yaptıkları iş, alış-veriş olduğu için onun bırakılması isteniyor. Burada, diğer işleri de durdurup namaza koşmak gerekiyor.

"Eğer bilirseniz, sizin için en iyisi budur."

Alış-verişi ve onun gibi işleri bırakıp, namaz kılmaya ve hutbe dinlemeye koşmak, sevap ve sonuç bakımından sizin için çok daha hayırlıdır.

"Namaz kılındıktan sonra yeryüzüne dağılın ve Allah'ın lutfundan size düşen payı arayın."

Namaz kılınıp sona erdiğinde yeryüzüne dağılın. Namaz sona erdikten sonra, elinizden gelen din ve dünya işini yapmak üzere dağılıp istediğiniz yere gidebilir ve Allah'ın lutfunu arayabilirsiniz.

"Allah'ın adını sık sık anın ki, kurtuluşa ve başarıya eresiniz."

İşyerlerinize dağıldığınızda Allah'ın adını anın, O'nu hiç unutmayın. Dünyanızda ve ahiretinizde kurtuluşa ve başarıya erebilmek için O'nun adını çokça anın.

Şimdi de bir sonraki ayete geçiyoruz:

"Onlar bir alış-veriş ya da bir eğlence gördüklerinde seni ayakta bırakarak hemen oraya doğru koşarlar."

Bu ayet, Şam'dan gelen bir zeytin kervanı hakkında indi. Kervanın sahibi ensardan Dahiye b. Halife Kelbi idi. Öteden beri Medineliler, yiyecek maddesi taşıyan bir ticaret kervanı geldiği zaman onu davul-zurna çalarak bir eğlence ile karşılarlardı. Bu kervanın gelişi Cuma gününe, halkın mescidde olduğu bir zamana rastlamıştı. Namaz bitince peygamberimiz hutbe vermek üzere minbere çıktı. O zaman hutbe, sonraları olduğu gibi cuma namazından önce değil, sonra verilirdi. Peygamberimiz hutbeye başlarbaşlamaz, cemaat gruplar halinde mescidden çıktı. Öyle ki, mescidde sadece oniki erkek ile bir kadın kaldı. Bu olay üzerine, müslümanların peygamberi hutbe okurken bıra-

kıp mescidden çıkmalarını ayıplayan bu ayet indi.

Yüce Allah mü'minleri ağır bir şekilde azarlayarak şöyle buyuruyor:

"Onlar bir alış-veriş ya da bir eğlence gördüklerinde seni ayakta bırakarak hemen oraya doğru koşarlar."

Ey peygamberimiz, onlar seni ayakta, minberde okurken bırakarak oraya doğru koşarlar. "Onlara de ki, 'Allah'ın vereceği mükafat, eğelnceden ve alış-verişten daha hayırlıdır. Ey peygamberimiz, onlara bildir ki, Allah'ın katındaki ahiret sevabı, sizin mescidden çıkıp tarafına koştuğunuz alış-verişten ve eğlenceden daha hayırlıdır. "Allah, en hayırlı rızık vericidir." O halde O'na ve O'nun peygamberine itaat ederek rızkınızı O'ndan isteyin. Bir daha böyle ayıp bir iş yapmayın. Yoksa uzakta olan bir azabla değil, yakın bir azapla karşılaşırsınız.

SONUÇ

1- Bu bölümde cuma namazının ve imam minberdeyken ikinci ezan okunduğunda cuma namazına gitmenin farz olduğu bildiriliyor.

2- Cuma günü müezzinin ikinci ezanı okumaya başladığı andan itibaren alış-verişle ve diğer anlaşmalarla meşgul olmanın haram olduğu belirtiliyor.

3- Allah'ın adını anmak ve bunu sık sık yapmak teşvik ediliyor. Kişi alırken, satarken, çalışırken, sanatı ile uğraşırken dili Allah'ı zikretmelidir.

4- Bazı müctehidlerin görüşüne göre, Cuma namazının sahih olabilmesi için, bu namazı kılanlar oniki kişiden az olmamalıdır. Bunun dayanağı, peygamberimizin hutbe verişi sırasında, cemaatın mescidden çıkıp ticaret kervanı yanına koşması olayında, mescidde kalanların oniki kişi olmalarıdır. İmamla birlikte iki kişi oldu mu, Cuma namazı kılınabilir görüşünde olan müctehidler de vardır.

Sûre 63
Münâfikun Sûresi

Medine Döneminde İndirildi
Ayet Sayısı: 11

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

إِذَا جَاءَكَ الْمُنَافِقُونَ قَالُوا نَشْهَدُ إِنَّكَ لَرَسُولُ اللّٰهِ وَاللّٰهُ يَعْلَمُ إِنَّكَ
لَرَسُولُهُ وَاللّٰهُ يَشْهَدُ إِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَكَاذِبُونَ ① اتَّخَذُوا
أَيْمَانَهُمْ جُنَّةً فَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللّٰهِ إِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوا
يَعْمَلُونَ ② ذٰلِكَ بِأَنَّهُمْ آمَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا فَطُبِعَ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ فَهُمْ
لَا يَفْقَهُونَ ③ وَإِذَا رَأَيْتَهُمْ تُعْجِبُكَ أَجْسَامُهُمْ وَإِنْ يَقُولُوا تَسْمَعْ
لِقَوْلِهِمْ كَأَنَّهُمْ خُشُبٌ مُسَنَّدَةٌ يَحْسَبُونَ كُلَّ صَيْحَةٍ
عَلَيْهِمْ هُمُ الْعَدُوُّ فَاحْذَرْهُمْ قَاتَلَهُمُ اللّٰهُ أَنَّىٰ يُؤْفَكُونَ ④

Rahman ve Rahim Allah'ın adıyla

1- Münafıklar iki yüzlüler sana geldikleri zaman: "Senin, muhakkak Allah'ın elçisi olduğuna şahitlik ederiz" derler. Senin muhakkak kendisinin elçisi olduğunu Allah bilir ve Allah münafıkların yalancı olduklarına şahitlik eder.

2- Yeminlerini kalkan yapıp Allah'ın yoluna engel oldular. Onların yaptıkları ne kötüdür!

3- Bu davranışlarının sebebi şudur: İnandılar, sonra inkar ettiler, bu yüzden kalblerinin üzeri mühürlendi, artık onlar anlamazlar.

4- Onları gördüğün zaman cisimleri hoşuna gider çünkü gösterişli adamlardır, konuşsalar sözlerini dinlersin sözlerini allayıp pullayarak konuşurlar, dinletirler, ama onlar dayatılmış odunlar gibidirler. Her bağırtıyı kendi aleyhlerinde sanırlar. Onlar düş-

mandır, onlardan sakın. Allah onları kahretsin, nasıl da Hak'tan döndürülüyorlar?

SÖZLÜK

اِذَا جَاءَكَ الْمُنَافِقُونَ	Münafıklar sana geldikleri zaman Abdullah b. Ubeyy ve arkadaşları gibi münafıklar senin toplantına katıldıkları zaman.
قَالُوا نَشْهَدُ اِنَّكَ لَرَسُولُ اللّٰهِ	"Senin peygamber olduğuna şahitlik ederiz" dediler. Dilleri ile böyle derler, ama kalpleri bunun tersinedir.
اِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَكَاذِبُونَ	Allah şahitlik eder ki, münafıklar yalancıdırlar. Allah biliyor ki, münafıklar yalancıdırlar. Çünkü içlerinden senin peygamber olmadığını düşünüyorlar.
اتَّخَذُوا اَيْمَانَهُمْ جُنَّةً	Onlar yeminlerini kalkan yaptılar. Yeminlerini perde edinerek onunla mallarını örttüler ve canlarını korudular.
فَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللّٰهِ	Allah'ın yolundan alıkoydular. Yani, kendilerine karşı cihad edilmesini engellediler.
اِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ	Onlar ne kötü bir iş yaptılar. Onların yaptıkları münafıklık ne kadar çirkin bir iştir.
ذٰلِكَ	O. O kötü davranışları.
بِاَنَّهُمْ اٰمَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا	Onlar iman ettiler, sonra kafir oldular. Dilleri ile iman ettiler. Sonra kalpleri ile kafir oldular, daha doğrusu kafirliklerini devam ettirdiler.
فَطُبِعَ عَلٰى قُلُوبِهِمْ	Kalpleri mühürlendi. Kalplerine kafirlik mührü vuruldu.
فَهُمْ لَا يَفْقَهُونَ	Onlar anlamazlar. Onlar imanın anlamını ve sıhhatini anlamazlar.
تُعْجِبُكَ اَجْسَامُهُمْ	Cisimleri hoşuna gider. Güzel olduğu için. Nitekim Abdullah b. Ubeyy yakışıklı, sağlıklı, güzel yüzlü, tatlı dilli idi.
وَاِنْ يَقُولُوا تَسْمَعْ لِقَوْلِهِمْ	Eğer söz söylerlerse sözlerini dinlersin. Çünkü güzel konuşurlar, dilleri tatlıdır.
كَاَنَّهُمْ خُشُبٌ مُسَنَّدَةٌ	Onlar bir yere dayatılmış ağaç kütükleri gibidirler. Onlar iriyarı gövdeleri, düşünmeyi bir yana bırakmış olmaları ve anlayışsızlıkları yüzünden, cansız kütükler ve idraksiz cisimler gibidirler.

يَحْسَبُونَ كُلَّ صَيْحَةٍ عَلَيْهِمْ — Her şiddetli sesi kendilerine karşı sanırlar. Kalabalıkta atılan nara, ya da kayıpları çağırma gibi yüksek sesleri her işittiklerinde, onu kendilerine karşı sanırlar. Çünkü kanlarını dökecek bir darbenin korkusu her zaman kalplerindedir.

هُمُ الْعَدُوُّ فَاحْذَرْهُمْ — Onlar düşmandırlar, sakın onlardan. Onlar tam anlamı ile düşmandırlar, onların, sırlarını yaymalarından ve sana kötülük düşünmelerinden sakın.

قَاتَلَهُمُ اللَّهُ أَنَّىٰ يُؤْفَكُونَ — Allah canlarını alsın. Nasıl saptırılıyorlar. Allah'ın laneti üzerlerine olsun. Onlar imanın nurlarını ve açık delillerini gördükleri halde, ondan nasıl saptırılıyorlar!

AÇIKLAMA

Yüce Allah bu sûreye "sana münafıklar geldiği zaman" diye başlıyor. Bu ayetin inişinin sebebi var. Ayeti kerime, hicretin beşinci yılında meydana gelen Beni Mustalak Savaşı esnasında inmniştir. Sahabilerden Zeyd b. Erkam bu sebebi şöyle anlatıyor: "Amcamın yanındaydım. Bir ara Abdullah b. Ubeyy b. Selul'un şöyle dediğini işittim; "peygamberin yanındakilere bir şey vermeyin ki, O'nun yanından ayrılsınlar. Eğer Medine'ye dönersek şerefli olanlarımız itibarsızları şehirden çıkaracaktır." Bu sözleri amcama anlattım. O da onları peygamberimize aktardı. Peygamberimiz birini göndererek Abdullah b. Ubeyy ile arkadaşlarını yanına çağırdı. Adamlar bu sözleri söylemedikleri yolunda yemin ettiler. Peygamberimiz onlara inandı ve benim yanlış duymuş olabileceğimi söyledi. Bunun üzerine o güne kadar hiç benzerini tatmadığım ağır bir üzüntüye kapıldım. Bu üzüntü ile eve kapandım. Bir süre sonra Yüce Allah, bu sûrenin sekizinci ayetinin sonuna kadar olan bölümünü indirdi. Bu ayetlerin inmesi üzerine, peygamberimiz birini göndererek beni çağırdı ve "Allah seni doğruladı" dedi."

"Ey Muhammed, münafıklar yanına geldiklerinde."

Münafıklar, yani Abdullah b. Ubeyy ve arkadaşları senin toplantına katıldıklarında. "Senin Allah tarafından gönderilmiş bir peygamber olduğuna şahitlik ederiz, derler."

ABu sözü ağızdan söylerler, kalplerinden gelen bir söz olmaz.

"Allah, senin kendisi tarafından gönderilmiş bir peygamber olduğunu bildiği gibi, münafıkların yalancı olduklarının da tanığıdır."

Münafıklar senin peygamber olduğuna ister tanıklık etsinler, ister etme-

sinler, farketmez. Allah bunun böyle olduğunu biliyor. Allah, aynı zamanda münafıkların şahitliklerinde yalancı olduklarını biliyor. Çünkü onların sözleri ile inançları arasında uyum yoktur.

"Onlar yeminlerini kalkan edindiler."

Onlar yeminlerini, savaşçıların başlarını düşman darbelerinden korumak için kullandıkları kalkan gibi kullandılar. Onlar, bu yalancı yeminlerinin arkasına saklanarak kendilerini, eşlerini, çoluk-çocuklarını öldürülmekten, esir olmaktan korudular. Böylece "insanları Allah yolundan alıkoydular." Böyle yapmakla; kendilerini ve peşlerinden gelenleri Allah yolundan alıkoydukları gibi, açıkladıkları yalancı ve görünüşteki imanları ile mü'minleri kendilerine karşı cihad etme görevinden alıkoydular.

"Onların yaptıkları iş ne kadar kötüdür."

Yüce Allah onların durumlarını kötülüyor, davranışlarını kınıyor. Bu davranış, yeminlerini kalkan gibi kullanarak, insanları Allah yolundan alıkoymalarıdır.

"Çünkü onlar, önce iman ettiler, sonra kafir oldular. Bu yüzden kalpleri mühürlendi."

Bu kötü durumları ile çirkin davranışları şundan kaynaklandı. Onlar önce iman ettiler. Sonra kuşkuya kapılarak münafık oldular. Bunun sonucu olarak kalpleri mühürlendi. Bu yüzden ne imanın anlamını kavrayabiliyorlar ve ne de sağlıklı imanı geçersiz imandan ayırabiliyorlar. Kafirliğe dalmış kimselerin durumu budur. Onların kalpleri mühürlenir. Böylece iman, ya kafirdik kiliti ile kilitlenmiş ya da münafıklık şüphe ve müşriklik mührü ile mühürlenmiş kalplere girecek yol bulamaz.

Şimdi de bir sonraki ayete geçiyoruz.

"Onları gördüğünde boyları-posları hoşuna gider."

Ey peygamberimiz, onları gördüğünde, onlara baktığında boyları ve vücut yapıları hoşuna gider. Çünkü vücutları güzeldir. Nitekim Abdullah b. Ubeyy yakışıklı ve güzel yüzlü idi.

"Konuştukları zaman sözlerini dinlersin."

Çünkü güzel konuşurlar, dilleri tatlıdır.

"Fakat onlar aslında duvara dayatılmış ağaç kütükleri gibidirler."

Bu çarpıcı bir benzetmedir. Onlar uzun boyları, yakışıklı görüntüleri an-

layışsızlıkları ve çok az yararlı olmaları ile duvara dayatılmış ağaç kütüklerine benzerler, halk deyimi ile "ne aracı olurlar ne yarar sağlarlar."

"Duydukları her yüksek sesi, kendilerine yönelmiş bir tehlikenin habercisi sanırlar."

Çünkü içlerinde gizledikleri kafrilik ve düşmanlık, islâm'a ve müslümanlara yönelik nefret yüzünden korku ve panik, onların kalplerinde çöreklenmiştir. Bundan ötürü ne zaman kalabalıktan yükselen bir ses duysalar, ya da yitirdiği şeyi arayan birinin bağırmasını işitseler, kendilerinin kasdedildiğini sanırlar. Hainlerin durumu budur. En korktukları şey, kirli çamaşırlarını ortaya çıkaracak ve maskelerini düşürecek bir ayetin inmesidir.

"Onlar senin düşmanlarındır. Onlardan sakın."

Ey peygamberimiz, onlardan sakın. Onları düşmanlarınla beraberdir, her an senin başına çorap örecek fırsatı kolluyorlar.

"Allah'ın lanetine uğrayasıcalar, nasıl da gerçeklerden saptırılıyorlar."

Yüce Allah, onların alınlarına öyle bir lanet damgası vuruyor ki, bu damganın kıyamet gününe kadar alınlarından çıkması mümkün değildir. Kur'an peyderpey iniyor, peygamber gerçekleri öğretiyor ve ruhları temizliyor. Bunun etkileri, mü'minlerin görüşlerinde ve davranış kalıplarında açıkça görünüyor. Fakat onlar, nurları çevrelerini sarmış olan gerçekten uzak kalıyorlar. Bunların hiçbirini göremiyorlar. Kalp körlüğünden ve basiret bağlılığından Allah'a sığınırız.

SONUÇ

1- İnsanlar hakkında hüküm verilirken, onların kalplerinde neyi gizlediklerine göre değil, açıktan yaptıklarına ve söylediklerine göre hüküm verileceği bildiriliyor.

2- İnsanlar devamlı günah işlemekten, sürekli Allah'a karşı gelmekten sakındırılıyor. Çünkü bu durum, kalbin mühürlenmesine neden olur ve sahibinin hidayetten yoksun bırakılmasını gerektirir.

3- İnsanlar vücut güzelliği ve güzel konuşma gibi görüntülere aldanmaktan sakınmak durumundadırlar.

4- Hainin, zâlimin ve suçlunun psikolojik durumu açıklanıyor. Bu durum korku, her ses ve her sözden çekinmektir. Böyle olanlar, bu sözlerin ve seslerin durumlarını açıklamasından, suçlarını açığa vurmasından çekinirler.

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا يَسْتَغْفِرْ لَكُمْ رَسُولُ اللَّهِ لَوَّوْا رُءُوسَهُمْ وَرَأَيْتَهُمْ
يَصُدُّونَ وَهُمْ مُسْتَكْبِرُونَ ۝٥ سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ أَسْتَغْفَرْتَ لَهُمْ
أَمْ لَمْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ لَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ
الْفَاسِقِينَ ۝٦ هُمُ الَّذِينَ يَقُولُونَ لَا تُنْفِقُوا عَلَىٰ مَنْ عِنْدَ
رَسُولِ اللَّهِ حَتَّىٰ يَنْفَضُّوا ۗ وَلِلَّهِ خَزَائِنُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ
وَلَٰكِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَا يَفْقَهُونَ ۝٧ يَقُولُونَ لَئِنْ رَجَعْنَا إِلَى
الْمَدِينَةِ لَيُخْرِجَنَّ الْأَعَزُّ مِنْهَا الْأَذَلَّ ۚ وَلِلَّهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِ
وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَلَٰكِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَا يَعْلَمُونَ ۝٨

5- Onlara: "Gelin, Allah'ın Elçisi sizin için mağfiret dilesin" dendiği zaman, başlarını çevirirler ve onların büyüklük taslayarak yüz çevirdiklerini görürsün.

6- Onlar için mağfiret dilesen de, mağfiret dilemesen de onlar için birdir. Allah onları bağışlamayacaktır. Çünkü Allah, yoldan çıkan topluluğu yola iletmez.

7- Onlar öyle kimselerdir ki: "Allah'ın Elçisinin yanında bulunanları beslemeyin ki dağılıp gitsinler" diyorlar. Oysa göklerin ve yerin hazineleri Allah'ındır, fakat münafıklar anlamazlar.

8- Diyorlar ki: "Andolsun, eğer Medine'ye dönersek üstün olan, alçak olanı oradan mutlaka çıkaracaktır." Üstünlük, ancak Allah'a, Elçisi'ne ve mü'minlere mahsustur. Fakat münafıklar bilmezler.

SÖZLÜK

وَ اِذَا قِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا	Onlara "gelin" denildiği zaman. Gelin, özür dileyin dendiği zaman.
لَوَّوْا رُؤُوسَهُمْ	Başlarını çevirirler. Onlar peygamberden özür dilemeyi reddederler.
وَ رَاَيْتَهُمْ يَصُدُّونَ	Onların yüz çevirdiklerini görürsün. Bu çağırdıkları şeye büyüklük taslayarak sırt çevirdiklerini görürsün.
سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ اَسْتَغْفَرْتَ لَهُمْ اَمْ لَمْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ	Onlar için af diledin veya dilemedin, aynıdır. Ey peygamberimiz.
لَنْ يَغْفِرَ اللّٰهُ لَهُمْ	Allah onları asla affetmez. Allah'ın onları affetme ümidi yoktur.
اِنَّ اللّٰهَ لَا يَهْدِى الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ	Allah fasık bir kavmi doğru yola iletmez. Çünkü Allah'ın kanunu fasıklığa batmış, Allah'a itaatten kopmuş kavmi doğru yola iletmeyeceği yolundadır. Onlar da böyle kimselerdir.
يَقُولُونَ	Derler. Medinelilere.
لَا تُنْفِقُوا عَلَى مَنْ عِنْدَ رَسُولِ اللّٰهِ	Peygamberin yanındakilere mali yardım yapmayın. Muhacirlere yardım etmeyin.
حَتَّى يَنْفَضُّوا	Dağılsınlar diye. O'nun yanından ayrılıp gitsinler diye.
لَئِنْ رَجَعْنَا اِلَى الْمَدِينَةِ	Eğer Medine'ye dönersek. Eğer katıldıkları Ben-i Mastalik kabilesine yönelik savaştan dönerlerse.
لَيُخْرِجَنَّ الْاَعَزُّ مِنْهَا الْاَذَلَّ	Soylular, ayak takımını oradan kesinlikle çıkaracaktır. "Soylular" derken kendilerini, "ayak takımı" derken de, mü'minleri kasdediyorlar.
وَلِلّٰهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِ وَلِلْمُؤْمِنِينَ	İzzet Allah'a, O'nun peygamberine ve mü'minlere aittir. Gâlibiyet, üstünlük ve önde gelme Allah'a, O'nun resulune ve mü'minlere aittir.

AÇIKLAMA

Okuduğumuz ayetlerde yine münafıklar konusu işleniyor. Yüce Allah şöyle buyuruyor:

"Münafıklara 'Gelin de Allah'ın peygamberi sizin adınıza af dilesin' denildiği zaman."

Bu olay şöyle oldu. Abdullah b. Ubeyy bazı çirkin sözler söyledi. Mesela muhacirler hakkında: "Besle köpeği ısırsın seni" demişti. Bir arkadaşına "muhacirlere mâlî yardım yapmayın da Muhammed'den ayrılıp dağılsınlar. "Ayrıca müslümanları tehdit ederek: "Eğer Medine'ye dönersek soylu olanlarımız ayak takımını şehirden çıkaracak" dedi. "Soylular" derken kendisi ile arkadaşlarını, "ayak takımı" derken de muhacirler ile ensarı, yani müslümanları kasdediyordu. O, bu sözleri ve daha bir çoğunu Beni Mustalik savaşı sırasında söylemesine rağmen, peygamberimiz kendisine haber gönderince yanına gelip, bu sözlerin hiç birini kesinlikle söylemediğie dair yemin etti. Oysa bir süre sonra kendisini yalanlayan bu sûre indi. Kendisini rezil eden bu sûre inince bir arkadaşı yanına gelerek kendisine, "Ey Ebu Hebbab, seni ağır bir dille suçlayan bir kaç ayet indi. Peygambere git de senin için Allah'dan af dilesin" dedi. O da başını başka tarafa çevirerek arkadaşına şu cevabı verdi; "Benden iman etmemi istediniz, iman ettim. Malımın zekatını vermemi istediniz, verdim. Artık Muhammed'e secde etmemden başka yapacağım bir şey kalmadı." Bunun üzerine, yukarda okuduğumuz ayetlerin üçü indi. Yüce Allah buyuruyor ki:

"Münafıklara 'Gelin de Allah'ın peygamberi sizin adınıza af dilesin' dendiğinde başlarını çevirirler, bu çağrıyı büyüklük taslayarak, burun kıvırarak reddettiklerini görürsün."

Yani onlar bu çağrıya uyarak sana başvurmayı reddederler. Mağrur bir eda ile senden yüz çevirdiklerini görürsün. "bunlar"dan kasdedilen lanetlik, Abdullah b. Ubeyy ile adamlarıdır.

"Ey Muhammed, onlar adına af dilesen de, dilemesen de birdir. Allah onları kesinlikle affetmeyecektir."

Bunun üzerine peygamberimiz onların aflarından ümidini kesti. Yüce Allah bu kesin hükmünün gerekçesini şöyle açıklıyor:

"Çünkü Allah yoldan çıkmış toplumları asla doğru yola iletmez."

Abdullah b. Ubeyy son derece azılı bir fasıktı. Çünkü yalancılığı, yalan yere yemin etmeyi, münafıklığı, yıkıcılığı, düşmanlığı, büyüklük taslamayı ve gizli kafirliği şahsında bir araya getirmişti. Yüce Allah, bu münafığın çirkin sözlerini tek tek aktararak şöyle buyuruyor:

"Bunlar; 'Muhammed'in çevresindekilere mâli yardım yapmayın da dağılıp gitsinler' diyen kimselerdir."

İbni Ubeyy, yoldaşlarına "Muhacirlere mâli yardım yapmayın ki, peygamberin yanından ayrılsınlar" dedi. Yüce Allah, onun bu yaklaşımının ve görüşünün bozukluğunu açıklayarak başına ağır bir azarlama tokadı indirdi.

"Oysa göklerin ve yerin hazineleri Allah'ındır."

Bütün rızıklar Allah'ın elindedir. O, bu rızıkları dilediği kimselere verir. Münafıkların rızkını da veren Allah'dır. Öyleyse bu adam, peygamberin yanındaki mü'minlere mâli yardım yapılmayınca, onların aç kalacaklarını ve Hz. Muhammed (s.a.v.)'in yanından ayrılarak, O'nun uzağında rızıklarını aramak zorunda kalacaklarını nasıl iddia edebiliyor? Fakat münafıklar; kör gözleri, karanlık vicdanları ve hasta kalpleri yüzünden bunu anlamıyor ve kavrayamıyorlar. İşte münafıkların başı Abdullah b. Ubeyy o çirkin sözü, yukarda aktardığımız ilk sözünü o yüzden söyledi. "Eğer Medine'ye dönersek soylu olanlarımız ayak takımını şehirden çıkaracak" şeklindeki ikinci sözü, Beni Mustalik savaşı sırasında söyledi. Bu savaşın çıkış sebebi şudur: Peygamberimiz Beni Mustalik kabilesinin kendisine savaş açmak üzere yığınak yaptığını haber aldı. Bu ordunun komutanı ilerde peygamberimizin eşi olacak olan Cuveyriye'nin babası Haris b. Ebu Dirar idi. Bu haber peygamberimizin kulağına gelince üzerlerine yürüdü. Onlarla Murisia adını taşıyan ve Kadid'den sahile kadar uzanan, kabilenin su kaynaklarından birinin başında karşılaştı. Çıkan savaşta Yüce Allah beni Mustalik kabilesini hezimete uğrattı. Kabilenin gençleri, kadınları ve malları peygamberimizin eline geçti. Peygamberimiz bu ganimetleri mü'minler arasında bölüştürdü. Kendisine kabile şefinin kızı Cuveyriye'yi ayırdı. Böylece onu, onurlandırmış oldu. Sonra onu azad ederek nikahladı. Bunun üzerine mü'minler ellerindeki esirlerin kendilerine yakışmadıklarını gördüler. Çünkü o esirler artık peygamberlerinin hısımları olmuşlardı. Bu yüzden ellerindeki bütün köleleri azad ettiler. Nitekim Hz. Aişe (r.a.) bu olay hakkında şöyle der:

"Beni Cuveyriye bint-i Haris'den daha çok kavmine yararlı olan bir kadın bilmiyorum. O, peygamberimiz ile evlenmekle Beni Mustalik kabilesinden yüz kişinin azad edilmesini sağladı."

İşte Abdullah b. Ubeyy, o çirkin sözleri bu savaş sırasında söyledi. Olay şöyle oldu: Bir muhacir ile bir ensar su başında tartışmaya girişti ve muhacir, ensarın sırtına bir tekme vurdu. Bunu gören Abdullah b. Ubeyy: "sizin sahibinizin başınızda olması gerekir" diye bağırdıktan sonra sözlerine şöyle devam etti; "bizim ile Muhammed arasındaki durum, 'besle köpeğini ısırsın seni' sözünü andırıyor. Vallahi eğer Medine'ye dönersek, soylu olanlarımız,

ayak takımını şehirden kesinlikle çıkaracaktır. Oysa bu münafığın unuttuğu bir gerçek vardı. Soyluluk "Allah'ın, peygamber'in ve mü'minlerin tekelindedir." Galibiyet, öne çıkma ve yücelme münafıklara ve kafir müşriklere ait değildir. Fakat bu greçeği ne münafıklar ve ne öbür kafirler bilmezler. Çünkü gözleri kör ve basiretleri bağlıdır. Müslüman savaşçılar Medine'ye varınca, Abdulllah b. Ubeyy'in oğlu Abdullah, kılıcını çekerek yolun ortasına dikildi. Babası yanına yaklaşınca "Vallahi Hz. Muhammed (s.a.v.) soyludur, biz ayak takımıyız, demedikçe geçemezsin" dedi. babası da bu sözleri söylemek zorunda kaldı. Oğlu, ensarın iyileri arasında yer alan samimi bir mü'min idi.

SONUÇ

1- Kafir adına af dilemek ve dua etmek haramdır.

2- Büyüklenerek tevbe etmekten ve af dilemekten yüz çevirmek doğru değildir. Buna göre birine "Allah'dan af dile" denince, büyüklenmeden af dilemeli, hatta "Allah'dan af dilerim" ya da "Allah'ım, günahlarımı bağışla" demelidir.

3- Rızık kaynaklarının tümü Allah'ın elindedir. Buna göre rızık, Allah'a karşı gelerek değil, O'na itaat ederek aranmalıdır.

4- Gerçek şeref Allah'a, O'nun peygamberine ve mü'minlere mahsustur. Buna göre mü'minin kafir karşısında boyun eğmemesi ve eziklik hissetmemesi gerekir.

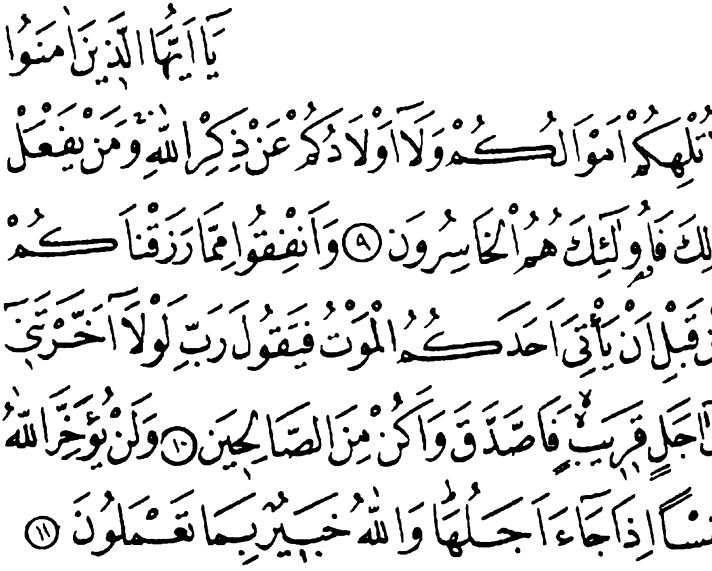
يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا
لَا تُلْهِكُمْ أَمْوَالُكُمْ وَلَا أَوْلَادُكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَمَنْ يَفْعَلْ
ذَٰلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿٩﴾ وَأَنْفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَاكُمْ
مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ فَيَقُولَ رَبِّ لَوْلَا أَخَّرْتَنِي
إِلَىٰ أَجَلٍ قَرِيبٍ فَأَصَّدَّقَ وَأَكُنْ مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿١٠﴾ وَلَنْ يُؤَخِّرَ اللَّهُ
نَفْسًا إِذَا جَاءَ أَجَلُهَا وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿١١﴾

9- Ey inananlar, mallarınız ve çocuklarınız sizi Allah'ı anmaktan alıkoymasın. Kim bunu yaparsa işte onlar ziyana uğrayanlardır.

10- Biriniz kendisine ölüm gelip de: "Rabb'im, beni yakın bir süreye kadar erteleseydin de sadaka verip iyilerden olsaydım!" demeden önce, size verdiğimiz rızıktan sadaka verin.

11- Allah, süresi dolan hiçbir canı ertelemez. Allah, yaptıklarınızı haber alandır.

SÖZLÜK

لَا تُلْهِكُمْ اَمْوَالُكُمْ وَ لَا اَوْلَادُكُمْ	Mallarınız ve evlatlarınız sizi alıkoymasın.
عَنْ ذِكْرِ اللّٰهِ	Allah'ı zikretmekten. Namaz, hacc, Kur'an okumak, kalple ve dille Allah'ı anmak gibi.
وَ مَنْ يَفْعَلْ ذٰلِكَ فَاُولٰئِكَ هُمُ الْخَاسِرُوْنَ	Kimler böyle yaparsa onlar hüsrana uğramışlardır. Kimi malları, evlatları farzları yerine getirmekten alıkoyar, kim bu yüzden namazı, haccı ve bunlar dışındaki farzları bırakırsa, ahiret sevabını kaybeder.
وَ اَنْفِقُوا مِمَّا رَزَقْنٰكُمْ	Allah'ın size verdiği rızkın bir bölümünü harcayın. Zekat, cihad giderleri ve müstahab sadakalar gibi yardımları yapın.
لَوْلَا اَخَّرْتَنِى	Beni geri bırak. Ne olur, beni geri bırak. Adam kendisinin geri bırakılmasını ister, ama dileği kabul edilmez.
فَاَصَّدَّقَ وَ اَكُنْ مِنَ الصّٰلِحِيْنَ	Sadaka verip salihlerden olayım. Ki, zekat vereyim, hacca gideyim, çok nafile ve iyi amel işleyeyim.

AÇIKLAMA

Yüce Allah okuduğumuz ayetlere "Ey müminler" hitabı ile başlıyor. Yüce Allah, mü'minlere seslenerek onlara daha önceki ayetlerde azarladığı münafıkların durumuna düşmemeleri konusunda öğüt veriyor. Onlara diyor ki: Ey Allah'a ve O'nun peygamberine inananlar "sakın mallarınız ve evlatlarınız sizi Allah'ın adını anmaktan alıkoymasın." Sakın mallarınız ve evlatlarınız sizi Allah'ı zikretmekten, yani farzları yerine getirmekten, O'nun yasaklarından kaçınmaktan, O'na çok ibadet etmekten, çeşitli vesileler ile O'na yaklaşmaktan uzaklaştırmasın.

Arkasından nasihat maksadı ile onları korkutarak şöyle buyuruyor:

"Kim böyle yaparsa, onlar hüsrana uğrayacak olanların ta kendileridirler."

Kimler, malları ve evlatları yüzünden Allah'a ibadet etmekten geri kalırsa, Allah'ın rahmetinden uzak düşerek kıyamet günü hüsrana uğrarlar. Cennetten ve oradaki nimetlerden mahrum kalarak, ailelerini ve çocuklarını yanlarında bulamayacakları azap yurduna girmek zorunda kalırlar. Yüce Allah mü'minlere ısrarla yol göstererek şöyle buyuruyor:

"İçinizden birine ölüm gelip de 'ya Rabbi, ne olur, beni kısa bir sürenin sonuna kadar ertele de sadaka verip iyilik edenlerin arasına gireyim' diyeceği gün gelmeden önce, size verdiğimiz malların bir bölümünü ihtiyacı olanlara verin."

Böylece ölümden önce davranın. Çünkü ne zaman öleceğinizi bilmiyorsunuz. İçinizden birine ölüm gelince temenni ederek, isteyerek ve isteğinde ısrar ederek şöyle der: "Ya Rabbi, beni yakın bir sürenin sonuna ertele, beni şimdikine yakın bir zamana bırak da malımın sadakasını vereyim, böylece iyi kullarından biri olayım, hacca gideyim; ya Rabbi, sevdiğin ibadetleri yaparak sana yaklaşayım." Fakat bu temenni bu istek ve bu dua adama yarar sağlamaz. Çünkü Yüce Allah'ın ezeli hükmü yaşama süresi dolan, ölme zamanı gelen kimsenin ölmesini ertelemez.

"Allah yaptıklarınızdan haberdardır."

Yüce Allah, mü'minlere, onların yaptıklarını bildiğini, onlardan haberdar olduğunu bildirmekle kendilerini iyi ameller işlemeye, ahiret için hazırlık yapmaya teşvik etmektedir.

SONUÇ

1- Bu bölümde; mal ve evlatlarla oyalanıp bir kısım farz ve vacipleri yerine getirmemenin haram olduğu açıklanıyor.

2- Hacca gitme imkanı varken ve onun farz olduğuna inanıldığı halde, ilerde gitme gibi bir bahane ile veya tembellik yüzünden bu farzı ertelemek haramdır.

3- Zekat vermenin farz olduğu pekiştiriliyor. Bunun yanısıra cihad katkısı, fakirlere ve yoksullara yapılacak yardılar gibi özel sadakalar teşvik ediliyor.

4- Ölümden sonra diriliş de vardır, ahiret günü hesaplaşması da...

Sûre 64
Teğâbün Sûresi

Medine Döneminde İndirildi
Ayet Sayısı: 18

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

يُسَبِّحُ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَىٰ
كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ① هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ فَمِنْكُمْ كَافِرٌ وَمِنْكُمْ مُؤْمِنٌ وَاللَّهُ
بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ② خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ وَصَوَّرَكُمْ
فَأَحْسَنَ صُوَرَكُمْ وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ ③ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ
وَالْأَرْضِ وَيَعْلَمُ مَا تُسِرُّونَ وَمَا تُعْلِنُونَ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ
الصُّدُورِ ④

Rahman ve Rahim Allah'ın adıyla

1- Göklerde ve yerde bulunanların hepsi Allah'ın şanının yüceliğini anlatmaktadır. Mülk O'nundur, hamd O'nundur. O, her şeye kâdirdir.

2- Sizi yaratan O'dur. Kiminiz kafirdir, kiminiz mü'min. Allah yaptıklarınızı görmektedir.

3- Gökleri ve yeri hak hikmet ile yarattı, sizi biçimlendirdi, biçimlerinizi güzel yaptı. Dönüş O'nadır.

4- Göklerde ve yerde bulunanları bilir, gizlediğiniz ve açığa vurduğunuz şeyleri de bilir. Allah, göğüslerin özünü bilendir.

SÖZLÜK

يُسَبِّحُ لِلَّهِ — Allah'ı tesbih eder. Allah'ı, O'nun celal ve kemal sıfatları ile bağdaşmayan bütün noksanlıklardan tenzih ve takdis eder.

مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَ مَا فِي الْأَرْضِ — Göklerdeki ve yerdeki varlıklar. Göklerdeki ve yerdeki yaratıklar, ya hal dilleri ile, ya gerçek dilleri ile.

لَهُ الْمُلْكُ وَ لَهُ الْحَمْدُ — Mülk ve hamd O'na mahsustur. Sürekli ve gerçek mülk sahipliği ile genel hamd, başkasına değil, sırf O'na mahsustur.

وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ — O her şeye kâdirdir. O istediği ve isteyeceği herşeyi yapacak, eksiksiz bir güce sahiptir.

فَمِنْكُمْ كَافِرٌ وَ مِنْكُمْ مُؤْمِنٌ — Kiminiz kafir, kiminiz mü'mindir. Kiminiz Rabbı ile buluşacağını kesin gören mü'mindir; kiminiz ise maddeci, inkarcı kafirdir. Yaşadığımız olaylar ise, bu durumun gerçekliğine delilidir.

وَ صَوَّرَكُمْ فَأَحْسَنَ صُوَرَكُمْ — O size bizim verdi ve biçimlerinizi güzel yaptı. Size analarınızın rahimlerinde biçim verdi ve bu biçimlerinizi güzel yaptı.

وَ إِلَيْهِ الْمَصِيرُ — Dönüş O'nadır. Kıyamet günü O'na dönülecektir.

وَ اللَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ — Allah göğüslerin özünü bilir. Allah kalplerdeki gizli duyguları ve sırları bilir.

AÇIKLAMA

Yüce Allah bu sûreye şöyle buyurarak başlıyor:

"Göklerdeki ve yerdeki varlıkların tümü Allah'ı noksanlıklardan tenzih ederler."

Yüce Allah, bu ayette kullarına Rabb olduğunu öğretiyor. O'nun Rabb olması kendisine kulluk edilmesinin, kendisine ve peygamberine itaat edilmesinin gerekçesidir. Kullarına verdiği bilgi şudur: Evrenin üst ve alt kesimlerinde bulunan bütün yaratıklar, O'nu noksanlıklardan tenzih ederler.

"Hakimiyet O'nun tekelindedir, övgü O'na özgüdür." Mülk sahipliği, gerçek mülk sahipliği ile hamd, yani güzel övgü O'na mahsustur.

"O'nun gücü her şeye yeter."

O'nun gücü her şeyi yapmaya yeter. O'na hiç bir şey engel olamaz.

"Sizin hepinizi yaratan O'dur. Buna rağmen kiminiz kafir, kiminiz mü'mindir. Allah sizin neler yaptığınızı görür."

Hepinizin yaratıcısı O'dur. Böyle olmakla birlikte kimi kulları O'na iman ederken kimileri de O'nu inkar ediyor. Çevremizde gördüğümüz gerçek budur. O kullarının işlediği iyilikten ve kötülükten, sevaptan ve günahtan haberdardır. Bunların hepsinden bilgi sahibidir. Herkese iyi ve kötü amellerin karşılığını verecektir.

"Allah gökleri ve yeri 'hak' üzere yarattı."

O, bütün bu kâinatı boşuna, oyun ve eğlence olsun diye değil, hak ilkesi uğruna yarattı. Bu ilkenin sonucu olarak kullarının O'nu anmaları, O'na şükretmeleri gerekir.

"O size biçim verdi ve biçimlerinizi güzel yaptı."

O kullarına analarının karınlarında biçim verdi ve bu biçimlerini güzel ve alımlı yaptı. Nitekim insanlar -kesinlikle- yeryüzündeki en güzel yaratıklardır. "Dönüşünüz O'nadır." İnsanlar kıyamet günü bir başkasının değil, O'nun huzuruna çıkacaklar. O insanları hesaba çekecek ve herkese amellerinin karşılığını verecektir. Oradaki hüküm, üstün iradeli ve her işi yerinde yapan Allah'ın âdil hükmüdür.

"O göklerdeki ve yerdeki her şeyi bilir."

Kainattaki diğer bütün yaratıkları, olayları ve gelişmeleri bilir. Ayrıca O, kullarının açığa vurdukları ve gizledikleri işleri, sözleri ve niyetleri bilir.

"Allah kalplerin özünü bilir."

O, kalplerdeki bütün sırları, duyguları, niyetleri ve iradeleri bilir.

Yüce Allah, kulları kendisine iman etsinler, başkasına değil, sırf kendisine kulluk etsinler diye, onlara bu gerçekleri bildirmiştir. Eğer O'na kulluk ederlerse kemale ve mutluluğa ererler. O'na hamd ve şükürler ederiz. O rahman ve rahimdir.

SONUÇ

1- Yüce Allah kullarına cemal (güzellik) ve kemal sıfatlarını öğretiyor, tanımlıyor. Maksadı kullarının kendisine inanmaları ve kulluk etmeleridir. Eğer bu emre uyararak Allah'a inanırlar, kendisine ve peygamberine itaat ederlerse, hem dünya, hem de ahiret hayatında olgunluğa ve mutluluğa ererler.

2- Bu bölümde ayrıca kaza ve kader inancı vurgulanıyor. Bu inanca göre kaderler kitabında mü'minin mü'min ve kafirin kafir olduğu yazılıdır. Sonra yüce Allah, yaratıklara ilişkin yasaları uyarınca bu yazıları görünür alemde açığa vurur.

3- Allah'ın gözetimini hissetmek ve O'ndan utanmak gerektiği bildiriliyor. Çünkü O, kalplerin özünü bilir.

أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَبَؤُا الَّذِينَ كَفَرُوا مِن قَبْلُ فَذَاقُوا وَبَالَ
أَمْرِهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ۝٥ ذَٰلِكَ بِأَنَّهُ كَانَت تَّأْتِيهِمْ رُسُلُهُم
بِالْبَيِّنَاتِ فَقَالُوا أَبَشَرٌ يَهْدُونَنَا فَكَفَرُوا وَتَوَلَّوا وَّاسْتَغْنَى اللَّهُ
وَاللَّهُ غَنِيٌّ حَمِيدٌ ۝٦

4- ***Daha önce inkar etmiş olanların haberi size gelmedi mi? Onlar, işlerinin vebalini taddılar ve onlar için acı bir azab da vardır.***

6- Çünkü onlara elçileri, açık deliller getirirlerdi, fakat, onlar, "bir insan mı bize yol gösterecek?!" deyip inkar ettiler ve yüz çevirdiler. Allah da hiçbir şeye muhtaç olmadığını gösterdi. Allah zengindir, övülmüştür.

SÖZLÜK

أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَبَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَبْلُ	Daha önceki kafirlerin haberi size gelmedi mi? Ey kureyş kafirleri, sizden önceki kafirlere ilişkin haber size gelmedi mi?
فَذَاقُوا وَبَالَ أَمْرِهِمْ	Onlar tutumlarının vebalini tattılar. Onlar dünyada kafirliklerinin cezasını çektiler.
وَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ	Onlar için acı verici bir azap vardır. Bu azap ahiretteki azaptır.
بِأَنَّهُ كَانَتْ تَأْتِيهِمْ رُسُلُهُمْ	Çünkü peygamberleri onlara gelirlerdi.
بِالْبَيِّنَاتِ	Açık deliller ile. Gerçek peygamber olduklarını ıspatlıyan kesin deliller ile.
فَقَالُوا أَبَشَرٌ يَهْدُونَنَا	"Bir insan mı bizi doğru yola iletecek?" dediler. "Peygamberine "bizi bir insanmı doğru yolo iletecek?" diye alaycı ve yalanlayıcı bir dille cevap verdiler.
فَكَفَرُوا وَ تَوَلَّوْا	Kafir oldular ve yüz çevirdiler. Peygamberlerini inkar ettiler, onlara sırt çevirdiler.

وَ اسْتَغْنَى اللَّهُ Allah da gerek görmedi. Onların imanlarını gereksiz saydı.

وَ اللَّهُ غَنِيٌّ حَمِيدٌ Allah zengindir ve övgüye layıktır. Allah yaratıklarına muhtaz değildir; bütün yaratıklar Allah'a muhtaçtır. Her türlü hamd ve şükür Allah'a mahsustur.

AÇIKLAMA

Yüce Allah yukarıdaki ayetlerde ilminin, gücünün, hikmetinin, adaletinin, merhametinin ve ilahlığının gerekçesi olan rabblığının delillerini açıklamıştır. Şimdi bu iki ayette ise, elçisi Hz. Muhammed (s.a.v.)'in gerçek peygamber olduğunu belirtmek üzere, Mekke kafirlerine şöyle buyuruyor:

"Daha önceki kafirlere ilişkin bilgi size gelmedi mi?"

Adoğulları, Semudoğulları, Medyen halkı gibi eski dönemlerin kafirleri ile ilgili haberleri almadınız mı?

"Onlar tutumlarının cezasını tattılar."

Onlar kafirliklerinin cezasını çektiler. Bu ceza ağır ve şiddetli bir ceza oldu. Onlar bu ceza sonunda dünyada köklerini kazıyıcı, soylarını kurutucu bir azaba uğratılarak yok edildiler.

"Onları can yakıcı bir azap beklemektedir."

Bu da onların ahiretteki cezalarıdır.

Yüce Allah Mekke kafirlerine, eski çağların kafirlerine yönelik bu yok edişin ve ahiret azabının gerekçesini şöyle açıklıyor:

"Çünkü onlara Allah'ın peygamberliği açık kanıtlarla geldiğinde."

Allah tarafından onlara gönderilmiş peygamberler, Allah'dan başka ilah olmadığına, buna göre Allah'dan başkasına kulluk edilemeyceği yolunda açık ve kesin deliller ile geldiklerinde, o peygamberlerle alay ederek yüz çevirmekte idiler ve yadırgamakla karşılık verirlerdi. Yüce Allah, onların bu tutumunu şöyle haber veriyor:

"Bir insan mı bizi doğru yola iletecek, diyerek kafir oldular, gerçeğe sırt çevirdiler."

Sizin gibi bir insan nasıl bizi doğru yola iletebilir? Böyle demekle kafir oldular, imana ve İslâm'a yüz çevirdiler. "Allah da onların kulluklarını hesap dışı bıraktı." Allah onların imanlarını gereksiz gördü, O'nu ve peygamberlerini inkar ettikleri için onları yok etti. Onlara ne üzüldü ve ne esef etti. Çünkü on-

lara ihtiyacı yoktur. Allah'ın diğer yaratıklarına ihtiyacı yoktur. O, kemal, celal ve cemal sıfatlarına şahitlik eden fiilleri sebebi ile övgüye layıktır.

SONUÇ

1- Burada kınanmayı hak eden kınanıyor, azarlanmayı hak eden de azarlanıyor.

2- Peygamberleri yalanlamak ve Allah'ın birliğini inkar etmek, dünyada ceza görmenin ve ahirette azaba çarpılmanın gerekçesidir.

3- Peygamberimizin peygamberliği vurgulanıyor ve isbatlanıyor. Çünkü O'nun durumu, kendisinden önceki peygamberlerin durumları gibidir.

زَعَمَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنْ لَنْ يُبْعَثُوا قُلْ بَلَى وَرَبِّي
لَتُبْعَثُنَّ ثُمَّ لَتُنَبَّؤُنَّ بِمَا عَمِلْتُمْ وَذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ ﴿٧﴾ فَآمِنُوا
بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَالنُّورِ الَّذِي أَنْزَلْنَا وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿٨﴾ يَوْمَ
يَجْمَعُكُمْ لِيَوْمِ الْجَمْعِ ذَلِكَ يَوْمُ التَّغَابُنِ وَمَنْ يُؤْمِنْ بِاللَّهِ وَيَعْمَلْ
صَالِحًا يُكَفِّرْ عَنْهُ سَيِّئَاتِهِ وَيُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا
الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿٩﴾
وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ
خَالِدِينَ فِيهَا وَبِئْسَ الْمَصِيرُ ﴿١٠﴾

7- İnkar edenler, kesinlikle diriltilmeyeceklerini sandılar. De ki: "Hayır, Rabb'im hakkı için mutlaka diriltileceksiniz, sonra

yaptıklarınız size haber verilecektir. Bu, Allah'a göre kolaydır."

8- Artık Allah'a, Elçisine ve indirdiğimiz ışığa inanın. Allah, yaptıklarınızı haber almaktadır.

9- Toplantı günü için sizi topladığı gün, işte o, aldanma günüdür. Kim Allah'a inanır ve yararlı iş yaparsa Allah onun kötülüklerini örter ve onu, altlarından ırmaklar akan cennetlere sokar, orada ebedi kalırlar. İşte büyük başarı budur.

10- Nankörlük eden ve ayetlerimizi yalanlayanlar ise ateş halkıdır. Orada sürekli kalacaklardır. Ne kötü gidilecek yerdir orası!

SÖZLÜK

زَعَمَ الَّذِينَ كَفَرُوا اَنْ لَنْ يُبْعَثُوا — Kafirler yeniden dirilmeyeceklerini sandılar. Kafirler yeniden dirilip mezarlarından çıkmayacakları yolunda yalan söylediler.

قُلْ بَلَى وَ رَبِّي لَتُبْعَثُنَّ — De ki, "evet, Rabbim hakkı için, onlar diriltilecekler." Ey peygamberimiz, onlara de ki; "evet, onlar diriltilecekler ve yaptıkları işler kendilerine bildirilecektir."

وَ ذَلِكَ عَلَى اللّٰهِ يَسِيرٌ — Bu, Allah'a göre kolaydır. Sizi diriltmek, hesaba çekmek ve yaptığınız amellerin karşılıklarını belirlemek Allah'a göre kolaydır.

وَالنُّورِ الَّذِي اَنْزَلْنَا — Ve o nur ki, onu indirdik. İndirdiğimiz Kur'an'a inanın.

لِيَوْمِ الْجَمْعِ — Toplantı günü için. Kıyamet günü için. Çünkü o gün, toplantı günüdür.

ذَلِكَ يَوْمُ التَّغَابُنِ — O gün aldanma günüdür. Mü'minler kafirlerin cennetteki yerlerini alırken, kafirler mü'minlerin cehennemdeki yerlerine konur.

ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ — Bu büyük başarıdır. Yüce Allah'ın mü'minlerin günahlarını silip kendilerini altından ırmaklar akan cennetlere yerleştirmesi büyük bir nimettir.

وَبِئْسَ الْمَصِيرُ — Kötü bir varış yeridir. Onların vardıkları yer kötü bir yerdir. Sebep onların cehenneme layık kimseler olmalarıdır.

AÇIKLAMA

Okuduğumuz ayetlerde yine kureyşli kafirleri doğru yola iletme isteği

ifade ediliyor. Yüce Allah, yukarda okuduğumuz ayetlerde onlara kendilerinden önceki kafirlerin akıbetlerini anlatmıştı. Bu anlatmada onları Allah'ın birliğine inanmaya ve peygamberini doğrulamaya yönelik açık bir çağrı vardır. Burada ise yüce Allah, onları insanlığın hidayeti ile ilgili en büyük ilkeye inanmaya çağırıyor. Bu da yeniden dirilmeye ve amellerin karşılıklarının belirlenmesine inanmaktır ki, Kureyş kafirleri bu ilkeyi inkar ediyor, onu inatla reddediyorlar. Yüce Allah, onları direk olarak muhatap tutmayan, üçüncü şahıslardan sözeden bir üslup ile şöyle buyuruyor:

"Kafirler, sandılar ki."

"Sanmak" asılsız bir iddia, doğrudan çok yalana yakın bir söz anlamına gelir.

"Öldükten sonra diriltilmeyeceklerini."

Onlar ölünce kıyamet günü diriltilerek mezarlarından çıkarılmayacaklarını sandılar. Ey peygamberimiz, onlara de ki, "Evet, Rabb'im hakkı için, kesinlikle tekrar diriltileceksiniz ve yaptığınız işler size bildirilecektir."

Bu adil ceza, bütün amelleriniz için gereklidir. O ameller iyi değildirler, bozukturlar, azabı ve cehennemde perişan olmayı gerektiren amellerdir.

"Bu işlem Allah'a göre kolaydır."

Onlara bildir ki, kendilerini diriltmek, onlara işledikleri amelleri haber vermek ve bu amellerin karşılıklarını vermek Allah için kolay ve basittir, bunun zorluğu yoktur.

Yüce Allah, bu ince iltifattan sonra Kureyşli müşrikleri şefkatli bir dille mutluluklarının ve kurtuluşlarının yoluna çağırarak şöyle buyuruyor:

"Allah'a O'nun peygamberine ve size indirdiğimiz Nur'a inanın."

Allah'ın, birliğini, peygamberinin gerçek peygamber olduğunu ve size indirdiğimiz Nur'u, yani Kur'an'ı onaylayın. İyi amelleri yapın ve kötülüklerden uzak durun.

"Allah sizin yaptıklarınızdan haberdardır."

Size yaptığınız işlerin karşılıklarını verecektir.

"Allah'ın sizi toplantı gününde bir araya getireceği gün var ya." Bu işlem işte o gün gerçekleşecektir. O gün kıyamet günüdür. O gün Allah size iyisi ile kötüsü ile bütün yaptıklarının karşılıklarını verecektir.

"O gün kimin aldandığının ortaya çıkacağı gündür."

O gün cennetlikler, cehennemliklerin cennetteki yerlerini alırlarken cehennemlikler, cennetliklerin cehennemdeki yerlerine konacaklardır. Bunun dayanağı şudur: Yüce Allah herkes için biri cennette ve öbürü cehennemde olmak üzere iki yer yarattı. Kim iman eder, iyi ameller işlerse cennete girer. Böylece bir yandan Cennetteki yerini doldururken aynı zamanda cehenneme giden bir başkasının Cennetteki yerini de alır. Bu durumda bu cennetlik adam ile cehennemde onun yerini dolduran cehennemlik kimse arasında karşılıklı bir yer değiştirme olayı meydana gelmiş olur.

Kureyş kafirlerine yöneltilmiş bu özel çağrıdan sonra Yüce Allah, arabı ve arap olmayanı ile, şimdi yaşayanı ve henüz dünyaya gelmemiş olanı ile bütün insanlara şu vaadde bulunuyor:

"Kimler Allah'a inanıp iyi işler yapmışlar ise o onların kötülüklerini silerek kendilerini, içlerinde sonsuza dek temelli olarak kalacakları, altlarından çeşitli ırmaklar akan cennetlere yerleştirir. İşte büyük başarı budur."

Çünkü bu başarıda cehennemden kurtulup cennete girmek vardır. Bu, Allah'ın iman edip salih ameller yapanlara yönelik kesin ve bozulmaz vaadidir.

"Kafir olup ayetlerimizi yalanlayanlara gelince."

Allah'ı, O'nun peygamberini ve O'nun huzuruna çıkacaklarını inkar edenlere, ayetlerimizden oluşan Kur'an'ı ve onun içerdiği kanunlarla hükümleri yalanlayanlar ki, böyle bir yalanlama iyi amelle asla bağdaşmaz. "Onlar içinde temelli kalmak üzere cehennemliktirler. Orası ne kötü bir barınaktır."

Gerek cehennem, gerekse orada temelli kalmak ne kadar kötüdür! Bu, biraz önceki vaadin karşılığı olan bir tehdittir. Ya Rabbi, bizi vaadine layık olanlardan eyle, bizi tehdidine mustahak olanlardan uzak tut; ey lutfu geniş ve ey rahmeti bol olan Allah'ımız!

SONUÇ

1- Burada ölümden sonra diriliş ve ahiret hesaplaşması anlatılıyor.

2- Allah'ın birliği ve peygamberimizin gerçek peygamber olduğu belirtiliyor.

3- Kur'an'ın nur olduğu açıklanıyor. Bu dünyada Kur'an'sız doğru yolu bulmak mümkün değildir. Kim doğru yola iletilmeyi, onun dışında bir kaynakta ararsa, doğru yolu bulamaz.

4- İman ve salih amel teşvik ediliyor, bunların cennet yurdunun iki anahtarı oldukları bildiriliyor.

5- İnsanlar kafirlikten, Kur'an'ı, Kur'an'daki kanunları ve hükümleri yalanlamaktan sakınmaya çağrılıyor. Çünkü bu tutum, sahibini cehenneme götürmektedir.

مَآ أَصَابَ مِن مُّصِيبَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ ٱللَّهِ ۗ وَمَن يُؤْمِنۢ بِٱللَّهِ يَهْدِ قَلْبَهُۥ ۚ وَٱللَّهُ بِكُلِّ شَىْءٍ عَلِيمٌ ﴿١١﴾ وَأَطِيعُوا۟ ٱللَّهَ وَأَطِيعُوا۟ ٱلرَّسُولَ ۖ فَإِن تَوَلَّيْتُمْ فَإِنَّمَا عَلَىٰ رَسُولِنَا ٱلْبَلَٰغُ ٱلْمُبِينُ ﴿١٢﴾ ٱللَّهُ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ ۚ وَعَلَى ٱللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ ٱلْمُؤْمِنُونَ ﴿١٣﴾

11- Başa gelen her musibet, hastalık, insanı üzüntüye sokan olay, Allah'ın izniyledir. Kim Allah'a inanırsa Allah onun kalbini doğru düşünceye iletir. Allah, her şeyi bilendir.

12- Allah'a itaat edin, Elçiye itaat edin. Eğer dönerseniz bilin ki Elçimize düşen, açıkça duyurmaktır.

13- Allah ki O'ndan başka ilah yoktur. Mü'minler Allah'a dayansınlar.

SÖZLÜK

مَا أَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ Allah'ın izni olmadıkça hiç bir musibet başa gelmez. Allah'ın ezeli hükmü ve takdiri olmadıkça hiç bir insanın başına musibet gelmez.

وَ مَنْ يُؤْمِنْ بِاللَّهِ يَهْدِ قَلْبَهُ Kim Allah'a inanırsa, o kalbini doğru yola iletir. Kim Allah'ın varlığını tasdik eder de, O'nun izni olmadan hiç kimsenin başı-

na bir musibet gelmeyeceğini bilirse, Allah onun kalbini teslimiyete, O'nun takdirine razı olmaya yöneltir de o da Allah'dan gelene razı olur ve sabreder.

فَإِنْ تَوَلَّيْتُمْ Eğer yüz çevirirseniz. Eğer Allah'a ve O'nun peygamberine itaat etmekten yüz çevirirseniz, bu sırt çevirmenizin peygamberimiz için zararı ve sakıncası yoktur. Çünkü O'nun görevi size bizim emrimizi iletmektir, yoksa sizi yola getirmek değildir.

AÇIKLAMA

Yüce Allah şöyle uyuruyor:

"Allah'ın izni olmadıkça hiç bir musibet başa gelmez."

Bu ayet, kafirlerin şu sözlerine cevaptır: Eğer müslümanlar hak yolda olsalardı ve inandıkları din hak olsa idi, Allah'ın onları dünyadaki musibetlerden koruması, başlarına şu dertlerin gelmemesi gerekirdi. Yüce Allah bu sözlere karşılık haber veriyor ki, herhangi bir kimsenin kendine, çocuğuna ya da malına gelen musibet, kesinlikle Allah'ın ezeli hükmü ve o kimse ile ilgili takdiri uyarınca gerçekleşir. Allah'ın Rabb, ilah, bilgili olduğuna, her tasarrufunun bir hikmeti olduğuna kulun başına gelecek bir musibetin engellenmesinin mümkün olmadığına O'na gelmeyecek olan bir musibetin başına gelmesinin söz konusu olmadığına inanan kulun kalbi, Allah tarafından doğru yola iletilir. Bu hidayetin sonucu olarak kul sabreder, Allah'dan gelene razı olur ve başına gelen musibete katlanması kolay olur. Allah'ın ezeli hükmünü ve takdirini inkar eden kulun durumu ise, bunun tam tersinedir.

"Allah her şeyi bilir."

Hiç bir şey O'na gizli kalmaz. Kainatta meydana gelen her olay, O'nun bilgisi altında ve O'nun izni ile olur. Bu tutum kazaya ve kadere razı olmayı, Allah'ın kuluna yönelik hükmüne teslim olmayı gerektirir. Bu tutumda büyük hayır vardır. O büyük hayrı kadere ve kazaya razı olanlardan, bilgili ve hikmet sahibi olan Allah'a teslim olanlardan başkası kavrayamaz.

"Allah'a itaat edin, peygambere itaat edin."

Yüce Allah, bütün kullarına Allah'a ve O'nun peygamberine itaat etmeyi emrediyor. Çünkü insanın kemale ve mutluluğa ermesi bu itaate bağlıdır. Bu itaat; ruha saflık ve vicdanlara arınmışlık kazandıran duyarlı ve incelikli bir

düzeni uygulamaktan ibarettir. Bu saflık ve arınmışlık sayesinde kul, yücelikler alemine, yani iyilerin yurdu olan cennete girmeye, orada ağırlamaya layık olur.

"Eğer bu çağrıya sırt çevirirseniz, biliniz ki, peygambere düşen görev, sadece açık bir duyurudur."

Eğer bu çağrıya yüz çevirir de, Allah'a ve peygambere itaat etmeyi reddederseniz, bu yüzden peygambere herhangi bir zarar veya ziyan gelmez. Çünkü O'nun görevi, sadece açık sözlü bir duyurudur. O da bu çağrıyı son derece açık bir dille size iletti. Sizin doğru yola getirilmenize gelince, peygamber onu gerçekleştirmekle yükümlü değildir. Çünkü O'nun buna gücü yetmez ve Allah da, hiç kimseye gücünün yetmeyeceği bir görevi yüklemez.

Şimdi de okuduğumuz ayetlerin sonuncusuna geçiyoruz:

"Allah, kendisinden başka ilah olmayan mabuddur."

Kendisine ve peygamberine itaat edilmesini isteyen makam, kendisinden başka bir mabud olmayan Allah'tır. O Allah ki, O'ndan başkasına kulluk etmek ne yakışık alır ve ne yarar sağlar. Çünkü O, sizin yaratanınız, rızkınızı vereniniz ve hayatınızı çekip çevireninizdir.

"Öyleyse mü'minler sadece Allah'a dayansınlar."

Allah, kendisine dayanan, güvenen mü'mine yeter. Onun dünya ve ahiretle ilgili bütün problemlerinin üstesinden gelir. O'ndan başka hiç kimse bu problemlerin üstesinden gelemez.

SONUÇ

1- Burada kaza ve kader inancı anlatılıyor.

2- Başa bir musibet gelince sabretmek, Allah'ın takdirine ve hükmüne hoşnutlukla teslim olmak gerekir. Kim bu tutumu benimserse, Allah onun kalbini doğruya iletir, ona sabır ve büyük sevap bağışlar, musibetinin şiddetini yumuşatır. Eğer o kimse "innâ lillahi ve innâ ileyhi râciûn (biz Allah içiniz ve sonunda O'na döneceğiz)" derse, Allah, onun hem kaybını giderir ve hem de kendisine sevap bağışlar.

3- Emirlerinde ve yasaklarında, Allah'a ve O'nun peygamberine itaat etmek gerekir.

4- Allah'ın birliği ilkesi ele alınıyor.

5- Allah'a dayanmak gerekir. Allah'a dayanmak ve tevekkül etmek, emredilenleri yapmak, yasaklananlardan uzak durmak ve bundan sonrasını Allah'a bırakmaktır. Bunun sonu Allah'ın izni ile mutlaka hayırlı olur.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ مِنْ أَزْوَاجِكُمْ
وَأَوْلَادِكُمْ عَدُوًّا لَكُمْ فَاحْذَرُوهُمْ وَإِنْ تَعْفُوا
وَتَصْفَحُوا وَتَغْفِرُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٤﴾ إِنَّمَا أَمْوَالُكُمْ
وَأَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ وَاللَّهُ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ ﴿١٥﴾ فَاتَّقُوا اللَّهَ
مَا اسْتَطَعْتُمْ وَاسْمَعُوا وَأَطِيعُوا وَأَنْفِقُوا خَيْرًا لِأَنْفُسِكُمْ
وَمَنْ يُوقَ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿١٦﴾ إِنْ تُقْرِضُوا
اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا يُضَاعِفْهُ لَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ وَاللَّهُ شَكُورٌ
حَلِيمٌ ﴿١٧﴾ عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿١٨﴾

14- Ey inananlar, eşlerinizden ve çocuklarınızdan bazıları size düşmandır. Onlardan sakının. Ama affeder, hoşgörür, bağışlarsanız muhakkak ki Allah da bağışlayandır, esirgeyendir. O da sizi bağışlar.

15- Mallarınız ve çocuklarınız bir imtihandır, Allah, onlarla sizi imtihan etmektedir. Allah ise, işte büyük mükafat O'nun yanındadır, kim Allah sevgisini mal ve evlat sevgisinden üstün tutarsa o, Allah'ın yanındaki mükafaata erişir.

16- Öyle ise gücünüz yettiği kadar Allah'tan korkun, O'nun

öğütlerini dinleyin, O'na itaat edin ve kendi iyiliğinize olarak mallarınızı Allah uğrunda harcayın. Kim nefsinin cimriliğinden korunursa işte onlar, başarıya erenlerdir.

17- Eğer Allah'a güzel borç verirseniz, Allah onu sizin için kat kat yapar ve sizi bağışlar. Allah karşılık verendir, halimdir, hoşgörülüdür.

18- Görünmeyeni ve görüneni bilendir. O'na hiçbir şey gizli kalmaz.O, azizdir, hakimdir üstündür, hüküm ve hikmet sahibidir.

SÖZLÜK

اِنَّ مِنْ اَزْوَاجِكُمْ وَ اَوْلَادِكُمْ عَدُوًّا لَكُمْ	Bazı eşleriniz ve çocuklarınız sizin düşmanınızdırlar. Sizi Allah'a ibadet etmekten alıkoyarlar, ya da dünya veya ahiret işlerinde sizinle çatışırlar.
فَاحْذَرُوهُمْ	Onlardan sakının. Onların sözlerine uyup iyi işler yapmaktan vazgeçmeyin. Mesela onlar öyle istiyor diye hicretten, cihaddan, cemaatle namaz kılmaktan ve yoksullara sadaka vermekten kaçınmayın.
وَ اِنْ تَعْفُوا	Eğer siz affederseniz. Sizi iyilikten alıkoyan eşinizi ya da çocuğunuzu affederseniz...
وَ تَصْفَحُوا وَ تَغْفِرُوا	Eğer göz yumar ve kusurlarını bağışlarsanız. Onlara göz yumar, sizi hicretten, cihaddan ve Allah yolunda mal harcamaktan engelleyici girişimlerini bağışlarsanız.
فَاِنَّ اللّٰهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ	Allah affedici ve merhametlidir. Affedeni affeder, merhamet edene merhamet eder.
اِنَّمَا اَمْوَالُكُمْ وَ اَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ	Mallarınız ve evlatlarınız fitnedir. Sizin için bir bela ve imtihan aracıdırlar. O halde onların sizi Allah'a ibadet etmekten alıkoymalarından, ya da O'na karşı gelmeye sürüklemelerinden sakının.
وَ اللّٰهُ عِنْدَهُ اَجْرٌ عَظِيمٌ	Büyük sevap Allah katındadır. Öyleyse Allah'ın katındaki sevabı elinizdeki mala ve evlada tercih edin.
فَاتَّقُوا اللّٰهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ	Gücünüzün yettiği kadar Allah'tan korkun. O'nun yapabileceğiniz emirlerini yapın ve bütün yasaklarından kaçının.

وَمَنْ يُوقَ شُحَّ نَفْسِهِ Onu kat kat arttırır. Biri yediyüz yapar.
يُضَاعِفْهُ لَكُمْ وَ Allah iyilikleri değerlendirir ve yumuşak tutumludur. İbadetin
اللَّهُ شَكُورٌ حَلِيمٌ karşılığını hemen verir, fakat ceza vermekte acele etmez.

AÇIKLAMA

Yukarda okuduğumuz ayetler, uzunca bir süre eşleri ve evlatları tarafından hicretten ve cihaddan alıkonan bazı kimseler hakkında indi. Bu kimseler eşlerinin ve çocuklarının engellemelerini aşıp hicret ettiklerinde, kendilerinden önce hicret edenlerin, din alanındaki bilgilerini ve kavrayışlarını geliştirdiklerini görünce geri kaldıklarına üzüldüler. Bunun üzerine, uzun süre kendilerini hicretten ve cihaddan alıkoyan eşlerine ve çocuklarına belirli bir ceza vermek istediler. Onları aç bırakmakla, dövmekle, azarlamakla, paylamakla cezalandırmak istediler. Bunun üzerine Yüce Allah bu ayetleri indirdi.

"Ey mü'minler, kimi eşleriniz ve çocuklarınız."

Hepsi değil, bazıları. Çünkü kimi eşler ve çocuklar da kocalarının ve babalarının Allah'a itaat etmesine destek olurlar, bu konuda kendilerine yardımcı olurlar.

"Sizin için birer düşmandırlar."

Sizlerin Allah'a itaat etmenize ve ahiret yolculuğu için azık hazırlamanıza engel olurlar. Hatta dininiz ve dünyanız konusunda sizinle çatışmaya girerler. O halde "Onlardan sakının." Onların sözlerini dinleyerek ya da baskılarına boyun eğerek hicret gibi, cihad gibi hayırlı işleri yapmaktan geri kalmayın.

"Eğer siz onları affeder, kusurlarına göz yumar, suçlarını bağışlarsanız."

Allah'a itaat etmenize engel olanları, sizi hicretten ve cihaddan alıkoyanları eğer affederseniz, onları dövmez, aç bırakmaz ve azarlamazsanız, bunlar yerine size karşı işledikleri kusurlardan özür dilemelerini istemekle yetinirseniz, Allah da size bu davranışınızın benzeri ile karşılık verir. Yani siz, nasıl hicret etmenizi geciktiren, cihad etmenizi engelleyen eşlerinizi ve çocuklarınızı affettiniz, hoş görü ile karşıladınız, bağışladınız ise, Allah da sizi aynı şekilde affeder, günahlarınıza göz yumar ve suçlarınızı bağışlar.

"Mallarınız ve çocuklarınız birer imtihan aracıdırlar. Asıl büyük mükafat Allah katındadır."

Bütün mallarınız ve evlatlarınız, Allah'ın önünüze koyduğu bir deneme,

bir imtihan aracıdır. Acaba onları iyi kullanacak mısınız? O takdirde onlar yüzünden bir farzı bırakarak, ya da bir yasağı işleyerek Allah'a karşı gelmemeniz gerekir. Ya da onları kötü mü kullanacaksınız? O takdirde de Allah'a itaatte eksiklik yapacaksınız, ya da bir farzı yapmayarak veya bir haramı işleyerek Allah'a itaatte kusur edeceksiniz. Asıl büyük mükafat Allah katındadır. Öyleyse Allah katındaki mükafatı, elinizdeki mala ve çoluk-çocuğa tercih edin. Allah katındaki mükafat kalıcı, sizin elinizdeki gelip geçicidir. O halde kalıcı olanı, gelip geçici olana tercih edin.

Şimdi de bir sonraki ayete geçiyoruz:

"O halde gücünüzün yettiği kadar Allah'tan korkun."

Bu ayet, Allah'ın mü'minlere yönelik bir lutfudur. Yüce Allah, mü'minlere mallarını ve çocuklarının bir imtihan aracı olduklarını açıklayarak, onları Allah'a ve peygambere itaat etmeye tercih etmekten sakındırınca, bazı mü'minlerin mallarından ve çoluk-çocuklarından uzaklaşacaklarını, bu iki görev arasında uyumlu bir denge kurma konusunda büyük bir sıkıntıya düşeceklerini bildi ve mü'minlere sadece güçleri oranında kendisinden korkmalarını emretti. İşlerin hayırlısı orta yolu bulmaktadır. Buna göre mü'min ne malını ne çocuklarını ihmal etmeli ve ne de varoluşunun, kurtuluşunun ve mutluluğunun sebebini ihmal etmelidir. Bu sebep, Allah'a kulluk etmektir. İnsan bunun için yaratıldığı gibi, cehennemden kurtularak cennete girmesi de buna bağlıdır.

"Buyruklarını dinleyin, O'na itaat edin ve kendi iyiliğiniz için mallarınızın bir bölümünü, ihtiyacı olanlara verin."

Peygamberin size yönelttiği çağrıları dinleyin. Allah'a itaat amacı ile malınızın bir bölümünü verin. Böyle yapmak, sizin için hiç bir şey vermemekten daha hayırlıdır. Hiç bir şey vermemek sizin için kötüdür, iyi değildir.

"Nefislerinin cimrilik huyundan korunanlar var ya, işte kurtuluşa ve başarıya erenler onlardır."

Yüce Allah mü'minlere bildiriyor ki, sadaka vermemek nefsin cimriliğinden kaynaklanır. İnsanı ancak Allah nefsinin cimriliğinden korur. Buna göre, Allah'a sığınarak. O'ndan sizi nefsinizin cimriliğinden korumasını istemelisiniz. O'na dua edin, sadaka vererek O'ndan yardım isteyin ki, günün birinde cimrilik hastalığından kurtulabilesiniz. Cimrilik, el sıkılığının yanısıra şiddetli bir servet biriktirme ve birikimi saklama hırsıdır. Cimrilik hastalığından kurtulup şifa bulanlar başarıya ererler. Ve onlar, cehennemden kurtulup cennete girmeyi başaranlar arasına girerler.

"Eğer çıkar amacı gütmeksizin, gönüllü olarak Allah'a borç verirseniz, o size karşılığını kat kat fazlası ile geri verir ve sizi affeder."

Bu, Allah tarafından mü'minlere yöneltilmiş, kendi yolunda sadaka verme ile ilgili büyük bir teşviktir. Çünkü buna "borç" adı veriliyor. Bu borç geri verilecektir ve kat kat fazlası ile geri verileceği vaadediliyor. Bunların yanında bir fazlalık daha var ki, o da, Allah'ın bu borcu verenlerin günahlarını affedeceğidir. Bu borcun "güzel" olmasının şart koşulması, akla uygun bir şarttır. Bu güzellikten maksat, Allah'a borç verilen malın helal olması, haram olmaması ve istemeyerek değil, gönüllü olarak verilmiş olmasıdır. Bu, mü'minlerin kat kat sevap alabilmeleri için, onlara verilen ve iyiliklerini gaye edinen bir öğüttür.

"Allah, kullarının iyiliklerini titizlikle değerlendirir ve yumuşak tutumludur."

Bu ifade de mü'minleri sadaka vermeye teşvik etmeyi amaçlıyor. Çünkü ayetin aslında yer alan "şekûr" sıfatı, "kendisine verilen az şeye daha çoğu ile karşılık vermek anlamına gelirken "halîm" sıfatı, "ceza vermekte acele etmeyen" anlamını taşır. Böylesine elbette ki, "güzel" borç verilir.

"O, görünür, görünmez her şeyi bilir."

Bu ifadenin maksadı da sadaka vermeyi teşvik etmektir. Çünkü Allah mü'minlere hiç bir işlerinin bilgisi dışında kalamayacağını, işlerinin gizli tutulanını da açığa vurulanını da bildiğini haber veriyor. Oysa onların bilgisi dışında da kalan şey, onlar tarafından görülmez, görebildikleri şey sadece gözlerinin önünde duran şeydir. Ama bu kadar geniş ilmi olan Allah ile yapılan alış-veriş garantilidir, onun kaybolmasından ya da unutulmasından korkulmaz. "O üstün iradelidir ve her işi yerinde yapar." O, azizdir, düşmanlarından intikamını alır; hükümlerini yürütmede ve kullarının işlerini düzenlemede hakimdir.

SONUÇ

1- Burada bazı eşlerin ve çocukların düşman oldukları bildiriliyor. Buna göre mü'minin bu konuda dikkatli olup onların kötülüklerinden korunması gerekir.

2- Kötülük ve zulüm yapanların affedilmeleri, kötülüklerine göz yumulması ve kusurlarının bağışlanması teşvik ediliyor.

3- Mü'minler malın ve evlatların fitnesinden sakınmaya çağrılıyor. Kişi-

nin malı ve çocukları yüzünden helak olmaması için, bu konuda dikkatli olması gerekiyor.

4- Mü'minin gücü oranında farzları yapması ve yasaklardan kaçınması suretiyle, Allah'dan korkması gerekir.

5- Allah yolunda hayır işlemeye ve sadaka vermeye teşvik edilirken, cimrilikten sakınılması isteniyor. Çünkü cimrilik, tehlikeli bir hastalıktır.

İÇİNDEKİLER

FETİH SÛRESİ
Peygamberimize Verilen Büyük Fetih ... 9
Peygamberlerin Gönderilmesindeki Hikmetler ... 16
Kasden Savaştan Geri Kalmak ... 19
Peygamberimize Beyat Eden Mü'minlerin Methedilmeleri ... 31
Allah Yolundan Alıkoyan Kafirlerin Durumları ... 39
Meke'nin Fethi ... 45
Peygamber ve Mü'minlerin Birbirlerine Kafirlere Karşı Tavırları ... 49

HUCURAT SÛRESİ
Mü'minlere Karşı Tavırları ... 55
İslâm Toplumunun Temel Dayanakları ... 66
İman ve İslâm Manaları ... 76

KAF SÛRESİ
Kafirlerin Kendilerine Peygamberin Gönderilmesini Garipsemeleri ... 83
Yer ve Göklerin Yaratılış Hikmetleri ... 86
Kavimlerin Peygamberleri İnkar Etmeleri ... 90
İnsanın Yaratılışı ve Özellikleri ... 93
Mü'minlerin Cenetteki Mutlulukları ... 102
Yüce Allah'ı Çokça Zikretmek ... 105

ZARİYAT SÛRESİ
Kıyamet Mutlaka Gerçekleşecektir ... 113
Mü'minlerin Elde Ettikleri Nimetler ... 117
İbrahim (a.s.)'a Gelen Melekler ... 122
Kavimlerin Helak Ediliş Sebepleri ... 129
Müşriklerin Peygambere Büyücü Diye İftira Etmeleri ... 137

TUR SÛRESİ
Yüce Allah'ın Yaratıklarına Yemin Etmesi ... 145
Allah'a İnananların Ahiret Mutlulukları ... 149
Her Şeyi Yaratanın Allah Olduğu ... 158

NECM SÛRESİ

Hz. Peygamberin Yüce Makamı 171
Şirkin ve Putların Reddedilmeleri 176
Her Şeyin Mülkü Allah'a Aittir 183
Peygamberlerin Gönderilmesi ve Kavimlerin Uyarılmaları 188
Allah'ın Hiç Bir Nimeti İnkar Edilemez 194

KAMER SÛRESİ

Allah Dilediğini Yapar 201
Peygamberleri Yalanlamanın Cezası 205
Kafirlerin ve Küfrün Reddedilmesi 222

RAHMAN SÛRESİ

Kur'an'ın İndirilmesi ve Öğretilmesi 231
Allah'tan Başka Her Varlığın Sonunun Bulunduğu 238
Kıyamet Alametlerinden Bazıları 242
Ahirette Hesap Verme 245
Mü'minlerin Cennet Hayatları 250

VAKIA SÛRESİ

Yer ve Göklerin Parçalanışı 257
İnanıp da Salip Amel İşleyenler 260
Amel Defterleri Sağ Taraftan ve Sol Taraftan Verilenlerin Durumları 264
Kafirler İnansa da Onların Yaratıcısı da Allah'tır 272
Yüce Kur'an'ın Allah Katındaki Değeri 280
Ölüm Anında İnsanın Durumu 283

HADİD SÛRESİ

Her Şeyin Allah'ı Tesbih Edişi 289
Allah'a ve Peygambere İman 295
Manafıkların Mü'minleri Çekememezlikleri 301
Allah'a Yönelme Anı 307
Dünya Hayatının Özellikleri 312
Her Şeyin Levhi Mahfuzdaki Kitapta Var Olduğu 316
Allah'a ve Peygambere İtaat Etmek 326

MÜCADELE SÛRESİ

Aile Hayatının Düzenlenmesi 331
Allah ve Peygambere İsyan Edenler 336
Gizli Gizli Konuşanların Durumu 341

Mü'minlerin Toplantı Kuralları 347
Münafıkların Yalanlarından Bazıları 353
Allah ve Rasulü Her Zaman Galipdir 359

HAŞİR SÛRESİ
Göklerde ve Yerdekilerin Allah'ı tesbih Etmeleri 365
Ganimetlerin Durumu 370
Yurtlarından Zorla Çıkartılan Muhacirler 376
Münafıkların Savaş Konusundaki Tavırları 381
Kur'an-ı Kerim'in Yüceliği 391

MÜMTEHİN SÛRESİ
İslâm Düşmanlarına Karşı Mü'minlerin Tavırları 397
Peygamberin Örnek Şahsiyeti 402
Savaş Esnasında ve Sonrasında Genel Tavır 407
Beyat Olayı 416

SAF SÛRESİ
Birlik ve Beraberliğin Yararları 421
Allah'a Karşı İftira Etmek 427
En Yararlı Ticaret Olayı 430

CUMA SÛRESİ
Hz. Muhammed'in Peygamber Olarak Gönderilmesi 437
Allah'ın Emirlerini Uygulamayanların Hâli 441
Cuma Namazının Farz Oluşu 444

MÜNAFİKUN SÛRESİ
Münafıkların Temel Özellikleri 451
Münafıkların Peygambere Karşı Davranışları 456
Mal ve Evlat Yolundan Alıkoymamalı 461

TEĞABUN SÛRESİ
Her Şeyin Allah'ın Varlığına Delil Olması 465
Önceki Kavimlerin Hallerinden İbret Almak 468
Öldükten Sonra Dirilmeyi İnkar Edenlerin Genel Zanları 470
Her Şeyin Allah'ın İzniyle Olması 474
Mal ve Evlatların da Bir İmtahan Aracı Olduğu 477